

Disertační práce

Figurální kresba a její výuka na vysokých školách v českém a slovenském prostředí ve 21. století

**Figural drawing and its education at colleges
and universities within the Czech and Slovak
environment in the 21st century**

Autor: **MgA. Kateřina Bučková**

Studijní program: **Výtvarná umění**

Studijní obor: **Multimédia a design**

Školitelka: **doc. MgA. Kristýna Petříčková Ph.D.**

Oponenti: **prof. akad. mal. Boris Jirků**
Mgr.A. Libor Kaláb

Zlín, duben, 2024

© MgA. Kateřina Bučková

Klíčová slova: *Kresba, Figura, Výuka, Vysoká škola*

Key words: *Drawing, Figure, Teaching, College*

Práce je dostupná v Knihovně UTB ve Zlíně.

Prohlašuji, že svoji disertační práci na téma Figurální kresba a její výuka na vysokých školách v českém a slovenském prostředí ve 21. století jsem vypracovala samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury.

Datum 1. dubna 2024

.....
MgA. Kateřina Bučková

“Bez důkladného si osvojení si umění kresby se skvělý umělec nemůže obejít. Kresba umožňuje nejrychlejší interakci mezi okem, jež v mozku zažihá myšlenku či emociální prožitek, a rukou, která je zachytí.“

Juhani Pallasmaa, Myslící ruka, Zlín, Archa, 2012

Děkuji své školitelce doktorského studia doc. MgA. Kristýně Petříčkové Ph.D. za rady a věcné připomínky při vzniku této práce.

Ráda bych poděkovala všem respondentům polostrukturovaných rozhovorů za to, že si na můj výzkum vytvořili časový prostor a poskytli mi cenné informace. Děkuji za Vaši trpělivost, vstřícnost a odborná slova. Vážím si Vaší ochoty.

ABSTRAKT – (Resumé)

Kresba je prvotním jazykem každého umělce a základem každého uměleckého oboru. Stala se ideovým svorníkem všech výtvarných prací, jejich pověstnou alfou i omegou. Pokud umělec dostane nápad, v prvotní fázi jej přetaví do kresby.

Na většině uměleckých škol stále probíhají hodiny tradiční figurální kresby, na kterých studenti kreslí klasickými kresebnými technikami. Kresba je rovněž součástí přijímacích zkoušek na střední i vysoké umělecké školy. Zároveň tvoří i velkou část předkládaných portfólií do vybraných ateliérů. Výuka figurální kresby byla vždy chápána jako jeden ze zásadních nástrojů rozvoje tvůrčích schopností studentů. V současnosti je však patrný určitý posun ve vnímání a praktikování kresby.

O kresbě můžeme mluvit jako o nejstarší výtvarné disciplíně, která prošla nejrůznějšími podobami a své výsadní postavení si dokázala udržet po několika tisících letech. Až v této době nových moderních technologií se její postavení začíná měnit. Tato disertační práce si klade za cíl zjistit, jaká je role (význam, postavení, důležitost) figurální kresby a její výuky na vysokých školách v českém a slovenském prostředí ve 21. století.

Výzkumnou část práce tvoří polostrukturované rozhovory, které přináší reflexi dané problematiky optikou samotných kreslířů, pedagogů a umělců působících v Česku a na Slovensku. Tito respondenti přinášejí subjektivní pohled na postavení kresby a její výuky na vysokých výtvarných školách v současnosti. Polostrukturované rozhovory se zkušenými respondenty zaznamenávají obrovskou kreslířskou a uměleckou zkušenost. Pedagogové, ale i studenti výtvarných vysokých škol budou mít k dispozici komplexní informace o významu figurální kresby a její výuky na vysokých školách.

ABSTRAKT – (Summary)

Drawing is a vital tool of every artist and it is fundamental part of every artistic field. It became an ideological stud of all the artistic works – the most essential part of it. If there is an idea of an artist – this artistic person models these ideas into drawing at first.

There are still lectures of traditional figural drawing running these days at most of artistic schools where there are students using the traditional drawing technics. Drawing itself is also an essential part of every entrance examination for each artistic high school, college or university. It also forms a major part of propounding portfolios to selected studios. Figure-drawing tutorial has always been thought as one of the major tools for developing of creative abilities of every student. However there has been a significant shift in perceiving and practising of drawing.

We can talk about drawing as the oldest artistic discipline that has been transformed through various styles, and it has managed to keep its noblesse oblige through many millennias. According to modern technologies of the present age the role of drawing has started to change. The main aim of this dissertation work is to detect what the role, connotation, status and importance of figural drawing and its education at colleges and universities within the Czech and Slovak environment in the 21st century is.

The exploratory part of this work is created by semi-structural interviews which bring the reflexion of the above mentioned issues that are seen by draughtsmen, pedagogues and artists working in Czechia and Slovakia. These respondents are bringing subjective views on the status of drawing and its education at colleges and universities these days. Semi-structural interviews with experienced respondents depict the enormous drawing and artistic experience. The educationists but also the students of artistic colleges and universities will have had the complex information about the significance of figural drawing and its education at colleges and universities.

OBSAH

1. ÚVOD	11
2. SOUČASNÝ STAV ZKOUMANÉ PROBLEMATIKY	13
3. TEORETICKÁ VÝCHODISKA PRÁCE	18
3. 1. Historie kresby.....	18
3. 2. Figurální kresba.....	23
3. 3. Česká kresba v 19. a 20. století.....	27
4. CÍL DISERTAČNÍ PRÁCE	33
5. METODIKA VÝZKUMU	34
6. VYMEZENÍ PROSTŘEDÍ A SEZNAM RESPONDENTŮ	36
7. STUDIJNÍ PLÁNY 12 VYSOKÝCH ŠKOL V ČESKÉ A SLOVENSKÉ REPUBLICE PRO AKADEMICKÝ ROK 2020–2021	43
7. 1. Akademie výtvarných umění v Praze.....	44
7. 2. České vysoké učení technické v Praze.....	46
7. 3. Ostravská univerzita v Ostravě.....	47
7. 4. Západočeská univerzita v Plzni.....	48
7. 5. Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem.....	50
7. 6. Univerzita Pardubice.....	51
7. 7. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně.....	53
7. 8. Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze.....	54
7. 9. Vysoké učení technické v Brně.....	55
7. 10. Akademie umění v Bánské Bystrici.....	56
7. 11. Vysoká škola výtvarných umění v Bratislavě.....	58
7. 12. Technická univerzita v Liberci.....	62
7. 13. Vyhodnocení analýzy studijních plánů 12 vysokých škol v České a Slovenské republice pro akad. rok 2020–2021.....	63
8. VÝUKA KRESBY NA PEDAGOGICKÝCH FAKULTÁCH V ČESKÉ REPUBLICE	67
9. KRESBA VOLNÁ A STUDIJNÍ	70

10. HLAVNÍ VÝSLEDKY PRÁCE	72
10. 1. Co je to kresba?	73
10. 1. 1. Linie jako konstruktivní prvek našeho vnímání	75
10. 2. Je možné figurální kresbu naučit?	77
10. 2. 1. Dětská kresba	78
10. 3. Co kromě talentu je nutné ke zrodu kvalitní kresby?.....	79
10. 4. Platí podle Vás pravidlo, že je kresba důležitou součástí pro přijetí ke studiu na vysoké umělecké školy?.....	81
10. 5. Význam výuky figurální kresby na vysokých uměleckých školách ..	83
10. 6. Jaká je současná situace ve výuce figurální kresby na vysokých uměleckých školách, k jakým změnám došlo?	86
10. 7. Co jste získal studiem figurální kresby na vysoké škole?.....	93
10. 8. Souhlasíte s názorem, že v minulosti byl dán výuce figurální kresby větší prostor?	94
10. 8. 1. Výuka figurální kresby na pražské Akademii výtvarných umění v době svého založení	95
10. 8. 2. Výuka figurální kresby na pražské Akademii výtvarných umění v 60. a 70. letech 20. století	97
10. 8. 3. Výuka figurální kresby na Akademii výtvarných umění v Praze v současnosti.....	101
10. 9. Jaké byly přínosy přípravných ročníků?	104
10. 10. S jakými problémy se při kresbě studenti potýkají nejčastěji?	104
10. 11. Je důležitou součástí také výuka plastické anatomie?.....	107
10. 12. Vnímáte rozlišnost kresby podle paměti, fotografie či živého modelu?.....	108
10. 13. Mají dnešní studenti lepší podmínky pro výuku figurální kresby?.....	110
10. 14. Zastáváte názor, že by při současné výuce figurální kresby na vysokých uměleckých školách mělo dojít k určitým změnám?.....	112
10. 15. Mohou nová média ovlivnit vývoj kresby?.....	115
10. 16. Má kresba něco, co nemají nová média?.....	117
10. 17. Má klasická kresba naději na přežití v konkurenci nových médií?..	119
10. 17. 1. Kresba a umělá inteligence.....	121

11. MOŽNOSTI PREZENTACE KRESBY	123
11. 1. Figurama	123
11. 1. 1. Jak hodnotíte projekt Figurama?	124
11. 2. Bienále kresby Plzeň	126
12. NÁVRH ŘEŠENÍ	129
13. ZÁVĚR	131
14. PŘÍNOS PRÁCE PRO VĚDU A PRAXI	133
15. SEZNAM LITERATURY	136
16. SEZNAM OBRAZOVÉ PŘÍLOHY	140
17. SEZNAM PŘÍLOH	146
18. SEZNAM TABULEK	147
19. SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	148
20. ŽIVOTOPIS AUTORA	149
21. PŘÍLOHA A – POLOSTRUKTUROVANÉ ROZHOVORY	151
Scénář otázek	152
1. prof. akad. mal. Mikoláš Axmann	154
2. prof. Daniel Balabán, akad. mal.	156
3. doc. Stanislav Bubán, akad. mal.	168
4. Mgr. Art. David Čárský	177
5. doc. Mgr. Josef Daněk	184
6. Mgr. art. Martin Derner ArtD.	188
7. doc. PaedDr. Jiří Eliška	192
8. doc. MgA. Patrik Hábl	200
9. Ak. soch. Radim Hanke	212
10. Milan Hnat ArtD.	224
11. prof. Ľudovít Hološka	230
12. MgA. Pavel Hošek	240
13. prof. akad. mal. Boris Jirků	246
14. ak. mal. Zuzana Kadlecová	255
15. Mgr.A. Libor Kaláb	261
16. prof. Vladimír Kokolia	268
17. doc. Jaroslav Kolář ArtD.	273

18. MgA. Jiří Kuděla Ph.D.	284
19. MgA. Martin Kuriš, Ph.D.	290
20. Mgr. art. Lívía Kožušková, ArtD.	295
21. Mgr. Et MgA. Ján Lastomirský.....	304
22. prof. Jiří Lindovský.....	311
23. MgA. Marek Meduna, Ph.D.	314
24. doc. akad. mal. Josef Mištera	319
25. doc. ak. soch. Vojtěch Míča	325
26. MgA. Libor Novotný, Ph.D.	330
27. doc. akad. mal. Aleš Ogoun	337
28. Akad. mal. Jiří Petrbok	340
29. MgA. Radek Petříček, Ph.D.	345
30. doc. akad. mal. Karel Pokorný.....	357
31. MgA. Václav Rodek, ArtD.	364
32. doc. Mgr. Marek Sibinský, Ph.D.	376
33. prof. MgA. Petr Stanický, M.F.A.	381
34. MgA. Lenka Stejskalová Skoumalová, DiS.	387
35. Mgr. Jan Stoss.....	400
36. doc. Mgr. Jiří Surůvka	408
37. prof. Jitka Svobodová	418
38. Mgr. Lenka Sýkorová, Ph.D.	425
39. doc. Mgr. Ivan Titor	428
40. MgA. Mgr. Pavel Trnka	432
41. MgA. Markéta Jarošová Urbanová	438
42. Mgr. akad. sochař Tomáš Vejdovský.....	447
Seznam obrázků v příloze A	456

1. ÚVOD

„Kresba je prvotní, nejzákladnější a nejpřirozenější způsob znázornění myšlenek a pocitů,“ slova Drazkiewiczze Józefa vystihují a uvádějí problematiku této disertační práce zaměřené na význam figurální kresby jako nedílné součásti výuky na vysokých (i středních) uměleckých školách.

Kresba a člověk, člověk a kresba – spojení staré jako lidstvo samo. Každý člověk, ať už vědomě či nevědomě, je svým způsobem autorem a tvůrcem kresby. I skica dřívkem v písku se dá považovat za kresbu. Zásadní pro vytvoření kresebného díla není však jen myšlenka a nápad, ale i touha, potřeba či nutkání, jež pohání k okamžiku vzniku díla. Vypovídá o poznání, hledání, fantazii, představách, citech a myšlenkách, které v člověku žijí a přebývají. Mluví o umělci, jenž ji vytvořil, i o zobrazené skutečnosti. Kresba je obrazem a výrazem umělecké osobnosti, je intimní záležitostí tvůrce, dotýčný se v ní obnažuje, ukazuje své nejniternější city. Prostřednictvím svého díla promlouvá s přírodou a se světem. Kresba je prvotním jazykem každého umělce a základem každého uměleckého oboru. Dalo by se říct, že to, co je pro básníky báseň, je pro výtvarníka kresba.

Kresbu můžeme považovat za nejstarší formu lidského uměleckého vyjadřování. Již na úsvitu dějin se člověk snažil pomocí ní znázornit a zpodobnit věci, jež ho obklopovaly. Všechno, co kolem sebe viděl a vnímal, zobrazil. Tato snaha převést své dojmy do obrazu zůstala lidem uchována do dnešních dnů. Z počátku se jednalo o kresbu v primitivní jednoduché formě v podobě čar, křivek a základních tvarů. Další obrazce pak znázorňovaly rituály, zvyky, zvířata, práci a úkony provázející každodenní život našich předků a byly zobrazovány na nejrůznějších materiálech – kámen, skály, dřevo, hlína, papyrus, pergamen... K vytvoření kresby sloužily různé dostupné předměty (dláta, dřívka, uhlíky a další). V dávné minulosti nebyla kresba vnímána jako výstup umělecké činnosti, ale spíše jako pomocný nástroj.

Posledních pár století má kresba takovou podobu, jak ji známe dnes. Díky kresbě se tvůrce učí vnímat základní vizuální vjemy: prostor, kompozici, světlo, formu, perspektivu, konstrukci a rytmus. Využívá se k řešení technických projektů a je začátečním prvkem uměleckých děl v oblasti malířství, sochařství, architektury a průmyslového designu a také základním kamenem pro vznik mnoha blízkých odvětví (ilustrace, knižní obálky, plakáty, karikatury, umělecké grafiky apod.). Ve výtvarném světě je kresba neoddělitelně propojena s ostatními obory, mezi něž patří malba, grafika, plastika, fotografie nebo architektura.

O kresbě můžeme mluvit jako o nejstarší výtvarné disciplíně, která prošla nejrůznějšími podobami a své výsadní postavení si dokázala udržet po několik tisíciletí. Až teď v době nových moderních technologií se však její postavení začíná měnit. Názory některých pedagogů mluví bohužel o její zbytečnosti. Figurální kresba je velmi náročná disciplína kladoucí na kreslíře vysoké požadavky. Navíc lidské tělo je živý organismus procházející neustále se měnícím vývojem. Výuka figurální kresby byla vždy chápána jako jeden ze zásadních nástrojů tvůrčí potence studentů, jejich schopnosti učit se, pozorovat, výtvarně přemýšlet, strukturovat, hledat a nacházet svůj vlastní výtvarný projev. V současnosti je však patrný určitý posun ve vnímání a praktikování kresby. Málo se dnes kreslí a kresbou studijní a figurální je téměř opovrhováno. Je chápána spíš jako nutné zlo studia na školách než jako touha studenta ujasnit si proporčně i citem svůj záměr a vložit do ní všechnu svou energii.

Figurální či portrétní kresba je rovněž součástí přijímacích zkoušek na vysoké i střední umělecké školy. Zároveň je i nezbytnou součástí předkládaných portfolií do vybraných ateliérů.

Prozkoumat danou problematiku, zjistit skutečnou situaci a postavení figurální kresby, její další možnosti a šance na přežití je cílem této disertační práce.

2. SOUČASNÝ STAV ZKOUMANÉ PROBLEMATIKY

Pro zkoumání kresby a její výuky na vysokých školách v českém a slovenském prostředí je důležitá komparace literárních pramenů. Rešerše uvedeného je potřebná k vytvoření co nejpřesnější informace o celkovém významu kresby. Při analýze stavu zkoumané problematiky se výzkum u literárních dokladů soustředil na vybrané konkrétní autory a výtvarníky, kteří zaznamenali vizuální, písemné, či další informace související přímo s tématem kresby a její výuky.

LITERÁRNÍ PRAMENY: Literární doklady tvoří širokou skupinu, díky které můžeme na kresbu a její výuku nahlížet. V současnosti vzniklo několik publikací, jež v různých formách a v různých souvislostech zkoumají kresbu. Níže je stručná analýza některých z těchto prací rozdělených v sekcích odborné literatury – figurální kresba, historie kresby, výuka kresby a jiné.

Pozn.: Vzhledem k zájmu veřejnosti o kresbu vzniká v současnosti spousta publikací souvisejících s tématem kresby. Nicméně často se jedná o knihy, které slouží začátečníkům k tomu, aby se naučili kreslit například zátiší nebo portrét. Tyto knihy obsahují nejen popis kreslicích potřeb a materiálů, ale také praktické návody pro kreslíře začátečníka. Pro tuto práci jsou však takové knihy nicneříkající...

FIGURÁLNÍ KRESBA: Podrobným a obsáhlým studiem kresby se zabýval český akademický malíř Karel Teissig (*1925–†2000). Ve svém díle *Výtvarné techniky; Kresba*¹ (2010) publikoval základní zákonitosti kreslířského řemesla a představil jednotlivé žánry, jako jsou portrét, krajina nebo zátiší. (Pozn. Na straně 11 a 12 autor popisuje v základních rysech metody výuky kresby; ne však exaktně zaměřené na Českou a Slovenskou republiku). Již dříve Karel Teissig vydal společně s Ivanem Hrdinou knihu zaměřenou na téma kresby. Jejich publikace s názvem *O kresbě: Základy kreslířských technik*² (1982) popisuje abecedu kreslení včetně kresby lidského těla.

Z českých autorů věnujících se fenoménu kresby lidského těla nelze nezmínit Radka Petříčka (*1978), jenž je autorem monografie publikované v roce 2017 s názvem *Výtvarná anatomie*³. Autor zde ujasňuje základy kresby lidského těla ve vazbě na jeho složitý individuální organismus a jeho proměny v pohybu.

¹ TEISSIG, Karel. *Výtvarné techniky – Kresba*. 1. vydání. Praha: Aventinum, 2010. ISBN 978-80-7442-009-2.

² TEISSIG, Karel. HRDINA, Ivan. *O kresbě: Základy kreslířských technik*. 2. vydání. Praha: Mladá Fronta, 1982. ISBN 23-049-82.

³ PETŘÍČEK, Radek. *Výtvarná anatomie*. Petříček Radek, 1. vydání. Univerzita Pardubice. 2017. ISBN 978-80-2700-099-9.

Tato publikace je výsledkem výzkumu opřeneho o přímé pozorování lidské stavby těla prostřednictvím podrobných kresebných ilustrací sledujících postup od jednoduchých skutečností ke složitějším.

Na figurální tvorbu je zaměřený také mezinárodní projekt *Figurama*, který vede studenty k pochopení, že kresba, včetně té figurální, je nepostradatelnou součástí většiny uměleckých oborů i v dnešní době, kdy převažují nová média. Projekt *Figurama* vznikl v roce 2001 a zahrnuje každoročně cyklus výstav doprovázený rozsáhlým katalogem, který zároveň slouží i jako výukový materiál. Seznam katalogů včetně hlubší analýzy tohoto projektu je představen v samostatné kapitole.

Slovenský autor Rastislav Podhorský (*1990) je autorem knihy s názvem *Prievozník – O ľud'och v neumení a figúrach v umení*⁴ (2017), kde se věnuje problematice současného umění se zřetelem na kresbu a malbu. Tato kniha také představuje do značné míry netypické vysvětlení úlohy lidské figury ve výtvarném umění.

HISTORIE KRESBY: Nedílnou součástí zkoumání kresby a její výuky je také vývoj kresby. Z pohledu vydaných publikací zabývajících se daným tématem je nabídka velmi omezená. Doposud nevznikla žádná monografie věnující se přímo této rozsáhlé tématice. Tematicky nejbližší publikace jsou pravděpodobně ty pojednávající o vývoji kresby v České republice ve 20. století. Jmenovitě se jedná o dílo českého autora Vlastimila Tetivy – *Česká kresba 20. století ze sbírek Alšovy Jihočeské galerie*⁵, která byla vydaná v roce 1984. Kniha mapuje nejen vývoj kresby ve 20. století, ale také přední české kreslíře, jejich dílo a výtvarné skupiny.

Při příležitosti výstavy *Uhlem, štětcem, skalpelem...*⁶ v roce 2016, vydalo Olomoucké muzeum katalog se stejným názvem. Tato publikace vypovídá o proměnách kreslířského umění od staré kresby až téměř po současnost. Je zaměřena na všechny základní tendence první poloviny 20. století – od symbolistních směrů přes expresionismus, kubismus, civilismus, až po abstraktní výboje a surrealistické ponory do podvědomí. Cílem této výstavy bylo přinést zjištění, že kresba je stále živá a nezastupitelná i v digitálním věku.

Vývoji české kresby (potažmo slovenské) se věnovala také teoretička, kritička a nezávislá kurátorka současného výtvarného umění Lenka Sýkorová (*1977).

⁴ *PODHORSKÝ, Rastislav. Prievozník - O ľud'och v neumení a figúrach v umení. Slovart, 2017. ISBN 978-80-81890-09-3.*

⁵ *TETIVA, Vlastimil. Česká kresba 20. století ze sbírek Alšovy Jihočeské galerie. Hluboká nad Vltavou. Alšova galerie, 1984.*

⁶ *ZATLOUKAL, Pavel. BINDER, Ivo. DANĚK, Ladislav. ŠIMKOVÁ, Anežka. MILÁČKOVÁ, Martina. Uhlem, štětcem, skalpelem... Muzeum umění Olomouc, 2016. ISBN 978-80-88103-04-2.*

Roku 2015 vydala společně s dalšími autory dílo *Postkonceptuální přesahy v české kresbě*⁷, kde se zaměřuje na vývoj kresby mezi lety 2000–2015. Poukazuje na různorodost projevů a přesahů současné kresby.

Roman Prahel se v knize *Posedlost kresbou aneb počátky Akademie umění v Praze 1800–1835*⁸ soustředí na studii historie klasické kresby. O vývoji kresby se krátce zmiňuje také Susannah Cremer-Bermbach v katalogu výstavy *Jiří Nečas, Mezijazykové kresby*⁹. V roce 2019 vydala Národní galerie Praha dílo *Linie, světlo stín – Výběr z mistrovských děl evropské grafiky a kresby 16.–18. století*¹⁰ (editorka Petra Zelenková). Tato publikace představuje výběr z mistrovských děl Sbírkou grafiky a kresby umění, která je nejobsáhlejším fondem Národní galerie v Praze a je zařazena k respektovaným evropským sbírkám nejen co do počtu a kvality sbírkových děl, ale také v oblasti odborných výstavních aktivit.

Z hlediska zdrojů uváděných výše pak stojí za povšimnutí publikace *Pracoval jsem mnoho – Soupis výtvarného díla Josefa Čapka: Díl první: Kresba*¹¹, která vyšla v roce 2019. Autorka této knihy je výtvarná kritička Pavla Pečínková (*1951), která systematicky a velmi detailně mapuje osobité kreslířské dílo Josefa Čapka (*1887–†1954) a události jeho života, jež jsou s kresbami napevno spjaté.

V uvedených případech se autoři věnují historii kresby v českém prostředí, přičemž výuka kresby je tady probírána jen velmi okrajově. Světová literatura nabízí poměrně velké množství titulů zaměřených na historii a vývoj kresby. Autoři těchto knih však nabízí výklad tohoto tématu výhradně z pohledu západního světa, kde je naše území zcela opomíjené. Jedná se například o knihy *Vitamin D: New perspectives in Drawing*¹² a *Vitamin D2: New perspectives in Drawing*¹³, které se soustředí na současnou kresbu.

⁷ SÝKOROVÁ, Lenka. *Postkonceptuální přesahy v české kresbě. Fakulta umění a designu Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2015. ISBN 978-80-7414-956-6.*

⁸ CHROBÁK, Ondřej. *Anatomická studie. In: Posedlost kresbou: počátky Akademie umění v Praze 1800-1835. Praha: Divus, 1998, s. 26-29. ISBN 80-902-3799-1.*

⁹ NEČAS, Jiří. *Mezijazykové kresby. 1. Vydání. Wedewer Rolf, Vichová Ilona, Cremer- Bermbach, Susannah. Brno: Galerie Brno, 2006. ISBN 80-239-7009-7.*

¹⁰ ZELENKOVÁ, Petra, ed. *Linie světlo stín – Výběr z mistrovských děl evropské grafiky a kresby 16.-18. století: sbírka grafiky a kresby Národní galerie Praha. Praha: Národní galerie Praha, 2019. 183 stran. ISBN 978-80-7035-727-9.*

¹¹ PEČÍNKOVÁ, Pavla. *Pracoval jsem mnoho - Soupis výtvarného díla Josefa Čapka: Díl první: Kresba. 8osmička, 2019. ISBN 978-80-907185-2-4.*

¹² DEXTER, Emma (ed.): *Vitamin D: New perspectives in Drawing. London: Phaidon 2005. ISBN:978-0-7148-4545-6.*

¹³ GARRET, Craig (ed.): *Vitamin D2: New perspectives in Drawing. London: Phaidon 2013. ISBN:978-0-7148-6528-7.*

Při příležitosti výstavy *Drawing Now 2015*¹⁴ ve Vídni prezentující rozmanité podoby současné světové kresby byla vydána stejnojmenná publikace. Brian Fay, Lisa Moran a Sophie Birne jsou autoři knihy *What is drawing?*¹⁵

VÝUKA KRESBY: Při analýze literárních zdrojů disertační práce byla objevna přednáška umělce Vladimíra Kokolie (*1956), kterou představil v roce 2006 ke jmenování profesorem. Ve svém díle *Pohled na kresbu*¹⁶ uvádí nespočet citátů a úvah o kresbě od několika slavných výtvarníků. Na str. 60–62 se soustředí také na téma „Stání za stojanem“.

„Vídáme studenty, jak se při kreslení různě kroučí nebo zaujmají strnulé pozice. Nedá se vyloučit, že si tím ztěžují vydání síly. Pro ilustraci, i když bez bližšího vysvětlování, uvedu několik fotografií dobrovolníků, kteří se pokusili znázornit příklady chybných postojů za stojanem. Mírná a milá nadsázka je doufám zřejmá, určitě nejde o „jediný správný postoj“, ale o uvolněnost, která kreslíři umožní pracovat, jak je potřeba, třeba i s překrouceným trupem.“¹⁶ napsal Vladimír Kokolia.

„Umění se učit nedá!“ Problematiku výuky figurální kresby na Akademii výtvarných umění v Praze představil v roce 2007 profesor Jiří Lindovský (*1948) ve svém díle *Dá se učit?*¹⁷ Jeho práce se také soustředí na jedno z výsostných řemesel a výsostných umění všech dob a to právě kresbě.

Některé bakalářské a diplomové práce se dílčím způsobem zaměřily na určité aspekty sledované problematiky. Byli zde popisováni a analyzováni umělci, kteří ovlivnili vývoj kresby. Nejedná se však o komplexní text, který by dokázal popsat význam výuky figurální kresby na vysokých školách. Tématu kresby a její výuky se věnoval také student Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně Dominik Rampula. Jeho magisterská práce *Akademická figurální kresba; Výuka v současnosti a v minulosti na akademiích*¹⁸ z roku 2017 srovnává výuku figurální kresby ve čtyřech vybraných obdobích a institucích. Jedná se o čtyři konkrétní období, přičemž poslední je srovnání se současností.

¹⁴ LANHERN, Elsy (ed.): *Drawing Now 2015*. Wien: Albertina, 2015. ISBN 978-3-7774-2500-9.

¹⁵ FAY, Brian, MORAN, Lisa, BIRNE, Sophie. *WHAT IS Drawing?* Dublin: Irish Museum of Modern Art, 2013. ISBN: 978-1-907020-98-8.

¹⁶ KOKOLIA, Vladimír. *Pohled na kresbu*. [online]. 2006 [cit. 2020-01-02]. Dostupné z: www.kokolia.cz/kokopedia/forDownload/pohledNaKresbu.pdf

¹⁷ LINDOVSKÝ, Jiří. *Dá se učit?*. [online]. 2007 [cit. 2020-01-02]. Dostupné z: www.jiri-lindovsky.info/texty.html#TextIvice.

¹⁸ RAMPULA, Dominik. *Akademická figurální kresba; Výuka v současnosti a v minulosti na akademiích* [online]. Masarykova univerzita v Brně. 2017 [cit. 2020-01-02]. Dostupné z: www.is.muni.cz/th/zp59z/Diplomka_Rampula_12.pdf

Z uvedené analýzy vyplývá, že současný stav poznání v oblasti kresby a její výuky na vysokých školách je na nízké úrovni a toto téma je jen na okraji zájmu badatelů a pedagogů.

DALŠÍ LITERATURA: Skrytý potenciál lidské ruky odhaluje Juhani Pallasmaa ve svém díle *Myslicí ruka; Existenciální a ztělesněná moudrost v architektuře*¹⁹ z roku 2012. Autor ukazuje čtenáři, jak se tužka v ruce výtvarníka stává mostem mezi představující si myslí a formující se představou. Tato publikace zkoumá mnohonásobné podstaty ruky, její biologickou evoluci a její role při formování kultury. Autor nás upozorňuje na to, jak jsou spojení ruka-nástroj a oko-ruka a mysl zásadní pro zručnost.

Odborná platforma zaměřená na současnou kresbu je časopis *X*²⁰, který se věnuje publikování a reflexi současné kresby v mezinárodním kontextu. Zakladateli a editory časopisu jsou Slavomíra Ondrušová a Milan Vagač. Jednotlivá čísla časopisu mapují podoby současné kresby na základě konkrétních témat vycházejících z aktuálního kontextu.

S kresbou úzce souvisí i další výtvarné disciplíny – malba, grafika, sochařství... K zajímavým malířským publikacím patří dílo s názvem *Rozhovory o malbě; Pohľad na slovenskú malbu prostredníctvom orálnej historie*²¹. Autorkou této publikace je historička umění, kritička a kurátorka Jana Geržová (*1951). Její dílo je výsledkem výzkumu v sekci vizuálních a kulturních studií v letech 2008–2009. Autorka zde dokumentuje rozhovory s umělci a umělkyněmi, kteří zásadním způsobem ovlivnili obraz slovenské malby v 2. polovině 20. století. (Ačkoli se tato kniha zaměřuje na malbu, je důležité ji zde uvést jako inspirační zdroj.)

Je to právě grafika, která přesahuje rámec výtvarného umění a zásadně ovlivnila způsob, jakým přemýšlíme a tvoříme. Grafický způsob vidění začíná v posledních letech etablovat mimo své přirozené prostředí. V souvislosti výstavy *Post. Print*.²² (2020) olomouckého muzea byla vydána publikace se stejným názvem. Tato kniha představuje sbírku grafiky. Autory textů jsou Kundračíková Barbora a Zatloukal Pavel.

¹⁹ PALLASMAA, Juhani. *Myslicí ruka; Existenciální a ztělesněná moudrost v architektuře*. Archa, 2012. ISBN 978-80-87545-09-6.

²⁰ ONDRUŠOVÁ, Slavomíra. VAGAČ, Milan. (ed.) *Magazinex.org [online]*. 2021 [cit. 2021-01-02]. Dostupné z: www.magazinex.org.

²¹ GERŽOVÁ, Jana. *Rozhovory o malbě; Pohľad na slovenskú malbu prostredníctvom orálnej historie*. Slovart, 2009. ISBN 978-80-80859-39-8.

²² KUNDRÁČÍKOVÁ, Barbora, ZATLOUKAL, Pavel. *Post. Print. Sbírká grafiky Muzea umění Olomouc*. Tiskárna Didot, spol. s.r.o. Brno. ISBN 978-80-88103-58-5.

Kresba je nejzákladnější a nejpřirozenější způsob znázornění myšlenek a pocitů. Když se podíváme na tvorbu umělců, zjistíme, že kresba je jejich základním vyjadřovacím prostředkem. Každé umělecké dílo vlastně začalo skicou. Jak ukazuje výše popsaná analýza literárních pramenů, o kresbě bylo napsáno mnoho, dosud však neexistuje text, který by se problematice figurální kresby a její výuky na vysokých školách komplexně věnoval. Objevují se pouze dílčí zmínky v literatuře. (Světlou výjimku tvoří projekt Figurama, kterému se bude věnovat samostatná kapitola.) Proto disertační práce na tento stav reaguje a tímto tématem se zabývá.

3. TEORETICKÁ VÝCHODISKA PRÁCE

Teoretický základ práce poslouží k prohloubení znalosti problematiky, která je důležitá pro pochopení dalších částí disertační práce. Pokryta jsou následující stěžejní témata: Historie kresby, Figurální kresba, Česká kresba v 19. a 20. století. Tyto tři kapitoly se věnují důležitým historickým souvislostem, které zpřesňují postavení a význam kresby.

„Nepochopení přítomnosti nevyhnutelně vzniká z neznalosti minulosti. Je však možná stejně marné snažit se pochopit minulost, pokud nevíme nic o přítomnosti.“²³

3. 1. Historie kresby

Tato kapitola popisuje velmi stručně dějiny kresby. Pochopení historických souvislostí umožní lépe porozumět problematice výuky figurální kresby na vysokých školách v současnosti. Informace o tématu historie kresby byly dohledány v knize *Česká kresba 20. století ze sbírek Alšovy Jihočeské galerie* od autora Vlastimila Tětiny. Dále v knize *Pracoval jsem mnoho - Soupis výtvarného díla Josefa Čapka* od autorky Pavly Pečínkové. A také v knize *Výtvarné techniky – Kresba* od Karla Teissiga a v publikaci *Slovník světové grafiky a kresby*. Již v úvodu je nutné zmínit, že cílem této krátké kapitoly je přiblížit vývoj kresby. V rozsahu této disertační práce však není možné detailně proniknout do historických souvislostí. Je důležité si uvědomit, že kresba je stará jako lidstvo samo a v historii hrála důležitou roli. Kresba stála u zrodu formování výtvarného umění.

²³ BLOCH, Bloch, *Obrana historie anebo historik a jeho řemeslo*, Argo, Praha 2011, sv. 58.

Kresba je nejstarším a nejzákladnějším výtvarným projevem. Už od pravěku, kdy se na skalních stěnách objevily první kresby zvířat a loveckých scén, je kresba jednou ze základních forem lidského vyjádření. Naši předkové začali mít v určitém stádiu potřebu šířit informace a myšlenky a jedna z nejefektivnějších možností byla právě kresba. Svědectví o prvních kresbách na skalních stěnách se nám dochovávají dodnes. Fascinující jeskynní malby můžeme vidět například v Altamíře či Lascaux.



Obrázek 1: Koně, Lascaux, Francie

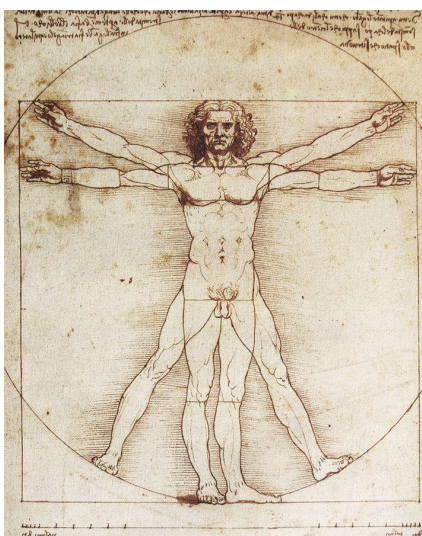
S rozkvětem egyptské kultury souvisí zrod dosud nebývale pečlivé a jemné kresby, která se stala základem egyptského písma a zároveň sloužila k přípravě návrhů pro reliéfy a malby. V minulosti měla kresba pouze pomocné poslání a málokdy hrála samostatnou roli. Sloužila jako první záznam při řešení technických úloh, vynálezů a nástrojů, ale byla také prvním projektem uměleckých děl v malbě a soše. Téměř všechny malířské formy provázela kresba, která měla ráz pomocného prostředku, to znamená, že výtvarník nakreslil v obrysech prostorové a plošné vztahy a určil kompoziční osnovu. „*Již staří Číňané tvrdili, že kresba je kostí obrazu, na níž je vše zavěšeno*“.²⁴

Také po celý středověk byla kresba důležitou součástí dílenské práce a malířské výchovy. Zásadní roli hrála kresba ve středověkých tapisériích, knižní iluminaci nebo ve freskách. Kulturní úsilí středověku se soustředilo hlavně na psaní a výzdobu rukopisů. Ve všech středověkých kláštorech a skriptoriích vznikaly evangeliáře, evangelistáře a milsány, které obsahovaly skvělé kresby a uměleckou výzdobu.

²⁴ TETIVA, Vlastimil. *Česká kresba 20.století ze sbírek Alšovy Jihočeské galerie. Hluboká nad Vltavou. Alšova galerie, 1984. sv. 3.*

V 15. století se kresba stala prostředkem sloužícím konstrukci malířské tvorby. Renesanční umělci se zabývali konstrukcí prostoru, perspektivou, vyměřováním proporcí lidského těla a studovali zákony optiky. Ve spojení s lékařstvím rozebírali anatomii lidského těla. Jednota uměleckého a vědeckého zkoumání byla dosažena v tvorbě *Leonarda Da Vinciho* (*1452–†1519), který pochopil, že přesná kresba je základem zkoumání a vědeckého poznání. V renesanci, kdy došlo k znovuobjevení antického umění a znovuoživení ideálů krásy, prokázala kresba nepochybné právo na samostatný život a podnítila vznik příbuzných odvětví, jako je ilustrace, knižní obálka nebo umělecká grafika.

Současně s tím, jak se v renesanci stával středem světového názoru člověk, rostla také potřeba zmocnit se jeho tělesných proporcí a zachytit jeho fyziognomii. Kromě aktu objevila renesance také individuální portrét, který společně s přírodními studii a veduty odhalily zcela nové oblasti kresby. Kresba se tak osvobodila ze svého služebného postavení pouhé účelové předkresby a stala se výrazovým prostředkem rovnocenným malbě. Toto osamostatnění umožnilo kresbě, aby využila všech svých výrazových prostředků. Kresba se stala uznávanou uměleckou hodnotou a předmětem umělecké sbírky. S nástupem klasického renesančního umění nabyl kult kresby velkého rozsahu a významu. (Techniky kresby se vyučovaly také na akademiích.)



Obrázek 2: Vitruviánský muž od Leonarda da Vinciho

„Kresba je nejstarším a nejzákladnějším výtvarným projevem, je specifickou, umělecko-historickou a estetickou kategorií, jejíž hodnocení prošlo od konce renesance, kdy byla poprvé pochopena ve své svébytnosti jako zvláštní tvůrčí disciplína, složitým a nejednou i protikladným vývojem.“²⁵

²⁵ TETIVA, Vlastimil. *Česká kresba 20. století ze sbírek Alšovy Jihočeské galerie. Hluboká nad Vltavou. Alšova galerie, 1984. sv. 3.*

V 17. století se kresba povznesla na úroveň svěbytného uměleckého díla, esteticky samostatného. Kresba jako výtvarný přepis, jako fixace dojmu, jako záznam výtvarné představy poskytla baroknímu umělci nevyčerpatelné možnosti. Umělecký sloh baroko rozšířil význam kresby a upevnil trvale její místo v umělecké kultuře nové doby. Tento fakt potvrzuje i umělecké dílo vynikajícího kreslíře *Rembrandta Harmenszoon van Rijna* (*1606–†1669). V čele uměleckého dění stál také kreslíř *Peter Paul Rubens* (*1577–†1640).

Barokní smyslnost, půvab rokoka a jeho hravost nahradila klasicistní kresba puritánskou střízlivostí a tvrdými černými liniemi. „*Ideálním prostředkem, jímž bylo možno dosáhnout jasné linie, se kromě špičatého pera stala novodobá tužka, patentovaná roku 1795. Stala se v krátké době nejrozšířenějším kreslířským nástrojem.*“²⁶

Vášnivými vyznavači kresby byli také romantičtí umělci, kteří putovali po světě se skicákem v ruce. Jejich nejvýraznějším projevem byly portrétní a krajinářské kresby. Poté hledala kresba své cíle mezi abstraktním idealismem a realismem. Proto se v 18. a 19. století objevili kreslíři spoléhající na smyslový prožitek a fantazii, jako byl *Eugène Delacroix* (*1798–†1863) nebo *Jean-Auguste-Dominique Ingres* (*1780–†1867), který o kresbě řekl: „*Kresliti znamená podati jen obrysy. Kresba nepozůstává jen z čáry, jest zároveň výraz, vnitřní forma, plocha, modelace. Co zbývá ještě mimo to? Kresba objímá tři a půl čtvrtiny toho, co nazýváme malířstvím. Kdybych měl zavěsit štít na své dveře, napsal bych ‚Škola kresby‘, a jsem přesvědčen, že bych vychoval malíře.*“²⁷

Malbu a kresbu dále uplatňovali impresionisté, jako paralelní, ale svěbytnou výtvarnou techniku. Skica tužkou jim umožňovala bezprostřední záznam viděného okamžiku a navíc znamenal rychlý a levný nástroj umělecké komunikace. „*Na bohatství a hloubku významů, které lze sdělit prostřednictvím pouhé čáry, pak poukázal zejména Paul Cézanne (*1839–†1906), k jehož příkladu se odvolávají protagonisté moderních výtvarných směrů.*“²⁸ Dále to byl *Edgar Degas* (*1834–†1917), který dokázal ve svých bravurních kresbách zachytit svět baletek.

Kult linie a význam kresby byl posléze oživen v dílech anglických pra-raffaelistů a symbolistů, který vyvrcholil v secesi. Secesní umělci se veřejně prezentovali především kresbou a grafikou. Vynikajícím představitelem secese byl například český rodák *Alfons Mucha* (*1860–†1939).

²⁶ WESTERMANN, Georg Verlag. *Slovník světové grafiky a kresby*. Odeon. 1997. sv. 22. ISBN: 80-207-0550-3.

²⁷ TETIVA, Vlastimil. *Česká kresba 20.století ze sbírek Alšovy Jihočeské galerie. Hluboká nad Vltavou. Alšova galerie, 1984. sv. 5.*

²⁸ PEČINKOVÁ, Pavla. *Pracoval jsem mnoho - Soupis výtvarného díla Josefa Čapka (Díl první: Kresba). 8osmička, 2019. sv. 22. ISBN 978-80-907185-2-4.*

Nová výtvarná profese kreslíře a grafika se začala ustavovat na přelomu 19. a 20. století v souvislosti s rozvojem novin a časopisů. K rozvoji a zdokonalení kresby přispěla i řada technických vynálezů a zprůmyslnění výroby kreslířských materiálů.

Důležitou roli hrála kresba také v období avantgard, ve kterém se autoři soustředili na nové, dosud neznáme dimenze. Kresba byla pro svoji spontánnost a možnost okamžitě zaznamenávat aktuální psychické stavy využita k experimentům (jako byla například automatická kresba v období surrealismu). Umělci předválečné avantgardy už nevyužívali kresbu jen k předběžným studiím reality, analýze detailů nebo záznamů výtvarných nápadů, ale uplatňovali kresbu jako konečný výsledek výtvarné práce. Této generaci umělců se kresba v nelehkých životních podmínkách osvědčila jako nejdostupnější klíčové výtvarné médium. Kresba umožňovala autentický a spontánní projev. Například *Josef Čapek* (*1887–†1945), který k této generaci umělců patřil, dokázal docenit výrazové možnosti kresby a využít ji jako plnohodnotný prostředek umělecké výpovědi. Celkový soupis jeho dochovaných originálů zahrnuje nejen drobné náčrtky, skici a kresebné studie, ale také spoustu volných kreseb, soubory ilustrací a scénografických návrhů. „*Josef Čapek chápal kresbu jako výtvarné médium schopné svébytné výpovědi a citlivě sledoval, čeho lze dosáhnout střídavými prostředky pouhé linie.*“²⁹ V kresbě se Josef Čapek projevil jako svébytná a silná osobnost, která si hájí vlastní tvůrčí cestu a dospívá k originálnímu výrazu.

Ve 20. století dosáhla kresba enormního rozpětí formálních i tématických možností. Ačkoli se může zdát, že počet kreslířských stylů je ve 20. století poněkud nepřehledný, lze rozeznat několik zásadních tendencí. Například výrazně individuální rukopisná linie a šrafura je charakteristická především pro expresionismus. V kubismu a futurismu se objemy figur modelovaly pomocí šrafur a pultónových přechodů. Konstruktivismus uplatňoval často pouze holé lineární útvary. Jednoduché lineární kresbě bez rukopisných zvláštností dává přednost také konceptuální a minimální umění nebo hard adge.

Další možnost experimentování s kresbou přinesla postmoderna, která přestává klást důraz na kresbu jako na hotový produkt, ale na koncept, ideu, a také proces. „*Objevují se nové znaky – performativnost, narativita, dočasnost, textovost – a nové formy jako Land art, Performance, Site-Specific, Konceptuální umění. S tím souvisí i značný posun v pojetí kresby, která se osvobozuje z papíru, dostává se do prostoru, do pohybu, stává se objektem, instalací, záznamem pohybu, akce.*“³⁰

²⁹ PEČINKOVÁ, Pavla. *Pracoval jsem mnoho - Soupis výtvarného díla Josefa Čapka (Díl první: Kresba)*. 8osmička, 2019. sv. 23. ISBN 978-80-907185-2-4.

³⁰ FAY, Brian, MORAN, Lisa, BIRNE, Sophie. *WHAT IS Drawing?* Dublin: Irish Museum of Modern Art, 2013. sv. 7. ISBN: 978-1-907020-98-8.

Také nová média, která pronikají do výtvarné oblasti, rozšiřují možnosti chápání kresby. Lenka Sýkorová v knize *Postkonceptuální přesahy v české kresbě* píše: „S nástupem nových technologií pronikajících do výtvarné oblasti především v poslední třetině 20. století je velká pozornost upřena na nová média, videoart, fotografii, objekt a instalaci. Kresba se tak na čas stává přehlíženým výtvarným médiem. Později se však ukazuje, že ohlašovaný konec tradičních výtvarných technik (malby a kresby) byl předčasný, a naopak s pomocí nových technik se jejich možnosti spíše rozšířily.“³¹ Stále je celá řada umělců, kteří s kresbou ve své tvorbě intenzivně pracují.

Otázka po smyslu a významu výuky figurální kresby je záležitostí nejen přesné historické analýzy, ale také pronikavé psychologické úvahy. Cílem této kapitoly bylo poukázat na to, že kresba hrála v historii lidstva významnou roli.

„Už od pradávna se člověk snažil zachytit obrazem alespoň část z toho, co jej obklopovalo, co kolem sebe viděl, onen pestrý svět tvarů, barev i pohybů. Tuto touhu i schopnost danou jen lidské bytosti si člověk uchoval až do dnešních dnů.“³²

3. 2. Figurální kresba

„Mezi entitami vnějšího světa patří lidská postava k útvarům nejzajímavějším a nejsložitějším.“ Luděk Novák

Znak lidské figury je ve výtvarném umění přítomný od pravěku a zobrazování člověka se vine jeho celými dějinami. Od středověku přes renesanci, baroko, klasicismus, romantismus a celý následující vývoj výtvarného umění odevzdává figurální umění poselství s mimořádně širokým významovým rozptylem zasahující hluboké vrstvy vědomí a jejich nejrozmanitější intelektuální, sociální, emoční a kulturní roviny. Jak už napovídá samotný název, tato disertační práce se soustředí na figurální kresbu a její výuku. Cílem této kapitoly je proto přiblížit historii kresby figury a zpřesnit její význam a postavení v minulosti. Seznámení se s minulostí poslouží k přesnějšímu pochopení dané problematiky.

³¹ SÝKOROVÁ, Lenka (ed.). *Postkonceptuální přesahy v české kresbě. 1. Vydání.* Lenka Sýkorová. Ústí nad Labem: Fakulta umění a designu Univerzity J. E. Purkyně, 2015. Úvod. sv. 7. ISBN 978-80-7414-956-6.

³² TEISSIG, Karel a Ivan HRDINA. *O kresbě: základy kreslířských technik. 2. Praha: Mladá Fronta, 1982. sv. 5. ISBN 23-049-82.*

Figurální kresba je ve výtvarném umění neodmyslitelnou součástí jeho tisíciletých dějin a také v současné době má své opodstatnění a výrazné místo. Umělci už od pradávna zobrazovali vždy to, co je nejvíce zajímalo, co je obklopovalo. Je tedy logické, že už v době pravěké se nejčastěji objevovaly na skalách kresby zvířat, protože ta člověka lovce zajímala nejvíce. S prvními kresbami figury se můžeme setkat v jeskyních už v období pozdního paleolitu, kde zpočátku na skalní stěny naši předci kreslili náboženské výjevy, později děje a okamžiky ze života.

Poté se kresba figury objevila ve starověkém Orientu a Dálném východě. Krásu lidského těla objevila také řecká antika, která usilovala o znázornění dokonalé figury a jako první vytvořila teorii proporčních zákonitostí. Svého vrcholu dosáhla kresba v antickém černofigurovém vázovém malířství.



Obrázek 3: Řecká amfora s vyobrazením zápasníků

Figury byly zobrazovány samozřejmě i v období středověku. Nicméně ideál lidského těla ožil teprve na začátku 15. století. Předrenesanční figurální kresby a malby byly spíše symboly nahého lidského těla bez jakékoli snahy proniknout k jeho anatomickým a dalším zákonitostem. Znalost zákonitostí zachycení lidského těla v kresbě znamená předpoklad úspěchu tvorby. Renesanční umělci se proto zabývali perspektivou, vyměřováním proporcí lidského těla a studovali také anatomii. „*Systematické studium lidského těla se stalo nezbytným předpokladem renesanční kompozice a samozřejmě součástí odborné výtvarné výchovy.*“³³

³³ TEISSIG, Karel. HRDINA, Ivan. *O kresbě: Základy kreslířských technik*. 2. vydání. Praha: Mladá Fronta, 1982. sv.44, ISBN 23-049-82.

Správné proporce lidského těla byly chápány jako estetický ideál, což se neobešlo bez vědeckého zkoumání. Intenzivní zájem lékařů o lidské tělo vyústil v prvních vědeckých spisech. Tyto spisy odkryvaly vnitřní logiku mechaniky lidského těla a umělci je při své práci hojně využívali.

Už od nepaměti provází člověka zájem o něho samotného, proto se lidské tělo stalo středem výtvarného díla. Kromě podobizny – portrétu a zobrazení celého lidského těla se nejčastěji zobrazovalo nahé lidské tělo – *akt*. Akt je součástí dávné historie. (Slovo „*akt*“ pochází z latinského slova „*actus*“ původně znamenající gesto nebo pohyb, které zaujímal pózující model. Tento pojem se později rozšířil všeobecně na každé zobrazení nahého lidského těla.) Zpodobňování nahého lidského těla – aktu objevili renesanční umělci a odhalili zcela nové oblasti kresby. V renesanci se pracovalo na aktu nejprve podle mužského modelu a to i pro ženské postavy. Další zajímavostí je, že figury byly často namalovány nejprve jako akt a teprve poté dodatečně oblečeny. To znamená, že anatomie byla patrná i pod oděvem.

Dobové ideály a nároky na vzhled a proporce lidského těla se samozřejmě v průběhu historie měnily. V období klasicismu a romantismu byl akt vázán na historický nebo mytologický námět. „*Ve 20. století je akt pouhým nositelem výtvarných tendencí jednotlivých vyhraněných uměleckých názorů od smyslového kultu těla, přes psychické napětí expresionistů až ke kubistické analýze tvaru (Picasso).*“³⁴

Figurální kresba je velmi náročná disciplína kladoucí na kreslíře vysoké požadavky. Navíc je lidské tělo živý organismus procházející vývojem neustále se měnícím. Zobrazení figury je součástí dávné historie. Člověk se od nepaměti vyjadřuje kresbou, která má schopnost uchovat a předat myšlenku / informaci. Vždyť z kresby vzniklo písmo. Ani současné umění se lidské postavě nevyhýbá. Volná figurální kresba je dnes jak ve světovém tak českém i slovenském výtvarném projevu frekventovaná, vyskytuje se skoro u každého kreslíře, malíře či grafika a zpravidla bývá výlučnou tematikou sochařů. Figuralistika má stále své stoupenky, pokračuje v tvorbě nejmladších umělců, má rozmanité podoby a mimořádně široký významový rozptyl zasahující hluboké vrstvy vědomí.

³⁴ TEISSIG, Karel. HRDINA, Ivan. *O kresbě: Základy kreslířských technik*. 2. vydání. Praha: Mladá Fronta, 1982. sv.45, ISBN 23-049-82.

Tato kapitola poukázala na to, jak významné místo má figurální kresba ve výtvarném umění. Zpodobnění nahého lidského těla je tématem umění již od jeho počátků, proto je význam figurální kresby a její výuky stále aktuální a velice podstatný. Také na akademiích se studenti již od nepaměti věnovali figurální kresbě, která vyžaduje dlouhý proces vývoje naučit se vidět a to vidění je základem vnímání. Figurální kresba učí studenty vnímat základní spojitosti mezi tvarem a hmotou, plochou a čarou a usnadňuje následnou aplikaci ve všech uměleckých oborech. Kresba podle modelu je nedílnou součástí výtvarného studia.

Studium nahého lidského těla bylo v historii chápáno jako velmi důležité. V minulosti existovalo několik přístupů k výuce kresby. Ve středověku musel učeďník strávit poměrně dlouhá učeďnická léta v mistrově dílně zejména pomocnými pracemi. Všechny volný čas však trávil kreslením a kopírováním předloh v blízkosti mistra. Velmi záleželo na jeho šikovnosti a mistrově autoritě, kolik se naučil základním předpokladům řemesla. První snahy o to, aby výuka dostala pevný řád a byly stanoveny jasné cíle, se objevily teprve v renesanci. V tomto období byly založeny také první akademie, jakožto umělecké školy pro malíře a sochaře. K nejrenomovanějším evropským akademiím patřila Boloňská akademie (založená roku 1582), o jejíž rozkvět se zasloužili bratři Carracciové, kteří dokonale zorganizovali výuku a zajistili studentům dostatečné množství modelů a odlitků. Zavedli také teoretické předměty, kde se studenti věnovali tématům geometrie, perspektivy, historie, architektury, anatomii nebo nauce o barvách či světle.

Nepochybně procházeli studenti na akademiích kreslířským drilem. Až do dnešních dnů zůstává kresba podle živého modelu nebo podle naaranžovaných scén osou prvních let výuky na uměleckých školách. I dnes vychází všechny metody výuky figurální kresby stále ze stejných principů jako v prvních akademiích. Jejich základem je technika, kompozice, proporce a perspektiva. Naučit se dnes dobře kreslit je stejně těžké jako v historii. Minulost je důkazem toho, že intenzivní studium lidského těla je pro všechny umělce, kteří se v nejrůznějších médiích angažují, nezbytné. Dnes se ale zdá být smysl výuky figurální kresby na vysokých uměleckých školách poněkud zpochybněn. To, jaké postavení zaujímá figurální kresba a její výuka na vysokých výtvarných školách v současnosti, je tématem této disertační práce.

3. 3. Česká kresba v 19. a 20. století

Cílem této kapitoly je přiblížit českou kresbu 20. století v širokém pohledu od generace devadesátých let 19. století až k nejmladší generační vrstvě současného 21. století. Tato kapitola však nemůže být přehlednými dějinami kresby, není to ani cílem této práce. Pouze chce poukázat na to, kolik bravurních českých umělců používalo ve své umělecké tvorbě médium kresby. O vývoji české kresby 20. století bylo již napsáno hodně. Vedle akademických dějin byla vydána celá řada knih, publikací a katalogů věnovaných jak určitým tématům, tak jednotlivým kreslířům, kteří se zásadně podíleli na podobě českého umění, potažmo kresby. Tato kapitola vychází zejména z knihy *Uhlem, štětcem, skalpelem*, která je přehledně rozdělena do šesti kapitol, jež víceméně chronologicky sledují časovou linii českého umění na přelomu 19. a 20. století. Dále z knihy *Česká kresba 20. století ze sbírek Alšovy Jihočeské galerie* od autora Vlastimila Tětiny.

Na přelomu 19. a 20. století tvoří české umění velmi složitý komplex, v němž se prolíná hned několik proudů a názorových vrstev. Tato doba byla poznamenána značnou myšlenkovou turbulencí vnášející neklid, ale i nové poznatky, názory a proměny. Umělci se setkávají s doznívajícím akademismem, neoromantismem, s historickým a kritickým realismem, s plenérismem, impresionismem, ale také se začínajícím expresionismem. Svět umění byl ovlivněn nejenom secesí a symbolismem, ale také dekadencí, která s sebou přinesla prvek náladovosti a melancholichnosti. O toto neobyčejně široké názorové rozpětí českého umění se zasloužila celá řada výtvarníků. Stejně jako doba, tak i kresba této generace umělců je názorově a výrazově mnohotvárná. Objevují se tady kreslíři různého založení a různého významu. Na jedné straně jsou to velké a silné osobnosti jako například *Alfons Mucha* (*1860–†1939), který se stal vyhledávaným autorem plakátů. Na straně druhé to jsou poctiví a skromní kreslíři, kteří svou uměleckou tvorbou přispěli k vývoji českého výtvarného umění.

Počátky moderního umění na našem území jsou nerozlučně spojeny se *Spolkem výtvarných umělců Mánes*, jež měl v rozvoji moderní výtvarné kultury zakladatelskou úlohu. Tento spolek založila skupina studentů pražské Akademie v roce 1887 a právě tato generace umělců 90. let 19. století položila pevné a spolehlivé základy k rozvoji českého umění 20. století. Jednou z vůdčích osobností této generace byl vynikající kreslíř *Jan Preisler* (*1872–†1941). „*V kresbách Jana Preislera se setkáváme vedle svěžích, sumárně zachycených básnických představ i s četnými detailními ateliérovými studiemi podle modelu.*“³⁵

³⁵ TĚTIVA, Vlastimil. *Česká kresba 20.století ze sbírek Alšovy Jihočeské galerie. Hluboká nad Vltavou. Alšova galerie, 1984. sv.10.*

Významnou roli v tomto směru sehrála také skupina *Osma*, která se představila veřejnosti dvěma výstavami v letech 1907 a 1908. Jedním ze zakládajících osobností této skupiny byl *Bohumil Kubišta* (*1884–†1918). Vedle Kubišty to byl hlavně *Emil Filla* (*1882–†1953) spolu se svým přítelem *Antonínem Procházkou* (*1882–†1945), kteří „využili ve svých kresbách plastickotvornou funkci silně taženého obrysu a je zde silné duchovní ladění figurálních scén i krajinných motivů.“³⁶

Důležitou roli hrála kresba také v symbolismu, protože se osvobodila od pout akademismu 19. století a zastala funkci prvního a někdy i definitivního záznamu umělcovy představy. Kresba se odpoutala od naaranžovaných scén v umělcově ateliéru a začala se objevovat přímo v umělcově hlavě. „Symbolistní kresba se vyznačuje spontánností, uvolněným rukopisem, bezprostředností záznamu mentálních představ, na druhé straně naopak dekorativní stylizací a ornamentálností secesním tvaroslovím ovlivněných konečných realizací.“³⁷

Kresba se zaměřila na kreslířovy myšlenky a jeho náladu. Tím vznikl intimní dialog, kterému subtilní charakter kresby zvláště vyhovoval. Proto se v symbolismu kresba stala preferovaným prostředkem výrazu. Symbolismus odkrýval tajemství věcí, jejich skrytou magickou a duchovní zkušenost. Umělci se zajímali o téměř nedotčené oblasti snu, nevědomí a mezní stavy vědomí hraničící s extází, halucinací, šílenstvím a smrtí. Symbolismus se stal osudem zejména pro tvorbu *Maxe Švabinského* (*1873–†1962), *Vojtěcha Preissiga* (*1873–†1944) nebo *Františka Bílka* (*1872–†1941), jenž do svých uměleckých kreseb projektoval hluboký náboženský cit. V letech 1910–1912 nastupuje druhá generace českých symbolistů, která se spojila ve sdružení *Sursum*. K nejvýznamnějším kreslířským osobnostem této druhé generace českého symbolismu patřil *František Kobliha* (*1877–†1962), *Jan Zrzavý* (†1890–*1977) a *Josef Váchal* (*1886–†1969).

Náhlé přerušení uměleckého vývoje přerušila první světová válka. Nastupující generace umělců reagovala na tehdejší neklidné dění. Malířství, grafika a samozřejmě také kresba reagovaly na sociální téma figurálními motivy prostých lidí v městském i venkovním prostředí. K představitelům tohoto období se řadí především výtvarníci kolem *Umělecké besedy*, (Tento umělecký spolek vznikl už v roce 1863 a od počátku své existence se řadil k nejdůležitějším a nejvlivnějším uměleckým sdružením v Čechách.) Mezi zakladateli spolku lze najít i taková jména jako *Josef Mánes* (*1820–†1871) nebo *Mikoláš Aleš* (*1852–†1913).

³⁶ TETIVA, Vlastimil. *Česká kresba 20.století ze sbírek Alšovy Jihočeské galerie. Hluboká nad Vltavou. Alšova galerie, 1984. sv. 10.*

³⁷ TETIVA, Vlastimil. *Česká kresba 20.století ze sbírek Alšovy Jihočeské galerie. Hluboká nad Vltavou. Alšova galerie, 1984. sv. 9.*

Období meziválečné avantgardy nebylo pro české umělce jednoduché. „*Cesta avantgardy byla cestou ideového uměleckého novátorství, experimentů a hledání nové estetické funkce umění, nové orientace úhrnu uměleckých funkcí, nových možností uměleckého účinku.*“³⁸ Zrodila se zde široká základna českých avantgardních umělců. Avantgardní umělci posunuli vývoj českého výtvarného umění, poezie, prózy, divadla i architektury o celou historickou etapu vpřed. „*Mluvčím a hlavním teoretikem české umělecké avantgardy byl Karel Teige (*1900–†1951) a její nejexponovanější uměleckou osobností byl všestranně nadaný básník Vítězslav Nezval (*1900–†1958).*“³⁹

V roce 1920 byl založen Umělecký svaz *Devětsil*, který se záhy proměnil v ideové ohnisko české avantgardy dvacátých let. Devětsil vytvořil jakýsi dynamický model avantgardní estetiky, jež se průběhem let velmi podstatně změnil. „*V literární tvorbě byly tyto tendence programově formulovány v Manifestu poetismu. Ve výtvarné podobě krystalizovaly tyto tendence zejména v tvorbě Jindřicha Štýrského (*1899–†1942) a Toyen (*1902–†1980), žijících v letech 1925–1934 v Paříži. Tam roku 1926 oznámili vznik vlastního směru, který nazvali artificialismus. Apelovali jím na sblížení výtvarného umění a poezie a na uvolnění imaginace.*“⁴⁰

Dramatický spád dostává moderní historie lidstva od poloviny čtyřicátých let. Ta léta jsou poznamenána stigmatem nadcházejících válečných hrůz. Atmosféra válečných let vyjádřená českou kresbou ukazuje dobu plnou konfliktů a složitých existencionálních situací. České válečné umění se vyhranilo do tří skupin, které se sice programově lišily, ale měly nejeden společný rys. Jedná se o skupinu *Sedm v říjnu*, do níž patřil například *Josef Liesler (*1912–†2005)*, který svým „*kresebným dílem došel nejdále v dramatizaci existencionální osamocení člověka ve chvílích velkého rozhodování.*“⁴¹ Dále to byla skupina *Ra*, jež aktualizovala formy surrealismu. A poslední *Skupina 42*, které v podstatě šlo o zachycení člověka v moderním městě. Tato skupina vznikla v roce 1942 a jejím hlavním teoretikem byl *Jindřich Chaloupecký (*1910–†1990)*. Umělci ze Skupiny 42 čerpali zejména ze zásobnice kubismu a futurismu, dále na ně působila poetika surrealismu a uvědomovali si i význam konstruktivismu, tzv. nové věčnosti.

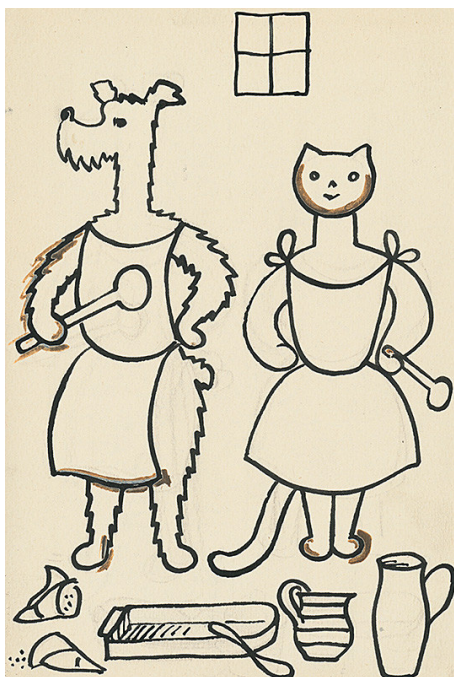
³⁸ TETIVA, Vlastimil. *Česká kresba 20.století ze sbírek Alšovy Jihočeské galerie. Hluboká nad Vltavou. Alšova galerie, 1984. sv.20.*

³⁹ BINDER, Ivo. *Uhlem, štětcem, skalpelem..., Forma versus obsah. Muzeum umění Olomouc, 2016. ISBN 978-80-88103-04-2.*

⁴⁰ BINDER, Ivo. *Uhlem, štětcem, skalpelem..., Forma versus obsah. Muzeum umění Olomouc, 2016. ISBN 978-80-88103-04-2.*

⁴¹ TETIVA, Vlastimil. *Česká kresba 20.století ze sbírek Alšovy Jihočeské galerie. Hluboká nad Vltavou. Alšova galerie, 1984. sv.26.*

Jeden z nejvýraznějších představitelů konstruktivismu byl malíř a kreslíř *Jan Kubiček* (*1927–†2013). Reprezentantem směru kubismu je u nás zejména tvorba *Josefa Čapka* (*1887–†1945). (Pzn. Autorka Pavla Pečínková vypráví v knize *Pracoval jsem mnoho - Soupis výtvarného díla Josefa Čapka* detailně o jeho kreslířském umění.)



Obrázek 4: *Josef Čapek*,
Povídání o pejskovi a kočičce



Obrázek 5: *Josef Lada*,
Odměna a odměna

Po celé 20. století přicházejí na uměleckou scénu kresby od vynikajících českých umělců, které se vyznačují perfektním technickým provedením a dokonalostí. Tyto kresby jsou charakteristické pro tvorbu velké skupiny umělců. Zde jmenovitě alespoň někteří; *František Tichý* (*1896–†1961), *Karel Svoboda* (*1896–†1986), *Jiří Trnka* (*1912–†1969), *Mikuláš Medek* (*1926–†1974). O kresebném mistrovství vypovídá také umělecké dílo *Vladimíra Boudy* (*1934–†1970). Kreslířskou schopnost nám představuje také tvorba *Oldřicha Kulhánka* (*1940–†2013). Mimořádně nadaný český kreslíř a ilustrátor 1. poloviny 20. století byl také *Josef Lada* (*1887–†1957), který dokázal ve své tvorbě sloučit prvky lidové a umělecké tradice s výtvarnou moderností ilustrační kresby a jejím sociálně kritickým a estetickým obsahem. Základem jeho kreseb je pevná souvislá linka. „*Jeho ilustrace a obrazy venkovských návsí, vodníků a hrajících si dětí jsou dnes široce oblíbené a staly se již součástí národního vědomí. Jsou významným projevem protknutí moderny s tradicí.*“⁴²

⁴² *BINDER, Ivo. Uhlím, štětcem, skalpelem..., Člověk v cizím světě. Muzeum umění Olomouc, 2016. ISBN 978-80-88103-04-2.*

České umění se po druhé světové válce částečně ještě obracelo k tradicím meziválečné avantgardy. Nicméně vývoj celého výtvarného umění, a tedy i kresby, ve druhé polovině 20. století je velmi komplikovaný. A to proto, že se v umění uplatňují současně čtyři až pět generačních vrstev a tím dochází k překrývání celé řady proudů a tendencí.

V 2. polovině 20. století zaujímá kresba důležité místo v umělecké tvorbě řady výtvarníků: *Ladislav Čepelák* (*1924–†2000), který se ve svých obrazech představuje jako citlivý, přesný a pohotový kreslíř. *Jiří Sopko* (*1942) a *Jiří Načeradský* (*1939–†2014), který kreslí své podivné vize groteskních lidových bytostí. V kresbě tkví i těžiště tvorby *Karla Svolinského* (*1896–†1986). „*František Muzika* (*1900–†1974) byl u nás jeden z prvních, který své portréty a figurální kompozice zastavili v čase a vzájemným působením světla a objemu docílili jejich magického působení.“⁴³ Vynikající kreslíř *Václav Cigler* (*1929), nebo velmi progresivní český umělec *Milan Knížák* (*1940), dále *Michael Rittstein* (*1949), *Jitka Válková* (*1922–†2011), *Eva Kmentová* (*1928–†1980) *Adriana Šimotová* (*1926–†2014), *Zdeněk Beran* (*1937–†2014), *Dalibor Chatrný* (*1925–†2012), *Vladimír Skrepl* (*1958), *Jan Švankmajer* (*1934), *Boris Jirků* (*1955) nebo *Josef Mžyka* (*1944), jehož kresby jsou postaveny na linii, která vytváří jasné obrysy. V dokonale technicky provedených kresbách *Jiří Anderleho* (*1936) se nám ukazuje jeden z mnoha jazyků moderního umění. V jeho precizních kresbách objevujeme nový prvek, a to prvek času, který vstupuje do jeho díla pomocí čáry. „*Anderleho čára tedy znamená čas, cestu a dráhu. Prozrazuje jeho vůli zavést do svého umění dimenzi, jejíž existenci zaznamenáváme dnes silněji než kdy dříve. Tato dimenze činí z jeho díla nejen „umění prostoru“, ale i „umění proměn.“*⁴⁴

„*S neobvyklou tematikou již od konce 2. poloviny 70. let postupně přicházel Jiří Lindovský* (*1948), jenž ve svojí námětové i technologicky bohaté kreslířské tvorbě naprosto originálním způsobem reflektoval svět, respektive mikrosvět technických přístrojů jako mimo jiné metaforické zobrazení lidské creativity (*Přístroj III*, 1978).“⁴⁵

Nástup mladé generace umělců je také spojen se vznikem několika výtvarných skupin. V roce 1987 vznikla skupina *Tvrdohlaví*, jejími členy byly například *Jiří David* (*1956), *Petr Nikl* (*1960) nebo *František Skála* (*1956). Dále to byla skupina *Máj 57*, *Trasa* nebo *Křižovatka*.

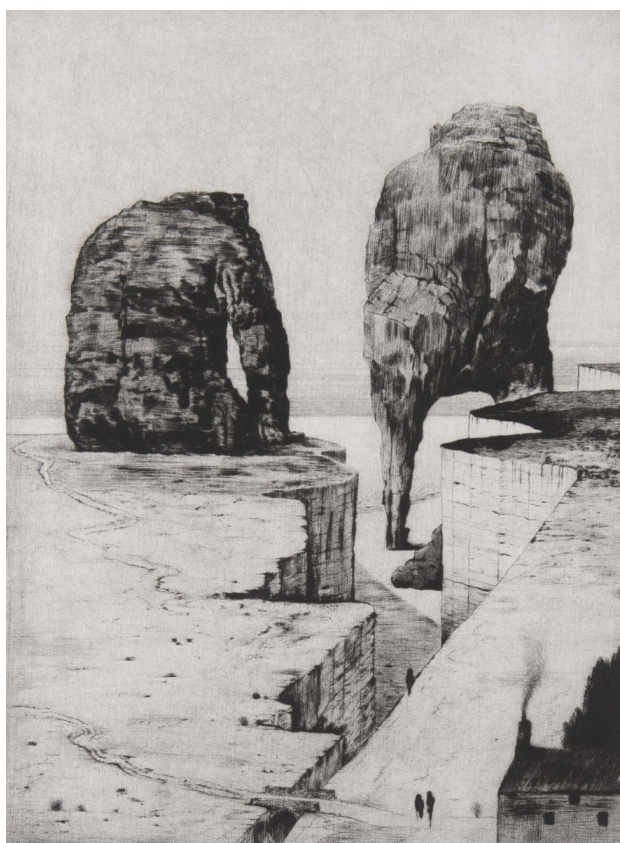
⁴³ BINDER, Ivo. *Uhlem, štětcem, skalpelem... Hledání nové harmonie. Muzeum umění Olomouc*, 2016. ISBN 978-80-88103-04-2.

⁴⁴ TETIVA, Vlastimil. *Česká kresba 20.století ze sbírek Alšovy Jihočeské galerie. Hluboká nad Vltavou. Alšova galerie*, 1984. sv.33.

⁴⁵ DANĚK, Ladislav. *Uhlem, štětcem, skalpelem... Byla doba postmoderní jen postmoderní?. Muzeum umění Olomouc*, 2016. ISBN 978-80-88103-04-2.

„Od druhé poloviny 20. století začala být kresba postupně vnímána jako finální (a experimentální) médium rovnocenné například malbě či plastice. Vedle tradiční kresby perem, uhlem, tužkou, rudkou či štětcem se tak setkáme s díly vytvořenými skalpelem, strojopisem, ba dokonce i bublifukem nebo dětskými tiskátky...“⁴⁶

Tato kapitola nechce a ani nemůže představit všechny české významné kreslíře a výtvarné skupiny. Představuje jen určitý počet umělců a kreslířů pracujících na rozmanitých polích umělecké tvorby, jež jsou si vzájemně více či méně blízké. Zároveň poukazuje na to, jak je kresba důležitou součástí českých výtvarných dějin. Pro 19. a 20. století byla charakteristická doba společných programů. Na přelomu 20. a 21. století toto dělení definitivně skončilo. S příchodem nových moderních technologií se rozpoutala nová diskuse, tentokrát právě o klasické malbě a kresbě jako o fenoménu překračujícím 20. století směrem do budoucna. I přesto, že je současná doba zahlcena novými médii, zůstává kresba stále živým médiem. Tato kapitola jasně ukazuje, jak je kresba důležitou součástí historie a také české výtvarné scény.



Obrázek 6: František Skála,
Obři

⁴⁶ DANĚK, Ladislav. *Uhlem, štětcem, skalpelem..., Interpretace se mění, díla zůstávají. Muzeum umění Olomouc, 2016. ISBN 978-80-88103-04-2.*

4. CÍL DISERTAČNÍ PRÁCE

Disertační práce se zaměřuje na výzkum role figurální kresby a její výuky na vysokých školách v českém a slovenském prostředí ve 21. století. Jejím cílem je získání ucelených informací a nalezení odpovědí na výzkumné otázky, což vede k doposud nepublikovaným poznatkům vedoucím k uvědomění si širšího kontextu dané problematiky.

Prvotním cílem práce je nejdříve zjistit současný stav zkoumané problematiky. V navazujícím kroku je důležité seznámit se všemi teoretickými východisky, která je nutné znát před samotným zkoumáním. Definice pojmů a výklad odborné terminologie související s daným tématem vychází z věrohodných zdrojů, zejména z kvalitní literatury.

Teoretická východiska vzniklá v této první části práce tvoří základ pro pochopení souvislostí, na ně navazuje jako další cíl primární část výzkumu, jež probíhala prostřednictvím kvalitativní metody – polostrukturovaných rozhovorů.

Hlavním cílem vzniku disertační práce je zjištění postavení figurální kresby a její výuky na vysokých školách v českém a slovenském prostředí. Tato práce systematicky zpracovává až období druhé poloviny 20. století, respektive současnost. Rozhodnutí zachytit tento časový horizont má dva důvody. První z nich je fakt, že dosud nebylo publikováno nic, co by reflektovalo význam kresby v současnosti a ukázalo, jaké postavení má výuka figurální kresby na vysokých výtvarných školách dnes, zda je výuka figurální kresby pro výtvarníky důležitou součástí vzdělávacího procesu. Druhým důvodem zúžení práce na období začínající padesátými lety jsou živé prameny.

Tato disertační práce se zaměřuje na deset vysokých výtvarných škol v České republice a dvě vysoké výtvarné školy ve Slovenské republice. (Seznam škol je uveden v další kapitole.) Po vymezení zkoumaného území byly v dílčích cílech disertační práce zformulovány následující výzkumné otázky.

1) Jaké je postavení a význam výuky figurální kresby ve vysokoškolském prostředí v České republice a Slovenské republice ve 21. století? Výzkumná otázka tak reaguje na zjištěný stav, kdy téměř na všech vysokých uměleckých školách, které jsou do tohoto výzkumu zařazeny, stále probíhají hodiny tradiční figurální kresby. V současnosti je však patrný určitý posun ve vnímání a praktickování kresby. Proto si tato práce klade za cíl zjistit, zda je výuka figurální kresby stále důležitou součástí vzdělávacího procesu mladých výtvarníků.

2) Jaký je vývoj a role figurální kresby ve vysokoškolském prostředí v České republice a Slovenské republice ve 2. polovině 20. století až po současnost? Tato výzkumná otázka má zjistit, zdali probíhá výuka figurální kresby na vysokých školách od 50. let 20. století po současnost stejně, nebo došlo-li k určitým změnám, například jestli se změnily podmínky, časová dotace apod.

5. METODIKA VÝZKUMU

Pro získávání poznatků o kresbě a její výuce v českém a slovenském prostředí ve 21. století je nutné zvolit vhodné metody zpracování. Struktura a metodika v této disertační práci je následující: nastolení výzkumných otázek a cíle práce, vymezení zkoumaného území, analýza studijních plánů a jejich komparace, výzkumná teoretická část polostrukturovaných rozhovorů, výzkumná praktická část práce, ve které bude využita metoda komparace ke zjištění podobností a odlišností odpovědí a názorů respondentů. Metodou syntézy budou pak zjištěné údaje uspořádány do jednoho celku.

Metodika disertační práce, výzkumu:

- 1) Sekundární sběr dat, prameny výzkumu:
literární prameny, studijní plány
(Seznam literatury je na str. 136)
- 2) Primární sběr dat, kvalitativní metody:
polostrukturované rozhovory

Zvolená metodika výzkumu disertační práce se po vymezení svého cíle zaměřuje na primární a sekundární sběr dat stávajících poznatků zvoleného tématu. Sekundární výzkum je zaměřen nejen na literární prameny, ale zejména na studijní plány. Součástí tohoto výzkumu je také práce s archivními zdroji, konkrétně ve fázi sběru informací o výuce figurální kresby na Akademii výtvarných umění v Praze.

Primární výzkumná část práce je realizována kvalitativní metodou prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů. Klade důraz na dokumentaci odpovědí na předem stanovené otázky – na osobní názory a myšlenky respondentů. Cílovou skupinou dotazníkového šetření jsou respondenti, kteří byli vybráni dle těchto čtyř stanovených kritérií:

- 1) Respondent působí v českém nebo slovenském prostředí.
- 2) Respondent je spojen se vzdělávacím procesem.
- 3) Respondent se pohybuje v oblasti výtvarného umění.
- 4) Respondent je aktivní v umělecké činnosti.

Prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů s respondenty jsou informace o kresbě a její současné výuce na vysokých školách v České a Slovenské republice zdokumentovány a vyhodnoceny. Jde o metodu založenou na sběru, přepisu a interpretaci autentických výpovědí respondentů. Zvolená metoda má za cíl dát prostor subjektivnímu pohledu a zabezpečit tak větší komplexnost poznání a v konečném důsledku i porozumění role výuky kresby na vysokých školách v časovém horizontu od 2. poloviny 20. století po současnost.

Využití polostrukturovaných rozhovorů v kontextu současných dějin umění přináší do této diskuse nové impulsy, neboť upozorňuje na dosud málo akceptovanou trojitou úlohu respondentů. Ti na jedné straně vystupují jako svědkové doby a přímí účastníci dějinných událostí, na druhé straně i jako aktéři, kteří svou tvorbou dějiny umění v Česku a na Slovensku spoluvytvářejí, a na třetí straně jsou to pedagogové působící na předních vysokých školách v Česku a na Slovensku.

Výzkumná část práce dává respondentům prostor k tomu, aby vyjádřili svůj osobní postoj ke kresbě. Je nutné přihlídnout k jejich ochotě, ale také ke schopnosti formulovat vlastní názor k danému tématu. Polostrukturované rozhovory jsou doplněny o nejdůležitější biografické údaje respondentů a ukázky jejich děl a stávají se základem pro pochopení dané problematiky.

Podobu této disertační práce může ovlivnit skutečnost, že pro mne jako výtvarnici je kresba důležitou součástí mé tvorby, práce i života obecně. Druhým ovlivňujícím faktorem je výběr a ochota respondentů, kteří byli osloveni třemi způsoby: písemně, telefonicky nebo osobně. Následně byli obeznámeni s charakterem a cílem této práce. Scénář otázek obdrželi v předstihu před samotným rozhovorem. Tento postup byl zvolen z důvodu větší časové dotace se tématem zabývat a následně získané odpovědi (výpovědi) zpracovat.

Scénář otázek je doložen v příloze A. Otázky ve scénáři jsou rozděleny do třech tematických okruhů. První okruh otázek se týká kresby a její podstaty. Druhý okruh otázek má charakter výuky kresby z pozice studenta i pedagoga. Závěrečný blok otázek má všeobecnější charakter a je zaměřený na získání informací o možnostech a využití kresby v budoucnosti, ale i o vlivu nových médií.

Pozn.: Někteří respondenti neodpověděli na všechny otázky ve scénáři (např. z důvodu neznalosti). Část respondentů odmítla odpovědět na otázky, ale rozhodla se k tématu této disertační práce napsat svůj osobní postoj. Byl to například Mgr. art. Martin Derner ArtD. nebo doc. Mgr. Josef Daněk.

Polostrukturované rozhovory s respondenty probíhaly dvěma způsoby:

1) Některé uskutečněné rozhovory probíhaly formou autorizovaného záznamu rozhovoru o kresbě z jejich pozice osobní, profesní a tvůrčí. Nahrané rozhovory byly poté přepsány do textové podoby a redakčně upraveny řešitelkou. Při přepisu byl zachován obsah výpovědi jako specifika jazykového projevu respondenta. Přepsaný a redakčně upravený rozhovor byl autorovi odeslán ke schválení.

2) Vzhledem k situaci pandemie Covid-19 se určitá část respondentů rozhodla pro písemnou formu odpovědí.

Skrze odpovědi respondentů vznikl určitý rozbor kresby a její výuky a ucelený pohled na zkoumanou problematiku. Z těchto informací je možné vyvodit nové poznatky o aktuálním stavu řešeného tématu, na jejichž pilířích se odvíjí cíl této disertační práce a odpovědi na předem stanovené výzkumné otázky. Pro tato stanoviska byla využita komparativní metoda.

6. VYMEZENÍ PROSTŘEDÍ A SEZNAM RESPONDENTŮ

ČESKÁ REPUBLIKA

1) AKADEMIE VÝTVARNÝCH UMĚNÍ V PRAZE



prof. Vladimír Kokolia



prof. Jiří Lindovský



MgA. Marek Meduna, Ph.D.



doc. ak. soch. Vojtěch Míča



akad. mal. Jiří Petrbok



Mgr. Jan Stoss



prof. Jitka Svobodová



MgA. Markéta Jarošová Urbanová Mgr.



akad. sochař Tomáš Vejdovský

2) ČESKÉ VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V PRAZE



akad. mal. Karel Pokorný



MgA. Lenka Stejskalová Skoumalová, DiS.

3) OSTRAVSKÁ UNIVERZITA



prof. akad. mal. Daniel Balabán



doc. Mgr. Josef Daněk



doc. Jaroslav Kolář ArtD.



MgA. Jiří Kuděla, Ph.D.



MgA. Libor Novotný, Ph.D.



MgA. Václav Rodek, ArtD.



doc. Mgr. Marek Sibinský, Ph.D.



doc. Mgr. Jiří Surůvka

4) SUTNARKA / ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI



prof. akad. mal. Mikoláš Axmann



prof. akad. mal. Boris Jirků



doc. akad. mal. Josef Mištera



doc. akad. mal. Aleš Ogoun



Mgr. Lenka Sýkorová, Ph.D.



MgA. Mgr. Pavel Trnka

5) TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI



ak. mal. Zuzana Kadlecová

6) UNIVERZITA JANA EVANGELISTY PURKYNĚ V ÚSTÍ NAD LABEM



MgA. Martin Kuriš, Ph.D.

7) UNIVERZITA PARDUBICE



MgA. Pavel Hošek

8) UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ



doc. PaedDr. Jiří Eliška



ak. soch. Radim Hanke



Mgr. art. Livia Kožušková, ArtD.



MgA. Radek Petříček, Ph.D.



prof. MgA. Petr Stanický, M.F.A.



doc. Mgr. Ivan Titor

9) VYSOKÁ ŠKOLA UMĚLECKOPRŮMYSLOVÁ V PRAZE



doc. MgA. Patrik Hábl



Mgr.A. Libor Kaláb

10) VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ



Mgr. et MgA. Ján Lastomirský

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

11) AKADEMIE UMĚNÍ V BÁNSKÉ BYSTRICI



Mgr. art. Martin Derner ArtD.



Milan Hnat ArtD.



prof. Ľudovít Hološka

12) VYSOKÁ ŠKOLA VÝTVARNÝCH UMĚNÍ V BRATISLAVĚ



doc. Stanislav Bubán, akad. mal.



Mgr. art. David Čárský

Pozn.: Přestože jsou respondenti v seznamu výše zařazeni pod hlavičkou konkrétní vysoké školy, je nutné brát v úvahu, že někteří z těchto respondentů nevyučují anebo nevyučovali pouze na jedné škole. Např. prof. akad. mal. Boris Jirků v současnosti pedagogicky působí na Západočeské univerzitě v Plzni, současně ale vede i ateliér na Akademii umění v Bánské Bystrici. A dříve působil několik let na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze.

Výzkumu se zúčastnilo 42 respondentů – 8 žen a 38 mužů – ze dvanácti vysokých škol v České a Slovenské republice.

Osloveni byli i tito tři respondenti, kteří se výzkumu odmítli zúčastnit:



MgA. Petr Dub, Ph.D. (*1976)



prof. Milan Knížák, Dr. A (*1940)



Jan Švankmajer (*1934)

Z důvodu pandemie Covid–19 se rozhodlo odpovědět na otázky písemnou formou 24 respondentů. 18 rozhovorů probíhalo osobně, kdy se rozhovor nahrával a následně byl přepsán do textové podoby.

Tři respondeti – doc. Mgr. Josef Daněk, profesor akad. malíř Boris Jirků a profesor Jiří Lindovský s řešitelkou této práce dané téma dlouze konzultovali, ale s nahráváním rozhovoru nesouhlasili. Rozhodli se pro písemnou formu odpovědí.

Prostřednictvím emailu bylo osloveno nejméně deset dalších respondentů. Tito respondenti ale na emailovou zprávu nereagovali. (*pozn.: Probíhalo to v období pandemie Covid-19, kdy pedagogové měli plné emailové schránky od svých studentů...*), proto jejich jména nejsou výše uvedena. Email nemusel být doručen apod.)

Věková kategorie respondentů je znázorněna v tabulce číslo 1. Nejstarší respondentkou je paní Jitka Svobodová, která se narodila v roce 1941. Naopak nejmladší je paní Livia Kožušková narozená v roce 1987. Tabulka níže názorně ukazuje, že nejvíce respondentů se narodilo mezi lety 1970–1980.

Tabulka č. 1 – Věková kategorie respondentů

ROK NAROZENÍ										
	1940–1949		1950–1959		1960–1969		1970–1979		1980–1989	
1	J. Svobodová	1941	K. Pokorný	1952	I. Titor	1960	T. Vejdovský	1970	P. Tmka	1981
2	E. Hološka	1943	A. Ogoun	1954	Z. Kadlecová	1960	J. Lastomirský	1972	L. Kožušková	1987
3	J. Eliška	1948	M. Axmann	1955	J. Surůvka	1961	M. Derner	1973		
4	J. Lindovský	1948	B. Jirků	1955	S. Bubán	1961	M. Meduna	1973		
5			J. Mištera	1955	J. Daněk	1961	M. Kuriš	1973		
6			V. Kokolia	1956	J. Petrбок	1962	M. Sibinský	1974		
7			P. Hábl	1957	R. Hanke	1963	J. Kolář	1974		
8			D. Balabán	1957	J. Stoss	1964	P. Stanický	1975		
9			D. Čárský	1959	L. Kaláb	1965	P. Hošek	1976		
10			M. Hnat	1959	V. Míča	1966	V. Rodek	1976		
11							J. Kuděla	1976		
12							L. Sýkorová	1977		
14							R. Petříček	1978		
15							M. Urbanová	1978		
16							L. S. Skoumalová	1978		
17							L. Novotný	1979		
18										
19										

7. STUDIJNÍ PLÁNY 12 VYSOKÝCH ŠKOL V ČESKÉ A SLOVENSKÉ REPUBLICE PRO AKADEMICKÝ ROK 2020–2021

Pro zkoumání kresby a její výuky na vysokých školách v českém a slovenském prostředí je důležitá také komparace studijních plánů 12 vybraných vysokých škol, které byly do tohoto výzkumu zahrnuty. (Seznam vysokých škol je umístěný v předchozí kapitole.) Rešerše studijních plánů má zjistit, zdali stále probíhá výuka figurální kresby na vybraných školách nebo došlo k určitým změnám.

Tato analýza se zaměřuje na studijní plány pro akademický rok 2020–2021. Důraz je kladen na dokumentaci předmětu figurální kresby, proto byly vytvořeny tabulky jasně graficky ukazující, na které škole výuka figurální kresby probíhá, pro které studijní programy je výuka figurální kresby povinná a jaká je její časová dotace. Skrze tyto tabulky vznikne určitý rozbor studijních plánů a ze získaných informací bude možné vyvodit metodou komparace odpovědi na tyto dílčí otázky:

- 1) Probíhá výuka figurální kresby na všech vysokých školách, které byly do tohoto výzkumu zahrnuty?
- 2) Pro které obory / ateliéry je výuka figurální kresby povinná?
- 3) V jakých ročnících mají studenti výuku figurální kresby povinnou?
- 4) Jaká je časová dotace výuky figurální kresby?

Tato rešerše studijních plánů je potřebná k vytvoření co nejpřesnější informace o celkovém postavení a významu výuky figurální kresby na vysokých uměleckých školách (fakultách) v současnosti.

7. 1. Akademie výtvarných umění v Praze

Nejstarší vysokou uměleckou školou v České republice je Akademie výtvarných umění v Praze (AVU), kterou prošla řada vrcholných představitelů českého výtvarného umění. Tato škola vznikla císařským dekretem 10. září roku 1799 původně jako kreslířská akademie a rok nato zahájila svoji činnost. Zásadní reforma na této škole proběhla v devadesátých letech dvacátého století, kdy bylo spektrum výuky rozšířeno o nové obory (například intermédiá, nová média...), přitom byla důsledně zachována pluralita tradičně orientovaných ateliérů jako sochařství, malířství a grafika. O historii AVU vypráví *Roman Prah* v publikaci *Posedlost kresbou aneb Počátky Akademie umění v Praze (1800–1835)*. I v současném jednadvacátém století navazuje AVU na svoji historickou tradici a prestiž a řadí se k excelentním institucím pro výuku oborů volného umění, architektury a restaurátorství.

AVU disponuje 20 ateliéry, jejichž vedoucí jsou významné osobnosti nejrůznějšího výtvarného zaměření. (Prezentace jednotlivých ateliérů je uvedena na webových stránkách školy: ww.avu.cz.) Speciální postavení mezi ateliéry AVU má *Ateliér přípravného studia / Malířská a sochařská přípravnka*, která zpravidla slouží studentům prvních ročníků magisterského studia. Výuka je rozdělena na dvě části – sochařskou a malířskou. V malířské části se studenti věnují monochromní i kolorované figurální kresbě podle živého modelu a pokračují až k volnější malbě figury v prostoru. V sochařské části začínají studenti od studií rukou a hlavy až k lidské postavě v životní velikosti.

Součástí Ateliéru přípravného studia je tradiční předmět večerní kreslení, který vede *MgA. Tomáš Vejdovský* a asistenti jsou *MgA. Markéta Jarošová Urbanová*, *MgA. Monika Havlíčková* a *Mgr. Jan Stoss*. Výuka večerního kreslení probíhá čtyřikrát týdně v tříhodinových blocích a je povinná pro studenty téměř všech ateliérů v prvním a druhém ročníku.

„Kresba podle živého modelu je na AVU stále vnímána jako prostředek k získávání, prohlubování a upevňování schopnosti vědomě pozorovat svět, ale i základem výtvarné práce s elementárními prvky jako jsou linie, tvar, hmota, chování stínu a světla.“⁴⁷

⁴⁷ *Zahoranský, Dušan. Sejkorová, Lenka: Průvodce magisterským a navazujícím magisterským studiem 2020/2021 AVU. Praha: Akademie výtvarného umění, 2020. sv. 21.*

Tabulka č. 4. – Časová dotace, Akademie výtvarných umění v Praze

Akademie výtvarných umění v Praze		ROČNÍK SEMESTR (zimní/letní)											
		I.		II.		III.		IV.		V.		VI.	
ATELIÉR	PŘEDMĚT	Z	L	Z	L	Z	L	Z	L	Z	L	Z	L
Ateliér grafiky I škola Dalibora Smutného	Večerní kreslení	3	3	3	3								
Ateliér grafiky II škola Vladimira Kokolii	Večerní kreslení	3	3	3	3								
Ateliér intermediální tvorby I škola Mileny Dopitové	Večerní kreslení	3	3	3	3								
Ateliér intermediální tvorby II škola Dušana Zahoranského a Pavly Scerankové	Večerní kreslení	3	3	3	3								
Ateliér intermediální tvorby III škola Tomáše Vaňka	Večerní kreslení	3	3	3	3								
Ateliér nových medií I škola Tomáše Svobody	Večerní kreslení	3	3	3	3								
Ateliér nových medií II škola Anny Daučikové	Večerní kreslení	3	3	3	3								
Ateliér kresby škola Jiřího Petrboka	Večerní kreslení	3	3	3	3								
Ateliér malířství I škola Roberta Šalandy	Večerní kreslení	3	3	3	3								
Ateliér malířství II škola Vladimíra Skrepla	Večerní kreslení	3	3	3	3								
Ateliér malířství III škola Josefa Bolfa	Večerní kreslení	3	3	3	3								
Ateliér malířství IV škola Marka Meduny	Večerní kreslení	3	3	3	3								
Ateliér sochařství I škola Lukáše Rittsteina	Večerní kreslení	3	3	3	3								
Ateliér sochařství II škola Tomáše Hlaviny	Večerní kreslení	3	3	3	3								
Ateliér figurálního sochařství a medaile škola Vojtěcha Miči	Večerní kreslení	3	3	3	3								
Ateliér rest. výt. děl mal. a pol. plastiky škola Adama Pokorneho	Večerní kreslení	3	3	3	3								
Ateliér restaurování výt. děl sochařských škola Jana Kracika	Večerní kreslení	3	3	3	3								
Ateliér architektonické tvorby škola Miroslava Šika	Večerní kreslení												

7. 2. České vysoké učení technické v Praze

České vysoké učení technické v Praze (ČVUT) začalo psát svoji velkou historii už v roce 1705 a dnes patří k největším a nejstarším technickým vysokým školám v Evropě. Tato vysoká škola má osm fakult různého zaměření. Z pohledu tohoto výzkumu je důležitá *Fakulta architektury* (FA), která se orientuje nejen na výzkumnou a vědeckou činnost, ale i uměleckou. FA byla založena v roce 1976 a je rozdělena do tří studijních programů: *Architektura a urbanismus*, *Krajinářská architektura* a *Design*. Dle studijních plánů mají studenti FA povinné 2 předměty související s kresbou a to *Výtvarnou tvorbu I – V* a *Kreslířskou praxi*.

Předmět *Výtvarná tvorba I – V* je povinný pro studenty studijních programů *Krajinářská architektura* a *Architektura a urbanismus* v prvním a druhém ročníku s časovou dotací dvě vyučovací hodiny za jeden týden. Pouze studenti studijního programu *Design* mají tento předmět povinný i ve třetím ročníku, nicméně pouze v zimním semestru (tzn. celkem pět akademických semestrů). Rozdílná je i časová dotace – jsou to tři vyučovací hodiny. Výuka je zaměřena především na základy kresby a osvojení si různých technik. Během prvního ročníku se studenti postupně zdokonalují v zákonitostech kresby, věnují se studiím přírodnin a objektů z různých materiálů, kresbě krajiny, architektury, portrétu a figuře. Ve druhém ročníku začínají pracovat s barvou a svoji pozornost zaměřují zejména na kresbu produktů a kresbu designérskou.

Předmět *Kreslířská praxe* je koncipován jako tvorba v plenéru, kde si studenti vyzkouší široké spektrum výtvarných technik, věnují se klasické kresbě a malbě krajiny podle skutečnosti, land artu v teorii i praxi a v neposlední řadě i kresbě figury v exteriéru. Tato výuka je povinná pro všechny studenty FA v prvním ročníku v délce rozsahu jednoho celého týdne. Tyto předměty v současnosti vyučují; *MgA. Lenka Stejskalová Skoumalová, Dis. a Mgr. MgA. Macke Radek*.

Tabulka č. 5. – Časová dotace, České vysoké učení technické v Praze

ČVUT v Praze / Fakulta architektury		ROČNÍK												
		SEMESTR (zimní/letní)												
		Bakalářské studium						Navazující						
STUDIJNÍ PROGRAM	PŘEDMĚT	I.		II.		III.				I.		II.		
		Z	L	Z	L	Z	L			Z	L	Z	L	
Architektura a urbanismus	Kreslířská praxe													
Krajinářská architektura	Kreslířská praxe													
Design	Kreslířská praxe													
Architektura a urbanismus	Výtvarná tvorba	3	3	3	3									
Krajinářská architektura	Výtvarná tvorba	3	3	3	3									
Design	Výtvarná tvorba	3	3	3	3									

7. 3. Ostravská univerzita v Ostravě

Významnou vzdělávací a vědeckovýzkumnou institucí je Ostravská univerzita (OSU), která byla založena v roce 1991 a je vnitřně členěna na šest fakult. Pestrou a širokou škálu uměleckých studijních programů nabízí *Fakulta umění* (FU), která vznikla v roce 2008. FU je rozdělena do tří částí a to výtvarné, hudební a teoretické. Do výtvarné části patří čtyři katedry: intermedii, malby, sochařství, grafiky a kresby. Dle studijních plánů a v souvislosti s kresbou nabízí FU svým studentům výtvarného zaměření tři předměty: *Speciální kresbu*, *Kresbu jako nástroj výtvarného myšlení* a *Sochařskou kresbu*. Tyto předměty v současnosti vyučuje několik pedagogů: *doc. Mgr. Josef Daněk, MgA. Libor Novotný, Ph.D., MgA. Václav Rodek, ArtD., MgA. Jiří Kuděla, Ph.D.*

Předmět *Speciální kresba* je povinný pro studenty prvního ročníku vybraných ateliérů s časovou dotací pět hodin týdně. Cílem tohoto předmětu je seznámení studentů s přístupy, které se využívají ve studijní kresbě, osvojení si kresby zátiší a portrétu, zvládnutí přenosu viděné reality do plošné kresby.

Tabulka č. 6. – Časová dotace, Ostravská univerzita v Ostravě

Ostravská univerzita / Fakulta umění		ROČNÍK							
		SEMESTR (zimní/letní)				Navazující			
KATEDRA / ATELIÉR	PŘEDMĚT	I.		II.		III.			
		Z	L	Z	L	Z	L	Z	L
Katedra grafiky a kresby									
Ateliér grafiky	Speciální kresba	5	5	5	5				
Ateliér obalového a knižního designu									
Ateliér grafického designu	Kresba jako nástroj výt. myšlení	4	4	4	4				
Ateliér kresby	Kresba jako nástroj výt. myšlení	4	4	4	4				
Ateliér digitální grafiky ve virt. prostředí									
Katedra intermédií									
Ateliér fotografie	Speciální kresba	5	5	5	5				
Ateliér koncept-objekt-instalace	Speciální kresba	5	5	5	5				
Ateliér video-multimédia-performance	Speciální kresba	5	5	5	5				
Ateliér animovaná tvorba	Speciální kresba	5	5	5	5				
Ateliér knižní design	Speciální kresba	5	5	5	5				
Ateliér knižní design a animace	Speciální kresba	5	5	5	5				
Katedra malby									
Ateliér malby I	Speciální kresba	5	5	5	5				
Ateliér malby II	Speciální kresba	5	5	5	5				
Katedra sochařství									
Ateliér sochařství	Speciální kresba	5	5	5	5				
	Sochařská kresba		w		w	w			

Student je schopen zachytit kresebnými prostředky konstrukci, objem a proporce, což demonstruje na portrétu a figuře.

Předmět *Kresba jako nástroj výtvarného myšlení* je povinný pro studenty Ateliéru grafiky, Ateliéru kresby a Ateliéru grafického designu a vizuální komunikace v 1. a 2. ročníku. Časová dotace je stejná – pět hodin týdně. Na hodinách se studenti seznamují s fenoménem kresby, s kresebnými a výrazovými prostředky. Kresba je zde vnímána jako tradiční studijní disciplína a jako nástroj výtvarného myšlení. Důraz je kladen zejména na figurativní věcnou kresbu. V současnosti tento předmět vyučuje *doc. Mgr. Josef Daněk* a *MgA. Libor Novotný*.

Na Katedře sochařství vede *Ph.D. doc. Jaroslav Kolář*, *ArtD.* předmět s názvem *Sochařská kresba*, kde se studenti v jednom týdnu formou intenzivního kurzu věnují kresbě figury podle živého modelu.

7. 4. Západočeská univerzita v Plzni

Mezi nejúspěšnější školy v České republice patří také Západočeská univerzita v Plzni / SUTNARKA, která byla založena v roce 1991 a v současnosti má devět fakult. Na uměleckou činnost se zaměřuje *Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara* (FDU), která vznikla v roce 2013 transformací *Ústavu umění a designu* a nese název po významném plzeňském rodákovi a mezinárodně uznávaném českoamerickém designérovi Ladislavu Sutnarovi. Za dobu své existence si tato instituce vybudovala pevné postavení mezi ostatními fakultami s uměleckým zaměřením a nabízí svým studentům v souvislosti s kresbou tyto tři předměty: *Kresba a malba – figurální*, *Kresba – figurální* a *Kresba 1 – 4*.

Předmět *Kresba a malba – figurální* je dle studijních programů povinný pouze pro studenty některých ateliérů, a to v prvním a druhém ročníku. Časová dotace je tři hodiny jedenkrát za týden. Studenti z dalších ateliérů si mohou tento předmět vybrat z povinně volitelných předmětů. Cílem tohoto předmětu je naučit kreslíře vnímat lidské tělo v prostorových souvislostech, ve správných proporcích, perspektivních zkratkách, charakterových odlišnostech a následně tato pozorování převést do kresebného a poté i malířského zobrazení.

Předmět *Kresba – figurální* je povinný také pouze pro studenty vybraných ateliérů v prvním a druhém ročníku. (Seznam konkrétních ateliérů je znázorněn v tabulce č. 7.) Časová dotace je čtyři hodiny jedenkrát za týden. Obsahem předmětu je kresba figury v životní velikosti podle modelu. Cílem předmětu je naučit studenty vnímat lidské tělo v prostorových souvislostech, ve správných proporcích a perspektivních zkratkách.

Předmět *Kresba 1 – 4* je ve studijních programech vedený jako „*kreativní blok – větev*“ a je určený pouze pro studenty navazujícího magisterského studia. Cílem tohoto předmětu je naučit studenty osvojit si základní principy kresby a vybavit je širšími výtvarnými znalostmi, které umožní osobní interpretaci obsahových znalostí v autorském kresebném gestu. Časová dotace tohoto předmětu je deset hodin týdně. Studenti mají možnost si tento předmět zapsat jako svůj tzv. druhý ateliér.

Garanti výše uvedených předmětů jsou: *prof. akad. mal. Boris Jirků* a *MgA. Mgr. Pavel Trnka*.

Tabulka č. 7. – Časová dotace, Západočeská univerzita v Plzni

SUTNARKA / Fakulta designu a umění L. Sutnara		ROČNÍK SEMESTR (zimní/letní)									
		Bakalářské studium				Navazující					
KATEDRA / ATELIÉR	PŘEDMĚT	I.		II.		III.		I.		II.	
		Z	L	Z	L	Z	L	Z	L	Z	L
Katedra výtvarných umění											
	Ateliér animace										
	Ateliér fotografie										
	Ateliér interaktivní design										
	Ateliér mediální ilustrace			Kresba a malba figurální	3	3					
	Ateliér multimédia										
	Ateliér grafika			Kresba a malba figurální	3	3					
	Ateliér kov a šperk			Kresba figurální	4	4					
	Ateliér malba			Kresba figurální	4	4	4				
	Ateliér nová média										
	Ateliér socha a prostor										
Katedra designu											
	Ateliér design nábytku a interiéru										
	Ateliér fashion design			Kresba figurální	4	4	4				
	Ateliér keramický design										
	Ateliér produktový design										
	Ateliér enviromentální design pro architekturu										
	Ateliér design modelingu										
	Ateliér průmyslový design										
	Ateliér didaktická ilustrace			Kresba figurální	4	4					
				Kresba a malba figurální	3	3					
	Ateliér grafický design a digitální média										
	Ateliér grafický design a vizuální komunikace			Kresba figurální	4	4					
	Ateliér komiks a ilustrace pro děti			Kresba figurální	4	4	4				
	Ateliér kniha a tvarování papíru			Kresba figurální	4	4	4				

Ve studijních programech jsou uvedeny i další předměty, jež v souvislosti s figurální kresbu vyučují tito dva pedagogové. Jedná se např. o předmět *Figurální kresba 1 – 4 prof. Borise Jirků* určený pouze účastníkům celoživotního vzdělávání nebo předmět *Workshop - figurální kresba*, který si studenti mohou vybrat v sekci povinně volitelné předměty.

7. 5. Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem

Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem (UJEP) byla slavnostně otevřena v roce 1991, ale svoji historii začala psát už v roce 1954. V současnosti má tento institut osm fakult. Tradiční výtvarné postupy, řemeslné techniky a nové možnosti umělecké tvorby uchovává a rozvíjí *Fakulta umění a designu (FUD)*, která byla založena v roce 2000. V rámci studijního programu *Výtvarná umění* poskytuje FUD ucelené umělecké a teoretické vzdělání. Dle studijních programů jsou v souvislosti s kresbou na této fakultě vyučovány dva předměty: *Kresba I – IV* a *Večerní kresba I – II*, které vedou tito pedagogové: *doc. ak. mal. Svatopluk Klimeš, doc. ak. mal. Vladimír Švec, doc. ak. mal. Ilja Bílek a doc. MgA. Martin Kuriš, Ph.D.*

Předmět *Kresba I – IV* je založený především na kresbě figury podle modelu. Od studentů se požaduje osvojení si různých technik kresby a seznámení se s proporcemi, perspektivou a stavbou lidského těla – anatomií. Dle studijních plánů mají tento předmět v prvním ročníku povinný pouze studenti z Katedry fotografie a Katedry elektronického obrazu. Studenti z Katedry vizuální komunikace, Katedry užitého umění a Katedry designu mají povinný tento předmět nejen v prvním, ale i ve druhém ročníku. Časová dotace je tři vyučovací hodiny týdně. Ve třetím ročníku mají studenti z těchto tří kateder povinný druhý předmět, a to *Večerní kresbu I – II*, který má za cíl rozšířit a zdokonalit dovednosti získané v rámci předcházející výuky kresby. Časová dotace tohoto předmětu je také tři hodiny týdně.

Tabulka č. 8. – Časová dotace, Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem

UJEP / Fakulta umění a designu			ROČNÍK SEMESTR (zimní/letní)																
KATEDRA / ATELIÉR	PŘEDMĚT	PŘEDMĚT	Bakalářské studium						Navazující										
			I.		II.		III.		I.		II.								
			Z	L	Z	L	Z	L	Z	L	Z	L							
Katedra fotografie																			
		Kresba I – IV	3	3															
	Ateliér aplikovaná a reklamní fotografie	Kresba I – IV	3	3															
	Ateliér fotografie	Kresba I – IV	3	3															
Katedra elektronického obrazu																			
	Ateliér digitální média	Kresba I – IV	3	3															
	Ateliér interaktivní média	Kresba I – IV	3	3															
	Ateliér objekt – prostor – akce	Kresba I – IV	3	3															
	Ateliér time-based media	Kresba I – IV	3	3															
Katedra vizuální komunikace																			
	Ateliér grafický design I	Večerní kresba Kresba I – IV	3	3	3	3	3	3											
	Ateliér grafický design II	Večerní kresba Kresba I – IV	3	3	3	3	3	3											
	Ateliér vizuální design	Večerní kresba Kresba I – IV	3	3	3	3	3	3											
Katedra designu																			
	Ateliér design interiéru	Večerní kresba Kresba I – IV	3	3	3	3	3	3											
	Ateliér design keramiky	Večerní kresba Kresba I – IV	3	3	3	3	3	3											
	Ateliér produktový design	Večerní kresba Kresba I – IV	3	3	3	3	3	3											
Katedra užitého umění																			
	Ateliér oděvní a textilní design	Večerní kresba Kresba I – IV	3	3	3	3	3	3											
	Ateliér přírodní materiály	Večerní kresba Kresba I – IV	3	3	3	3	3	3											
	Ateliér sklo	Večerní kresba Kresba I – IV	3	3	3	3	3	3											

7. 6. Univerzita Pardubice

Vysoké a kvalitní vzdělání poskytuje také Univerzita Pardubice (UPCE), jež byla založena v roce 1950 a v současnosti má sedm fakult. Na uměleckou a tvůrčí činnost se zaměřuje *Fakulta restaurování* (FR), která se k univerzitě připojila v roce 2005. Tato instituce je jednou z několika mála pracovišť v České republice zabezpečující výchovu vysokoškolsky vzdělaných restaurátorů. Pro restaurátora figurálních památek, ať sochařských nebo malířských, je figurální kresba neodmyslitelně a životně důležitá. Na FR je proto kresba vnímána jako základní prostředek k zaznamenávání prostorové myšlenky a je důrazně vyžadována. Dle studijních plánů nabízí tato fakulta v souvislosti s kresbou studentům tři předměty: *Figurální kresba I – IV*, *Anatomie I a II* a *Večerní akt I – VI*.

Výuka předmětu *Figurální kresba I – IV* je zaměřená na základy kresby. Studenti kreslí komplexní zátěši se všemi zastoupenými předměty různých tvarů, struktur, povrchů a barev. Po zátěši přechází na kresbu sádrových odlitků.

Až po kresbu portréru a celé figury podle živého modelu. Cílem předmětu je osvojit si základy perspektivy, proporcí, pochopit principy stínování a objem těles. Tento předmět je povinný pro studenty Ateliéru výtvarné přípravy v prvním a druhém ročníku. Časová dotace tři hodiny týdně. Vyučujícími jsou: *prof. akad. mal. Tomáš Lahoda, Mgr. Zuzana Soukupová a Mgr. art. Luboš Machačko.*

Předmět *Anatomie I a II* je zaměřený na stavbu lidského těla a je povinný v prvním ročníku studia pro všechny studenty FR. V současnosti tento předmět vyučují *MgA. Radek Petříček, Ph.D. a prof. akad. mal. Tomáš Lahoda.* „Cílem tohoto předmětu je získání teoretické znalosti lidského těla v souvislostech vedoucích k jeho vizuální znalosti a výtvarnému ztvárnění. Student zvládne znalost stavby a funkce lidského těla z hlediska plastické anatomie.“⁴⁸

Předmět *Večerní akt I – VI* je zaměřený na kresbu figury podle živého modelu a je povinný také pro všechny studenty FR nejenom v prvním, ale i druhém a třetím ročníku studia. Časová dotace tři hodiny týdně. Cílem předmětu je, aby student dokázal využít získané znalosti v procesu výtvarné tvorby a osvojil si kresbu jako základní výtvarný vyjadřovací prostředek a nejrychlejší výtvarný záznam viděné skutečnosti. Tento předmět vyučují *prof. akad. mal. Tomáš Lahoda, Mgr. art. Luboš Machačko a MgA. Pavel Hošek.*

Tabulka č. 9. – Časová dotace, Univerzita Pardubice

Univerzita Pardubice / Fakulta restaurování		ROČNÍK												
		SEMESTR (zimní/letní)						SEMESTR (zimní/letní)						
ATELIÉR	PŘEDMĚT	Bakalářské studium						Navazující						
		I.		II.		III.		I.		II.				
		Z	L	Z	L	Z	L	Z	L	Z	L	Z	L	
Ateliér výtvarné přípravy	Anatomie	3												
	Večerní akt	3	3	3										
	Figur. kresba	3	3											
Ateliér restaurování papíru, knižní vazby a dokumentů	Anatomie	3												
	Večerní akt	3												
	Figur. kresba													
Ateliér restaurování nástěnné malby a sgrafita	Anatomie	3												
	Večerní akt	3	3	3										
	Figur. kresba													
Ateliér restaurování kamene	Anatomie	3												
	Večerní akt	3	3	3										
	Figur. kresba													
Ateliér restaurování uměleckých děl na papíru	Anatomie	3												
	Večerní akt	3	3	3										
	Figur. kresba													

⁴⁸ *Studijní programy a katalog předmětů. [Online]. 2021 [cit. 2021-01-06]. Dostupné z: www.portal.upce.cz/ects/predmet/AVP*

7. 7. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

V roce 1960 vzniklo ve Zlíně detašované pracoviště Slovenské vysoké školy technické a o devět let později začal tento institut fungovat jako samostatná Fakulta technologická Vysokého učení technického. Nový impuls k rozvoji vysokoškolského vzdělání ve Zlíně poté přišel v roce 2001, kdy byla zřízena Univerzita Tomáše Bati (UTB). V současnosti má UTB šest fakult. Na uměleckou činnost se zaměřuje *Fakulta multimediálních komunikací* (FMK), která byla založena v roce 2002. FMK je vnitřně organizačně členěna na jeden ústav, třináct ateliérů a Kabinet teoretických studií. V souvislosti s kresbou a dle studijních plánů nabízí tato fakulta svým studentům předmět *Figurální kresba 1 – 3*, který do akademického roku 2020–2021 vedl *MgA. Radek Petříček, Ph.D.* V současnosti tento předmět vyučuje *Mgr. art. Lívia Kožušková, ArtD.*

Předmět *Figurální kresba 1* je zaměřený na kresbu lidského těla podle modelu s důrazem na zachování proporcí jednotlivých částí a celku. Cílem předmětu je osvojení si základních kresebných dovedností, získání znalostí z oboru perspektivy a jednotlivých kánonů částí lidského těla. Tento předmět je povinný téměř pro všechny studenty prvního ročníku a jeho časová dotace je tři hodiny týdně. Předměty *Figurální kresba 2 a 3* mají za cíl posunout získané znalosti z prvního ročníku a prohloubit vlastní osobitý projev. Tyto předměty jsou povinné pouze pro studenty tří ateliérů: Design obuvi, Design oděvu a Design skla. Časová dotace je také tři hodiny týdně. Studenti jiných ateliérů mají možnost si zvolit tento předmět jako povinně volitelný.

Tabulka č. 10. – Časová dotace, Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

UTB / Fakulta multimediálních komunikací		ROČNÍK SEMESTR (zimní/letní)									
		Bakalářské studium				Navazující					
ATELIÉR	PŘEDMĚT	I.		II.		III.		I.		II.	
		Z	L	Z	L	Z	L	Z	L	Z	L
Ateliér animovaná tvorba	Figurální kresba	3	3	3	3						
Ateliér arts management	Figurální kresba										
Ateliér audiovizuální tvorba	Figurální kresba										
Ateliér design obuvi	Figurální kresba	3	3	3	3						
Ateliér design oděvu	Figurální kresba	3	3								
Ateliér design skla	Figurální kresba	3	3	3	3						
Ateliér game design	Figurální kresba										
Ateliér digitální design	Figurální kresba	2	2								
Ateliér grafický design	Figurální kresba	3	3								
Ateliér produktový design	Figurální kresba	2	2								
Ateliér tvorba prostoru	Figurální kresba	3									
Ateliér průmyslový design	Figurální kresba										
Ateliér reklamní fotografie	Figurální kresba	3	3								

7. 8. Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze

Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze (UMPRUM) patří k nejkvalitnějším vzdělávacím institucím zaměřeným na uměleckou a tvůrčí činnost. Tato škola byla založena v roce 1885 a je vnitřně organizačně rozdělena na šest kateder, které se dále člení dle své odborné specializace na dvacet pět ateliérů vedených uznávanými osobnostmi české umělecké scény.

Tabulka č. 11. – Časová dotace, Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze

Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze		ROČNÍK SEMESTR (zimní/letní)									
		Bakalářské studium				Navazující					
KATEDRA / ATELIÉR	PŘEDMĚT	I.		II.		III.		I.		II.	
		Z	L	Z	L	Z	L	Z	L	Z	L
Katedra architektury											
Ateliér architektura I	Figurální kresba										
Ateliér architektura II	Figurální kresba										
Ateliér architektura III	Figurální kresba										
Ateliér architektura IV	Figurální kresba										
Katedra designu											
Ateliér průmyslový design	Figurální kresba										
Ateliér design nábytku a interiéru	Figurální kresba										
Ateliér produktový design	Figurální kresba										
Katedra volného umění											
Ateliér volné umění I (Sochařství)	Figurální kresba										
Ateliér volné umění II (Malba)	Figurální kresba										
Ateliér volné umění III (Intermédiá)	Figurální kresba										
Ateliér volné umění IV (Fotografie I)	Figurální kresba										
Ateliér s hostujícím umělcem	Figurální kresba										
Katedra užitého umění											
Ateliér sklo	Figurální kresba										
Ateliér keramika a porcelán	Figurální kresba										
Ateliér K.O.V. Koncept – objekt – význam	Figurální kresba										
Ateliér módní tvorba	Figurální kresba										
Ateliér design oděvu a obuvi	Figurální kresba										
Ateliér textil	Figurální kresba										
Katedra grafiky											
Ateliér ilustrace a grafika	Figurální kresba										
Ateliér tvorba písma a typografie	Figurální kresba										
Ateliér grafický design a vizuální komunikace	Figurální kresba										
Ateliér grafický design a nová média	Figurální kresba										
Ateliér animace a film	Figurální kresba										
Ateliér fotografie II	Figurální kresba										
Ateliér design a digitální technologie	Figurální kresba										

Dle analýzy studijních plánů bylo zjištěno, že studenti na této škole nemají žádnou povinnou výuku figurální kresby během jednotlivých studijních ročníků. Pouze si mohou z nabídky povinně volitelných předmětů vybrat v jakémkoli ročníku předmět *Výtvarný modul 5 – pokročilá figurální kresba* zaměřený na kresbu figury dle živého modelu, v němž si studenti osvojí specifické problémy tohoto žánru – perspektivu, proporce, anatomii... V současnosti tento předmět vyučuje *Mgr. A. Libor Kaláb*.

Pozn. Na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze došlo k reakreditaci studijních programů. Studenti, kteří zahájili studium v akademickém roce 2021/2022 a později, mají výuku figurální kresby zahrnutu v prvním ročníku povinně. Časová dotace je čtyři hodiny jedenkrát za týden.

7. 9. Vysoké učení technické v Brně

První českou vysokou školou na Moravě bylo Vysoké učení technické v Brně (VUT), které vzniklo v roce 1899. Tato mezinárodně uznávaná instituce nabízí studentům kvalitní vědecké a odborné znalosti na osmi fakultách. Na uměleckou činnost se zaměřuje *Fakulta výtvarných umění (FaVU)*, která byla založena v roce 1993. V současnosti fakulta disponuje šestnácti ateliéry z oblasti umění a designu. V souvislosti s kresbou a dle studijních plánů se na této škole vyučuje předmět s názvem *Večerní kresba 1* zaměřený na kresbu lidského těla podle živého modelu. Cílem je osvojit si základy kresby, prohloubit znalosti o lidském těle, pochopit pohybové mechaniky figury a získat znalosti o konstrukci, proporcích a perspektivě. Tento předmět je povinný pro všechny studenty FaVU v prvním ročníku a to v zimním i letním semestru. Tento předmět vyučuje *Mgr. et MgA. Ján Lastomirský* a časová dotace je tři hodiny týdně. Studenti vyšších ročníků mají možnost výběru předmětu *Večerní kresba 2 a 3* z nabídky povinně volitelných předmětů, který se zaměřuje na prohloubení znalostí získaných v prvním ročníku. Důraz je kladem nejen na správnou stavbu a proporce lidského těla, ale i rozvoj v oblasti výrazové kresby.

Tabulka č. 12. – Časová dotace, Vysoké učení technické v Brně

VUT / Fakulta výtvarných umění		ROČNÍK SEMESTR (zimní/letní)									
		Bakalářské studium				Navazující					
ATELIÉR	PŘEDMĚT	I.	II.	III.		I.	II.				
		Z	L	Z	L	Z	L	Z	L	Z	L
Ateliér kresby a grafiky	Večerní kresba	3	3								
Ateliér malířství 1	Večerní kresba	3	3								
Ateliér malířství 2	Večerní kresba	3	3								
Ateliér malířství 3	Večerní kresba	3	3								
Ateliér sochařství 1	Večerní kresba	3	3								
Ateliér sochařství 2	Večerní kresba	3	3								
Ateliér grafického designu 1	Večerní kresba	3	3								
Ateliér grafického designu 2	Večerní kresba	3	3								
Ateliér produktového designu	Večerní kresba	3	3								
Ateliér tělového designu	Večerní kresba	3	3								
Ateliér environmentu	Večerní kresba	3	3								
Ateliér intermédii	Večerní kresba	3	3								
Ateliér herních médií	Večerní kresba	3	3								
Ateliér performance	Večerní kresba	3	3								
Ateliér video	Večerní kresba	3	3								
Ateliér fotografie	Večerní kresba	3	3								

7. 10. Akademie umění v Banské Bystrici

V roce 1997 byla založena Akademie umění v Banské Bystrici (AKU). Tato instituce poskytuje komplexní vzdělání ve studijním oboru „umění“ zahrnující orientaci nejenom ve výtvarné oblasti, ale i hudební, divadelní a filmové. Akademie je vnitřně organizačně členěna na tři fakulty. Na výtvarnou činnost se zaměřuje *Fakulta výtvarných umění* (FVU), která byla zřízena také v roce 1997. Tato fakulta poskytuje umělecké vzdělání a připravuje studenty v oblasti výtvarného umění. Součástí fakulty je pět kateder a ty se dále dělí na více než dvacet ateliérů dle své odborné specializace.

V souvislosti s figurální kresbou a dle studijních plánů mají studenti Katedry grafiky, malby a sochařství povinný předmět s názvem *Kresba I – VII* a to v prvním, druhém a třetím ročníku studia v zimním i letním semestru. Ve čtvrtém ročníku je tento předmět povinný pro studenty pouze v zimním semestru. Zaměřený je na základy kresby, studenti se věnují kresbě figury podle modelu. Cílem je, aby si studenti osvojili proporce, perspektivu, konstrukci a další aspekty kresby.

V současnosti tento předmět vyučuje na Akademii umění několik pedagogů: *Mgr. art. Ďurček Roman, Mgr. art. Martin Derner, ArtD., Mgr. art. Jozef Suchoža, ArtD., Mgr. art. Peter Valiska-Timečko, ArtD., Mgr. art. Ivana Sláviková, ArtD.* a další pedagogové.

Profesor Boris Jirků, akad. malíř vyučuje na FVU další předmět související s figurální kresbou a to *Anatomii kresby I – V*, kde učí studenty Katedry grafiky ve druhém a třetím ročníku v zimním i letním semestru. Ve čtvrtém ročníku pouze v zimním semestru.

Anatomie člověka I – IV je další povinný předmět na FVU, jež je úzce spjatý s figurální kresbou. Cílem předmětu je, aby si studenti osvojili plastickou anatomii a je povinný taktéž pro studenty Katedry grafiky, malby a sochařství v prvním a druhém ročníku studia. Předmět vyučuje *MUDr. Silvia Valentová Strenáčiková*.

Tabulka č. 13. – Časová dotace, Akademie umění v Banské Bystrici

AKU Banská Bystrica/ Fakulta výtvarných umění		ROČNÍK											
		SEMESTR (zimní/letní)											
		Bakalářské studium						Navazující					
KATEDRA / ATELIÉR	PŘEDMĚT	I.		II.		III.		IV.		V.		VI.	
		Z	L	Z	L	Z	L	Z	L	Z	L	Z	L
Katedra grafiky													
Ateliér volné tvorby	Kresba I – VII	4	4	4	4	4	4	4					
Ateliér grafika – prostor – synergie	Kresba I – VII	4	4	4	4	4	4	4					
Ateliér grafiky a virtuální tvorby	Kresba I – VII	4	4	4	4	4	4	4					
Ateliér ilustrace	Kresba I – VII	4	4	4	4	4	4	4					
Ateliér digitální a analogové grafiky	Kresba I – VII	4	4	4	4	4	4	4					
Katedra intermédií a digitálních médií													
Ateliér intermédiá	Kresba a nové média					2	2						
Ateliér digitální média	Kresba a nové média					2	2						
Ateliér fotomédiá	Kresba a nové média					2	2						
Ateliér transmédiá	Kresba a nové média					2	2						
Katedra malby													
Startup ateliér	Kresba I – VII	4	4	4	4	4	4	4					
Ateliér klasických malířských technik	Kresba I – VII	4	4	4	4	4	4	4					
Ateliér kritické analýzy obrazu	Kresba I – VII	4	4	4	4	4	4	4					
Otevřený ateliér malby	Kresba I – VII	4	4	4	4	4	4	4					
Katedra sochařství													
Ateliér socha a aplikovaná média	Kresba I – VII	4	4	4	4	4	4	4					
Ateliér měkká plastika	Kresba I – VII	4	4	4	4	4	4	4					
Ateliér AT.EX.T	Kresba I – VII	4	4	4	4	4	4	4					
Ateliér figurálního projevu	Kresba I – VII	4	4	4	4	4	4	4					
Ateliér volného figurálního projevu	Kresba I – VII	4	4	4	4	4	4	4					

7. 11. Vysoká škola výtvarných umění v Bratislavě

Mezi největší a nejstarší instituce na Slovensku patří Vysoká škola výtvarných umění v Bratislavě (VŠVU), která byla založena v roce 1949 Slovenskou národní radou a poskytuje vysokoškolské vzdělání v rozmanitých studijních programech s uměleckým zaměřením. Organizační členění VŠVU není koncipované na platformě fakult, ale je strukturováno na dvanáct kateder a Kabinet kresby. Jednotlivé katedry se dále člení na několik ateliérů dle své odborné specializace.

V akademickém roce 2008/2009 byl na VŠVU zaveden jako samostatná jednotka ve vzdělávacích programech *Kabinet kresby* v čele s *doc. Mgr. Dávidem Čárským* poskytující vzdělání v klasickém médiu kresby všem studentům, pro něž je tento předmět povinný nebo povinně volitelný. Jeho součástí je sedm pedagogů, kteří vytvořili a přizpůsobili svoje programy podle osobitých potřeb a požadavků jednotlivých kateder. Každá katedra má tak svého vlastního pedagoga, jenž vytvořil koncepci předmětu *Kresba*.

Kresbu pro Katedru architektonické tvorby vede *doc. Ján Fekete*. Tento předmět je rozdělený do dvou linií. V první linii se studenti seznamují se základy kresby, perspektivou, kompozicí, prostorem a materiálem. Věnují se kresbě zátiší, krajiny i figury dle živého modelu. Druhá linie představuje samostatné řešení nejrůznějších kresebných projektů v součinnosti se studijním oborem tak, aby student dokázal uplatnit kresbu v praxi. Výuka tohoto předmětu je povinná pro všechny studenty v prvním ročníku s časovou dotací čtyři hodiny týdně. Pedagog *doc. Ján Fekete* vede také kresbu pro *Katedru designu*. Během čtyř semestrů studenti rozvíjejí na hodinách kresby své kreslířské a výtvarné vnímání reality. Obsahem předmětu je kresba figury podle živého modelu – akt. Studenti se učí základní pravidla kresby, osvojí si práci s formátem, perspektivou a proporcemi. Časová dotace je také čtyři hodiny týdně.

Kresbu pro Katedru vizuální komunikace a Katedru fotografie a nových médií vede *Mgr. art. Marek Kvetan*, který koncipoval výuku tohoto předmětu také do dvou linií. V první linii si studenti osvojí základy kresby; proporce, perspektivu a kompozici. Seznámí se s problematikou reprodukce prostoru, figury a kompozice. Po dobu čtyř až šesti semestrů se studenti věnují kresbě zátiší, portrétů a figuře. Ve druhé linii se soustředí na řešení kresebných projektů v součinnosti s jejich profesionálním zaměřením. Pedagog *Mgr. art. Marek Kvetan* vede také *Kresbu pro Katedru intermédií*, jejímž programem je zvládnutí kresby podle živého modelu. Tento předmět mají studenti povinný v prvním a druhém ročníku, časová dotace je čtyři hodiny týdně.

Kresbu pro Katedru grafiky a jiná média vede Mgr. art. Štefan Oslej. Cílem tohoto předmětu je osvojit si základy kresby a postupně rozvíjet kresebné schopnosti, které povedou k vlastnímu autorskému projevu a rukopisu. Studenti se během sedmi semestrů seznamují s různými kresebnými disciplínami, objevují různé technické a výtvarné možnosti kresby, seznamují se s velkými formáty a ve vyšších ročnících mají prostor s kresbou experimentovat. Výsledkem by měl být jasný rukopis jednotlivce. Časová dotace tohoto předmětu je pět hodin týdně.

Kresbu pro Katedru malířství vyučuje doc. Mgr. Emöke Vargová. Výuka je zaměřená na zvládnutí anatomické stavby figury a zobrazení smyslové zkušenosti. Důraz je kladený na exaktní přístup a je preferována studijní poloha projevu. Tento předmět je povinný pro všechny studenty Katedry malířství po dobu sedmi semestrů v bakalářském stupni studia a celý první ročník v magisterském stupni studia, časová dotace je pět hodin týdně.

Kresbu pro Katedru restaurování vede doc. Mgr. Dávid Čárský. Výuka se zaměřuje na základy kresby. Důraz je kladen na kompozici, perspektivu, proporce, prostor, plasticitu a základní znalost anatomie lidského těla, neboť poslání restaurátora si vyžaduje, aby dokonale ovládal nejen vědomosti technického charakteru, ale také techniku kresby. Cílem tohoto předmětu je, aby si student osvojil jistotu při řešení jednotlivých úkolů. Pro restaurátory je nevyhnutelné absolvovat tradiční proces výuky kresby, proto je tento předmět povinný pro všechny studenty Katedry restaurování téměř po celou dobu bakalářského stupně studia a také v prvním ročníku magisterského studia. Časová dotace je čtyři hodiny týdně.

Kresbu pro sochu, objekt a instalaci vede doc. Miloslav Boďa, akad. mal. Tento předmět je zacílený na figurální kresbu. Studenti si během sedmi semestrů osvojí tradiční kreslířské postupy, seznámí se s anatomii lidského těla, naučí se základy kresby – proporce, perspektivu... Zvládnutí klasických kreslířských technik umožní kreslíři hledání osobitého autorského výrazu. Tento předmět je na katedře povinný pro všechny studenty po dobu sedmi semestrů v bakalářském stupni studia a také v prvním ročníku magisterského studia. Časová dotace je pět hodin týdně.

Kresbu pro Katedru textilní tvorby a Katedru užitého umění vede doc. Stanislav Bubán, akad. mal. Kompozice, perspektiva, měření a anatomie je jen několik příkladů těch vědomostí a zručností, které studenti získávají na hodinách kresby. Základním cvičením je kresba figury podle živého modelu, ale i portrét, architektura nebo zátiší. Studenti těchto dvou kateder mají předmět Kresba povinný po dobu šesti semestrů v bakalářském stupni studia. Časová dotace je pět hodin týdně.

Tabulka č. 14. – Časová dotace, Vysoká škola výtvarných umění v Bratislavě

Vysoká škola výtvarných umění v Bratislavě		ROČNÍK											
		SEMESTR (zimní/letní)											
KATEDRA / ATELIÉR	PŘEDMĚT PEDAGOG	Bakalářské studium				Navazující							
		I.		II.		III.		IV.		I.		II.	
		Z	L	Z	L	Z	L	Z	L	Z	L	Z	L
Katedra architektonická tvorba													
Ateliér architektury II	Kresba pro architektonickou tvorbu <i>Ján Fekete</i>	4	4										
Ateliér architektury III A3		4	4										
Ateliér urbánní strategie		4	4										
Ateliér virtuální studio		4	4										
Katedra design													
Ateliér experimentálního designu	Kresba pro design <i>Ján Fekete</i>	4	4	4	4								
Ateliér industrial design		4	4	4	4								
Ateliér interiérového designu		4	4	4	4								
Ateliér transport design		4	4	4	4								
Katedra fotografie a nová média													
Ateliér fotografie, realita konstrukce	Kresba pro fotografii a nová média <i>Marek Kvetan</i>	4	4	4	4								
Ateliér o fotografii		4	4	4	4								
Ateliér laborárium fotografie		4	4	4	4								
Katedra grafika a jiné média													
Ateliér ilustrace a grafiky	Kresba pro grafiku a jiné média <i>Štefan Oslej</i>	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		
Ateliér volné a barevné grafiky		5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		
Ateliér volné grafiky		5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		
Ateliér laborárium ilustrace		5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		
Katedra intermédiá													
Ateliér intermédií	Kresba pro intermédiá <i>Marek Kvetan</i>	4	4	4	4								
Ateliér prostorových komunikací +		4	4	4	4								
Ateliér vvv (vizuální, verbální, veřejný)		4	4	4	4								
Katedra malířství													
4. ateliér	Kresba pro malířství <i>Emöke Vargová</i>	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		
Ateliér malby III		5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		
Ateliér malby		5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		
Ateliér klasické a současné postupy v malbě		5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		
Katedra restaurování													
Ateliér malířské přípravy pro restaurátory	Kresba pro restaurování <i>David Čárský</i>	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4		
Ateliér sochařské přípravy pro restaurátory		4	4	4	4	4	4	4	4	4	4		
Ateliér restaurování dřevěné sochy		4	4	4	4	4	4	4	4	4	4		
At. res.kamene soch. a kamen. článků architektury		4	4	4	4	4	4	4	4	4	4		
Ateliér restaurování nástěnných maleb		4	4	4	4	4	4	4	4	4	4		
Ateliér restaurování textilu		4	4	4	4	4	4	4	4	4	4		
At. res. výt. děl vytvořených na papíře a fotografii		4	4	4	4	4	4	4	4	4	4		
At. restaurování závěsných obrazů a tabu. maleb		4	4	4	4	4	4	4	4	4	4		
Ateliér laborárium restaurování fotografie		4	4	4	4	4	4	4	4	4	4		
At. laborárium res. moderní a současné malby		4	4	4	4	4	4	4	4	4	4		

Vysoká škola výtvarných umění v Bratislavě		ROČNÍK SEMESTR (zimní/letní)											
KATEDRA / ATELIÉR	PŘEDMĚT <i>PEDAGOG</i>	I.		II.		III.		IV.		I.		II.	
		Z	L	Z	L	Z	L	Z	L	Z	L	Z	L
Katedra socha, objekt, instalace	Kresba pro sochu, objekt, instalaci <i>Miloslav Bóďa</i>												
Ateliér: „I plochá socha“ S.O.SS		5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		
At. socha v 3D virtuálním prostoru a architektuře		5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		
Katedra textilní tvorby													
Ateliér oděvního designu	Kresba pro textilní tvorbu <i>Stanislav Bubán</i>	4	4	4	4	4	4						
Ateliér textilního designu		4	4	4	4	4	4						
Ateliér textilní tvorby v prostoru		4	4	4	4	4	4						
Katedra užitého umění													
Ateliér keramiky	Kresba pro užité umění <i>Stanislav Bubán</i>	4	4	4	4	4	4						
Ateliér S+M+L_XL – kov a šperk		4	4	4	4	4	4						
Ateliér sklo		4	4	4	4	4	4						
Katedra vizuální komunikace													
Ateliér formlab	Kresba pro vizuální komunikaci <i>Marek Kvetan</i>	4	4	4	4	4	4						
Ateliér identita		4	4	4	4	4	4						
Ateliér multimédií		4	4	4	4	4	4						
Ateliér písmo		4	4	4	4	4	4						
Ateliér prostor		4	4	4	4	4	4						
Ateliér typolab		4	4	4	4	4	4						

Pozn. Ve vyšších ročnících si studenti všech kateder mohou v kterémkoli semestru vybrat předmět Kresba z nabídky povinně volitelných předmětů.

Studenti Katedry malby, grafiky, sochy, objektu, instalace a užitého umění mají v prvním ročníku také povinný předmět *Anatomie*, který vyučuje *MUDr. Ladislav Šabo*. Předmět je zaměřený na znalosti anatomie lidského těla.

„Vidět. Vidět otevřenýma očima, nedívat se a přece vidět. Správně „vidět“ je jedna z dovedností, kterou získá student na předmětu figurální kresba i absolvováním speciálních „rozvíček“ na kurzu kresby.“⁴⁹

⁴⁹ *Vysoká škola výtvarných umění v Bratislavě. Kabinet kresby. Kresba pro textilní tvorbu. [Online]. 2021 [cit. 2021-01-06]. Dostupné z: www.vsvu.sk/o-nas/katedry/kabinet-kresby/kresba-pre-textilnu-tvorbu.*

7. 12. Technická univerzita v Liberci

Liberecká univerzita vznikla v roce 1953 pod názvem Vysoká škola strojní v Liberci, původně s cílem vzdělávat kvalifikované inženýry pro průmysl. Postupně se záběr rozšiřoval, přibývaly nové obory a další fakulty, což v roce 1995 vedlo k přejmenování na Technickou univerzitu v Liberci (TUL). V současnosti má tato vysoká škola sedm fakult a jeden odborný ústav. Dle studijních plánů se figurální kresba vyučuje pouze na *Fakultě textilní* (FT), která byla založena v roce 1960. Tato fakulta je vnitřně členěna na šest kateder různého zaměření a věnuje se komplexně textilnímu a materiálovému inženýrství. Dnes se FT řadí k jedné z největších fakult svého druhu v Evropě a zároveň je jediná svého zaměření v České republice. Na FT se vyučují dva předměty v souvislosti s figurální kresbou, a to *Kresba figurální* a *Kresba pro textilní návrhářství*.

Předmět s názvem *Kresba figurální* je koncipován jako výtvarná příprava pro oděvní návrháře a vede ho *ak. mal. Zuzana Kadlecová*. Obsahem tohoto předmětu je kresba figury podle živého modelu a cílem je, aby si studenti osvojili základy kresby, proporce, perspektivu a stavbu lidského těla. Tento předmět je povinný pro studenty Katedry designu (KDE), specializace Návrhářství textilu a oděvu v prvním ročníku a jeho časová dotace je čtyři hodiny týdně. Druhý předmět *Kresba pro textilní návrhářství* je zaměřený také na kresbu lidského těla podle živého modelu a je povinný pro studenty Katedry designu v prvním ročníku. Časová dotace je šest hodin týdně a vyučujícími jsou *Mgr. Ilona Chválová společně s ak. mal. Zuzanou Kadlecovou*.

Tabulka č. 15. – Časová dotace, Technická univerzita v Liberci

Technická univerzita v Liberci / Fakulta textilní		ROČNÍK									
		SEMESTR (zimní/letní)						Navazující			
KATEDRA / STUDIJNÍ PROGRAM	PŘEDMĚT	I.		II.		III.		I.		II.	
		Z	L	Z	L	Z	L	Z	L	Z	L
KATEDRA DESIGNU											
NÁVRHÁŘSTVÍ:	Kresba pro textil. návrh.	6									
<i>Specializace textilní technologie a vzorování</i>	Kresba figurální	4									
<i>Specializace návrhářství textilu a oděvu</i>											
<i>Specializace návrhářství skla a šperku</i>											
Textilní marketing											
Textilní technologie, materiály a nanomateriály											
Výroba oděvů a technické konfekce											
Design – textil, oděv, sklo, šperk											
Průmyslové inženýrství											
Textilní inženýrství											

7. 13. Vyhodnocení analýzy studijních plánů 12 vysokých škol v České a Slovenské republice pro akademický rok 2020–2021

Cílem této analýzy studijních plánů bylo zjistit, zdali výuka figurální kresby stále probíhá na všech 12 vybraných vysokých školách. Rovněž měla tato analýza najít odpovědi na tyto dílčí otázky:

- 1) Probíhá výuka figurální kresby na všech vysokých školách, které byly do tohoto výzkumu zahrnuty?
- 2) Pro které obory / ateliéry je výuka figurální kresby povinná?
- 3) V jakých ročnících mají studenti výuku figurální kresby povinnou?
- 4) Jaká je časová dotace výuky figurální kresby?

Tato rešerše studijních plánů představila podrobné informace o výce figurální kresby na všech 12 vybraných vysokých školách. Ukázala, jaké je postavení či význam výuky figurální kresby na každé jednotlivé vysoké škole. Díky tabulkám, jasně graficky zpracovaným, lze snadno vyčíst, pro které ateliéry / obory či ročníky je výuka figurální kresby povinná a také jaká je její časová dotace. Tyto informace jsou nezbytné pro pochopení daného tématu a nalezení odpovědi na dílčí a výzkumné otázky.

VÝSLEDKY VÝZKUMU: Na *Akademii výtvarných umění v Praze* je výuka figurální kresby povinná pro studenty všech ateliérů (Výjimku mají pouze studenti Ateliéru architektonické tvorby.) v prvním a druhém ročníku s časovou dotací tři hodiny jedenkrát za týden.

Studenti všech studijních programů *Fakulty architektury Českého vysokého učení technického v Praze* mají povinnou výuku kresby v prvním a druhém ročníku s časovou dotací tři hodiny jedenkrát týdně.

Také na *Fakultě umění Ostravské univerzity v Ostravě* probíhá výuka figurální kresby. Její časová dotace je čtyři nebo pět vyučovacích hodin týdně (liší se to podle specializace ateliéru) a je povinná téměř pro všechny studenty Fakulty umění v prvním a druhém ročníku.

Výuka figurální kresby probíhá i na *Západočeské univerzitě v Plzni, Fakultě designu a umění L. Sutnara*. Tento předmět je povinný pouze pro studenty některých vybraných ateliérů během prvního až třetího ročníku s časovou dotací tři hodiny jedenkrát za týden.

Na *Fakultě umění a designu Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem* mají výuku figurální kresby povinnou studenti Katedry fotografie a Katedry elektronického obrazu pouze v prvním ročníku s časovou dotací tři hodiny jedenkrát týdně. Pro studenty Katedry vizuální komunikace, Katedry designu a Katedry užitého umění je povinný tento předmět nejen v prvním, ale i druhém a třetím ročníku se stejnou časovou dotací.

Studenti všech ateliérů *Fakulty restaurování Univerzity Pardubice* mají ve studijních plánech zahrnutý předmět Figurální kresba jako povinný. A to v prvním a druhém ročníku s časovou dotací tři hodiny týdně.

Na *Fakultě multimediálních komunikací Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně* je výuka figurální kresby povinná téměř pro všechny ateliéry v prvním ročníku. Pro studenty Ateliéru animovaná tvorba, Ateliéru designu obuvi a Ateliéru designu skla je tento předmět povinný i ve druhém ročníku. Časová dotace je tři hodiny týdně.

Výjimku tvoří pouze *Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze*, kde není výuka figurální kresby do studijních plánů zahrnutá jako povinná. Podle studijních plánů nabízí tato škola svým studentům pouze předmět s názvem „*Výtvarný modul 5 – pokročilá figurální kresba*“, který si mohou studenti vybrat z nabídky povinně volitelných předmětů v průběhu studia v jakémkoli ročníku. *Pozn. Tato analýza se zaměřila na studijní plány pro akademický rok 2020/2021. Na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze došlo k reakreditaci studijních programů. Studenti, kteří zahájili studium v akademickém roce 2021/2022 a později mají výuku figurální kresby zahrnutou v prvním ročníku povinně. Časová dotace je čtyři hodiny jedenkrát za týden.*

Na *Fakultě výtvarných umění Vysokého učení technického v Brně* je výuka figurální kresby povinná pro studenty všech ateliérů v prvním ročníku s časovou dotací tři hodiny týdně.

Akademie umění v Bánské Bystrici také podporuje výuku figurální kresby. Tento předmět je povinný pro studenty Katedry grafiky, Katedra malby a Katedry sochařství během prvního až třetího ročníku s časovou dotací čtyři hodiny týdně.

Vysoká škola výtvarných umění v Bratislavě vytvořila ve vzdělávacích programech samostatnou organizační jednotku Kabinet kresby, který poskytuje vzdělání v klasickém médiu kresby všem studentům této školy. Součástí Kabinetu kresby je sedm pedagogů, kteří vytvořili a přizpůsobili své programy dle osobitých potřeb a požadavků jednotlivých kateder. Pro studenty Katedry malířství, Katedry restaurování, Katedry sochy, objektu, instalace, Katedry grafiky a jiných médií je výuka kresby povinná od prvního do čtvrtého ročníku bakalářského stupně studia, a dokonce i v prvním ročníku navazujícího studia. Pro studenty Katedry textilní tvorby, Katedry užitého umění a Katedry vizuální komunikace je výuka figurální kresby povinná v prvním až třetím ročníku.

Pro zbylé katedry je výuka povinná v prvním a druhém ročníku. Výjimkou je Katedra architektonické tvorby, kde je tento předmět povinný pouze v prvním ročníku. Časová dotace výuky figurální kresby je čtyři nebo pět hodin týdně dle specializace jednotlivých kateder.

Výuka figurální kresby probíhá také na *Fakultě textilní Technické univerzity v Liberci*, kde je povinná pro studenty studijního programu Návrhářství v prvním ročníku. Časová dotace tohoto předmětu je čtyři hodiny týdně.

Tabulka č. 16. – Časová dotace, Vyhodnocení

Shrnutí výsledků analýzy studijních plánů			ROČNÍK															
			SEMESTR (zimní/letní)															
VYSOKÁ ŠKOLA	PŘEDMĚT	Bakalářské studium				Navazující												
		I.		II.		III.		IV.		I.		II.						
		Z	L	Z	L	Z	L	Z	L	Z	L	Z	L					
1.	Akademie výtvarných umění v Praze	Večerní kreslení	3	3	3	3												
2.	České vysoké učení technické v Praze	Výtvarná tvorba	3	3	3	3												
3.	Ostravská univerzita v Ostravě	Speciální kresba	5	5	5	5												
4.	Západočeská univerzita v Plzni	Kresba figurální	4	4	4	4												
5.	Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem	Večerní kresba	3	3	3	3	3	3										
6.	Univerzita Pardubice	Večerní akt	3	3														
7.	Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně	Figurální kresba	3	3														
8.	Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze	Figurální kresba																
9.	Vysoké učení technické v Brně	Večerní kresba	3	3														
10.	Akademie umění v Banské Bystrici	Kresba	4	4	4	4	4	4	4			4	4					
11.	Vysoká škola výtvarných umění v Bratislavě	Kresba	4	4	4	4	4	4										
12.	Technická univerzita v Liberci	Kresba figurální	4															

Žlutá barva v tabulce označuje, kde a kdy je výuka figurální kresby povinná.

Z výše uvedené analýzy studijních plánů pro akademický rok 2020–2021 vyplývá, že výuka figurální kresby probíhá na všech dvanácti vysokých školách, které byly do tohoto výzkumu vybrány. Na jedenácti vysokých školách je výuka figurální kresby zahrnuta ve studijních plánech pro studenty jako povinná. Výjimku tvoří pouze Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze, kde studenti neměli tento předmět povinně zahrnutý v rozvrzích. Nicméně v akademickém roce 2021–2022 došlo k reakreditaci studijních programů. Studenti, kteří zahájili studium na této škole v tomto akademickém roce a později mají již výuku figurální kresby zahrnutou v prvním ročníku povinně.

Obecně se dá říct, že výuku figurální kresby mají povinně zahrnutou ve studijních plánech zejména studenti prvního a druhého ročníku. Ve vyšších ročnících je povinná jen na některých školách a samozřejmě záleží na specializaci ateliérů.

Časová dotace tohoto předmětu je nejčastěji tři hodiny jedenkrát za týden. Největší zastoupení a nejvyšší časová dotace výuky figurální kresby je na Vysoké škole výtvarných umění v Bratislavě. Zajímavé je také srovnání výuky na školách situovaných v hlavních městech České republiky a Slovenské republiky – Vysoké školy uměleckoprůmyslové v Praze a Vysoké školy výtvarného umění v Bratislavě, kde je diametrální rozdíl ve vnímání a praktikování figurální kresby.

Tato rešerše studijních plánů představila detailní informace o výuce figurální kresby na 12 vysokých výtvarných školách. Získané informace jsou nezbytné pro pochopení dané problematiky. Výzkum poukázal zejména na to, jaké postavení dnes výuka figurální kresby na vysokých školách zaujímá.



Obrázek 7: Figurama, 1. místo, Ksawery Sajdak, ASP Katowice (PL), 2022, zdroj: Figurama 2022

8. VÝUKA KRESBY NA PEDAGOGICKÝCH FAKULTÁCH V ČESKÉ REPUBLICE

Tato práce se zaměřuje na výuku figurální kresby v současnosti. Jejím cílem je zjistit, jaké má figurální kresba a její výuka postavení, zdali je důležitou součástí vzdělání apod. Do tohoto výzkumu bylo vybráno 12 stěžejních vysokých výtvarných škol z České a Slovenské republiky. Nicméně tento výzkum a odpovědi respondentů poukázaly na další zajímavé téma související s postavením kresby, a to výuku kresby na pedagogických fakultách. Tato krátká kapitola proto popisuje výuku kresby pro studenty studijního programu Výtvarná výchova na osmi stěžejních pedagogických fakultách v České republice. Skrze tento výzkum vznikne určitý vhled do studijních plánů pro akademický rok 2020–2021 a bude možné zjistit odpovědi na tyto dílčí otázky:

1) Probíhá výuka figurální kresby také na pedagogických fakultách?

2) Je výuka kresby na pedagogických fakultách srovnatelná s výukou kresby na vysokých uměleckých školách / fakultách? Případně na co se výuka zaměřuje, jaká je její časová dotace a v kterých ročnících mají studenti tento předmět povinně zahrnutý ve studijních plánech? Tato rešerše studijních plánů je potřebná k vytvoření co nejpřesnějších informací o celkovém postavení a významu výuky figurální kresby na vysokých školách v současnosti.

Do tohoto výzkumu bylo zahrnuto osm pedagogických fakult z České republiky:

1. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích / Fakulta pedagogická

Studenti studijního programu Výtvarná tvorba se zaměřením na vzdělání mají dle studijních plánů povinně zahrnutý předmět s názvem *Kresba* v prvním ročníku zimního semestru. Cílem tohoto předmětu je osvojení si nejrůznějších druhů a způsobů kresby. V letním semestru mají studenti povinný předmět s názvem *Kresba a grafika* zaměřený na kresbu lidské figury. Ve druhém ročníku zimního semestru mají studenti v osnovách předmět s názvem *Plošná výtvarná činnost – Kresba I*, kde se výuka věnuje technikám kresby a dalším netradičním přístupům tohoto výtvarného média a v letním semestru je to předmět *Volná kresba*, v němž se studenti seznamují s historií a vývojem jednotlivých kresebných technik. Časová dotace těchto předmětů je tři hodiny jedenkrát za týden. Dále mají studenti během prvního a druhého ročníku ve studijních plánech povinný předmět *Akt I – IV*. Výuka tohoto předmětu je zaměřena na kresbu lidského těla.

Důraz je kladen na poznání stavby a funkční logiky kosterního skeletu a sva-
lového systému. Pozornost je věnována i mechanice pohybu a jejím konkrétním
projevům při pohybové aktivitě lidského těla a na studium plastických charakte-
ristik věkových a typových zvláštností a anatomických specifik. Časová dotace
tohoto předmětu je tři hodiny jedenkrát za týden.

2. Masarykova univerzita v Brně / Fakulta pedagogická

Studenti studijního programu Výtvarná výchova a vizuální tvorba se zaměře-
ním na vzdělání mají dle studijních plánů povinně zahrnutý předmět s názvem
Kresba a grafika v prvním ročníku zimního semestru. Cílem tohoto předmětu je
zvládnutí základních kresebných disciplín a grafických postupů, které lze ve vý-
tvarné výchově uplatnit. V letním semestru mají studenti povinný předmět *Ateliér
kresby a grafiky*, kde si během výuky rozšiřují dovednosti a znalosti technolo-
gických postupů a procesů v oblasti kresby a grafiky. Časová dotace těchto dvou
předmětů je tři hodiny jedenkrát za týden.

3. Ostravská univerzita v Ostravě / Fakulta pedagogická

Studenti studijního programu Výtvarná výchova pro střední školy a základní
umělecké školy se zaměřením na vzdělání mají dle studijních plánů v prvním
ročníku povinně zahrnutý předmět *Tradiční média – kresba* v zimním semestru
a předmět s názvem *Kresba figurální* v letním semestru. Cílem předmětu Tradiční
média – kresba je poskytnout studentům příležitost seznámit se se základními vý-
razovými prostředky a technikami kresby. Obsahem předmětu Kresby figurální je
seznámit studenty s problematikou kresby lidské postavy. Důraz je kladen na pro-
porční vztahy. Časová dotace těchto dvou předmětů je tři hodiny jedenkrát za týden.

4. Univerzita v Hradci Králové / Fakulta pedagogická

Studenti studijního programu Výtvarná tvorba se zaměřením na vzdělání
mají dle studijních plánů v prvním ročníku povinně zahrnutý předmět s názvem
Kresba 1 a 2. Cílem tohoto předmětu je seznámit studenty se základy kresby, bě-
hem výuky si zdokonalí své pozorovací schopnosti a kreslířské dovednosti. Tema-
ticky je výuka zaměřena především na kresbu zátiší, sádrových odlitků, portrétu
a lidské figury. Časová dotace tohoto předmětu je tři hodiny jedenkrát za týden.

5. Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem / Fakulta pedagogická

Studenti studijního programu Výtvarná výchova mají dle studijních plánů povinně
zahrnutý předmět s názvem *Kresba 1–3* a to během prvního až třetího semestru,
kdy se seznamují s výrazovými možnostmi jednotlivých kresebných médií, nástrojů
a technik. Časová dotace tohoto předmětu je tři hodiny jedenkrát za týden.

6. Univerzita Karlova v Praze / Fakulta pedagogická

Studenti studijního programu Výtvarná výchova se zaměřením na vzdělání mají dle studijních plánů povinně zahrnutý předmět s názvem *Kresba I a II* v prvním ročníku. Výuka tohoto předmětu je zaměřena na základní výrazové prostředky a specifické možnosti kresby ve výtvarné tvorbě a ve výtvarné výchově. Časová dotace tohoto předmětu je dvě hodiny jedenkrát za týden.

7. Univerzita Palackého v Olomouci / Fakulta pedagogická

Studenti studijního programu Výtvarná tvorba se zaměřením na vzdělání mají dle studijních plánů v prvním ročníku zahrnutý předmět s názvem *Kresba I a 2*. Cílem tohoto předmětu je seznámit studenty s kresbou jako s výtvarným médiem, její technologií a možnostmi. Důraz je kladen na rozvíjení základních dovedností v kresbě. Časová dotace tohoto předmětu je tři hodiny jedenkrát za týden.

8. Západočeská univerzita v Plzni / Fakulta pedagogická

Studenti studijního programu Výtvarná výchova a kultura se zaměřením na vzdělání mají dle studijních plánů v prvním ročníku povinně zahrnutý předmět s názvem *Kresba I a 2 pro učitele*. Cílem tohoto předmětu je zprostředkovat studentům možnosti kresby jako prostředku vyjádření v oblasti studijní i volné kresby. Důraz je kladen na technologické základy kresby, studenti se během dvou semestrů seznamují s různými tématy, věnují se kresbě zátiší, krajiny, portrétu i figury. Časová dotace tohoto předmětu je tři hodiny jedenkrát za týden.

Tabulka č. 17. – Časová dotace, Pedagogické fakulty, vyhodnocení

Výsledky analýzy studijních plánů na fakultách pedagogických			ROČNÍK									
			SEMESTR (zimní/letní)									
			Bakalářské studium				Navazující					
VYSOKÁ ŠKOLA	PŘEDMĚT	I.		II.		III.		I.		II.		
		Z	L	Z	L	Z	L	Z	L	Z	L	
1.	Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích	Kresba	3	3	3	3						
		Akt	3	3	3	3						
2.	Masarykova univerzita v Brně	Kresba a grafika Ateliér kresby a grafiky	3	3								
3.	Ostravská univerzita v Ostravě	Tradiční média – kresba Kresba figurální	3	3								
4.	Univerzita v Hradci Králové	Kresba	3	3								
5.	Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem	Kresba	3	3	3							
6.	Univerzita Karlova v Praze	Kresba	2	2								
7.	Univerzita Palackého v Olomouci	Kresba	3	3								
8.	Západočeská univerzita v Plzni	Kresba	3	3								

Žlutá barva v tabulce označuje, kde a kdy je výuka figurální kresby povinná.

VÝSLEDKY VÝZKUMU: Tato analýza studijních plánů ukázala, že výuka kresby probíhá na všech osmi pedagogických fakultách, které byly do výzkumu zařazeny. Dle studijních plánů je výuka kresby povinně zahrnuta nejčastěji pro studenty prvního ročníku a časová dotace je téměř na všech fakultách tři hodiny jedenkrát týdně. Výjimkou je pouze Fakulta pedagogická Univerzity Karlovy v Praze, kde je časová dotace předmětu kresby dvě hodiny týdně.

Největší zastoupení výuky kresby mají studenti na Fakultě pedagogické Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, kde je tento předmět povinně zahrnut ve studijních plánech pro studenty prvního i druhého ročníku. Důraz je zde kladen nejen na základy kresby, ale i na figurální kresbu, které se věnuje samostatný předmět s názvem Akt.

Z tohoto výzkumu plyne, že není možné výuku kresby na pedagogických fakultách srovnávat s výukou figurální kresby na vysokých uměleckých školách. A to zejména proto, že studenti pedagogických fakult se na hodinách kresby zaměřují na naprosté základy kresby, postupně se seznamují s jednotlivými kreslířskými nástroji a materiály (tužka, rudka, uhlí, papír, plátno...), věnují se různým technikám (perokresba, lavírovaná kresba...) a tématům kresby – zátiší, krajina, portrét, figura atd. Na řádné studium figurální kresby nemají dostatečný časový prostor.

9. KRESBA VOLNÁ A STUDIJNÍ

Kresba vždy promítá obraz skutečnosti, ať viděné umělcovým zrakem, nebo transformované jeho představivostí do plošného materiálu. V oblasti výtvarného umění je kresba jedním ze způsobů hledání, ověřování a vyjadřování. Ve slovníku je definice a význam slova kresba uveden následovně: *„kresba je výtvarný postup, při němž se na rozdíl od malby na podklad nanášejí jednotlivé, předem nesmíchané barvy. V případě vícebarevné kresby tak výsledný barevný dojem vzniká až vzájemnou blízkostí čar či překrýváním různobarevných vrstev.(...)“*

Kresba je projevem volby a zkratky, je nedocenitelná jako osobní, bezprostřední a intimní vyjádření umělce individuality. Kresbu je možné chápat čtyřmi způsoby:

- 1) kresba jako nejstarší výtvarný projev, jehož počátky souvisejí také se samotným vznikem umění
- 2) kresba jako přípravný studijní prostředek na cestě ke konečnému ztvárnění umělcova díla, ať už sochařského, architektonického apod.
- 3) kresba jako vlastní předpoklad veškeré výtvarné činnosti, kterou kresba vždy sjednocovala – od malířství přes grafiku, architekturu až k užitému umění

4) kresba sama sobě účelem a cílem. Kresba ve smyslu nezávislé výtvarné i estetické kategorie. Kresba jako umělecké dílo, jež je schopné vyvolat trvalý estetický zájem. Kresba, která nepodléhá žádným jiným funkčním potřebám a stává se zdrojem kreslířova hlubokého prožitku.

Prostřednictvím kresby staví kreslíř viděnou **skutečnost** či **představu** před sebe na papír nebo jakýkoli jiný materiál. Zde je nutné rozlišovat kresbu studijní a kresbu volnou. Jedná se o dvě různé disciplíny. Na jedné straně stojí studijní kresba podle modelu, ať už živého (člověk, zvíře), nebo neživého (zátiší). Na druhé straně je kresba volná, podle představy, fantazie. Volná kresba znamená svobodné záznamy příběhů, nápadů, střádání námětů a motivů, ověřování myšlenek. U studijní kresby jde o realistický převod, tedy proces pozorování a vidění. A to vidění je svým způsobem vědění. Pro kreslíře je zásadní naučit se vidět a potom dokázat viděnou skutečnost přenést na papír. Kresba jako realistický převod skutečnosti učí studenty vnímat základní spojitosti mezi tvarem a hmotou a pomáhá při porozumění struktuře zobrazovaného tělesa. Studijní kresba učí studenty také práci se vztahy, plochou a linií a usnadňuje následnou aplikaci ve všech uměleckých oborech. Kresba podle modelu je prostředníkem k získání schopnosti uvidět svět v jeho geometrické soustavě. Jde o pochopení a osvojení si zákonitostí perspektivy, proporcí, plastičnosti a pohybu, stejně jako vztahu k okolnímu světu. Tématem této práce je figurální kresba (tedy kresba jako realistický převod skutečnosti), která patří k nejsložitějším disciplínám, protože lidské tělo obsahuje nejvíce vizuálních informací, jaké jsme vůbec schopni vnímat. Navíc je lidské tělo živý organismus procházející neustále změnami.



Obrázek 8: Figurální kresba na UTB ve Zlíně, zdroj: Livia Kožušková

10. HLAVNÍ VÝSLEDKY PRÁCE

Skrze polostrukturované rozhovory s respondenty, které jsou doloženy v příloze A, vznikl určitý rozbor figurální kresby a její výuky a ucelený pohled na zkoumanou problematiku. Z těchto informací bylo možné vyvodit nové poznatky o aktuálním stavu řešeného tématu, na jehož pilířích se odvíjí cíl této disertační práce, a odpovědi na předem stanovené výzkumné a dílčí otázky:

10. 1. Co je to kresba?
10. 2. Je možné figurální kresbu naučit?
10. 3. Co kromě talentu je nutné ke zrodu kvalitní kresby?
10. 4. Platí podle Vás pravidlo, že je kresba důležitou součástí pro přijetí ke studiu na vysoké umělecké školy?
10. 5. Význam výuky figurální kresby na vysokých uměleckých školách.
10. 6. Jaká je současná situace ve výuce figurální kresby na vysokých uměleckých školách, k jakým změnám došlo?
10. 7. Co jste získal studiem figurální kresby na vysoké škole?
10. 8. Souhlasíte s názorem, že v minulosti byl dán výuce figurální kresby větší prostor?
10. 9. Jaké byly přínosy přípravných ročníků?
10. 10. S jakými problémy se při kresbě studenti potýkají nejčastěji?
10. 11. Je důležitou součástí také výuka plastické anatomie?
10. 12. Vnímáte rozlišnost kresby podle paměti, fotografie či živého modelu?
10. 13. Mají dnešní studenti lepší podmínky pro výuku figurální kresby?
10. 14. Zastáváte názor, že by při současné výuce figurální kresby na vysokých uměleckých školách mělo dojít k určitým změnám?
10. 15. Mohou nová média ovlivnit vývoj kresby?
10. 16. Má kresba něco, co nemají nová média?
10. 17. Má klasická kresba naději na přežití v konkurenci nových médií?

10. 1. Co je to kresba?

Tato disertační práce se zaměřuje na figurální kresbu a její výuku na vysokých školách. Slovo kresba je v této práci zmíněno nespočetněkrát. První otázka proto zní: *Co to kresba je a zdali je možné kresbu vůbec definovat?* Na tuto otázku odpovědělo 38 respondentů, kteří se jednoznačně shodli na tom, že kresbu je možné definovat, ale každý má svou vlastní definici kresby.

Z polostrukturovaných rozhovorů vyplývá, že kresba je v podstatě převod trojrozměrného objektu (reality, světa, figury...) na dvourozměrnou plochu (papír, plátno...) prostřednictvím linie (čáry). Kresba je druh výtvarného média a vizuálního projevu, který nám slouží k nejrychlejšímu zachycení myšlenky (nápadu, idey). Současně respondenti zmiňují, že kresba je způsob vidění, myšlení a vnímání skutečnosti. Je to ta nejpřímější zkratka mezi myslí, okem a rukou. Pro Ľudovita Hološku znamená kresba nejzákladnější základ. A to uvedlo dalších 12 respondentů. Ľ. Hološka dále definuje *„kresbu jako stopu, která má různou povahu a má mnoho autonomních abstraktních vyjadřovacích vlastností.“* Upozorňuje na to, že kresba má nekonečné množství podob v individuálních autorských konceptech, více metodických postupů a do výrazových možností vstupuje i formát a techniky.

Definice kreseb všech respondentů jsou uvedeny v Příloze A, zde alespoň část těch nejzajímavějších názorů. Těmito slovy se vyjádřil Boris Jirků: *„Kresba je nejstarší lidská řeč, která nepotřebuje překlad, je to kód, enigma, kterému rozumí lidé na celé planetě. Je to úplně jiný jazyk než mluvený, hraný a zpívaný, než psaný nebo filmový a divadelní. Je jedinečný a nenahraditelný. Je schopný vyjádřit vše, i to, co tyto ostatní disciplíny nemohou.“*

Jaroslav Kolář o kresbě říká, že je to *„první a nejdůležitější výtvarný prostředek pro zkoumání a uchopení či pochopení okolního světa a následně i sebe sama. Kresba je v oblasti výtvarného umění nejspíš jedním ze způsobů hledání, ověřování a nakonec i vyjadřování...“*

Lenka Stejskalová Skoumalová definuje kresbu jako *„nejpřirozenější projev každého výtvarníka (ale i neškoleného laika nebo dítěte), jako záznam jeho ideje nebo určité emoce, spontánní výraz, nejsvobodnější a nejkřehčí bezprostřední energie, gesto nezatížené hmotou.“*

Jitka Svobodová dodává: *„Kresba, jejíž nezachytitelná forma vyjádření zůstává otevřená, zachycuje pod jakýmsi vnitřním přetlakem jen to podstatné a osobní velmi jednoduchými prostředky.“*

Jiří Eliška uvedl, že „*kresba je zrcadlem individuálních schopností, dovedností, originality a tvůrčího bytí konkrétního člověka.*“

Zuzana Kadlecová vnímá kresbu jako „*základní stavební kámen výtvarné činnosti, je předpokladem a výchozím momentem pro další výtvarný projev autora.*“

Radim Hanke upozorňuje na to, že „*kresba je jakoby linkou napsaná myšlenka, anebo záznam tvaru nebo pohybu, přitom ta linka je vlastně abstraktní věc.*“

Pavel Hošek vnímá kresbu jako „*čáru na papíře, v prostoru, trajektorii za letadlem, škrábanec na autě apod.*“ Upozorňuje na to, že je kresba vedle zvuku prvotní vyjadřovací součást člověka.

Josef Mištera říká, že „*kresba je jazyk, je to velice dokonalý komunikační prostředek, který vedle toho, že je schopen přenášet, ale i konzervovat ta nejsložitější sdělení, je současně velice snadno dostupný a realizovatelný.*“ taktéž poukazuje na to, že „*kresba je nejstarším výtvarným jazykem a současně je páteří či kostrou, bez které se neobejde výtvarné sdělení prakticky žádné.*“

Martin Derner sice kresbu definoval jako „*jakýkoliv záznam idey, jakýmkoliv materiálem na jakýkoliv podklad (plošně), nebo v prostoru (3D), nevnímajíc digitální prostor.*“ Ale vedle toho poukazuje na to, že definovat kresbu není jednoduché, protože naráží na limity slov. „*Když povím, že kresba se vyznačuje linkou, čarou, tak nebudu mít úplnou pravdu. Kresba bude spíš spojena se suchým malířským materiálem. Štětcem, když tvořím linku, už maluji, ale když tu linku vytvořím uhlíkem, tak už kreslím.*“ Na tento fakt, že hranice mezi kresbou a malbou je velmi tenká, poukázali také další respondenti. Jednoduchou definici pro tyto dvě disciplíny použil Martin Kuriš: „*Kresba za sebou zanechává bod a linku. Malba je nanášení barvy na plochu.*“ S podobnou definicí přichází i Jan Stoss: „*Kresba je věc linky a je bezbarvá, zatímco malba je více věcí objemu a barvy.*“

Patrik Hábl zase říká: „*Kresba může být lineární, formou čáry, obrysu, nebo bodová, případně v celé ploše. Linkou můžeme vyjádřit tvarosloví a objem. Linka může být tlustší, tenčí, vzdušnější nebo mizející. Kdežto malbou zanášíte plochu. Pomocí štětce zaplňujete prázdná místa na plátně. U kresby naopak ta prázdná místa vymezujete linkou, jakousi nití, tím tahem nějakého nádechu a výdechu.*“

Hlavním výrazovým prostředkem kresby je tedy **linie**, která má sama o sobě výpovědní hodnotu. Prostřednictvím linie a její stylizací je možné posílit výraz výtvarného díla. Charakter linie určuje výtvarné podání, gesto ruky a volený nástroj (tužka, rudka, uhel atd.). Linie může být plynulá, přerušovaná, črtaná, tečkovaná, expresivní proměnlivá či dramtická apod.

Kresba je ve výtvarném umění neodmyslitelnou součástí jeho tisíciletých dějin a také v současné době má své opodstatnění a výrazné místo. Z výzkumu vyplývá, že najít přesnou definici pro kresbu není možné, protože každý umělec, historik či odborná kniha používá pro definici kresby vlastní slova.

10. 1. 1. Linie jako konstruktivní prvek našeho vnímání

„Linie je hlavním výrazovým prostředkem kresby a je tedy nositelkou výrazu, má sama o sobě výpovědní hodnotu. To je důležité si uvědomit pro práci s linií, prostřednictvím její stylizace můžeme posílit výraz výtvarného díla. Její charakter určuje výtvarné podání a volený nástroj a také zvolený nástroj a gesto ruky, která jej vede. Linie může být křehká, plynulá, proměnlivá, črtaná, expresivní, gestická až dramatická... Lze ji stylizovat do přerušované tečkované, čárkované, šrafované či geometrizované linie, která směřuje až k ornamentu. Linie navíc tvoří kompozici, a to prostřednictvím tvaru, délky, směru, síly, počtu a vzájemné vzdálenosti. Vztahy mezi nimi evokují klid, vyváženost, nebo naopak pohyb, důraz aj. (...)“⁵⁰

Za základní obrazotvorné prvky považujeme bod, linii a tvar. Vlastnosti těchto elementů obohacují světelné a barevné kvality. Sdělení, předané pomocí bodu, linie, tvaru a barev přijímáme prostřednictvím smyslových orgánů a nervového systému. Respondenti uvedli, že kresba je věcí linky (čáry), což je vlastně abstraktní věc. Proto tato krátká kapitola poukazuje na základní element kresby – linii, která stojí na prvopočátku každé kresby a bez níž by vůbec nemohla kresba vzniknout. Tuto problematiku zpracovala Roeslová Věra v knize *Linie, barva a tvar ve výtvarné výchově* dále Janata Michal v publikaci *Ustávající předběžnost čar*. A také Wassily Kandinsky, který ve své knize *Bod, linie, plocha*, definuje na straně 51. linii takto: *„Geometrická linie je neviditelným fenoménem. Je stopou, kterou zanechal posouvající se bod, a tedy jeho produktem. Zrodila se z pohybu – z toho, že byl porušen maximální a do sebe pohroužený klid, který je pro bod příznačný. Zde se státnost revolučním způsobem proměnila v dynamičnost. Linie tedy představuje nejvýraznější protiklad prapůvodního malířského elementu – bodu. Přísně vzato bychom ji vlastně měli považovat za sekundární element.“⁵¹*

Existují kolem nás linie? Na tuto zdánlivě banální otázku není jednoduché najít odpověď. V každodenním životě se setkáváme s určitými liniemi, ale když se nad tím hlouběji zamyslíme, jsou to spíše objekty a předměty, které mají lineární tvar. Svět kolem nás je tvořen spíše objemy a plochami.

⁵⁰ MOUČKA, Ondřej. *Kresba mezi papírem a dotykovou obrazovkou. Podpůrné aktivity směřující ke zkvalitnění pregraduální přípravy učitelů na Univerzitě Palackého v Olomouci*. sv 6.

⁵¹ KANDINSKY, Wassily. *Bod, linie, plocha*. Praha. Triáda. 2000. ISBN: 80-86138-16-X. sv. 51.

Je nutné si tedy uvědomit, že obrysové linie, které v kresbě používáme, ve skutečnosti neexistují. Linie je pouze prostředek, který jsme si vymysleli, abychom dokázali kresbou zaznamenat a vyjádřit to, co vidíme. Samotný proces kreslení proto vyžaduje abstrahovat z kresebného to podstatné, ať už kreslíme lidskou postavu, krajinu nebo něco podle naší fantazie.

Lidské tělo, které pózuje před kreslířem jako model, nepřetržitě útočí na kreslířův zrak a nabízí mu informace o své konstrukci – anatomii. Je potřeba, aby se kreslíř naučil nejen výtvarně vidět, ale také výtvarně myslet a cítit. Právě výtvarné myšlení se projevuje přirozenou schopností uspořádat linie, tvary a barvy s cílem něco sdělit nebo přijmout výtvarné sdělení jiných autorů. Figurální kresba vyžaduje po kreslíři úzce zaměřenou pozornost na lidské tělo a jeho anatomii. Vizuelní zážitek přijímá kreslíř v jeho celistvosti a neuvědomujeme si, jak na něj působí tvar a stavba lidského těla. Pozná-li však funkci těchto základních elementů (bod, linie a plocha), dokáže ovlivnit konečný výsledek kresby.



Obrázek 9: Figurální kresba na UTB ve Zlíně, zdroj: Livia Kožušková

10. 2. Je možné figurální kresbu naučit?

Figurální kresba je velmi náročná disciplína, která vyžaduje značné úsilí a trpělivost. Další otázka proto zněla, zdali je možné figurální kresbu naučit všechny studenty. Na tuto otázku odpovědělo 36 respondentů, kteří se jednoznačně shodli na tom, že je možné figurální kresbu naučit, ale jen do určité úrovně. Kresbu nadstandartní kvality s přesahy, určitým výrazem a autorsky zajímavou naučit možné není. Vždy záleží na míře talentu daného studenta. Je to stejné jako hraní na hudební nástroj. Na klavír se může naučit hrát každý, ale ne ze všech se stane Wolfgang Amadeus Mozart.

Tabulka č. 18:

Je možné figurální kresbu naučit?				
SPÍŠE ANO	ANO	NE	SPÍŠE NE	BEZ ODPOVĚDI
3	33	0	0	6

Na hodinách figurální kresby se studenti učí dívat na figuru, seznamují se s proporcemi, perspektivou, kompozicí a anatomií lidského těla. Učí se přenos trojrozměrné reality na dvojrozměrnou plochu. Z polostrukturovaných rozhovorů jasně vyplývá, že tyto řemeslné základy kresby je možné naučit každého za předpokladu jeho píle a vytrvalosti. Záleží na daném studentovi, jak kresbu uchopí a jestli ji přijme za svou. Pokud dotyčný má tuto ambici, chce se vzdělávat a snaží se pochopit kresebné zákonitosti, výsledné kresby se zaručeně zlepšují a kresebný rukopis se určitým způsobem posouvá dopředu. V opačném případě, kdy chce student pouze splnit požadavky předmětu a udělat zkoušku, se pro něj stává figurální kreslení jen nutným zlem na škole. V kresbě se dál nerozvíjí a neposouvá. Václav Rodek uvádí, „že je opravdu podstatné, zdali se student chce vnitřně kresbu naučit.“ Protože jsou dnes případy studentů, kdy skutečný zájem prostě chybí. K tomuto tvrzení se připojili i další respondenti.

Aby byli studenti správně motivováni, sehrává zde důležitou roli silná osobnost pedagoga, jeho talent, vynikající kreslířské schopnosti, nasazení, zapálení a pozitivní vztah k výuce. Stanislav Bubán ještě dodává: „že není možné učit figurální kresbu a nekreslit!“

Kresba je také přirozená součást vývoje, **jako malé děti jsme kreslili všichni.** Vladimír Kokolia odpověděl na tuto otázku následovně: „V dětství všichni umí kreslit. Takže kreslení se dá jedině odnaučit. Ale i to se dá, a slouží k tomu umělecké školství. Naučit se kreslit podruhé je skoro nemožné, ale pár takových kreslířů je.“ Z výše uvedeného vyplývá, že kresba je dovednost, kterou lze určitým procvičováním do jisté míry naučit všechny studenty.

10. 2. 1. Dětská kresba

Nedílnou součástí dětského života je kresba. Již od pradávna mají děti od útlého věku potřebu vyjadřovat své emoce, prožitky i postřehy z vnějšího světa právě prostřednictvím kresby. Je to činnost zábavná, tvořivá a velice přirozená. Dítě začíná kreslit v okamžiku, kdy prvně začne zkoumat stopu čáry, kterou za sebou pastelka zanechá. Většinou se tak stane v okamžiku, kdy pastelku udrží v ruce. Dětská kresba se vyjadřuje spontánností, originalitou a silným výrazem. Ačkoli se tato práce nezaměřuje na problematiku dětské kresby, někteří respondenti poukázali na toto velmi zajímavé téma. Na to, že jsme jako děti uměli všichni kreslit upozornil ve své odpovědi hlavně Vladimír Kokolia.

Kresba je součástí dětství, podílí se na rozvoji smyslového vnímání, koordinaci ruky a oka i rozvoji jemné motoriky. Souvisí také s rozvojem poznávacích schopností. Po celé dětství až do puberty podléhá dětská kresba přirozenému vývoji. Kresba dává dítěti příležitost vyjádřit to, jak vnímá svět. Vypovídá o jeho představivosti, kreativité a pomáhá poodhalit nekonečně mnoho aspektů a informací o dítěti. S dětské kresby vyčteme dětské přání, myšlenky, pocity a nálady. Často krát děti dokážou pomocí kresby lépe vyjádřit svůj vnitřní život nežli verbálně. Proto má dětská kresba velkou výpovědní hodnotu nejen při zkoumání v oblasti osobnosti dítěte, ale také při zjišťování jeho mentální úrovně. Pro psychologii ale i pedagogiku je na kresbě podstatné zejména to, že se v ní děti projeví mnohem více než při rozhovoru. Je to zejména kvůli tomu, že děti ještě nemusí dokázat verbálně uchopit svoje emoce, myšlenky, úzkosti a obavy. A také z toho důvodu, že některé věci ani říci nechtějí, ale do kresby to podvědomě i tak zakreslí. V psychologii existuje několik možností, jak lze nazývat určitá stádia výtvarného vývoje dětí. Tato práce se však nezaměřuje čistě na dětskou kresbu, proto zde tato stádia nejsou detailně uvedena. Na toto téma se zaměřuje například Vágnerová Marie v knize *Vývoj dětské kresby a její diagnostické využití*.

Kresba je jedním ze základních vyjadřovacích prostředků člověka stejně jako řeč či písmo. Kresbou se vlastně člověk vyjadřoval dříve než písmem. Skrze kresbu si uvědomujeme sami sebe, sdělujeme své pocity a snažíme se postihnout svět kolem nás. Pastelka patří k jedněm z prvních nástrojů malého dítěte, které se snaží jakýmkoli neumělými čarami vyjádřit něco o sobě. Prostřednictvím kresby nám ukazuje svůj vnitřní svět, svoji duši, něco, co je slovy takřka nepostižitelné. Kresba odráží celkový vývoj dítěte, jeho psychické procesy, emoční prožívání, úroveň senzomotorických dovedností a další. Kresba je také specifický komunikační prostředek, díky kterému dítě sděluje mnohdy i to, co nedokáže nebo nechce říct slovy. Výtvarné projevy se u dětí objevují, aniž bychom je k tomu museli vyzvat. V žádném dalším životním období už není kresba tak významná jako právě v dětství.

10. 3. Co kromě talentu je nutné ke zrodu kvalitní kresby?

Předchozí otázka č. 10. 2. jasně ukázala, že předpokladem pro autorsky zajímavou kresbu je talent. Co to ale talent je? Na tuto otázku odpověděl Jiří Eliška takto: „*Talent je nenaučitelná individuální dovednost, ojediněle formovaná duševní schopnost člověka formulovat a vytvářet nový svět a stojí nad standardy běžné populace. Talent je vzácný.*“ Boris Jirků píše, že talent je zájem, „*když nás to životně baví, tak se víc zlepšujeme v poznání, o to se rychleji učíme a o to nás to víc baví.*“ Podle Tomáše Vejdovského je „*talent potenciál, na kterém když se řádně pracuje, tak se může stát jakýmsi mistrovstvím.*“

Na otázku, co kromě talentu je nutné ke zrodu kvalitní kresby, odpovědělo 35 respondentů. Ti se shodli na tom, že předpokladem pro zdařilé kresebné výsledky je nutná nejen určitá míra talentu, ale také velká disciplína. Naučit se kreslit vyžaduje totiž obrovskou práci a čas. Student musí mít vždy chuť tu kresbu opakovat, jít dál a překonat počáteční neúspěch. David Čárský vypráví, že „*kvalita v kresbě přijde, když se autor nespokojí s bezduchou rutinou.*“

Při vzniku kvalitní kresby sehraje roli řada parametrů a podmínek. V kresbě je úplně zásadní trpělivost, pracovitost, píle, soustředění, zaujatost, pokora, nespokojenost, snaha o zlepšení a schopnost sebereflexe. Samozřejmě je to vždy velmi individuální a úzce spjata s autorem. Kresba potřebuje také jistou kreativitu a tvůrčí inteligenci. Jiří Lindovský v textu *Dá se učit?* napsal: „*Za poslední staletí se proces učení kresbě nezměnil co do námahavosti. Jazyk, písmo i kresba vyžadují stále stejný čas a námahu jako před věky. A lepší to nikdy nebude. Proto tak pravidelně naráží část studentů zvyklých na návody a vstřícnost na zeď neústupnosti této disciplíny. Rychle pak opouštějí tuto oblast, ve které je pro ně snadný úspěch v nedohlednu.*“⁵²

Podstatný je však skutečný zájem o to kreslit a něco kresbou vyjádřit. Velkou roli také hraje dané téma a výsada okamžiku. Jitka Svobodová píše: „*kvalitní kresbu tvoří souhra mnoha okolností, ale podstatnou roli v nich hraje osobnost tvůrce, jeho vyhraněný názor, ve kterém ztvárňuje určitý postoj ke skutečnosti.*“

U figurální kresby je důležité nejen hodně kreslit, ale také se naučit správně dívat a o kresbě přemýšlet. Slova Jaroslava Koléška: „*U kresby se musí přemýšlet, není to jenom mechanická záležitost. Při kresbě člověk zapojuje celý mozek, musí si věci uvědomovat, nejedná se pouze o slepý popis povrchu.*“

⁵² LINDOVSKÝ, Jiří. *Dá se učit? Prostor Zlín, 2008, č. 1, sv 10.*

Dále respondenti uvedli, že pro zdařilou kresbu je nutná určitá znalost matematiky, geometrie, perspektivy, anatomie apod., nicméně všechny tyto disciplíny se bezpochyby dají naučit. Stěžejní roli však hraje samozřejmě také dobrý učitel.

Z výzkumu vyplývá, že ke zrodu kvalitní kresby je zapotřebí pevná vůle a vnitřní potřeba kreslit. Lenka Stejskalová Skoumalová dodává, že je také důležité: „nezatížené nastavení mysli, schopnost, ochota a odvaha opouštět již ovládnuté postupy a určitá „posedlost“ kresbou.“



Obrázek 10: Figurální kresba na UTB ve Zlíně, zdroj: Lívia Kožušková



Obrázek 11: Figurální kresba na UTB ve Zlíně, zdroj: Lívia Kožušková

10. 4. Platí podle vás pravidlo, že je kresba důležitou součástí pro přijetí ke studiu na vysoké umělecké školy?

Figurální nebo portrétní kresby jsou součástí přijímacích talentových zkoušek na většinu středních a vysokých uměleckých škol v České a Slovenské republice. Kresby jsou také nezbytnou součástí předkládaných portfolioů. Z tohoto důvodu byla prozkoumána otázka, *zda je kresba důležitou součástí pro přijetí ke studiu na vysoké umělecké školy*. Na tuto otázku odpovědělo 37 respondentů, jejichž odpovědi jsou zaznamenány v tabulce č. 19.

Tabulka č. 19:

Platí podle Vás pravidlo, že je kresba důležitou součástí pro přijetí ke studiu na vysoké umělecké školy?				
SPÍŠE ANO	ANO	NE	SPÍŠE NE	BEZ ODPOVĚDI
3	27	1	6	5

Z výzkumu vyplývá, že pro 27 respondentů je kresba důležitým kritériem u přijímacích talentových zkoušek. Důvody jsou následující:

- 1) Kresba je důležitá jako prostředek k rozpoznání talentu uchazeče.
- 2) Kresba nám ukazuje, jaký má uchazeč základ v kresebném řemesle a jestli už prošel nějakým středním výtvarným vzděláním nebo ne.
- 3) Kresba prozradí nejlépe, jak kultivovaný uchazeč je a jak vnímá skutečnost a svět kolem sebe. „*Kresba je takový odraz, zrcadlo toho, jak ten uchazeč přemýšlí.*“ To jsou slova Patrika Hábla. Kresba ověřuje schopnost vidění a odhaluje výtvarné myšlení a cítění. „*Jestli svět vnímá v měřítcích a proporcích. Když ano, znamená to, že o něm přemýšlí a používá logiku.*“ dodává Jaroslav Kolář. Díky kresbě můžeme lépe uchazeče poznat. Odpověď Libora Kalába na výše uvedenou otázku zní: „*Kresba neukazuje jenom to, jestli má uchazeč vykreslenou ruku, ale vysvětluje také hodně o něm samotném.*“
- 4) Kresba je u talentových zkoušek dobrá disciplína i proto, že je objektivně měřitelná. Libor Novotný říká: „*Daleko horší je diskutovat o nějakém konceptuálním díle než o figurálních kresbách...*“ Kresba ukazuje kritéria, co z ní lze vyčíst, jestli má uchazeč smysl pro měřítko a zda umí přenést realitu viděného světa na dvojrozměrnou plochu. Kresba je dobrým rozlišovacím měřítkem. Částečně jde z kresby rozpoznat také míra kreativity.

Tři respondenti včetně Jitky Svobodové poukazují také na to, že „*při přijímacím řízení na vysoké výtvarné školy kresba dokresluje profil uchazeče a poukazuje na jeho jisté schopnosti. Nemusí být však zcela určující, existují ještě jiné požadavky ke splnění této mety.*“

Šest respondentů zdůraznilo, že dnes kresba není u talentových zkoušek určující, protože vedle klasických oborů jako je malba nebo socha existují také intermediální a konceptuální ateliéry. Proto je užitečnost kresby u přijímacích zkoušek různá v rámci jednotlivých ateliérů / oborů. Vždy záleží na specializaci.

Pouze jeden respondent Jiří Petrbok jednoznačně uvedl, „*že v současné době již není kresba důležitou součástí přijímacího řízení.*“

Respondenti staršího věku také upozorňují na to, že kresba pro přijetí ke studiu na vysokou uměleckou školu byla v minulosti důležitá a znamenala velmi tvrdé kritérium. Dnes už tomu takto není. To potvrzují i slova Ludovíta Hološky: „*Rozdíl mezi kresbou portrétu na mé přijímací zkoušce a na dnešní zkoušce je v časové dotaci. Když jsem kreslil portrét (v roce 1962) 3 dny (8 hodin denně), dnes na Akademii umění v Banské Bystrici má adept na kresbu portrétu 2 hodiny.*“

Z výzkumu plyne, že kresba je důležitým kritériem u přijímacích talentových zkoušek na vysoké umělecké školy, protože vypráví mnohé o daném uchazeči.



*Obrázek 12: Figurální kresba,
zdroj: Lenka Stejskalová Skoumalová*

10. 5. Význam výuky figurální kresby na vysokých uměleckých školách

Výsledky výzkumu ukazují, že figurální kresba je nezastupitelná zkušenost a její výuka má na vysokých uměleckých školách určitě smysl. Jaroslav Kolář vypráví: „*Kresba je obzvlášť důležitá, protože je to prvotní a nejpřirozenější prostředek k chápání světa a uvědomování si vlastní pozice studenta v něm. Díky geometrii, kterou studentovi kresba odhaluje, mu odkrývá řád a stavbu celého viděného světa, nejenom lidského těla, ale i prostoru a zákonitostí tvarů a těles v něm.*“ Figurální kresba pro studenty znamená pevný základ a je důkazem toho, že student má minimálně vidění a je schopný tu viděnou skutečnost přenést na papír. Kresba podle živého modelu umožňuje studentům zdokonalit si schopnosti týkající se pozorování a hodnocení skutečnosti v takových aspektech, jako jsou perspektiva, proporce, světelné vztahy, chápání kompozice, formátu, smyslu pro měřítko, citlivosti ruky apod. Pro studium výtvarného projevu je kresba nevyhnutelná věc. Mikuláš Axmann říká: „*Kreslit člověka znamená doplnit písmena v abecedě jazyka, kterým svědčíme o světě.*“

Na hodinách figurální kresby studenti pozorují model a přes oko transformují viděnou skutečnost nějakým způsobem (iluzivně, realisticky...) na papír. Získávají nejen základní informace o lidském těle, ale i zásobárnu tvarů. Radim Hanke doplňuje: „*To znamená, že když něco kreslím, tak si to ukládám nějakým způsobem do své databanky... ať pak dělám cokoli, tak se mi to vybaví. Je to tam někde prostě uloženo.*“

Dále figurální kresba učí studenty koncentrovat se. „*A to soustředění je důležitější než ta dovednost.*“ říká Daniel Balabán. V tomto je figurální kresba vynikající disciplína, protože učí studenty trpělivosti a pevné vůli. Ivan Titor píše: „*Hlavní smysl kresby v uměleckém školství dnes spatřuji v tom, že je to jedna z posledních disciplín, která vyžaduje a procvičuje vůli, schopnost koncentrace a soustředěného vnímání.*“

Patrik Hábl zdůrazňuje: „*Když vstoupíte do kreslírny, musíte na všechno zapomenout a stát se součástí toho modelu a té chvíle. A nesmíte vnímat okolní ruchy, nebo být myšlenkami jinde. Musíte se zcela ponořit do sebe sama a na všechno zapomenout.*“

Kresba jako nejstarší forma uměleckého vyjádření je nezbytnou podmínkou vzdělání. O významu výuky figurální kresby se nedá pochybovat i proto, že umělci poznávají lidské tělo pomocí metody kresby. Ten, kdo neprošel školením figurální kresby, zachází s figurou zcela jinak. „*Dnes již umělci těla nepítvají a kresba je asi jediná metoda, jak je studovat.*“ vypráví Ján Lastomirský.

Výuka figurální kresby na vysokých školách je nenahraditelný proces a činnost i z toho pohledu, že učí studenty věci nevzdávat. Studenti se totiž neustále konfrontují s tím, co vidí před sebou, ale také s tím, jestli jsou schopni zaznamenat figuru (viděnou realitu) na papír. A v neposlední řadě kresba učí studenty konstruktivnímu hodnocení. Kresba je zkrátka alfou i omegou. Na hodinách se studenti setkávají s dobrými i špatnými kresbami. Díky této zkušenosti pak získávají jakýsi aparát kritérií, který v budoucí tvorbě určitě využijí.

„Pro některé výtvarné obory a disciplíny na výtvarných vysokých školách je zvládnutí figurální kresby klíčové, protože je navázaná přímo na člověka. Jejím prostřednictvím poznáváme lidské tělo, jak vypadá, jak funguje a jak ho zobrazovat. Pro jiné obory se lekce figurální kresby dají považovat za „relaxační“ cvičení. Kresba figury pro ně důležitá není, což je samozřejmé. V obou případech si ale studenti mohou osvojit aparát kritérií, na základě kterých mohou rozeznat kvalitní kresbu.“ zdůrazňuje Ján Lastomirský.

Výuka figurální kresby má na studenty řadu pozitivních dopadů jak ve zvládnutí vizualizace konceptů, tak v myšlení a strategiích v jejich umělecké tvorbě. Figurální kresba učí studenty zaměřit svoji pozornost na důležité věci. Studenti jsou poté schopni výtvarné, ale i významové zkratky. Aleš Ogoun dodává: *„Vím, že studiem kresby figury se urychluje proces vnímání přírodních zákonitostí a výtvarných vztahů, pochopení pro výtvarné i obsahové priority, detail podřízený celku, vyjádření objemu a prostoru. Primárně však kresba figury podle živého modelu, zejména v životní velikosti, urychluje proces spějící k zjednodušení, stylizaci i abstrahování.“* Figurální kresba je opravdu náročná disciplína a nakreslit lidské tělo není jednoduché. *„Kdo se figuru naučí kreslit, dokáže poté nakreslit všechno.“* říká Radek Petříček. A poslední bod, proč má smysl kreslit – kresba je určitý druh relaxace a meditace.

Výuka figurální kresby je rozhodně významná právě proto, že se od této nauky odvíjejí další tvůrčí procesy v tvorbě malířů, sochařů, grafiků, animátorů, designérů, keramiků, architektů atd. Josef Daněk píše: *„O prospěšnosti a smysluplnosti figurální kresby není třeba pochybovat. Jejím pěstováním se člověk učí nejen vlastnímu kreslení, ale i schopnosti vnímat prostor, pracovat s formátem a v té nejobecnější podobě výtvarně myslet. Určitě je dobré, aby figurální kresba hrála důležitou roli v celku uměleckého vzdělávání a je třeba dbát o to, aby škola dávala výuce kresby odpovídající místa ve studijních plánech a také zajišťovala skutečně funkční podmínky.“*

Třicet respondentů hodnotí výuku figurální kresby jako důležitou součást vysokoškolského studia. U studentů je to především o získávání řemesla.

„O to, aby měla místo ve výuce na vysoké škole, usilují a jistě i v budoucnu budou usilovat ti učitelé, kteří její význam vnímají.“ dodává Josef Daněk.

Z výzkumu vyplývá, že figurální kresba je specificky náročná výtvarná disciplína a je nepostradatelnou součástí celkového výtvarného vzdělání. Žádný student výtvarné školy se bez ní neobejde. Na hodinách figurální kresby se studenti učí vnímat základní spojitosti mezi tvarem a hmotou, světlem a stínem a strukturou zobrazovaného tělesa. Jde o pochopení a osvojení zákonitostí proporcí, perspektivy, plastičnosti a pohybu. Figurální kresba učí práci s linkou a plochou, se vztahy, s prostorem a usnadňuje studentům následnou aplikaci ve všech výtvarných oborech. Všechno, co se studenti naučí na hodinách figurální kresby, jim pomáhá při další výtvarné práci. Marek Sibinský podotýká: „z mého pohledu je výuka kresby, ať už figurální nebo jiné kresby, důležitou součástí přípravy studentů ve vizuálním umění. Jsem přesvědčen, že má řadu pozitivních dopadů jak ve zvládnutí vizualizace konceptů, tak v myšlení a strategiích tvorby daného tématu.“

Výtvarníci už od pradávna zobrazovali vždy to, co je nejvíce zajímalo, co je obklopovalo. Je tedy logické, že už v době pravěké se nejčastěji objevovaly na stěnách jeskyň kresby zvířat a lidí. Figurální kresba je velmi náročná disciplína kladoucí na kreslíře velmi vysoké požadavky. Navíc je lidské tělo živý organismus procházející neustále se měnícím vývojem. Člověk se od nepaměti vyjadřuje kresbou, která má schopnost uchovat a předat myšlenku / informaci. Vždyť z kresby vzniklo písmo. Tento výzkum jasně ukázal, že předmět figurální kresby má smysl nejen pro studenty klasických oborů jako je sochařství nebo malířství, ale i pro designery, abstraktní umělce nebo konceptualisty.

Závěrem slova Dušana Brozmana, které publikoval v katalogu Figurama 2018: „Kreslení podle živého modelu vychovává člověka. Vede totiž k poznávání a pochopení světa, nedosažitelnému jen oku pozorujícím se. Kdo kreslí, se naučí rozpoznávat proporce, vnímat přirozený vztah části k celku, uvědomovat si plastičnost a trojrozměrnost těla. Skrz poznání anatomie pochopí logiku pohybu. Kdo kreslí člověka, vnímá povrch jeho těla, jeho smyslnost a jeho proměny věkem. Kdo kreslí člověka, vždy kreslí i vztah člověka k okolnímu prostoru, jeho zakotvení v něm pomocí plastičnosti a světla. Ale uvědomuje si i osobnost a psychologii, vyjádřenou ať už řečí těla nebo fyziognomií. Zakotvení člověka v prostoru tak nabývá hlubší, existencionální význam jeho bytí ve světě. Co se kreslíř naučil před živým modelem, to mu pomáhá uchopit i přírodní svět, ať už zvířata, rostliny nebo svět neorganický: pochopit jeho logiku a fascinaci vnímat bohatost jeho struktur...“⁵³

⁵³ BROZMAN, Dušan. *Figurama 18. 1. Vydání. Praha: Spolek Figurama, 2018. O kreslení, sv. 5. ISBN 978-80-904888-0-9.*

10. 6. Jaká je současná situace ve výuce figurální kresby na vysokých uměleckých školách, k jakým změnám došlo?

V polovině 20. století byly v České a Slovenské republice pouze tři vysoké výtvarné školy – Akademie výtvarných umění v Praze, Vysoká škola umělecko-průmyslová v Praze a Vysoká škola výtvarných umění v Bratislavě. Programově se tyto školy příliš nelišily. Rozdílly byly pouze v pedagogickém obsazení a specializaci ateliérů. Figurální kresba byla vždy vnímaná jako základ výtvarného vzdělání. Byla jedním z hlavních předmětů pro studenty bez ohledu na obor. Postavení kresby se během historie však měnilo a přibýlo také více vysokých výtvarných škol. Ve výuce figurální kresby došlo v poslední době k podstatným změnám a proměnilo se také chápání jejího významu. Na otázku, *jaká je současná situace ve výuce figurální kresby na vysokých výtvarných školách, k jakým změnám došlo*, odpovědělo 40 respondentů. Níže je seznam postojů, názoru a změn, které respondenti zmínili v polostrukturovaných rozhovorech:

1) Tendence oslabovat význam výuky figurální kresby

Význam výuky figurální kresby jako základního předmětu na uměleckých školách oproti minulosti viditelně poklesl. V minulosti byla výuka figurální kresby chápána jako velmi důležitá a měla na vysokých i středních uměleckých školách dominantní roli. „*Pamětníci z Umprum ještě od Františka Tichého a i další, kteří začali svou dráhu v 60. letech, ještě přísahali na kresbu jako na něco posvátného.*“ říká Vladimír Kokolia. Za poslední léta se však význam výuky figurální kresby na vysokých výtvarných školách změnil. „*Na školách se dnes diskutuje, zdali se figurální kresba má vyučovat nebo ne! Pochyby o výuce kresby slyším neustále.*“ podotkl Radek Petříček. Figurální kresbě se v současnosti nepřikládá taková váha a úroveň výsledků se jednoznačně snižuje. „*Dnes na klauzurách vidíte, že se slevuje z nároků. Kritéria jsou mírnější a ty požadavky už taky nejsou takové.*“ dodává Markéta Jarošová Urbanová. Výuka figurální kresby ztratila význam nejen u studentů, ale také u řady pedagogů. Josef Daněk píše: „*Mohlo by se zdát, že důležitost kresby na školách je něčím úplně samozřejmým, o čem nikdo z rozumných učitelů a studentů nepochybuje, jenomže reálná podoba škol naznačuje něco jiného.*“

Výzkum ukázal první změnu a to, že v současnosti je na vysokých výtvarných školách výuka figurální kresby na ústupu. Respondenti uvedli, že se z kresby stává jakási okrajová disciplína a nedává se jí takový důraz, jako to bylo za jejich studijních let. Josef Mištera dokonce napsal, že „*na některých školách výuka figurální kresby zcela zaniká.*“

Boris Jirků vypráví: „*Postavení figurální kresby je těžké a na většině škol ji přestali vnímat jako základní výzkum, na který zhusta navazuje aplikovaný výzkum ve specializovaných ateliérech. A dívají se na ni často jako na relikv minulé doby. Jako kdyby byli schopni nahradit ji něčím lepším. Je to jako kdyby na hudebních školách zrušili noty a přestali studenty je učit a chápat. Řekli jim, že to za ně udělají počítače. Samozřejmě když nebude kresba podporována, bude její úroveň klesat. Kresba je nezbytná, protože přenastavuje vnímání mozku, tak jako písmo, nebo řeč. V základních školách ví, že je nutno trénovat ruku a propojení hemisfér mozku a zkrátit vzdálenost mezi rukou a vědomím. Pokud nebude tvůrce trénovat, tak po naší generaci zůstanou jen neumělé kresby na záchodcích.*“

2) Snížení časové dotace

Mnohé umělecké školy oslabují zastoupení figurální kresby ve svých studijních plánech. „*Jako student jsem se mohl věnovat kresbě aktu v životní velikosti pět dnů v týdnu čtyři hodiny denně, možná i měsíc. Dnes má student bystrické školy možnost věnovat se kresbě 4 hodiny týdně.*“ Svěřuje se Ľudovít Hološka. Z průzkumu plyne, že ještě před sametovou revolucí byla vyšší časová dotace pro výuku figurální kresby na vysokých uměleckých školách. Současný systém je daleko volnější. Respondenti často uváděli, že za jejich studijních let měli v ateliéru k dispozici model každé dopoledne čtyři hodiny, odpoledne pak nějaké teorie a přednášky. Poté ještě pokračovala výuka večerního kreslení v délce rozsahu čtyř hodin. „*Pokud se věnujete denně osm hodin po dobu dvou let kresbě figury, tak se to ve vás opravdu podepíše.*“ říká Ján Lastomirský. Druhá zásadní změna je tedy ve snížení časové dotace.

Stanislav Bubán upozorňuje na možný problém, který z této situace plyne: „*Současní absolventi nám budou vyčítat, že neměli dostatečné školení figurální kresby. Škola je v tomto směru omezila, nedala jim ten nástroj.*“

3) Větší počet uměleckých škol a více studentů

Dalším problémem je narůstající počet středních i vysokých uměleckých škol, které přijímají velký počet studentů. Na tuto problematiku poukazuje mimo jiné Jiří Eliška: „*Stovky absolventů Akademie, Umprumky a krajských uměleckých fakult a... kde všichni jsou?*“

Atlas školství* uvádí (ke dni 14. září 2023), že je v České republice 61 státních a 34 soukromých středních uměleckých škol. Tyto školy každoročně ukončují stovky / tisíce absolventů!

* Atlas školství, střední školy. Dostupné z: www.atlasskolstvi.cz/stredni-skoly

V minulosti bylo možné studovat umělecké obory pouze na třech vysokých školách. (Nejstarší vysokou uměleckou školou na našem území je Akademie výtvarných umění v Praze, která byla založena v roce 1799. Poté byla založena Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze, která vznikla teprve v roce 1885. Až v roce 1949 byla založena další škola a to Vysoká škola výtvarných umění v Bratislavě.) To, že je dnes daleko větší počet vysokých uměleckých škol (fakult) dokládá i tato práce, která se zaměřuje na 12 stěžejních vysokých uměleckých škol v České a Slovenské republice. Také analýza studijních plánů (Kapitola 7.) jasně ukazuje, že tyto stěžejní školy nabízí potenciálním uchazečům možnost výběru cca ze 150 studijních oborů! Z vysokých uměleckých škol tedy vychází každý rok stovky, možná i tisíce absolventů a otázkou je, kde všichni tito absolventi jsou? Jaroslav Koléšek píše: „*Úroveň kresby jde dolů, ale to není kvalitou výuky, je to hlavně demografickou křivkou a množstvím škol. Prostě se do škol dostávají studenti, kteří toho umějí méně. Dřív by do žádné umělecké školy vůbec nenastoupili, ale nyní mohou, protože volných míst je hodně a škol je snad ještě víc.*“ Tento výzkum jasně ukázal na další fakt a to, že je dnes nepoměrně více středních i vysokých uměleckých škol oproti minulosti. Výsledkem je menší konkurence a také nižší nároky.

4) Nástup nových médií

Devadesátá léta jsou charakterizována rozvojem nových médií, jež výrazně proměnily také prostor vizuálního umění. Fotoaparáty, kamery, televize, mobily, přístup ke globální internetové síti, grafické programy a další média pracující s pohyblivým obrazem jsou bezesporu kladným jevem. Na úrovni středních a vysokých uměleckých škol však často tato nová média vytvářejí falešnou představu, že klasický způsob zobrazování již není pro výtvarné umění nutný. Tento posun ve vnímání a praktikování figurální kresby je dlouhodobý a má tendenci narůstat.

Další změna ve školství je tedy ve zvýšené míře daná nástupem nových digitálních technologií, které se snaží klasická média upozadit. Studenti dnes často kreslí v počítači, na tabletu nebo v mobilu. A to musí být zákonitě jiné. Jiří Surůvka konstatuje: „*Na atelieru máme počítače, kamery, foťáky a studenti s těmito médii umí zacházet již v momentu, kdy jsou přijati. Což je rozdíl mezi studenty, kteří přicházeli před patnácti lety a učili se to většinou až za pochodu. V současnosti uchazeči přicházejí s takovou všeobecnou znalostí techniky a počítačových programů, která je většinou lepší než moje.*“

Nová média jsou dnes na vysokých školách nesporným faktem, ať pro velký zájem studentů o ně nebo tím, že se nové technologie (počítače, mobily, tablety, aplikace, fotoaparáty, video, umělá inteligence...) stávají hybnou silou uměleckého světa a života kolem nás. To s sebou přináší nové výzvy, fakta a pojetí v myšlení.

Zamyšlení Daniela Balabána: „Poté, co byla vynalezena fotografie, odpadla tady ta potřeba opticky věrného zobrazení modelu. Umění na to reagovalo všemi těmi „ismy“ (od impresionismu až po kubismus). Dnešní napodobivost nebo iluze té figury se odehrává v nových médiích, fotografii, filmu a videu. Figura se stále kreslí a maluje. Za posledních deset let jde vidět u studentů veliký posun v přístupu k figuře. Studenti stráví spoustu času na sociálních sítích a nad digitálními obrazy. A ty obrazy se podobným způsobem vštěpují do jejich hlav, tak jako se vštěpuje model při figurální kresbě. Nicméně virtuální počítačová realita je úplně jiná než třidimenzionální realita při figurálním studiu. Na těch kresbách jde pak vidět, že figura je neukotvená, je velmi problematický prostor v obraze. Figura na formátu papíru nestojí, nezaujímá prostor. Současní studenti mají jinou síťovou představu prostoru, klidně uřezou figuře nohy nebo ruce.“

5) Vznik nových ateliérů / oborů

Na uměleckých školách byly v minulosti pouze tradiční ateliéry, (jako malířství nebo sochařství), pro které byla kresba opravdu základní disciplínou. Další rozdíl je tedy dán vznikem nových ateliérů – konceptuální, intermediální, fotografie, performance atd., jež nevnímají potřebu výuky figurální kresby. Václav Rodek píše: „V současnosti se na některých školách objevuje trend, že se na výuku kresby neklade takový důraz. Je to spojeno s vývojem nových současných uměleckých odvětví, která už nejsou nutně postavena na klasických řemeslných základech.“

Radima Hanke uvádí: „Po sametové revoluci, kdy byla opodstatněná touha osvobodit školy od bolševické socrealistické minulosti a vytvořit školy v duchu současného evropského umění, se začal význam figurální kresby jako součásti studia zpochybňovat. Dnes je na vysokých výtvarných školách větší míra konceptuálních oborů na úkor klasických ateliérů, je ale otázkou, co si studenti jejich absolvováním odnesou a jestli je možno absenci klasického školení akceptovat vzhledem k dalšímu smysluplnému vývoji umění.“

6) Dnešní studenti nemyslí kresbou

Dříve byli na škole studenti, kteří kreslili velmi často z jakési vnitřní potřeby. Do kreslírny chodili dobrovolně i ve svém volném čase. „Tenkrát to byla ještě generace, která zdaleka tolik neseseděla u počítačů.“ vypráví Radim Hanke.

Pro dnešní studenty není kresba jejich přirozenou součástí. Do kreslírny přijdou, jen pokud mají tento předmět povinně zahrnutý ve studijních plánech. „Současní studenti nemyslí kresbou a nevnímají ji jako součást celku. Kresbu vnímají jako jednu z dovedností, kterou se můžou nebo nemusí naučit. Je potřeba, aby studenti kreslili z vlastní potřeby, nutnosti a iniciativy.“ říká Patrik Hábl.

Samozřejmě i dnes jsou studenti, kteří mají velký zájem o kreslení, ale je jich opravdu málo. Většina chodí do kreslírny jen z povinnosti. Rozdíl je tedy také v přístupu studentů k figurální kresbě, protože respondenti chodili kreslit figuru, i když nemuseli. Všeobecně respondenti cítí od studentů nezájem a shodují se na tom, že pokud nebude figurální kresba ve studijních plánech zahrnuta jako povinný předmět, tak většina studentů na výuku chodit nebude.

7) Nárůst teoretických předmětů

Oproti minulosti jsou na studenty kladeny větší požadavky. Do studijních plánů je dnes zařazeno více teoretických předmětů, přednášek, zkoušek apod. Životní nároky jsou také jiné. Milan Hnát podotkl: *„Studenti jsou tak ve stresu z nedostatku času a kreslení tak přestává být i „duchovním“ zážitkem.“*

Zamyšlení Lenky Stejskalové Skoumalové: *„Považuji výuku figurální kresby na většině současných škol za podceněnou a upozaděnou a je mi to líto. Mám dojem, že tento posun nesouvisí jen s nástupem nových technologií a ústupem od tradičního „výtvarného řemesla“, ale i se zahlceností studijních programů a jejich fragmentací. Vše se odehrává v mnohem větším stresu. Studenti neustále musí vykazovat a prezentovat své výsledky, na soustředěnou a dlouhodobou práci v tak náročné (a zároveň pouze doprovodné) disciplíně už nezbývá dostatek času. Figurální kresba se pak stává spíše okrajovým zpestřením, proto ale bohužel i povrchně pojatým.“*

8) Technické zázemí kreslírny

Co se týká technického vybavení kreslírny – toto hledisko nejde paušalizovat, liší se vždy škola od školy. Některé školy mají skvěle vybavenou kreslírnu, dostatek stojanů, množství zajímavých modelů, dobré světelné podmínky, ale v jiných to zase pokulhává. Vždy záleží na vedení (podpoře) školy. Někde se podmínky pro kreslení změnilo k lepšímu, jinde k horšímu. Je to poměrně různorodé.

9) Na přijímací zkoušky přicházejí nepřipravení uchazeči

Dříve učili na středních uměleckých školách zkušení pedagogové, kteří uměli kresbu naučit, odevzdat zkušenosti studentům. To se poté ukázalo na vysoké škole, kde se už nevyučovaly úplné základy kresby. Na vysokou školu byli přijati jenom ti uchazeči, kteří předvedli kvalitní kresbu již na přijímacích zkouškách. V současnosti *„přibýlo mnoho pedagogických míst s možností učit, tak ne na každé škole vyučuje kresbu kvalitní pedagog. Sítu už není tak husté. Vidíme to už na přijímačkách, kdy většina uchazečů neovládá základní principy kresby podle modelu, nemají základní malířské zručnosti počínajíc držet uhlíku atd. Nebo jsou pomýleni nekvalitním pedagogem, který v kresbě právě nevynikal.“*

A když už kresba na vysoké škole není tím základním a prvním měřítkem kvality, tak se nám na vysoké školy dostávají i v kresbě méně zorientovaní studenti.“ O této problematice se rozprávěl Martin Derner. Další změna je tedy v klesající úrovni odborné připravenosti absolventů středních uměleckých škol.

10) Odklon od výtvarného řemesla

V dnešní době narůstá podíl nových moderních technologií a upouští se od rukodělných procesů ve výtvarném projevu. Zmizela potřeba drilu a řemesla. Jan Stoss vypráví: *„Někdy se říká, že správný umělec musí zapomenout na řemeslo. Je to pravda, ale někdy se to špatně chápe. Ve smyslu, že to řemeslo je nedůležité, ale ono je to opačně. Zapomenout na řemeslo může člověk jedině tak, že ho ovládne.*“ Další změna je v uvolnění důrazu na řemeslnou zručnost.

„V současnosti totiž většina umělců neumí řemeslo.“ říká Libor Novotný.

Zamyšlení Lenky Sýkorové; *„Vzhledem k nadužívání digitálních technologií ale schopnost klasicky kreslit u mladší generace upadá stejně tak, jako jejich jemná motorika. Tuto skutečnost je nutné brát jako výzvu a schopnost kreslit, v rámci udržitelnosti v umění ji neustále vyučovat a vyžadovat.*“

11) Změna v přístupu pedagogů ke studentům

Malíř Daniel Balabán, který studoval v letech 1979–1984 na Akademii výtvarných umění v Praze se rozprávěl o tom, že za jeho studijních let se jim vyučující nevěnovali. Pedagogové jim neříkali, proč je ta kresba dobře nebo špatně. Konzultace neprobíhaly a klauzurní práce hodnotila komise vždy za zavřenými dveřmi. Dnes došlo v této záležitosti k podstatné změně, protože se učitelé studentům věnují. *„Se studenty se bavíme na jedné rovině jenom s tím rozdílem, že my o tom řemesle už víme třeba o něco víc než oni. Ale důležité je, že současní studenti jdou mnohem rychleji nahoru, než jsme šli my. Je to právě proto, že nás mají za zády.*“

Samozřejmě vždy záleží na osobnosti pedagoga, jeho předpokladech, koncepci, přístupu, schopnostech, zájmu a motivaci. Jaroslav Kolář říká: *„Student je vděčný za cokoli, co mu učitel vytkne nebo naopak, když ho za něco pochválí. Musí tam fungovat interakce, bez ní to nejde.*“ Výuka figurální kresby vyžaduje osobní kontakt pedagoga se studentem, proto je důležité, kdo tu kresbu vyučuje. Osobnost pedagoga je opravdu stěžejní. *„Výukové provádění formuje kreslířovo myšlení. Špatné vedení výuky způsobí nenapravitelné škody a mnohdy odklon zájmu od oboru.*“ podotkl Karel Pokorný.

Z výše uvedeného vyplývá, že ve výuce figurální kresby na vysokých uměleckých školách došlo k podstatným změnám:

- 1) Tendence oslabovat význam výuky figurální kresby.
- 2) Snížení časové dotace.
- 3) Větší počet uměleckých škol a více studentů.
- 4) Nástup nových médií.
- 5) Vznik nových ateliérů / oborů.
- 6) Dnešní studenti nemyslí kresbou.
- 7) Nárůst teoretických předmětů.
- 8) Technické zázemí kreslírny.
- 9) Na přijímací zkoušky přicházejí nepřipravení uchazeči.
- 10) Odklon od výtvarného řemesla.
- 11) Změna v přístupu pedagogů ke studentům.



Obrázek 13: Figurální kresba, Fakulta designu a umění L. Sutnara, ZČU, zdroj: Figurama 2021

10. 7. Co jste získal studiem figurální kresby na vysoké škole?

Výuka figurální kresby na vysoké umělecké škole přináší benefity, o kterých mnozí studenti ani nevědí nebo si jich nejsou vědomi. Z tohoto důvodu byla prozkoumána otázka, *co respondenti získali studiem figurální kresby na vysoké umělecké škole*. Na tuto otázku odpovědělo 37 respondentů. Všechny odpovědi jsou doloženy v příloze A. 35 respondentů uvedlo nejrůznější schopnosti a pozitivní vlastnosti, které se díky tomuto předmětu naučili. Pouze dva respondenti uvedli, že výukou figurální kresby na vysoké škole nezískali téměř nic.

Figurální kresba je velmi náročná disciplína, díky které respondenti získali nejen základy řemesla, zásadní poznání, vzdělání, odborné vedení, dovednost kreslit, schopnost zobrazit viděnou realitu na dvourozměrný podklad, zkušenost s různými technikami, pevnou vůli, trpělivost, koncentraci, soustředěné vnímání, pocit jistoty, jistou představivost, ale i nadšení, vášeň a lásku ke klasické kresbě. Naučili se lépe poznat (vnímat) a hodnotit skutečnost. Dále získali svobodu, jež jim dala pocit volnosti ve svém výtvarném vyjadřování. Svoboda jim umožňuje ponořit se i do jiných uměleckých disciplín. Výukou figurální kresby se respondenti naučili základní informace o lidském těle a anatomii. Lépe pochopili logiku konstrukce lidského těla. Osvojili si také práci s plochou, linkou a obrazem. Naučili se vnímat formát a vytěžili tvarovou zásobu. Jaroslav Kolář píše: „*díky studijní kresbě jsem získal databázi, ono vnitřní úložiště tvarů*.“ Figurální kresba je také o uvědomění si práce s měřítkem a prostorem.

Ve škole se respondenti seznámili se spolužáky (kolegy), kteří se stali jejich velkou motivací. „*Kontakt s nimi mě učil kreslit si v duchu, představovat si, výtvarně myslet*,“ svěřuje se Jiří Eliška. Kresba otevřela respondentům další možnosti. Ľudovít Hološka uvedl: „*Studiem figurálního kreslení na vysoké škole jsem získal základ pro ověřování svého úsilí ve shodě s realitou, doklad o pravdivém uchopení skutečnosti jako východisko k dalším postupům. Jestli něco vlastníte, můžete si s tím udělat cokoli, převrátit to naruby, popřít to, posouvat a přetvářet to*.“

Z výzkumu plyne, že respondenti získali výukou figurální kresby základní poznání, kladné vlastnosti a dovednosti, které využívají ve své tvorbě dodnes. Pro některé respondenty se stala výuka figurální kresby živobytím.

Závěrem odpověď Lenky Stejskalové Skoumalové: „*Figurální kresba mi byla vizuální abecedou a neskutečně mě bavila. Provedla mě základy chápání, jak hmota funguje v prostoru, orientací v proporcích a vztazích mezi detailem a celkem: znalostmi potřebnými při jakékoliv další výtvarné práci. Dovedla mě k trpělivosti a soustředění, protože analýza lidského těla obojí vyžaduje – tělo je dokonale funkční a esteticky krásné, velmi složitá mozaika tvarů („nejméně složitější zátiší“)*.“

10. 8. Souhlasíte s názorem, že v minulosti byl dán výuce figurální kresby větší prostor?

Tento výzkum se zabýval také otázkou, *zda byl v minulosti dán výuce figurální kresby větší prostor na vysokých uměleckých školách*. Na tuto otázku odpovědělo 34 respondentů, z jejichž odpovědí lze jasně vyčíst, že v minulosti byl na výuku figurální kresby kladen větší důraz. Výsledky jsou zaznamenány v tabulce č. 20.

Tabulka č. 20:

Souhlasíte s názorem, že v minulosti byl dán výuce figurální kresby větší prostor?				
SPÍŠE ANO	ANO	NE	SPÍŠE NE	Nevyjádřilo se
3	30	0	1	8

Respondenti obecně vnímají tendenci oslabovat význam výuky figurální kresby v pedagogickém procesu. Ze studijních plánů se výuka figurální kresby vypouští a snižuje se její časová dotace. (To lze vyčíst i z analýzy studijních plánů.) Je to dáno jednak celkovým rozvrstvením nových oborů, vznikají nové konceptuálně zaměřené ateliéry, které z vlastní podstaty kresbu nevyžadují. Dále je to dané nástupem nových médií, která se snaží kresbu upozadit. Ve školách narůstá podíl moderních technologií a upouští se od rukodělných procesů ve výtvarném projevu. Samozřejmě vždy zaleží na přístupu každé školy a každého pedagoga.

Dalším faktem je, že někdejší studenti měli daleko větší chuť kreslit a na vysoké školy přicházeli lépe připraveni. Na tento fakt poukazuje i Patrik Hábl, který dnes vnímá ve výuce figurální kresby obrovskou propast. Uvádí, že to není chyba pouze pedagogů, ale i studentů, pro které se kresba nestala přirozenou součástí. „*Současní studenti nemyslí kresbou a nevnímají ji jako součást celku. Kresbu vnímají jako jednu z dovedností, kterou se můžou nebo nemusí naučit. Je potřeba, aby studenti kreslili z vlastní potřeby, nutnosti a iniciativy.*“

Z výzkumu vyplývá, že výuka figurální kresby na vysokých uměleckých školách probíhala v minulosti mnohem poctivěji. Je však nutné vzít v úvahu několik dalších aspektů. Nejstarší vysokou uměleckou školou v České republice je Akademie výtvarných umění v Praze, která byla založena v roce 1799. Teprve v roce 1885 vznikla další škola, a to Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze. Ostatní vzdělávací instituty se začaly otevírat až ve druhé polovině 20. století. Výtvarný obor se během minulého století proměnil téměř ve všech svých projevech a funkcích. A mimo jiné se také mnohonásobně zvětšil počet umělců a studentů uměleckých škol. Jiří Eliška říká: „*Kresba měla v minulosti vnímavější publikum. Byla hodnotou pro ty, kteří ji učili, pro ty, co se ji učili, pro diváky i zákazníky (...). Postmoderna zredukovala a zdeformovala hodnoty... všechny.*“

Respondenti uvedli, že za jejich studijních let byl dán výuce figurální kresby větší prostor (důležitost) na vysokých uměleckých školách. Pro dosažení detailnějších informací o výuce figurální kresby v minulosti, její časové dotaci apod. se tento výzkum také zaměřil na Akademii výtvarných umění v Praze. Jak už bylo výše uvedeno, jedná se o nejstarší uměleckou školu na našem území a je nutné brát v úvahu i to, že většina respondentů studovala právě na této škole. Z tohoto důvodu byly dohlédány podrobnější informace o výuce figurální kresby na Akademii v době svého založení, poté v 60. a 70. letech 20. století a samozřejmě se výzkum zaměřil i na to, jakou podobu má výuka figurální kresby dnes. Cílem dalších tří kapitol je proto prozkoumat podobu a časovou dotaci výuky figurální kresby na Akademii výtvarných umění v Praze ve třech obdobích a zjistit, zdali výuka figurální kresby probíhala v minulosti opravdu poctivěji či nikoliv.

10. 8. 1. Výuka figurální kresby na pražské Akademii výtvarných umění v době svého založení

Tato kapitola pojednává o pražské Akademii umění v době svého založení, kdy se výuka soustředila výhradně na figurální kresbu, žádná další média se v tomto období nevyučovala. Akademie byla založena čistě jako kreslířská akademie, figurální kresby se kreslily podle kreseb a maleb starých mistrů, podle sádrových odlitků antických soch a podle živého modelu. Tato kapitola čerpá z diplomové práce *Akademická figurální kresba; výuka v současnosti a v minulosti na akademických* od Dominika Rampuly, která se zabývá srovnáním způsobů výuky akademické figurální kresby ve čtyřech vybraných obdobích a institucích. Dalším zdrojem je kniha *Posedlost kresbou* od autora Romana Prahla, jež podává obsáhlé informace a konkrétní představu o vzniku pražské Akademie výtvarných umění. Dále kniha s názvem *Mnichov-Praha: Výtvarné umění mezi tradicí a modernou* od autorů Romana Prahla a Taťány Petrasové srovnávající pražskou Akademii umění v době svého založení s mnichovskou Akademií.

Cílem této kapitoly je najít odpověď na dílčí otázku; *Jak probíhala výuka figurální kresby v době založení Akademie výtvarných umění v Praze?*

„Dne 10. září roku 1799 založila Společnost vlasteneckých přátel umění podle císařského dekretu Akademii umění v Praze a v roce 1800 spustila její oficiální provoz.“⁵⁴ Prvním ředitelem a současně pedagogem pražské Akademie byl Josef Bergler (*1753–†1829), který působil na této škole mezi lety 1800–1829.

⁵⁴ RAMPULA, Dominik. *Akademická figurální kresba; Výuka v současnosti a v minulosti na akademických* [online]. Masarykova univerzita v Brně. 2017 [cit. 2020-01-02]. sv.3. Dostupné z: www.is.muni.cz/th/zp59z/Diplomka_Rampula_12.pdf.

V těchto letech byla Akademie koncipována čistě jako kreslířská akademie a hlavním obsahem studia byla právě figurální kresba, jež se zde vyučovala od roku 1804 podle Berglerových kreseb antických odlitků a od roku 1806 podle živého modelu. Figurální kresba byla na pražské Akademii koncipována v souvislosti s klasicistními myšlenkami jako samostatný umělecký žánr a byla hlavním obsahem studia. Při výuce byl kladen důraz na kresebnou praxi a řemeslné provedení, kreslilo se klasickými kresebnými nástroji a technikami.

V době svého založení probíhala výuka na Akademii podle klasického tříletého studia. Nově přijatí studenti se v prvním roce studia nejprve učili kreslit figuru podle plošných předloh, kterými byly zpravidla Berglerovy kresby antických odlitků. Tato tradiční disciplína – kopírování obrazů a kreseb podle předloh starých mistrů vyzbrojovala studenty k umělecké tvorbě přesností ve spojení s jistou pokorou. Kresby podle předloh se studenti učili celý první rok studia.

Teprve ti studenti, kteří dokonale zvládli kopírování plošných předloh, mohli v druhém roce studia pokračovat v kreslení sádrových odlitků antických soch. (Výuka na akademiích kresbou podle sádrových odlitků antických soch byla jedním z nejstarších učebních postupů na školách umění vůbec.) Na odlitcích se studenti učili zaznamenat plasticitu a práci s prostorem, zároveň se podle odlitků učili také anatomii lidského těla. Cílem výuky kresby podle předloh a odlitků byla příprava na kresbu figury podle živého modelu a osvojení si techniky kresby. Součástí výuky figurální kresby na pražské Akademii byla také portrétní kresba, studium detailů končetin (studie rukou, nohou, detailů hlavy v různých pohybech a gestech) a studium vzorníků, které měly prohloubit anatomickou znalost lidského těla. K hlavnímu obsahu studia patřilo také kreslení podle drobných prostorových předmětů. Toto byla náplň studia v druhém roce. Teprve v závěrečném třetím ročníku se studenti učili kreslit figuru podle živého modelu. Při výuce byl kladen důraz na kresebnou praxi a řemeslné provedení kresby. Kresby byly velmi detailní, až fotograficky přesné podle skutečnosti. Tento způsob kresby se často nazýval „*akademicky dokončená kresba*“. Charakteristické pro tuto kresbu je provedení v životní velikosti modelu. Zpravidla se kreslili jenom muži, preferováni byli mladí gymnasté s atletickou postavou. Kresba podle živého modelu a podle vlastní inscenace byl oficiální závěr studia na pražské Akademii a byl považován za dosažení vrcholu studia.

„Akademický akt: Lidské tělo bylo – definitivně od dob klasicismu 17. století – uznáno estetickými doktrínami za hlavní námět malířství a výtvarného umění vůbec. Samotné studium živého lidského těla jako příkladu zákonitostí a řádu stvoření určovalo základní akademický zájem o obrazový typ aktu demonstrující v různých variacích pohybu možnosti těla. Navíc si však akt jakožto svébytný výtvarný žánr zachoval své ideové spojení s prvními a posledními věcmi člověka, a to i v epoše renesance a proudech klasicismu. A tento jeho významový základ se během 18. století ještě posiloval. (...)“⁵⁵

10. 8. 2. Výuka figurální kresby na pražské Akademii výtvarných umění v 60. a 70. letech 20. století

Tato kapitola pojednává o výuce figurální kresby na Akademii výtvarných umění v Praze v 60. a 70. letech 20. století. Akademie je nejstarší vysoká umělecká škola v České republice. Část respondentů, kteří se zúčastnili tohoto výzkumu, zde studovali a v současnosti na této škole působí pedagogicky. Proto je důležité zjistit, jak výuka figurální kresby v období jejich studijních let probíhala a k jakým změnám došlo. Tato analýza studijních plánů má zejména za cíl odpovědět na dílčí otázku; *Jaká byla časová dotace výuky figurální kresby v 60. a 70. letech 20. století?* V tomto období bylo studium na Akademii rozděleno na tzv. přípravku; tři roky školy všeobecné a poté dva roky školy speciální – školy jednotlivých profesorů zaměřených ke konkrétním úkolům, ke specializaci.

Výuka školy všeobecné – přípravy na Akademii v 60. a 70. letech 20. století probíhala po dobu tří let a soustředila se zejména na techniku kresby a malby. V prvním ročníku se studenti věnovali zejména základům kresby, začínali kopírováním kreseb starých mistrů a kreslením podle sádrových odlitků. Poté přecházeli na kresbu podle skutečnosti – zátiší, kresbu hlavy – portrétu a samozřejmě se zabývali kresbou figury podle živého modelu. Ve druhém ročníku se studenti soustředili zejména na techniku malby. Cílem třetího ročníku bylo prohloubení znalostí, které studenti získali v předešlých ročnících. Ve čtvrtém ročníku nastoupili studenti do tzv. speciální školy, která měla za cíl dovést studenty k samostatné tvorbě.

Tato kapitola čerpá ze studijních plánů mezi lety 1956–1974, které byly dohledány v Archivu Akademie výtvarných umění v Praze. *(Pozn. Studijní plány z první poloviny 20. století se bohužel nedochovaly. Dohledány byly pouze fragmenty, ze kterých nebylo možné vyvodit výsledky.)*

⁵⁵ PRAHL, Roman. *Anatomická studie. In: Posedlost kresbou: počátky Akademie umění v Praze 1800-1835. Praha: Divus, 1998, sv. 56 ISBN 80-902-3799-1.*

Níže jsou uvedeny cíle pro 1., 2. a 3. ročník všeobecné školy – přípravky z roku 1959, které byly dohledány mezi studijními plány v Archivu Akademie v Praze. Tyto citace cílů jasně ukazují, na co se studenti v 60. letech 20. století zaměřovali a jak byla kresba důležitá. Také poukazují na postavení výuky večerního kreslení, které bylo povinnou součástí studia.

Cíl 1. ročníku: *„Cílem školení prvního ročníku je naučit posluchače přesné, jasné kresbě, rozvrhu kresby ve správných proporcích, rozvržení motivu na kreslicí plochu, vyjádření předmětů v prostoru a v osvětlení – s ohledem na plastiku – a též vyjádření hmoty a pohybu. Pracuje se výhradně kresebným materiálem, hlavně uhlím v různých formátech. Během celého studijního roku doplňuje studium povinná návštěva večerního aktu. Výsledky se předkládají ke každé zkoušce. Posluchač je také povinen předkládat vedoucímu profesorovi pravidelně svůj příruční skicář.“*

Cíle 2. ročníku: *„Druhý rok studia na Akademii výtvarných umění je zaměřen k dalšímu prohlubování kresby tj. k úplnému světelnému a plastickému provedení kresby v celku i v detailech. Konečné kresebné práce dospívají až k hranicím, kde přestává kresba a začíná malba. Malba je dalším hlavním předmětem druhého ročníku. (...) Po celý rok pracují posluchači na domácích kresebných kompozicích a kresebných kopiích. Profesorovi předkládají povinně svůj osobní příruční skicář a záznamy z povinného studia v knihovně. Doplňujícím předmětem je studium Večerního aktu.“*

Cíle 3. ročníku: *„Ve třetím ročníku prohlubuje posluchač dále kresbu a přistupuje k důkladným barevným studiím. Problémem tohoto ročníku je budování prostoru a objemu pomocí barvy, perspektivy, modelace apod. To vše bude aplikované na zátiší, figuře a kompozicích. Od barevných studií zátiší se prochází postupně k malbě hlavy a k celé oblečené figuře / včetně barevných studií aktu.“*

Doplňujícím předmětem školy všeobecné, tzv. přípravky bylo studium Večerního aktu. *„Úkolem tohoto předmětu (Večerní akt) jest naučit dokonale posluchače kresbě lidské figury, a to jak po stránce pohybové, tak anatomické a charakterové. Kreslí se při umělém osvětlení, aby patřičně vynikla plastika lidského těla. Dokonalé ovládnutí kresby lidské figury je nezbytné pro dnešního malíře a sochaře při tvoření uměleckých děl ze současného života. Posluchači 1., 2., a 3. ročníku kreslí večerní akt povinných 6 hodin týdně. Posluchači speciálních škol (4. a 5. ročník) navštěvují večerní akt nepovinně.“*

Studijní plán Večerního aktu:

Dle studijního plánu se v roce 1959 zaměřovali studenti prvního ročníku školy všeobecné na lineární rozvrh kresby, záznam pohybu (model stojící), kresbu plastickou a kresbu s ohledem na anatomickou funkci svalů (znalost anatomie).

Ve druhém ročníku se studenti věnovali kresbě aktu a kostýmů. Kresby byly již propracovanější, důkladnější a na větším formátě. Dále se studenti zaměřili na pohybové studie v přírodě (v továrnách, tělocvičnách, hřištích atd.), ale také to byly pohybové studie k vlastním kompozicím a desetiminutovky k osvojení si a užití pohybu. Ve třetím ročníku to byla zejména kresba aktu, kostýmů a pohybové studie v přírodě. Poté pohybové studie z paměti (pozorování modelu a pak vlastní záznam) a volná kresba.

Ve čtvrtém a pátém ročníku si studenti speciálních škol ve večerním aktu zvolili námět kresby sami, to proto, aby získali kresebný materiál ke svému studijnímu plánu, který museli doložit vždy na začátku školního roku.

Předmět Večerní akt je z pohledu tohoto výzkumu velmi zajímavý, proto byly analyzovány studijní plány od roku 1956 do roku 1974. Sledována byla zejména časová dotace tohoto předmětu pro obory Malba a grafika (od roku 1963 Malířství), Sochařství a Restaurátorství malířských a sochařských technik. Tabulky č. 21, 22 a 23. jasně ukazují: *jaká byla časová dotace tohoto předmětu v 60. a 70. letech 20. století.*

Tabulka č. 21. – Časová dotace, AVU, Malba a grafika

MALBA A GRAFIKA (od roku 1963 MALÍŘSTVÍ)		ROK STUDIA				
		Všeobecná škola			Speciální	
AKADEMICKÝ ROK	PŘEDMĚT	I.	II.	III.	IV.	V.
1956–1957	Večerní akt	8	8	8	10	10
1958–1959	Večerní akt	6	6	6	6	6
1959–1960	Večerní akt	6	6	6	6	6
1961–1962	Večerní akt	6	6	6	6	6
1962–1963	Večerní akt	6	6	6	6	6
1963–1964	Večerní akt	6	6	6	6	6
1964–1965	Večerní akt	4	4	4	4	4
1965–1966	Večerní kreslení	4	4	4	4	4
1966–1967	Večerní kreslení	4	4	4	4	4
1967–1968	Večerní kreslení	4	4	4	4	4
1969–1970	Večerní kreslení	4	4	4		
1970–1971	Večerní kreslení	4	4	4		
1971–1972	Večerní kreslení	4	4	4		
1972–1973	Večerní kreslení	4	4	4		
1973–1974	Večerní kreslení	4	4	4		

Tabulka č. 22. – Časová dotace, AVU, Sochařství

SOCHAŘSTVÍ		ROK STUDIA				
		Všeobecná škola			Speciální	
AKADEMICKÝ ROK	PŘEDMĚT	I.	II.	III.	IV.	V.
1956–1957	Figurální kresba	4	4	4	6	6
1958–1959	Figurální kresba	4	4	4	4	4
1959–1960	Figurální kresba	4	4	4	4	4
1961–1962	Figurální kresba	4	4	4	4	4
1962–1963	Figurální kresba	4	4	4		
1963–1964	Figurální kresba	4	4	4		
1964–1965	Figurální kresba	4	4	4		
1965–1966	Figurální kresba	4	4	4		
1966–1967	Figurální kresba	4	4	4		
1967–1968	Figurální kresba	4	4	4		
1969–1970	Figurální kresba	4	4	4		
1970–1971	Figurální kresba	4	4	4		
1971–1972	Večerní kreslení	4	4	4		
1972–1973	Večerní kreslení	4	4	4		
1973–1974	Večerní kreslení	4	4	4		

Tabulka č. 23. – Časová dotace, AVU, Restaurátorství mal. a kon. technik

RESTAURÁTORSTVÍ MALÍŘSKÝCH A KONZERVAČNÍCH TECHNIK		ROK STUDIA				
		Všeobecná škola			Speciální	
AKADEMICKÝ ROK	PŘEDMĚT	I.	II.	III.	IV.	V.
1956–1957	Večerní akt			2	2	2
1958–1959	Večerní akt			2	2	2
1959–1960	Večerní akt			2	2	2
1961–1962	Večerní akt			2	2	2
1962–1963	Večerní akt			2	2	2
1963–1964	Večerní akt			2	2	2
1964–1965	Večerní akt			2	2	2
1965–1966	Večerní kreslení			2	2	2
1966–1967	Večerní kreslení			2	2	2
1967–1968	Večerní kreslení			2	2	2
1969–1970	Večerní kreslení					
1970–1971	Večerní kreslení					
1971–1972	Večerní kreslení					
1972–1973	Večerní kreslení					
1973–1974	Večerní kreslení					

Pro obor Malba a grafika byla v akademickém roce 1956–1957 časová dotace předmětu Večerní akt osm hodin týdně. Od akademického roku 1958–1959 se změnila na šest hodin týdně a v roce 1964 se snížila pouze na čtyři hodiny týdně. Pro obor sochařství byla časová dotace předmětu Večerní akt mezi lety 1956–1974 čtyři hodiny týdně a pro studenty oboru Restaurátorství malířských a konzervačních technik to byly pouze dvě hodiny týdně. Studenti oboru Architektura neměli povinné studium Večerního aktu.

Tato analýza studijních plánů jasně ukazuje, že výuka figurální kresby na Akademii měla v 60. a 70. letech 20. století vyšší časovou dotaci v porovnání se současností. Zde je nutné zdůraznit, že struktura studia byla v druhé polovině 20. století rozdílná. Studenti navštěvovali první tři roky tzv. školu všeobecnou, kde se soustředili zejména na techniku kresby a malby. Součástí školy všeobecné byla samozřejmě i kresba lidského těla, aktu. Navíc se studenti věnovali kresbě figury podle živého modelu celé tři roky v předmětu Večerní akt. Teprve po úspěšném absolvování školy všeobecné nastoupili do tzv. speciální školy, ve které se soustředili na konkrétní práci. Ze závěru plyne, že výuka Večerního aktu měla v 60. a 70. letech vyšší časovou dotaci oproti současnosti.

10. 8. 3. Výuka figurální kresby na Akademii výtvarných umění v Praze v současnosti

I v současném jednadvacátém století navazuje Akademie výtvarných umění v Praze na svoji historickou tradici a prestiž a řadí se k excelentním institucím pro výuku oborů volného umění, architektury a restaurátorství. *„Kresba podle živého modelu je na Akademii stále vnímána jako prostředek k získávání, prohlubování a upevňování schopnosti vědomě pozorovat svět, ale i základem výtvarné práce s elementárními prvky jako jsou linie, tvar, hmota, chování stínu a světla.“*⁵⁶

Zásadní reforma na této škole proběhla v devadesátých letech dvacátého století, kdy bylo spektrum výuky rozšířeno o nové obory (například intermédiá, nová média...), přitom byla důsledně zachována pluralita tradičně orientovaných ateliérů jako sochařství, malířství a grafika. V současnosti Akademie disponuje 18 ateliéry, jejichž vedoucí pedagogové jsou významné osobnosti nejrozličnějšího výtvarného zaměření. (Prezentace jednotlivých ateliérů jsou uvedeny na webových stránkách školy: www.avu.cz.) Právě díky osmnácti různorodým ateliérům a široké skupině umělců, výtvarníků, teoretiků a historiků umění nabízí škola rozsáhlé možnosti potkat se s nejrozmanitějšími technikami, strategiemi a postoji k umění.

Hlavním předmětem studia na Akademii je praktická ateliérová výuka odvíjející se od konkrétního zaměření speciálních ateliérů a je založena na dialogu pedagogů se studenty.

Speciální postavení mezi ateliéry Akademie má *Ateliér přípravného studia, Malířská a sochařská příprava*, která zpravidla slouží studentům prvních ročníků. Výuka tohoto ateliéru je rozdělena na dvě části – sochařskou a malířskou. V malířské části se studenti věnují monochromní i kolorované figurální kresbě podle živého modelu a pokračují až k volnější malbě figury v prostoru. V sochařské části začínají studenti od studií rukou a hlavy až k lidské postavě v životní velikosti.

Součástí Ateliéru přípravného studia je tradiční předmět *Večerní kreslení*, který v současnosti vede MgA. Tomáš Vejvodský a asistenti jsou MgA. Monika Havlíčková, MgA. Markéta Jarošová Urbanová a Mgr. Jan Stoss. Výuka večerního kreslení probíhá čtyřikrát týdně v tříhodinových blocích a je povinná pro studenty téměř všech ateliérů v prvním a druhém ročníku. Na hodinách večerního kreslení se studenti učí zobrazit figuru klasickými kresebnými technikami a postupy, od studia pohybu pomocí rychlých skic až po tzv. akademicky dokončenou kresbu v životní velikosti. Termínem akademicky dokončená kresba se označují kresby do detailu propracované a provedené v životní velikosti portrétovaného modelu. Výuka tohoto předmětu je zaměřena výhradně na kresbu aktu podle živého modelu. Cílem výuky večerního kreslení je ovládnutí kresebného řemesla podle klasických kresebných technik a metodického postupu.

Ateliér kresby Jiřího Petrboka: Tato práce je zaměřena na téma kresby, proto je nutné také zmínit, že v současnosti je na Akademii Ateliér kresby, který vede Jiří Petrbok. Tento ateliér vznikl v roce 2011 a navázal na předchozí *Školu kresby Jitky Svobodové*. Ateliér kresby je otevřený všem médiím, vznikají zde sochy, objekty, plastiky, malby, kresby, ale i street art nebo nová média. Studenti zde často pracují s prostorovou tvorbou, malbou ve veřejném prostoru a novými médii, přičemž nejpoužívanější médium je malba. Současně si studenti mohou zvolit jakýkoli nástroj a podkladový materiál. Důležitá je zde vlastní imaginace a práce s myšlenkou. Ze závěru vyplývá, že i když nese tento ateliér v názvu slovo kresba, není striktně zaměřen jen na médium kresby. Detailní informace o tomto ateliéru uvádí Dominik Rampula ve své diplomové práci *Akademická figurální kresba; výuka v současnosti a v minulosti na akademiích*.

⁵⁶ Zahoranský, Dušan. Sejkorová, Lenka: *Průvodce magisterským a navazujícím magisterským studiem 2020/2021 AVU. Praha: Akademie výtvarného umění, 2020. sv. 21.*

VÝSLEDKY VÝZKUMU: Cílem těchto tří kapitol bylo prozkoumat časovou dotaci výuky figurální kresby na Akademii výtvarných umění v Praze ve třech obdobích. Srovnána byla podoba výuky figurální kresby v době založení Akademie, dále v 60. a 70. letech 20. století a poté v současnosti.

V době svého založení byla Akademie koncipována čistě jako kreslířská akademie a hlavním obsahem studia byla figurální kresba a malba, kdežto v současné době je výuka na Akademii rozšířena o další umělecké činnosti. Struktura výuky se během let diametrálně proměnila. Na hodinách figurální kresby se dnes nekreslí podle kopií a předloh, jak tomu bylo v období Josefa Berglara. Při výuce figurální kresby je na kopírování nahlíženo jako na naprosto okrajovou záležitost. Studenti se dnes učí kreslit figuru podle živého modelu již v prvním roce studia, na rozdíl od období Josefa Berglara, ve kterém se k figuře podle živého modelu dostávali studenti zpravidla až ve třetím roce studia. Nicméně i dnes se figurální kresba na Akademii vyučuje podle staré akademické tradice a metodiky.

Ze závěru plyne, že výuka figurální kresby probíhá na Akademii výtvarných umění v Praze po celou dobu působení této instituce. Je nutné však zdůraznit, že dříve měla výuka figurální kresby daleko vyšší časovou dotaci v porovnání se současností a také to, že výuce kresby byla dána daleko větší důležitost.



Obrázek 14: Figurální kresby, Vysoké učení technické v Praze, zdroj: Lenka Stejskalová Skoumalová

10. 9. Jaké byly přínosy přípravných ročníků?

Předchozí kapitola se podrobně věnovala figurální kresbě a její výuce na Akademii výtvarných umění v Praze. Struktura studia se na této škole samozřejmě v průběhu let měnila, nicméně přípravné ročníky zůstaly na této škole dodnes. V době založení Akademie byly tyto přípravné ročníky pro studenty povinné po dobu tří let. V minulém století byla na této škole povinná tzv. škola všeobecná pro všechny studenty taktéž na tři roky. Dnes slouží Ateliér přípravného studia, malířská a sochařská příprava zejména studentům prvních ročníků a to vždy pouze na doporučení vedoucího pedagoga.

Přípravné ročníky nesou svá pozitiva i negativa, proto byla položena respondentům otázka: *Jaké byly přínosy přípravných ročníků?* Na tuto otázku odpovědělo 27 respondentů. Z jejich odpovědí plyne, že přípravné ročníky měly a pořád mají velký přínos, protože studenti v nich dostanou prostor pro kresbu a modelování, což jsou základní disciplíny. Naučí se řemeslo. Výrazně se zdokonalí v kresebných dovednostech a na výsledných kresbách to jde vidět. Přípravné ročníky jsou užitečnou základnou pro celé další studium. Studenti si z hodin odnášejí pevný základ, který jim poté pomáhá k hledání osobního způsobu vyjádření. V neposlední řadě jsou přípravné ročníky důležité také proto, že srovnávají ročníky a studenty. Jaroslav Kolář vypráví: *„Kromě cvičení ve schopnostech vidění je hlavní přínos přípravy především ve srovnání mezi jednotlivými studenty. Ti horší musí zabrat, když vidí, jak jsou na tom jejich pracovitější spolužáci. Je to zdravý motor.“*

Možnost téměř každodenní kresby a malby podle živého modelu respondenti velmi oceňují. Slova Ludovíta Hološky: *„Přípravné ročníky budovaly předpoklady pro samostatnou individuální tvorbu, pracovní návyky, pracovní disciplínu a pracovní metodu. Paul Klee říkal, že začít je třeba od nejjednoduššího motivu.“*

10. 10. S jakými problémy se při kresbě studenti potýkají nejčastěji?

Problémy při výuce figurální kresby jsou u studentů různé a naprosto individuální. Z tohoto důvodu není možné na danou otázku dát přesnou odpověď. Vždy záleží na druhu nadání každého studenta a jeho přístupu k samotné problematice. Na výše položenou otázku odpovědělo 34 respondentů. Všechny odpovědi jsou doloženy v příloze A, zde je uvedeno shrnutí.

Respondenti se shodli, že nejčastějším problémem dnešních studentů na hodinách figurální kresby je **perspektiva**. Umět se dívat na figuru a poměřovat.

Perspektiva je optický jev, kdy se vzdálené objekty jeví zdánlivě menší a blízké objekty větší. Jev způsobuje také to, že u stejných předmětů postavených za sebou do jedné řady se předměty vzdálenější od kleslíře jeví blíže u sebe, ale také to, že dvě či více rovnoběžných linií (například železniční koleje) se směrem k horizontu opticky zužují. Perspektiva je tedy způsob znázornění prostorové hloubky v ploše obrazu. To znamená způsob, jak zobrazit 3D realitu (svět, figuru) na 2D obraz (papír, plátno). K tomu se v zásadě používají dva druhy prostředků: jednak linie a jednak barvy (lineární a barevná (vzdušná) perspektiva). Se zájmem o „správné“ zobrazení okolního světa a prostoru přišla renesance v 15. století. Označení perspektiva vznikla z latinského perspicere, což znamená prohlédnutí skrz něco. Pokud se na hodinách figurální kresby začne s jednoduchými geometrickými tělesy, jako je krychle, kvádr nebo válec, tak je perspektivu možné naučit každého studenta.

Daleko větším rizikem je proto jejich **nezájem a lenost**. „*Taková zvláštní apatie. Studenti jsou až na výjimky bez návyků k pracovní činnosti. Jako by nechtěli vidět svět okolo sebe, všimnout si ho hlouběji, soustředit se na něj, postihnout realitu, utkat se s ní, poznat, co je za ní. Pro umělce je zprvu viděná skutečnost důležitá, je nutné, aby byl student všímavý, aby dokázal vidět věci nejen v úhlech, osách, tvarech, ale i v souvislostech. A kresbou se učí postihnout viděnou realitu těmi nejjednoduššími prostředky vůbec.*“ uvedl Jaroslav Kolář.

Třetí nesnáží je, že se u studentů **ztrácí schopnost koncentrace a soustředění** se na práci, která trvá dlouho. „*Prostě být tiše, nějakým způsobem něco řešit a naučit se být sám. Třeba v tichu něco dlouho dělat a nerozptylovat se něčím jiným.*“ to jsou slova Radima Hankeho. Zaměření své pozornosti na konkrétní věc je důležitým faktorem nejen pro kresbu, ale i vzdělávání a schopnost pojímat a vstřebávat nové informace. Za poruchami koncentrace často vězí přetížení způsobené přílišným pracovním zatížením nebo stresem ve škole, po případě v rodině. Další příčinou mohou být poruchy spánku.

Studentům také schází nadšení, vlastní invence, zápal pro kresbu, ale zejména **trpělivost**. Ludovít Hološka podotkl, že záleží „*do jaké míry jsou schopni studenti kontroly, jak jsou důslední, vytrvalí a trpěliví. Student musí být trpělivý především sám k sobě, musí vydržet opakované kontrolování. To se ale dnes nenosí, uhýbá se k rychlejšímu způsobu dosažení výsledku. Ale to znamená, že celý ten proces studia ohmatávání a budování tvaru je obcházený, vynechávaný, a to je ve výsledku poznat.*“

Dalším úskalím jsou samozřejmě proporce, zkratky, draperie, rozlišení materiálu, objemovost, velký formát. „*Kdo zvládne velký formát, zvládne jakýkoli jiný,*“ vypráví Radek Petříček. Studenti se utkávají také s kompozicí, ukotvením figury v prázdném prostoru. Málokdo si dokáže rozvrhnout figuru jako celek a zakomponovat ji do formátu. Daniel Balabán říká: „*Většina studentů ze středních uměleckých škol jsou zvyklí kreslit na formát A1. A když se najednou postaví před obraz, plátno nebo papír, který je velký stejně jako oni, tak se v něm utopí.*“

Nejtěžší záležitostí, kde i dobrý kreslíř může udělat chybu, je samozřejmě také **anatomie**.

Stanislav Bubán ještě dodává a poukazuje na to, že „*častým problémem je zpracování samotné kresby, způsob linky, stínování, šrafování nebo mazání – najít si ten svůj vlastní výraz.*“

Dále mají studenti nesnáze s uvědoměním si horizontu. „*Někdo je malý, a tak to zátiší vidí z podhledu, někdo je naopak vysoký a dívá se na to z nadhledu. To je asi největší úskalí, které dělá problémy všem studentům.*“ připomíná Patrik Hábl. Respondenti také uvedli, že někteří adepti se na hodinách zabývají nepodstatnými věcmi a poté nestíhají. Často nechají kresbu nedodělanou. Marek Meduna také píše: „*Mohou se potýkat i s přílišnou zarputilostí a neschopností kresbu ukončit.*“

Dalším problémem je, že studenti dnes přicházejí ze středních uměleckých škol velmi slabě připraveni nebo mají nějakou získanou manýru, jíž se pak těžce zbavují. Jsou tady ale i studenti gymnázií, kteří vůbec kreslit neumí.

Poslední překážkou je nízká časová dotace, protože během krátké doby skutečně figurální kresbě naučit nelze. O této problematice se rozepsala Lenka Stejskalová Skoumalová; „*Mnoho studentů má o figurální kresbu zájem, ale nemají šanci se jí v rámci studia věnovat víc do hloubky. Proto ji většinou absolvují jen jako povinný předmět v rámci jednoho semestru jednou za týden. To je ale velmi málo a tím pádem mají jen základní představu o figuře. Jsou frustrováni tím, že v tomto krátkém čase většinou nemají možnost zažít radost ze skutečného ovládnutí tématu a že se v něm nestihnou dostat dál. Množství jiných úkolů a povinností je většinou zahltí natolik, že se k figurální kresbě vrací už jen jako ke svému mimoškolnímu zájmu (placené večerní kurzy). Pokud vytrvají a najdou si tento čas navíc po dostatečně dlouhou dobu (...), dosahují výborných výsledků.*“

Z průzkumu vyplývá, že není možné označit jeden problém, s nímž se studenti na hodinách figurální kresby utkávají. Každý student je originál a má své individuální překážky, které na cestě ke kvalitně zvládnuté kresbě překonává.

10. 11. Je důležitou součástí také výuka plastické anatomie?

Figurální kresba je velice náročná disciplína, kladoucí na kreslíře vysoké požadavky jak z hlediska technického, tak i tvůrčího. Figurální kresba dá kreslíři práci největší a nejtěžší. Při výuce figurální kresby je na studenty kladen složitý úkol převedení trojrozměrného objektu (figury) do plochy. Tato překážka může být překonána nejenom značným úsilím a pílí, ale také odpovídajícím talentem. Z předchozí otázky vyplývá, že studenti mají často problém s anatomií lidského těla. Na otázku, *zda je výuka anatomie pro studenty důležitou součástí figurální kresby*, odpovědělo 12 respondentů. Ti se jednoznačně shodli na tom, že výuka anatomie je pro studenty zásadní, protože učí studenty číst v lidském těle.

Jaroslav Kolář říká: *„Pokud student neví, jak je tělo stavěno a jak funguje od celku k jednotlivostem, tak mu to svazuje ruce v další tvorbě.“* Jiří Kuděla také poukazuje na to, že *„znalost kosterní konstrukce je nezbytná hlavně pro pochopení perspektivních zkratk, které vznikají změnou pohledu na model. Lidské tělo je trochu komplikovanější než nějaká krychle nebo jehlan. Právě proto je znalost anatomie tak důležitá. A základní terminologie s tím samozřejmě souvisí.“*

Anatomie je věda zabývající se zkoumáním lidského těla, jeho stavbou a funkcí. Intenzivní studium stavby lidského těla je pro všechny studenty uměleckých škol, kteří se učí zachytit a nakreslit figuru ve správných proporcích, nezbytné. Výtvarné umění a lékařství měly odedávna mnoho společného. Už ve starověku byly chápány správné proporce lidského těla za estetický ideál, což se neobešlo bez podrobného vědeckého zkoumání a proměrování lidského těla. Znalost anatomie lidského těla znamená pro výtvarníky předpoklad úspěchu nejenom v kresbě figury, ale i dalších námětech a žánrech. Existuje několik publikací zabývajících se tématem anatomie pro výtvarníky. V roce 2017 vydal Radek Petříček knihu s názvem *Plastická anatomie*, ve které přiblížil základy této nelehké disciplíny pro potřeby a k užitku výtvarníků dnešní generace. V knize píše: *„Došel jsem k přesvědčení, že chci-li se zabývat člověkem, musím si osvojit anatomii, jednu z výtvarných řečí lidského těla.“*⁵⁷

Respondenti k této problematice dále dodávají, že vždy záleží na samotném zprostředkování a daném pedagogovi. Nejde o to, aby se studenti naučili názvy všech kostí latinsky a pochopili funkci vnitřních orgánů! *„Anatomie na výtvarných školách by měla mít jinou formu než promítání jednotlivých svalů, poté zkoušení a testy. Naopak výuka anatomie by měla být aplikována přímo v praxi u kreslicího stojanu s tím modelem. To je daleko důležitější než biflování názvosloví nazpaměť.“* podotýká Patrik Hábl.

⁵⁷ PETŘÍČEK, Radek. *Výtvarná anatomie*. Petříček Radek, 1. vydání. Univerzita Pardubice. 2017. sv. 136. ISBN 978-80-2700-099-9.

10. 12. Vnímáte rozlišnost kresby podle paměti, fotografie či živého modelu?

Téměř do všech odvětví našeho života zasáhl prudký rozvoj nových médií, nejenom tomu je v kresbě a bezesporu také ve sféře vzdělávání. Studenti, ale i umělci dnes často pracují s fotkou a moderními technologiemi. Ilustrátoři, grafici, animátoři nebo tvůrci komiksů používají kresbu podle představy. Z tohoto důvodu byla prozkoumána otázka, *zdali respondenti vnímají rozlišnost kresby podle paměti, fotografie či živého modelu*. Na tuto otázku odpovědělo 36 respondentů. Výsledek výzkumu jasně ukázal, že je zásadní rozdíl mezi těmito třemi disciplínami.

Tabulka č. 24:

Vnímáte rozlišnost kresby podle paměti, fotografie či živého modelu?				
SPÍŠE ANO	ANO	NE	SPÍŠE NE	Nevyjádřilo se
1	35	0	0	6

Respondenti se shodují na tom, že studenti by měli mít základ v kresbě podle živého modelu. Preferují kresbu podle skutečnosti, která je sice nejsložitější, ale také nejprospěšnější. Hlavním tématem figurální kresby je nahé lidské tělo, kde je obsaženo úplně všechno. Nic nenahradí zkušenost přenosu z trojrozměrného světa na dvojrozměrnou plochu s vytvořením iluze prostoru a hmoty. Ostatní univerzální atributy jako perspektiva, kompozice, proporce, práce s prostorem, měřítkem, světlem apod. se dají získat jenom tímto způsobem. Kresba podle živého modelu je pro výuku nenahraditelná. Stanislav Bubán říká: *„Pokud se studenti naučí kreslit figuru, tak poté zvládnou nakreslit úplně všechno.“*

Kresbu podle fotografie respondenti svým studentům nedoporučují. Fotka ztrácí třetí rozměr, deformuje realitu, je zavádějící, nejméně invenční, prázdná a bez života. Ačkoli se může zdát, že kresba podle fotografie je snazší v tom, že se jen překreslí, dochází v ní k nejrůznějším úskalím. V kresbě podle fotky chybí volnost, je určitým způsobem staženější, formálnější a obsahuje hendikepy. Největším úskalím jsou nekvalitní předlohy, které jsou velmi ploché a ztrácí živost. Mállokterý student pak dokáže zpět nahodit do kresby objem a tu čerstvost. Respondenti vnímají kresbu podle fotografie jako obkreslování, které studenty opravdu nic nenaučí. Chybí v ní ta bytostná zkušenost. Jaroslav Koléšek uvedl, že kresba podle fotografie vůbec nedává smysl. *„Považoval bych to asi jenom za povrchní obkreslování, u kterého si student nemůže vůbec nic uvědomit.“* Ivan Titor také píše, že u fotografie student *„nikdy nezažije ten pocit zmocnění se objektu a jeho proměny, jako při práci podle modelu.“*

Z výše uvedeného plyne, že kresba podle fotky má svá úskalí. Nicméně někteří respondenti ještě dodali, že pro pokročilejší umělce, kteří už prošli školením v práci podle živého modelu a mají v sobě zakotvené základy kresby, je kresba podle fotografie možná. Fotka totiž může sloužit jako inspirační zdroj nebo jako nápověda, díky které umělec může posunout svoji kresbu do jiných rovin. V tomto případě je nutné, aby si konkrétní model našel, postavil do prostoru a vyfotil sám kreslíř. Během procesu, v němž bude instalovat kompozici, si uvědomí řadu věcí a zpřesní svoji představu.

Kresba podle paměti trénuje naši paměť a ověřuje skutečnost. Zároveň je nej-svobodnější a vyžaduje velkou míru fantazie a kreativity. „*Kresba podle paměti je vždy tam, kde potřebujeme vymyslet něco nového.*“ říká Milan Hnát. Současně je tato disciplína v něčem nejnáročnější, protože si kreslíř musí výslednou figurální kompozici nejprve vymyslet a představit si, jak to ve skutečnosti je. Respondenti se shodli na tom, že podle paměti je možné kreslit jen to, co má výtvarník natrénované podle skutečnosti. Dobrá kresba z paměti je vždy výsledkem řádného studia reality anebo geniality. Josef Mištera píše: „*Určitě má také význam cvičit v kresbě po paměti. Cvičit mozek, aby z viděného vytvořil velmi rychle zapamatovatelný znak s minimálními ztrátami o informacích o viděném.*“ Dle výzkumu může být kresba podle paměti také dobrá strategie, nicméně i tato disciplína potřebuje mít předchozí zkušenost, školení.

Všechny tři výše uvedené disciplíny jsou rozdílné a mají svá specifika. Vždy záleží na kreslíři, jak se v dané disciplíně dokáže pohybovat. „*Pro vše je společné naučit se vnímat, pozorovat daný objekt, ne ho otrocky převést do tzv. jiné reality,*“ říká Vojtěch Míča. Figurální kresba zjednodušuje, redukuje, určuje způsob, priority a zaměřuje se na to nejdůležitější. Z tohoto důvodu neprodukuje, ale obohacuje viděné. Prosté kopírování podle fotografie je často nudné a mnohdy poněkud neohrabané.

Z výzkumu vyplývá, že pro respondenty je nejdůležitější kresba podle živého modelu. Ta je v pedagogickém procesu také nejvhodnější. Při kresbě podle fotografie a představy uniká spousta zásadních aspektů skutečnosti, a proto mohou být postupy kreslení podle fotky či paměti zavádějící.

10. 13. Mají dnešní studenti lepší podmínky pro výuku figurální kresby?

Pro výuku figurální kresby je důležitý zejména prostor. Zásadní je, aby každý student dobře viděl na model a měl dostatečný odstup. Dalším kritériem jsou samozřejmě dobré světelné a materiální podmínky v kreslárně – velká prkna na kreslení, dostatek stojanů, papír a samozřejmě zajímavé modely. Na otázku, *zda mají dnešní studenti lepší podmínky pro výuku figurální kresby*, odpovědělo 34 respondentů. Jejich názory jsou rozdílné a výsledky z tohoto průzkumu jsou zaznamenány v tabulce č. 25.

Tabulka č. 25:

Mají dnešní studenti lepší podmínky pro figurální výuku kresby?				
ANO	STEJNÉ	NE	Záleží na škole	Nevím
8	9	5	9	3

Pouze osm respondentů uvedlo, že dnešní studenti mají **lepší** podmínky pro výuku figurální kresby. „*Podmínky se nedají vůbec srovnávat s tím, co mají studenti k dispozici dnes. Je zajímavé, že nám to moc nevadilo, naopak, když jsme se v improvizovaných podmínkách o něco snažili, tak byl proces možná i šťavnatější.*“ uvádí Jaroslav Kolář.

Naopak pět respondentů se shodlo na tom, že současná generace má daleko **horší** podmínky pro výuku kresby. „*Chybí jim k tomuto účelu vybavené ateliéry, více času a klid na soustředění.*“ říká Milan Hnát.

Dalších devět respondentů odpovědělo, že podmínky pro výuku figurální kresby jsou stále **stejně**. Změnily se pouze okolnosti a požadavky na studenty. „*Byly stojany, byla prkna, byly baličky, stejně jako dneska. V podstatě to vůbec o tom není. (...) Horší je dnes možná to, že se této disciplíně už nepřikládá takový význam, jako tomu bylo dříve, kdy to bylo samozřejmostí.*“ vypráví Radim Hanke.

Devět respondentů také poukázalo na fakt, že se **liší škola od školy** – jakými prostory disponuje, jestli se studenti tlačí někde v malém ateliéru nebo mají velkou kreslárnu. Jaké mají osvětlení a kolik se jim střídá na hodinách figurální kresby modelů. Bezesporu záleží také na vyučujícím pedagogovi. Na některé škole jsou podmínky vynikající, na jiné téměř žádné.

Další otázka zněla, *zda-li ovlivňují tyto podmínky míru talentu současných studentů*. Na tento dotaz odpovědělo 33 respondentů, jejich odpovědi jsou zaznamenány v příloze A. Výsledky jsou uvedeny v tabulce č. 26.

Tabulka č. 26:

Ovlivňují tyto podmínky míru talentu současných studentů?				
SPÍŠE ANO	ANO	NE	SPÍŠE NE	Nevím
2	8	21	1	1

Dvacet dva respondentů se shodlo na tom, že lepší podmínky při výuce kresby **nemají vliv** na míru talentu současných studentů. Talent je vrozený a nedá se naučit. Talent však neznamená výhru, vždy zaleží na studentech samotných. Hlavně je důležité kreslit. *„A kreslit se dá i ve sklepě, když je dobrý motiv.“* svěřuje se Karel Pokorný. Dobré podmínky pomáhají v lepším a rychlejším rozvoji, ale nejsou tím nejzásadnějším, co kresbu ovlivňuje.

„Míru talentu žádný vnější element neovlivňuje. Možná je můj názor extrémní, možná romantizující a konzervativní, ale výrazně talentovaný jedinec se projeví navzdory překážkám. Když jsou na škole ideální podmínky, ulehčí to jeho cestu ke kvalitním výsledkům.“ konstatuje David Čárský.

Rozdílnou odpověď uvedlo deset respondentů. A to, že podmínky **ovlivňují** míru talentu současných studentů. *„Pokud nemáte dobré podmínky, tak se často ten talent nedá ani rozvinout. Talent může dokonce zaniknout, protože ani ten vlastník nezjistí, co se v něm ukrývá.“* říká Stanislav Bubán.

Dalším faktem je, že studenti v kreslírně potřebují mezi sebou tahouny a vzory v pedagogích. *„Můj pedagog doc. Vojtěch Kolenčík, akad. mal. mi jednou řekl, že učitel ti může něco zprostředkovat, ale velmi mnoho se naučíš od spolužáků. Protože s nimi reálně trávíš více času, oni jsou ti vrstevníky, generačně i komunikačně jsou ti bližší. Ta interpretace mezi spolužáky je opravdu důležitá.“* vypráví Livia Kožušková.

Z výzkumu vyplývá, že podmínky při výuce kresby nemají takový vliv na míru talentu studentů. Závěrem slova Jiřího Elišky: *„Kreslit se dá kdekoliv, prostředí není rozhodující pro dosažení kvalitního výsledku. Pohodlí vede ke zhýčkanosti... modelové a modelky jsou na tom hůř... vždycky.“*

10. 14. Zastáváte názor, že by při současné výuce figurální kresby na vysokých uměleckých školách mělo dojít k určitým změnám?

Figurální kresba měla vždy ve vzdělávacím procesu velkou tradici a sílu. Dnes už tomu bohužel tak není. Snižuje se její časová dotace a výuka se ze studijních plánů vypouští. (Tyto aspekty určily předchozí otázky.) Boris Jirků vypráví: „*je dobré pochopit, že předávání znalostí o minulém a současném, zkušenosti a posilovat autorské myšlení a techné je nenahraditelným posláním škol.*“

Tabulka č. 27:

Zastáváte názor, že by při současné výuce figurální kresby na vysokých uměleckých školách mělo dojít k určitým změnám?				
SPÍŠE ANO	ANO	NE	SPÍŠE NE	Bez odpovědi
13	14	7	1	7

V první řadě respondenti určili, že by se mělo změnit postavení a význam výuky figurální kresby na vysokých uměleckých školách. Zlepšení by mohlo nastat nejenom na straně pedagogů, ale i studentů. Je důležité nebrat figurální kresbu jako nutné zlo na škole nebo ji úplně vynechat, ba naopak ji podporovat.

Měla by se také znovu akceptovat řemeslná stránka umělecké práce, protože nová média odpoutávají studenty od tradičních disciplín. Lenka Stejskalová Skoumalová říká: „*Myslím, že by měla být figurální kresba zachována jako důležitý předmět na uměleckých školách, který významně přispívá ke schopnosti výtvarné analýzy. Bylo by skvělé, aby se ve výuce udrželo to nejlepší z tradice minulosti (precizní studium proporcí, perspektivy a anatomie) a zároveň se neuzavírala ani novým přístupům, konceptuálnímu pojetí a propojování figurální kresby s dalšími obory a novými médii.*“ Z průzkumu vychází, že výuka figurální kresby by se měla na vysokých uměleckých školách zachovat a ještě více oživovat. Jak podotýká Pavel Hošek: „*hlavně ji nerušit!*“

Za druhé by se měla zvýšit její časová dotace, protože osvojení si kresby pomůže studentům v celkové umělecké tvorbě a pomůže jim také zlepšit koncentraci. „*Kreslí se málo. (...) Zvedl bych časovou dotaci...*“ přidává se Jaroslav Kolář spolu s dalšími šesti respondenty.

Dále by se měl hledat pozitivní způsob výuky, aby studenty kresba bavila a těšila, protože pak budou i výsledky lepší. „*Silná osobnost pedagoga může ovlivnit formování názorů studentů a studentek.*“ uvádí Jiří Eliška. Osobnost vyučujícího pedagoga je pro výuku figurální kresby stěžejní. Pedagog by měl umět studenty motivovat, pochválit, ale i podat konstruktivní kritiku.

Další změna by měla nastat také v tom, aby student chápal, co to je figurální kresba a proč je dobré se jí na škole věnovat. *„My, když jsme začínali, tak pro nás kresba byla součástí uměleckého vzdělání. Bylo to pro nás velice podstatné. Jenomže dnešní student kresbu nepovažuje za tak podstatnou. A aby ji považoval za důležitou, tak by se o ní měl něco dozvědět. Je třeba nastavit situaci tak, aby kresbu student chápal nejenom z pozice, že to musí dělat, ale aby vlastně vůbec chápal, co dělá, nebo co by chtěl dělat.“* dodává Václav Rodek.

Další změna by mohla přijít s redukcí studentů v ateliérech. Respondenti upozorňují na narůstající počet uměleckých škol a tím pádem i zvyšující se počet studentů, potažmo absolventů. *„To je prominentní záležitost, věnovat se umění. To nikdy nemůže dělat tak velké množství lidí, kolik jich vyprodukuje výtvarné školy. To není možné. To prostě nejde. A dneska už vůbec ne. Samozřejmě něco jiného je to třeba u užité grafiky, kde je spousta grafické poptávky, knížek, časopisů, plakátů, sborníků, ročenek, prostě všeho možného. Ale jinak je to ve volném umění.“* vypráví Radim Hanke.

V neposlední řadě by měly být lépe vybaveny kreslírny, zázemí pro studenty a pomůcky – stojany na kreslení, světelné podmínky apod. Technické zázemí kreslírny je na každé škole jiné, proto nelze tento fakt paušalizovat.

Na druhou stranu 8 respondentů nezastává názor, aby ve výuce figurální kresby došlo k podstatným změnám. Tradice výuky figurální kresby je dána po staletí a není na výuce moc co měnit. Stanislav Bubán konstatuje, že není možné, aby došlo ve výuce figurální kresby k nějakým změnám, protože dnešní generace lidí je nastavená jinak. *„Dnes formují školství pedagogové, kteří školením figurální kresby neprošli. Nemají k figuře žádný vztah, protože škola to v 90. letech zanedbala.“*

Zamyšlení Josefa Daňka: *„Ptáte se například, jestli kresby na školách ubývá a odpověď je jednoduchá: ubývá. A to nejen ve srovnání s časy Josefa Mánesa, ale třeba i ve srovnání s druhou polovinou minulého století. Jenomže na tom není nic překvapivého ani jednoznačně špatného. Představa, že se staré časy vrátí, není reálná a mechanické srovnávání s minulostí není funkční. Výtvarný obor se během minulého století docela proměnil ve všech svých projevech a funkcích. Mimo jiné se také mnohonásobně zvětšil počet umělců. Takže třeba už z toho důvodu je prostě nemyslitelné, aby všichni dnešní umělci procházeli stejným školením, jako jejich předchůdci.“*

Otázka zněla, zda zastáváte názor, že by při současné výuce figurální kresby na vysokých uměleckých školách mělo dojít k určitým změnám. Samozřejmě nejde tuto problematiku generalizovat. Změny ve školství se dějí neustále. Každá škola, ale i každý vyučující by měl zvážit, jak hluboce je výuka figurální kresby pro jeho ateliér a studenty přínosná. Ke změnám by mělo docházet přirozeně a v kontextu daného ateliéru či školy. Závěrem slova Karla Pokorného: „Generační výměna se děje soustavně a nový kantor má nový názor co a jak provádět. Chybou je, když to vedení nepostřehne, provádí změny bezdůvodně, jen aby se zdánlivě něco nového stalo, a přitom výsledek je horší. O tom se už nemluví, a přitom je velmi důležité znát slabiny, vidět chyby a nelhat si, jak je všechno zdařilé.“



Obrázek 15: Figurální kresby, Vysoké učení technické v Praze,
zdroj: Lenka Stejskalová Skoumalová

10. 15. Mohou nová média ovlivnit vývoj kresby?

Téměř do všech odvětví našeho života zasáhl prudký rozvoj nových médií. Moderní technologie se neustále zdokonalují a vstupují nejen do našich životů, ale také ovlivňují výuku vzdělávání i na uměleckých školách. Mnoho studentů dnes ke své práci využívá nejrůznější grafické a designerské programy. Tento výzkum se proto také zaměřil na tuto problematiku. Respondentům byla položena otázka, *zdali mohou nová média ovlivnit vývoj kresby*. Na ni odpovědělo 34 respondentů. Výsledky jsou vyhodnoceny v tabulce č. 28.

Tabulka č. 28:

Mohou nová média ovlivnit vývoj kresby?				
SPÍŠE ANO	ANO	NE	SPÍŠE NE	Bez odpovědi
4	26	2	2	8

Dle průzkumu se 30 respondentů shoduje na tom, že nová média mohou ovlivnit vývoj kresby, a to v pozitivním i negativním smyslu slova. Řada studentů totiž v současnosti pracuje na tabletech, v počítači či mobilu a využívá ke kreslení nejrůznější grafické programy. Spoustu času tráví také na sociálních sítích a nad digitálními obrazy. Z tohoto důvodu nová média ovlivňují nejen vznikající kresby, ale i jejich chování a přemýšlení. *„Myšlení počítačem mají dnešní studenti jako přirozenou součást života. Vlastně dnešní studenti se s tím už narodili. (...) Takže u nich je to přirozené, ale rubová strana tohoto světa je, že u nich vzniká jakési klipovité myšlení... na úkor schopností celistvějšího myšlení, hlubšího ponoru a trpělivosti k časově náročné práci, prostě, když se nedá kliknutím myši hned vše vyřešit, tak nastává problém. Tato trpělivost se právě buduje i prostřednictvím kresby; kresba je někdy nuda, často i jakési utrpení, musíte prostát u stojanu důlek, než se dostaví výsledek.“* vypráví Radim Hanke.

Šest respondentů také upozornilo na to, že nová média už výrazně kresbu ovlivňují. Milan Hnát podotkl: *„Co se týká analogové „ruční“ kresby, tak čím dál méně lidí pracuje podle živých modelů, ale mnohem častěji využívají předlohy z internetu, jako nějakou virtuální knihu předloh a modelů.“*

Dva respondenti také podotýkají, že výše uvedená otázka měla být položena opačně. Jiří Kuděla říká: *„Formuloval bych to spíše tak, že klasická kresebná příprava může ovlivnit práci s novými technologiemi.“*

Z polostrukturovaných rozhovorů dále vyplývá, že „*nová média určitě nikoho nenaučí kreslit!*“ slova Radka Petříčka. Autor pracující s digitálními prostředky musí mít předchozí zkušenost s reálnou kresbou. Je nezbytné, aby student absolvovat školení figurální kresby. „*Měl by mít zažitou manuální kresbu, aby se v digitálním prostředí orientoval, aby virtuální prostor v počítači vůbec chápal.*“ tvrdí Jaroslav Kolář.

Pouze čtyři respondenti uvádí, že nová média nikdy neovlivní kresbu v jejím tradičním pojmání. Kresba na počítači či tabletu je jen další novou technikou. Josef Mištera konstatuje: „*Domnívám se, že nové technologie jsou jen dalším nástrojem vedle tužky, pera a štětce.*“

Nová média mění svět lidské společnosti velmi intenzivně. Možnost nahradit kresbu digitálním tiskem či fotografií, které zakrývají nedostatek invence, jsou velmi lákavé. Pokud chtějí studenti používat nové technologie, je nutné, aby je proměnili v nástroje, které slouží jejich představivosti.

V minulé době, kdy počítače neexistovaly, byly technické vymoženosti značně užší a kresbě se vlastně nedalo vyhnout. Dnes jsou nová média všude kolem nás a jen stěží se dají ignorovat. Pavel Trnka vypráví: „*Podle mě je a bude kresba či malba stále živá. Je nedílnou součástí psychického, motorického vývoje dítěte. Nová média nedokáží nahradit jistá specifika klasické kresby, ale nabízejí zase jiné možnosti projevu. Mně vyhovuje přímý kontakt s materiálem. Vytvořit tah uhlem a cítit jeho povrch. Stejně tak možnost rozetřít tuš s vodou o kámen a cítit její vůni. Vnímat pohyb štětce a strukturu papíru. (...) Rozhodně si však nemyslím, že práce s novými médii není tvůrčí, naopak. Počítačová grafika je plnohodnotná klasickým technikám.*“

Z výzkumu jasně plyne, že nová média mohou ovlivnit vývoj kresby. Vlastně kresbu už ovlivňují. Nicméně kresba si stále udržuje haptičnost a materiálnost jako výsledek bezprostředního kontaktu kreslíře s tužkou a papírem. Ta se ve většině digitálních médiích ztrácí, a nejen proto zůstává pro spoustu kreslířů tradiční kresba nadále atraktivní a důležitá. Ľudovít Hološka píše: „*Všetchno, co vidíme, se stává materiálem pro naši práci. Ale nikdy se tak dobře nedíváme, jako když kreslíme, říkal Henri Matisse.*“

10. 16. Má kresba něco, co nemají nová média?

Kresba a nová média obsahují svá specifika, proto byla položena další otázka, *jestli má kresba něco, co nemají nová média*. Na tuto otázku odpovědělo 36 respondentů, kteří považují nová média jen za nové nástroje, stejně jako tužku, uhel či pero.

Výhody a nevýhody nových médií:

Z průzkumu plyne, že nová média mají oproti kresbě velkou rychlost, protože klasická kresba jistě trvá déle. Na druhou stranu postrádají materiálnost, hapticitu, vůni a tření, zkrátka fyzický prožitek. „*Pražák lad něčeho lidského, jistotu a vzpomínku na dětství.*“ dodává Martin Kuriš.

Přestože studenti uměleckých škol dnes běžně využívají grafické programy se širokou škálou nabídky nástrojů (možnost vybarvení plochy obrazu, měnění tloušťky, velikosti, tvrdosti pera apod.), narážejí na limity a představitivost programátorů. Z toho vyplývá, že předpřipravené programy mají svá omezení. Libor Novotný říká, že „*přes tento předpřipravený modus se studenti nemohou dostat dál. V kresbě ale ano.*“ Naopak Jiří Surůvka tvrdí, že pokud si studenti tyto grafické programy osvojí „*zkrátka v tom softwaru mohou jít s tou kresbou dál*“, protože u kresby klasickou tužkou na papír těch možností zase tolik není. Na tuto problematiku jsou různé názory a respondenti se v ní neshodují.

Dalším faktem je, že v grafických programech dnes dokáže kreslit a tvořit spousta lidí. Na výsledné kresbě se ale vždy ukáže, kdo prošel školením figurální kresby a kdo ne. Václav Rodek píše: „*Pokud kresbu ovládám, tak vím, jak to udělat dále. Ale pokud kresbu neovládám, tak i když nám technika pomůže, tak se neznalost projeví v celkovém výsledku. A potom se dá poznat, kdy umělec ve tvorbě některé věci potlačuje, protože to sám neumí nebo se to snaží schovat.*“ Je nezbytné, aby nová média vždy ovládali studenti svým mozkem, svojí šikovností a nebylo tomu naopak. Radim Hanke vypráví: „*Dnes se dá skoro všechno v těch grafických programech nasimulovat, ale vycházíme vlastně ze základu kresby, kterou tu místo tužky vytváří počítač. A počítač je jen nástroj jako tužka. Když někdo nemá výtvarný cit pro kompozici, nezná zákonitosti typografie, tak ani ten počítač mu nepomůže. Udělá i s nejlepším programem pitomost totální. Však toho je všude plno.*“

Radek Petříček také upozorňuje na to, že studenti, kteří kreslí v počítači nebo na tabletech, kresbu pouze napodobují a nedávají jí žádnou přidanou hodnotu. „*Žijí pouze v datech, pokud něco chtějí, musí to vytisknout.*“ Tiskárny to vytisknou třeba stokrát a tím ten obraz ztrácí na hodnotě. Naopak kresba je osobní záležitost, je jedinečná a pokaždé je originál.

Co má kresba oproti novým médiím:

Kresba má výhodu přímého lidského doteku a citlivosti. Ta možnost bezprostřednosti při jejím použití nemá konkurenci. V kresbě je obsažena autenticita, nějaký počátek, ale hlavně přirozenost. „*Stačí přece jen papír a tužka, abych si zaznamenal myšlenku, a hlavně to má ten emotivní a přímý umělecký vhled. Ta živost, ta lidskost té kresby, kdy člověk může mazat, patlat a klidně i zmuchlat ten papír. Tímto je kresba jedinečná. Elektronická média to nemají!*“ dodává Libor Kaláb.

Kresba má oproti novým médiím nezaměnitelný rukopis, protože linka nakreslená v počítači ztrácí živost. Jaroslav Koléšek vypráví: „*Nejspíš to bude větší živost. Když se kreslíř vlastní rukou dotkne papíru a někde přitlačí víc, někde míň, tak je dotek lidské ruky znát. Kresba má oproti novým médiím tuhle velkou výhodu. Přímé doteky, kterými se dostává dovnitř duše.*“

Pro zaznamenání myšlenky či nápadu je kresba nejúspornějším a nejpřirozenějším prostředkem konkretizace a vizualizace myšlenek. Václav Rodek si myslí, že, „*kresba vytváří a formuje myšlení o prostoru. Moderní média nabízejí zkratku.*“ Ľudovít Hološka také uvádí, že kresba oproti novým médiím „*má jedinečnost horké lidské stopy.*“ Boris Jirků píše, že kresba „*je nositelem individuálního poznání a talentu.*“

V neposlední řadě kreslit tužkou na papír je mnohem levnější, protože nová média potřebují určitý zdroj energie. Navíc kreslit je možné, i když se vypne elektrický proud. Závěrem slova Vladimíra Kokolii: „*Kresba je v principu tak primitivní, že jí nemůže nic konkurovat.*“

Z výše uvedeného vyplývá, že nová média a kresba mají své výhody i nevýhody. Rozdílnost v kreslení klasickou tužkou na papír a použitím nových médií je v odlišném nástroji. Nová média jsou všude kolem nás a není je možné ignorovat. Proto Patrik Hábl upozorňuje na to, že se tyto dvě disciplíny mohou perfektně doplňovat. „*Je důležité najít tu hranici mezi tím starým a novým. Právě v tom můžou být ty věci geniální.*“

O užitečnosti a neužitečnosti nebo dokonce škodlivosti používání nových moderních technologií můžeme debatovat, ale fakt, že je používáme stále více je nepopíratelný. Tato tradiční technologie přirozeně koexistuje s těmi novými, moderními; vzájemně na sebe působí a ovlivňují se. Kresba si však stále udržuje haptičnost a materiálnost jako výsledek bezprostředního kontaktu kreslíře s tužkou a papírem. Ta se ve většině digitálních médií ztrácí, a nejen proto zůstává pro spoustu kreslířů tradiční kresba nadále atraktivní a důležitá.

„*Ambicí kresby je víc než jen reprodukovat, chce jít za jednoduché zobrazení skutečnosti.*“⁵⁸

⁵⁸ POSPISZYL, Tomáš. *Konec malby*. MORGANOVÁ, Pavlína (ed.): *Začátek století 2000-2010*. Řevnice: ArborVitae 2012. sv. 461. ISBN 978-80-7467-003-9

10. 17. Má klasická kresba naději na přežití v konkurenci nových médií?

Respondenti znají současné postavení figurální kresby na vysokých školách, rozsah i charakter výuky. Vědí o cílech tohoto předmětu, o její potřebnosti či absenci. K otázce číslo 17, jež zní: *Má klasická kresba naději na přežití v konkurenci nových médií?* se vyjádřilo 38 respondentů, kteří jednohlasně uvedli, že u této otázky není nad čím diskutovat, protože kresba vždy byla a bude stále potřebná. Je to nezastupitelné médium, které není možné vytěsnit. Kresba existovala již před tisíci lety na kamenech v Altamíře a ani dnes její vývoj neustal.

Tabulka č. 29

Má klasická kresba naději na přežití v konkurenci nových médií?				
SPÍŠE ANO	ANO	NE	SPÍŠE NE	Bez odpovědi
0	38	0	0	4

Kresba je člověku vlastní stejně jako řeč nebo pohyb. Děti budou kreslit vždycky. V řadě kreativních činností bude kresba vždy sehrávat nenahraditelnou roli, zůstane klasickým výtvarným prostředkem vedle nových médií. Počítačová kresba nikdy nemůže nahradit tradiční kresebné dovednosti. Josef Daněk píše: *„Kreslení určitě ze světa nezmizí. Nejspíš se bude kreslit i v nejbližších tisících letech, tak jak tomu bylo i v těch minulých. Určitě nezmizí ani portrétní nebo figurální kresba.“*

Josef Mištera dodává: *„Nepochybně poté, co kresba přežila desítky tisíc let, bude přežívat i dál.“* Kresbu nelze nahradit žádnou novou technikou. Kresba má stejnou budoucnost jako psaní kvalitní literatury, skládání básní nebo hudby. Patrik Hábl vypráví: *„Kresba je rozhodně fenomén, který jen tak nezmizí. Kresba vždy bude součástí jakékoliv disciplíny, ať už pro zedníka, kameníka, tesaře nebo architekta, který si nakreslí plán stavby. Vzpomeňme na všechny kresby rozet, vitráží, nástěnných maleb, kupolí, reliéfů, které vždy předcházely jakékoliv prostorové realizaci.“*

Respondenti u této otázky také často konstatovali, že s oblibou se toto téma řešilo u malby a napsalo se hodně knih o smrti malířství apod., ale nic z toho se nikdy nenaplnilo! Tato diskuze se pravidelně vynořuje od 90. let 20. století, kdy se na výstavách vedle kreseb a maleb začaly objevovat objekty, instalace, videa, zvuková a textová díla a jejich kombinace.

Nové moderní technologie se neustále zdokonalují a nabízí nové možnosti digitální grafiky a kresby. Existuje celá řada grafických programů, softwarů a aplikací, které se dají nainstalovat nejen na počítač, ale i na téměř jakýkoli „chytrý“ telefon nebo tablet a v nichž se dá kreslit. Nástup nových médií však určitě neznamená konec tradiční disciplíny – kresby. *„Kresba je určitě nezastupitelná a ještě dlouhodobě to tak bude.“* upozorňuje Petr Stanický.

Zamyšlení Lenky Stejskalové Skoumalové: *„Živá kresba je nenahraditelná jakýmikoliv technologiemi. Přímé propojení s lidskou rukou, kdy jen drobná změna tlaku na tužku (uhel, rudku, tuš...) zcela mění energii výtvarného projevu, je autentická a rukopis konkrétního autora je nenapodobitelný. Její křehkost, proměnlivost a nepostižitelnost je umožněna přímým přenosem myšlenky ke konkrétní ruce, jejíž interpretace je neopakovatelná. Do kresby se podvědomě vtiskává psychologie jejího autora, což je kvalita novými technologiemi (alespoň zatím) nedosažitelná.“*

Nová média proměnila nejen uměleckou formu a výtvarný jazyk, ale i výuku, pojetí kultury a společnosti vůbec. Celá řada umělců a pedagogů si určitě položila otázku, zdali má ještě nějaký smysl kreslit? A určitě to není poprvé v historii umění, kdy si kreslíř položil takovou otázku. Přes rozvoj nových moderních technologií hraje kresba a její výuka na vysokých školách stále důležitou úlohu. Kresba svým charakterem a bezprostředností projevu je nezastupitelná. Na vysokých výtvarných školách vedle sebe fungují kreslířské, malířské, sochařské, konceptuální a další ateliéry, které využívají nejrůznější techniky a technologie. Na výstavách pak můžeme vidět nejen kresby a malby, ale i objekty, instalace nebo videoprojekce.

Z výzkumu jasně vyplývá, že nová média nikdy nemohou nahradit kresbu. Závěrem slova Ľudovíta Hološky: *„Stopa, otisk ve sněhu, první čmárání v písku při vývinu dítěte k dospělému člověku jako by rekapitulovaly dějiny výtvarného umění. Chut' čmárat je nám dána tak jako chuť zpívat a mluvit. Slova ani zpěvu se nevzdáme, proč bychom se měli vzdávat čáry a barvy? Navíc kreslení a malování není jenom výsledkem oka, ruky a mysli. Profesor Mudroch nám říkával: Když maluješ model, nemáš jenom oči. Máš srdce, plíce, žaludek. V procesu výtvarné tvorby je ponořena celá bytost. Podobá se to orientálním postupům, délce pozorování, způsobu dýchání při vedení štětce a podobně. Přítomnost celé bytosti v horké stopě čáry a štětce je integrovaná, intenzivní a má individuální vlastnosti. Narůstá i z bloudění a omylů. To jí dává bohatší život jako produkt stroje.“*

10. 17. 1. Kresba a umělá inteligence

Vývoj kresby byl ve své historii vydán prudkým výkyvům. Ve srovnání se svou dominantní rolí na počátku 15. století je dnešní kresba v podstatě okrajovou záležitostí. To může vést až k pocitu frustrace, že s historickým postavením kresby mizí i jakási důležitá esence kreslířského umění. Funkce zobrazovací převzala nová média – fotografie, film, animace, umělá inteligence... Můžeme si položit otázku, proč se učit kreslit a malovat, když tady máme fotoaparáty, „chytré“ telefony a umělou inteligenci? Zvládnutí kresby je přece tak náročné! Bylo však kdy cílem kresby pouhé zobrazování?

Současný kreslíř nekreslí na rozdíl od kreslíře minulosti pouze obraz, ale jeho prostřednictvím se zamýšlí nad médiem kresby jako takovým. Kreslení je stejně jako další výtvarné prostředky nástrojem k zobrazování, předávání informací a myšlenek. To je důvod, proč musí kresba překračovat rozměr pouhého sdělení viditelné skutečnosti. Kresba musí překračovat své vlastní médium, být sebereflektivní, sebekritická, ať už svou formou nebo obsahem. Nebo se o to alespoň pokoušet. Kresba je jedním z mnoha způsobů vyjadřování současného umělce, a proto ji není možné upozadit ani vyčleňovat z ostatních médií. Kresby vyprávějí své příběhy a vedou s námi rozhovory.

Figurální kresba a její výuka na vysokých uměleckých školách prošla v posledních letech řadou změn. Ať už je to vlivem nových médií, tvorbou vzdělávacích programů nebo změnami na poli výtvarného umění vůbec, je nutné tyto změny reflektovat. Nová média jsou dnes ve školství nesporným faktem, ať pro velký zájem studentů o ně či tím, že se nové technologie stávají hybnou silou vizuálních oborů i života kolem nás. To s sebou přináší také nová pojetí v myšlení o výtvarných dílech.

UMĚLÁ INTELIGENCE: To, co *Michelangelo Da Vinci* maloval několik let, zvládne v současnosti dobrý robot nebo program za pár minut. Obrázky, kresby a malby vygenerované umělou inteligencí jsou dnes velmi populární a do uměleckého oboru přinášejí revoluci, demokratizaci tvorby, otvírají ho lidem bez výtvarného nadání. Internet a sociální sítě jsou v současnosti plné kreseb a maleb vytvořených za pomoci umělé inteligence. Programů k tomu určených se v poslední době objevilo několik (DALL-E, GPT-3, Stable Diffusion, Craiyon...). Tyto programy dokáží generovat obrázky na základě textového popisu a mají široké možnosti využití, například v marketingu, medicíně, reklamě, médiích a obecně v audiovizuální tvorbě či hrách. Existují různé přístupy ke kreslení pomocí umělé inteligence, ale jeden z nejrozšířenějších je pomocí generativních neuronových sítí. Zadáním vlastních slov se tyto neuronové sítě pokusí vytvořit co nejvěrnější obrázek.

Umělá inteligence umožňuje vytvořit originální vizualizace za zlomek vteřiny a s minimálními náklady, což je v jakémkoli odvětví kreativního průmyslu významný moment. Již futuristé nás varovali pěknou řadu let, že stroje si jdou pro lidskou práci. Jde si umělá inteligence také pro kresbu? Ačkoli umí umělá inteligence v současnosti vytvářet obrazy, kresby, malby a design, neznamená to, že ho umí posuzovat. Jedno je tedy jisté, i když budou umění tvořit roboti, posuzovat nebo kupovat ho stále budou lidé. Současnou automatizaci proto mnozí vnímají jenom jako rozšíření dosavadních trendů.

Tyto nové technologie přináší ovšem i nové problémy, například narážejí na autorská práva. Je totiž velmi jednoduché vytvořit pomocí umělé inteligence nová umělecká díla třeba i ve stylech umělců, kteří ještě stále aktivně tvoří nebo je využít k šíření dezinformací. Ačkoli nám dnes programy dovolují vygenerované obrázky použít i za komerčními účely, nemusí to být ve všech případech správné. Proto se stále objevují bouřlivé debaty o autorských právech.

Jistě, dnešní doba pro studenty ani umělce není jednoduchá. Stejně jako se zesložituje svět vědy, komplikuje se a zkomplexňuje svět informací. Dnes nás ovládají billboardy, reklamy, televize, filmy, obaly a plakáty. Proč se tedy máme učit kreslit a malovat, když existuje fotografie, počítač a umělá inteligence? Stejně tak bychom se mohli ptát, proč psát beletrii nebo se učit hrát na piano či skládat hudbu, když je možné hotové skladby stáhnout z internetu či elektronicky vytvářet. Napsat úžasnou knihu nebo složit skvělou skladbu je jistě stejně náročné jako nakreslit bravurní figurální obraz. Kreslení, stejně jako ostatní umělecké prostředky výtvarného umělce, je nástrojem k zprostředkování myšlenky, sdělení čehosi, co v realitě není viditelné. Kresba musí překračovat rozměr pouhého sdělení viditelné skutečnosti nebo se alespoň o to pokoušet. Kresba je autorská výpověď. I přes rozvoj umělé inteligence sehrává stále důležitou úlohu. Důkazem toho jsou dětské kresby. Děti budou kreslit vždycky! Nejen na české, ale i slovenské scéně se v současnosti odehrává řada kolektivních nebo samostatných výstav zaměřených na médium kresby a na uměleckých školách vedle sebe fungují tradiční, konceptuální i novomediální ateliéry.

Umělá inteligence proměňuje nejenom uměleckou formu a výtvarný jazyk, ale i pojetí kultury a společnosti. Věřím, že umělá inteligence, nová média a další druhy umění nikdy nemohou nahradit klasickou kresbu, pouze ji mohou doplnit. I dnes existují velcí kreslíři a vznikají významná kreslířská díla. „*Být umělcem na začátku dvacátého prvního století obnáší mnohem více než jen stát před malířským stojanem.*“⁵⁹

⁵⁹ MORGANOVÁ, Pavlína. *České umění 1980-2010. Vědecko-výzkumné pracoviště Akademie výtvarných umění v Praze, 2011. sv.41. ISBN 978-80-87108-27-7.*

11. MOŽNOSTI PREZENTACE KRESBY

11. 1. Figurama

Preambule Figuramy: „Člověk neustálým hledáním hodnoty vlastní identity vytváří kulturu společenského systému vyššího řádu.“⁶⁰

Mezinárodní projekt Figurama vznikl na podporu výuky figurální kresby na vysokých uměleckých školách. Nejméně polovina respondentů tohoto výzkumu se během rozhovoru (bez autorčina upozornění) zmínila o fenoménu Figuramy. Proto tato kapitola představuje krátké shrnutí vzniku a působení projektu. Nejde však o detailní prozkoumání, ale jen poukázání na jeho důležitost. Veškeré informace jsou použity z katalogů Figuramy vycházejících každoročně společně s výstavami. (Seznam katalogů je uvedený na straně 138.)

Projekt Figurama vznikl jako společný výstavní projekt Fakulty architektury Vysokého učení technického v Brně a Vysoké školy uměleckoprůmyslové v Praze, z iniciativy dvou pedagogů a kreslířů, akademického malíře Karla Pokorného a profesora Borise Jirků, kteří uspořádali v roce 2001 společnou výstavu figurálních prací svých studentů. Jejich cílem bylo formou společné výstavy představit práce studentů ateliérů kresby a konfrontovat rozdílnost přístupů. Původně jednorázová akce však odhalila mimořádné možnosti, které vzájemná spolupráce výtvarných škol nabízí. Zcela logickým důsledkem byla snaha o představení širší škály figurálních prací. První zahraniční výtvarná škola, jež se zapojila do výstavního projektu Figurama, byla Univerzita užitého umění ve Vídni. Projekt Figurama tak získal hned následující rok mezinárodní charakter. Postupně se k projektu připojovaly další školy včetně zahraničních. V roce 2003 to byla Fakulta výtvarných umění Vysokého učení technického v Brně a Vysoká škola uměleckoprůmyslová z německé Mohuče. O rok později se také připojil Ústav umění a designu Západočeské univerzity v Plzni a další školy. V současnosti je do projektu Figurama zapojeno okolo dvaceti vysokých škol, nicméně počet zúčastněných škol se každý rok mění.

Projekt Figurama zahrnuje každoročně cyklus výstav, které jsou od roku 2002 doprovázené rozsáhlým katalogem, jež zároveň slouží i jako výukový materiál. Nejlepší studentské kresby jsou ohodnoceny cenou *Egona Schieleho*. Některé z výstav studentských figurálních prací jsou také doplněny o část pedagogickou, nazvanou *Artelerie*, na níž se prezentují práce umělců učících na zúčastněných vysokých školách.

⁶⁰ Spolek Figurama. *Figurama 09. 1. vydání. Praha: vydal spolek Figurama, 2009. Pream- bule, sv. 9. ISBN 80-903346-6-0.*

U příležitosti hostování výstav v zahraničí jsou také zpravidla pořádány přednášky a workshopy, které prakticky přibližují způsob výuky jednotlivých pedagogů i důraz jednotlivých škol na jiné výrazové prostředky a postupy. Přednášky pedagogů představují dílo a způsob výuky figurální kresby těchto výrazných umělců.

Cílem projektu Figurama je mapovat a porovnávat přístup ke ztvárnění lidského těla na jednotlivých participujících vysokých uměleckých školách. „*Figurama však plní další důležitý úkol: vede studenty k pochopení, že kresba, včetně té figurální, je nepostradatelnou součástí většiny uměleckých oborů i v dnešní době převahy nových médií. Učí je novému způsobu vnímání lidského těla, podporuje jejich tvarovou zásobu, kresebné dovednosti a pomáhá rozvíjet jejich myšlení a kreativitu.*“⁶¹ Díky projektu Figurama jsou studenti konfrontováni s odlišnými přístupy a tím i se sebou samými. Opakovaným srovnáváním vzniká zpětná vazba, kterou potřebuje nejenom každý student, ale i pedagog. „*Srovnání je optimální metoda pro posouzení původnosti, autorského citu, aktuálnosti, řemeslné zdatnosti i historického vědomí. Dalším cílem občanského sdružení Figurama je činnost k vytváření podmínek umožňujících spolupráci institucí, spolků a jednotlivých autorů v oblasti výtvarného umění včetně pořádání výstav zaměřených na prezentaci a dokumentaci výtvarných prací s posláním informovat v plné šíři veřejnost a samotné autory o dosahovaných výsledcích na poli výtvarného umění v mezinárodním kontextu tvořícím platformu, která dokáže spojit lidi různého náboženského vyznání a politického přesvědčení.*“⁶²

11. 1. 1. Jak hodnotíte projekt Figurama?

Na mezinárodní projekt Figurama, který vznikl na podporu výuky figurální kresby na vysokých uměleckých školách, upozornilo v polostrukturovaných rozhovorech 20 respondentů. Většina z nich vnímá tento projekt velmi kladně a pozitivně. Často se díky tomuto projektu změnil postoj k výuce figurální kresby na školách, kde respondenti působí. Z jejich slov vychází, že Figurama je velmi přínosná, protože každoročně pořádá výstavy figurálních kreseb, na kterých jde vidět přístup a postoj každé zúčastněné školy k této tradiční disciplíně, a tak možnost srovnání kvality studentských kreseb.

⁶¹ Spolek Figurama. *Figurama 13. 1. vydání. Karel Pokorný v Praze 19. 11. 2012. Praha: 2013. sv. 410-411. ISBN 978-80-904889-2-2.*

⁶² Spolek Figurama. *Figurama 09. 1. vydání. Praha: vydal spolek Figurama, 2009. Preambule, sv. 9. ISBN 80-903346-6-0.*

Dále se uskutečňují konference, workshopy a vždy se vydává reprezentační katalog, v němž jsou zdokumentovány nejen všechny zúčastněné školy, ale i kresby všech studentů. Největším přínosem jsou pro respondenty právě tyto katalogy, které jsou vynikajícím srovnáním, ale i skvělou pomůckou při výuce. „*Je to obrovská panorama rozmanitých přístupů k figurální tvorbě, úžasná pomůcka pro vyučování kresby.*“ říká Ľudovít Hološka.

Závěrem pohled Jaroslava Koléška na projekt Figurama: „*Figurální kresba je jednotící prvek všech participujících škol. Je územím, na kterém se všichni potkávají. Nezáleží na tom, že je škola orientována více na design nebo je zaměřená na restaurování. Kresba je průsečíkem, ve kterém se všechno protíná a všichni vědí, o čem je řeč. Podstata je hlavně v živé praxi, nemusí se teoretizovat. Všichni pracují na stejném úkolu, každý trochu jinou metodou. Mám rád tento projekt, protože je srozumitelný. Důležité je, aby dále existoval a škála přístupů ve výtvarném umění tak byla co nejširší a nejbohatší, ať si každý může vybrat podle svého gusta.*“



Obrázek 16: *Figurální kresba na UTB ve Zlíně,
zdroj: Lívia Kožušková*

11. 2. Bienále kresby Plzeň

„Je to skutečný festival nejroztodivnějších tvarů, čar, myšlenek, fantazie, je to festival kresby.“⁶³

Tato kapitola reaguje na rozhovor s profesorem Borisem Jirků upozorňujícím na zrušení unikátního projektu Bienále kresby Plzeň a zároveň má za cíl tento projekt představit. Materiál k dané práci je čerpán zejména z tištěných katalogů Bienále kresby Plzeň, které byly vydány vždy v roce konání festivalu. Součástí katalogů jsou texty od různých výtvarníků, umělců a teoretiků umění a samozřejmě obrazová příloha. V rozsahu této práce však není možné uvádět veškeré detailní informace.

Bienále kresby Plzeň byl unikátní projekt, který se jako jediný v Evropě zabýval jednobarevnou kresbou. Cílem tohoto projektu byla propagace kresby, neboť kresba je základním lidským vyjadřovacím prostředkem, je základem veškeré umělecké tvorby.

Mezinárodní Bienále kresby Plzeň začalo jako experiment, který se stal nedílnou součástí evropské kulturní scény. Vznikl v roce 1994, kdy byla uspořádána v *Galerii Jiřího Trnky v Plzni* výstava členů *Unie výtvarných umělců plzeňské oblasti* zabývajících se kresbou jako svébytnou uměleckou disciplínou. Výstava s názvem *Kresba a skutečnost* měla obrovský ohlas. Možná právě proto se stala inspirací pro myšlenku uspořádat v Plzni soutěž pro výtvarníky, kteří nepokládají kresbu pouze za pomocnou disciplínu, ale vytvářejí ji jako nezaměnitelné umělecké dílo.

Přestože od začátku existovaly plány na to koncipovat *Bienále kresby* jako mezinárodní přehlídku, soutěž v prvním ročníku v roce 1996 byla vyhlášena pouze pro výtvarníky z České republiky. Do soutěže se v tomto roce přihlásilo 94 českých umělců s 824 pracemi, z nichž porota vybrala pro expozici 110 kreseb od 75 umělců. (V prvním ročníku Bienále kresby se objevila vedle amatérského balastu, který provází každou začínající soutěž, řada studijních kreseb grafiků nebo sochařů, nicméně během dalších ročníků se počet těchto kreseb stále zmenšoval a rozšiřoval se soubor definitivních děl, jež nemohla být realizována jinak než právě technikou kresby.)

⁶³ BAXA, Martin. *Katalog Bienále kresby Plzeň 2014. Unie výtvarných umělců Plzeňské oblasti, Západočeská. 2014. sv. 8.*

Každý ročník Bienále měl přesně stanovená pravidla a určitá omezení (zejména kvůli instalačním, prostorovým a technickým možnostem). Bienále kresby bylo od svého počátku zaměřené na jednobarevnou kresbu do velikosti 100 x 70 cm bez vymezení techniky.

Na jednoho člověka byl stanoven limit 5 kreseb a jejich vznik nesměl být datován do doby starší 4 let. Přestože zaznívaly obavy z daného ohraničení, Bienále se touto specifikací stalo ojedinělou soutěží – výstavou nejprve v rámci České republiky, později v kontextu středoevropském a od roku 2000 celosvětově. (Rok 2000 byl pro Bienále kresby zlomový, protože se vyčlenilo ze symbiózy s Uníí výtvarných umělců plzeňské oblasti a od roku 2002 šlo svou vlastní cestou.) Díky specifickým podmínkám se zájem o Bienále stále zvyšoval a přitahoval talentované umělce známé i zcela neznámé.

Od roku 1996 posílali umělci z celého světa každý sudý rok do Plzně stovky kreseb vysoké kvality, jež odborná porota s mimořádnou pečlivostí prostudovala a následně každá jednotlivá kresba byla podrobena diskusi. Představeny byly kresby realistické i abstraktní, geometrické či dynamické, lyrické, hravé, uklidňující nebo naopak provokující. Porota vybírala kresby několik dní – byl to dlouhý a velmi obtížný proces, jehož výsledkem však byla vynikající výstava ukazující, nakolik je tradiční technika kresby stále živá.

Vysokou úroveň kresby garantovala mezinárodní odborná porota, která vybírala z přihlášených děl kresby pro plzeňskou výstavu a udělovala certifikáty nejvyšší kvality (short list) a hlavní cenu Grand Prix. (Ceny autorům udělovaly i různé významné osobnosti a instituce.) Vybrané kresby byly prezentovány na exkluzivních výstavách nejen v samotné Plzni, ale postupně i na různých místech České republiky a v zahraničí.

Vystavené kresby poskytly divákům jedinečný obohacující vhled do nejrůznějších kultur i do odlišného chápání světa kolem nás.

Celkem se konalo 10 ročníků Bienále kresby Plzeň, a to v roce 1996, 1998, 2000, 2002, 2004, 2006, 2008, 2010, 2012 a 2014. Po dobu konání soutěže se město Plzeň stalo vždy centrem světové kresby a Bienále kresby jedním z nejvýznamnějších kulturních projektů v České republice. Zájem umělců a výtvarníků ze všech kontinentů rok od roku rostl. Devátého ročníku Bienále v roce 2014 se účastnilo již 461 umělců ze 44 zemí, porota vybrala pro výstavu nakonec 153 kreseb.

„Na samém počátku prestižní mezinárodní soutěže Bienále kresby Plzeň byl sen. Velký sen ak. malíře Jaroslava Zapletala o tom, že kresba by měla být oslavena. Sám výborný kreslíř věděl, jak je kresba v životě, a to zejména u výtvarného umělce důležitá a že tvoří grunt, tedy základ práce.“⁶⁴

Mezinárodní Bienále kresby Plzeň bylo považováno za celosvětově ojedinělou aktivitu, která si za dobu svého trvání vybuodovala výrazné postavení nejen v České republice, ale i v Evropě. Cílem Bienále kresby bylo od začátku podporovat kresbu ve zvolené a zdánlivě ustupující tradiční podobě. Bylo to v období, kdy do výtvarného umění vstoupily a začaly v něm převládat alternativní formy a nové moderní technologie, které zatlačily klasické tradiční disciplíny do pozadí. Na jednotlivých ročnících Bienále se ukázalo, že hranice techniky kresby a jejího obsahu jsou široké, spíše nekonečné. Výstavy Bienále byly velmi rozmanité; od počítačových, reliéfních či perforovaných kreseb až po detailní hyperrealistické kresby perem a tuší na papíře. Mezi klasickou kresbou tužkou či uhlem byla i kresba kouřem či laserem. Mezinárodní přehlídka Bienále kresby Plzeň byla výtvarná soutěž s mnohaletou tradicí, která každý sudý rok oceňovala ty nejkrásnější jednobarevné kresby. Vítězné kresby, které byly představeny na výstavě široké veřejnosti, byly vybírány porotou složenou z odborníků na kresbu. To zaručovalo vysokou kvalitu soutěže.

„Osud unikátní výstavy – Zatím poslední ročník, 2016, byl bohužel zrušen, i když přípravy již byly v plném proudu a výstava se měla konat od 21. 9. do 6. 11. 2016. Desáté Mezinárodní Bienále kresby Plzeň 2016 nebylo realizováno, jelikož neobdrželo grant od města Plzně na činnost v následných 4 letech. Jak to bude s výstavou dál, ukážou příští roky. Bylo by ale škoda, kdyby tato zajímavá a originální akce upadla v zapomnění.“⁶⁵

⁶⁴ POTUŽÁKOVÁ, Jana. Katalog Bienále kresby Plzeň 2015. PhDr. Jana Potužáková. Unie výtvarných umělců Plzeňské oblasti, Západočeská. 2015. sv. 8.

⁶⁵ Civitas Plzeň. Bienále kresby v Plzni. [online]. 2021 [cit. 2021-01-02]. Dostupné z: <http://www.cvtplzen.cz/bienale-kresby-plzen>.

12. NÁVRH ŘEŠENÍ

Výuka figurální kresby prošla v posledním období řadou změn. Ať už je to vlivem nových médií, tvorbou vzdělávacích a studijních plánů nebo změnami na poli výtvarného umění. Všechny tyto aspekty s sebou přinášejí diskuze o významu či zbytečnosti výuky figurální kresby na vysokých uměleckých školách. V polostrukturovaných rozhovorech o podstatnosti či nepodstatnosti kresby respondenti nepochybnili důležitost výuky figurální kresby na vysokých uměleckých školách, ale naopak zdůraznili její význam. Jejich odpovědi dospěly k přesvědčení, že by ve studijních programech neměla chybět výuka figurální kresby. Vysoké umělecké školy by měly poskytnout, umožňovat a nabídnout všem studentům kvalitní výuku figurální kresby, protože studium figury poskytuje studentům poznávání základních prvků plošného výtvarného vyjadřování. Jde o pochopení a osvojení si zákonitostí proporcí, plastičnosti, perspektivy, prostoru, stavby lidského těla, světla a stínu... Navíc lidské tělo ve srovnání s jinými přírodními objekty nabízí nejvíce vizuálních informací, které jsme schopni vnímat, proto by kresba podle modelu měla být nedílnou součástí výtvarného studia.

Kresba patří k základním lidským projevům. Od jeskynních kreseb až po dnešní dny kresba zaznamenává a eviduje naše představy, jejich tok, vizualizuje naše myšlení a energii našich emocí. Kresba je první reakcí na podnět k tvorbě, jeho záznamem, svědectvím procesu tvorby a definitivní výpovědí. Kresba v celé její historii je neoddelitelně svázaná se všemi výtvarnými obory: malířství, sochařství, grafika... V dějinách lidstva se kresba vyprofilovala jako samostatný umělecký žánr, který nabyl velké výrazové rozpětí a významovou šířku. Kresba je nejzákladnější výtvarný jazyk společný všem umělcům. V naší genetické výbavě se první kreslení formuluje s vyslovením prvních hlásek a slov. Kresba je nedílnou součástí každého dítěte. Jako malí již s prvními vyslovenými slovy začínáme zanechávat také první čáry pastelkami (dětské čmáranice). Jde o proces předznamenávající psaní a o snahu zachytit myšlenky, okolní svět a svoji zkušenost. Čára patří k základním prvkům výtvarného vyjadřování, ztělesňuje první fáze výtvarného myšlení a tvoří východisko zhmotnění naší představivosti.

I přesto, že jsou dnes na vysokých uměleckých školách nejen tradiční ateliéry (malířství, sochařství, restaurování, grafika..), ale také ateliéry svobodné kreativity, otevřené ateliéry a ateliéry volné tvorby, všechny s intermediálními přesahy, které dle studijních programů naplno pokrývají nejaktuálnější výtvarné tendence současného světového výtvarného projevu, by v této široké škále výtvarných postupů neměla být vynechána výuka figurální kresby. Výuka figurální kresby dokládá schopnost pozorovat, pěstuje vidění, rozvíjí smysl pro míry a vztahy.

Je východiskem k problematice vnímání a vidění. Je také branou k porozumění pro výtvarné procesy minulosti, pro vrstvení výtvarné kultury v čase a pro pochopení myšlení dnes. Slouží také jako nezaměnitelný prostředek kontroly a sebekontroly.

Tento výzkum dospěl k přesvědčení, že by každý student vysoké umělecké školy měl během studia absolvovat minimálně jeden semestr (nejlépe celý první ročník) souvislé výuky figurální kresby. Zároveň by měla být výuka figurální kresby umožněna všem studentům, kteří považují figurální kresbu za důležitou pro jejich uměleckou cestu po celou dobu bakalářského i magisterského studia. Výuka by měla probíhat od jednoduchého ke složitějšímu, od obecného k individuálnímu poznání – prostor, perspektiva, stavba lidského těla. Kresba lidského těla je branou k poznávání rozličných vrstev kreslířského projevu a je východiskem k poznávání vlastních subjektivních možností. Zde je pro studenty také důležité studium a poznávání obsahového a výrazového rozpětí kreslířských projevů od jeskynních kreseb po současnost.



*Obrázek 17: Figurální kresba na UTB ve Zlíně,
zdroj: Lívia Kožušková*

13. ZÁVĚR

V rámci výzkumu role figurální kresby a její výuky na vysokých školách v českém a slovenském prostředí ve 21. století byla provedena analýza studijních plánů na dvanácti vysokých školách v České a Slovenské republice, na 8 pedagogických fakultách v České republice a na Akademii výtvarných umění v Praze.

V polostrukturovaných rozhovorech bylo osloveno celkem 42 respondentů, kteří na těchto vysokých uměleckých školách jednak studovali, jednak později působili (nebo stále působí) ve vzdělávacím procesu jako asistenti a pedagogové a v neposlední řadě v oblasti výtvarného umění vyvíjejí aktivní uměleckou činnost. (Příloha A.) Všechny jejich odpovědi, názory a postoje byly postupně vyhodnoceny (analyzovány), zpracovány a shrnuty v závěru této kapitoly.

Co je kresba? Na první pohled jednoduchá otázka, ale z výzkumu vyplývá, že najít přesnou definici pro kresbu není možné, protože každý umělec, historik či odborná kniha používá pro definici kresby svá vlastní slova.

Kresba je důležitou součástí a kritériem u přijímacích talentových zkoušek, kdy kromě své kvality dokresluje také profil samotného uchazeče a jeho kreativitu. K přijímacím zkouškám v dnešní době bohužel přicházejí ze středních škol studenti s klesající úrovní odborné připravenosti.

Velmi náročná disciplína kladoucí na kreslíře vysoké požadavky je kresba figurální, kterou lze naučit jen do určité úrovně, kresbu nadstandartní kvality naučit nelze, neboť vždy záleží na míře talentu, úsilí, odhodlání, disciplíně a jedinečnosti (osobnosti) daného studenta a samozřejmě i na jeho motivaci.

Výuka figurální kresby je sice nezbytnou součástí výuky na vysokých uměleckých školách, ale v současné době došlo k podstatným změnám. Význam výuky figurální kresby je oslabován jednak v důsledku snížené časové dotace, jednak se již na ni neklade takový důraz. Úroveň kresby klesá ne kvalitou výuky, ale především narůstajícím počtem uměleckých škol a jejich absolventů. Výsledkem je pak menší konkurence a také nižší nároky. Další změna je ve zvýšené míře dána nástupem nových digitálních technologií a vznikem nových oborů / ateliérů, které nevnímají potřebu výuky figurální kresby. Také záleží hodně na přístupu dnešních studentů k samotné kresbě, neboť někteří kreslí figuru jen z povinnosti. Oproti minulosti jsou na studenty kladeny větší požadavky, mají více teoretických předmětů, přednášek, zkoušek, musí neustále vykazovat a prezentovat své výsledky a na soustředěnou a dlouhodobou práci již nezbyvá dostatek času a trpělivosti. Podmínky ke kreslení a technické vybavení kreslírů se na jednotlivých školách liší, nelze toto hledisko paušalizovat. Vždy záleží na podpoře a vedení školy.

Dobré podmínky pomáhají v lepším a rychlejším rozvoji, ale nejsou tím nejzásadnějším, nemají vliv na míru talentu studentů.

Protože narůstá podíl nových médií a upouští se od rukodělných procesů ve výtvarném projevu, dochází tím k uvolnění důrazu na řemeslnou zručnost. K podstatné změně došlo v osobním přístupu pedagogů ke studentům.

Studiem výuky figurální kresby na vysoké škole získali respondenti především základní poznání, kladné vlastnosti a dovednosti, které využívají ve své tvorbě dodnes. Pro mnohé z nich se stává výuka figurální kresby živobytím. Dodávají, že v minulosti probíhala výuka mnohem poctivěji, byl na ni kladen větší důraz.

Při studiu kresby se studenti setkávají na školách s různými problémy, které ke kvalitně zvládnuté kresbě musí individuálně překonávat. Velkým přínosem pro většinu byly přípravné ročníky, jež se staly pevnou základnou pro celé další studium.

Oslovení respondenti se shodli, že důležitou součástí výuky figurální kresby je výuka plastické anatomie a všichni studenti by měli mít základ v kresbě podle živého modelu. Při kresbě podle fotografie a představy uniká spousta zásadních aspektů skutečnosti, a proto mohou být tyto postupy kreslení podle fotky či paměti zavádějící.

V současné době prochází školství různými změnami a ty se samozřejmě nevyhýbají ani školám uměleckým a tím pádem ani názorům na výuku figurální kresby. Každá škola, ale i každý vyučující by měl zvážit, jak hluboce je výuka figurální kresby pro jeho ateliér a studenty přínosná. Ke změnám by mělo docházet přirozeně v kontextu daného ateliéru či školy.

Prudký rozvoj nových médií zasáhl také sféru vzdělávání a nejinak je tomu i v kresbě. Nicméně kresba si stále udržuje svoji haptičnost a materiálnost jako výsledek bezprostředního kontaktu kreslíře s tužkou a papírem. Rozdílnost v kreslení klasickou tužkou na papír a použitím nových digitálních médií je mimo jiné i v odlišném nástroji.

Nová média však nikdy nemohou nahradit tradiční kresebné dovednosti, kresba (je osobní záležitost, je jedinečná a pokaždé je originál) zůstane vedle nich klasickým výtvarným prostředkem, ale přirozeně bude koexistovat s těmi novými a moderními, vzájemně na sebe budou působit a ovlivňovat se.

Na podporu výuky figurální kresby na vysokých uměleckých školách vznikl mezinárodní projekt Figurama, na nějž v polostrukturovaných rozhovorech upozorňovala většina respondentů. Cílem projektu je mapovat a porovnávat přístup ke ztvárnění lidského těla na jednotlivých participujících školách u nás i v zahraničí. Největší přínos představují reprezentační katalogy vydané na výstavách, v nichž jsou zdokumentovány nejen všechny zúčastněné školy, ale i kresby studentů. Pro pedagogy poskytují vynikající srovnání a slouží i jako pomůcka při vzdělávání studentů.

14. PŘÍNOS PRÁCE PRO VĚDU A PRAXI

Disertační práce přináší ucelený pohled na postavení a význam figurální kresby a její výuky na vysokých školách v České a Slovenské republice ve 21. století. Kresba je prvotním jazykem každého umělce. Lidské tělo obsahuje nejvíce vizuálních informací, jaké jsme vůbec schopni vnímat. Figurální kresba byla v minulosti vnímaná jako základ výtvarného vzdělání. Byla jedním z hlavních předmětů pro studenty bez ohledu na obor. Postavení kresby se během historie však měnilo a přibýlo také více vysokých výtvarných škol. Cílem této práce bylo zjistit, zdali je výuka figurální kresby na vysokých uměleckých školách v současnosti důležitá či nikoliv a také k jakým změnám došlo.

Celá disertační práce byla směřována na získání poznatků, které by napomohly k získání informací o postavení a důležitosti figurální kresby a její výuky na vysokých uměleckých školách v České a Slovenské republice. Nejprve si tato práce kladla za cíl zjistit informace o současném stavu řešené problematiky. Proto byla zpracována zevrubná analýza literárních pramenů, která se zaměřuje nejen na české, ale i zahraniční zdroje. Bylo zjištěno, že ačkoli vzniklo na téma kresby nepřeberné množství teoretických odborných publikací, nevznikla žádná publikace, která by mapovala problematiku výuky figurální kresby na vysokých uměleckých školách v současnosti. Sekundárním přínosem této práce je tedy rešerše literárních zdrojů.

Prvním přínosem disertační práce pro vědeckou oblast je shrnutí teoretických poznatků z oblasti, ve které se prolíná kresba a její výuka. Teoretická báze tedy přináší informace o fenomenu kresby. Zaměřuje se na historické souvislosti a také na téma zobrazení lidské figury. Vzhledem k tomu, že zobrazení lidské figury provází lidstvo od pradávna, je význam figurální kresby a její výuky stále aktuální. V této kapitole jsou představeni i stěžejní umělci, kteří ve své tvorbě kresbu považovali za důležitou. Na základě zjištěných informací je možno pochopit důležitost a význam této tradiční disciplíny.

Druhým přínosem této práce je přehled 12 stěžejních vysokých uměleckých škol (fakult), které byly do tohoto výzkumu zahrnuty. Rovněž je to zevrubná analýza studijních plánů zaměřující se na předmět figurální kresby, která přímo ukazuje na časovou dotaci tohoto předmětu a představuje základní informace o její výuce na každé jednotlivé škole. Tato rešerše studijních plánů jasně ukázala, že výuka figurální kresby probíhá na všech dvanácti vysokých školách, které byly do tohoto výzkumu vybrány. (Obecně se dá říct, že výuku figurální kresby mají povinně zahrnutou ve studijních plánech zejména studenti prvního a druhého ročníku. Časová dotace tohoto předmětu je nejčastěji tři hodiny jedenkrát za týden.)

Dále se tato práce zaměřila na výuku kresby na osmi pedagogických fakultách v České republice. Z této analýzy studijních plánů plyne, že není možné výuku kresby na pedagogických fakultách srovnávat s výukou figurální kresby na vysokých uměleckých školách. A to zejména proto, že studenti pedagogických fakult se na hodinách kresby zaměřují na naprosté základy kresby, postupně se seznamují s jednotlivými kreslířskými nástroji a materiály.

Primární výzkum se zaměřil na polostrukturované rozhovory se 42 respondenty, kteří reprezentují špičku v tomto oboru. Využití polostrukturovaných rozhovorů v kontextu současných dějin umění přináší do této diskuse nové impulsy, neboť upozorňuje na dosud málo akceptovanou trojitou úlohu respondentů. Ti na jedné straně vystupují jako svědkové doby a přímí účastníci dějinných událostí, na druhé straně i jako aktéři, kteří svou tvorbou dějiny umění v Česku a na Slovensku spoluvytvářejí, a na třetí straně jsou to pedagogové působící na předních vysokých školách v Česku a na Slovensku. Zároveň polostrukturované rozhovory se zkušenými respondenty zaznamenávají obrovský kreslířský a umělecký zážitek. Ten může mladým, ale i uznávaným pedagogům kresby (a v neposlední řadě i studentům) rozšířit obzory a sloužit jako vodítko při jejich umělecké tvorbě. Rovněž takto velký počet respondentů dokládá, jak zajímavým a důležitým tématem se tato práce zabývá.

Všechny polostrukturované rozhovory s respondenty jsou doloženy v textové podobě v příloze A. Navíc jsou doplněny o nejdůležitější biografické údaje respondentů a ukázky jejich děl. Rozhovory s respondenty jsou základem pro pochopení dané problematiky a jsou nesmírně cenným výstupem této práce, která svým rozsahem přesahuje 300 stran. Tyto texty představují unikátní myšlenky o kresbě a její výuce. (Autorka je osobně přesvědčena, že tyto rozhovory poslouží jako inspirační zdroj dalším výtvarníkům, designerům, kreativcům a pedagogům, čímž se může ještě zvýraznit dopad tohoto výzkumu pro praxi.)

Hlavní výsledky práce přináší nové poznatky a myšlenky o figurální kresbě a její výuce, které dosud nebyly zpracovány. Tato část práce představuje odpovědi nejen na dvě hlavní výzkumné otázky, ale také přináší odpovědi na dalších patnáct sekundárních otázek, které se mimo jiné zabývají například nástupem nových médií nebo podobou výuky figurální kresby v minulosti. Ukazuje také na změny a současné podmínky ve výuce figurální kresby.

Výsledky tohoto výzkumu objasnili, že kresba jako nejstarší forma uměleckého vyjádření je nepostradatelnou součástí celkového výtvarného vzdělání. Žádný student výtvarné školy se bez ní neobejde. Figurální kresba je nezastupitelná zkušenost a její výuka má na vysokých uměleckých školách určitě smysl.

Další rovinou přínosu je provedená zevrubná analýza studijních plánů na Akademii výtvarných umění v Praze v 60. a 70. letech 20. století a jejich komparace se současnou podobou výuky figurální kresby na této škole. Na základě zjištěných výsledků je možné vyvodit, jak výuka probíhala v době založení Akademie, dále v 2. polovině 20. století a v současnosti. Provedené analýzy studijních plánů poskytují ucelený pohled na podobu a změny výuky figurální kresby na nejstarší vysoké umělecké škole u nás.

V rámci disertační práce vznikl také návrh řešení, který je aplikovatelný na všechny typy vysokých uměleckých škol. Navržené změny vznikly na základě komparativních analýz a primárního šetření. Z tohoto pohledu má tato práce potenciál stát se inspirací pro tvůrce studijních plánů.

Dále tato práce představila a upozornila na dva důležité projekty související s tématem kresby, a to Figuramu a Bienále kresby Plzeň.

Největším přínosem by práce měla být pro pedagogiku. Pedagogové, ale i studenti výtvarných vysokých škol mají k dispozici komplexní informace o významu figurální kresby a její výuky na vysokých školách. Nemusí tak objevovat již objevené a mohou se soustředit na hledání nových cest. Závěry vyvozené z tohoto výzkumu mohou především zúročit pedagogové a garanti předmětů, kteří se podílejí na tvorbě vzdělávacích programů a studijních plánů. Aplikování poznatků může vést ke zlepšení výuky figurální kresby a následně ke zvýšení její časové dotace. Ve vztahu k výtvarnému umění má disertační práce velký vliv také na studenty vysokých uměleckých škol, které může pozitivně ovlivnit směrem k zájmu o figurální kresbu.

Tato práce může sloužit jako výchozí bod pro budoucí výzkumy, protože odvětví umění se s rozvojem vědy a techniky a nástupem nových médií rychle mění. Mezi možná témata výzkumu, kterým se tato práce nevěnuje, ale s touto tematikou úzce souvisí, je například tzv. aplikovaná kresba; kresba pro designery, animátory nebo ilustrátory a i jiné umělecké obory. Dalším zajímavým tématem může být výzkum zacílený na střední umělecké školy.

15. SEZNAM LITERATURY

DEXTER, Emma (ed.): *Vitamin D: New perspectives in Drawing*. London: Phaidon 2005. ISBN:978-0-7148-4545-6.

FAY, Brian, MORAN, Lisa, BIRNE, Sophie. *WHAT IS Drawing?* Dublin: Irish Museum of Modern Art, 2013. ISBN: 978-1-907020-98-8.

GARRET, Craig (ed.): *Vitamin D2: New perspectives in Drawing*. London: Phaidon 2013. ISBN:978-0-7148-6528-7.

GERŽOVÁ, Jana. *Rozhovory o malbě; Pohľad na slovenskú malbu prostredníctvom orálnej historie*. Slovart, 2009. ISBN 978-80-80859-39-8.

CHROBÁK, Ondřej. *Anatomická studie*. In: *Posedlost kresbou: počátky Akademie umění v Praze 1800-1835*. Praha: Divus, 1998, s. 26-29. ISBN 80-902-3799-1.

LANHERN, Elsy (ed.): *Drawing Now 2015*. Wien: Albertina, 2015. ISBN 978-3-7774-2500-9.

NEČAS, Jiří. *Mezijazykové kresby*. 1. Vydání. Wedewer Rolf, Víchová Ilona, Cremer-Bermbach, Susannah. Brno: Galerie Brno, 2006. ISBN 80-239-7009-7.

PALLASMAA, Juhani. *Myslicí ruka; Existenciální a ztělesněná moudrost v architektuře*. Archa, 2012. ISBN 978-80-87545-09-6.

PEČINKOVÁ, Pavla. *Pracoval jsem mnoho – Soupis výtvarného díla Josefa Čapka: Díl první: Kresba*. 8osmička, 2019. ISBN 978-80-907185-2-4.

PETŘÍČEK, Radek. *Výtvarná anatomie*. Petříček Radek, 2017. ISBN 978-80-2700-099-9.

PODHORSKÝ, Rastislav. *Prievozník - O ľud'och v neumení a figúrach v umení*. Slovart, 2017. ISBN 978-80-81890-09-3.

PRAHL, Roman. PETRASOVÁ, Taťána. *Mnichov-Praha: Výtvarné umění mezi tradicí a modernou*. Praha. Academia, 2012. ISBN 978-80-200-1889-2.

SÝKOROVÁ, Lenka. *Postkonceptuální přesahy v české kresbě*. Fakulta umění designu Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2015. ISBN 978-80-7414-956-6.

TEISSIG, Karel. HRDINA, Ivan. *O kresbě: Základy kreslířských technik*. 2. vydání. Praha: Mladá Fronta, 1982. ISBN 23-049-82.

TEISSIG, Karel. *Výtvarné techniky – Kresba*. Praha: Aventinum, 2010. ISBN 978-80-7442-009-2.

TETIVA, Vlastimil. *Česká kresba 20.století ze sbírek Alšovy Jihočeské galerie*. Hluboká nad Vltavou. Alšova galerie, 1984.

ZATLOUKAL, Pavel. BINDER, Ivo. DANĚK, Ladislav. ŠIMKOVÁ, Anežka. MILÁČKOVÁ, Martina. *Uhlem, štětcem, skalpelem... Muzeum umění Olomouc*. 2016. ISBN 978-80-88103-04-2.

ZELENKOVÁ, Petra, ed. *Linie světlo stín: výběr z mistrovských děl evropské grafiky a kresby 16.-18. století: sbírka grafiky a kresby Národní galerie Praha*. Praha: Národní galerie Praha, 2019. 183 stran. ISBN 978-80-7035-727-9.

INTERNETOVÉ ZDROJE:

KOKOLIA, Vladimír. *Pohled na kresbu*. [online]. 2006 [cit. 2020-01-02]. Dostupné z: www.kokolia.cz/kokopedia/forDownload/pohledNaKresbuWww.pdf

LINDOVSKÝ, Jiří. *Dá se učit?*. [online]. 2007 [cit. 2020-01-02]. Dostupné z: www.jiri-lindovsky.info/texty

MAGAZINEX.ORG [online]. 2021 [cit. 2021-01-02]. Dostupné z: www.magazinex.org

RAMPULA, Dominik. *Akademická figurální kresba; Výuka v současnosti a v minulosti na akademiích* [online]. Masarykova univerzita v Brně. 2017 [cit. 2020-01-02]. Dostupné z: www.is.muni.cz/th/zp59z/Diplomka_Rampula_12.pdf

SEZNAM KATALOGŮ FIGURAMA:

SPOLEK FIGURAMA. *Figurama 2002*. 1. vydání. Praha: vydala Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze, 2003. ISBN 80-90-1982-8-7.

SPOLEK FIGURAMA. *Figurama 2003*. 1. vydání. Praha: vydala Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze, 2003. ISBN 80-90-1982-8-7.

SPOLEK FIGURAMA. *Figurama 04*. 1. vydání. Praha: vydala Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze, 2004. ISBN 80-86863-01-8.

SPOLEK FIGURAMA. *Figurama 05*. 1. vydání. Praha: vydala Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze, 2005. ISBN 80-86863-07-7.

SPOLEK FIGURAMA. *Figurama 06*. 1. vydání. Praha: vydalo nakladatelství Kant pro Vysokou školu uměleckoprůmyslovou v Praze, 2006. ISBN 80-86970-08-6.

SPOLEK FIGURAMA. *Figurama 07*. 1. vydání. Praha: vydalo nakladatelství Růžolící Chrochtík, 2007. ISBN 80-903346-5-2.

SPOLEK FIGURAMA. *Figurama 09*. 1. vydání. Praha: vydalo nakladatelství Růžolící Chrochtík, 2009. ISBN 80-903346-6-0.

SPOLEK FIGURAMA. *Figurama 10*. 1. vydání. Praha: vydalo občanské sdružení Figurama, o. s., 2010. ISBN 978-80-254-6712-1.

SPOLEK FIGURAMA. *Figurama 11*. 1. vydání. Praha: vydalo občanské sdružení Figurama, o. s., 2011. ISBN 978-80-904889-0-8

SPOLEK FIGURAMA. *Figurama 12*. 1. vydání. Praha: vydalo občanské sdružení Figurama, o. s., 2012. ISBN 978-80-904889-1-5.

SPOLEK FIGURAMA. *Figurama 13*. 1. vydání. Praha: vydalo občanské sdružení Figurama, o. s., 2013. ISBN 978-80-904889-2-2.

SPOLEK FIGURAMA. *Figurama 14*. 1. vydání. Praha: vydalo občanské sdružení Figurama, o. s., 2014. ISBN 978-80-904889-3-9.

SPOLEK FIGURAMA. *Figurama 15*. 1. vydání. Praha: vydalo občanské sdružení Figurama, o. s., 2015. ISBN 978-80-904889-4-6.

SPOLEK FIGURAMA. *Figurama 17*. 1. Vydání. Praha: vydalo občanské sdružení Figurama, o. s., 2017. ISBN 978-80-904889-6-0.

SPOLEK FIGURAMA. *Figurama 18*. 1. vydání. Praha: vydalo občanské sdružení Figurama, o. s., 2018. ISBN 978-80-904888-0-9.

SPOLEK FIGURAMA. *Figurama 19*. 1. vydání. Praha: vydal spolek Figurama, o. s., 2019. ISBN 978-80-904889-8-4.

SPOLEK FIGURAMA. *Figurama 20*. 1. vydání. Praha: vydal spolek Figurama, o. s., 2020. ISBN: 978-80-904889-9-1.

SPOLEK FIGURAMA. *Figurama 21*. 1. vydání. Praha: vydal spolek Figurama, o. s., 2021. ISBN: 978-80-904889-9-1.

SPOLEK FIGURAMA. *Figurama 22*. 1. vydání. Praha: vydal spolek Figurama, o. s., 2022. ISBN: 978-80-908396-1-8.

16. SEZNAM OBRAZOVÉ PŘÍLOHY

Obrázek 1: Koně, Lascaux, Francie

zdroj: Wikipedia.cz. Jeskynní malířství. [online]. 2023. [cit. 2023-10-10]. Dostupné z: cs.wikipedia.org/wiki/Jeskynnimalirstvi

Obrázek 3: Řecká amfora s vyobrazením zápasníků

zdroj: ABC.cz. Nejslavnější kresba: Lidské tělo jako vzor dokonalosti. [online]. 2023. [cit. 2023-10-10]. Dostupné z: www.abicko.cz/galerie/nejslavnejsi-kresba-lidske-telo-jako-vzor-dokonalosti

Obrázek 4: Josef Čapek, Povídání o pejskovi a kočičce

zdroj: Webumeni.sk. Povídání o pejskovi a kočičce. Josef čapek. [online]. 2023. [cit. 2023-10-10]. Dostupné z: www.webumenia.sk/cs/dielo/SVK:SNG.K_8598

Obrázek 5: Josef Lada, Odměna a odměna

zdroj: Webumeni.sk. Odměna a odměna. J. Lada. [online]. 2023. [cit. 2023-10-10]. Dostupné z: www.webumenia.sk/cs/dielo/CZE:MG.B_7686

Obrázek 6: František Skála, Obři

zdroj: Livebid.cz. Obři. František Skála. [online]. 2023. [cit. 2023-10-10]. Dostupné z: livebid.cz/auction/artkunst_26/detail/334

Obrázek 7: Figurama, 1. místo, Ksawery Sajdak, ASP Katowice (PL), 2022,

zdroj: Facebook. Figurama. Fotky. [online]. 2022. [cit. 2022-10-10]. Dostupné z: www.facebook.com/figurama.cz/photos.

Obrázek 8: Figurální kresba na UTB ve Zlíně

zdroj: Mgr. art. Lívía Kožušková, ArtD.

Obrázek 9: Figurální kresba na UTB ve Zlíně

zdroj: Mgr. art. Lívía Kožušková, ArtD.

Obrázek 10: Figurální kresba na UTB ve Zlíně

zdroj: Mgr. art. Lívía Kožušková, ArtD.

Obrázek 11: Figurální kresba na UTB ve Zlíně

zdroj: Mgr. art. Lívía Kožušková, ArtD.

Obrázek 12: Figurální kresba, zdroj: MgA. Lenka Stejskalová Skoumalová, DiS.

Obrázek 13: Figurální kresba, Fakulta designu a umění L. Sutnara, ZČU

zdroj: Facebook. Figurama. Fotky. [online]. 2022. [cit. 2022-10-10]. Dostupné z: [Facebook.cz /Figurama](https://facebook.cz/Figurama)

Obrázek 14: Figurální kresby, Vysoké učení technické v Praze

zdroj: MgA. Lenka Stejskalová Skoumalová, DiS.

Obrázek 15: Figurální kresby, Vysoké učení technické v Praze

zdroj: MgA. Lenka Stejskalová Skoumalová, DiS.

Obrázek 16 a 17: Figurální kresba na UTB ve Zlíně,

zdroj: Mgr. art. Lívía Kožušková, ArtD.

Na straně 17. – 20. je seznam respondentů společně s portréty. Zde je uveden zdroj těchto obrázků:

prof. Vladimír Kokolia, zdroj: Artguide. Vladimír kokolia: Obraz podle podoby – galerie nod. [online]. 2020 [cit. 2020-09-4]. Dostupné z: www.artguide.cz/vladimir-kokolia-obraz-podle-podoby-galerie-nod

prof. Jiří Lindovský, zdroj: Slováké muzeum v Uherském Hradišti. Výstavy a akce.Solitěři / Jiří Lindovský, Jiří Eliška, Radek Petříček. [online]. 2020 [cit. 2020-10-13]. Dostupné z: www.slovackemuzeum.cz/akce/516

MgA. Marek Meduna, Ph.d., zdroj: YouTobe.cz. Adam Gallery. Marek Meduna, Průvod. [online]. 2020 [cit. 2020-10-15]. Dostupné z: www.youtube.com/watch?v=6LAqSxqG9Bk

doc. ak. soch. Vojtěch Míča, zdroj: Facebook. Vojtěch Míča. Profilové obrázky. [online]. 2020 [cit. 2020-10-13]. Dostupné z: www.pametnaroda.cz/en/svobodova-jitka-1941

akad. mal. Jiří Petrbock, zdroj: Aktuálně.cz. Hrdinové z večerníčků se mění v monstra. Národní galerie vystavuje Petrbockovy obrazy. [online]. ČTK. 2020 [cit. 2020-10-19]. Dostupné z: www.magazin.aktualne.cz/kultura/umeni/jiri-petrbock

Mgr. Jan Stoss, zdroj: F. Martin Fryč. Vernisáž Jan Stoss: Madonce z rynku. [online]. 2021 [cit. 2020-07-15]. Dostupné z: www.martinfryc.eu/vystavy/vernisaz-jan-stoss-madonce-z-rynku

prof. Jitka Svobodová, zdroj: Paměť národa. Jitka Svobodová. [online]. 2020 [cit. 2020-10-13]. Dostupné z: www.pametnaroda.cz/en/svobodova-jitka-1941

MgA. Markéta Jarošová Urbanová, zdroj: Abart. osoby. Markéta Urbanová Jarošová. [online]. 2021 [cit. 2020-07-15]. Dostupné z: www.en.isabart.org/person/6339

Mgr. akad. sochař Tomáš Vejdovský, zdroj: Mgr. akad. sochař Tomáš Vejdovský a Kozlov. [online]. 2020 [cit. 2020-10-13]. Dostupné z: www.zpravodaj.probit.cz/2018/8_18web/Vejdovsky_Tomas_biografie.htm

Akad. mal. Karel Pokorný, zdroj: Karel Pokorný. Akademický malíř – Znojmo. Info.[online]. 2020 [cit. 2020-10-13]. Dostupné z: www.karelpokorny.cz

MgA. Lenka Stejskalová Skoumalová, DiS., zdroj: LinkedIn. Lenka Stejskalová Skoumalová. [online]. 2020 [cit. 2020-10-31]. Dostupné z: www.cz.linkedin.com/pub/dir/+/Stejskalov

Prof. akad. mal. Daniel Balabán, zdroj: Protimluv. Daniel Balabán: Ostrava je pro mne stále romantické místo se silným geniem loci. [online]. 2020 [cit. 2020-06-15]. Dostupné z: www.protimluv.net/daniel-balabanostrava-je-pro-mne-stale-romanticke-misto-se-silnymgeniem-loci

doc. Mgr. Josef Daněk, zdroj: Agosto Foundation : mediateka. Josef Daněk. [online]. 2020 [cit. 2020-10-13]. Dostupné z: www.agosto-foundation.org/josef-danek-a-lecture-concerning-the-de-celebration-of-all-feasts

doc. Jaroslav Kolář ArtD., zdroj: Ostravan. Obraz & Slovo. Zbyněk Janáček parafrázuje Demartiniho, Jaroslav Kolář zastavuje čas ve skle. [online]. 2014 [cit. 2021-08-07]. Dostupné z: www.ostravan.cz/11328/zbynek-janacek-parafrazu-je-demartiniho-jaroslav-kolasek-zastavuje-cas-ve-skle/-vystavuji-akty/

MgA. Jiří Kuděla Ph.D, zdroj: Novinky.cz. Malíř Jiří Kuděla vystavuje v galerii Kaple ve Valašském Meziříčí nejen abstraktně pojaté podobizny. [online]. 2020 [cit. 2020-10-13]. Dostupné z: www.novinky.cz/vase-zpravy/clanek/malir-jiri-kudela-vystavuje-v-galerii-kaple-ve-valasskem-mezirici-nejen-abstraktne-pojate-podobizny-40160887

MgA. Libor Novotný, Ph.D., zdroj: ABART. Ostravan.cz. Obraz&slovo. Dřevěné palety levitující na okurkách: Ostravské umění atakuje diváky na Colours. [online]. Aleš Honus. 2020 [cit. 2020-11-02]. Dostupné z: www.ostravan.cz/23436/drevene-palety-levitujici-na-okurkach-ostravske-umeni-atakuje-divaky-na-colours

MgA. Václav Rodek, ArtD., zdroj: Centrum kultury a vzdělání Moravská Ostrava, příspěvková organizace. Václav Rodek - 712 - 217 9.3.2017. [online]. 2020 [cit. 2020-10-13]. Dostupné z: www.sokolska26.cz/fotogalerie/37/Vaclav-Rodek

doc. Mgr. Marek Sibinský, Ph.D., zdroj: Moravskoslezský Deník.cz. Zprávy. Marek Sibinský: Být vybrán na světové trienále grafiky je pro mě pocta. [online]. Marek Sibinský. 2015 [cit. 2020-11-02]. Dostupné z: www.moravskoslezsky.denik.cz

doc. Mgr. Jiří Surůvka, zdroj: Galerie Peron. Jiří Surůvka – „Horko Česko“. [online]. 2021 [cit. 2021-07-07]. Dostupné z: www.peron.cz/jiri-suruvka.html

prof. akad. mal. Mikoláš Axmann, zdroj: SUTNARKA. Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara. Lidé. prof. akad. mal. Mikoláš Axmann [online]. 2020 [cit. 2020-06-9]. Dostupné z: www.fdu.zcu.cz/cz/967-doc-ak-malmikolas-axmann

prof. akad. mal. Boris Jirků, zdroj: Boris Jirků. Biography. [online]. Praha, 2020 [cit. 2020-06-8]. Dostupné z: www.borisjirku.cz/biography.html

doc. akad. mal. Josef Mištera, zdroj: SUTNARKA. Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara Západočeské univerzity v Plzni. Lidé. Vedení. doc. akad. mal. Josef Mištera. [online]. 2020 [cit. 2020-10-13]. Dostupné z: www.fdu.zcu.cz/josef-mistera

doc. akad. mal. Aleš Ogoun, zdroj: ABART. Osoby. Aleš Ogoun. [online]. 2020 [cit. 2020-06-5]. Dostupné z: www.cs.isabart.org/person/1038

Mgr. Lenka Sýkorová, Ph.D., zdroj: Český rozhlas. Vltava. Lenka Sýkorová: Málo se ví, že Zdeněk Sýkora začínal jako fotograf. [online]. 2021, Tomáš Vodňanský. [cit. 2021-08-09]. Dostupné z: www.vltava.rozhlas.cz/lenka-sykorova-malo-se-vi-ze-zdenek-sykora-zacinal-jako-fotograf-7759654

MgA. Mgr. Pavel Trnka, zdroj: SUTNARKA. Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara Západočeské univerzity v Plzni. Lidé. pedagogové, odborní asistenti. MgA. Mgr. Pavel Trnka. [online]. 2020 [cit. 2020-10-13]. Dostupné z: www.fdu.zcu.cz/en/297-doc-ak-mal-josef-mistera

ak. mal. Zuzana Kadlecová, zdroj: Facebook. Zuzana Kadlecová. [online]. 2021 [cit. 2021-10-13]. Dostupné z: www.facebook.com/1427785454126673/photos/a.1427786447459907/1427786454126573/

MgA. Martin Kuriš, Ph.D., zdroj: Martin Kuriš. Author. [online]. 2020 [cit. 2020-10-13]. Dostupné z: www.kuris.cz/autor/?lang=en

MgA. Pavel Hošek, zdroj: ABART. Osoby. Pavel Hošek. [online]. 2020 [cit. 2020-07-4]. Dostupné z: www.cs.isabart.org/person/28920

doc. PaedDr. Jiří Eliška, zdroj: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Fakulta multimediálních komunikací. Ateliér Grafický design. Kontakty. [online]. 2020 [cit. 2020-01-10]. Dostupné z: www.fmk.utb.cz/contacts/doc-paeddr-jiri-eliska

ak. soch. Radim Hanke, zdroj: ABART. Osoby. Radim Hanke. [online]. 2021 [cit. 2021-10-11]. Dostupné z: www.cs.isabart.org/person/27560

Mgr. art. Livia Kožušková, ArtD., zdroj: Atelier amulet. Náš tým. Mgr. art Livia Kožušková [online]. 2021 [cit. 2021-09-08]. Dostupné z: www.atelieramulet.sk

MgA. Radek Petříček, Ph.D., zdroj: Slovákcké muzeum v Uherském Hradišti. Výstavy a akce. Solitéři / Jiří Lindovský, Jiří Eliška, Radek Petříček. [online]. 2020 [cit. 2020-10-13]. Dostupné z: www.slovackemuzeum.cz/akce/516

prof. MgA. Petr Stanický, M.F.A., zdroj: Galerie KUZEBAUCH. Umělci. Petr Stanický. [online]. 2020 [cit. 2020-10-13]. Dostupné z: www.galeriekuzebauch.com/cs_CZ/umelci-4/petr-stanicky

doc. Mgr. Ivan Titor, zdroj: Galerie Crears. Umělci. Ivan Titor. [online]. 2020 [cit. 2020-10-13]. Dostupné z: www.petrudub.cz/cz/about

doc. MgA. Patrik Hábl, zdroj: Artefin. Autoři. Patrik Hábl. [online]. 2021 [cit. 2021-08-09]. Dostupné z: www.umeni.michaelbir.es/autori/h/patrik-habl

Mgr.A. Libor Kaláb, zdroj: Galéria Cit. autori. Libor Kalab (CZ). [online]. 2021 [cit. 2020-08-09]. Dostupné z: <http://www.galeriacit.sk/autori/kalab>

Mgr. et MgA. Ján Lastomirský, zdroj: VUT Brno. FaVU. Ján Lastomírský z FaVU uspěl s komiksovou knihou o heydrichiádě [online]. 2021 [cit. 2021-08-09]. Dostupné z: www.vutbr.cz/vut/aktuality-jan-lastomirsky

Mgr. art. Martin Derner ArtD., zdroj: Web Umenia. Autoři. Martin Derner. [online]. 2021 [cit. 2021-08-09]. Dostupné z: www.webumenia.sk/cs/autor/2001

Milan Hnat, ArtD, zdroj: ABART. Osoby. Milan Hnat. [online]. 2020 [cit. 2020-10-13]. Dostupné z: www.cs.isabart.org/person/40814

prof. Ľudovít Hološka, zdroj: ABART. Osoby. Ľudovít Hološka. [online]. 2020 [cit. 2020-07-4]. Dostupné z: www.cs.isabart.org/person/521

doc. Stanislav Bubán, akad. mal., zdroj: TA3. Stano Bubán predstavil výstavu 13. komnaty, inšpirovali ho vlastné sny. [online]. 2020 [cit. 2020-06-4]. Dostupné z: www.ta3.com/clanok/1099621/stano-buban-predstavil-vystavu- -

Mgr. Art. David Čárský, zdroj: Galéria statua. Oleg Fintora – Dávid Čársky. [online]. 2020 [cit. 2020-06-9]. Dostupné z: www.galeriastatua.sk/?page_id

MgA. Petr Dub, Ph.D., zdroj: PD. Autor. Petr Dub. [online]. 2020 [cit. 2020-10-11]. Dostupné z: www.petrub.cz/about

prof. Milan Knížák, Dr. A, zdroj: Ji.hlava. Porotci. Milan Knížák. [online]. 2020 [cit. 2020-10-11]. Dostupné z: www.ji.hlava.cz/porotci/knizak-milan

Jan Švankmajer, zdroj: Dafilms.cz. Jan Švankmajer. [online]. 2020 [cit. 2020-10-11]. Dostupné z: www.dafilms.cz/director:10157-jan-svankmajer

17. SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Polostrukturované rozhovory

18. SEZNAM TABULEK

- Tabulka č. 1:** Věková kategorie respondentů
- Tabulka č. 2:** Kdy a kde responti studovali?
- Tabulka č. 3:** Kdy a kde responti pedagogicky působili / působí?
- Tabulka č. 4:** Časová dotace, Akademie výtvarných umění v Praze
- Tabulka č. 5:** Časová dotace, České vysoké učení technické v Praze
- Tabulka č. 6:** Časová dotace, Ostravská univerzita v Ostravě
- Tabulka č. 7:** Časová dotace, Západočeská univerzita v Plzni
- Tabulka č. 8:** Časová dotace, Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem
- Tabulka č. 9:** Časová dotace, Univerzita Pardubice
- Tabulka č. 10:** Časová dotace, Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
- Tabulka č. 11:** Časová dotace, Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze
- Tabulka č. 12:** Časová dotace, Vysoké učení technické v Brně
- Tabulka č. 13:** Časová dotace, Akademie umění v Bánské Bystrici
- Tabulka č. 14:** Časová dotace, Vysoká škola výtvarných umění v Bratislavě
- Tabulka č. 15:** Časová dotace, Technická univerzita v Liberci
- Tabulka č. 16:** Časová dotace, Vyhodnocení
- Tabulka č. 17:** Časová dotace, Pedagogické fakulty, vyhodnocení
- Tabulka č. 18:** Je možné figurální kresbu naučit?
- Tabulka č. 19:** Platí podle vás pravidlo, že je kresba důležitou součástí důležitou součástí pro přijetí ke studiu na vysoké umělecké školy?
- Tabulka č. 20:** Souhlasíte s názorem, že v minulosti byl dán výuce figurální kresby větší prostor?
- Tabulka č. 21:** Časová dotace, AVU, Malba a grafika
- Tabulka č. 22:** Časová dotace, AVU, Sochařství
- Tabulka č. 23:** Časová dotace, AVU, Restaurátorství mal. a konzer. technik
- Tabulka č. 24:** Vnímáte rozlišnost kresby podle paměti, fotografie či živého modelu?
- Tabulka č. 25:** Mají dnešní studenti lepší podmínky pro výuku figurální kresby?
- Tabulka č. 26:** Ovlivňují tyto podmínky míru talentu současných studentů?
- Tabulka č. 27:** Zastáváte názor, že by při současné výuce figurální kresby na vysokých uměleckých školách mělo dojít k určitým změnám?
- Tabulka č. 28:** Mohou nová média ovlivnit vývoj kresby?
- Tabulka č. 29:** Má klasická kresba naději na přežití v konkurenci nových médií?

19. SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

AKU	Akademie umění v Banské Bystrici
AMU	Akademie múzických umění v Praze
AVU	Akademie výtvarných umění v Praze
ČVUT	České vysoké učení technické v Praze
JAMU	Janáčkova akademie múzických umění v Brně
FA	Fakulta architektury
FaVU	Fakulta výtvarných umění
FDU	Fakulta designu a umění
FMK	Fakulta multimediálních komunikací
FP	Fakulta pedagogická
FU	Fakulta umění
FR	Fakulta restaurování
FT	Fakulta technologická
FUD	Fakulta umění a designu
KDE	Katedra designu
MUNI	Masarykova Univerzita v Brně
OSU	Ostravská univerzita v Ostravě
SŠ	Střední škola
SŠPU	Střední škola průmyslová a umělecká Hodonín
STU	Slovenská Technická Univerzita v Bratislavě
SUŠŠ	Střední uměleckoprůmyslová škola sklářská ve Valašském Meziříčí
SUTNARKA	Západočeská univerzita v Plzni
TUL	Technická univerzita v Liberci
UMB	Univerzita Matěje Bela v Banské Bystrici
UMPRUM	Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze
UPCE	Univerzita Pardubice
UPJŠ	Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košicích
UJEP	Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem
TRUNI	Trnavská univerzita v Trnavě
UK	Univerzita Karlova
UTB	Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
VOŠ	Zlínská soukromá vyšší odborná škola umění, o.p.s.
VUT	Vysoké učení technické v Brně
VŠ	Vysoká škola
VŠVU	Vysoká škola výtvarných umění v Bratislavě
ZCU	Západočeská univerzita v Plzni

20. ŽIVOTOPIS AUTORA

Osobní údaje

Jméno a příjmení, titul: Kateřina Bučková, MgA.

Datum narození: 19. 12. 1992

Adresa: Prlov 160, 756 11, Valašská Polanka

Vzdělání

2013–2023: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně,
Fakulta multimediálních komunikací, Grafický design

2009–2013: Střední uměleckoprůmyslová škola Uherské Hradiště,
Propagační výtvarnictví – propagační grafika

2008–2009: Střední uměleckoprůmyslová škola Uherské Hradiště,
Výtvarné zpracování keramiky a porcelánu – vytváření keramiky

Odborná praxe

2018–dosud: Greiner packaging Slušovice, Greinerova 54, 763 15 Slušovice

2016–2018: Filmový Uzel Zlín, Filmová 689, 760 01 Zlín

Stáže

2015: University of Lapland in Finland, Faculty of art and design
2013: Pracovní stáž ve Velké Británii, Preston

2012: Polsko, Bydgoszcz, Metamorfózy architektury „MAD 2012“

Ocenění

2016: Cena za bakalářskou práci; pop up kniha Moje hravá abeceda,
Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Umělecká činnost

Naučná stezka prlovským lesem.

Knihy je hra; spoluúčast na výstavě ateliéru Grafického designu,
autorské knihy v městské knihovně Loket; pop up kniha Moje hravá abeceda.
Vizuální styl tesařské a stavební firmy Dřevostav s.r.o.

Asthanga Vinyasa yoga – kniha, plakát, kartičky a další grafické předměty. r-Pet
Tray o recyklovatelnosti produktů, brožura a další propagační materiály. Vizuální
identita JT Autoservis ve Vsetíně.

Designblok v Praze 2019, spoluúčast na výstavě FMK, UTB ve Zlíně.

21. PŘÍLOHA A

POLOSTRUKTUROVANÉ ROZHOVORY

SCÉNÁŘ OTÁZEK

Otázky ve scénáři jsou rozděleny do třech tematických okruhů. První okruh otázek se týká kresby a její podstaty. Druhý okruh otázek má charakter výuky kresby z pozice studenta i pedagoga. Závěrečný blok otázek má všeobecnější charakter a je zaměřený na získání informací o možnostech a využití kresby v budoucnosti, ale i o vlivu nových médií.

Kresba a její podstata

1. Co pro Vás kresba znamená?
2. Co je to kresba? Dá se kresba definovat, případně jak?
3. Je možné figurální kresbu naučit?
4. Co kromě talentu je podle Vás nutné ke zrodu kvalitní kresby?
5. Úloha (postavení, důležitost) kresby v historii lidstva?

Kresba a výuka

6. Platí podle Vás pravidlo, že je kresba důležitou součástí pro přijetí ke studiu na vysoké výtvarné školy?
7. Charakterizujte průběh výuky figurální kresby na střední škole a vysoké škole.
8. Jaká je současná situace ve výuce figurální kresby na výtvarných školách, k jakým změnám došlo?
9. Souhlasíte s názorem, že v minulosti byl dán výuce figurální kresby větší prostor?
10. Jaké byly přínosy přípravných ročníků?
11. Co jste získal studiem figurální kresby na vysoké škole?
12. Jaké byly pedagogické strategie vašich učitelů?
Co byly jejich silné, a naopak slabé stránky?
13. Jaký byl týdenní časový fond vymezený figurální kresbě při studiu na vysoké škole?
14. Věnovali jste se kresbě i ve svém volném čase mimo výuku?
15. Jaký typ kresby Vás přitahoval, co Vás inspirovalo?
16. Váš vztah k výuce kresby z pozice pedagoga (pozitiva/negativa)?
17. Vnímáte rozlišnost kresby podle paměti, fotografie či živého modelu?
18. S jakými problémy se při kresbě studenti potýkají nejčastěji?
19. Jak hodnotíte výuku figurální kresby v současnosti?
20. Co Vám výuka kresby přináší? Jaké emoce při ní prožíváte?

21. Mají dnešní studenti lepší podmínky pro výuku figurální kresby?
22. Ovlivňují tyto možnosti míru talentu současných studentů?
23. Zastáváte názor, že by při současné výuce figurální kresby na vysokých školách mělo dojít k určitým změnám?

Kresba a budoucnost

24. Jaké nástroje ke kresbě používáte?
25. Jaké uplatnění a postavení má kresba ve Vašem oboru?
26. Mohou nová média ovlivnit vývoj kresby?
27. Preferujete při své práci klasickou kresbu nebo upřednostňujete nové techniky?
28. Má kresba něco, co nemají nová média?
29. Má klasická kresba naději na přežití v konkurenci nových moderních technologií?
30. Myslíte si, že má kresba v současném umění budoucnost?

Pozn.: Někteří respondenti neodpověděli na všechny otázky ve scénáři (například z důvodu neznalosti). Část respondentů odmítla odpovědět na otázky, ale rozhodla se k tématu této disertační práce napsat svůj osobní postoj. Byl to například Mgr. art. Martin Derner ArtD. nebo doc. Mgr. Josef Daněk.



*Obrázek 1:
Mikoláš Axmann*

1. prof. akad. mal. Mikoláš Axmann

Malíř, grafik a pedagog Mikoláš Axmann se narodil v roce 1955 v Prostějově. Axmann je absolventem Střední odborné školy výtvarné v Praze, na kterou navázal studiem grafické školy profesora Ladislava Čepeláka na pražské Akademii výtvarných umění (1978–1983). Jako pedagog působil na Českém vysokém učení technickém v Praze (1990–1992), dále na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze (1992–1997) a poté na Západočeské univerzitě v Plzni, kde založil a vedl dílnu klasického kamenotisku (1999–2001). Mikoláš Axmann si zvolil techniku litografie jako hlavní prostředek svého výtvarného vyjadřování. Vedle volné grafiky se věnuje ilustraci a autorským knihám. Grafické dílo Mikoláše Axmanna získalo řadu ocenění nejen doma, ale i v mezinárodním kontextu. V roce 2009 získal prestižní české ocenění za své celoživotní dílo – Cenu Vladimíra Boudníka.¹

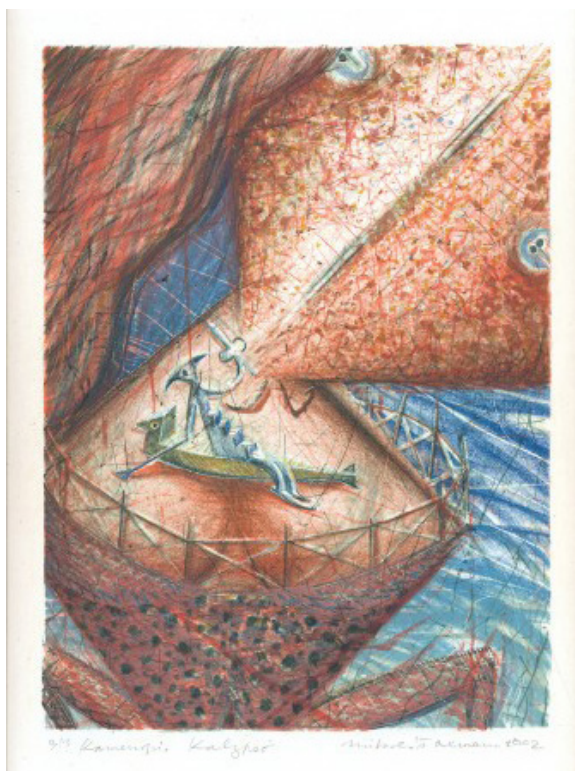
¹ *1 AXMANN, Mikoláš. Scriptorium. Praha: vydal autor, 2018. ISBN: 978-80-907166-1-2.*

1. Proč figurální kresba?

Pokud vůbec existuje umění, je to především umění rozlišovat. Velké a malé, dobré a zlé, staré a nové, smutné a veselé, lidské a nelidské. Rozhodnout co je podstatné a co malicherné. Měřítkem tohoto rozhodování je člověk. S veškerou zkušeností i nadějí, která k jeho příběhu patří. Ve viditelném světě nám dokazují předškolní děti, Altamira i Leonardo, že jediným tématem výtvarných umění je FIGURA ve významu TVAR. Přímo jako výraz přítomnosti člověka v obraze světa, nepřímo jako prostor člověkem objevený, vytvořený a tvarovaný. Aktivní vztah ke světu projevujeme jako čtenáři obrazů, ve kterých nám člověk schází a obrazů, kde ho očekáváme.

V houštinách ornamentů se člověk skrývá, v detailech pole pozornosti zanechává fragment své stopy. V davu a studených číslech je paradoxně přítomen nejméně.

Kreslit člověka znamená doplnit písmena v abecedě jazyka, kterým svědčíme o světě. Zvědavé protuberance na povrchu Slunce vyskakují daleko od místa chvilkového vítězství nad gravitací, aby při návratu domů vyprávěly ostatním o tváři horizontu. Umění ze života vyrůstá a zpět do něj přináší nové a rozlehlé niky setkávání imaginace s existencí.



Obrázek 2: Mikoláš Axmann,
Calypso, 2002



Obrázek 3: Mikoláš Axmann,
Penelope, 2002



Obrázek 4:
Daniel Balabán

2. prof. Daniel Balabán, akad. mal.

Malíř, kreslíř a pedagog Daniel Balabán se narodil v roce 1957 v Šumperku. Mezi lety 1979–1984 studoval na Akademii výtvarných umění v Praze v malířském ateliéru profesora Františka Jiroudka. V 80. letech se podílel na aktivitách umělecké skupiny Přirození. V letech 1993–2007 působil na Pedagogické fakultě Ostravské univerzity. V roce 2004 habilitoval na Akademii výtvarných umění v Praze. Od roku 2008 působí na Fakultě umění Ostravské univerzity, kde se v roce 2019 stal vedoucím Katedry malby. Daniel Balabán patří mezi přední umělce ostravské výtvarné scény. Ve své tvorbě se věnuje klasické malbě, tvorbě digitálních obrazů a fotografií. Byl zařazen do okruhu finalistů Ceny Jindřicha Chalupického v roce 2012.

„Jedním z rysů díla a také pedagogiky Daniela Balabána byla vždy obsahovost, která nacházela osobitý výraz ve figurální malbě a intuitivní barevnosti. Spojení s otevřeným teoretickým přemýšlením o obrazu a znaku vedlo k vnitřnímu napětí a v konečném výsledku k určité kázni a vážnosti. Jako malíř intelektuál vzdělaný nejen výtvarně, ale i filozoficky a teologicky, Balabán předává studentům potřebu úplnosti sdělení a myšlení sublimovaného ve výtvarný znak.“²

² SKŘEBSKÁ, Renata, ed. Daniel Balabán. Ostrava: Galerie výtvarného umění v Ostravě, 2016. (Bytí Ostravou. Jiří Jůza. sv. 17), ISBN 978-80-87405-39-0.

1. Jaké je postavení a význam výuky figurální kresby ve vysokoškolském prostředí v České republice a Slovenské republice v současnosti? Pedagogicky působím na Fakultě umění Ostravské univerzity, kde se výuka kresby vyžaduje. Téměř všichni studenti bakalářského studia musí projít předmětem figurální kresby. Považuji výuku figurální kresby za důležitou. Nejde ani tolik o samotnou výslednou kresbu a není to ani o tom, že se studenti naučí nějakým způsobem iluzivně, realisticky, opticky věrně zaznamenat figuru. Jde o to, že se během dvou, tří hodin kreslení musí soustředit na model. A to soustředění je důležitější než ta dovednost. Na základě tohoto studia vzniká v mysli studentů jakýsi obraz té figury, praobraz, který tam prostě je. A kdykoliv potom bude student s figurou pracovat, ať už s fotografií nebo jako malíř či sochař, tak s ní bude pracovat jinak než člověk, který tady tím školením neprošel. Moje spolužačka na hodinách večerního kreslení se nejprve na model dívala, potom se k němu obrátila zády a model nakreslila. Dokázala se soustředit na figuru a otisknout si ji do svojí vizuální paměti a poté ho velice lehce a elegantně nakreslit. Tuto schopnost má ovšem málokdo. Lidé, kteří se dokážou koncentrovat, tak jako by kresbu ani nepotřebovali. Kresba, jak jsem říkal, slouží jako jakási mantra, která člověka soustřeďuje na figuru. To je jedna vlastnost figurální kresby. Ten, kdo neprošel tímto školením, zachází s figurou zcela jinak, libovolně.

Poté, co byla vynalezena fotografie, odpadla tady potřeba opticky věrného zobrazení modelu. Umění na to reagovalo všemi těmi „ismy“ (od impresionismu až po kubismus). Dnešní napodobivost nebo iluze figury se odehrává v nových médiích, fotografii, filmu a videu. Figura se stále kreslí a maluje. Za posledních deset let jde vidět u studentů veliký posun v přístupu k figuře. Studenti stráví spoustu času na sociálních sítích a nad digitálními obrazy. A ty obrazy se podobným způsobem vštěpují do jejich hlav, tak jako se vštěpuje model při figurální kresbě. Nicméně virtuální počítačová realita je úplně jiná než třídimenzionální realita při figurálním studiu. Na kresbách jde pak vidět, že figura je „*neukotvená*“, je tam velmi problematický prostor v obrazu. Figura na formátu papíru nestojí, nezaujímá prostor. Současní studenti mají jinou síťovou představu prostoru, klidně uřežou figuře nohy nebo ruce. Samozřejmě se akceptují optické fotografické deformace, to znamená, že to, co je vpředu, je velké a vzadu malé. Nicméně čím více lidí takto vidí svět, tak nastává jakýsi konsensus, že obraz, který je defacto úplně deformovaný digitálním nástrojem, se považuje za ekvivalent reality. Toto mě zajímá a snažím se studentům vysvětlit, aby si toho byli vědomi.

2. To znamená, že význam výuky figurální kresby na vysokých školách je důležitý? Ano, význam výuky figurální kresby na vysokých školách je důležitý právě pro ten otisk figury. Figura není důležitá jenom v tom, že je to jakýsi kámen nebo cvičení iluzivního kreslení, ale že ta figura je defacto jakési alter ego psychologické, je to jakýsi surogát, jakási nápodoba.

3. Co pro Vás kresba znamená?

Kresba je zachycení reality nebo motivu a vždy tvoří jakousi páteř obrazu. Kresba je možná mnohem přirozenější než malba. Můžeme to vidět na jeskynním umění, kde jsou především kresby. Malba přichází teprve poté na vybarvení těch kreseb, čili kresba je úplný základ.

4. Co je to kresba? Dá se kresba definovat, případně jak?

Kresba je médium. Je to linie nebo čára, která je vykonána nějakým kreslicím prostředkem, ať už perem, tužkou nebo křídou. Kresba je aplikace kresebného média na dvojdimenzionální plochu, ať už je to jeskyně, papír nebo socha. Kresba je čára, je to vlastně hranice, rozdělení toho kontinua, rozdělení plochy přinejmenším na dvě části. Čili je to jakýsi řez.

5. Je možné kresbu naučit?

Ano, kresbu je možné naučit, ale záleží na tom, co od té kresby člověk očekává. Opticky věrnou, iluzivní kresbu se samozřejmě naučí každý student. Někdo má větší nadání, někdo zase menší. Kresba je nejen o motorice ruky, ale je to především otázka hlavy. Pokud student ví, co má na figuře hledat, tak ji dokáže ve správných proporcích přenést na papír. Tady je důležitá role pedagoga, aby naučil studenty vidět správné záležitosti na figuře. Ve středověku byly knihy předlohy, podle kterých se studenti učili kreslit. Tyto knihy obsahovaly přesné návody, jak kreslit děti, mladé i staré lidí, portréty nebo zvířata. Teprve poté, co se studenti naučili a zvládli tyto předlohy, mohli kreslit figuru podle živého modelu. Kdežto my žádné předlohy studentům nedáváme, učíme je kreslit lidské tělo přímo na modelu, což je mnohem těžší. Je to jiný princip.

6. Co je to talent a co kromě talentu je podle Vás nutné ke zrodu kvalitní kresby? Talent jsou vlohy, s kterými se člověk narodí. Vloha je ještě něco mnohem základnějšího než talent. Vloha je soubor všech schopností, se kterými se člověk narodí. Pokud člověk musí, tak se i bez vloh naučí velmi průměrně kreslit, ale kresba ho nebaví a na výsledku to jde vidět. Kdežto když má člověk tyto vlohy a je dobrý pozorovatel, tak mu to jde dobře. A to je talent. Talent je součet všech schopností a v podstatě i dovedností. A potom je to i psychologická věc.

Jsou studenti, kteří jsou výborní pozorovatelé a potom jsou studenti, co už tolik nepozorují a formují figuru podle své vnitřní představy. Každý student má tyto dvě pozorovací schopnosti v určité míře. Dobří pozorovatelé, dokážou figuru pozorovat zvenku a poté ji přenést na papír. Jsou tady ale i studenti, kteří si představí anatomickou kostru figury a staví model jakoby zevnitř. Každý student potřebuje jiný princip. Někdo potřebuje mít figuru vnitřně vydefinovanou a někdo se nepotřebuje jenom dívat. Najde to v tom kontaktu vizuálním.

7. Platí podle Vás pravidlo, že je kresba důležitou součástí pro přijetí ke studiu na vysoké výtvarné školy? Kdysi jsem si to myslel, protože jsem tím sám prošel a měl jsem s kresbou problém. Byl jsem samouk, čtyřikrát jsem se hlásil na Akademii, kde byla právě kresba vždy velmi tvrdým kritériem. Kresba na akademii znamenala jakési síto, pokud student neuměl kreslit a bylo to nějakým způsobem evidentní a zřejmé, tak ho mohli ze školy vyhodit. Proto se kresba používá. Myslím si, že by kresba neměla být hlavním kritériem u talentových zkoušek. Po těch 30letech, co učím, vidím, že řada studentů neuměla dobře kreslit a ani se v průběhu školních let nenaučili pořádně kreslit, ale měli výtvarný talent zase v něčem jiném. Třeba byli vynikající malíři. Příjímací zkouška by měla být komplexní.

8. Charakterizujte průběh výuky figurální kresby na střední škole a vysoké škole. Studoval jsem v 80letech v hodně temné dekadentní době, kdy se nám profesori ani asistenti na Akademii výtvarných umění v Praze moc nevěnovali. Jednou za půl roku nám někdo něco řekl, ale velmi málo. V podstatě první dva roky byla příprava, kde jsme museli kreslit figuru uhlem na papír, který jsme si naklízili, abychom ho tak brzy neprodřeli. Měli jsme ošoupané nehty od kreslení, takže nás bolely ruce. V kreslárně pořád seděl jako model nějaký starší oblečený pán nebo paní. Samozřejmě se nekreslily žádné akty. Figura se kreslila kresebně nebo malířsky v životní velikosti. Pokud některý student kresbu rozmazal, tak to nebylo bráno tak dobře, jako když pracoval linií a šrafurou. Bylo důležité, aby na výsledné kresbě byly vidět šrafy pěkně vedle sebe. První rok přípravy jsme jenom kreslili a druhý rok bylo realistické malování zátiší a modelu. Ve druhém ročníku jsme sice začali kreslit už akt, ale bylo zakázáno používat živé barvy, červenou, modrou, žlutou, nesměly se používat takzvané barevné nadsázky. Čili když měl někdo černou mikinu, tak jsme vzali černou barvu. Byla to taková dost tupá realistická malba, tak jak se třeba dneska praktikuje v některých školách v Rusku nebo v Bulharsku, kde čas ještě prostě nestrhnul oponu a maluje se tam jako v 19. století. Ale v něčem ta průprava byla, profesor nebo asistent moc mluvil. Byla to spíše taková negativní výuka, to, co se jim nelíbilo, to nám řekli.

Tato kresba je špatně, vyhod'te ji nebo přemalujte. A my už jsme věděli, že takto ne. Ale jak to mám nakreslit správně, to už nám nikdo neřekl. Jednou jsem se ptal asistenta, jak mám namalovat zátiší? A on mi odpověděl: „*No nejdřív to tam naprdlej a pak už to nějak dokopeš.*“ Takže toto byla normalizační výuka na Akademii výtvarných umění v Praze. Učili jsme se jeden od druhého.

9. Jaká je současná situace ve výuce figurální kresby na vysokých školách, k jakým změnám došlo?

Došlo k podstatné změně. My jako vyučující se našim studentům opravdu věnujeme, každé jejich dílo konzultujeme. Studenty máme rádi a nepěstujeme tady žádné hierarchie nebo autoritavní vztahy. Tady na Fakultě umění Ostravské univerzity jsme hodně horizontální, se studenty se bavíme na jedné rovině jenom s tím rozdílem, že my o tom řemesle už víme třeba o něco víc než oni. Ale důležité je, že současní studenti jdou mnohem rychleji nahoru, než jsme šli my. Je to právě proto, že nás mají za zády. A kdo se trošku tomu podvolí, protože mu neříkáme jenom to negativní, co je špatně, ale říkáme hlavně i to, co je dobře. Je mi velice důležité studenta motivovat, nejenom ho srážet. Protože my jsme na Akademii byli pořád všichni jenom sráženi, nám nikdo neřekl, proč je kresba špatně nebo proč máme takovou známku. Pedagogové se nás báli a zjednodušovali si situaci tím, že naše kresby hodnotila vždy komise samostatně. My jako autoři jsme tam přítomni být nemohli. Komise si za zavřenými dveřmi něco ke kresbě řekla a my jsme se potom v hospodách přes několik lidí dozvídali, co ten nebo ten o našem díle řekl. Čili oni se nám báli do obličeje říct, proč se jim to nelíbí. Což my dnes musíme umět a snažíme se to studentům říct bez hořkosti, bez hněvu. Říct tady si myslím, že už přešlapuješ dlouho, vykašli se na to, zkus něco jiného. Nebo tady pro tebe asi cesta nevede apod. Ale tato cesta je mnohem náročnější.

10. Souhlasíte s názorem, že v minulosti byl dán výuce figurální kresby větší prostor?

Ano, v minulosti byl jistě mnohem větší prostor pro výuku figurální kresby. V současnosti jsou dokonce tendence tu výuku kresby úplně potlačit a neučit ji. Objevují se dokonce názory, že figuru je možné vyfotit, ale podle toho to taky tak vypadá. Podle mého názoru je výuka figurální kresby důležitá.

11. Co jste získal studiem figurální kresby na vysoké škole?

Získal jsem jakousi úctu před realitou a možná až přehnanou poctivost. Po dokončení vysoké školy jsem deset let intenzivně pracoval na tom, abych se některých těchto návyků zbavil. Dříve když jsem kreslil figuru, potřeboval jsem vždy model. Figurální kresba vede k poctivosti, ale zároveň k utaženosti. Není potřeba otročit v realitě. Pokud mám realitu nadívanou, můžu pracovat z paměti.

Jednou jsem si nebyl jistý, zdali mám nohu na figuře nakreslenou správně, a tak jsem to konzultoval s mladším malířem, který mi odpověděl: „*Vykašli se na to, nakresli tu nohu, jak jde třeba z hlavy nebo z ramene. Úplně svobodně.*“ Na této jeho poznámce jsem si uvědomil, jak moc jsem zasekaný v realismu a jakou mám velkou úctu před figurou, prostorem a těmito věcmi.

12. Jaké byly pedagogické strategie vašich učitelů? Co byly jejich silné a naopak slabé stránky? Nevím, jestli tam vůbec byla nějaká silná stránka. Velmi slabá stránka byla to, že se nám pedagogové nevěnovali. A možná to bylo dobře, že se nám nevěnovali, protože to byli sami národní umělci, kteří malovali v duchu takové rozmělněné světové moderny. Pedagogové se nás tak trochu báli a hrabali si pod sebe. Malovali obrazy, kterým jsme se my jako studenti tak trochu smáli „*Národ sobě*“. S odstupem času vidím, že to nevěnování bylo dobré alespoň v tom, že nás neovlivnili tím svým zpátečnictvím. Samozřejmě tam byli i hodní profesori, např. profesor Jan Smetana, který studenty podporoval. Dokonce jim dával peníze na barvy a zval je k sobě do ateliéru, ale přece jenom to byl starší pán a potom jeho studentům trvalo dlouho, než si našli vlastní cestu. Protože on jim doslova říkal, jak si mají uspořádat barvy na paletě, jaký si mají vzít štětec apod. Kdežto my jsme si nacházeli svoje vlastní cesty. Některý student přinesl katalog Sopka, jiný zase umělce Medka. Tyto publikace jsme si vyměňovali a učili se takhle mezi sebou.

13. Jaký byl týdenní časový fond vymezený figurální kresbě při studiu na vysoké škole? Nepamatuji si, jestli jsme měli nějaké přesné osnovy nebo daný rozvrh. Ateliérová výuka začínala každý všední den v osm hodin ráno, to byl dopolední blok. Poté následovala přestávka a pokračoval odpolední blok. To znamená, že takových osm hodin denně jsme kreslili v přípravce. Po dvou letech jsme přešli do takzvané speciálky k nějakému profesorovi, kde se výuka lišila. Většinou tam byl také model, ale někteří studenti už podle něj nekreslili a malovali si svoje věci.

14. Věnovali jste se kresbě i ve svém volném čase mimo výuku?

Ne, nevěnoval. Kresbu jsem neměl rád, měl jsem s ní trochu problém. Styděl jsem se a podceňoval. Myslel jsem si, že vůbec kreslit neumím. Nikdy jsem neměl špatné známky, ale jedničky taky ne. Ke kresbě jsem se vrátil až poté, co jsem začal v roce 1993 učit na Ostravské univerzitě. Nikdy jsem si nedokázal představit, že se stanu učitelem. Nejsem zrovna suverén, a tak jsem si nedokázal představit, že bych lidem od katedry něco říkal. Myslel jsem si, že zkusím učit tak na půl roku a už jsem tady 30 let. A to jsou takové paradoxy.

Po škole jsem byl tak otrávený z toho kreslení modelů, že jsem raději maloval ostravskou krajinu nebo architekturu. Figuru jsem znovu začal kreslit, až když jsme měli s manželkou malé děti, protože to jsou nejkrásnější okamžiky, které v životě člověk zažije.

15. Vedete na Ostravské univerzitě i hodiny figurální kresby?

Ne. Tady učí figurální kresbu Václav Rodek.

16. Vnímáte rozlišnost kresby podle paměti, fotografie či živého modelu?

Ano, vnímám. Samozřejmě podle fotografie je dobré kreslit, jen pokud už kreslíř má nějaký základ. Ale pokud se tomu kreslíři školení kresby podle živého modelu nedostalo, tak se dopouští chyb a špatně vyjadřuje to, co figura v sobě má. Pokud chce člověk pracovat s fotografií, tak je důležité, aby si model našel, postavil do prostoru a vyfotil sám. Tím, že s tím modelem kreslíř pracuje v jakémsi choreografickém duchu, si řadu věcí uvědomí a zpřesní si svoji představu. Třeba zjistí, že je nesmyslná. Vždy říkám studentům, ať si model sami nafotí. To je mnohem lepší než sáhnout někde po fotce.

17. S jakými problémy se při kresbě studenti potýkají nejčastěji?

Spousta studentů tady přichází z gymnázií a problém je v tom, že kreslit neumí. Chybí jim základy kresby ze středních uměleckých škol. Další problém je velký formát. Tady na Fakultě umění Ostravské univerzity preferujeme kresbu figury v životní, někdy i nadživotní velikosti, na papír ve velikosti 150 cm, což je na studenty opravdu velký formát. Většina studentů ze středních uměleckých škol jsou zvyklí kreslit na formát A1. A když se najednou postaví před obraz, plátno nebo papír, který je velký stejně jako oni, tak se v něm utopí. Čili studenti se musí nejprve naučit měřit a udělat si jakousi základní rozvahu, kde co bude, a potom teprve do toho figuru nakreslit. Což je jakási potíž, je to těžké. Například na Akademii výtvarných umění v Praze za Josefa Mánese se figury kreslily na formát A2. Josef Mánes měl svoji speciální ořezanou tužku, jejíž tuha měla dokonce v protisvětle profil. Byl to úplně jiný způsob kresby. Po druhé světové válce se formát zvětšil. Možná to bylo i díky tomu, že se papír zlevnil.

18. Co Vám výuka kresby přináší? Jaké emoce při ní prožíváte?

Kresbu používám skutečně jako záznam. Například ráno, když se probudím, nakreslím si, co se mně v noci zdálo. A ještě třeba nejsem úplně probuzený a ta kresba není ani moc pěkná, ale pro mě je to jakýsi stenogram nebo ideogram. Pokud jdu pracovat s modelem, tak si nejdříve situaci představím a nakreslím. Jako takový plánec nebo nákres. Pro mě je kresba spíš než nějakou estetickou hotovou věcí pracovní nástroj.

19. Mají dnešní studenti lepší podmínky pro výuku kresby?

Na každé vysoké škole je to jiné. Pro výuku figurální kresby je důležitý prostor, aby každý student dobře viděl na model a měl dostatečný odstup. Myslím si, že podmínky na školách jsou stále lepší. Na Akademii jsme za mých studijních let kreslili figuru v dolním ateliéru, kde nás bylo asi padesát studentů najednou a pouze dva modely. Byli jsme namačkaní na sobě, nebylo to moc dobré. Ateliéry na Akademii jsou výborné v tom, že mají severní světlo a prosklený strop, čili je tam jakési až bych řekl absolutní rozptýlené světlo, které je v něčem kouzelné, ale v něčem nemilosrdné. Světlo je velmi důležité, protože pokud je všechno dokonale osvětleno, tak jako by ta figura neměla objemové stínování. Proto já na hodinách figurální kresby často modely osvětluji, abych zdůraznil plasticitu světlem a stínem. Současní studenti mají určitě lepší podmínky, než jsme měli my.

20. Ovlivňují tyto možnosti míru talentu současných studentů?

Talentovaných studentů je tady pořád stejně, akorát to umění studuje čím dál více lidí. Ukazuje se, že ze sta studentů je tady možná jeden opravdu talentovaný. Ten talent není jenom o dovednostech, ale je to i o osobnosti, která má svůj vnitřní svět, je silně motivovaná a vidí věci kriticky. V něčem může být úžasně nadaná a na něco podprůměrná. Počet těch opravdu talentovaných studentů je v populaci asi pořád stejný, ale samozřejmě podmínky hrají roli.

21. Zastáváte názor, že by při současné výuce figurální kresby na školách mělo dojít k určitým změnám? Samozřejmě by se kresba měla vyučovat tak, aby z ní studenti neměli strach. Proto se snažíme naše studenty uvolnit, spousta z nich se navzájem srovnává v takové nepsané soutěži a nerada dopadá špatně. Pokud student neumí kreslit, tak se mu ostatní smějí nebo se mu ani nesmějí, ale on se cítí špatně. Kresba by se měla učit tak, aby studenty bavila a těšila, pak i výsledky budou lepší. Někdy netrvám na anatomické přesnosti figury, pochválím studenta za to, že je nakreslena citlivě nebo expresivně, že má zajímavý rukopis apod. Vždy najdu na kresbě něco pozitivního, abych toho studenta namotivoval a ukázal mu, že to není úplně marné. Dle mého by se měl spíše hledat pozitivní způsob výuky kresby, ne negativní.

22. Mohl byste shrnout, jaká je tedy důležitost výuky figurální kresby na vysokých uměleckých školách? Důležitost kresby je bazální, elementární, základní od pravěku. Kresba je nejjednodušší médium zachycení reality na ploše. Ať už je realita skutečná, snová, transcendentní nebo náboženská. Nikdo neví, co bylo tím prvním impulzem, proč člověk začal kreslit a tvořit.

Pravděpodobně to bylo z nějakého šoku nebo silné emoce, která ho donutila nakreslit první čáru, ženu, rohaté zvíře, ze kterého měl strach. Tím, že si ho nakreslil, se ho zmocnil a přestal se ho tolik bát.

23. Úloha (postavení, důležitost) kresby v historii lidstva?

Samozřejmě je postavení kresby jiné v Číně než v západoevropské civilizaci. Zaměřujeme se zde na figurální kresbu, ale kresba je důležitou součástí knižní malby nebo třeba kaligrafie. Zmiňoval jsem pravěk, kde se setkáváme s prvními kresbami. Byl to jakýsi první umělecký vědomý počín. Jinak se kreslilo v Egyptě, jinak v Řecku. V Egyptě byly kresby strnulé, Egypťané dodržovali víceméně pořád jeden kánon, kdežto v Řecku se kresba posunula. Řekové se začínají zabývat figurou i v perspektivě, můžeme to vidět na červeno a černo figurových vázách. Zde se tak odehrál posun v perspektivní kresbě. Potom kresba přešla přes manýrismus až ke křesťanskému umění, kde se objevuje úplně nový pohled na kresbu. Kresba je spíše znaková, hieratická a trvá tisíc let, než se zase dostane na úroveň Řecka. Dále to překračuje vývoj kresby v renesanci. Renesanční tradice kresby se v podstatě držela až do 19. století. Ve 20. století se začíná s kresbou experimentovat (gestická kresba, abstraktní kresba...).

24. Jaké nástroje ke kresbě používáte?

Nejčastěji používám přírodní uhel nebo pastel, kterým si rovnou zaznamenávám barvu. Kreslím tužkou, propiskou, fixem, zkrátka tím, co mám po ruce.

25. Jaké uplatnění a postavení má kresba ve vašem oboru?

Většinou používám kresbu k záznamu, k přípravě. Tuto záznamovou kresbu si pak připíchnu někde na plátno a při malování kresbu postříkám nebo mi spadne a já na ni šlápnu. Ta kresba žije ještě dalším procesuálním životem.

26. Mohou nová média ovlivnit vývoj kresby?

Ano mohou. Řada studentů dnes pracuje na tabletech v různých grafických programech, kde si připravují obrazy. Máme tady předmět Digitální obraz, kde se studenti vyučují kresbu a malbu na tabletu nebo počítači. Nejde tady o finální tisk ani o samotný výstup, jde o to, aby se studenti naučili s těmito médii pracovat a třeba je dokázali použít v přípravné fázi pro obraz či kresbu. Samozřejmě kreslicí nástroje v grafických programech mají jiný charakter, jinak zaznamenávají realitu. Nicméně například tablet je velmi operativní nástroj při kreslení ve vlaku nebo k zachycení atmosféry. Novým médiím se vůbec nebráním, studenti je používají, ale také kreslí.

27. Preferujete při své práci klasickou kresbu, nebo upřednostňujete nové techniky? Jsem založen fotograficky, kdysi jsem hodně fotografoval. Bavila mě černobílá fotka. Stále fotím a někdy fotky samozřejmě upravuji v počítači a poté tisknu. Upřednostňuji klasické techniky, ale samozřejmě využívám nové techniky.

28. Má kresba něco, co nemají nová média?

Nová média mají velkou rychlost. Klasická kresba jistě trvá déle. Nová média mají jakousi čistotu, virtuálnost, téměř bezdotýkavost nebo jinou dotýkavost. Na tabletu je kresba někdy až moc rychlá a navíc grafické programy nabízí spoustu možností. Můžete si barvit plochy, volit tloušťku, měkkost, tvrdost pera. Pokud máte klasickou tužku a papír, tak těch možností zase tak moc není. Pro mě jsou grafické programy hodně košaté, mají opravdu velkou nabídku nástrojů. Tady je důležité, aby vás počítač neovládal. Je to nástroj jako každý jiný.

29. Má klasická kresba naději na přežití v konkurenci nových médií?

Ano, myslím si, že klasická kresba má určitě naději na přežití v konkurenci nových médií. Kresba je totiž více než jen nějaké médium. Je to jakási konstanta antropologická, která je s člověkem spjata už od pravěku. Kresba je antropologická vlastnost. Tak jako když si člověk zpívá nebo něco vyrábí. Jsou věci, které člověk dělá rád a jsou z velké hloubky dějin. Čili kresba není jenom nějaké médium. Ať už člověk kreslí tužkou na papír nebo prstem na tabletu, kresba buší určitým způsobem na něco velmi starého, co bych právě nazval jakousi antropologickou konstantou.

30. Myslíte si, že má kresba v současném umění budoucnost?

Ano, jistě má kresba v současném umění své místo. Dělají se monumentální kresby, pracuje se s kresbou abstraktně. Kresba rozhodně budoucnost má.

31. Lze definovat, co je lehké a co naopak těžké nakreslit?

Dalo by se říct, že jednodušší tvarosloví, předměty typu krychle, koule nebo hranolu jsou snáze nakreslitelné. Určitě je složitější nakreslit figuru, přírodní morfologii, zvířata nebo auta, design. Strukturované věci, které stojí na křivkách, jsou mnohem těžší než věci geometrické. Ano, je v tom rozdíl, a proto se taky začíná nejdřív kreslit zátiší, jednoduché věci, elementární. To proto, aby se člověk naučil perspektivu a prostor. Teprve potom se přejde ke kresbě figury, která je skoro nejsložitější. Figura je těžká v tom, že člověk je na ni strašně upnutý. Každou maličkou chybičkou nebo nějaký posun oproti realitě člověk okamžitě pozná a vidí.

32. Je důležité znát také anatomii?

Ano, anatomie je důležitá. Člověk si někdy až zpětně uvědomí, jak byla výuka anatomie na škole důležitá. Někteří studenti jsou vynikající pozorovatelé a nepotřebují až tolik tu anatomii. Ale pro studenty, kteří hledají jakýsi klíč k vnitřním věcem, pracují s rozmyslem a všechno si potřebují vydefinovat, je anatomie opravdu důležitá. Jinak je anatomie samozřejmě morbidní věc. Vůbec i celé to realistické studium figury je v něčem morbidní. Ta dokonale nakreslená figura je zastavená v jednom okamžiku, je jakoby mrtvá. Stejně jako kdybyste figuru odlila do sádry, tak to byste z ní určitě neměla moc dobrý pocit. To znamená, že figurální kresba by neměla vést jenom k realismu nebo naturalismu, ale měla by právě vést k tomu, že kreslíř všechny tyto informace zná, uvolní se a poté nějakým způsobem dá figuře duši. Čili ji transformuje, aby nebyla morbidní. To je velmi důležité. Jak to udělat je zkrátka otázka toho umění. Jak dát figuře výraz? Nebo co třeba deformovat? Co nadsadit? A hlavně co vynechat? Protože dobrý kreslíř většinu vynechá a nechá jen to důležité a to je umění.

33. Pamatujete si na nějakou vaši kresbu z dětství? Kdo Vás ke kresbě přivedl?

Ke kresbě mě vedl otec, který byl lékař a měl zájem právě o anatomii. Vždy když jsme byli nemocní, tak nám nakreslil, jak to v těle funguje. Měl jsem naštípnutou kost, tak mi ji nakreslil. Zajímalo mě to, a tak jsem si začal dělat nákresy. Tenkrát ještě nebyly filmy o lidském těle. Od dvou let jsem maloval kytky, protože moje maminka studovala farmacii a botaniku. Milovala kytky, doma jsme měli spoustu botanických atlasů a herbářů. Do dneška maluji květiny, sice úplně abstraktně, ale nepodceňuji to.

„Při figurální kresbě také vznikají zvláštní, „bezdotykové“ relace mezi modelem a autorem. Často mě napadá, proč se lidé chtějí učit kreslit nahé lidské tělo. Nejde jim většinou jen o kreslířskou dovednost. Chtějí se dotknout bez doteku, chybí jim lidský dotek a prostřednictvím kreslení se tento dotek možná virtuálně uskutečňuje. Nebo se snaží nalézt sebe prostřednictvím modelu. Je tam přítomná projekce. Model také řeší své problémy. Často jsem měl dojem, že po chvíli sezení jako by vystoupil sám ze sebe, jako by odložil tělo, které pracuje a odpočíval si od něj fyzicky a psychicky. (...) Kresba figury byla a bude projekcí i zrcadlem člověka. Jakýmsi dvojníkem nebo simulakrem, chcete-li.“³ Napsal Daniel Balabán v katalogu Figurama 2021.



Obrázek 5: Daniel Balabán,
Vzkříšení, 2018



Obrázek 6: Daniel Balabán,
Resuscitace malby, 2018

³ SPOLEK FIGURAMA. *Figurama 21. prof. Daniel Balabán*. 1. vydání. Praha: vydal spolek Figurama, o. s., 2021.



*Obrázek 7:
Stanislav Bubán*

3. doc. Stanislav Bubán, akad. mal.

Kreslíř, malíř a grafik Stanislav Bubán se narodil v roce 1961 v Sečovicích. V letech 1980–1986 studoval na Vysoké škole výtvarných umění v Bratislavě na oddělení monumentální malby u docenta J. Kresila a profesorky E. Lehotské. Po úspěšném zakončení habilitačního procesu na Akademii výtvarných umění v Praze byl v roce 2002 jmenovaný docentem. Od roku 1995 působí jako pedagog na Vysoké škole výtvarných umění v Bratislavě, kde v současnosti vede Ateliér kresby pro textilní tvorbu a Ateliér kresby pro užité umění. V roce 2008 společně s Janem Feketem založili na této škole Kabinet kresby. Stanislav Bubán získal v roce 1996 cenu Ex Aequo na Bienále grafiky v Státní galerii v Bánské Bystrici a v roce 2004 mu byla udělena první cena na mezinárodním Trienále akvarelu Novohradského muzea a galerie v Lučenci. Stanislav Bubán vystavoval na mnohých výstavách doma i v zahraničí, jeho dílo je zastoupené téměř ve všech významných státních i soukromých sbírkách na Slovensku.

1. Co to je přípravný kurz?

Všeobecná příprava probíhala do revoluce. Studium trvalo po dobu šesti let a z toho první dva roky byla všeobecná příprava. V prvním roce se studenti věnovali pouze kresbě. Ve druhém pak malbě. Obsahem výuky byly základní věci – zátiší, portrét, akt, figura, kompozice a podobně. Po revoluci se tento systém změnil, všeobecná příprava se zrušila a vznikly přípravné kurzy, které vždy trvaly po dobu sedmi týdnů. To znamená, že během prvního roku jste absolvovala čtyři kurzy. Přihlásila se například do Ateliéru malby, ale kurz jste navštěvovala společně s designéry, keramiky nebo architektury. Idea byla taková, aby si studenti vyzkoušeli i jiné věci, které neznají. Během studia se mohli rozhodnout přestoupit do jiného ateliéru. A celkově mít takový flexibilnější studijní program.

2. Systém přípravných kurzů funguje stále na Vysoké škole výtvarných umění v Bratislavě? Tento systém byl na škole velmi dlouho. Stále tady máme tyto přípravné kurzy, ale jejich obsah výuky je rozdílný. Přípravné kurzy už netrvají pouze po dobu sedmi týdnů, ale po celý akademický rok. Do přípravného kurzu malby se mohou přihlásit pouze studenti z ateliéru malby. Nezkouší si už ty další ateliéry jako design, architekturu, keramiku apod. V přípravném kurzu malby se studenti zaměřují pouze na základy malby. Samozřejmě současně mají figurální kresbu. Na Vysoké škole výtvarných umění máme Kabinet kresby, který jsme založili s kolegou doc. Feketem okolo roku 2000. Kabinet kresby vnímám velmi pozitivně. Dříve vyučovali kresbu všichni pedagogové pouze na katedrách, kde neměli ateliéry přizpůsobené výuce kresby. Například já jsem učil deset let na katedře textilní tvorby, kde jsem neměl žádné technické zabezpečení, ani technické materiály jako papír nebo kreslicí stojany. Od katedry nepřicházela žádná finanční pomoc. Z tohoto důvodu byl založen Kabinet kresby, který zabezpečuje výuku kresby pro všechny katedry. Součástí kabinetu je sedm pedagogů. Kreslárna je velká a technicky vybavená. Do ateliéru chodí kreslit studenti od prvního do pátého ročníku. Je to různé, vždy záleží na specializaci.

3. Jaká je časová dotace výuky figurální kresby na Vysoké škole výtvarných umění v Bratislavě? Časová dotace je pro každou katedru / ateliér rozdílná. Většinou trvá výuka po dobu tří až pěti hodin. Současný systém je daleko volnější. Před revolucí probíhala výuka kresby v přípravce každý všední den dopoledne. Na jednom zátiší nebo portrétu jsme pracovali třeba měsíc v kuse. Byl to opravdu dril, od kterého se momentálně upouští. Po dobu čtyř nebo pěti let jsme zároveň měli večerní akt. Zvláštní je to, že studenti volného umění si ubírají z toho řemesla. Kdežto například Katedra intermedií, Katedra vizuální komunikace nebo Katedra designu zase bazíruje na řemesle, studenti musí dokonale ovládat příslušné programy.

Představují si to stejně, jen ten nástroj není klasická tužka, ale počítačová myš. Student umění by se měl naučit „*program*“ kresby, dostat kreslení do ruky, do mozku, do očí.

4. Jaký je váš vztah ke kresbě z pozice pedagoga?

Samozřejmě je můj vztah k výuce kresby pozitivní. Během života se člověk vyvíjí. Dříve jsem studentům říkal, jak přesně mají figuru kreslit, ale oni ji tak nekreslili. Zpočátku jsem to bral jako nějakou drzost. Ale když jsem si to vyzkoušel, tak jsem zjistil, že mají pravdu a opravdu to tak nejde. Tím jsem si uvědomil, že nemůžu učit něco, co sám nedělám a nemám vyzkoušené. Proto jsem se začal kresbě postupně věnovat a i svoji tvorbu jsem změnil. V ateliéru jsem společně se studenty začal kreslit. Častokrát to nebylo lehké pro mě (zřejmě ani pro studenty) postavit se vedle nich a kreslit, ale jde to. Rád s nimi kreslím a myslím, že i pro ně je to ta největší škola. Pod vlivem výuky figurální kresby se věnuji více tématu figury. Pedagog figurální kresby musí být opravdu dobrý kreslíř a k výuce musí mít pozitivní vztah. Není možné učit figurální kresbu a nekreslit! To samozřejmě nejde.

5. Co je to kresba? Dá se kresba definovat, případně jak?

Líbila se mi slova profesora Borise Jirků při otvírání projektu Figurama. „*Kresba je myšlenka.*“ Kresba je komunikační nástroj pro umělce, noty pro hudebníky, písmo pro spisovatele... Kresba je základ umění.

6. Je možné kresbu naučit?

Ano. Kresbu je možné naučit do určité úrovně. Nelze naučit kresbu nadstandartní kvality, ale základy kresby je určitě možné naučit. Dle mého musí výtvarná škola dát studentům do ruky nástroj a nějaké ty základy zručnosti k tomu. Oni už pak sami přijdou na to, co mají dělat a my možná ani netušíme, co se v těch studentech skrývá.

7. Co kromě talentu je podle Vás nutné ke zrodu kvalitní kresby?

Samozřejmě citlivé vedení a musí tam být i ten talent. Častokrát kresba nemusí být samostatné médium, ale může mě posunout v mojí specializaci. Podle mě je kresba na takových devadesát procent pomocné médium. Pro nás výtvarníky je to písmo, ty noty, kdy si nakreslím nějakou myšlenku nebo ideu, ať se jedná o obraz, sochu, šperk nebo keramiku – to je pak už tvorba samotná.

8. Úloha (význam, postavení, důležitost) výuky figurální kresby na vysokých uměleckých školách? Je jedno jestli ten člověk bude kreslit na tabletu, myši na počítači, tužkou, uhlem nebo paličkou v písku na pláži. Asi ten Boris Jirků to vystihl nejlépe. Kresba je základní myšlenka. Je to komunikační nástroj, který potřebuje každý. Díky kresbě nám mohou předat svoji myšlenku i domorodci z Austrálie. Výuku figurální kresby vnímám jako důležitou součást vysokoškolského vzdělání.

9. Platí podle Vás pravidlo, že je kresba důležitou součástí pro přijetí ke studiu na vysoké výtvarné školy? Myslím si že ano, určitě ano, protože z kresby lze mnoho vyčíst. U talentových zkoušek je třeba být opatrný. I po dvaceti pěti letech zkušenostech mám z talentovek často zlé sny, zdali jsme vybrali správně. Jde o mladé lidi, často nepoučené systémem, ve kterém jsme my zvyklí pracovat. Ačkoliv ten uchazeč může být dobrý, tak my ho nepřijmeme. To se mi i potvrdilo na přípravných kurzech, které tady pořádáme pro potencionální studenty. Měl jsem tady jednoho studenta, kterého jsme přijali až na druhý pokus a stal se z něj jeden z nejlepších kreslířů a zároveň nejlepších textilních výtvarníků na Slovensku.

10. Charakterizujte průběh výuky figurální kresby na Vysoké škole výtvarných umění v Bratislavě z pozice studenta? První ročník byla všeobecná příprava, ten dril. Kreslilo se dvacet hodin týdně, od zátiší až po akt. Současně ještě probíhala večerní figurální kresba, kde se kreslily převážně akty. Ta byla povinná jednou týdně asi tři nebo čtyři hodiny. To znamená, že kresby bylo opravdu hodně. Co tady chybělo a stále chybí, je výuka anatomie – anatomická kresba, kterou se zabývá Radek Petříček. Anatomie je součástí všech výtvarných škol a je důležitá. V současnosti sice máme předmět anatomie, ale není to anatomická kresba! A to je opravdu rozdíl. Je to jen teorie, kterou většinou učí lékaři. Dokonce i my jsme se ještě museli učit názvy svalů latinsky. Není to špatné, ale já si myslím, že anatomická kresba je důležitější.

11. Souhlasíte s názorem, že v minulosti byl dán výuce figurální kresby větší prostor? Ano, v minulosti byl dán výuce kresby větší prostor. Po revoluci se to začalo umenšovat a i význam kresby se snížil. Přišla tady nová generace pedagogů, vytvořil se nový systém výuky, kde kresba už není tak důležitá. Všechno je postaveno na projektech, všechno jsou nápady. Chybí ta všeobecná kreslířská příprava, ty schody, po kterých postupně kráčí nahoru. Dnes je to vlastně vyučování nápadů a více se bazíruje na obsahu než na formě. Z našich absolventů jsou nyní učitelé na středních uměleckých školách. Já a moji kolegové se často divíme, proč uchazeči přichází k talentovým zkouškám tak slabě připraveni. „*Divíš se? Vždyť je kresbu vyučují naši absolventi!*“ Neuvědomili jsme si, jaké nástrahy z této situace plynou.

12. Jaké byly přínosy přípravných ročníků?

Dostat do ruky základní nástroj, který lidstvo vyvíjelo po mnoho let. Uhel, štětec, tužku, špachtli... Ve všeobecné přípravce musel každý student všech ateliérů ovládat kresbu. Kresba je opravdu základní médium.

13. Co jste získal studiem figurální kresby na vysoké škole?

Získal jsem svobodu, díky které se cítím volný ve svém výtvarném vyjadřování. Asi je to pro mě důležité, protože jsem takové národy. Jsem malíř, v 90. letech jsem se věnoval abstrakci, poté jsem přešel na realistickou figuru a pak zase k expresivitě. Díky té svobodě, kterou jsem získal, mi nedělá problém změnit styl. Nemám strach ze změny. Můžu kreslit společně se studenty v kreslárně.

14. Jaké jsou vaše metody výuky?

Vedu výuky kresby pro studenty Katedry volného umění a textilu, kteří nejsou až takoví kreslíři. Kresbu nepoužívají denně. Pro tyto studenty je to jeden z těch mála dotyků volného umění. Hlavním tématem je nahé lidské tělo, kde je obsaženo úplně všechno. Pokud se člověk naučí kreslit figuru, tak poté zvládne všechno. (Ještě trochu odbočím, dnešní studenti mají velký problém s perspektivou, proto pořádáme různé přednášky, workshopy, kde se této problematice věnujeme.) S prvním a druhým ročníkem vždy na začátku hodiny kreslíme nejprve rozcvičku. Například pozorujeme chvíli stojící model, který pak odejde a my ho musíme nakreslit z paměti. Nebo model zaujme několik pozic a pak jim řeknu, kreslíme pozici číslo dvě z paměti. A další různé metody. Je to nástroj, díky kterému se studenti naučí dívat na tu figuru jako na celek. Nejdou po detailech, ale pozorují, jaký prostor figura zabírá a snaží se to přenést na papír. Samozřejmě v prvním ročníku je důležitá konstrukce, aby figura nebyla jako vata na povrchu. Lidské tělo má kosti, svaly, osy, fixní klouby... To znamená, že pokud se jeden kloub / kost pohne, musí se pohnout i další. Ten první a druhý ročník je opravdu takový dril. Ve třetím ročníku je kresba štětcem a jednou, maximálně dvěma barvami. A tam už od nich chci vlastní výraz. Zjistili jsme, že je to pro studenty těžké. Dostat se ze studijního módu do volného vyjádření. Určitě to jde, ale trvá to dlouho. Studenty koriguji individuálně, snažím se je nepředělávat na svůj vlastní obraz. Podporuju je ve svém vlastním názoru. Konzultace jsou hlavně věcné. To samotné zpracování nechávám na nich, aby měli svobodu svého výtvarného vyjádření a našli sami sebe.

15. S jakými problémy se při kresbě studenti potýkají nejčastěji?

Asi je to ta nešťastná perspektiva, ale dá se naučit. Častým problémem je zpracování samotné kresby, způsob linky, stínování, šrafování nebo mazání, najít si ten svůj vlastní výraz. To je záležitost osobní, na to si musí každý student přijít sám.

16. Mají dnešní studenti lepší podmínky pro výuku kresby?

Dnešní studenti mají podmínky daleko lepší, než jsme měli my. Naše výuka figurální kresby byla vždy taková improvizovaná. Změnilo se to díky Kabinetu kresby, který tady vznikl. Máme krásný ateliér, velký prostor na kreslení. Vyvinuli jsme vlastní typ kreslířského kovového stojanu, jsou tam velké desky a balící papír v roli, kterého si studenti můžou uřezat, kolik potřebují, a samozřejmě několik modelů. V těch 90. letech, kdy tady ještě nebyl Kabinet kresby, jsme měli podmínky katastrofální. Výuku figurální kresby jsem v té době vedl na průchozí chodbě, kde seděl model, vedle kterého procházeli studenti i návštěvy. To byly velmi zlé časy.

17. Ovlivňují tyto možnosti míru talentu současných studentů?

Určitě ano. Pokud nemáte dobré podmínky, tak se často talent nedá ani rozvinout. Talent může dokonce zaniknout, když ani vlastník nezjistí, co se v něm ukrývá.

18. Jak hodnotíte tento projekt Figurama?

Figuramu hodnotím velmi kladně, protože právě díky tomuto projektu se tady u nás na škole změnil postoj k výuce figurální kresby. Figuramy se snažíme každoročně zúčastňovat a velmi to pozdvihlo úroveň kresby na naší škole. Každý rok zde probíhá workshop Figuramy, který jsme zpočátku vedli my, pedagogové Kabinetu kresby, ale nyní se snažíme pozvat nějakého externího pedagoga ze Slovenska nebo ze zahraničí. Tyto workshopy probíhají o víkendu a mezi studenty jsou velmi oblíbené.

19. Jaké byly pedagogické strategie vašich učitelů? Co byly jejich silné a naopak slabé stránky? Obecně si myslím, že výuka byla nastavena v pořádku. Jediné, co bych vyčítal, je, že škola i za komunismu byla orientovaná spíše na modernu. To znamená, že akademismus se už v té době ze školních osnov vytratil. Neučili jsme se umění 19. století, ani techniky starých mistrů, které se učili studenti ve 30. letech...

20. Byla výuka kresby dostatečná nebo jste měl potřebu se kresbě věnovat i ve svém volném čase mimo výuku? Za studentských let jsme kreslili opravdu hodně. Dokonce jsem chodil i do hodin baletu kreslit pohybovky. Kreslil jsme opravdu všude.

21. Vnímáte rozlišnost kresby podle paměti, fotografie či živého modelu?

Ano vnímám. Fotka je problém. Pokud někdo kreslí podle fotky, jde hned na první pohled poznat, že kreslíř neprošel školením živého modelu. Ti, kteří prošli nějakým tím drilem s živým modelem, umí i z fotky udělat skvělou kresbu. Ale ti, kteří tímto drilem neprošli, pokládají jen body vedle sebe na papír a nevidí objem ani tvar. Živost se z kresby ztratí. Ano, podle fotky je možné kreslit, ale má to svá úskalí. Některé kresby podle paměti jsou špatné, jiné zase dobré a některé mohou být výjimečné.

22. Jak hodnotíte výuku figurální kresby v současnosti?

Vyučuji kresbu na Katedře volného umění a textilu, kde si myslím, že je figurální kresba nastavena správně. V poslední době se na některých katedrách začala snižovat časová dotace pro výuku figurální kresby. Můj osobní názor je, že to není v pořádku. Současní absolventi nám budou vyčítat, že neměli dostatečné školení figurální kresby. Škola je v tomto směru omezila, nedala jim ten nástroj. Nedávno jsem se setkal s mým absolventem, který mi děkoval, že měl možnost projít výukou figurální kresby, protože ta mu v jeho současné tvorbě a živobytí pomáhá. Přichází k nám spousta studentů ze zahraničí v rámci projektu Erasmus. Tito studenti jsou z naší kreslírny a podmínek opravdu nadšení. Často se jedná o studenty třetího nebo čtvrtého ročníku, kteří mi řeknou, že figuru v životní velikosti nekreslili. Dokonce mě jeden student z Irska prosil, zda může celý semestr jenom kreslit, protože už to nikdy nezažije.

23. Zastáváte názor, že by při současné výuce figurální kresby na školách mělo dojít k určitým změnám? Je těžké najít odpověď na tuto otázku. Pokud se na to podívám realisticky, tak už to možné není, protože ti lidé jsou jinak nastavení. Dnes formují školství pedagogové, kteří školením figurální kresby neprošli. Nemají k figuře žádný vztah, protože škola to v 90. letech zanedbala. Považují to za normální věc a praktikují výuku tak, jak ji zažili.

24. Mohou nová média ovlivnit vývoj kresby?

Určitě ano. Pozitivně i negativně. Mnoho výtvarníků dnes kreslí na tabletech nebo myši na počítači. Kresba je v těchto médiích slušná, a to je docela dobrý argument. Spousta našich absolventů pracuje v jedné prestižní firmě, která vyrábí počítačové hry. Z tohoto důvodu si naši studenti vyžádali větší časovou dotaci pro výuku kresby klasické i digitální. Museli se totiž nejprve naučit kreslit ručně, aby poté mohli kreslit v počítači. To znamená, že digitální média ovlivnila pozitivně vývoj kresby.

25. Má kresba něco, co nemají nová moderní média?

Tak to bych to nepostavil. Jestli je to počítač, kresba, malba, nebo socha – všechno jsou to jen nástroje. Hlavní motor je vždy jen člověk se svým mozkem, svou rukou a svojí šikovností.

26. Preferujete při své práci klasickou kresbu nebo upřednostňujete nové techniky? Kolem roku 2000 jsem pracoval v reklamní agentuře a od té doby počítač nesnáším. Dvanáct až šestnáct hodin denně jsem trávil před počítačem. Dnes vím, co tento nástroj umí, ale pro mě nemá žádnou hodnotu. Samozřejmě na nějaké pomocné věci počítač stále používám, ale preferuji ruční práci.

27. Jaké uplatnění a postavení má kresba ve vašem oboru?

Ačkoli toho moc nevystavuji, kreslím opravdu hodně. Kreslím si sám pro sebe, to proto, abych se udržel v kondici. Kresbu používám při skicování, plánování nebo výstavbě obrazu.

28. Má klasická kresba naději na přežití v konkurenci nových médií?

V tomto směru jsem optimista, určitě ano. Kresba bude stále potřebná. Celý digitální průmysl bude potřebovat lidi, kteří umí kreslit. Není přece možné pořád brát uložené obrázky z fotobanky. Ještě uvedu jeden příklad. Katedra designu spolupracuje s prestižními automobilovými firmami, kteří nechtějí od studentů navrhovat auta. Oni chtějí kreativní nápady, často jenom v kresbě!

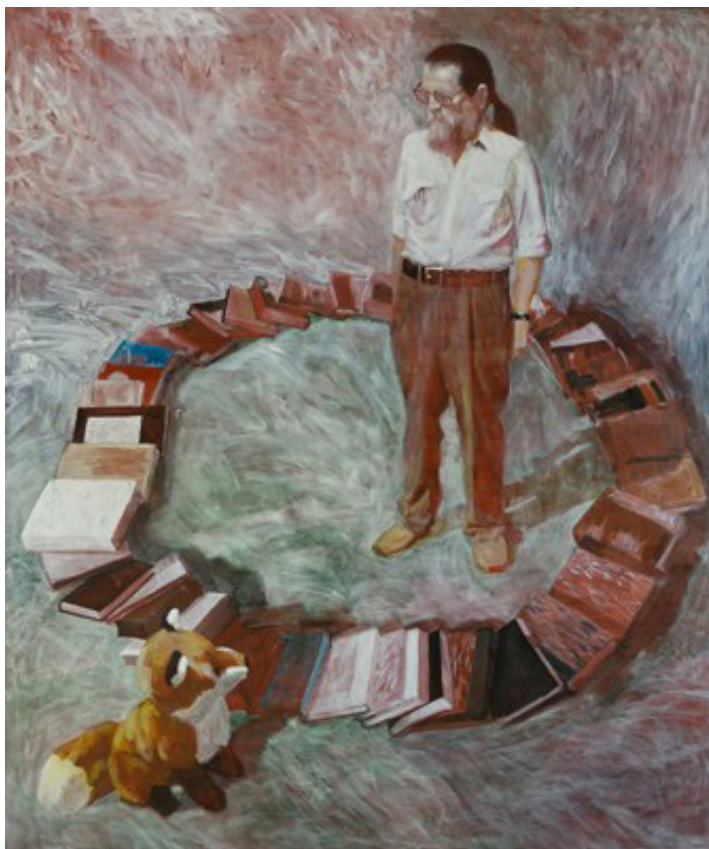
29. Jakou si myslíte, že má výuka figurální kresby budoucnost?

Dle mého bude snaha od výuky figurální kresby upouštět, ale studenti si ji vyžádají zpět.

30. Úloha (postavení, důležitost) kresby v historii lidstva?

Asi všichni známe jeskynní kresby z pravěku. Kresba byla komunikační nástroj a možná i nějaký odkaz. Kresba je myšlenka (Vracím se k Borisovi Jirků.) Kresba vždy zhmotňovala nějaké představy, obsahovala důležité informace.

Jsem optimista. Častokrát se hovořilo o smrti malby a malba tady stále je. Samotná situace si kresbu vyžádá.



*Obrázek 8: Stanislav Bubán,
Valoch*



*Obrázek 9: Stanislav Bubán,
Pokánie*



Obrázek 10:
David Čárský

4. doc. Mgr. Dávid Čárský

Výtvarník David Čárský se narodil v roce 1959 v Bratislavě. Vystudoval Střední uměleckoprůmyslovou školu v Bratislavě, Kamenosochařské oddělení (1974–1978) a Restaurátorské oddělení (1980–1982). Poté ve studiu pokračoval na Vysoké škole výtvarných umění v Bratislavě (1986–1991) na Katedře grafiky u profesora Igora Rumanského. V letech 1990–1991 absolvoval studijní pobyt v zahraničí na škole Ar Department, Slippery Rock University, PA, ve Spojených státech amerických. Ve své tvorbě se věnuje malbě, kresbě a grafice. Účastnil se několika workshopů, sympózií a konferencí. Získal řadu ocenění (např. Cena slovenské výtvarné Unie 2012, Bienále volného výtvarného umění 2012 a další). Od roku 1995 pedagogicky působí na Vysoké škole Výtvarných umění v Bratislavě, kde v současnosti vede Kabinet kresby.

„Cesta Davida Čárského začala tak, jako to poznamenal profesor L. Hološka, při kameni na Střední uměleckoprůmyslové škole v Bratislavě. V kameni je navrstvená nesmírná historie celého námi rozumově obsahnutelného vesmíru, úžasná energie spirály prostoru. A každý náš dotyk s ním je dotykem se světy minulými a průnikem do galaxie budoucnosti. Tyto sférické vrstvy ukládá David Čárský na sebe jako sloje v zemi, v kameni, sloje vědomí, paměti. Koloristickou skladbu, kterou vyhraňuje prostor pro vstup do vnitra oprostí do maxima, minimalizuje její rozsah na několik zlomených tónů sivých, hnědých, zelených okrů.“⁴

⁴ *Súkromná škola uměleckého priemyslu. Škola designu: David Čárský [online]. Bratislava, Peter Krivda Soliwarski, 2020 [cit. 2020-07-16]. Dostupné z: www.skoladesignu.sk/d/kreativne-workshopy/vystava-david-rsky.*

1. Co pro Vás kresba znamená?

Kresba byla můj první grafický projev od útlého dětství a provází mě po celý můj život. Ne programově, nejednou spíš jako podvědomý projev s opakujícími se motivy, většinou bez programu nebo konceptu. Na Střední uměleckoprůmyslové škole v Bratislavě (1974–1978) a Vysoké škole výtvarných umění v Bratislavě (1986–1992) už ale programově podle standardních učebních osnov. Jako bych se učil „*abecedu*“, která však nenarušila moji přirozenou živelnost dítěte. Později, už jako pedagog na vícero školách na Slovensku a v USA, jsem svoji koncepci přizpůsoboval konkrétním potřebám dané školy či katedry, nikdy ale ne poplatně době. A v tom pokračuji i nadále.

2. Co je kresba? Dá se kresba definovat, případně jak?

Určitě existují definice výkladových slovníků, mohou být výstižné, ale je to jenom suchá teorie, zůstává v technické rovině. Rovina duchovní je radost tvůrce a zážitek diváka, čtenáře, návštěvníka muzea, galerie, knihovny... Nadšení bez patosu.

3. Je možné kresbu naučit?

Kresbu se dobře naučí jenom ten, kdo má aspoň minimální talent, vůli a potřebu kreslit. Za 25 let pedagogické praxe jsem se potkal s různými přístupy studentů. Troufám si přesto říct nebo napsat, že v současné době existuje menšina studentů – ano i na našich výtvarných školách – kteří tam prostě nepatří.

4. Co kromě talentu je podle Vás nutné ke zrodu kvalitní kresby?

Částečně už jsem odpověděl, ale dodal bych, že kreslení – rovná se výzkum, rozvíjení té abecedy, kterou už jsem použil jako metaforu, kvalita přijde, když se autor nespokojí s bezduchou rutinou.

5. Úloha (postavení, důležitost) kresby v historii lidstva?

V každém dějinném období existenci Homo sapiens adekvátně požadavkům, od spontánního projevu jeskynního člověka, přes přípravné kresby malířů, sochařů, architektů, designérů, scénických a kostýmových výtvarníků, kartony pro fresky, ilustrace, komiksy... Autonomní výtvarný projev, bez sekundárního významu. A na výtvarných školách? Základ, součást přípravy všech oborů.

6. Platí podle Vás pravidlo, že je kresba důležitou součástí pro přijetí ke studiu na vysoké výtvarné školy? To platí a doufám, že bude platit věčně. Když převládne rozum, když zadání přijímacích zkoušek budou zadávat kompetentní pedagogové. Dobové úlety nejdou tradicím škodí.

7. Charakterizujte průběh výuky figurální kresby na střední škole a vysoké škole. Nevidím tam principiální rozdíl, snad jenom v úrovni. A časové dotaci pro výuku kresby. Samozřejmě obě by měly být výš na vysokoškolském stupni studia. Záleží na kvalitě pedagogů vyučujících kresbu, od jejich předpokladů, schopností a motivaci.

8. Jaká je současná situace ve výuce figurální kresby na výtvarných školách, k jakým změnám došlo? Nemůžu mluvit o našem výtvarném školství všeobecně, ale tendence oslabovat význam výuky kresby v pedagogickém procesu skutečně vnímám. Ve zvýšené míře nástupem nových technologií, které nejednou agresivně vytlačují klasická média. Při tom se dá fungovat i paralelně, v kolegiální atmosféře a tvořivém spolužití. Vzájemné obohacování se a spolupráce může být přínosem pro všechny.

9. Souhlasíte s názorem, že v minulosti byl dán výuce figurální kresby větší prostor? Ano, vyplývá to i z mé předcházející odpovědi.

10. Jaké byly přínosy přípravných ročníků?

Potřetí použiji stejnou metaforu. A z vlastní akademické zkušenosti. V přípravném ročníku jsem se výrazně zdokonalil v „abecedě“, kterou jsem se začal učit ještě na střední škole.

11. Co jste získal studiem figurální kresby na vysoké škole?

Schopnost zakomponovat figuru do (většího) formátu, možnost pracovat s živým modelem, schopnost realizovat výstavbu zobrazovaného subjektu pomocí os a proporcí, dosažení iluze prostoru a hmoty trojrozměrné předlohy přenesené na dvourozměrný podklad. Zkušenost s různými technikami.

12. Jaké byly pedagogické strategie vašich učitelů? Co byly jejich silné, a naopak slabé stránky? U většiny mých pedagogů jsem zažil klasický akademický přístup. U některých ale existovala jakási hranice, omezující. U jiných naopak, povzbuzení k tvořivému rozvíjení vlastního názoru, kreativní posun, odložení svazujících pravidel, rozbití kánonu, (ne však bez jeho poznání a zvládnutí), překonání hrozby sklouznutí do rutiny. Povzbuzení při neúspěchu.

13. Jaký typ kresby Vás přitahoval, co Vás inspirovalo?

V čase mých studií to byla figurální kresba, postupně od vrcholné renesance jsem „přeskočil“ k expresionismu 20. století.

14. Jaký byl týdenní časový fond vymezený figurální kresbě při studiu na vysoké škole? Je to už tak dávno. Až se stydím, že si přesnou časovou osu nepamatuji. V prvním přípravném ročníku to bylo každý pracovní den dopoledne + večerní akt jednou týdně několik hodin. Ve druhém přípravném ročníku už dopoledne byly věnované malbě podle neživé předlohy a později živého modelu. Při studiu už v katedrových ateliérech (grafika) zůstal večerní akt, a to až do diplomového šestého ročníku.

15. Věnovali jste se kresbě i ve svém volném čase mimo výuku?

Věnoval jsem se kresbě i mimo ateliér, paradoxně nejvíce na povinných teoretických přednáškách. Vznikaly kresby „*utajené*“, spíše menších formátů.

16. Váš vztah k výuce kresby z pozice pedagoga (pozitiva/negativa)?

Mám rád atmosféru tradičního ateliéru, možná to zní jako klišé, anebo zpověď konzervativního dědka. Je těžké mít povinnost učit studenty, kteří nejeví absolutně zájem a neprojevují snahu. Takových je naštěstí jenom minimum. Trápím se s průměrnými (tam je ještě naděje) a těším se na vynikající. Ti jsou vděční za každé slovo, je radost sledovat je při práci. V tu chvíli ani „*slovo*“ nevyslovím, ještě bych to mohl pokazit. Největší satisfakcí je sledovat jejich výtvarný růst.

17. Jaké je postavení a význam výuky figurální kresby ve vysokoškolském prostředí v České republice a Slovenské republice v 21. století? Dovolím si vyslovit názor: Ještě se statečně drží a bojuje, ale neustále čelí snahám o snižování jejího významu, resp. časové dotace v rozvrhu.

18. Jaký byl vývoj a role kresby ve vysokoškolském prostředí v České republice a Slovenské republice ve 2. polovině 20. století až po současnost?

To je otázka spíše na historiky umění z akademického prostředí se zkušenostmi z daného období. Zažil jsem ještě deformace a omezení totalitního režimu, nerad bych si připomněl můj resentment.

19. Vnímáte rozlišnost kresby podle paměti, fotografie či živého modelu?

Kresbu podle fotografie mým studentům absolutně nedoporučuji. Jinak je to, když tvoří kopie podle kreseb starých mistrů, tam se určitě mnohému naučí. Ale většinu práce za ně i tak vytvořil ten kopírovaný autor. Nic nenahradí zkušenost přenosu z 3D na 2D s vytvořením iluze prostoru a hmoty. Ostatní univerzální atributy (kompozice, proporce, „*mimesis*“) se dají získat jenom tímto způsobem.

20. S jakými problémy se při kresbě studenti potýkají nejčastěji?

Moji studenti – až na vzácné výjimky – přijdou na vysokou školu slabě až mizerně připraveni ze střední školy, podotýkám – výtvarné střední školy. Bez znalostí základů perspektivy, schopnosti komponovat atd. Vzpomínal jsem i světlé výjimky, tady musím jmenovat tu nejlepší – Střední uměleckoprůmyslovou školu v Uherském Hradišti.

21. Jak hodnotíte výuku figurální kresby v současnosti?

Záleží to od individuálního pedagoga, od jeho koncepce, přístupu, zájmu, motivaci. A v neposlední řadě je důležitý prostor, materiálové zázemí a logistika, možnosti získat a udržet si kvalitní živé modely. Podpora od vedení školy, akademie. Učil jsem i na školách v USA. Tam si studenti platili školné, na prestižních školách vysoké školné. Většina z nich si toho proto adekvátně vážila, nedovolili si absenci bez opravdu vážného důvodu, vyžadovali si neustálou pozornost, neodpustili zaváhání pedagoga, atmosféra byla stimulující, byla to výzva. Nehovořím o mzdě pedagoga.

22. Co Vám výuka kresby přináší? Jaké emoce při ní prožíváte?

Satisfakce a živelná radost, když se mým studentům daří. Pocity blízké depresi, když i navzdory mé snaze necítím pozitivní odezvu.

23. Mají dnešní studenti lepší podmínky pro výuku kresby?

Znovu smím odpovědět jenom za moje alma mater, na které i učím figurální kresbu od roku 1995. Prostoru nikdy není dost. Když nám nějaký prostor přibyl, navýšil se i počet studentů. Ale abych byl i pozitivní, získali jsme kvalitnější stojany a nové desky podle požadavků nás pedagogů.

24. Ovlivňují tyto možnosti míru talentu současných studentů?

Míru talentu žádný vnější element neovlivňuje. Možná je můj názor extrémní, možná romantizující a konzervativní, ale výrazně talentovaný jedinec se projeví navzdory překážkám. Když jsou na škole ideální podmínky, ulehčí to jeho cestu ke kvalitním výsledkům.

25. Jaké uplatnění a postavení má kresba ve vašem oboru?

Platí odpověď na otázku č. 24. Asi bych jenom dodal, že specifický význam má kresba pro budoucí restaurátory uměleckých děl vytvořených na papíře.

26. Zastáváte názor, že by při současné výuce figurální kresby na školách mělo dojít k určitým změnám? Ne, ale znovu, platí to jenom pro mě. Já učím budoucí restaurátory a tam platí, že (dovolím si citovat z mé pedagogické koncepce): Poslání restaurátora si vyžaduje, aby odborné znalosti a vědomosti technického charakteru byly vyvážené talentem umělce. Na splnění i náročnějších úkolů, odpovídající profesionální úrovni je pro adepta tohoto nelehkého povolání nevyhnutelné, vzhledem na specifikaci oboru restaurování v struktuře umělecké vysoké školy typu akademie, absolvovat „klasický“ ateliérový proces výuky kresby. Historicky ověřený systém stupňování náročnosti předkládaných problémů s důrazem na kompozici, perspektivu, plastičnost, prostor, základní znalost anatomie lidského těla a na proporce sleduje cíl osvojení si u posluchačů jistoty při řešení jednotlivých zadání. Prioritou je používání tradičních postupů, technik a médií. Jenom jejich dokonalé zvládnutí umožní, hlavně u vyšších ročníků, hledání osobitého výrazu stylizace a případné experimentování s různými médii, přičemž rozsah seberealizace v kresbě může být od detailní realistické studie až po spontánní zkratku, gesto, či abstrakci.

27. Jaké nástroje ke kresbě používáte?

Pokud máte na mysli techniky, tak moji adeпти restaurování využívají celou škálu možností, které poskytují klasické materiály (jako je uhel, rudka, tužka, tuž, pastel), tedy od čistě lineární kresby až po kresební struktury a šrafování, valéry, lavírování, anebo jejich kombinace. Tyto prostředky umožňují vybudování představy prostoru a hmoty. Pro výstavbu samotného objektu studie portrétu, půlfigury, figury, nebo figurální kompozice, je důležitý smysl pro kompozici a proporce.

28. Mohou nová média ovlivnit vývoj kresby?

Můžou existovat jako obohacení, nenahradí však kresbu v tradičním pojmání. Kresba například na tabletu je další technikou, novou, přinesla ji naše doba, určitě je legitimní, a proto by bylo „zpátečnické“ ji a priori zavrhnout.

29. Preferujete při své práci klasickou kresbu, nebo upřednostňujete nové techniky? Pro studenty klasických disciplín, včetně restaurování, preferuji klasickou kresbu, její zvládnutí na adekvátní úrovni. To se nedá „přeskočit“. Je potom až výlučně na samotných absolventech, jaké techniky a technologie budou v praxi využívat.

Já osobně kresbu pomocí digitálních technologií nepoužívám, ale určitě má svoje výhody pro určité obory, například knižní ilustrace či komiks.

30. Má kresba něco, co nemají nová média?

Kontakt s materiálem, živý kontakt, papír voní nebo smrdí, dá se ohmatat, má svoji strukturu, tvrdost či měkkost. Materiál odolává, někdy se poddá a spolupracuje, jindy je s ním třeba „*bojovat*“, ale i to je radost.

31. Má klasická kresba naději na přežití v konkurenci nových médií?

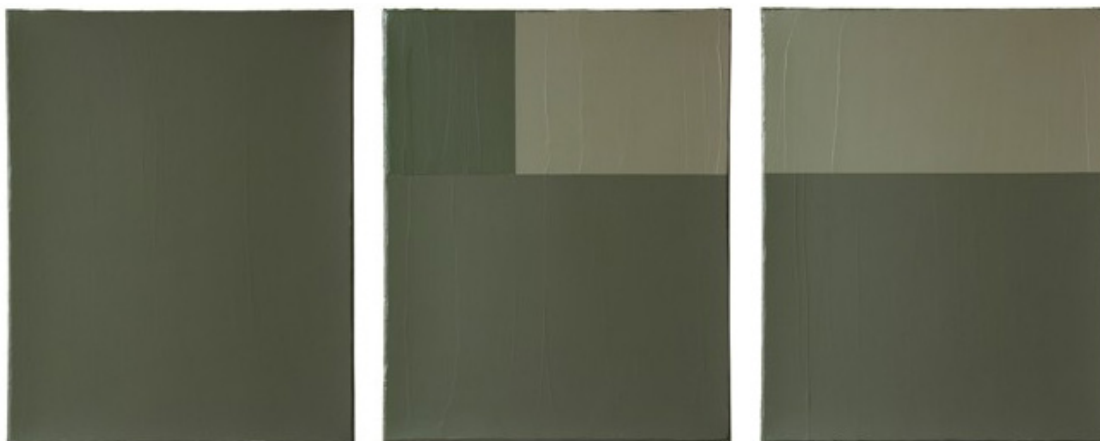
Rozhodně ano.

32. Myslíte si, že má kresba v současném umění budoucnost?

Tak jako psaní kvalitní literatury (abeceda), skládání hudby (noty), ...

33. Jaké jsou možnosti a využití kresby v budoucnosti?

Možnosti a využití se v principu nemění. Vlastně se nezměnila od časů kreseb jeskynního člověka. Neohrozí je ani nové technologie. Ty sice mohou mít tendenci tradičně pojímanou kresbu a její výuku na uměleckých školách vytlačit mimo, minimalizovat, ale kresba se vždy vítězně vrátí.



Obrázek 11: David Čárský, Triptych 541, 542, 543, 2006



Obrázek 12:
Josef Daněk

5. Doc. Mgr Josef Daněk

Scénograf, grafik, malíř, pedagog, performer a kurátor Josef Daněk se narodil v roce 1961 ve Vyšším Brodě. Mezi lety 1980–1989 studoval na Pedagogické fakultě Univerzity J. E. Purkyně v Brně. Poté ve studiu pokračoval na Janáčkově akademii múzických umění v Brně (1992–1993), obor scénografie. V roce 2007 založil spolu s K. G. Hayem „Frozen Academy“ v Larroque ve Francii. Mezi lety 1994–2003 (s přestávkami) učil kresbu na Fakultě výtvarných umění, Vysokého učení technického v Brně, kde mezi lety 2003–2007 vedl Ateliér kresby. V současnosti působí Josef Daněk na Fakultě umění Ostravské univerzity.

„Jedním z výrazných, typických znaků jeho tvorby je její různorodost: vyjadřuje se kresbou, malbou, objektem, performancí, literárním či scénickým textem nebo výpravou. Racionalizované využívání elektronických forem mu slouží k vyjádření postoje i provokaci.“⁵

⁵ HAVLÍČEK, Jiří. *Josef Daněk: Kresby. Brno: Galerie mladých, 1988.*

Zde několik poznámek k vašim otázkám, nebo spíš k tématu, kterým se zabýváte, tedy významu figurální kresby na dnešní vysoké umělecké škole. Především, že způsob, jak otázky formulujete, mne vede k tomu, abych své poznámky držel v elementární a velmi obecné rovině, a to je pak velmi těžké vyjádřit něco jiného než věci, které jsou až příliš zřejmé. Ale snad i to je dobré někdy zopakovat. Abych se alespoň trochu vyhnul té obecnosti, zkouším naznačit své vlastní postoje, tak jak si je postupně ujasňuji během své práce v Ateliéru kresby na Fakultě umění v Ostravě a v Ateliéru kresby na brněnské Fakultě výtvarných umění, kde jsem pracoval skoro patnáct let předtím. Ale i když se pokouším takto mluvit za sebe, není výsledek o moc konkrétnější a určitější. Na většinu vašich otázek jednoduše neexistuje jednoznačná odpověď. Reálný podíl tradiční figurální kresby na přípravě mladých umělců je výsledkem mnohoznačné a často rozporuplné dynamiky vývoje oboru a nemůže ho v celku změnit žádné jednotlivé chtění.

O prospěšnosti a smysluplnosti figurální kresby není třeba pochybovat. Jejím pěstováním se člověk učí nejen vlastnímu kreslení, ale i schopnosti vnímat prostor, pracovat s formátem a v té nejobecnější podobě výtvarně myslet. Určitě je dobré, aby figurální kresba hrála důležitou roli v celku uměleckého vzdělávání a je třeba dbát o to, aby škola dávala výuce kresby odpovídající místa ve studijních plánech a také zajišťovala skutečně funkční podmínky. (Například dost velké kreslírny. To je hodně důležité a právě tady bývá na fakultách vyvíjen tlak třeba k využívání podobných prostor pro reprezentační účely.)

Osobně jsem rozhodně zastáncem figurální kresby a snažím se pro ni společně s několika dalšími kolegy na naší fakultě vytvářet základní podmínky. Ale určitě nesním o žádných „*systémových řešeních*“ Ostatně také vím, že je spousta důvodů, proč není dobré kresbu nikomu příliš nutit, a i když to při povrchním čtení může vypadat, jako bych mluvil sám proti sobě, některé teď připomenu. Mohlo by se zdát, že důležitost kresby na školách je něčím úplně samozřejmým, o čem nikdo z rozumných učitelů a studentů nepochybuje, jenomže reálná podoba škol naznačuje něco jiného. Ptáte se například, jestli kresby na školách ubývá a odpověď je jednoduchá: ubývá. A to nejen ve srovnání s časy Josefa Mánesa, ale třeba i ve srovnání s druhou polovinou minulého století. Jenomže na tom není nic překvapivého ani jednoznačně špatného. Představa, že se staré časy vrátí, není reálná a mechanické srovnávání s minulostí není funkční. Výtvarný obor se během minulého století docela proměnil ve všech svých projevech a funkcích. Mimo jiné se také mnohonásobně zvětšil počet umělců. Takže třeba už z toho důvodu je prostě nemyslitelné, aby všichni dnešní umělci procházeli stejným školením jako jejich předchůdci.

Zvláštní význam mají změny v přístupu ke kresbě spojené s rozvojem digitální techniky. Tady se jedná o relativně mladý a velmi živý problém a v této situaci je podle mne především potřeba jasně říci, že počítačová kresba nemůže tradiční kresebné dovednosti nahradit.

Co se týká představ o plošném rozšiřování výuky kresby: Náplň studia na vysoké škole je dána podobou studijních programů, za kterou odpovídají konkrétní garanti programů. To znamená, že se programy od sebe mohou velmi lišit a také se liší a vznikají jako výsledek střetů a názorových rozdílů. Jednoduše řečeno, dnes nežijeme ve světě, kde je jedna pravda, ale musíme se učit orientovat a prosazovat svoje názory ve spleti různých přístupů a pohledů na věc. Otázka, zda a v jakém rozsahu má být figurální kresba povinnou součástí studia, je také zřejmě konkrétním projevem obecnějšího dilematu, určitého napětí mezi školními přístupy, které preferují řemeslný trénink a jinými, které kladou důraz na vnímání uměleckých disciplín jako otevřeného prostoru tvořivosti. A v praxi jde vlastně vždycky jen o kombinaci obou přístupů. Není zde možné předem stanovit žádné závazné pravidlo.

Asi nejdůležitější je figurální kreslení (se svým relativně přesně vymezeným úkolem) v prvních ročnících studia. Zde je to skvělá věc vhodná pro řadu oborů. A často právě proto, že je určitým zúžením uměleckého úkolu, že pracuje s jistou měřitelností, srovnatelnou kvalitou, k níž je třeba dospět, nebo i normou, kterou je třeba naplnit. Dokonce toto zúžení může být někdy více motivující než samostatné tápání za ideálem osobního sebevyjádření. Ale vždycky záleží na konkrétní situaci. Velmi snadno se přísně vyžadovaná kresba může stát samoučelnou a otravnou nudou, a to není dobré a ani dlouhodobě prosaditelné.

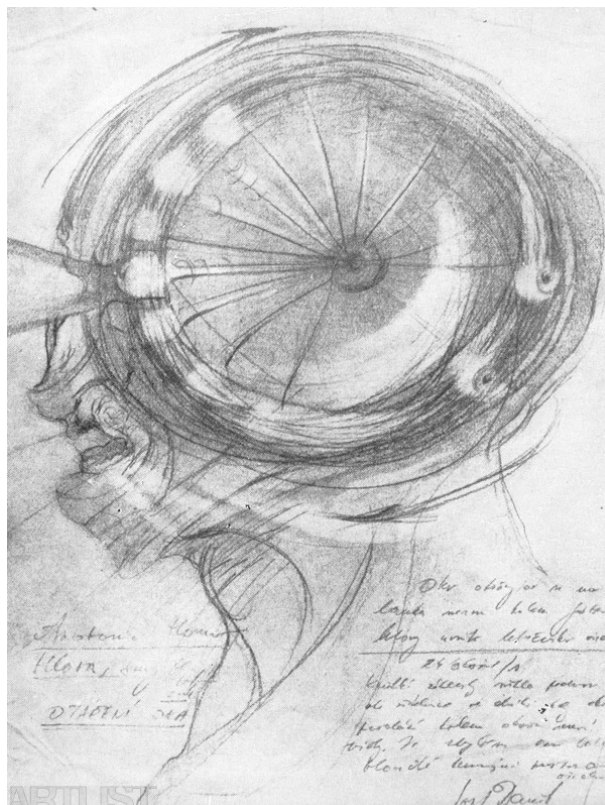
Řemeslná dovednost je něco jako nástroj, který člověk školením dostává do rukou. A žádný nástroj není dobré chápat jako něco samospasitelného. Je přeci jasné, že ani v dobách, kdy kvalita zobrazivé kresby byla naprosto nutnou podmínkou profesní způsobilosti, nikdy nebyla postačující podmínkou k tomu, aby se někdo stal skutečným umělcem.

Má-li mít jakákoli výuka založená na tréninku nějaké dovednosti smysl, musí být součástí nějakého inspirativního širšího plánu. Musí k něčemu směřovat. Musí mít rozumnou míru a tu mu mohou vtiskovat jenom rozumní lidé, kteří se daným oborem dlouho zabývají. A stejné je to i s figurální kresbou. Jednoduché návody nemají smysl.

Ale pokud se ptáte, zda má kresba v současném umění budoucnost a zaznívá z toho skoro obava o její budoucí existenci, mohu vás uklidnit. Kreslení určitě ze světa nezmizí. Nejspíš se bude kreslit i v nejbližších tisíciletích, tak jak tomu bylo i v těch minulých. Určitě nezmizí ani portrétní nebo figurální kresba. O to, aby měla místo ve výuce na vysoké škole, usilují a jistě i v budoucnu budou usilovat ti učitelé, kteří její význam vnímají.



Obrázek 13: Josef Daněk,
Lyžař, Alegorie myšlenky, 1991



Obrázek 14: Josef Daněk,
Otáčení oka, 1985



*Obrázek 15:
Martin Derner*

6. doc. Mgr. art. Martin Derner ArtD.

Umělec Martin Derner se narodil v roce 1973 v Košicích. Mezi lety 1987–1991 studoval na Střední uměleckoprůmyslové škole v Košicích. Dále ve studiu pokračoval na Vysoké škole výtvarných umění v Bratislavě (1996–2002) v Ateliéru volné a barevné grafiky u docenta Vojtěcha Kolenčíka. V letech 2009–2015 absolvoval doktorandské studium na Akademii umění v Bánské Bystřici, kde od roku 2005 pedagogicky působí na Katedře grafiky. V roce 1998 absolvoval studijní pobyt na Akademii sztuk pięknych v Poznani v Polsku a o rok později na University of Newcastle upon Tyne ve Velké Británii. Ve své tvorbě se nejvíce věnuje grafice a tvorbě autorských knih.⁶

⁶ *Martin Derner. Info. CV. [online]. 2021 [cit. 2020-08-09]. Dostupné z: www.martinder.com/work/sport-i-sport-i.*

Kresbu já osobně vnímám:

1. Jako první záznam, skica, zaznamenání idey.
2. Jako samostatnou kategorii umělecké výpovědi. Tak jako jsou malba a socha samostatné kategorie, stejně tak vnímám i kresbu.

Kdybych měl definovat kresbu, tak bych řekl, že je to jakýkoliv záznam idey, jakýmkoliv materiálem na jakýkoliv podklad (plošně) nebo v prostoru (3D), nevnímajíc digitální prostor.

Ale je to celkem těžký úkol definovat kresbu, mám s tím celkem problém, myslím, že se nedá přesně definovat. Resp. když ji chci nějak zakomponovat do slov, tak narážím na limity slov jako takových. Když povím, že kresba se vyznačuje linkou, čarou, tak nebudu mít úplnou pravdu. Kresba bude spíš spojena se suchým malířským materiálem. Štětcem, když tvořím linku, už maluji, ale když tu linku vytvořím uhlíkem, tak už kreslím.

A jestli je možno se jí naučit? Podle toho jak to myslíte. Zdá se mi, že myslíte naučit někoho malovat podle předlohy/modelu, tzv. studijní kresbu. Taková kresba se dá naučit. Když dotyčná osoba má ambici se to naučit, tak to jde. Podle míry talentu, samozřejmě, ale jde to. Určitě základní zvládnutí přenosu 3D modelu na 2D plochu jde naučit.

Studijní kresba se jako předmět na Slovensku vyučuje na středních a vysokých školách. Ještě moje generace, která studovala na střední škole v čase před revolucí, dostávala kvalitní základy od vyučujících. To pokračovalo i na vysoké škole, ale to už jsem aspoň já osobně těžil hlavně z kvalitní přípravy ze střední umělecko- průmyslové školy (tzv. ŠUPka). V té době byly tři tyto střední školy na Slovensku. V Košicích, v Kremnici a v Bratislavě.

Později se počet možností studovat na střední umělecké škole zvyšoval až po dnešních několik desítek tzv. středních uměleckých škol nebo jen oborů v rámci nějaké střední školy. Na těch třech školách učili (co se kresby týká) dobří a zkušení pedagogové, kteří uměli kresbu naučit, odevzdat zkušenosti. A to se potom ukázalo na vysoké škole, kde se už nevyučovaly úplné základy studijní kresby. Protože na školu se pro velký zájem dostali samozřejmě jen ti, kteří měli kvalitní kresbu na přijímačkách, to znamená, že měli i kvalitní přípravu na střední škole. Takže z vysoké školy absolvent odcházel v tomto směru připravený. Ale tento model, kdy na vysoké škole už neučili úplné základy kresby, protože na vysokou školu už byli přijati připravení malíři a na vysoké škole už jenom rozvíjeli dále své schopnosti, se přenášel na další mladší generace pedagogů. Ale na středních školách se generace vyměnily také, to už však z velké sítě uměleckých škol. Nejen v těch třech starých, ověřených v Košicích, Kremnici a v Bratislavě.

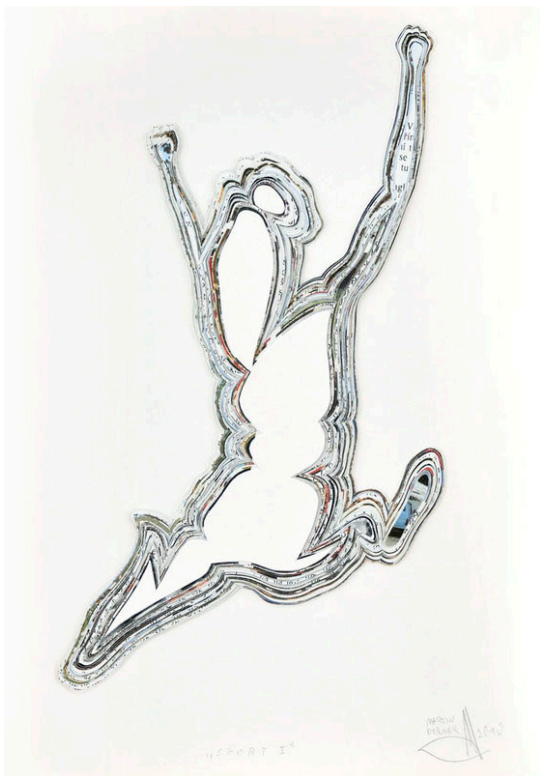
A když už přibylo mnoho pedagogických míst s možností učit, tak ne na každé škole vyučuje kresbu kvalitní pedagog. Sítu už není tak husté. Zrcadlem toho vidíme už na přijímačkách, protože většina uchazečů neovládá základní principy kresby podle modelu, nemají základní malířské zručnosti počínajíc držení uhlíku například. atd. Nebo jsou pomýleni nekvalitním pedagogem, který v kresbě právě nevynikal. A když už kresba na vysoké škole není tím základním, prvním měřítkem kvality, tak se nám na vysoké školy dostávají i v kresbě méně zorientovaní studenti. Ti se během studia dejme tomu nezaměří na kresbu, protože ji nikdy neovládali, měli ovšem jiné kvality a ty rozvíjeli, v těch se realizovali. Každopádně ve výsledku jsou to výborní výtvarníci, ale studijní kresbou se nezaobírali, protože neměli důvod. Kresba na vysoké škole se vyučuje první tři roky a později se jí věnují pouze ti, kterým se stala jejich vyjadřovacím prostředkem a těch je velmi málo.

A kolotoč se za chvíli uzavře, protože na střední školy, kterých je mnoho, jdou učit i absolventi, kteří řekněme nevynikali v kresbě, protože byli vysloveně slabí. Ale když už jsem vzpomněl, studium na vysoké škole dnes nestojí jenom na kresbě. A tak se stalo, že kresbu na středních školách neučí právě ti nejvhodnější pedagogové. Tím pádem na přijímačky na vysoké školy přicházejí nepřipravení mladí lidé. A tady se kruh uzavírá.

Ale musím říct, že napříč těmito mým úvahám, z odstupů času, který už mám, tak se vždy najdou studenti, kteří jsou vynikající v kresbě a ne jen té studijní. To jsou ty přirozené talenty.

Avšak poznatky ze studijní kresby jsou velmi důležitou součástí vnímání světa kolem sebe a jeho výtvarného přepisu do výtvarného díla. Naučí člověka zaměřit pozornost na důležité věci. Po dostatečně dlouhém věnování se studijní kresbě jsme schopni výtvarné, ale i významové zkratky, která je nepostradatelná při tvorbě jako takové. I když se studijní kresba někdy považuje za klasicistický přežitek (v období klasicismu se tato výuka začala praktikovat na školách) a někteří by ji jako předmět klidně i zrušili, pořád zůstává dobrým rozlišovacím měřítkem, např. na přijímačkách (z výše uvedených důvodů).

Kresba, ale ne jenom její studijní část, je totiž vždy aktuální, nikdy nezestárne. Techniky nezestárnou, jenom se aktualizují, a také přibývají vždy nové. Takže pokud jde o budoucnost kresby, ta tady bude vždycky. V různých podobách, ale stále tady bude. Trochu zešíroka jsem se rozepsal, tak snad je to srozumitelné.



*Obrázek 16: Martin Derner,
Sport I., 2010*



*Obrázek 17: Martin Derner,
Sport III., 2010*



*Obrázek 18:
Jiří Eliška*

7. doc. PaedDr. Jiří Eliška

Grafický designér, malíř a vysokoškolský pedagog Jiří Eliška se narodil v roce 1948 v Bratislavě. V letech 1963–1967 studoval na Střední uměleckoprůmyslové škole v Brně. Dále ve studiu pokračoval (1967–1971) na Pedagogické fakultě Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Brně. Od roku 1973 byl tři roky ředitelem státního zámku Vizovice. Poté začal vyučovat na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity v Brně, kde vedl výuku až do roku 2013. V letech 2005–2019 působil jako pedagog na Fakultě multimediálních komunikací Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně. Jiří Eliška je členem Unie výtvarných umělců České republiky a členem ICOGRADA (Mezinárodní rada komunikačního designu se sídlem v Montrealu CA), působí jako koordinátor IBCC (Koordinační výbor mezinárodních bienále) a je také autorem několika výukových materiálů (například Dějiny grafického designu nebo Písmo a grafický design).⁷

„Ve své tvorbě se věnuje malbě, grafickému designu a typografii; upřednostňuje figurativní a figurální tematiku. Veškeré jeho výtvarné aktivity prostupuje kresba, která má lehkost, formální logiku a osobitý charakter.“⁸

⁷ *JiriEliška.cz: Doc. PaedDr. Jiří Eliška [online]. Brno: Jiří Eliška, 2020 [cit. 2020-07-16]. Dostupné z: <http://www.jiriEliška.cz/contact>.*

⁸ *Spolek Figurama. Figurama 10. 1. vydání, Praha: vydal spolek Figurama, 2010. Jiří Eliška, sv. 273. ISBN 978-80-254-6712-1.*

1. Co pro Vás znamená kresba?

Nejlépe to poznáte na svých dětech a vnoučatech. Kresbu „*vlastní*“ už rok stará mimina. „Mluví“ kresbou dřív než slovem. Kreslí, forma není vůbec podstatná, je vždy výjimečná. Ten, komu tahle „*kvalita myšlení*“ zůstane, se může stát nadaným výtvarníkem. Většina lidí ale tuto vizuálně komunikační fázi svého života téměř úplně zapomene. Přetrvává jako schopnost psát rukou písmo, podtrhávat si v textu...

2. Co je to kresba? Dá se kresba definovat, případně jak?

Každý, kdo se dotkne otázky „*kresba*“, má vlastní definici. Výtvarní kritici, kurátoři, historici umění... Běžnou populaci to nezajímá. Dnes je kresba skrytá v komplexu vizualizace čehokoliv, třeba v grafice počítačových her. Hodnotí se grafika, ne kresba. Architekti, designéři oděvů, bot, předmětů... všichni pracují s linií, tvarem, objemem, to všechno umí klasická kresba, ale dnes je pouze pomocnou berličkou v jejich tvorbě. Digitální kresba má také jiný úkol než nalezení osobitého uměleckého rukopisu. Není projevem talentu. Je produktem technologie podporující, byť i jen minimální dovednost. (Tak jako na elektronickém klávesovém nástroji můžete jedním prstem zahrát „*Ententýky dva špalíky*“ a program doplní zvukovou podobu celého symfonického orchestru.)

3. Je možné kresbu naučit?

Vedl jsem kurz kresby – plenér – německých důchodců (Univerzita třetího věku Masarykovy univerzity). Neměli žádnou zkušenost s výtvarnými aktivitami. Předem avizovali, že nic neumí. Kurz trval 3 dny. Velká pedagogická výzva. Základem je motivace a ukázky toho, jak zjednodušit a stylizovat tvar. Elementární metodika dělá divy. A pasparta zlepšil dojem o 50 %. Ano, kresbu lze naučit... U vzdělávání výtvarných umělců a mimořádně talentovaných lidí je ale cesta k osobitému kresebnému „*rukopisu*“ úplně jiná a skoro neovlivnitelná.

4. Co kromě talentu je podle Vás nutné ke zrodu kvalitní kresby?

U výtvarné pedagogiky je to stejné jako u jiných uměleckých oborů. Profesor Turba s lehkou ironií konstatoval, že těm, kteří mají talent, stačí naznačit, trochu poradit, popostrčit... těm netaalentovaným stejně nic nepomůže (mluvil o hercích). Talent je ne-naučitelná individuální dovednost, ojediněle formovaná duševní schopnost člověka formulovat a vytvářet nový svět a stojí nad standardy běžné populace. Talent je vzácný. Dnes je doba samozvaných talentů, sebeklamu a nadutosti těch, kteří neví, že talent nemají. Pro takové je slovo talent jen výmluva. Kresba vyžaduje tvůrčí inteligenci. Průměrní a podprůměrní se mohou sice něco naučit, ale zůstane to vždy jen v rovině rutiny nebo klišé. Těmto lidem naštěstí pomáhají počítačové technologie.

5. Úloha (postavení, důležitost) kresby na vysokých školách?

Učit kresbu na vysoké škole má stejný význam jako učit se číst naležato, nejen kolmo z monitoru. Kresba je odrazem myšlení a vyjádřením názoru. Stačí si uvědomit, na co se to vlastně v Altamire díváme.

6. Platí podle Vás pravidlo, že je kresba důležitou součástí pro přijetí ke studiu na vysoké výtvarné školy? Prokazovat talent pro kresbu na některých oborech uměleckého vysokého školství snad ani není nutné. Jsou obory, které talent pro kresbu nepotřebují. Pokud přijmeme názor, že happening, instalace, světelný design, koncept, videoart, performance, intervence do veřejného prostoru atd. je uměním (odnoží vizuálního umění), pak jsme ve stejné kategorii činností, jako je např.: umění války, umění politického kompromisu, umění propagandy, umění cokoliv prodat, umění mluvit na veřejnosti atd. Slovo „*umělec*“ se stalo slovem, které označuje činnost... podobně jako prodavačka, zedník, politik. Pokud je kresba součástí vysokoškolského studia výtvarného umění, pak by ji uchazeč i student ovládat měl předem. Až na výjimky. Inzitivní umělci, stejně jako muzikanti, kteří neznají noty, jsou součástí struktury a systému... ti stojí mimo kategorie, nic dokazovat nemusí.

7. Charakterizujte průběh výuky kresby na střední škole a vysoké škole.

Na středních školách (v České republice má 60 středních škol akreditaci pro grafický design!) se učitelé snaží splnit učební plány, sledované parametry a plnit osnovy. O kvalitu ani nemůže jít, ani o ni nejde. Jsou to továrny na maturitu. Proto také většina vysokých uměleckých škol výsledky středoškolského studia nebere vážně, a proto má vlastní systém talentových zkoušek. Výuka kresby na vysoké škole je více cílená na osobnost studenta(tky).

8. Jaká je současná situace ve výuce kresby na výtvarných školách, k jakým změnám došlo? Pouze moje domněnky. Jak získat správná a pravdivá (objektivní data) o výuce? Ateliér ilustrace má jistě velmi vysoké nároky na osobnost studujících, jiné než u scénografů, grafiků, designérů čehokoliv nebo módních kreativců... Jestli vyšší nebo nižší je dané kvalitou osobnosti docenta nebo profesora. Profesor Jiří Lindovský (Akademie výtvarných umění v Praze) řekl, že skutečný talent se prokáže 5 až 7 let po absolvování školy. Má pravdu. Stovky absolventů Akademie, Umprumky a krajských uměleckých fakult a... kde všichni jsou? (Podobně jsou na tom herci, režiséři, dramaturgové, kameramani, fotografové... hyperinflace umělců všeho druhu. Luis Buñuel – výrok kolem roku 1930: „*Dnes je režisérem každý, kdo nedokázal, že jím není.*“).

9. Souhlasíte s názorem, že v minulosti byl dán výuce kresby větší prostor?

Kresba měla v minulosti vnímavější publikum. Byla hodnotou pro ty, kteří ji učili, pro ty, co se ji učili, pro diváky i zákazníky (portrétisti byli pod drobnohledem nejvíc). Stačí se podívat na Kupkovy kresby ze satirických tiskovin konce 19. století v Paříži, než se stal malířem abstrakce. Tehdy jeho kresby uměli lidé „číst“. Postmoderna zredukovala a zdeformovala hodnoty... všechny.

10. Jaké byly přínosy přípravných ročníků?

Přípravku absolvovali i výrazně talentovaní, aby se dostali na studia, když každý rok přijímali třeba jen profesori jednoho uchazeče. Měli motivaci a museli být trpěliví, někteří se hlásili mnohokrát. Přípravky jsou spíš ekonomická záležitost.

11. Co jste získal studiem kresby na výtvarné škole?

Kresba je časově náročná disciplína. Víc než studium kresby, figurální kreslení, večerní akt, denní záznamy – skici, bloky plné kresebných poznámek bylo pro mne důležité, s kým jsem studoval. Spolužáci (Zdeněk Netopil, Jiří Lindovský, Josef Ťapřuch, Aleš Lamr...) byli mou motivací. Kontakt s nimi mě učil „*kreslit si v duchu, představovat si, výtvarně myslet*“. Na vysoké škole už moje kreslení mělo jinou pozici než na střední. Už jsem se neučil kreslit. Kresba se stala samostatným finálním dílem.

12. Jaké byly pedagogické strategie vašich učitelů? Co byly jejich silné, a naopak slabé stránky? Učil mě Milan Zezula (virtuóz kresby), Antonín Zamazal (klasika, byl žákem Švabinského), Jindřich Svoboda (jediný český knihař, který byl členem francouzského královského cechu uměleckých knihařů), Jiří Hadlač, Miloš Slezák, Igor Zhoř (historik umění)... Jejich silné ani slabé stránky jsem neřešil. Byli výjimeční, originální, tvůrčí, byli to „*širokopásmové*“ osobnosti... nic lepšího mne v čase studií potkat nemohlo.

13. Jaký byl týdenní časový fond vymezený kresbě při studiu na vysoké škole?

Figurální kresba, studijní kresba – 4 hodiny týdně, večerní akt – jednou týdně. Bylo nás šest v ročníku, rozvrh byl volný, kreslilo se, dokud se chtělo... zlaté časy.

14. Věnovali jste se kresbě i ve svém volném čase mimo výuku?

Kreslil jsem často. Ale v jisté chvíli zjistíte, že už tolik „trénovat“ kresbu nemusíte. Já jsem svou kresbu posunul do pozice finálního řešení, kresba se stala formou. Moje malby i grafiky byly postaveny na kresbě... barva, prostor, objem atd. to bylo až na druhém místě.

15. Jaký typ kresby Vás přitahoval, co Vás inspirovalo?

Byl jsem zvědavý a pozorný pozorovatel. U některých umělců mi „*vadilo*“, že jsem hned nepoznal, jak to dělají. J. Hollar uměl zpodobnit kožešinu, brokát, sklo, kůži..., přitom je to jenom stopa rydla v kovu. Jak H. Holbein linkou nakreslenou olůvkem dosáhl toho, že má v sobě tvar, objem i světlo... Trpělivost Borna, když jeden čas kreslil tak, že každou linku přeškrtoval drobnými čárkami... těch muselo být na miliony. Kresby Trnky, když mu bylo 15... Zdeněk Burian, jeho kresby a kvaše, když mu bylo 16 let, Kamil Lhoták... Jestli mě to ovlivnilo? Kreslím úplně jinak než oni.

16. Váš vztah k výuce kresby z pozice pedagoga (pozitiva/negativa)?

Učil jsem na Masarykově univerzitě budoucí učitelky výtvarné výchovy. Nepotřebovaly kreslit jako profesionálové. Kresba byla součástí jejich sebevzdělání a poznání důvodů, k čemu vlastně výtvarná výchova na základních školách a středních školách je. Učil jsem je vizuální komunikaci a základům grafické práce v rozsahu, který jim byl něco platný. Aby se ve svých metodických přípravách měly o co opřít a věděly, proč a jak učit.

17. Vnímáte rozlišnost kresby podle paměti, fotografie či živého modelu?

Mucha si nafotil modelky v pozicích, které pak kresbou zakomponoval do své Epopeje, aby ušetřil peníze a čas. Foto místo modelu – dnes běžná věc. Počítač – v jedné vrstvě fotka, v druhé se podle ní obkresluje. Kresba podle živého modelu se děje jen v době studií na vysoké škole. Několik málo malířů tak činí i později, ale je to spíš rarita. (Zdeněk Císařovský...). Podle fotek vznikají skvělé věci (Jan Merta). Zrzavý nakreslil Máchu, vymyslel si jeho tvář, stejně tak Jiřincová. Vnitřní duševní model má stejnou hodnotu jako živý, nebo fotka. Kresba není kopií viděného.

18. S jakými problémy se při kresbě studenti potýkají nejčastěji?

Výuka kresby určitě nestojí na piedestalu vysokoškolského studia ani moc vysoko, ani moc pevně. Přišly nové technologie, digitální nástroje, ale hlavně se posunuly profesní standardy a požadavky na kreativitu. Postmoderní společnost posouvá všechny parametry a koordinátory tvorby nečekaným směrem (etika, morálka, politika, agrese, pohrdání, sebestřednost, arogance vůči starším...). Kresba a figurální kresba v takovém prostředí? Když se bude dobře „*prodávat*“, tak bude. Pokud ne, tak taky bude, ale jen jako elitní „*ruční*“ výroba pro pár fajšmekrů.

19. Jak hodnotíte výuku kresby v současnosti?

Lze zřetelně doložit postavení, rozsah i váhu výuky kresby před a po nástupů počítačů. Spolu se změnami hierarchie hodnot si každá nová generace nově definuje svou životní filozofii (mileniálové např.). Logicky tak činí i malá část společnosti – výtvarní umělci. Kresba už asi není pro umělce prioritou.

20. Co Vám výuka kresby přináší? Jaké emoce při ní prožíváte?

Být učitelem (třeba i kresby), je věcí osobní odvahy (stejně jako stát se malířem). Učit není ani tak profese, je to spíš umění psychologie a trochu osobního charisma. Psychicky náročná práce. Občas radost, když je vidět posun k lepšímu. Nic víc.

21. Mají dnešní studenti lepší podmínky pro výuku kresby?

Kreslit se dá kdekoliv, prostředí není rozhodující pro dosažení kvalitního výsledku. Pohodlí vede ke zhýčkanosti... modelové a modelky jsou na tom hůř... vždycky. Možná se po uchazečích a studentech vysokých škol chce něco, co je nikdo před tím moc neučil. Pragmaticky hledají důvod a praktické využití všeho, co na vysoké škole dělají. Cení se snaha... ostatní parametry taky, ale nejsou už rozhodující.

22. Ovlivňují tyto možnosti míru talentu současných studentů?

Lepší podmínky při výuce kresby nemají vliv na míru talentu.

23. Zastáváte názor, že by při současné výuce kresby na školách mělo dojít k určitým změnám? Silná osobnost pedagoga může ovlivnit formování názorů studentů a studentek. Nejde jen o konkrétní uměleckou úroveň pedagoga, ale ať chce nebo nechce, stejně vstupuje do myslí všech kolem sebe..., lepší je, když kladně.

24. Jaké nástroje ke kresbě používáte?

Stačí mi karton se zajímavou texturou a mírně tónovaný, tužka měkká i tvrdá, pentelka (malíř Pavel Dvorský si brousí i hrot pentelky do špičky, vědecká kresba chce své), plastická guma a běloba. Občas pár pastelek, pravítka, protože do kreseb „implementuji“ lineární rastry (odkaz na fotografické zrna a řádkování televizního obrazu a monitoru). Fixativ, aby se mi vrstvy nesmíchaly a černou akrylovou barvu. Grafické plochy a kresba tužkou spolu vytváří napětí a kontrast. Plocha a linie... z těchto dvou ingrediencí udělám všechno, co potřebuji. Portréty, figurativní obrazy, něco mezi malbou a grafikou.

25. Jaké uplatnění a postavení má kresba ve vašem oboru?

Sázím knihy o historii, kreslím do nich stovky drobných ilustrací, udělám obálku a tiskové PDF. Překresluji všechno, co by jinak podléhalo komplikovanému hledání majitelů autorských práv. Ilustrace je mizerně placená, ale umožňuje veřejnou prezentaci mého výtvarného snažení.

26. Mohou nová média ovlivnit vývoj kresby?

Počítačová kresba, digitální linie, která se sama vyhlazuje, zrcadlově kopíruje, mění strukturu z nabídky nástrojů, stop a struktur, je poněkud anonymní a drátěná, ale pro potřebu vizualizované informace v reklamě a dalších médiích je plně dostačující. Pokud je cíleně kultivovaná a získá trochu osobitý, rozpoznatelný charakter, pak jde její autor správným směrem.

27. Preferujete při své práci klasickou kresbu, nebo upřednostňujete nové techniky? S kresbou neexperimentuji... jen ji častěji a víc vkládám do malby a počítačové grafiky. V 60. a 70. letech jsem sledoval akce, happeningy, performance, jak kreslí vítr a voda, alternativní a nezvyklé formy, kdy se hledala čirá autenticita... (kreslily opice i sloni)..., konceptualisty, také snahy o absolutní čistotu formy (kreslení za zády, levou rukou, kresba podle vyprávění, nový surrealismus, umění tělesně a duševně hendikepovaných... Důležitý byl efekt a společenská aktivita než samotný výsledek, byl to trochu i protest. To všechno ale nemělo vliv na to, co dělám.

28. Má kresba něco, co nemají nová média?

Oko – mozek – ruka – stopa nástroje – nosič = kresba. Nová média jsou jen nová technologie, další nástroj. Podstata vzniku kresby je pořád stejná.

29. Má klasická kresba naději na přežití v konkurenci nových médií?

Určitě ano. Vzniknou (zítra, za 20 – 50 – 100 let...) nové programy na podporu kresby, grafiky, vizuální konstrukce obrazu apod., přijdou nové nosiče i média, kde se to, co dnes nazýváme kresbu, bude vizuálně definovat v reálném nebo nereálném prostoru jinak než dvourozměrně. Dokud to ale bude ve výsledku přece jen z části výtvar fyzicky existujícího člověka, tak bude i logickou součástí budoucnosti.

30. Myslíte si, že má kresba v současném umění budoucnost?

Kresba je zrcadlem individuálních schopností, dovedností, originality a tvůrčího bytí konkrétního člověka. Dokud nebudou kresbu a obrazy vyrábět roboti, má umělecká individualita budoucnost. Vždy se najde blázen, který bude znovu a znovu transformovat svět okolo sebe do vlastního vesmíru. Který bude předělávat 3D svět do své iluze 3D světa – na papíře nebo v kyberprostoru.

„Fenomén kresby je zajímavý ve své nekonečnosti, jako médium, kterým se lidé snaží „okopírovat“ viděnou realitu nebo zaznamenat vize tušené či fantazijní. Tisíce let tuto aktivitu lidé provádějí, aby „vytvořili“ novou skutečnost. Víme, že postmoderní estetika, strategie teoretiků, práce kurátorů a vliv obchodníků, to vše zrelativizovalo hodnoty moderních vizuálních umění. Zatímco u muzikantů se jistá řemeslná zručnost ovládnání hudebního instrumentu očekává (i u punku), při hodnocení výtvarného umění je řemeslo kresby až někde na konci hodnotového žebříčku. Nadšenci, laici a amatéři kreslí z citových pohnutek a s láskou. Profesionální umělci prezentují kresbou svůj talent, řemeslnou zručnost, dovednost a vlastní výjimečnost (umění=umět).“⁹ vypráví Jiří Eliška v katalogu Figurama 2011



*Obrázek 19: Jiří Eliška,
kresba, Noční akt*



*Obrázek 20: Jiří Eliška,
kresba, Denní akt*



*Obrázek 21: Jiří Eliška,
akryl, Akt zima*

⁹ Spolek Figurama. *Figurama 11*. 1. vydání. Jiří Eliška. Praha: vydal spolek Figurama, 2011. sv. 112-113. ISBN 978-80-904889-0-8.



*Obrázek 22:
Patrik Hábl*

8. doc. Mga. Patrik Hábl

Umělec Patrik Hábl se narodil v roce 1975 ve Zlíně. Mezi lety 1989–1993 studoval Střední uměleckoprůmyslovou školu v Uherském Hradišti. Dále ve studiu pokračoval na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze (1994–2000), v Ateliéru malby pod vedením profesora Pavla Nešlhy. V roce 1996 absolvoval roční litografické školení v Ateliéru grafiky Mikoláše Axmanna. Dále studoval na Akademii Muchina v Petrohradu (1997) a v roce 1998 navštěvoval Ateliér grafiky Vladimíra Kokolia na Akademii výtvarných umění v Praze. V současnosti pedagogicky působí na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze. Patrik Hábl je držitelem Waldesovy ceny a Europol Art Award. Dominantní médium v jeho výtvarné tvorbě je malba.¹⁰

¹⁰ DRURY, Richard. *Hábl Patrik. Praha: Galerie Dolmen, 2010. ISBN 978-80-87303-07-8.*

1. Co pro Vás kresba znamená?

Kresba je základ všech disciplín. Od kresby se všechno odvíjí. Je to nejstarší projev lidské civilizace od starověku, novověku až po současnost. Každá civilizace v historii lidstva se projevovала jiným způsobem. Je opravdu velmi zajímavé a rozmanité kresbu studentům zprostředkovat, a především je i motivovat skrze různé materiály a různé přístupy. Současně si uvědomit, že kreslit se nemusí jenom zastrouhanou tužkou, ale i rudkou nebo grafitem, může to být také pigment. Kresba nemusí být pouze lineární, může být tečkovaná, rozvedená v ploše malířsky, hyperrealistická, imaginativní nebo tušená. Přístupů je celá řada a je důležité to všechno obsáhnout a zprostředkovat. Kresba je základem všeho a dovedností, kterou je možné se naučit. Vždy je to na daném studentovi, jak kresbu uchopí a zda ji přijme za svou. To znamená, že kresba může mít i určitá úskalí. Kresba se může stát rutinou, kterou opakujeme automaticky. Pro mne osobně by měla kresba být neopakovatelnou a výjimečnou i skrze vyjádření, které budeme nějakým způsobem posouvat dál i za hranice možného, co kresba obsáhne.

2. Je možné kresbu naučit? A co kromě talentu je podle Vás nutné ke zrodu kvalitní kresby? Na kresbách u talentových přijímacích zkoušek jde vidět, z jaké střední umělecké školy k nám uchazeč přichází. Jako by každá ta střední škola měla své specifikum, své mantinely, které se odvíjí od daného pedagoga. A to si myslím, že může být chyba. Na výuce si uvědomuji, že každý student je jiný, proto chci vidět, jak ke kresbě daný student přistoupí. Opravdu nechci naházet všechny studenty do jednoho šuplíku, označit je nějakou nálepkou a říct dělejte tu kresbu takto. Protože ani já sám nevím, jak to má být. Každý může mít ke kresbě jiný přístup. Mým cílem je studenty kresbou nadchnout. Jsem přesvědčen, že naučit se dívat, pochopit proporce, anatomii, rozvržení kresby, kompozici, perspektivu a stavbu těla se naučit dá. Ale samozřejmě pokud se bavíme o nějaké vyšší exkluzivitě té kresby, která má výraz, která má něco, co běžná kresba nemá, která vás nadchne, která vás posadí do křesla nebo která vám podlomí kolena, tak těch je opravdu málo. Je to pouze o studentech a jejich přístupu. Záleží na tom, jak žijí, co se jim odehrává v hlavě, jak se dívají na svět, na ten model a jak s ním dokáží empatizovat. Toto kritérium se už určitě naučit nedá. Je to jako vždy střípek v mozaice. Škola je pouze zprostředkovatel, který nastrádá síť, do kterých se studenti sami musí chytit. To vyžaduje obrovskou práci, čas a pro někoho celý život pozorovat a zkoumat. A těch studentů, kteří vystoupají úplně nejvýš, je zlomek.

3. Úloha (postavení, důležitost) výuky figurální kresby na vysokých školách?

Už od Řecka přes renesanci a baroko fascinovalo lidské tělo a jeho anatomie mnoho umělců. Figura se stala základem. V historii má výuka figurální kresby určitou tradici. Na vysokých uměleckých školách se kresba stala součástí každodenního studia. Dnešní doba to převzala, stále vycházíme z lidského těla, které je nám nejvlastnější, možná pro tu vlastní nahotu. Zrcadlení sebe sama na papír skrze model, který zrovna kreslíme. Je také důležité, jaký model si vybíráme a jak s ním dokážeme empatizovat. V současné době je na výtvarných školách řada pedagogů, které figurální kresba nezajímá. Mají buď jisté antipatie ke kresbě modelu, připadá jim to jako z minulého století, nebo jsou pedagogové, kteří figurální kresbu až přehnaně adorují. Jsou tady konceptuální ateliéry, které považují tradici kresby figury pouze za přežitek, relikv minulosti, který by měl spíše zmizet. Studenti těchto ateliérů pak postrádají motivaci a figura je nezajímá. Je to velmi individuální a nůžky mezi jednotlivými ateliéry jsou velmi rozevřené.

4. Je důležitou součástí také výuka anatomie?

Ano, anatomie je velmi zásadní, ale zase jde o to zprostředkování. Vždy záleží na daném pedagogovi. Já jsem se učil anatomii formou zápisků, fragmentů, detailů jednotlivých svalů, a ne vždy se to setkalo s tím pochopením. Výuka se pro mě stala určitým drilem, stejně jako bych se učil rovnici nebo vzoreček. Museli jsme vědět, jak se každý sval jmenuje, a to vzbuzovalo u studentů pocit jakési nechutě. Anatomie na výtvarných školách by měla mít jinou formu než promítání jednotlivých svalů a následné zkoušení a testy. Naopak výuka anatomie by měla být aplikována přímo v praxi u kreslicího stojanu s tím modelem. To je daleko důležitější než biflování názvosloví nazpaměť.

5. Platí podle Vás pravidlo, že je kresba důležitou součástí pro přijetí ke studiu na vysoké výtvarné školy? Je to zajímavá otázka.

Když jsem se hlásil na Vysokou školu uměleckoprůmyslovou do Prahy, tak jsem se tam hned napoprvé nedostal. V té době byla kresba opravdu důležitá a po uchazečích se vyžadovala. Celý další rok jsem proto jezdil do domova důchodců, kde jsem kreslil a maloval stařečky a stařenky a připravoval se tak na další talentové zkoušky. Uvědomuji si, že ten rok měl pro mě obrovský význam. V té době jsem se v kresbě díky této osobní zkušenosti dostal hodně hluboko. Byl to mimořádně silný zážitek. A díky těm tvářím, které jsem tam nakreslil, jsem další rok hodně zaujal komisi u talentových zkoušek. Dnes si nedokážu představit, že by členy komise zaujaly kresby. V některých ateliérech jsou kresby sice stále důležité, ale v jiných je důležitější zase pohovor, jak člověk přemýšlí, co od školy očekává. Měl by to asi být mix všeho. Pro mě je kresba důležitou součástí, protože vám řekne něco o tom člověku.

Je to takový odraz, zrcadlo toho, jak ten uchazeč přemýšlí, co je zač. Už na základě té kresby si řeknete: „*Tak tohoto člověka bych chtěl vidět, toho bych chtěl potkat...*“ A pak najednou zjistíte, že to jde všechno ruku v ruce dohromady. Tento introvert se skrývá za touto slupkou kresby, jako když loupete cibuli. Je to velmi zajímavé sledovat psychologický proces kresby. Ta kresba vám otevře dveře do dalších komnat, a proto určitě považují kresbu za důležitou součást.

6. Charakterizujte průběh výuky figurální kresby na střední škole a vysoké škole. Na střední škole byla výuka kresby mimořádně zajímavá. Vedl nás skvělý malíř Svatopluk Slovenčík, který měl vliv na celou řadu generací. Byl silná osobnost s velkým charismatem, díky kterému nám předával už na střední škole své osobní zkušenosti z Akademie, kde dříve působil jako asistent Jiřímu Johnovi. Seznamoval nás s tradicí kresby skrze reprodukce obrazů v knihách. Neuvěřitelným způsobem nás dokázal pro kresbu nadchnout. Vzpomínám si, jak jsme výukou večerního kreslení žili, opravdu jsme tam rádi chodili a učili se kresbě. Bylo to mimořádně silné a zajímavé období. Myslím si, že jsem nebyl jediný, který tu figurální kresbu považoval za součást své existence a součást svého života. Všichni jsme se těšili na večerní kreslení a po výuce jsme všichni společně šli s roličkami kreseb dál diskutovat o umění i mimo školu.

Na vysoké škole se to proměnilo skrze osobnost Borise Jirků, který přistupoval k výuce trochu jinak. Samozřejmě se snažil studenty motivovat a vytvořil až jakési soutěživé prostředí. Figurální kresba mě vždy bavila a měla pro mě obrovský význam. Když vstoupíte do kreslírny, musíte na všechno zapomenout a stát se součástí toho modelu a té chvíle. A nesmíte vnímat okolní ruchy nebo být myšlenkami jinde. Musíte se zcela ponořit do sebe sama a na všechno zapomenout. Stejně tak to mají sportovci, muzikanti nebo herci v divadle. Musíte se pořád soustředit na tu hru / na tu kresbu. A být uvnitř, nebýt vně. Velmi rád vzpomínám na hodiny kresby, protože to byla jakási forma terapie / meditace, která vás někam hlouběji ponořila. Ne každý student chápe tento stav a ne každý se ho chce naučit nebo zažít.

7. Jaká je současná situace ve výuce figurální kresby na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze, k jakým změnám došlo? V současnosti je ve výuce figurální kresby mezi jednotlivými studenty obrovská propast. Jednak je to dané tím, že se na Umprum hlásí více uchazečů z gymnázií a nemají s kresbou příliš velkou zkušenost, anebo i tím, že pro některé ateliéry není kresba zásadním požadavkem k přijetí ke studiu. Nicméně si myslím, že to není jenom pedagogy, ale také studenty, pro které se kresba nestala přirozenou součástí. Současní studenti nemyslí kresbou a nevnímají ji jako součást celku.

Kresbu vnímají jako jednu z dovedností, kterou se můžou nebo nemusí naučit. Je potřeba, aby studenti kreslili z vlastní potřeby, nutnosti a iniciativy. Na škole dnes není možnost jen tak přijít do kreslírny a kreslit. Spoustu studentů mi říká, že jim tato možnost chybí. Je to stejné jako když někdo hraje na housle a potřebuje dlouhé hodiny cvičit. To, že hodně uchazečů spadne do kresebné rutiny může být dáno vlastním selháním nejit do větší hloubky, nebo také pedagogem samotným.

8. Souhlasíte s názorem, že v minulosti byl dán výuce figurální kresby větší prostor? Ano. Dnes přijdou studenti do kreslírny, jen pokud mají tento předmět povinně zahrnutý ve studijních plánech. Musí přijít, protože by jinak nedostali kredity. Jakmile dokreslí, pak už zase běží na jiný předmět. Pořád jsou v presu, v takových kleštích a není tam den, kdy by si mohli přijít jen tak zakreslit. Dříve to bylo jiné. V určité dny dopoledne se jenom kreslilo a mohl tam přijít kdokoli. Byli tam studenti, kteří chodili z jakési vnitřní potřeby velmi často a pravidelně během celého studia. Tak to už dnes bohužel není. Podle mě je to škoda, protože výuka kresby tím ztratila význam pro řadu studentů i pedagogů.

9. Jaký byl týdenní časový fond vymezený figurální kresbě při studiu na vysoké škole? V akademickém roce 2022–2023 trvá figurální kresba v rozsahu čtyř hodin týdně pro první ročník povinně. Dříve to bylo povinné i ve vyšších ročnících. Figuru jsme kreslili v životní velikosti. Těsně před covidem na Umprum vznikl předmět Výtvarný modul a jeho snahou bylo zhustit všechny hodiny do jednoho bloku, kde by studenti během semestru načerpali zkušenosti ve více oblastech, od perspektivy, akvarelu, anatomie přes perokresbu a dalších x disciplín. Kreslilo se proto na menší formáty (A2, A3), spíše se jednalo o kresbu tužkou a snahu pracovat více na stole než u kreslicího stojanu. Byl to úplně jiný pohled a přístup. V současné době jsme se však znovu vrátili k osvědčenému formátu u stojanů a zredukovali příliš velkou škálu témat. Každý vedoucí pedagog se snažil získat více času pro ateliérovou výuku. Dnes mají studenti ateliér v pondělí a ve čtvrtek. To znamená, že v tyto dny nemůže probíhat výuka kresby.

10. Co jste získal studiem figurální kresby na vysoké škole?

Získal jsem svobodu, která mi umožnila ponořit se i do jiných disciplín. Nebyla to jenom kresba pro kresbu, ale uvědomění si prostoru, měřítko, práce s plochou a obrazem. Naučil jsem se vnímat celý formát jako kompozici. Kresba mi otevřela další možnosti. Když jsem se až napodruhé dostal na vysokou školu do ateliéru k Pavlu Nešlehovi, byl jsem v prvním ročníku úplně sám. Bylo to v době, kdy se hlásilo na malbu 300 uchazečů a brali maximálně 2–3.

Ten rok přijali jenom mě. Model jsem měl sám pro sebe, a to vytvářelo mimořádné zajímavé a silné okamžiky. Dodnes si pamatuji každý z modelů.

11. Věnovali jste se kresbě i ve svém volném čase mimo výuku? Nebo byla výuka kresby na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze dostatečná? Ano, výuka byla dostatečná. Samozřejmě pokud jsem ve svém volném čase maloval obraz, tak jsem si uděl skicu. Myslet obrazem, myslet kresbou je součástí Vás samotných. Jde to ruku v ruce. Vždy jsem se snažil, aby z toho nebyla manýra, které jsem se bál. Je totiž velmi nebezpečné spadnout do jakékoliv rutiny nebo manýry a je potřeba to velmi důkladně rozlišovat a mít také velký nadhled. Ale to je bohužel celkově problém ve školství. Člověk by se neměl stát epigonem vlastního díla.

12. Vnímáte rozlišnost kresby podle paměti, fotografie či živého modelu?

Ano vnímám. Vážím si umělců, jako je třeba Václav Jirásek, který dokáže z fotky udělat naprosto živou scénérii daného okamžiku. Nicméně kreslit tvář podle fotky je zavádějící. Pokud budete kreslit podle portrétní fotky z občanského průkazu, která je velmi nekvalitní a plochá, tak ta kresba bude ještě více plochá, bude mít určité hendikepy a bude nějakým způsobem staženější, formálnější, sušší a plošší. Nic z té osobnosti v té kresbě nebude. Proto si myslím, že ten kontakt s tím modelem je opravdu důležitý. Nemusíte s tím modelem mluvit, stačí se jenom dívat a cítit jeho energii. Dovedu si představit, že někdo má tu fotku jako nápo vědu, díky které může tu kresbu posunout do daleko silnějších rovin. Podívejte se na portréty těch všech infantek a královských rodin od Diega Velázqueze, kde ti lidé skutečně stáli fyzicky modelem. Jsou to fascinující kompozice a situace. Velázquez se dokázal při malování ponořit někam hlouběji. Není to jenom forma, ale je to inovativní způsob, jak toho daného člověka zobrazit. Stejně tak Leonardo Da Vinci, který najednou pracoval úplně jinak, než bylo zvykem doposud. Tady jde o inovativnost, aby člověk neustrnul a nezůstal jenom v pouhém zobrazení právě té fotky, která může být zajímavější než ten výsledek jako takový. Proto preferuji určitě živý model. Paměť, to je také skvělá věc. V rámci předmětu Modul jsme měli téma kreslení kostry z paměti. Ale pro studenty, kteří tu kostru nikdy nedělali a neměli ji nastudovanou, to byl neskutečně těžký úkol. Začít první hodinu kreslit z paměti kostru, kterou v životě neviděli, příliš nejde. Souvisí to také s pamětí. Například rychlé skici zvířat v zoo, které jsou neustále v pohybu (ta vteřinová nebo půlvteřinová kresba) je velmi důležitá. Ano, kreslit podle paměti je dobré, ale musí s ní být určitá zkušenost. Stejně jako když vzlétá letadlo, musí postupně, pozvolna a nemůžete hned vystřelit do oblak.

13. S jakými problémy se při kresbě studenti potýkají nejčastěji?

Samozřejmě je pro studenty složitá perspektiva. Je to neskutečně složitá matematika. Ale pokud se začne s jednoduchými geometrickými tělesy, jako je krychle, válec nebo koule, tak se perspektiva dá naučit. Celkově mají studenti problém si uvědomit horizont, ty body a to, že jsme každý jinak vysoký. Někdo je malý, a tak to zátiší vidí z podhledu, někdo je naopak vysoký a dívá se na to z nadhledu. To je asi největší úskalí, které dělá problémy všem studentům. Dalším problémem jsou draperie, rozlišení materiálu a prostorové situace. Je důležité ukotvit figuru v konkrétním prostoru. Velký problém jim také dělá skutečnost, že začnou kreslit uprostřed papíru detail nosu a najednou po hodině kresby zjistí, že jim tam celá figura nevejde. Málokterý student si dokáže rozvrhnout figuru jako celek. Ale samozřejmě jsou umělci, kteří začnou tím okem a skončí patou a vejde se jim figura perfektně do formátu. Těch příkladů je spousta, ale obecně je pro studenty nejsložitější perspektiva a prostor.

14. Mají dnešní studenti lepší podmínky pro výuku kresby? A ovlivňují tyto možnosti míru talentu současných studentů? Dnešní generace má podmínky stejné, možná i lepší. Současní studenti jsou mnohdy dál a mají vlastní, jim vyhovující strategii. Řada z nich se už etablovala. Dřív se během studia nevystavovalo a nikdo z nás se s praxí a prodejem neseznamoval. Myslím, že jsme ani neměli sebevědomí současných studentů. Nyní si víc uvědomují, co je čeká a škola je lépe připravuje na budoucnost. Zařadit se do umělecké scény během studia bylo pro nás absolutně nepředstavitelné. Dnes se studenti už ve druhém ročníku ptají, co mají dělat, aby svá díla dostali do prestižních galerií? To je ale špatně položená otázka. Důležité je hlavně pracovat, pořád kreslit a malovat a ty možnosti pak přijdou samy, důležité je mít trpělivost. Oni však nemají trpělivost a chtějí všechno hned teď, chybí tam pracovitost a pokora. Malíř Václav Boštík měl první výstavu ve 44 letech, to je úplně jiný přístup. Samozřejmě v ročníku se občas objeví velmi pracovití a trpěliví studenti, ve kterých vidím tu energii, sílu a najednou vím, že to má smysl. Ale vedle nich jsou studenti, které kresba příliš nezajímá, dělají to jen z povinnosti, je to pro ně ztráta času.

15. Mohou nová média ovlivnit vývoj kresby?

Ano, určitě nová média ovlivňují kresbu. Studenti dnes často kreslí na tabletu, mobilu nebo v notebooku, je to rychlejší způsob vyjádření. Klasickou tužku nebo uhel už málokdo používá. Není podmínkou, aby pedagog například z produktového designu vedl studenty k tomu, aby nakreslili sedačku, nábytek nebo jakýkoliv detail tužkou na papír.

Ze zkušenosti mám rád studenty např. architekty, kteří v životě nekreslili, ale při výuce jsou schopni vás vnímat, ponořit se do procesu kresby a rychle dělají velké pokroky. Zjistil jsem, že jsou na tom často lépe než studenti malby. Velká část pedagogů vám dnes řekne, že je důležitý inovativní způsob, že studenti přece nemusí umět kreslit figuru, že je daleko důležitější, aby objevili něco nového a našli díru v umění... Přestože máme pocit, že všechno bylo namalované a vytvořené, určitě se tam najde nějaká mezera. Je dobré hranice posouvat jak v kresbě, tak v malbě a hledat nové způsoby. Je důležité najít v sobě tu pravou míru / hranici mezi tradičním a inovativním, aby tam nebyla jenom povinnost nebo nutnost, musí člověk najít tu svoji parketu, která ho baví a kterou žije. Na první pohled se pozná, pokud student kreslí figuru jenom z donucení. Někteří studenti nemají vztah k té kresbě, po skončení hodiny strhnou pokreslený papír ze stojanu a vyhodí ho do koše. A já jim říkám, ať si ty kresby schovávají, archivují, protože se jim to může za několik let hodit, ale nemůžete je do toho nutit. Musí si to sami uvědomit a sami se rozhodnout.

16. Má kresba něco, co nemají nová média?

Podle mě nezáleží na tom, jestli je to dílo kresba, malba, hologram, socha, fotka nebo video. Ty věci se můžou perfektně propojovat. Naopak si myslím, že je důležité najít tu hranici mezi tím starým a novým. Právě v tom můžou být ty věci geniální. Nemusí to být jenom perfektně vystínovaná kresba přírodním uhlím. Asi bych nezavrhoval nejsoučasnější digitální technologie. Na straně druhé se zatajeným dechem pozoruji na výstavách originální kresby např. od Leonarda da Vinciho, Rembradta, Picassa nebo Muncha a jsem v úžasu, jak se může přihodit ten kresebný zázrak. Je však důležité si uvědomovat jak tradici, tak i nové možnosti. V tomto jsem liberální.

17. Preferujete při své práci klasickou kresbu, nebo upřednostňujete nové techniky? Samozřejmě dlouhodobě pracuji s obrazovou plochou. Zajímá mě obraz jako živé nepřenosné médium, které se nedá ničím nahradit. Vnímám obrazovou plochu, která může být všude kolem nás. Obraz může být na cestě, stropě nebo zdi. Může být umístěný v prostoru veřejném, sakrálním, profánním nebo v galerii. S obrazem můžeme pracovat různým způsobem. Můžeme se dostat za obraz i pod obraz. Nedával bych si žádná omezení. I z pevně ohraničených mantinelů může výtvarník vždy objevit něco nového. Najít nové neprobádané území a tím se někam dál posunout a nezůstat na místě. Je fascinující si uvědomit, že umění může být kdekoliv. Na skále, v architektuře nebo v krajině. Pouze my jsme zvyklí na to, že obraz musíme vnímat na zdi, nejlépe na hřebíčku, zkrátka tradičním způsobem. Zajímají mě nové možnosti. Mám rád všechny výzvy, které mne lákají i naplňují.

18. Má klasická kresba naději na přežití v konkurenci nových médií?

Rozhodně, kresba nikdy nezanikne. Někteří současní umělci můžou vnímat kresbu jako nějakého prehistorického dinosaura. Na druhou stranu to může být i benefit, nějaká devíza, zároveň hodnota toho tradičního média. Rád propojuji grafiku s malbou a kresbou. Do realizace kavárny na Národní třídě jsem zapojil na jedné kompaktní ploše různé sociální skupiny lidí – děti, studenty, důchodce, architekty, manažery, spisovatele a další. Každý měl možnost si vyškrabat do zdi, co chtěl, bez cenzury. Někdo si tam vyškrábal kresbu, jiný šifru nebo piktogram. Mým cílem bylo, aby ta kresba působila jako zanesená pavoučí síť a já jsem byl tím pavoukem, který se snažil ty lidi propojit. Někdo něco nakreslil, někdo další v tom pokračoval nebo napojil jiný text na ten předchozí. Byl to zajímavý experiment, jak může kresba v několika vrstvách přes sebe být živá. Šlo mi o spojení tradiční renesanční techniky sgrafity s grafity technikou, která se naopak objevuje mimo tradiční zónu, spíše pod mosty nebo na různých sociálních zařízeních. Někdo mi říkal, to je skvělé, ti lidé to všechno nakreslili za mne, ale musel jsem to stejně z osmdesáti procent vrstvit sám, aby to působilo, že to na té zdi je sto nebo dvě stě let. Pak jsem ty kresby přezlatil, tím vzniklo jakési spojení toho tradičního s tím street artovým. Byl to velmi zajímavý experiment, kdy jsem musel za pochodu přijít na technologický postup, jak to celé zrealizovat. Nazval jsem to „*Zed' nářků pražské kavárny*“.

19. Úloha (postavení, důležitost) kresby v historii lidstva?

Kresba je nejstarší projev lidské civilizace a je fascinující sledovat nejstarší jeskynní kresby. Na skalních stěnách opravdu nenajdete špatnou kresbu. V tomto kontextu to funguje jako celek úplně neuvěřitelně. Myslím si, že lidé v pravěku se opravdu stali součástí kresby. Znamenalo to pro ně určité náboženství. Pravěký člověk si zhmotnil na skalní stěnu to zvíře, které viděl. Nakreslil tam sám sebe, svůj život. Ty kresby reprodukovaly skutečnost.

Je důležité si uvědomovat dějinný proces kresby od starověku, středověku až do novověku. Když jsem dělal kresby pro Palác Špork v prostoru, kde dříve byla Anglo-československá banka a nyní je Červený jelen, snažil jsem se propojit na jednom místě různé druhy kreseb.

Kresby od těch pigmentových, rudkou, uhlem, stínovaných tužkou, vyškrabávaných, rozmazávaných až k těm přes šablony, stále jsem myslel na jeskynní kresby, středověké kresby, renesanční, barokní i ty novodobé. Když se mne pak ptali dělníci na všechny ty kresby, které viděli na stěnách, jak jsou staré, tak jsem pochopil, že můj koncept mystifikace v čase zafungoval.

20. Co je to kresba? Dá se kresba definovat, případně jak?

Kresba může být lineární, formou čáry, obrysu nebo bodová, případně v celé ploše. Linkou můžeme vyjádřit tvarosloví a objem. Linka může být tlustší, tenčí, vzdušnější nebo mizející. Kdežto malbou zanášíte plochu. Pomocí štětce zaplňujete prázdná místa na plátně. U kresby naopak ta prázdná místa vymezujete linkou, jakousi nití, tím tahem nějakého nádechu a výdechu. U kresby můžete také přistupovat malířským způsobem a pomocí bodů kresby zaplňovat plochu, nebo také jít do tmavého podkladu, který budete vybírat světlejšími valéry, jakýsi negativ kresby. Ve všech částech zeměkoule je kresba vnímaná jinak. Například Asiati vnímají kopii kresby jako cennější než samotný originál. Pro nás Evropany je zase důležitější originál, protože lpíme na tradici a hledáme nové způsoby vyjádření. Kopie je pro nás úplně marginální.

Záleží na tom, z jakého úhlu na to nahlížíme. Kresba je rozhodně fenomén, který jen tak nezmizí. Kresba vždy bude součástí jakékoliv disciplíny, ať už pro zedníka, kameníka, tesaře nebo architekta, který si nakreslí plán stavby. Vzpomeňme na všechny kresby rozet, vitráží, nástěnných maleb, kupolí, reliéfů, které vždy předcházely jakékoliv prostorové realizaci. Kresba je velmi zajímavé téma, které se musí zpracovat, zmapovat a historicky dostat do souvislostí.

21. Jak hodnotíte výuku figurální kresby na Vysoké škole umělecko-průmyslové v Praze? A zastáváte názor, že by mělo dojít k nějakým změnám?

Díky nové akreditaci předmětu Výtvarný modul, se bohužel figurativní kresba dostala mírně do pozadí, nicméně s kolegy z Umprum se intenzivně snažíme o návrat figurální kresby do studijních plánů, aby se stala součástí disciplíny kresby. Výtvarný modul byl jakýsi experiment, jak ušetřit čas a hodiny pro studenty. Snažil se obsáhnout více disciplín, témat a výtvarných forem. Studenti si zkusili perokresbu, malbu, akvarel, perspektivu, kresbu z paměti, rozlišovat materiály, vnímat prostor a další dílčí témata. Tento experiment se bohužel nenaplnil. Mnohost témat a forem spoustu studentů naopak demotivovalo. Některé úkoly ve výtvarném modulu byly velmi složité a komplikované, například kresba ovčího rouna, kresba kostry z paměti nebo gorilí lebka. Tyto úkoly odradily nejenom některé pedagogy, ale i studenty. Proto se dnes naopak snažíme posílit samotnou kresbu, která vyžaduje koncentraci skrze model, ale i svobodné pole jednotlivých témat, které by si měl každý pedagog určit sám. Pedagog by se měl ztotožnit s látkou a tématem, které sám učí. Je jedno, jestli studenti budou v rámci perspektivy kreslit lego kostky, krabici od banánů nebo to bude kulatý stůl či židle. A stejně tak s modelem, měla by tam být větší benevolence k svobodnému přístupu, jak tu kresbu udělat, jak ji uvolnit a netlačit to jedním vědeckým směrem, na který ti studenti nejsou úplně připraveni a který je naopak demotivuje.

Daleko důležitější je studenty motivovat tak, aby tam pedagog byl pro studenty a nebylo to obráceně. Pedagog musí umět studenty nastartovat v tom pravém a dobrém slova smyslu. Je důležité, aby se kresba pro studenty stala vnitřní nutností a ne jenom splněním zápočtů do systému. V současnosti je toto téma na Umprum velmi aktuální. Pokud nebude figurální kresba ve studijních plánech zahrnuta jako povinný předmět, tak studenti na výuku chodit nebudou. Přitom v minulosti jsme na kresbu chodili pravidelně, i když jsme nemuseli. Dnes mají studenti kromě pracovních aktivit velké množství předmětů, kreditů a semestrálních témat z ateliéru a nic nestíhají. V současnosti je kresba jako volitelný předmět a studenti si ji sami mohou zapsat. Vzhledem k časové vytíženosti z ateliérů je přesto nutné kresbou projít. Myslím si, že by tady měla být nějaká zdravá míra toho, jak jednotlivé disciplíny zkombinovat a co je potřeba se naučit. A mělo by to být zprostředkované trošku exkluzivnější formou. Nemusíme dělat stojky, nemusíme z toho dělat těm studentům atrakci. Studenti by měli na kresbu chodit s větším zaujetím a je to jen na pedagogovi, jak svou lekci pojme. Pokud ten pedagog stojí za zády studenta s bičem a tlačí ho do kresby, tak to na tom výsledku půjde bohužel vidět na první pohled. Výuka kresby musí probíhat s elegancí a větší empatií.

22. Jaký je význam výuky figurální kresby na vysokých uměleckých školách?

Kresbu je nutné přijmout. Musíte ji mít rádi. Stačí si jenom otevřít knihy jednotlivých autorů, kteří se kresbou vyjadřovali. Henri Matisse, Hans Holbein, Egon Schiele, Rembrandt, Michelangelo, Gustav Klimt, Kathe Kollwitz, Paul Klee a další. Kresba je součástí nás, i když si můžeme nalhávat, že není. A nemusí to být dokonalá hyperrealistická kresba, může to být úplně jednoduchá znaková kresba, která souvisí s konkrétní osobností a s jeho dílem. Kresba je zrcadlení nás, je to pravdivá výpověď. Jsem přesvědčený, že kresba je důležitá pro všechny disciplíny od designu, keramiky, sochy, malby, textilu, kresba obsahuje sdělení. Kresba je základ, který se nedá ošidit ani se nedá obejít. Začíná to dětskou kresbou, která je nejčistší projev, jaký kdy existoval.

23. Jak vnímáte projekt Figurama?

Je to zajímavý výstavní projekt, kterého se Umprum v minulosti také účastnila. Jsou zde zastoupeny jednotlivé instituce a dobře ilustruje vlivy jednotlivých škol a pedagogů. Bylo by zajímavé tento formát do budoucna proměnit.



Obrázek 23: Patrik Hábl, Modrá kompozice, 2015-16



*Obrázek 24:
Radim Hanke*

9. ak. soch. Radim Hanke

Sochař Radim Hanke se narodil v roce 1963 v Třinci. Mezi lety 1979–1982 absolvoval Střední uměleckoprůmyslovou školu v Uherském Hradišti. Poté ve studiu pokračoval 1982–1988 na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze, v sochařském ateliéru Josefa Malejovského. Mezi lety 1991–1995 působil jako vedoucí oboru Užité keramiky na Střední průmyslové škole v Hodoníně. V letech 1999–2011 vedl výuku modelování na Katedře designu ve Zlíně, Vysoké školy umělecko-průmyslové v Praze. Dále vyučoval na Fakultě umění Ostravské univerzity mezi lety 2009–2013. Od roku 1994 dosud vede obor Sochařská tvorba na Zlínské soukromé vyšší odborné škole umění. Nyní vyučuje externě také na Fakultě multimediálních komunikací Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně. Účastnil se několika sochařských sympozií a vytvořil také sochy do konkrétních exteriérů (například socha Jana Antonína Bati a Tomáše Bati ve Zlíně). Jeho díla jsou zastoupena ve sbírkách Krajské galerie výtvarného umění ve Zlíně a v soukromých sbírkách doma i v zahraničí.¹¹

¹¹ *Ak. soch. Radim Hanke. Životopis. [online]. 2021 [cit. 2021-11-12]. Dostupné z: www.radim-hanke.cz/curriculum_vitae.html.*

1. Co pro Vás kresba znamená?

Kresba je v podstatě prvním uvažováním nějakým výtvarným prostředkem, když vymyslím nějaký návrh. První, co mozek řeší, je vlastně to, že si v představě věc vizualizuje, a pak se zhmotní tak, že se nakreslí. To znamená, že když neprojdou fázi kresby, tak nemůžu ani pokračovat dál v trojrozměrné realizaci. Takže si rychle kreslím postřehy, nápady, kromě toho, že si prohlížím nějaké fotografie, materiály, tedy kresba je, jak říká kolega Radek Petříček, způsob přemýšlení. Je to prostě podobné, jako když člověk napíše informaci na papír formou věty, stejně tak si nakreslím linkou, tedy podobným grafickým způsobem, nějakou myšlenku. Takže kresba je pro mě počátkem realizace každé sochy. Je přemýšlením o daném tématu.

2. Co je to kresba? Dá se kresba definovat, případně jak?

To je těžké. Když to zjednoduším, tak kresba je jakoby linkou napsaná myšlenka. Anebo záznam tvaru nebo pohybu, přitom ta linka je vlastně abstraktní věc. To je jenom vymezení určitého druhu hmoty vůči jinému druhu, například vůči hmotě vzduchu. To je přelomový okamžik, kdy linka zachytí okamžik, kdy ten tvar končí a začíná volný prostor. To znamená, že je to abstrakce naprosto nejvyššího kalibru. A myslím si zároveň, že abstraktní myšlení je vlastností lidského ducha. Podobně jako je člověk schopný uvažovat o vyšších idejích apod. A kresba je vlastně i záznamem těchto idejí do dvourozměrného prostoru papíru nebo na plátna.

3. Význam výuky figurální kresby na vysokých uměleckých školách?

U studentů je to především o získávání řemesla, naučit se pozorovat model a skutečnost vůbec. Potažmo vlastně přírodu, jestli je to figura ženy, muže, jestli je to strom nebo krajina, tak já se tou kresbou snažím tlumočit to, co vidím... přes oko vlastně transformuji viděnou skutečnost a nějakým způsobem ji definuji přes své vědomí, tím pronikám do podstaty tvůrčích principů v přírodě. To je až jakési mystérium. Fyzik to vlastně dělá tak, že se mu odkryje nějaká zákonitost při pokusech v laboratoři a podobně. Ale u nás je to vlastně tak, že se nám totéž může odkryt právě při kresbě podle skutečnosti. To znamená právě ten tvůrčí princip. A je to ale taky pro výtvarníka zásobárna tvaru. To znamená, že když něco kreslím, tak si to ukládám nějakým způsobem do své databanky... ať pak dělám cokoli, tak se mi to vybaví. Je to tam někde prostě uložené. Kresbou se také učím uvědomovat, co je vlastně výtvarná forma a co je skutečnost. To jsou dvě rozdílné věci. Takže je to i výcvik výtvarného myšlení a pronikání do toho, jak roste tvar, jak na sebe navazují anatomicky kosti, svaly, kam se který sval upíná a podobně. To jsou samozřejmě věci řemesla, ale tímto si uvědomuji i geniální principy tvůrčí, které jsou tam zakleté, v zákonitostech těla, jeho pohybu, vlastně všeho. Jak roste strom, jak rostou větve, jak na sebe navazují, to všechno odkrývá zákonitosti a další dimenzi, dimenzi vyšší, právě přes prožitek kresby.

4. Je možné figurální kresbu naučit?

To je těžko. Já si myslím, že každý má, a jsem o tom přesvědčený, určitou míru talentu. Jsou lidi, kteří se narodí připravení se jenom rozběhnout a dál už jim moc nemusíte říkat. A pak spíš potřebují probírat spoustu vzorů starých mistrů a prostě vůbec vzorů výtvarných a začít se orientovat, jakým směrem se chtějí dát. A pak už vlastně je to věc výcviku a cviku. Pak jsou lidi, kteří se musí daleko bolestněji propracovávat k nějakému výsledku. Ale dá se to taky. A někdy ti lidé, kteří mají třeba talent jakoby v menší míře a musí to víc prodřít, někdy předbíhají ty s tím přirozeným talentem. A to je vlastně úloha pedagoga, že ty lidi umí nastartovat a dát jim nadšení. Takže startovací čára je asi pro každého jiná. Jsem přesvědčený i o tom, že nemají stejnou startovací čáru ani děti, které se narodí. Prostě každý je úplně jiný a má za sebou jinou minulost... Člověk přichází na svět v podstatě úplně hotový, akorát si musí projít peripetie dospívání a pak pokračuje v něčem, co rozpracoval v minulém životě. Já učím studenty a vidím, že každý pokračuje z jiné startovací čáry. Každý má za sebou prostě úplně něco jiného. Že má někdo talent poznáte, jak nasadí linku a je schopen například proporčně vidět apod. Prostě je to tam. A někdo s tím strašně bojuje, ale má zase tak osobitý výtvarný projev, třeba jak vede uhel, tužku, a to je třeba podpořit – i přes to, že vždycky bojuje se správnou proporčností... tedy jistá deformace může být velmi výrazová a výtvarná. Protože i chyba může být důležitá.

5. Platí podle Vás pravidlo, že je kresba důležitou součástí pro přijetí ke studiu na vysoké výtvarné školy?

Já jsem přesvědčený, že je. Samozřejmě záleží obor od oboru. U těch mladých lidí, co dělají zkoušku na vysokou školu, tak tam se projeví, jestli třeba už někdo prošel středním výtvarným vzděláním. Jaký má tedy základ v řemesle. A to se samozřejmě člověk dozví z předkládaných prací. Samozřejmě ti, co studovali Umprum, tak kreslili víc než ti, co studovali gymnázium. Ale míra talentu se projeví i u lidí, kteří nemají takovou zkušenost. V kresbě se ale objeví způsob, jak vidí. A to není málo. Samozřejmě uchazeč má v portfoliu třeba grafické návrhy a jiné věci, které jsou dělány na počítači, a to už jsou další věci, které si myslím, že musí jít také od kresby. Ten počítač je vlastně dokonalejší tužka, která umožňuje rychleji řešit písmo a různé jiné věci. Před pár lety se všechno rýsovalo, psalo, sázelo... Dneska je to zjednodušené, ale kresba, myslím, prozradí nejlépe, jak kultivovaný je ten člověk, jak vnímá skutečnost.

6. Charakterizujte průběh výuky figurální kresby na střední škole a vysoké škole.

Mne na střední škole v Uherském Hradišti učili malíři Cundrla, Staněk, nebo Jan Stratil, každý mě obohatil jiným způsobem. Toto období bylo v mém vzdělání naprosto zásadní.

Na vysoké škole jsme pokračovali dále v intenzivním studiu podle modelu, tedy v tom, kde základy a první nadšení vzniklo na střední škole. Vzpomínám si, jak jsme se na střední škole připravovali s kamarády na talentové zkoušky na vysokou školu. Bydleli jsme na privatě a často až do rána jsme si seděli a stáli modelem, vařili si černé čaje a makali jsme. A to byla taková škola, tolik prožitků s tím spojených. Pro mě toto období bylo úplně zásadní a nenahraditelné. Neumím si představit v té době, že bychom seděli u počítačů. To prostě je jiná dimenze.

7. Vidíte tento přístup, to nadšení k figurální kresbě i v současnosti?

Myšlení počítačem mají dnešní studenti jako přirozenou součást života. Vlastně dnešní studenti se s tím už narodili. Minimálně už dostali mobil jako malé děti a ty už automaticky s tím umí dělat. Já to vůbec nechápu, ale oni se s tím narodí. Noťák přirozeně začnou ovládat brzy potom, jeho možnosti, programy. Takže u nich je to přirozené, ale rubová strana tohoto světa je, že u nich vzniká jakési klipovité myšlení... na úkor schopností celistvějšího myšlení, hlubšího ponoru a trpělivosti k časově náročné práci, prostě, když se nedá kliknutím myši hned vše vyřešit, tak nastává problém. Tato trpělivost se právě buduje i prostřednictvím kresby; kresba je někdy nuda, často i jakési utrpení, musíte prostát u stojanu důlek, než se dostaví výsledek.

Na výšce jsme ještě zažili éru, kdy se hodně kreslilo. My jsme kreslili pořád. Já jsem kreslil strašně moc i volných kreseb, doma, na kolejích a tak. Probíral jsem spoustu knížek v knihovně, takže musím říct, že jsem ten čas využil. Figurální kresbu nás učil František Burant, grafik, výtvarník, výuka byla velmi intenzivní, velmi přísná a vím, že jsme nakreslili hodně kreseb a bylo to velmi dobré a já na to vzpomínám. A s tou kresbou souviselo i to, že jsme na sochařském oboru dělali dennodenně podle živého modelu. My jsme prostě nevymýšleli konceptuální projekty, nevyučovali si to z paty, ale prostě my jsme makali na řemesle. Ale snažili jsme se samozřejmě i realitu nějakým způsobem stylizovat, dát tomu výtvarnou formu, ale tenhle základ ve figuře, v portrétu, v kresbě i v modelování využívám dodnes. Takže my jsme to měli jako součást studia a spíš jsme si volnou tvorbu dělali doma. To bylo úžasně vzrušující, to jsme si dělali tak potajmu, skoro jako ilegální činnost.

8. Jaká je současná situace ve výuce figurální kresby na výtvarných školách, k jakým změnám došlo? Já nemůžu asi mluvit o všech školách, ale například výukový program na škole, kde učím nejvíce, což je Zlínská vyšší odborná škola umění, věnuje kresbě, malbě a modelování podle modelu mimořádnou pozornost. Je to ale taky o tom, že kresbu musí učit někdo, kdo se taky této disciplíně věnuje a jen takový člověk může druhé opravdu obohatit.

Vím, že jsou obory, školy, kde se pořád kreslí, drží to ti koryfejové, kteří se to snaží tvrdohlavě prosazovat. A jsme někdy možná považováni za blázny. Po sametové revoluci, kdy byla opodstatněná touha osvobodit školy od bolševické socrealistické minulosti a vytvořit školy v duchu současného evropského umění, se začal význam figurální kresby, jako součásti studia, zpochybňovat. Dnes je na vysokých výtvarných školách větší míra konceptuálních oborů na úkor klasických ateliérů, je ale otázkou, co si studenti jejich absolvováním odnesou a jestli je možno absenci klasického školení akceptovat vzhledem k dalšímu smysluplnému vývoji umění.

9. Jak hodnotíte výuku figurální kresby v současnosti?

Tam, kde ta figurální kresba je a učí to lidi, kteří k tomu mají blízko a dělají to sami, pak je to dobře. To byla například i pedagogická práce kolegy Radka Petříčka a myslím si, že je velká škoda, že už na Univerzitě Tomáše Bati nepůsobí. Ať už je důvod jeho odchodu jakýkoliv.

10. Souhlasíte s názorem, že v minulosti byl dán výuce figurální kresby větší prostor? Stoprocentně. Tak padesátá, šedesátá léta, ty roky, to byla u nás situace, kde byl jednak totalitní režim, který zakazoval veškeré volné výtvarné projevy a byl tu ideologický diktát, takže ti nejvýznamnější tvůrci to museli dělat v ilegilitě. Tito pak začali učit po revoluci na Akademii, ta významná jména českého umění, což bylo velmi dobře. Ale přese všechno ještě třeba v těch padesátých letech i v šedesátých učili třeba na Akademii nebo na Umprum lidi, kteří měli základ z první republiky. To byli velcí sochaři, malíři, kteří nějakým způsobem v tom novém režimu komunistickém museli přežít. A byli to vynikající figuralisté a vynikající malíři. Oni opravdu uměli řemeslo. To znamená, že tito pak učili právě ty lidi, jako v pozdější době byl třeba Karel Nepraš nebo Kurt Gebauer nebo další, kteří prošli školením u těchto mistrů. A tvorba těchto umělců v sobě tyto pevné základy, ke kterým patří i školení ve figurální kresbě, nezapře. Takže v těch padesátých, šedesátých letech ještě zůstávalo na Akademii nebo na Umprum něco z té první republiky právě v těchto kantorech.

11. Není to v současnosti / Nebude to v budoucnosti problém, že nastupuje éra pedagogů, která nezažila na škole toto řemeslo? No bude to problém. Mění se doba. Já zase prostě nechci být nějakým špatným prorokem. Každá doba je jiná samozřejmě. A má své požadavky. Tady vždycky záleží na tom, jestli člověk věří tomu, že jsou určité archetypy třeba i v umění, které módní tendence nevyruší. Řekl bych trochu vzletně, je nutné navazovat na hlubokou duchovní tradici toho oboru.

12. Mohou nová média ovlivnit vývoj kresby?

Ovlivňují samozřejmě i v dobrém. Samozřejmě, když si dokážete přenést kresbu do programu počítačového a dál s tím třeba dělat, tak je to samozřejmě dobře. S tím se dají dělat věci. Já dělám na počítači jen to nejnütnější, ale nové technologie potřebuji už také. A usnadní mi někdy situaci v mém sochařském oboru. Protože je mohu třeba použít, když udělám model poloviční figury a nechám prostě naskenovat 3D skenerem a 3D fréza mi do extrudovaného polystyrénu udělá tu figuru ve dvou metrech. Já samozřejmě na ní pak musím ještě dále pracovat, musím dále potahovat další vrstvou, je to obrovské zjednodušení, kdy já bych musel dělat – složité lešení, svařovat, nanášet hlínu, 700 kg hlíny, formy a všechno. Musím samozřejmě tu věc v tom metru dokonale vyřešit, protože tam jakákoliv chyba mi dvakrát tolik naroste. Pak se stane, že třeba zjistím, že jsem udělal v modelu o něco větší hlavu, tak ji dám pryč a nechám ji vytisknout menší. To všechno jde. S těmito technologiemi dneska dělá např. Michal Gabriel, sochař, ten to používá běžně. My jsme se o tom bavili spolu vícekrát, protože u nich na brněnské univerzitě tyto věci realizuju. To mám jenom jako polotovar pro další postup. Takže neskenuji lidi a nenechám je pak tisknout, což se taky může udělat, ale prostě normálně modeluji a až pak využiji tuto technologii. Ale tady toto všechno nastupuje až po fázi prokreslení se daným tématem.

13. Má kresba něco, co nemají nová média?

No já si myslím, že kresba je okamžitý záznam z mozku do ruky a touto rukou již vytvářím výtvarnou formu. Tato kresba vychází z duše člověka. Projevuje se tu svět, kterým člověk právě žije. A také to, co člověk ví, co vidí, a v každé době to tak bylo. Dnes se dá skoro všechno v grafických programech nasimulovat, ale vycházíme vlastně ze základu kresby, kterou tu místo tužky vytváří počítač. A počítač je jen nástroj jako tužka. Když někdo nemá výtvarný cit pro kompozici, nezná zákonitosti typografie, tak ani počítač mu nepomůže. Udělá i s nejlepším programem pitomost totální. Však toho je všude plno.

14. Má klasická kresba naději na přežití v konkurenci nových médií?

Určitě má, stoprocentně a přežije. Je to nezastupitelné médium. Stejně jako bude dál existovat obraz nebo klasická socha. A například v historii i velká jména skutečných konceptualistů, jako byl například Josef Beuys, vyšla z klasického školení. Jeho kresby jsou mistrovská díla. Dodnes. On vycházel z akvarelových kreseb Augusta Rodina, kterého zase inspiroval Michelangelo. I když pak dělal ty sociální projekty, tak tento základ tam pořád je. Když si nakreslil návrhy instalací apod., tak to jsou prostě skvělé kresby. Takže to nezmizí. To prostě bude pořád.

Akorát bude dnes složitější hledat kontinuitu pro pedagogické vedení, jak jsme o tom mluvili. Já to třeba vnímám i ve figurálním sochařství, což s tou kresbou souvisí úplně, protože v sochařství je kresba úplný základ. Samozřejmě asi ve všech oborech, ale tady úplně. Myslím si, že tady je nutné navázání na tu nejlepší tradici z historie oboru. Já to beru jako svou povinnost. Vnímám z tohoto pohledu na současných našich vysokých školách určitou degradaci této tradice.

15. Dříve byly na Akademii ateliéry se zaměřením na figurální tvorbu, proč už tomu tak není? Ty ateliéry prostě už nejsou. Ten problém je možná v tom, že lidé, kteří o tom rozhodují, sledují jiné tendence ve výtvarném umění a myslí si, že ta klasická média jsou prostě přežitá... Je to ale také otázka, kdo by to mohl učit a z těch tvůrců, kteří by mohli, tak buď učit nechtějí, nebo nejsou o tuto pedagogickou práci požádáni.

16. Co jste získal studiem figurální kresby na vysoké škole?

Prostě řemeslo, základy, ale i nadšení pro ten obor. I třeba v sochařině, když před vás posadí nebo postaví model a vy na tom děláte, to je archetyp toho oboru. Vezměte si třeba, jak se Alberto Giacometti po svém surrealistickém období znovu vrátil k práci podle modelu.... On se vrátil do ateliéru a nepřetržitě každý den dělal model. Svou tvorbou zbytek života zkoumal, co vlastně vidí, tentýž člověk se mu každý den měnil před očima a on zoufale zachycoval tento svůj prožitek. Vytvořil fantastické dílo. Já jsem po vysoké škole, kde jsme měli tu intenzivní nalévárnu kresby a modelování podle modelu, začal figuru zjednodušovat až abstrahovat, chtěl jsem najít něco nového a svobodného... Já jsem prostě byl z toho studia podle modelu unavený. Tak jsem také dělal spoustu abstrahovaných figur, kde se mi jednalo o vypjatý pevný tvar. Takže já mám spoustu věcí téměř abstraktních, ale je to pořád o napětí tvaru, o křivkách prostoru, o kompozici. Ale ta figura v tom vždycky byla. U mě pak nastal návrat k figuře momentem řešení soutěže na pomníkovou figuru J. A. Bati pro zlínský pomník. Soutěž jsem vyhrál a musel jsem najít výtvarnou formu pro zadání, které znělo „*vytvořit portrétní figurální sochu*“. Byl to tehdy pro mě zlomový okamžik. Po období více či méně abstrahovaném jsem se znovu dostal k realistické figuře. Tehdy mi moc pomohla podpora mého přítele, významného českého sochaře Mária Kotrby, v tom smyslu, že u mě vnímal, když viděl výsledek této sochy, že se mám věnovat figuře. Tato jeho slova uznání byla pro mne zlomem a potvrzením o správnosti toho, co jsem chtěl dále dělat. Velmi postrádám jeho přítomnost, před více než deseti lety tragicky zahynul. Byl to jeden z nejlepších českých figurálních sochařů a rovněž významný pedagog.

17. Vnímáte odlišnost kresby podle paměti, fotografie či živého modelu?

Jasně. Myslím si, že člověk by měl mít základ v kresbě podle živého modelu. Samozřejmě kresba podle fotky je možná. Vznikla takhle řada výborných věcí a může to být inspirační zdroj. Ale zase je poznat, když někdo šudlí jen podle těch fotek. Je to mrtvé prostě, i když ta fotka může být třeba krásná. Nějaká černobílá, pěkná fotka. Protože fotografie je výtvarný obor sám o sobě. To je prostě krásná věc. Ale když se má pracovat podle fotografie, tak tam je poznat, jestli člověk prošel školením v práci podle živého modelu. Je to i u kresby podle představy. Když se třeba podíváte na Michelangelovy kresby, lineární rychlé náčrtky, nemyslím ty detailní anatomické kresby, ale ty náčrtky. Úplně koncipoval sochu v základech jednou linkou. A to by nebylo, kdyby neměl zásobárnu tvarů podle toho modelu. Takže ta provázanost je tam.

18. Zmínili jste, že jste kreslili figuru podle živého modelu na vysoké škole denně. Vzpomenete si, jaký byl týdenní časový fond vymezený figurální kresbě při studiu na vysoké škole? My jsme tu kresbu neměli denně. Měli jsme ji nějakých pět, šest nebo osm hodin týdně. Ale my jsme kromě toho ještě samozřejmě modelovali model každé dopoledne. Celé dopoledne byl vždycky ateliér, a pak byly teoretické předměty odpoledne. Například teorie barev, písmo, dějiny umění, estetika, pedagogika a další.

19. Mají dnešní studenti lepší podmínky pro výuku kresby?

Byly stojany, byla prkna, byly baličáky, stejně jako dneska. V podstatě to vůbec o tom není. Ale v podstatě, kdo chce, tak ty podmínky má vlastně pořád stejné. Horší je dnes možná to, že se této disciplíně už nepřikládá takový význam, jako tomu bylo dříve, kdy to bylo samozřejmostí. Ale určitě jsou i dnes ještě školy, které důležitost kresby ctí a tady jsou pak podmínky určitě dobré.

20. S jakými problémy se při kresbě studenti potýkají nejčastěji? Zmínili jste perspektivu a anatomii. S tím se každý potýká. Nejtěžší je někdy i nakreslit pod zátiším podložku čtvercového půdorysu správně perspektivně. To dává Radek Petříček jako první úkol. Já nevím, jestli jste to zažila. A když to nakreslí, tak půjdeme dál. My jim vysvětlujeme, jak ta perspektiva funguje, jak ty úběžníky běží, z kterého úhlu pozorujeme a tady ty věci. To je v podstatě technická věc, ale ti lidi si to musí uvědomit a najednou je úžasné, když se jim to podaří to nakreslit. Soustředit se – to je ten problém. U lidí se ztrácí schopnost koncentrace, soustředění na práci, která dlouho trvá... Prostě být tiše, nějakým způsobem něco řešit a naučit se být sám. Třeba v tichu něco dlouho dělat a nerozptylovat se něčím jiným. S tím mají lidi dneska víc a víc problém.

21. Je důležité studium té anatomie?

Ano. Anatomie je důležitá. Pro figurální kresbu nezastupitelná a já s podivem zjišťuji, že na řadě vysokých škol se vůbec anatomie neučí. To je prostě pro mě úplně nepochopitelné. Do nás to „*hustil*“ na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze pan doktor Linc. To byl patolog. Některé spolužačky při jeho výkladu, který zpestřoval zážitky z pitevny, skoro omdlívaly. Člověk na to hned tak nezapomene. A na zkoušku jsme museli třeba přesně nakreslit svaly trupu a všechno a ze všech stran. Samozřejmě se anatomie, ani v rámci té školy, nedá dobře naučit. Já jsem se s tím setkal třeba tehdy, když jsem dělal sochu Emila Zátopka pro Zlín – pomník chlapa, běžícího v trenkách a tričku. A udělejte z toho sochu! To mě teda naučilo. Protože tam si člověk uvědomil, že když uděláte například ruku, která je v nějakém pohybu, tak musíte vědět, kde ten biceps začíná, kde se upíná prsní sval, co dělá deltový sval, když zvednu ruku. Sochař se bez toho absolutně neobejde. A při kresbě taky. Když kreslíte figuru a nevíte to, tak tam můžete nakreslit úplně nesmysl. To jsou věci, které mají být prostě úplným základem.

22. Jak vnímáte projekt Figurama?

Ten považuji za moc důležitý. Já minimálně ty sborníky ve škole ukazují studentům. Tam je spousta výborných kreseb. A spousta výborných právě z Baťovky od Radka a jeho studentů nebo taky z polských a maďarských univerzit například. Tam je ctěno právě to řemeslo. Ten nápad podpořit aktivitu v této oblasti nejen výstavou, ale i sborníkem je vynikající. Ten projekt se mi líbí. A ty sborníky jsou naprosto výborná věc.

23. Úloha (postavení, důležitost) kresby v historii lidstva?

Já si myslím, že kresba měla zásadní význam už v magických kultech v pravěku. Protože na tom je fascinující to, že když tehdy člověk uviděl kresbu podle skutečnosti, věřil tomu, že ta kresba je na její úrovni. Oni věřili tomu, že když ten býk se nakreslí proklátý šípy, tak se to ve skutečnosti i stane. Tak si vezměte, jaký význam přikládali kresbě. Pro ně akt kresby byl tedy součástí magického obřadu. A samozřejmě v Egyptě to byla zase součást kultu mrtvých. Linie, jako součást kresby, se samozřejmě objevuje i v dalších výtvarných disciplínách. Existuje názor, že umění je nějaká nástavba, něco, co tady vůbec nemusí být. Kdyby tady ale nebylo, tak z historie tady nezůstane nic. Výtvarné umění tak představuje kontinuitu myšlení člověka od počátku, potažmo i kresba. Kresba měla velký význam ve všech slozích. Románské reliéfy na tympanonech kostelů vznikaly tak, že sochař nejdříve daný biblický motiv nakreslil na plochu kamene a pak odesal hmotu pozadí, byla to tzv. ztracená kresba. Vzorem mu byly iluminované rukopisy. Od počátku novověku pak byla kresba např. ceněna i jako sběratelský artefakt.

Takže v průběhu historie byla kresba součástí umění a nikdo nezpochybňoval její dominantní roli. Dalo by se říci, že byla postupně vždy prvotním záznamem umělce, jeho nápadů a jeho vnitřního světa. Takže význam kresby v historii výtvarného umění byl stejně tak zásadní, jako význam samotných výsledných prací, tedy například soch, obrazů, architektury, užitných předmětů apod., kresba stojí na začátku jejich vzniku, ale víme, že sama může být uměleckým dílem.

24. Jaké byly pedagogické strategie vašich učitelů? Co byly jejich silné, a naopak slabé stránky? Inspiroval Vás některých z vašich pedagogů? Jednak to byl ve výuce kresby na Střední uměleckorůmyslové škole v Uherském Hradišti chvíli pan Jan Staněk, animátor, ilustrátor a potom ještě pan Stratil, ale ne jeho známější bratr Václav Stratil, umělec a pedagog na brněnské Fakultě výtvarných umění, ale jeho bratr malíř Jan Stratil. On dělal hodně portréty. Byl velmi noblesní člověk a měl krásné kresby. Takovou valérovou měkkou kresbu, i malby velmi kultivované. Mně se to moc líbilo, ten jeho klasický přístup, on nás dobře motivoval, stejně jako pan Staněk. Ten na Filmových ateliérech ve Zlíně vytvořil několik animovaných filmů a pak působil i jako ilustrátor. Ten byl zase takový temperamentní. Mně na sochařském oboru této školy zase mnoho dal sochař Josef Kadlčík, který nás poprvé vedl ke svobodné tvorbě. Velmi jsem v té době obdivoval jeho tvorbu. Byl to ještě jeden z posledních žáků významného českého sochaře Vincence Makovského. Často o něm mluvil. Dodnes je jeho význam pro můj vývoj zásadní. Později působil v Praze, nějakou dobu i jako ředitel Střední výtvarné školy na Žižkově. Na vysoké škole vyučoval kresbu František Burant, byl výborný – byl vynikající grafik, dělal krásné suché jehly, ještě žák Františka Muziky a Františka Tichého. On byl takový pedant, trochu suchý vždycky, když nás přišel korigovat, tak byl dost přísný. Mě vlastně, kromě těch kantorů, kde ten vliv nebyl možná až tak zásadní, naučili hlavně umělci, jejichž díla jsem nacházel v bohaté školní knihovně. Edgar Degas, Dominik Ingres, apod. Zde jsem poprvé viděl na reprodukcích díla Alberta Giacomettiho, Marina Mariniho, Giacoma Manzú a dalších.

25. Jaké byly přínosy přípravných ročníků?

Já to nemůžu říct z vlastní zkušenosti, protože já jsem Akademii výtvarných umění v Praze neprošel, studoval jsem Vysokou školu uměleckoprůmyslovou v Praze v sochařském ateliéru Josefa Malejovského, ale myslím si, že to má jistě velký přínos, protože tam je určitě snaha, aby ti lidé prošli řemeslem. A jako příklad uvedu to, že tam třeba učila žena mého kamaráda, grafika a malíře Dalibora Smutného, dnes taky pedagoga na Akademii výtvarných umění v Praze, bohužel zesnulá malířka, grafička, geniální Šárka Trčková, která byla asistentkou v ateliéru u Vladimíra Kokolii.

On vydal po její smrti krásnou monografii s nádherným, okouzlejícím dílem. Mnoho studentů v knize vzpomíná na zásadní význam jejích korektur. Byla úžasná figuralistka, která měla co naučit. A tak ta příprava, myslím si, má, s takovými pedagogy, velký význam.

26. Věnovali jste se kresbě i ve svém volném čase mimo výuku?

Ano. Mně strašně bavily i ty volné kresby. Já jsem je dělal souběžně, doma. Pak jsem hodně podle nich modeloval své nápady v malém měřítku trojrozměrně, abych je někdy některé mohl zvětšit. Ty jsem ale ve škole neukazoval, jen kamarádům...

27. Vidíte toto nadšení i u dnešních studentů?

Málo. Musím je často k tomu, aby tvořili, přesvědčovat. Víte, to je zajímavé. Já už učím od roku 1991. Od roku 1994 pak na Zlínské soukromé vyšší odborné škole umění dodnes. Od roku 1997, myslím, jsem byl taky pár let na detašovaném pracovišti Průmyslového designu pražské Vysoké školy uměleckoprůmyslové ve Zlíně. A pak ještě jsem měl nějaké hodiny kresby a modelování pro studenty, když jsme měli v prostorech Vysoké odborné školy detašované pracoviště bakalářského studia Výtvarné fakulty Ostravské univerzity. To bylo velmi motivující spojení, tedy takto vytvořené tvůrčí prostředí i pro naše studenty vyšší odborné školy. Ještě tak možná do roku 2006, co si pamatuji, se u nás ve škole objevovalo mnohem více talentovaných studentů. Někteří se oboru věnují dodnes. Oni byli, já nevím, čím to je, úplně jiní. Tenkrát to byla ještě generace, která zdaleka tolik neseděla u počítačů. Já bych to nerad posuzoval chybně, ale byli prostě fakt jiní. Dneska je také spousta fajn lidí a příjemných, ale něco se prostě vytratilo. V dnešní době jsou zakleti do internetového světa, který, ač nabízí i spoustu velmi kvalitních informací, tak si většinou vyberou mnohdy spíš ty nejméně kvalitní a v tom světě se pak pohybují. Je vidět, že přístup ke všem informacím nezaručuje dobrý výsledek. Ochuzuje je to o hlubší svět ducha. Ale to se jim asi nedá vyčítat. To nese prostě ta doba. A nevím teda, kam se ubíráme...

28. Co kromě talentu je podle Vás nutné ke zrodu kvalitní kresby?

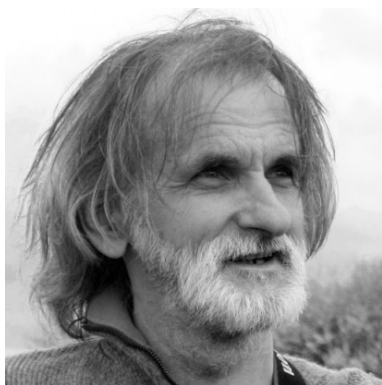
Pracovitost, trpělivost, zaujatost. V té kresbě je to úplně zásadní. Člověk, když vydrží, tak se to nakonec zúročí. Tedy tak, že pak aspoň slušně kreslí. Tak to prostě je. Ale tady v tomto oboru musí člověk investovat veškeré úsilí, aby měl naději, že se někdy opravdu prosadí a bude se moci tomu věnovat. Vezměte si, kolik je škol a kolik absolventů z nich vychází a kolik lidí se tomu pak reálně věnuje... Třeba ženy to mají těžké, protože pak řeší hlavně mateřské záležitosti. To fakt není jednoduché. Takže já se nedivím, že to mnoho lidí nechce dělat, zvláště obory, které v sobě nesou velké nároky na čas, prostor apod.

Já jsem rád, že mám tři studenty, například. To je prominentní záležitost věnovat se umění. To nikdy nemůže dělat tak velké množství lidí, kolik jich vyprodukuje výtvarné školy. To není možné. To prostě nejde. A dneska už vůbec ne. Samozřejmě něco jiného je to třeba u užité grafiky, kde je spousta grafické poptávky, knížek, časopisů, plakátů, sborníků, ročenek, prostě všeho možného. Ale jinak je to ve volném umění. Mně kdysi říkal Máriaus Kotrba, že sochař, pokud vydrží bez odezvy, maximálně s nějakou výstavou, bez finanční odezvy do pětadvaceti let, a i přes to vydrží intenzivně dělat, tak pak už to bude dělat i dál a nakonec se to zlomí i v oblasti odezvy odborné a komerční a přijdou i zakázky. On měl velkou pravdu. I u mě to tak bylo. A do té doby jsem si dělal jen volné věci. Občas jsem vystavil, prodal jen pár věcí... Ale v tomto oboru to není možné jinak.

Ale já vám řeknu nakonec úplně pozitivní věc, o které jsem přesvědčený: lidstvo kromě víry a umění nic vznešenějšího nemá, tady nemám na mysli, jen výtvarné umění, ale i další oblasti umělecké tvorby samozřejmě. Výtvarné umění je však z historie nejviditelnější a nejvíce vypovídá ve svých projevech o lidstvu a jeho úrovni. Máme je na očích dennodenně a nepřetržitě tak ovlivňuje každého jedince. Umění má možnost pracovat s pojmem krásy v tom nejširším smyslu toho slova. Krása je projevem ducha. Není to podbízivá sladkost a kýč, se kterým si lidé často krásu pletou. Nejsou to ani aktuální trendy, je to něco mnohem hlubšího, něco, co se musí hledat a co, žel, mnohým zůstává skryto. Krása je vlastností duchovního světa, k němuž má klíč každý, ale málokdo jej použije. Trochu jsem, pravda, odbočil od problému nutnosti figurální kresby na vysokých školách, ale souvisí to s naším tématem víc, než si myslíme. Při kresbě, při studiu přírody, totiž nahlížíme do tvůrčí dílny Stvořitele, a to není málo, nemyslíte?



Obrázek 25: Radim Hanke, Socha Emila Zátopka, 2014



*Obrázek 26:
Milan Hnat*

10. Milan Hnat ArtD.

Malíř, kreslíř, grafik a restaurátor Milan Hnat se narodil v roce 1959 v Údolu na Slovensku. Mezi lety 1974–1978 studoval na Střední škole uměleckoprůmyslové v Košicích. V letech 1982–1988 absolvoval studium na Vysoké škole výtvarných umění v Bratislavě, obor restaurování malby u Iriny Mezsárošové. Pedagogicky působil mezi lety 1999–2010 na Univerzitě Matěje Bela v Banské Bystrici. Poté vedl Přípravný ateliér na Fakultě výtvarných umění Akademie umění v Banské Bystrici (2009–2013). Věnuje se restaurování, malbě a kresbě. Jeho dílo je zastoupeno v několika sbírkách; například v Státní galerii v Banské Bystrici nebo v Národním Thajském muzeu výtvarných umění Taichung, Taiwan Roc.¹²

¹² *Milanhnat.art. Bio. Milan Hnat. [online]. 2020 [cit. 2020-11-12]. Dostupné z: www.milanhnat.art/curriculum-vitae.*

1. Co pro Vás kresba znamená?

Kresba pro mě znamená primární a nejbezprostřednější záznam mých vnitřních pocitů. Díky kreslení jsem se naučil lépe poznat a hodnotit skutečnost, jako vnější tak i vnitřní.

2. Co je kresba? Dá se kresba definovat, případně jak?

Kresba je druh výtvarného média a vizuálního projevu, prostřednictvím kterého můžeme konkretizovat a objektivizovat myšlenky a pocity prostřednictvím linie.

3. Je možné kresbu naučit?

Ano, je to možné, ale vyžaduje to mnoho úsilí. Kresba je o schopnosti naučit se vnímat hranice tvarů v jejich celosti a zaznamenat je na plochu prostřednictvím linie.

4. Co kromě talentu je podle Vás nutné ke zrodu kvalitní kresby?

Hodně kreslit a přemýšlet o tom. Ostatní přijde samo.

5. Úloha (postavení, důležitost) kresby v historii lidstva?

Navzdory tomu, že kresba představovala základ pro každý druh vizuálního umění, ze kterého se rodilo budoucí výtvarné dílo, tak je paradox, že prakticky až do 20. století nebyla vnímána jako svébytné médium.

6. Platí podle Vás pravidlo, že je kresba důležitou součástí pro přijetí na vysoké výtvarné školy? Myslím, že i v současné době je kresba stále důležitou součástí úkolů na přijímacích talentových zkouškách. Kresba umí odhalit nejenom tyto schopnosti uchazeče, které se týkají percepce, ale i jeho výtvarného myšlení a cítění.

7. Charakterizujte průběh výuky figurální kresby na střední škole a vysoké škole. Na středních školách se vyučování figurální kresby věnuje minimum času, protože jsou primárně orientovaní na grafický design. To se potom odráží i u přijatých studentů, kteří jsou především v kresbě na dost nízké úrovni.

8. Jaká je současná situace ve výuce figurální kresby na výtvarných školách, k jakým změnám došlo? Kdybych to měl porovnat s dobou, kdy já jsem byl studentem, tak nyní mají studenti podmínky o dost horší. Týká se to nejenom prostorů, kde chybí speciální ateliéry určené jenom na kresbu, ale i v malé dostupnosti modelů. V určitém období se vyučování kresby dost podceňovalo, ale myslím, že se to nyní zlepšuje.

9. Souhlasíte s názorem, že v minulosti byl dán výuce figurální kresby větší prostor? V minulosti bylo kresbě přisuzováno velmi velké důležitosti. Celý první ročník na vysoké škole se především kreslilo. Nebyly ani takové problémy s modely, jako jsou nyní. Studenti měli individuálně daleko větší chuť kreslit a na vysoké školy přicházeli daleko lépe připraveni.

10. Jaké byly přínosy přípravných ročníků?

Přípravné ateliéry byly v prvních dvou ročnících. V prvním ročníku se celý rok jenom kreslilo, což studentům umožnilo udělat v kresbě veliký pokrok.

11. Co jste získal studiem figurální kresby na vysoké škole?

Schopnost vnímat a hodnotit skutečnost, pochopit logiku konstrukce lidské postavy a získat odvalu tyto proporce podle potřeby modifikovat.

12. Jaké byly pedagogické strategie vašich učitelů? Co byly jejich silné, a naopak slabé stránky? Naši učitelé spoléhali především na naši pracovitost a na to, že na všechno tak přijdeme sami, a tak se velmi nezaobírali tím, aby nám vysvětlili, proč takto a jaké to má důsledky. Říkali jen, že něco je dobré a něco není, ale už ne proč. V tomto aspektu je přístup pedagogů v současnosti lepší.

13. Jaký byl týdenní časový fond vymezený figurální kresbě při studiu na vysoké škole? V prvním ročníku se v přípravném ateliéru kreslilo 5 dní v týdnu, čtyři hodiny denně. Kromě toho se ještě každý týden vyučovala dvouhodinová „večerní kresba“. Ale hlavní rozdíl byl v tom, že v našem ateliéru neprobíhalo vyučování i jiných předmětů, tak jako je to dnes. Ateliér jsme měli pořád k dispozici, a tak jsme tam chodili vždycky, když jsme neměli jiné vyučování.

14. Věnovali jste se kresbě i ve svém volném čase mimo výuku?

V prvních dvou ročnících po večerech a přes víkend jsme rádi chodili kreslit „*pohybovky*“ na železniční stanici nebo jsme kreslili podle modelů na internátě.

15. Jaký typ kresby Vás přitahoval, co Vás inspirovalo?

Vždy jsem inklinoval k expresivní figurální kresbě s groteskní nadsázkou. Později po skončení školy jsem už kreslil především z paměti, ale expresivita a práce s figurou mně zůstaly.

16. S jakými problémy se při kresbě studenti potýkají v současnosti?

Velké problémy mají studenti s konstrukcí lineární perspektivy a určením správné polohy objektu v prostoru.

17. Váš vztah k výuce kresby z pozice pedagoga?

Vyučuji prvňáky malíře a zimní semestr vždy začínáme s kresbou, ze začátku s kresbou předmětů a později s kresbou figury. Kromě toho mají ještě studenti kresbu se čtyřhodinovou dotací. Někdy ani to nestačí, aby se dohnalo to, co ještě neumí.

18. Vnímáte rozlišnost kresby podle paměti, fotografie či živého modelu?

Ano, jsou mezi nimi rozdíly, ale u každého jednotlivce to může být vnímáno jinak. Když kresbu podle živého modelu preferují vizuální typy umělců, tak kresbu podle paměti, anebo z představy využívají spíše umělci, které zajímá především jejich vnitřní, mentální prostor. Kresba podle živého modelu je velmi vhodná v pedagogickém procesu. Umožňuje zdokonalit schopnosti týkající se pozorování a hodnocení skutečnosti v takových aspektech, jako jsou proporce, poloha objektů v prostoru nebo světelné vztahy. Kresba podle paměti je vždy tam, kde potřebujeme vymyslet něco nového. Kresba podle fotografie je do určité míry „jednodušší“, protože obraz, který kreslíme, je na fotografii už dvourozměrný, a tak se lépe „kopíruje“ v porovnání s kreslením podle modelu, kdy se to, co vidíme, musí přetransformovat z třídimenzionálního prostoru do dvourozměrné plochy. Tento způsob je proto velmi oblíbený u lidí, kteří s kreslením začínají. Při kresbě podle fotografie uniká mnoho důležitých aspektů skutečnosti, a tak mohou být postupy kreslení podle fotografie zavádějící. Napříč tomu je kresba podle fotografie u umělců, kteří si už prošli studiem kresby podle skutečnosti, rovnocenná ostatním způsobům.

19. Jak hodnotíte výuku figurální kresby v současnosti?

Největší problém vyučování kresby v současnosti vidím v tom, že se kreslení soustředí jen na samostatnou figuru, bez jejího vztahu k prostředí / pozadí, které se většinou neřeší. Vzhledem k časové dotaci se často volí zbytečně velké formáty. Studenti jsou tak ve stresu z nedostatku času a kreslení tak přestává být i „duchovním“ zážitkem.

20. Co Vám výuka kresby přináší? Jaké emoce při ní prožíváte?

V současnosti nevyučuji figurální kresbu v samostatném předmětu, ale kresba je součástí vyučování studentů 1.ročníku v Přípravném ateliéru.

21. Mají dnešní studenti lepší podmínky pro výuku kresby?

Myslím, že nemají. Chybí jim k tomuto účelu vybavené ateliéry, více času a klid na soustředění.

22. Jaké nástroje ke kresbě používáte?

Nejraději kreslím měkkou tužkou, asi díky její ostré stopě a proto, že mě nejvíce „poslouchá“.

23. Jaké uplatnění a postavení má kresba ve Vašem oboru?

Kresba je vždycky na začátku mých nápadů. Je to první konkretizace mých myšlenek. Často využívám postupy „*automatické kresby*“.

24. Mohou nová média ovlivnit vývoj kresby?

Nové technologie nejen že můžou, ale už výrazně ovlivňují vývoj kresby, například vznikem digitální kresby. Co se týká analogové „*ruční*“ kresby, tak čím dál méně lidí pracuje podle živých modelů, ale mnohem častěji využívají předlohy z internetu, jako nějakou virtuální knihu předloh a modelů.

25. Preferujete při své práci klasickou kresbu, nebo upřednostňujete nová média? Pracuji oběma způsoby, které se výborně doplňují.

26. Má kresba něco, co nemají nová média?

Ano má, je to její bezprostřednost. Podle mě je to nejrychlejší a nejpřirozenější prostředek konkretizace a vizualizace myšlenek.

27. Má klasická kresba naději na přežití v konkurenci nových moderních technologií? Samozřejmě že má. Myslím si, že pokud bude člověk používat ruce, tak kresba bude vždycky existovat. I o malbě se tvrdilo, že s nástupem digitálních médií bude mrtvá a nyní je znovu aktuální.

28. Jaké jsou možnosti a využití kresby v budoucnosti?

Myslím si, že přesně takové jako v současnosti, díky její bezprostřednosti a pohotovosti (nepotřebujeme nic zapínat).



Obrázek 27: Milan Hnat, Osamělý běžec, 2001



Obrázek 28: Milan Hnat, Hemisféry V, 2004



Obrázek 29:
Ľudovít Hološka

11. Prof. Ľudovít Hološka

Profesor Ľudovít Hološka se narodil v roce 1943 v Jablonici. V letech 1958–1962 studoval na Škole uměleckého průmyslu v Bratislavě. Poté ve studiu pokračoval na Vysoké škole výtvarných umění v Bratislavě (1962–1968), obor malba u profesora Ladislava Čemického a profesora Jána Mudrocha. V letech 1970–1971 pracoval jako pedagog na Střední uměleckoprůmyslové škole v Kremnici. Dále pedagogicky působil na Pedagogické fakultě Univerzity Komenského v Trnavě (1974–1986) a na Fakultě architektury Vysoké školy technické v Bratislavě (1986–1988). Od roku 1988 byl pedagogem na Katedře malby Vysoké školy výtvarných umění v Bratislavě a od roku 1996 na Katedře restaurování. V letech 2001–2021 pedagogicky působil na Fakultě výtvarných umění Akademie umění v Bánské Bystrici, kde vedl Ateliér kresby a klasických malířských disciplín. Profesor Ľudovít Hološka se ve své tvorbě věnuje malbě, kresbě, knižní ilustraci a teorii výtvarného umění. Je členem Slovenské výtvarné unie (Art Club 60+8) a Spolku výtvarníků Slovenska. Za své dílo dostal několik ocenění. Je také autorem spousty knižních titulů¹³ a o jeho malířské tvorbě vyšla řada publikací.¹⁴ Díla Ľudovíta Hološky jsou ve sbírkách mnoha galerií na Slovensku i v zahraničí.

¹³ HOLOŠKA, Ľudovít. *Figuralisti. Martin, Slovensko: Matica slovenská, 2010. ISBN 9788070909539.*

¹⁴ HOLOŠKA, Ľudovít. *Príbeh znaku / The Story of the Sign. Martin, Slovensko: Matica slovenská, 2006. ISBN 9788089208234.*

1. Co pro Vás kresba znamená?

Všechno, je to nejzákladnější základ. Všechno se začíná čarou. Dokonce i nyní se ve své tvorbě tím zabývám. Kresba je pro mě nejzajímavější, i pokud se to týká poznávání tvorby jiných autorů, napříč časem a výtvarnou kulturou. Nejsem v tomto zaujetí sám. Během studií jsem četl teorii moderního umění Herberta Reada, který říkal, že všechno ve výtvarném projevu začíná čarou. Odděluje určité od neurčitého a v chaosu vytváří první orientaci. Read říkal i to, že v podstatě ve skutečnosti čáry neexistují, existují objemy v prostoru a my je z 3D rozměru transformujeme čarou na 2D rozměr.

Čára má však mnoho vlastností. Mění intenzitu, sílu, hrubost, přítlak, přerušuje a zaniká. Má široký registr možností, jak vyjádřit skutečnost, jak sugerovat objem, plasticitu. Kromě toho je na začátku každé výtvarné myšlenky, je prvním ztělesněním výtvarného myšlení, všechno jí začíná.

2. Co je to kresba? Dá se definovat, případně jak?

Kresba jako stopa, má různou povahu a má mnoho autonomních abstraktních vyjadřovacích vlastností. V předcházející otázce jsme vzpomněli registr zobrazovacích možností. Kromě toho má nekonečné množství podob v individuálních autorských konceptech. Porovnejme například autory, i když jenom jedné slohové epochy – kresby Michelangela, Raffaela, Leonarda, Durera a o rozmanitosti moderního umění ani nemluví. – Hartung, Wols, Klee, Giaometti. Dále má kresba více metodických postupů – záznam, skice okamžitých situací, ale i studie budované pomalu, trpělivě s promyšlenou konstrukcí. Do výrazových možností kresby vstupuje formát a techniky. Jiný je list skicaře A4 a jiná je studie figury v životní velikosti 1:1, dva metry krát metr. Výrazové odlišnosti projevu však nejvíce poskytují samotné malířské techniky – tužka, uhel, rudka, křída, pero a tuž, pastel, lavírovaná kresba štětcem a její kombinace. Bohatost technických možností poskytuje rozmanitost individuálních autorských koncepcí, což dokládá nejenom umění 20. století, ale i nejrvelejší současnost.

3. Je možné kresbu naučit? A co kromě talentu je nutné ke zrodu kvalitní kresby?

Myslím si, že ano. Zkušenosti z dlouholeté pedagogické praxe mně to potvrzují. Chce to však velkou disciplínu, pravda, ne u každého. Někdo je obdařený schopností okamžitě zaznamenávat, co vidí a co si pamatuje. To může být i nebezpečné, když se na to adept příliš spoléhá a nekontroluje své úsilí. A jsou typy, které to musí vybojovat, vynaložit tu námahu a dosáhnout výsledku. V podstatě jde o pochopení vztahů, které jsou mimo něho, jsou vnější a jaké jsou poměry mezi nimi. Na to jsou různé metody, jak postupovat.

Například profesor Boris Jirků při porovnání rozměrů a poměrů jednotlivých forem kontroluje úhly pomyslných čar spojující výšky těch forem. Existuje také pravoúhlá síť poměrování výšky a šířky jednotlivých forem. Když vybudujeme takovou konstrukci – lešení, můžeme do ní vepsat obrysy zobrazovaných forem. Základy kresby se vyučují na základě geometrických modelů – kostka, kvádr, jehlan, válec, koule atd. Na tom se učí perspektiva. Je to ale stále kontrola jedním okem, centrální perspektiva. Existují však i další principy. Na svět se díváme dvojíma očima. Ohmatáváme jimi tvar. Moderna problematizuje samotné vidění (například kresby H. Matisse), pracuje s ním ve výtvarném projevu, a to je nový problém, jak to dostat do kresby.

4. S jakými problémy se při kresbě studenti potýkají nejčastěji?

No, do jaké míry jsou schopni kontroly, jak jsou důslední, vytrvalí a trpěliví. Student musí být trpělivý především sám k sobě, musí vydržet opakované kontrolování. To se ale dnes nenosí, uhýbá se k rychlejším způsobům dosažení výsledku. Ale to znamená, že celý ten proces studia ohmatávání a budování tvaru je obcházený, vynechávaný, a to je ve výsledku poznat.

5. Úloha (postavení, důležitost) výuky figurální kresby na vysokých uměleckých školách? Dnes je to těžká otázka. Nemám až takový přehled, i když jsem roky sledoval projekt Figurama. Na každé škole je to jiné, a to je vidět i na účasti jednotlivých evropských škol na projektu (Figurama začínal v roce 2001). Ze začátku se jí zúčastňovaly například německé školy, které z toho postupem času vycouvaly. Znamená to, že ty západní akademie netrvaly na tom, aby se u nich figurální kreslení pěstovalo. Je to teda otázka koncepce studia na jednotlivých školách. Dokud jsem ve škole učil, tak jsem na tom trval. Myslím, že je to pro studium výtvarného projevu nevyhnutelná věc, ve školním ateliéru jsem to taky pěstoval. Opakuji, že je třeba pochopit skutečnosti a vztahy, které jsou mimo mě, a ne jenom to, co je uvnitř mne a co chci vyjádřit. To samozřejmě stále platí, ale musím si ověřit, co jsem schopen vyhodnotit ze světa, který mě obklopuje. A figura patří k nejnáročnějším motivům. Luděk Novák v knize „*Nová figurace*“ píše „*Mezi jedničky vnějšího světa patří lidská postava k útvarům nejzajímavějším a nejsložitějším*“.

Měl jsem starého přítele, malíře, který mluvil o proporčních kánonech figury (egyptský, řecký, renesanční, Dureruv, Leonarduv), že jsou to teoretická schémata, protože každá lidská figura je jedinečná. I básník Milan Rúfus mluvil o tom, že chodíme po kostech našich předků, že celá země je posetá lidskými kostrami, jsou nás miliardy.

Složitost světa a jedinečnost člověka zakládá zásadní postoj ke skutečnosti a tím je v našem vědomí pokora. Sobě samému musím doložit, že to, co mě oslovuje ve světě, jsem pochopil, že tomu rozumím, že moje kresba je stejná s motivem, který mě zaujal, že jsem to vyjádřil a že je to pravdivé. V podstatě jde zápas o pravdivost vůči sobě samému. Co já vím a čeho jsem schopen.

6. Je výuka kresby na vysokých školách důležitá?

Ve všech oborech výtvarného projevu začínáme a přemýšlíme kresbou, proto „*JE*“ podle mne velmi důležitá.

7. Platí podle Vás pravidlo, že je kresba důležitou součástí pro přijetí ke studiu na vysoké výtvarné školy? Ano. Sám jsem absolvoval tuto zkoušku jednak jako student na Vysoké škole výtvarných umění v Bratislavě a potom i jako pedagog na stejné škole. Působil jsem tam dvacet roků a potom dalších dvacet roků na Akademii umění v Bánské Bystrici. Na obou institucích byla důležitou částí zkoušky i kresba portrétu.

Ověřovala schopnost vidění a schopnost racionální výstavby tvaru kresbou a také i emocionální zázemí adepta v hledání výrazu, ověřování jeho naturelu. Rozdíl mezi kresbou portrétu na mé přijímací zkoušce a na dnešní zkoušce je v časové dotaci. Když jsem kreslil portrét (v roce 1962) 3 dny (8 hodin denně), dnes na Akademii umění v Banské Bystrici má adept na kresbu portrétu 2 hodiny.

8. Charakterizujte průběh výuky figurální kresby na výtvarných školách, k jakým změnám došlo? Můžu vycházet jenom z vlastních zkušeností. Uměleckoprůmyslovou školu v Bratislavě jsem studoval v letech 1958–1962. Byla organizovaná podobně jako učňovská škola – pondělí, středa, pátek jsme měli teoretické předměty, úterý, čtvrtek a sobota zase dílenské předměty. Hlavní odborný předmět, technologie, dílny, věcné kreslení, figurální kreslení, fotografie, písmo, architektura. V hlavním odborném předmětu bylo navrhování a realizace jednotlivých zadání. Oborů bylo šest. Aranžování, grafika, fotografie, keramika, řezbářství, textil. Měli jsme to první dva toky. Figurální kreslení jsme měli celé čtyři roky. Časovou dotaci už si přesně nepamatuji, zdá se mi, že věcné kreslení se vyučovalo dvě hodiny týdně a figurální čtyři hodiny. Oba předměty měly promyšlenou metodiku od jednoduchých modelů ke složitějším. Například na figurálním kreslení jsme už ve druhém ročníku kreslili plakát v životní velikosti.

V té době byla bratislavská ŠUPka jedinou svého druhu na Slovensku. Dnes máme středních odborných škol s uměleckými obory možná i třicet. Neznám jich natolik dobře, abych mohl porovnávat jejich koncepci.

Na přijímacích talentových zkouškách na Fakultě výtvarných umění Akademie umění v Banské Bystrici jsem v dalších letech často konstatoval klesající úroveň odborné připravenosti absolventů středních uměleckých škol.

Otevřenější, bez stereotypu a klišé se jevili spíš absolventi gymnázií. Podobné porovnání můžu udělat s koncepcí vysoké školy v čase mých studií s dnešními pedagogickými zkušenostmi.

Studium malířství na Vysoké škole výtvarných umění v Bratislavě obsahovalo všeobecnou školu malířství 2 roky a 4 roky specializovaného studia v jednotlivých ateliérech. První dva roky ve všeobecné škole, v přípravce jsme se věnovali jenom kresbě od zátiší, přes portrét, figuru až po akt v životní velikosti. V ateliéru jsme pracovali každý den v týdnu pondělí až pátek od 8:00 do 12:00, v zimě jsme kvůli světlu pracovali od 9:00 do 13:00 hodin. Krom toho jsme jeden den v týdnu absolvovali večerní akt. V sobotu první dva roky modelování v sochařském ateliéru. Přednášky z teorie mohly být až po 17:00 hodině. Uvádím to takto přesně kvůli porovnání s dneškem. V současné době na bystrické fakultě mají studenti malířství v rozvrhu práci v ateliéru 2 dny v týdnu po 4 hodinách. A v bakalářském studiu figurální kresbu 4 hodiny v týdnu. Jako student jsem se mohl věnovat kresbě aktu v životní velikosti 5 dnů v týdnu čtyři hodiny denně možná i měsíc. Dnes má student bystrické školy možnost věnovat kresbě 4 hodiny týdně. Současná organizace studia výtvarného projevu vznikala v Evropské unii postupně od „*bolognských*“ a „*milánských*“ domluv nárůstem administrativních pravidel. Postupné organizační přeměny jsem měl možnost sledovat na Akademii umění dvě desítky let. Otevřený evropský prostor je velkým vkladem do uměleckého vzdělávání, zároveň však v něm narůstá podíl IT technologií a opouští rukodělné procesy ve výtvarném projevu. V záplavě informovanosti se však zapomíná na cenu přežití zkušenosti a jí nabyté vědomosti.

9. Má klasická kresba naději na přežití v konkurenci nových médií?

Stopa, otisk ve sněhu, první čmárání v písku při vývinu dítěte k dospělému člověku jako by rekapitulovaly dějiny výtvarného umění. Chuť čmárat je nám dána tak jako chuť zpívat a mluvit. Slova ani zpěvu se nevzdáme, proč bychom se měli vzdávat čáry a barvy? Navíc kreslení a malování není jenom výsledkem oka, ruky a mysli. Profesor Mudroch nám říkával „*Když maluješ model, nemáš jenom oči. Máš srdce, plíce, žaludek.*“ V procesu výtvarné tvorby je ponořená celá bytost. Podobá se to orientálním postupům, délka pozorování, způsob dýchání při vedení štětce a podobně. Přítomnost celé bytosti v horké stopě čáry a štětce je integrovaná, intenzivní a má individuální vlastnosti. Narůstá i z bloudění a omylů. To jí dává bohatší život jako produkt stroje.

10. Jaké byly přínosy přípravných ročníků?

Budovaly předpoklady pro samostatnou individuální tvorbu. Pracovní návyky, pracovní disciplína a pracovní metoda. Paul Klee říkal, že začít je třeba od nejjednoduššího motivu.

Všichni významní autoři svojí tvorbou dokládají, že výsledků je možné dosáhnout soustředěnou systematickou prací. Když jsem v neděli na ulici potkal svého profesora, hned mi vyčítal: „*Jak to, že nejsi v ateliéru? Kdybych každý den nepracoval, tak by mě tato země na sobě nenosila!*“ Základy figurálního kreslení nikoho v tvorbě a invenci nebrzdila, neomezovala.

Naopak, jak je ovládá, umožňují mu rozvíjet další žánry, jiné problematiky. Často to porovnávám se studiem hudby, bez každodenního cvičení není možné postupovat dál.

11. Co jste získal studiem figurální kresby na vysoké škole?

Mě vždy fascinovalo moderní malířství 20. století. Takové zjevy jako jsou Miró, Picasso a mnozí další. Fascinace spočívala v tom, že jejich obrazy se zásadně odkláněly od optické skutečnosti. Vzhled reality a znak, který ji vyjadřuje, je celkem jiný svět. Vzniká otázka, jakým způsobem malíři dospěli k takovým znakům a k novému jazyku malby. A druhá otázka je, proč to na člověka tak působí, proč je to takové zázračné. V otázkách vzniká zájem o procesy, v jakých jednotlivé autorské jazyky malby vznikaly, kde jsou jejich počátky. Když se tím zaobíráte, přijdete na to, že na začátku tento proces dosahoval shodu s realitou, v té shodě založil nový stupeň, vyhodnocoval ji a uvolňoval malířský jazyk ke znakové řeči. Zřejmé je to například ve fauvismu práci s barvou u Henriho Matisse a také v expresionismu u Kirchnera. Na jeho výstavě jsem si uvědomil, že každou malbou reaguje na konkrétní impuls, realitu.

Kirchnerovy obrazy netrpí nějakým schématem, čerpají z mnohotvárné skutečnosti. A tak je to i u dalších světových autorů. Například Giacometti se musel opírat o původní zkušenost oka. Vrátil se k pramenům umění jako vidění, k základnímu osvojení světa pomocí zraku. Takto ho charakterizovala významná slovenská teoretička umění Iva Mojžíšová.

Studiem figurálního kreslení na vysoké škole jsem získal základ pro ověřování svého úsilí ve shodě s realitou, doklad o pravdivém uchopení skutečnosti jako východiska k dalším postupům. Jestli něco vlastníte, můžete si s tím udělat cokoliv, převrátit to naruby, popřít to, posouvat a přetvářet to.

12. Váš nejoblíbenější nástroj?

Samozřejmě barva.

13. Věnovali jste se kresbě i ve svém volném čase mimo výuku?

Ano, naplňovali jsme školní program, uvědomovali jsme si jeho smysl, ale každý z nás se zabýval tím, co ho osobně zajímalo. Paralelně se školním programem vznikala i vlastní. Ale mohlo to být jednoduše rozšiřování školního programu. Bylo to dáno i tím, že skicař a tužka jsou nejjednodušší technologií.

14. Váš vztah k výuce kresby z pozice kresby (pozitiva/negativa)?

Trval jsem vždycky na tom, aby se každý obraz začal malířským rozvrhem. Kompozice a formování jednotlivých tvarů v něm. Dokonce ve druhém a třetím ročníku při malbě aktu v životní velikosti jsem radil studentům, aby si fotografovali každou fázi vzniku malby. Od kresby přes tónovou modelaci po řešení barvou. Při samostatných malířských studiích jsem doporučoval měnit formáty, nástroje i malířské techniky. Jako předpříprava malby se tyto techniky osvědčily.

15. Vnímáte rozlišnost kresby podle paměti, fotografie či živého modelu?

Na první místo kladu kresbu podle živého modelu, skutečnosti, protože tam je ten základní transfer, o kterém od začátku hovoříme. Přeměna trojrozměrného na dvojrozměrné, což je vlastně abstrahování. Stejně zajímavé je kreslení z paměti. Paměť eliminuje nepodstatné, ale nepodstatné podle ní. Redukce paměti může vytvářet zajímavé novotvary.

Nedoporučoval bych kreslení podle fotografie, protože potom už nevytvoříme transfer, ale přepis z 2D na 2D. Samozřejmě i v tom jsou výjimečné případy, když například musíme dělat rekonstrukci portrétu nežijícího člověka. Anebo v hyperrealismu či v fotorealismu nebo v nějakých dalších postmoderních postupech, kde se pracuje s fotografií.

16. Mají dnešní studenti lepší podmínky pro výuku kresby a ovlivňují tyto podmínky míru talentu současných studentů? To se liší, škola od školy. Na bratislavské Vysoké škole výtvarných umění je Kabinet kresby, který tvoří pedagogové, kteří se zabývají problematikou kresby, prostorná kreslárna, potřebné modely. Na škole v Bánské Bystrici bohužel takové podmínky neměli. Často nebyly peníze na modely, a když se peníze sehnaly, nebyly zase modely. Tato situace nutila k improvizaci a překonávání materiálních těžkostí, což se v zásadě dařilo. Samozřejmě, technologické podmínky příznivě vplouvají do důslednosti a hloubky studia, ale přímo ji nezaručují.

17. Zastáváte názor, že by při současné výuce figurální kresby na školách mohlo dojít k určitým změnám? Myslím, že figurální kreslení na vysokých uměleckých školách by mělo mít větší časovou dotaci. Vztahuje se to však takřka na všechny praktické disciplíny. Chápu, že při dnešní náročnosti na teoretické znalosti studenta, na orientaci v digitálních médiích, na celkový kulturní přehled je náročné sladit všechny disciplíny v časovém rozvrhu pěti dnů. Nejpodstatnější je však vnitřní postoj studenta ke studiu, jeho koncentrace, úsilí, zanícení. Jeho vlastní „rozvrh hodin“, který dodržuje bez ohledu na technické, organizační a materiální podmínky.

18. Jaké uplatnění a postavení má kresba ve vašem oboru?

Klíčové, opakuji to. Všechno se u mě začíná záznamem podnětu ve skicáři. Studii rozpracuji dál a čerpám z ní. Díky ní jsem se mohl naplno věnovat ilustrační tvorbě. Všechny moje obrazy jsou postavené především na kresbě. Dnes je čára nejvýznamnějším elementem mých maleb.

19. Mohou nová média ovlivnit vývoj kresby?

Bohužel, neznám nové technologie tak dobře, abych se mohl zodpovědně vyjádřit. Předpokládám, že můžou, jako všeobecně můžou vývoj kresby ovlivnit nové poznatky z rozmanitých oblastí. Všechno, co vidíme, se stává materiálem pro naši práci. Ale nikdy se tak dobře nedíváme, jako když kreslíme, říkal Henri Matisse.

20. Má kresba něco, co nemají média?

Kresba má jedinečnost horké lidské stopy. Vždycky jsem si myslel a myslím pořád, že je vzácná, bude růst ve světě nových médií.

21. Jak vnímáte projekt Figurama?

Poprvé jsem viděl výstavu „Figurama“ v Bratislavě v roce 2004 a velmi mne zaujala. Na škole v Banské Bystrici jsem viděl Ateliér kresby a klasických malířských disciplín. A tak jsem začal usilovat, aby se bystrická Fakulta výtvarných umění stala součástí Figuramy. Dlouho se mi to nedařilo, až když přišel na fakultu pracovat profesor Boris Jirků, tak se to podařilo. V roce 2008 jsme byli přizváni na výstavu jako hosté, v roce 2009 už jsme byli členové a v roce 2010 jsme byli pořadatelé výstavy Figurama v Banské Bystrici. K výstavě se pořádaly konference a sympózia a vždy byl vydán reprezentační katalog. Účastníci se měnili, české a slovenské školy zůstávaly, přicházely akademie z Polska, z Budapešti. Dnes je 21 katalogů, ve kterých jsou zdokumentováni všichni účastníci, kresby všech zúčastněných studentů. Je to obrovská panorama rozmanitých přístupů k figurální tvorbě, úžasná pomůcka pro vyučování kresby.

22. Jak fungují přípravné ročníky na Akademii v Banské Bystrici?

Dodnes měla každá katedra (grafika, malba, sochařství, nová média) 1 rok přípravku a bakalářské a magisterské studium specializované ateliéry. V současné době se reformuje i akreditace vysokoškolského studia a v této souvislosti Fakulta výtvarných umění reformovala organizaci studia a předkládá ji akreditační agentuře. V přípravném studiu spojuje katedry grafiky a malby, sochařství a nových médií. V grafice a malbě projektuje přípravné studium na 2 roky s tím, že první rok grafici i malíři absolvují společně grafickou přípravu a druhý rok malíři a grafici absolvují malířskou přípravu.

Považuji to za velmi dobrý krok. Předpoklady pro obě specializace vyzkouší každý posluchač, rozšíří to jeho odbornou výbavu a možnost uplatnění. Zvýší to časovou dotaci jednotlivých základních disciplín.

23. Úloha (postavení, důležitost) kresby v historii lidstva?

Dějiny výtvarného umění pozorně zkoumají a mapují funkci a postavení kresby jako její neodmyslitelné součásti. Zpočátku jako nahlížení a odkrývání tvořivého procesu od inovačních fází, přes zrání a precizování výsledných stádií díla. Dále jako samostatného autonomního žánru s jeho slohovým a stylovým rozpětím, s jeho jemností, přísností a rozmanitostí, nesmírnou výrazovou silou a bohatostí, nekonečným vesmírem individuálních fenomenálních zjevů.

Kresbě se věnují početné edice publikací. Z naší kultury vzpomenu edici „*Mistři světové kresby*“, kterou zprvu vydávalo Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění a později Odeon v Praze nebo „*Intimní kresby mistrů*“, kterou vydával Tatran v Bratislavě.

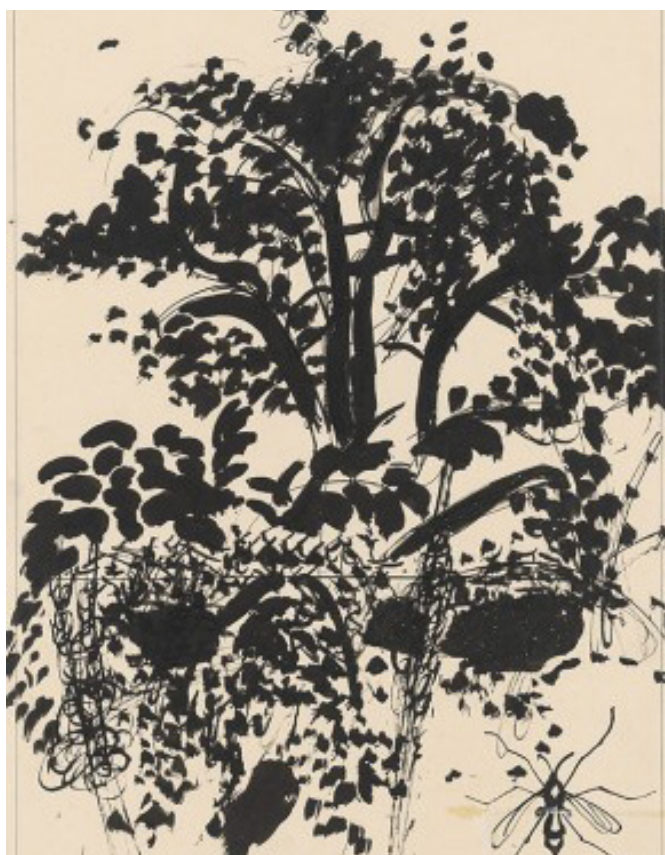
Fenoménu kresby ve výtvarné kultuře se věnují i pozoruhodné encyklopedie jako „*Slovník světové kresby a grafiky*“, Odeon Praha 1997. Terisio Pignatti „*Historia rysunku. Od Altamiry po Picassa*“, Arkady, Warszawa 2006, „*Vitamin D, New Perspectives in Drawing*“, Phaidon press limited London, New York 2005.

*„Kresba je pro mě nejskromnější potřebou, první reakcí na podnět k tvorbě, jeho záznamem, obrazem mého uvažování při jeho rozpracování, svědeckým procesem tvorby i definitivní výpovědí. Je médiem s nesmírně širokými výrazovými možnostmi se specifickou krásou svých technických prostředků, je nejpodstatnější osou celé mé práce. Je věrným a přísným svědeckým mého života a mým pracovním i lidským svědomím.“*¹⁵ píše Ludovít Hološka v článku O kresbě (a jejím vyučování na Katedře malířství).

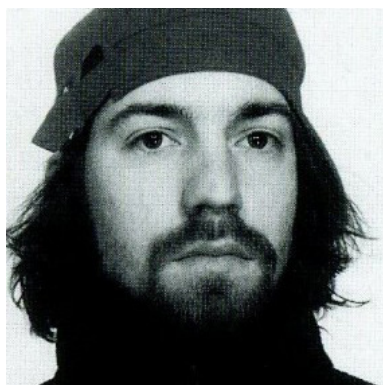
¹⁵ HOLOŠKA, Ludovít. *Poznámky o kresbě. Prostor kresby, prostor malby (pedagogický skicář)*. Vydala Akademie umění v Banské Bystrici, Fakulta výtvarných umění. 2012. sv.11. ISBN: 978-80-89555-07-9



Obrázek 30: Ludovít Hološka, Klarinetista, 1981



Obrázek 31: Ludovít Hološka, Jabloň, 1970



*Obrázek 32:
Pavel Hošek*

12. MgA. Pavel Hošek

Umělec Pavel Hošek se narodil v roce 1976 ve Zlíně. V letech 1991–1995 studoval na Střední uměleckoprůmyslové škole v Uherském Hradišti, obor Sochařství. Poté ve studiu pokračoval na Akademii výtvarných umění v Praze (1995–2001), v Ateliéru sochařství u profesora Jindřicha Zeithammla. V roce 1999 absolvoval stáž v Německu; Staatliche Akademie der Bildenden Künste, Karlsruhe, u profesora Balkenholna. V roce 2003 absolvoval rezidenční pobyt v Ateliéru Ministerstva kultury České republiky v Egon Schiele art centru v Českém Krumlově. V současnosti pedagogicky působí na Univerzitě Pardubice v Ateliéru výtvarné přípravy na Fakultě restaurování.

1. Co pro Vás kresba znamená?

Čára na papíře, v prostoru, trajektorie za letadlem, škrábanec na autě...

2. Co je to kresba? Dá se kresba definovat, případně jak?

Vnímám to asi tak, jak odpovídám výše, není pro mě důležité definovat kresbu, nevím proč.

3. Je možné kresbu naučit?

No tak rozvinout určitě ano a kdo má předpoklady a vidí, dá se posunout dost daleko. Musí však vydržet v momentě, kdy to nejvíc nejde. Právě tyto momenty jsou hranice dalšího poznání a posunutí, takže je zapotřebí píle. A také umět zaujmout ze strany vyučujícího, motivovat, hecovat.

4. Co kromě talentu je podle Vás nutné ke zrodu kvalitní kresby?

Hlavně se naučit dívat a pozorovat, co tu danou věc „dělá“. Nesledovat detail, ale podstatu, na které je následně detail připnut, a tak také tvoří nedílnou součást účinku. Ale nejdůležitější je umět se správně dívat na celek, pak to ta ruka nějak dá.

5. Úloha (postavení, důležitost) kresby v historii lidstva?

Tak to je vidět už v pravěku v jeskyních. Každé dítě, když například rozleje mléko na stůl, začne do něj kreslit prstem. Kresba je vedle zvuku prvotní vyjadřovací součástí člověka. Důležité postavení má také samotný význam záznamu kresby jako myšlenky, fantazie, plánu.

6. Platí podle Vás pravidlo, že je kresba důležitou součástí pro přijetí ke studiu na vysoké výtvarné školy? Myslím si, že určitě ano, ale co to je zase ta kresba.

V dnešní době existují na vysokých školách jak ateliéry klasické, tak intermedialní, konceptuální atd. Já jsem osobně velmi rád, že u nás ještě tyto klasické ateliéry jsou na rozdíl od západu. V případě klasických je samozřejmě studijní kresba např. figury prioritou a nutností. V případě té druhé strany je kresba klasického studijního významu asi méně důležitá, ale můžou kreslit zase úplně jinak, např. světlem v prostoru, něco jako tanec v prostoru atd. Kresba je ale v obou případech základním záznamem vyjádření a zápisu.

7. Charakterizujte průběh výuky figurální kresby na střední škole a vysoké škole.

Já v tom velký rozdíl nevidím, možná na vysoké škole bez podprsenky a na střední s podprsenkou. Ale vážně, vždy velmi záleží na tom, kdo vás učí, to je asi to podstatné.

8. Jaká je současná situace ve výuce figurální kresby na výtvarných školách, k jakým změnám došlo? V našich českých, polských, slovenských a jiných školách myslím k velkým změnám nedošlo. Na západě ano, tam se studijní figurální kresba téměř vytratila. Ale např. ani architekti už dnes ve většině neskicují baráky rukou na papíře, ale na tabletech atd. A to musí být zákonitě jiné.

9. Souhlasíte s názorem, že v minulosti byl dán výuce figurální kresby větší prostor? Asi ano, ale u nás v Česku, když budete chtít, tak máte prostoru zatím stále dost.

10. Jaké byly přínosy přípravných ročníků?

Já osobně jsem takový ročník na Akademii výtvarných umění v Praze nezažil. Byl jsem od 1. ročníku rovnou v ateliéru. Pár let po mém nástupu se opět k přípravkám přiklonilo. Asi je to dobře.

11. Co jste získal studiem figurální kresby na vysoké škole?

Střední jsem vychodil v Uherském Hradišti, kde učil kresbu výborný Svát'a Slovenčík. Byl to právě on, kdo uměl vyburcovat a namotivovat studenty kreslit. Takže jsme na večerňák chodili klidně třikrát týdně, víc to myslím nešlo. Ale byl to styl kresby spíše expresivní, dbalo se na postavení a pohyb. Problém byl, když přišlo na klauzurní kresbu a Svát'a po nás chtěl prsty, klíční kost atd. To byl problém, to vyhrávali grafici, kteří to tam dali. Na výšce jsme byli od začátku drilování ke studiu včetně detailu, a to byly právě ty momenty překonání se, ty hranice posunutí. Pak to tam najednou začalo být.

12. Jaké byly pedagogické strategie vašich učitelů? Co byly jejich silné, a naopak slabé stránky? Jak píšou výše, každý je jiný. Někdo driluje, někdo zase uvolní uzdu. Je na každém, jak to v sobě nakonec smícháte, samo to nepřijde. Ale je pravda, že jsme měli na střední jednu dobu dámu a ta byla moc tichá, až nudná a také neříkala podstatné a důležité věci. Pedagog by měl být upřímný, třeba diplomaticky, ale upřímný.

13. Jaký byl týdenní časový fond vymezený figurální kresbě při studiu na vysoké škole? Myslím, že byl za mě povinně (u sochařů) jednou týdně večerňák a to byly tři hodiny, pak se modelovalo v ateliéru. My jsme ale mohli chodit vícekrát, nikomu to nevadilo, místa bylo dost.

14. Věnovali jste se kresbě i ve svém volném čase mimo výuku?

Mimo nepovinné večerňáky jsem se studijní kresbě nevěnoval. Kreslili jsme ale samozřejmě své nápady, myšlenky do skicáku.

15. Jaký typ kresby Vás přitahoval, co Vás inspirovalo?

Kresbu jsem vnímal jako dovednost zachycení toho, co jsem potřeboval zaznamenat.

16. Váš vztah k výuce kresby z pozice pedagoga (pozitiva/negativa)?

Pozitiva – když studenty dostanu do varu. Negativa, když to studenty nebaví...

17. Jaké je postavení a význam výuky figurální kresby ve vysokoškolském prostředí v České a Slovenské republice v 21. století? Asi dost podobný.

18. Vnímáte rozlišnost kresby podle paměti, fotografie či živého modelu?

Rozdíl jsou. Kresba z paměti a kresba podle živého modelu má podobnost v tom, že v paměti musíte mít určitou zkušenost, abyste podle živého modelu správně viděla věci a dovedla je nakreslit. Podle fotky je to prázdné a bez života a zásadně to nedoporučuji.

19. S jakými problémy se při kresbě studenti potýkají nejčastěji?

Zabývají se nepodstatnostmi a pak nestíhají.

20. Jak hodnotíte výuku figurální kresby v současnosti?

Zaplať pánbůh, že ještě vůbec existuje.

21. Co Vám výuka kresby přináší? Jaké emoce při ní prožíváte?

Když se podaří studentům kresba a je to tak trochu mojí vinou, cítím radost a úlevu.

22. Mají dnešní studenti lepší podmínky pro výuku kresby?

Podmínky mají dostačující, dost záleží na nich samých.

23. Ovlivňují tyto možnosti míru talentu současných studentů?

Jak odpovídám nahoře, talent neznámá výhra, musí chtít a stejně to „vysedět“.

24. Zastáváte názor, že by při současné výuce figurální kresby na školách mělo dojít k určitým změnám? Nezastávám. Hlavně ji nerušit.

25. Jaké nástroje ke kresbě používáte?

Oko a něco, co kreslí, pak se postupně dostáváte dál.

26. Preferujete při své práci klasickou kresbu, nebo upřednostňujete nové techniky? Tužka a papír, je to pro mě nejdostupnější a jsem zvyklý.

27. Jaké uplatnění a postavení má kresba ve vašem oboru?

Jsem sochař a používám kresbu jako záznam, poznámku něčeho, co prolítne hlavou. Pak s tím dále pracuji a zkouším to v materiále. Je to dost osobní záznam pro dalšího asi těžko čitelný.

28. Mohou nová média ovlivnit vývoj kresby?

Mohou a už ovlivňují. Kresba na tabletech viz architekti. Tímhle směrem moc nevidím, ale děje se.

29. Má kresba něco, co nemají nová média?

Každé má svoje. V obojím můžete potkat náhodu, možná v moderních technologiích je ta náhoda více automatická a je tam také více možností náhod. Náhoda může taky posunout.

30. Má klasická kresba naději na přežití v konkurenci nových médií?

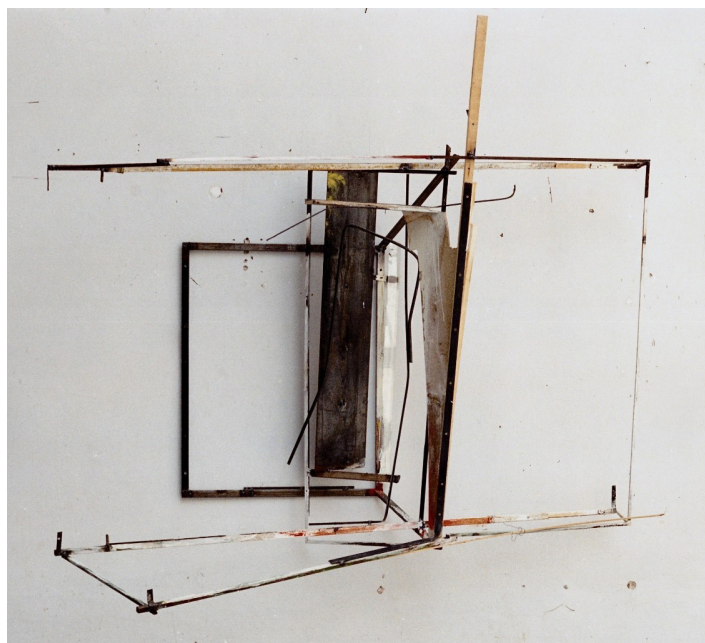
Já si myslím, že nějakým způsobem se kreslit bude vždycky stejně, jako si dosud píšeme na papírek seznam nákupu, nebo ne?

31. Myslíte si, že má kresba v současném umění budoucnost?

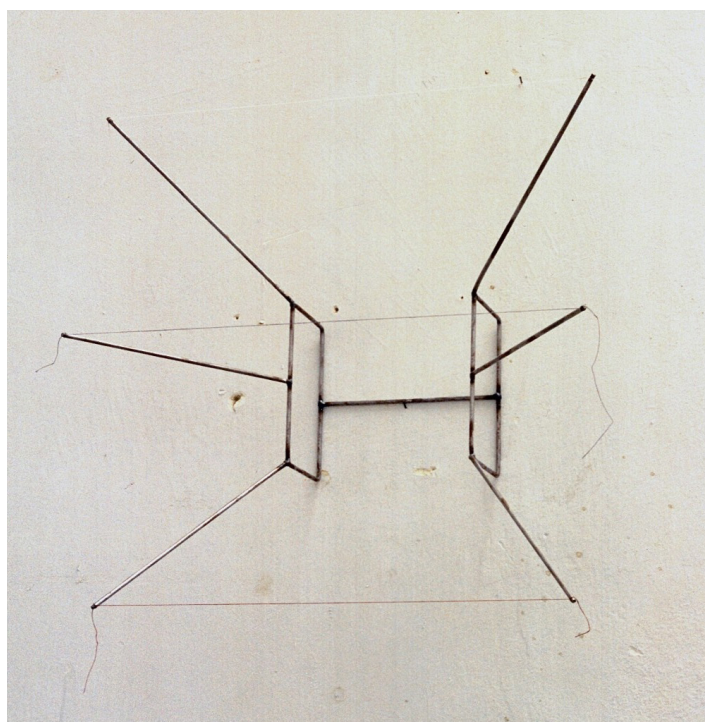
Nejsem věštec. Nevím...

32. Jaké jsou možnosti a využití kresby v budoucnosti?

Možností bude nepřeberné množství jako všeho, pak už jen se v té virtualitě neztratit.



Obrázek 33: Pavel Hošek, Interiér



Obrázek 34: Pavel Hošek, Asociace bez názvu



*Obrázek 35:
Boris Jirků*

13. prof. Boris Jirků

Malíř, grafik, ilustrátor, sochař, profesor Boris Jirků se narodil v roce 1955 ve Zlíně. V letech 1970–1974 absolvoval Střední uměleckoprůmyslovou školu v Uherském Hradišti. Poté ve studiu pokračoval na Akademii výtvarného umění v Praze (1974–1980), v Ateliéru prof. akad. mal. Arnošta Paderlíka. Vyučoval na lidové škole umění a od roku 1990 vedl 17 let výuku figurální kresby a malby na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze, kde krátce působil i jako rektor. V současnosti působí na Fakultě designu a umění Ladislava Sutnara Západočeské univerzity v Plzni, kde vede výuku figurální kresby a malby. Je také vedoucím a garantem doktorandského a magisterského programu – klasická média (figurální kresba, grafika, ilustrace, malba a plastika) na Fakultě výtvarných umění Akademie umění v Banské Bystrici. Boris Jirků je spoluzakladatelem mezinárodního projektu Figurama. Kromě řady samostatných výstav se zúčastnil i několika desítek kolektivních výstav jak v Česku, tak i zahraničí. Ve své tvorbě se věnuje volné kresbě, grafice, malbě, ilustraci, plastice a výtvarným realizacím v architektuře.¹⁶ Jeho práce mají figurální charakter se silným existencionálním nábojem. Expresivita je navíc podtržena specifickou deformací tvarů, u obrazů a ilustrací hraje významnou roli i pestrá barevnost.¹⁷ Boris Jirků se řadí mezi výrazné osobnosti současného umění.

¹⁶ *Boris Jirků. Biography. [online]. Praha, 2020 [cit. 2020-07-10]. Dostupné z: www.borisjirku.cz.*

¹⁷ *JIRKŮ, Boris. Druhé třetí oko: Boris Jirků. Praha: Volvox Globator, 2005. ISBN 80-7207-571-3.*

1. Jaké je postavení a význam výuky kresby ve vysokoškolském prostředí v České republice a Slovenské republice v 21. století? Postavení figurální kresby je těžké a na většině škol ji přestali vnímat jako základní výzkum, na který zhusta navazuje aplikovaný výzkum ve specializovaných ateliérech. A dívají se na ni často jako na relikty minulé doby. Jako kdyby byli schopni nahradit ji něčím lepším. Je to jako kdyby na hudebních školách zrušili noty a přestali studenty je učit a chápat. Řekli jim, že to za ně udělají počítače. Samozřejmě, když nebude kresba podporována, bude její úroveň klesat. Kresba je nezbytná, protože přenastavuje vnímání mozku, tak jako písmo nebo řeč. V základních školách ví, že je nutno trénovat ruku a propojení hemisfér mozku a zkrátit vzdálenost mezi rukou a vědomím. Pokud nebude tvůrce trénovat, tak po naší generaci zůstanou jen neumělé kresby na záchodcích. Už plno studentů není schopno nakreslit v perspektivě ani židli a mají navrhovat nové a složité a aplikované tvary. Je dobré pochopit, že předávání znalostí o minulém a současném, zkušeností a posilovat autorské myšlení a techné je nenahraditelným posláním škol. Tvrdit, že tvůrci výtvarného světa nepotřebují vzdělání, schopnosti, trénink, zkušenosti a poznání a stačí prohlásit: Já jsem umělec, je málo. To o něm musí říct ostatní. Já se domnívám, že škola má být rozkročena mezi minulostí a budoucností.

V Polsku je výuka kresby na rozdíl od nás opravdu hodně podporovaná. Mají Trienále mezinárodního rysunku studentského v Katowicích, s úspěchem se účastní mezinárodního projektu Figurama. Na některých školách dokonce mají vždy po dvou týdnech v ateliéru týden malbu a kresbu, aby živili ostatní disciplíny volným uměním.

Beru jako své poslání vrátit poznání kresbou a malbou na podstatné a základní místo v zobrazitelných disciplínách. O poznání kresbou hanlivě mluví jenom ti, kteří ji neovládají a není jejich vyjadřovací řečí. Když jsem učil 17 let na Umprum a nyní na Akademii umění na Slovensku a na Fakultě designu a umění Ladislava Sutnara Západočeské univerzity v Plzni, nastavil jsem ji pro všechny studenty prvních a druhých ročníků jako základní výzkum a ateliéry navazují na poznané a vytvářejí aplikovaný výzkum směrem ke své specializaci. Další ročníky jsou fakultativně, aby dál trénovali a jejich ...

2. Jaký byl vývoj a role kresby ve vysokoškolském prostředí v České republice a Slovenské republice v 2. polovině 20. století až po současnost? To je hodně obsáhlá otázka, která chce dlouhodobé poznání. Je pravda, že na kresbu v druhé polovině století byl kladen velký důraz a projevilo se to vysokou kvalitou československého umění. Samozřejmě se do výuky promítly fašistické a komunistické ideje, které byly levicově orientované a preferovaly figurální idealizovanou figuru vojáka, dělníka (ice), zemědělce.

Pro mnohé toto splynulo a s odstraněním diktatur chtěli zrušit i figurální tvorbu. Jako by ona jediná posluhovala moci. Samozřejmě současně vznikaly úžasné protiválečné cykly Toyen Čapek, Bidlo, Hoffmaister, Pelc, učili výrazní kreslíři např. Svobodová, Bauch, Štursa, Nešleha, Anderle, Beran, Kulhánek, Paderlík, Šalamoun, Jirků, Bárta, etc. Takže rušení kresby po roce 90 byl hrubý omyl. To je jako by zrušili na hudebních školách noty. Hraní na hudební nástroje. Etc. Figurální kresba a malba byla rušena a teoretici říkali, že zobrazitelná kresba a malba je mrtvá. Vše nahradí nová média, nezávazné hry a hlavně překračování všech pravidel a zákonitostí. Na školách učí teoretici, kteří říkají, vše je umění, kromě výtvarného umění. Zním učící teoretiky, kteří při slově kresba, malba, grafika, socha, ilustrace, komiks mají osypky. Dokonce znám takové, kteří umělce k ničemu nepotřebují a sami sebe zviditelňují. Dokonce to došlo tak daleko, že tito ovládají hodnocení kvality a činnosti všech umělců pedagogů, granty, ceny a nezakrytě dávají najevo, že kdo nedělá nová média a nepřimyká se k trendům, které oni prosazují jako jediné správné, je nejen nezajímá, ale opovrhují jím. Ovládají některé školy a nepotřebují talentované a odvážné osobnosti, spíš plniče jejich návodů. Takže na některých školách je na přijímacích zkouškách talent pro kresbu, malbu a výtvarné obory na překážku. Kde je prostor pro hledání vlastní cesty. Je to nov akademismus.

3. Jaké jsou možnosti a využití kresby v budoucnosti?

Nesmírné, nekonečné, úžasné, ale také možná nenaplněné. Jaké jsou možnosti literatury, poezie, beletrie, dokumentu? Jaké jsou možnosti hudby, hraní na hudební nástroje, zpěvu? Jaké jsou možnosti divadla, scénografie, filmu?

Ale také možná nenaplněné. Aby to nedopadlo, jako když jsem se ptal spolužáka, jaký je bulharský design, řekl, že umřel zároveň s bulharským průmyslem. Poznávání světa uměním je podstatné, základní a nenahraditelné. Tvůrčí poznávání za nás žádná technologie neudělá, je to pouze čím dál dokonalejší nosič a nástroj. Ale tvůrčí energii, poznání a talent nenahradí.

Možnosti jsou neomezené. Pokud zase přilákáme do galerií ztracené milovníky umění a získáme nové, kteří budou schopni věnovat svůj zájem, čas a inteligenci výtvarnému umění.

4. Co pro Vás znamená kresba?

Kresba je nejstarší lidská řeč, která nepotřebuje překlad, je to kód, enigma, kterému rozumí lidé na celé planetě. Je to úplně jiný jazyk než mluvený, hraný a zpívaný než psaný, nebo filmový a divadelní. Je jedinečný a nenahraditelný. Je schopný vyjádřit vše, i to, co tyto ostatní disciplíny nemohou.

5. Co je to kresba? Dá se kresba definovat, případně jak?

Kresba je ruční převod ze tří D (euklidovské geometrie) do iluze, na dvourozměrnou plochu, s iluzí prostoru, s bonusem výborně zvládnutého řemesla, obohacené o informace, emoce a nezpochybnitelný zázrak, kterému říkáme talent. Kresba nemusí být nutně zobrazující vnější svět nebo být popisná, ale může zobrazovat i vnitřní svět emocí, anergií, estetiky, rytmu. Podívejme se na islámskou a židovskou nezobrazující.

6. Je možné kresbu naučit?

Samozřejmě, že jde. Na určitou vysokou řemeslnou úroveň, lidi, které to baví. Dál je to o osobnosti učitele, tvůrce a jeho talentu, nasazení a zapálení. Je to běh na dlouhou trať.

Je možné naučit hrát na hudební nástroj, zpívat, naučit se hrát divadlo, psát do novin, literaturu, poezii etc...? Je možné naučit fotit, počítat, navrhovat módu, šít etc...? To je smysl škol. Samozřejmě, že jsou učitelé a Učitelé. Taky každý systém nechce vytvořit svobodné a silné tvůrčí osobnosti, navíc když takoví nejsou ani učitelé. Systém chce učitele úředníky, kteří vyplní kolonky a splní všechna kritéria, která si nadřízení úředníci vymyslí a pak dostanou granty, stálou smlouvu na dobu neurčitou. Že nic tvůrčího nenaučí, je každému jedno. Je to pořád záležitost obětavosti a svědomí. Po počáteční euforii v devadesátých letech ovládli školy teoretici – úředníci, kteří vše převádí do slov a výtvarný čin nevidí. Nemají zkušenost s vlastním tvůrčím činem a nenesou za svá slova a činy žádnou osobní zodpovědnost. Navíc na školách zuří války o posty, místo, vnitřní a vnější granty. Školy často ovládají klastry spojené společnými zájmy.

Očima vnímáme 90 procent vnějšího světa, slovy jen 5. Ale teoretici úředníci potřebují každý výtvarný čin převést do slov a v důsledku už jim stačí jen slova a výtvarné dílo nepotřebují. Nerozlišují. Plní plány.

a. Jeden student na Akademii mi / po absolvování Akademie / po roku mé výuky řekl: „*Já jsem myslel, že umění je všechno, co se řekne, až s Vámi jsem pochopil, že je to něco jako zázrak.*“

b. Nejmenovaný kunsthistorik, pedagog, mi před geniálním portrétem Chaima Soutina – Portrét kuchaře, (Soutine je pro mě synonymum pro slovo malba, současník Modiglianiho, kterému přezdívali Rembrandt nebo génius z ghetta), na mou otázku, zda vidí ten zázrak, to geniální dílo, odpověděl: „*No co, portrét.*“

7. Co kromě talentu je podle Vás nutné ke zrodu kvalitní kresby?

Talent je zájem, když nás to životně baví, tak se víc zlepšujeme v poznání a o to se rychleji učíme a o to nás to víc baví. Nutné je najít učitele, reálné nebo mistry umění, kteří nás inspirují a na jejichž díle se můžeme učit.

Jsou to výjimeční mistři v oblasti výtvarného umění, něco jako ve fotbale Ronaldo, Messi, Nedvěd, nebo v tenise Nadal, Djokovič, Federer, nebo na lyžích Raška, Záhrobská, Ledecká. Není možné o nich mluvit jako o obyčejných tvůrcích a doufat, že bez životního úsilí, práce a poznání se jim aspoň přiblížíme. Taky je štěstí trefit se do své doby. Úspěch má zpoždění a někdy se ho nemusíme dožít. Kvalitní kresba potřebuje své výjimečné učitele, tvůrce, diváky a také galerie a kupce, kteří je budou prezentovat a kupovat. Bienále evropské kresby v Plzni bylo zrušeno, Trienále evropské studentské kresby v Katovicích funguje, Bienále evropské grafiky na Slovensku se potácí před zánikem, stejně jako Česká grafika roku, ale pokud nebudou výjimeční tvůrci, kteří budou učit, a talentovaní zájemci, které to musí taky někdo naučit, nebudou ani sběratelé a konzumenti. Nebude se kresba vystavovat a kupovat. Co bylo dřív, vejce, nebo slepice?

V každém případě stát zcela rezignoval na podporu české kresby, grafiky, malby, plastiky. Vůbec umění je za rozpoznávací hranicí našich politiků.

Poslední výstava československé kresby ilustrace byla někdy v roce 85 v Mánesu. Potom úžasný Československý salon výtvarných umělců v Parku kultury a oddechu J. Fučíka v roce 88. To je 32 let. Generace se počítá 5let. Česká malba, socha nebo kresba je popelka, na reprezentativní přehlídce se čeká víc než 30 let. Možná bude čekat navždy. Vítězí minoritní skupina, podobnými zájmy spřízněných teoretiků a jejich přátel, kteří ovládli státní instituce a většinu času věnují boji mezi sebou.

8. Úloha (postavení, důležitost) kresby na vysokých školách?

Na Akademii výtvarných umění v Praze má figurální kresba a malba výsostní postavení a funguje jako základní výzkum. První roky jsou povinné pro všechny ateliéry. Má několik laureátů a vítěze na Evropskou cenu Egon Schiele pro studentskou kresbu.

Na Umprum Praha figurální kresba ztrácí postavení základního výzkumu a odráží se to i v růstu počtu multi a mediálních ateliérů. Neúčastní se výstav figurální kresby a malby.

Na Fakultě designu a umění Ladislava Sutnara Západočeské univerzity v Plzni je to základní výzkum, výuka figurální kresby a malby je povinná pro první dva ročníky a pak je fakultativní. Letos získal student Lukáš Jirsa Evropskou cenu Egon Schiele pro nejlepší studentskou figurální kresbu a malbu. Měli několik laureátů na Evropskou cenu Egon Schiele.

V Litomyšli na Fakultě restaurování Univerzity Pardubice je kresba základním výzkumem a důležitou součástí provázanosti školy na restaurování fresek a ilustrací. Je proto velmi důležité ji dokonale znát. Pravidelně se účastní projektu Figurama. Měli několik laureátů na Evropskou cenu Egon Schiele.

Na Fakultě výtvarných umění Vysokého učení technického v Brně je kresba nepodporována, není základním výzkumem.

Na Fakultě multimediálních komunikací Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně je figurální kresba od počátku vzniku fakulty povinná i fakultativní, má výsledky a je to součástí základního výzkumu fakulty. Pravidelně a aktivně se účastní projektu Figurama. Má několik laureátů a vítěze na Evropskou cenu Egona Schiele pro studentskou kresbu.

Na Fakultě umění a designu Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem je figurální kresba a malba popelkou. Nemá žádnou podporu od vedení a zcela se zaměřuje na podporu multimediálních a literárních výstupů. Navíc jsou to hodnotitelé kvality všech uměleckých výstupů pedagogů a studentů ostatních uměleckých a vysokých českých škol.

Fakulta umění Ostravské univerzity – figurální kresba je součástí ateliérové výuky a každý ateliér si vede vlastní figurální kresbu a malbu, větší důraz je v ateliérech kresby, grafiky, malby a sochy. Je aktivní součástí projektu Figurama. Na Slovensku je na Vysoké škole výtvarných umění v Bratislavě Kabinet kresby, který funguje jako základní výzkum a má výsledky. Už dva studenti vyhráli Evropskou cenu Egona Schiele pro nejlepší studentskou kresbu. Pravidelně se účastní projektu Figurama.

Fakulta výtvarných umění Akademie umění v Banské Bystrici – figurální kresba a malba je povinná pro první ročníky a funguje jako základní výzkum. Už dva studenti vyhráli Evropskou cenu Egona Schiele pro studentskou kresbu. Pravidelně se účastní projektu Figurama.

V Polsku je tradičně na vysoké úrovni jak pedagogický sbor, tak výuka i kvalita studentů. Na Akademii výtvarných umění v Katowicích je mimořádná kvalita grafiky a kresby. Měli několik laureátů na Evropskou cenu Egona Schiele pro nejlepší studentskou kresbu.

Na Akademii výtvarných umění Poznaň, má každý atelier povinnou kresbu a sám si určuje základní výzkum až po aplikovaný pro ateliérové výstupy. Pravidelně se účastní projektu Figurama.

Akademie výtvarných umění Wratislav má vynikající podmínky v nové budově pro výuku a klade velký důraz na figurální kresbu a plastiku. Je to součást základního výzkumu. Měli několik laureátů na Evropskou cenu Egona Schiele pro nejlepší studentskou kresbu. Pravidelně se účastní projektu Figurama.

Akademie výtvarných umění Wroclav – velký důraz na figurální kresbu a její aplikaci pro volné a užité umění, Vynikající podmínky v nových budovách, obrovské výstavní možnosti. Je to součást základního výzkumu. Měli několik laureátů na Evropskou cenu Egona Schiele pro nejlepší studentskou kresbu. Pravidelně se účastní projektu Figurama.

9. Platí podle Vás pravidlo, že je kresba důležitou součástí pro přijetí ke studiu na vysoké výtvarné školy? Samozřejmě, je to součást výtvarného poznávání světa, který nás obklopuje. A je to určitá míra poznání o talentu, práci a zaujetí pro výtvarné poznávání. Samozřejmě jsou i školy, kde je talent na překážku a potřebují poslušné studenty.

10. Souhlasíte s názorem, že v minulosti byl dán výuce kresby větší prostor?
Ano.

11. Co jste získal studiem kresby na výtvarné škole?

Čas k vlastní tvůrčí práci, zásadní poznání, odborné vedení. Lásku k umění, byla to moje duchovní a výtvarná porodnice, obdiv k některým tvůrcům – pedagogům – střední, Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze, Gajdoš, Staněk, Vaculka, Nikl, Akademie výtvarných umění v Praze – Paderlík, Smetana, Hanzík, základy řemesla a prostor pro poznávání, generační přátelství se stejnými nadšenci. Škola hrála velmi důležitou a zásadní roli v mém životě.

12. Jaké byly pedagogické strategie vašich učitelů? Co byly jejich silné, a naopak slabé stránky? Důležité pro mě bylo, že byli sami aktivní a úspěšní umělci, kteří milovali umění a byl to jejich život. Byli upřímní a chtěli předat svoje poznání.

13. Jaký byl týdenní časový fond vymezený kresbě při studiu na vysoké škole?
V prvním ročníku na Akademii výtvarných umění v Praze každé odpoledne. Potom individuálně v jednotlivých ateliérech.

14. Věnovali jste se kresbě i ve svém volném čase mimo výuku?
Samozřejmě.

15. Jaký typ kresby Vás přitahoval, co Vás inspirovalo?

Lineární - Picasso, Rodin, Štursa, Paderlík, Altamira, Michelangelo, Leonardo da Vinci, Gogh, Gauguin, Kupecký, Kupka, Mucha, Preisler, Pascin, Modigliani, Marino Marini, Tizian, Rafael, Chagal, Zadkine, Toyen, Šíma, a desítky dalších géníů.

16. Vnímáte rozlišnost kresby podle paměti, fotografie či živého modelu?
Samozřejmě, jsou to zcela rozdílné disciplíny a je snadné je od sebe rozeznat.

17. Váš vztah k výuce kresby z pozice pedagoga (pozitiva/negativa)?

Jsem rád, že mohu předávat poznání a lásku k figurální kresbě, malbě a organizovat mezinárodní projekt Figurama. Mám z toho pocit dobře vykonané úspěšné práce a baví mě to. Je to taky druh realizace. Ale stojí mě to hodně sil a energie a času, který jsem mohl věnovat svojí tvorbě a její propagaci.

18. S jakými problémy se při kresbě studenti potýkají nejčastěji?

Se všemi možnými. Nejhorší je nezájem teoretiků a kolegů, taky umělců.

19. Jak hodnotíte výuku kresby v současnosti?

Ambivalentně, od vynikající po zcela ubohou nebo žádnou. Záleží na osobnosti pedagoga a podpoře školy.

20. Co Vám výuka kresby přináší? Jaké emoce při ní prožíváte?

Překvapení ze zázraků a zklamání, že nejsou tak časté.

21. Mají dnešní studenti lepší podmínky pro výuku kresby?

Jak kde. Od vynikajících až po žádné.

22. Ovlivňují tyto možnosti míru talentu současných studentů?

Samozřejmě!

23. Zastáváte názor, že by při současné výuce kresby na školách mělo dojít k určitým změnám? Určitě! Zlepšení by mohlo nastat na straně pedagogů, studentů, teoretiků, zájmu galeristů, sběratelů a velké podpoře od umění milovaného státu! Utopie.

24. Jaké nástroje ke kresbě používáte?

Grafit, pero, centropen, uhel, olejový pastel.

25. Jaké uplatnění a postavení má kresba ve vašem oboru?

Je důležitá a podstatná pro ilustraci, grafiku, volnou kresbu, sochu, vizualizaci čehokoli, co tvořím a zpracovávám.

26. Mohou nová média ovlivnit vývoj kresby?

Studenti někdy figuru kreslí a malují přímo v počítači podle modelu. Podporuji to, počítač je druhý štětec nebo tužka.

27. Preferujete při své práci klasickou kresbu, nebo upřednostňujete nové techniky? Klasickou techniku.

28. Má kresba něco, co nemají nová média?

Je nositelem individuálního poznání a talentu.

29. Má klasická kresba naději na přežití v konkurenci nových médií?

Určitě. Pokud budou splněny některé z předchozích podmínek.

30. Myslíte si, že má kresba v současném umění budoucnost?

Věřím, doufám a studenty na to usilovně připravuji.

Samozřejmě, pokud bude výtvarné umění, galerie, tvůrci a diváci.



*Obrázek 36: Boris Jirků,
Dobráci penězoměnci, 2009*



*Obrázek 37: Boris Jirků,
Z cyklu Černá krása, 2002*



*Obrázek 38:
Zuzana Kadlecová*

14. ak. mal. Zuzana Kadlecová

Malířka Zuzana Kadlecová se narodila v roce 1960 v Liberci. Je absolventka čtyřletého studia humanitního zaměření na gymnáziu v Liberci. V roce 1981 začala studovat na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze, kde první tři roky strávila v Ateliéru filmové a televizní grafiky u Miloslava Jágra. Později se více soustředila na malbu, proto přestoupila do Ateliéru užité malby profesora Quida Fojtíka, kde pod vedením docenta Františka Krčmáře absolvovala v roce 1987. Po studiu působila jako externí vyučující výtvarných disciplín na Střední uměleckoprůmyslové škole v Turnově, dále jako výtvarný pedagog na Střední uměleckoprůmyslové škole bižuterní v Jablonci nad Nisou. V roce 1993 začala působit na Katedře designu Fakulty textilní Technické univerzity v Liberci, kde se zaměřuje na kresbu, malbu, ilustraci a nauku o barvě. Ve své tvorbě se věnuje zejména na figurální malbě.

1. Co pro Vás kresba znamená? Co je to kresba? Dá se kresba definovat, případně jak? Kresbu vnímám jako základní stavební kámen výtvarné činnosti, je předpokladem a výchozím momentem pro další výtvarný projev autora. Ještě upřesňuji, že pod pojmem KRESBA vnímám kresebné znázornění konkrétního motivu, nikoliv kresbu z představy. Jinými slovy se jedná o schopnost zobrazit reálný motiv (proporce, tvary, vyjádření objemu a prostoru).

2. Je možné kresbu naučit? A co kromě talentu je podle Vás nutné ke zrodu kvalitní kresby? Pro zdařilé kresebné výsledky je podle mého názoru nutným předpokladem určitá míra talentu, tedy vrozená vlastnost. Pokud je výstupem kresba, nedostatek talentu se projeví, nedá se nijak ukrýt. Z praxe jsem se přesvědčila, že je-li výstupem například dekor na textilu, může velmi dobrého výsledku dosáhnout i student, který dostatečnou míru kresebných schopností nemá. Dobrý výsledek je zaručen estetickým vnímáním, řešením barevnosti a tvarosloví, citem pro rytmus.

3. Úloha (postavení, důležitost) kresby v historii lidstva?

Tady je vhodné propojení výuky dějin umění, kresebné projevy již od nejstarších dochovaných artefaktů jsou věčnou inspirací pro současnou tvorbu.

4. Platí podle Vás pravidlo, že je kresba důležitou součástí pro přijetí ke studiu na vysoké výtvarné školy? Nejsem obeznámena s požadavky k talentovým zkouškám na jiných školách, ale velmi mě těší, že na Katedře designu Technická univerzita v Liberci, kde vyučuji jako mezioborový pedagog právě kresbu a malbu, je na úroveň kresebných schopností uchazečů kladen důraz. Obecně bych řekla, že to v současné době není samozřejmostí.

5. Charakterizujte průběh výuky figurální kresby na střední škole a vysoké škole. Působila jsem jako výtvarný pedagog na Střední uměleckoprůmyslové škole a Vyšší odborné škole v Turnově a Střední uměleckoprůmyslové škole a Vyšší odborné škole v Jablonci nad Nisou, kde jsem získala zkušenosti s vedením středoškolských studentů. Figurální kresba byla vedena podobně, jako zde na Katedře designu. Snad je rozdílný stupeň samostatnosti, středoškolští studenti potřebují více dohledu. Ale v podstatě platí, že se míra talentu a přístup k práci u jednotlivých studentů liší, proto je nezbytný individuální přístup.

6. Jaká je současná situace ve výuce figurální kresby na výtvarných školách, k jakým změnám došlo? Figurální kresba já krásná disciplína, pokud se někde projevuje menší míra zájmu o její výuku, věřím, že se jedná o dočasnou situaci :)

7. Souhlasíte s názorem, že v minulosti byl dán výuce figurální kresby větší prostor? Ano, s tímto názorem souhlasím. Cením si všech škol, kde figurální kresba probíhá paralelně s výukou disciplín zabývajících se aktuálními trendy.

8. Jaké byly přínosy přípravných ročníků?

S fungováním přípravných ročníků osobní zkušenost nemám, ale vždy je dobré studenty nasměrovat a výtvarně rozvinout co nejdříve. Při nástupu studentů do prvního ročníku bude mít pedagog snazší úlohu, bude jasná terminologie a vyrovnanější úroveň jednotlivých studentů.

9. Co jste získala studiem figurální kresby na vysoké škole?

Studovala jsem v Ateliéru malby na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze, možnost téměř každodenní kresby a malby podle živého modelu jsme velmi oceňovali. Zájem o figuru mi zůstal celoživotně.

10. Jaké byly pedagogické strategie vašich učitelů? Co byly jejich silné, a naopak slabé stránky? Strategie jednotlivých pedagogů, které jsem poznala, byly velmi odlišné. Přátelsky pronesený konstruktivní komentář byl vždy vítaný, naopak nejhůře se mi vzpomíná na pedagoga, který se nám při figurální kresbě postavil mlčky za záda a nespokojeně funěl. Z toho nám ruka s uhlem doslova dřevěněla.

11. Jaký byl týdenní časový fond vymezený figurální kresbě při studiu na vysoké škole? V ateliéru jsme trávili každý den celé dopoledne od 8 do 12 hodin. Odpoledne byly přednášky.

12. Věnovali jste se kresbě i ve svém volném čase mimo výuku?

Musím se přiznat, že v době vysokoškolských studií jsem mimo školu kreslila minimálně. Někdy vznikaly kresby z dovolené nebo různé domácí výjevy. Ale dostávali jsme zajímavá zadání na klauzury. Třeba měsíc chodit kreslit na konzervatoř hudebníky, hrnčičře a keramiky v jejich dílnách na Malé Straně nebo studie zvířat v Zoo.

13. Jaký typ kresby Vás přitahoval, co Vás inspirovalo?

Přitahují mě figury s výraznou kostnatou anatomii, křivolaké domy a střechy, všechno, co svádí k expresivní výrazné a neklidné linii.

14. Váš vztah k výuce kresby z pozice pedagoga (pozitiva/negativa)?

Na výuce kresby mě velmi baví fakt, že je to proces prospěšný pro obě strany... studenti se učí ode mě a já od nich.

15. Vnímáte rozlišnost kresby podle paměti, fotografie či živého modelu?

Kresba podle paměti – tady bych odlišila dvě kategorie:

a) kresba typu pohybovky – pozorovat chvíli model a pak nakreslit záznam z paměti – je to velmi užitečné cvičení

b) kresba z představy – např. zadání typu: nakreslete ilustraci k Šípkové Růžence, vyjádřete výtvarně pocit chladu apod. Vhodné pro typ autora s přístupem fantazijním, narativní.

Kresba podle fotografie – studentům bych práci podle fotografie nedoporučovala, málokdo dokáže nahodit do kresby zpětně objem.

Kresba podle živého modelu – proces převedení plastického modelu do plochy je velmi užitečný, i když náročný v tom, aby na kresbě ve formátu byl objem znovu dostatečně vyjádřený.

Z vlastní zkušenosti jsem se přesvědčila, že určitý typ výtvarníka potřebuje vidět model a velmi trpí při fantazijním zadání z představy. Platí to většinou i opačně, ověřuji si to často na studentech.

16. S jakými problémy se při kresbě studenti potýkají nejčastěji?

U figurální kresby jde často o první rozhození pózy modelu do formátu, které neuhlídají. Později až v průběhu práce zjišťují, že se tam figura nevejde celá, je nutné ji zmenšit, posunout apod.

17. Jak hodnotíte výuku figurální kresby v současnosti?

Nemám dostatek konkrétních informací o úrovni výuky figurální kresby na jiných školách, ale soudě podle prací, které studenti předkládají k talentovým zkouškám, je poměrně různorodá.

18. Co Vám výuka kresby přináší? Jaké emoce při ní prožíváte?

Je skvělé, když se student v kresbě prolomí a podaří se mu vytvořit něco, co jeho samotného překvapí, přijde na to a o to více ho to začne bavit. Vždycky to s ním prožívám a naše komunikace se změní, přestane být „školní“ a začne být kolegiální. Nejhůře asi nesu situaci, kdy student s evidentním talentem nepostupuje vpřed, nebaví ho to, jen opakuje dokola to, co už uměl.

19. Mají dnešní studenti lepší podmínky pro výuku kresby?

Nedokážu to posoudit, vlastně nevím, jak by se daly podmínky zlepšovat. Podstatné je, aby bylo studentů v kreslárně málo, mohli dostatečně daleko odstupovat a aby byla možnost sehnat zajímavé modely.

20. Ovlivňují tyto možnosti míru talentu současných studentů?

Míru talentu považuji za vrozenou. Co se výuky a práce se studenty týká, menší počet je vždy výhodou, právě pro individuální přístup.

21. Zastáváte názor, že by při současné výuce figurální kresby na školách mělo dojít k určitým změnám? Opět bych se vrátila k tomu, že velikost ateliéru a počet studentů v něm je stěžejní.

22. Jaké nástroje ke kresbě používáte?

Vyhovuje mi kombinovaná technika – suchý pastel, tuš, akryl, spreje, štětce, dřívka, pera.

23. Jaké uplatnění a postavení má kresba ve vašem oboru?

Ve své tvorbě kombinuji kresebný i malířský projev, zajímá mě konfrontace linie a plochy.

24. Mohou nová média ovlivnit vývoj kresby?

Přiznám se, že nejsem blízce seznámena s posledními technologiemi, ale věřím, že se mohou pozitivně zapojit do výtvarné činnosti.

25. Preferujete při své práci klasickou kresbu, nebo upřednostňujete nové techniky? Dalo by se říci, že jsem si techniku, kterou používám, vytvořila sama. Vlastně mi vznikla pod rukama. Kombinuji vše, vrstvím, pracuji intuitivně. Zapojuji koláže i texty.

26. Má kresba něco, co nemají nová média?

Kresba má pro mě stálou hodnotu. Je to autentická výpověď autora. Nezaměnitelný rukopis.

27. Má klasická kresba naději na přežití v konkurenci nových médií?

Ano, nepochybují o tom.

28. Myslíte si, že má kresba v současném umění budoucnost?

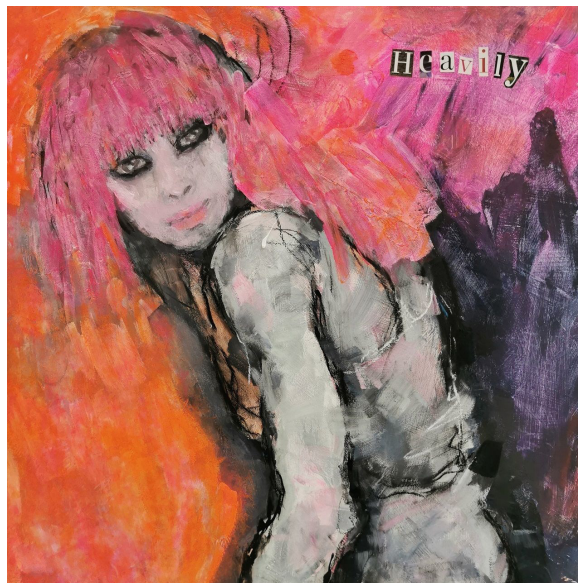
Samozřejmě.

29. Jaké jsou možnosti a využití kresby v budoucnosti?

To ukáže budoucnost. V každém případě je kresba komunikace, to je pro budoucnost stěžejní vlastnost.



*Obrázek 39: Zuana Kadlecová,
Figura I., 2010*



*Obrázek 40: Zuana Kadlecová,
Heavily guarded, 2020*



*Obrázek 41:
Libor Kaláb*

15. Mgr.A. Libor Kaláb

Malíř, sochař a restaurátor Libor Kaláb se narodil v roce 1965 v Brně. Od roku 1986 studoval na Škole uměleckých řemesel v Praze. Mezi lety 1990–1996 studoval na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze, v Ateliéru malby pod vedením prof. Pavla Nešlehy. Od roku 2006 na této škole pokračuje ve výuce figurální kresby a základů malby. Ve své tvorbě se věnuje kresbě a malbě, zároveň je restaurátorem historických děl. Jeho dílo je zastoupeno jak v soukromých, tak veřejných sbírkách.

1. Co pro Vás kresba znamená?

Kresba je samostatná výtvarná disciplína a má velký přesah. Kresba je základ výtvarného umění, který nám spojuje všechny výtvarné disciplíny. Bez kresby se člověk neobejde.

2. Co je to kresba? Dá se kresba definovat, případně jak?

Samozřejmě se kresba dá definovat. Dokonce se musí nějak definovat. Kresba je záznam reality nebo vlastně čehokoliv na jakémkoliv médiu. Kresba se většinou skládá ze dvou prvků a to linky, která ve skutečnosti neexistuje nebo valéru, kdy rovnou zaznamenáváme objemy.

3. Je možné kresbu naučit?

Celý život učím a věnuji se kresbě a zjistil jsem, že do určité míry je možné kresbu naučit. Samozřejmě to neznámá, že z každého studenta bude hned Hans Holbein, ale nakreslit slušnou kresbu, to samozřejmě jde. Teda pokud ten student nemá nějakou oční vadu nebo něco v mozku, kdy se mu ta realita deformuje a nedokáže propojit ruku s okem.

4. Co kromě talentu je podle Vás nutné ke zrodu kvalitní kresby?

Jako u všech těchto disciplín je nutná píle a soustředění. A mít chuť kresbu opakovat, protože pokud se neopakuje, jako u všeho – tak se to člověk nenaučí. Student musí mít vždycky chuť jít dál a překonat, že to ze začátku nejde.

5. Jaké je postavení a význam výuky figurální kresby ve vysokoškolském prostředí v současnosti?

Výuka kresby byla vždycky velice důležitá. Za poslední léta se význam výuky kresby změnil. Kresbě se nepřikládá taková váha a jde to velmi vidět na její úrovni a kvalitě. V současnosti vyučuji kresbu na pražské Umprum, kde teoretici navrhovali, že by výuka kresby byla pro studenty všech ateliérů dobrovolná nebo že by nemusela být součástí studijních plánů skoro vůbec. Tento fakt považuji za úplnou tragédii. Pokud přijde student do prvního ročníku na vysokou výtvarnou školu, na které se kresba nevyučuje, tak samozřejmě ten student může kreslit sám bez učitele, ale nemá se jak rozvíjet a nemá na čem stavět. Chybí mu základy kresby. Nikdo neříká, že z každého studenta musí být dokonalý kreslíř, který kresbu dále rozvíjí, ale má to pořád v sobě, má to tam v tom prázkladu a pokud chce, tak do toho může kdykoliv sáhnout, ale když se to nenaučí, tak nemá kam sáhnout. Výuku figurální kresby považuji za velice důležitou, bohužel tady u nás na pražské Umprum se to změnilo. Já jsem tady mnoho let učil třetí ročníky figurální kresbu, ale to se zrušilo a vytvořil se takzvaný Modul, kdy studenti kreslí všechno dohromady.

6. Můžete blíže specifikovat Modul?

Modul je volitelný předmět, který vyučuje několik pedagogů. Náplň výuky je přesně stanovená. Předem dané úkoly jsou velmi rozdílné a některé z nich jsou zcela nesmyslné. Nicméně od loňské roku se tento systém výuky trochu změnil, protože se více pedagogů proti tomuto předmětu bouřilo, a tak nám vedení dovolilo vytvořit vlastní náplň výuky. Ačkoliv mají studenti v Modulu něco z kresby, figuru se nakreslit nenaučí, protože je tam velmi málo zastoupená.

Jsem malíř a restaurátor. Dříve jsem tady vyučoval dva předměty: Technologii malby, kde se studenti měli možnost naučit staré techniky a receptury a pokročilou figurální kresbu pro studenty třetích ročníků. Výuka tohoto předmětu byla postavena na tom, že studenti se naučili během prvního a druhého ročníku kresbu lidského těla. A ve třetím ročníku si staromistrovským způsobem udělají figuru, ale zjistil jsem, že to už není možné, protože mezi tím vznikl Modul a studenti se figuru nenaučili! Modul tady na škole stále zůstává, ale naštěstí se bude měnit k nějakému rozumnějšímu pohledu – doufejme. A jestli bude figurální kresba povinná nebo povinně volitelná, to zatím nikdo neví.

7. Platí podle Vás pravidlo, že je kresba důležitou součástí pro přijetí ke studiu na vysoké výtvarné školy? Určitě ano. Kresba neukazuje jenom to, jestli má uchazeč vykreslenou ruku, ale vysvětluje také hodně o něm samotném. Kresba je velmi důležité kritérium při talentových zkouškách.

8. Charakterizujte průběh výuky figurální kresby na vysoké škole a k jakým změnám došlo? Studoval jsem na pražské Umprum, kde v současnosti působím pedagogicky a musím říct, že došlo k velkým změnám. Za mých studijních let mě v prvním ročníku vyučovali figurální kresbu dva velice staří pedagogové František Burant a Václav Menčík. Výukou kresby už byli velmi unavení, často se chovali nepříjemně. V kreslárně muselo být absolutní ticho a uprostřed sedělo jedno nahé děvče. Pokud přišel některý student později, tak model už skoro ani neviděl. Kreslili jsme na formát A1 nebo A2, přesně si to už nepamatuji. Poté přišel Boris Jirků, který převzal výuku figurální kresby a dal do toho novou šťávu. Pořádily se nové stojany, kreslily se figury jedna ku jedné. Boris Jirků dokázal studenty pro tu kresbu nadchnout. Byla to velká změna. V devadesátých letech, kdy jsem studoval, se kresbě přikládala velká váha. Lidské tělo se nekreslilo jenom na hodinách večerní kresby, která byla povinná. Kresba figury byla také součástí ateliérové výuky. Dnes je to opravdu výjimka, že se v některém ateliéru kreslí figura. V současnosti vedoucí atelierů směřují spíše ke konceptuálnímu umění a ke kresbě, k tomu řemeslu – protože kresba je v základě řemeslo – nemají tito pedagogové žádný vztah.

9. Souhlasíte s názorem, že v minulosti byl dán výuce figurální kresby větší prostor? Určitě ano. V současnosti se výuka kresby ze studijních plánů vypouští. Studenti pracují jen s počítačem a ochuzují se ve výrazových prostředcích a možnostech.

10. Jaké byly přínosy přípravných ročníků?

Přípravné ročníky považuji za rozumné, protože studenti mají prostor pro kresbu a modelování, což jsou základní disciplíny. Naučí se řemeslo.

11. Co jste získal studiem figurální kresby na vysoké škole?

Získal jsem kresebnou schopnost. Dnes mám možnost cokoliv nakreslit z hlavy, aniž by mě to nějak omezovalo.

12. Jaké byly pedagogické strategie vašich učitelů? Co byly jejich silné, a naopak slabé stránky? Večerní kresbu mě vyučoval Boris Jirků, který v devadesátých letech s sebou přinesl na pražskou Umprum novou energii a nový pohled na výuku figurální kresby. Byla to velká změna. Určitě se ve mně výuka Borise nějak zaznamenala. Z jeho výuky jsem si vzal některé důležité postupy, které mě naučil, a hlavně tu energii! Studenti musí vědět, že kresba i výuka pedagoga baví. A důležitá věc, že ten pedagog kresbu ovládá! To znamená, že když to tomu studentovi něco nakreslit nejde, tak já jako pedagog mu to nakreslím, abych demonstroval, že to je možné nakreslit a že tady mají pedagoga, který to umí nakreslit! Na výsledných kresbách se pozná i kvalita pedagoga.

13. Jaký byl týdenní časový fond vymezený figurální kresbě při studiu na vysoké škole? To už si nevzpomínám. Kresba mě vždy bavila, proto jsem chodil na večerní kresbu i ve svém volném čase.

14. Jaký typ kresby Vás přitahoval, co Vás inspirovalo?

Vždy jsem tíhl k lineární kresbě.

15. Váš vztah k výuce kresby z pozice pedagoga (pozitiva/negativa)?

Můj vztah k výuce kresby je pozitivní. Já jsem se na hodiny skutečně vždycky těšil, protože tam byly zajímavé modely, skvělí studenti, dobrá atmosféra a zábava. A to všechno dohromady dělá moc.

16. Co Vám výuka kresby přináší? Jaké emoce při ní prožíváte?

Chodím sem rád a ono i pobyt mezi těmi mladými studenty je příjemný pro člověka, který je starší.

17. Vnímáte rozlišnost kresby podle paměti, fotografie či živého modelu?

Zaleží na tom, jak se k tomu člověk staví. Studenti na výtvarných školách by si určitě měli nastudovat lidskou figuru podle živého modelu. A ne jenom statickou figuru, ale i dynamickou v nějakém pohybu. Například umělec Auguste Rodin pozoroval a rovnou rychle kreslil své modely. V jeho kresbách baletek je zachycená živost. Kresbu podle fotografie vnímám jako problém, protože fotka nám deformuje realitu. Už na první pohled jde rozpoznat, zdali umělec kreslil podle fotky nebo živého modelu.

18. S jakými problémy se při kresbě studenti potýkají nejčastěji?

Samozřejmě se studenti na hodinách kresby potýkají s určitými problémy. Některý student má problém s proporcemi, jiný s objemovostí nebo se zkratkami. Je to různé, individuální. Ale všechno se dá naučit. Chci, aby studenti kreslili realistickou figuru, přesně tak jak ji vidí, aby nedělali v kresbě nadsázky, to si pak můžou dělat volně, až se to naučí.

19. Jak hodnotíte výuku figurální kresby v současnosti?

Výuka figurální kresby se neustále mění a vyvíjí. V současnosti je snaha se bez té kresby obejít, ale vždy to jde vidět na úkor kvality. Doufám, že se postoj k výuce figurální kresby na pražské Umprum změní.

20. Mají dnešní studenti lepší podmínky pro výuku kresby?

Současní studenti na pražské Umprum mají horší podmínky, a to hlavně prostorové. Dříve tady byly dvě kreslírny, dnes je tu pouze jedna a studentů přibývá. Ale kromě prostorových možností mají podmínky současní studenti asi stejné.

21. Ovlivňují tyto možnosti míru talentu současných studentů?

Ne, to asi ne. Jedině pokud se ta kresba jako kdyby devaluje v očích některých pedagogů.

22. Zastáváte názor, že by při současné výuce figurální kresby na školách mělo dojít k určitým změnám?

Určitě by mělo dojít ke změně. Kresba figury vznikla se vznikem akademického vzdělání a měla donedávna velkou tradici a sílu. Bohužel v současnosti se to změnilo. Výuka kresby se ze studijních plánů vypouští, tím se to mění k horšímu. Myslím, že je důležité, aby se zase vrátila. Tady nejde o to, aby studenti dřeli figuru od rána do večera a vytvářeli kresby jako Raffael. To nikdo nechce, ale určitě si myslím, že jim to pomůže v celkové umělecké tvorbě v ateliéru, ve kterém studují.

23. Jaké nástroje ke kresbě používáte a jaké uplatnění a postavení má kresba ve vašem oboru? Asi nejradyji kreslím tužkou a uhlem. Pro mě je kresba jako skica, tak jako definitivní dílo.

24. Mohou nová média ovlivnit vývoj kresby?

Nová média určitě ovlivňují vývoj kresby. Spoustu studentů dnes kreslí na tabletech anebo si vypomáhá počítačem. Já bohužel nebo bohudík takový nejsem. Přece jenom jsem starší generace a nepotřebuji takovéto technologické pomůcky.

25. Má kresba něco, co nemají nová moderní média?

Samozřejmě má kresba něco, co chybí novým technologiím. Pokud chce člověk něco zaznamenat, může být kresba nejúspornějším a nejlepším řešením. Stačí přece jen papír a tužka, abych si zaznamenal myšlenku, a hlavně to má ten emotivní a přímý umělecký vhled. Ta živost, ta lidskost té kresby, kdy člověk může mazat, patlat a klidně i zmuchlat papír. Tímto je kresba jedinečné. Elektronická média to nemají!

26. Má klasická kresba naději na přežití v konkurenci nových médií?

Já si myslím, že určitě ano a doufám, že nejsem moc velký optimista. Podle mě by se na to nemělo takto nahlížet. Je to stejné jako s konceptuálním a klasickým uměním – ani jedno není přežité a ani jedno není dominantní, prostě to jsou koleje, které jedou navzájem vedle sebe a můžou se ovlivňovat. To znamená, že kresba je výtvarná disciplína (i pomocná jak jsem říkal), která bude dál fungovat.

27. Úloha (postavení, důležitost) kresby v historii lidstva?

Úloha kresby byla samozřejmě od počátku historie lidstva důležitá. Od skalních kreseb a maleb až po znamení reality nebo myšlenky byla kresba vždy velmi významná.

28. Myslíte si, že má kresba v současném umění budoucnost?

Určitě má kresba v umění budoucnost. V historii výtvarného umění se nahlíželo na kresbu vždy ve vlnách. To znamená, že se kresba vrátí a pak třeba zase trošku ochladne, a tak stále dokola.

29. Co je lehčí a co těžší nakreslit?

To je hodně individuální, nedá se to říct. Samozřejmě nakreslit dobrou figuru ve správných proporcích a anatomii je velice složité. Je to dlouhodobý proces, než se to student naučí.

30. Jaký byl vývoj a role kresby ve vysokoškolském prostředí v České republice v 2. polovině 20. století až po současnost? Od založení uměleckých škol, kdy výuka malířství a výtvarných disciplín přešla z mistrovských dílen do školní výuky, byla vždy výuka figurální kresby důležitá a měla dominantní roli. Toto významné postavení si kresba udržela, i když přišly nové výtvarné směry v 19. a 20. století. Změna přišla až v 90. letech 20. století. Pamatuji si, jak jsem byl v Düsseldorfu na Akademii a ukazoval jsem tam kresby, co jsem dělal a studenti vůbec nevěřili, že jsem to dělal já. (Mimochodem ti studenti tam velice špatně kreslili, nevím, jestli to byla náhoda nebo jestli tam tomu nepřikládali takový důraz.) A oni se ptali, odkud jsou ty kresby, že vypadají jako z renesance, a já jsem jim odpověděl, že to jsou moje kresby, které jsem dělal na škole.

31. Jak vnímáte projekt Figurama?

Projekt Figurama samozřejmě podporuji. Dříve jsem se Figuramy zúčastňoval, když jsem dělal asistenta Borisovi Jirků. Pražská Umprum se tohoto projektu nezúčastňuje, neboť tady v současnosti chybí kreslířská základna, která tady byla dřív. Ta se musí znovu zase vybudovat. Bohužel máme problém dát dohromady několik kvalitních figurálních kreseb od studentů.



Obrázek 42: Libor Kaláb, Nový světový řád, 2015



*Obrázek 43:
Vladimír Kokolia*

16. prof. Vladimír Kokolia

Český malíř, básník, textař a profesor Vladimír Kokolia se narodil v roce 1956 v Brně. V letech 1971–1975 studoval na Střední uměleckoprůmyslové škole v Uherském Hradišti, obor Propagační grafika pod vedením malíře a grafika Františka Nikla. Po maturitě byl přijat na pražskou Akademii výtvarných umění, kterou zakončil roku 1981 v Ateliéru malířství profesora Jana Smetany. Mezi lety 1984–1997 působil jako zpěvák a textař brněnské undergroundové skupiny „E“. Od roku 1992 vede Ateliér grafiky na Akademii výtvarných umění v Praze. Jako externí pedagog působil také několik let na Vysokém učení technickém v Brně. Ve své tvorbě se věnuje malbě, kresbě a grafice. V roce 1990 se stal prvním laureátem Ceny Jindřicha Chalupického a v roce 2012 byl oceněn prestižní Cenou od Dalibora Chatrného. Mimo výtvarné umění se Vladimír Kokolia zajímá o myšlenkové proudy ve filozofii a o tradiční čínská cvičení.¹⁸ Jeho tvorba je zastoupena v předních českých i evropských kulturních institucích, namátkou; Národní galerie v Praze, Galerie hlavního města Prahy a další.

„Formálně se tvorba Vladimíra Kokolii pohybuje v širokém rozpětí od krajin, objektů, figur až k čistě abstraktní malbě. Často maluje jedním tahem, zajímá ho hloubka obrazu, jeho mřížky, sítě a čáry přesahují ve svých nekonečných variantách rozměry plátna a přenášejí z něj svoji energii do prostoru.“¹⁹

¹⁸ KOKOLIA, Vladimír. *Kresby: Vladimír Kokolia*. Praha: Trigon, 1999. ISBN 80-85320-74-6.

¹⁹ *Sophisticagallery. Vladimír Kokolia [online]. Praha, Jakub Král, 2012 [cit. 2020-07-28]. Dostupné z: sophisticagallery.cz/autori/kokolia-vladimir.*

1. Co pro Vás kresba znamená?

Přirozenou činnost.

2. Co je to kresba? Dá se kresba definovat, případně jak?

Normálně se definuje technologicky a pak technicky. To mě zvláště nevzrušuje, zajímá mě jako metoda vidění. Mluvím o kresbě podle „*skutečnosti*“. Tj. i podle mentální skutečnosti. Když se na něco koukám a paralelně něco leze z papíru, je to úplně něco jiného, než když se jen koukám.

3. Je možné kresbu naučit?

V dětství všichni umí kreslit. Takže kreslení se dá jedině odnaučit. Ale i to se dá a slouží k tomu umělecké školství. Naučit se kreslit podruhé je skoro nemožné, ale pár takových kreslířů je.

4. Co kromě talentu je podle Vás nutné ke zrodu kvalitní kresby?

To nevím, protože nevím, co je kvalitní kresba. Zní mi to jako kvalitní salám.

5. Úloha (postavení, důležitost) kresby v historii lidstva?

Kresba je přirozená věc. Proto je divné, že se až tolik v populaci nevyskytuje, zvláště v dospělosti.

6. Platí podle Vás pravidlo, že je kresba důležitou součástí pro přijetí ke studiu na vysoké výtvarné školy? Ano.

7. Charakterizujte průběh výuky figurální kresby na střední škole a vysoké škole. Neznám až tak situaci na středních školách, představuju si, že se hodně asi učí akademizmus rozvolněný v mezích zákona, kombinovaný s „*experimentálním*“ nebo „*kreativním*“ přístupem. Z vysokých škol můžu mluvit jen za Akademií a raději ještě jen za náš ateliér: na kresbě se učíme věrnosti modelu.

8. Souhlasíte s názorem, že v minulosti byl dán výuce figurální kresby větší prostor? Zřejmě ano, ale záleží, za co se v současné době směníl.

9. Jaké byly přínosy přípravných ročníků?

Často bylo obtížné se zbavit zlozvyků z těch prvních let.

10. Co jste získal studiem figurální kresby na vysoké škole?

Byl jsem šťastný, že můžu kreslit lidské tělo. Ale moc zjevného učení neprobíhalo, hlavní bylo, že jsme tomu všichni dali skutečně hodně člověkohodin.

11. Jaké byly pedagogické strategie vašich učitelů? Co byly jejich silné, a naopak slabé stránky? Pana profesora Vaculku na Střední uměleckoprůmyslové škole v Uherském Hradišti zaujalo, když se ve kresbě objevila citlivost. Já jsem to ale moc nechápal. Obecně pedagogům šlo spíš asi nejvíc o korektnost a občas jsme pocítovali, že by nám rádi nabídli svůj styl. Ani na Akademii výtvarných umění v Praze se příliš nevyskytovaly „pedagogické strategie“; i tam figura měla prostě stát, mít proporce, být ve formátu a tak. Ale mezi studenty probíhala ostrá soutěž, kdo líp kreslí, to jo.

12. Jaký byl týdenní časový fond vymezený figurální kresbě při studiu na vysoké škole? To už nevím, večerňák asi každý den kromě pátku – ale možná se pletu. A první dva roky jsme víceméně jen kreslili a pokoutně malovali podle modelu. Model byl v ateliéru ale po celou dobu studia.

13. Věnovali jste se kresbě i ve svém volném čase mimo výuku?

Jak jinak.

14. Jaký typ kresby Vás přitahoval, co Vás inspirovalo?

Nevím, jak odpovědět. Chtěl jsem vystihnout model a mé modely byly různé a snad i mé kresby byly různé.

15. Váš vztah k výuce kresby z pozice pedagoga (pozitiva/negativa)?

Klademe na to důraz, dáváme tomu jistou porci času, čekáme od toho odhození zbytečné zátěže a nalezení nějakého jádra. Ale často kresba je vnímaná jako provizorium – to jak samotnými kreslíři, tak lidmi kolem umění.

16. Jaké je postavení a význam výuky figurální kresby ve vysokoškolském prostředí v České republice a Slovenské republice v 21. století? To je otázka pro teoretika/historika umění, mě tyto hodnotící soudy míjejí.

17. Jaký byl vývoj a role kresby ve vysokoškolském prostředí v České republice a Slovenské republice v 2. polovině 20. století až po současnost?

Pamětníci z Umprum ještě od Františka Tichého, a i další, kteří začali svou dráhu v 60. letech, ještě přísahali na kresbu jako na něco posvátného. Doba, kdy jsem studoval, byla značně mdlá a i otázka kresby se v těch letech náležitě rozplizla. Na nové Akademii výtvarných umění v Praze v roce 1990 začali učit Jitka Svobodová, čistě kreslířská osobnost, a po dva roky taky Dalibor Chatrný, který je podle mě rozeným kreslířem i ve svých objektech a konceptech. Atd. – nebudu psát historický přehled.

V umělecké pedagogice studijní kresby byla jasně viditelná linie Borise Jirků. Ten dokázal lidi pro studijní kreslení úžasně nabudit. (Ačkoli to, co já očekávám od studijního kreslení, s tím přístupem není kompatibilní snad v ničem...)

18. Vnímáte rozlišnost kresby podle paměti, fotografie či živého modelu?

Kresba z paměti nebo podle modelu v sobě má čerstvost zdroje, zatímco u obkreslování fotky je to hlavní už předřešeno a málokdo ji pak přemůže. Navíc se kreslení a malování podle fotek stalo tak všeobecně rozšířeným, že už je upřímně nenávidím. U Lautreca mi třeba ještě nevadilo.

19. S jakými problémy se při kresbě studenti potýkají nejčastěji?

Myslí, že existuje „*správná kresba*“ a tu že mají dělat.

20. Jak hodnotíte výuku figurální kresby v současnosti?

Občas to vypadá jako zákopová válka proti konceptu.

21. Co Vám výuka kresby přináší? Jaké emoce při ní prožíváte?

Na mých emocích nezáleží. Na kresbě podle modelu je spousta šokujících aspektů, je to velmi komplexní, a zároveň velmi primitivní žánr, zvláště když člověk chce tu situaci opravdu nakreslit.

22. Zastáváte názor, že by při současné výuce figurální kresby na školách mělo dojít k určitým změnám? Ujíždění na virtuozitě a stylu je masově rozšířeným zlozvykem odedávna, to nevím, jestli se někdy změní. Přitom na modelu se toho dá studovat mraky a naučit se věci, které jiným způsobem nelze do věcí dostat. Snažím se věnovat se vícero aspektům kresby podle modelu, které podle mě v pedagogice kreslení bolestně chybí – ale k ostatním typům škol, než je Akademie výtvarných umění v Praze, bych se mohl vyjadřovat leda hypoteticky.

23. Jaké nástroje ke kresbě používáte?

Všechny možné, ale ustavičně u sebe mám pro každý případ progresso 6B nebo 8B.

24. Jaké uplatnění a postavení má kresba ve vašem oboru?

Napsal jsem k tomu profesorskou přednášku. Říká se tam třeba: „*Malba oblíká, kresba svlíká*“.

25. Mohou nová média ovlivnit vývoj kresby?

Ty technologie už jsou dost staré, a pořád se jim říká nové... Není na tom něco špatně? Přirozeně něco nějak ovlivňují. Fotka před víc než stoletím třeba osvobodila kresbu od „fotografického“ typu popisnosti. (I když ten stejně přetrvává.)

26. Preferujete při své práci klasickou kresbu, nebo upřednostňujete nové techniky? Používám to, co potřebuje věc, kterou dělám.

27. Má kresba něco, co nemají nová média?

Kresba je v principu tak primitivní, že jí nemůže nic konkurovat.

28. Má klasická kresba naději na přežití v konkurenci nových médií?

To je mi naprosto lhostejné, pardon.

29. Myslíte si, že má kresba v současném umění budoucnost?

To je mi taky jedno. Copak ke kresbě potřebujeme nějaké úřední potvrzení důležitosti?

30. Jaké jsou možnosti a využití kresby v budoucnosti?

Nevím, normální, kresba se neztratí.

„Kreslení odněkud někam, pokud má být kresba taky příběhem, kreslíme ji odněkud někam.“²⁰



Obrázek 44: Vladimír Kokolia,
figurální kompozice, 2004



Obrázek 45: Vladimír Kokolia,
figurální kompozice, 2004

²⁰ KOKOLIA, Vladimír. *Slovník grafiky 2. 2. vydání. Praha: Akademie výtvarných umění v Praze, 2017. ISBN 978-80-87108-74-1.*



Obrázek 46:
Jaroslav Kolářek

17. doc. Jaroslav Kolářek ArtD.

Sochař Jaroslav Kolářek se narodil v roce 1974 ve Šternberku. V letech 1988–1992 studoval Střední uměleckoprůmyslovou školu v Brně, obor design. Poté ve studiu pokračoval na Pedagogické fakultě Ostravské univerzity (1992–1997), v sochařském ateliéru ak. soch. Stanislava Hanzíka a ak. soch. Maria Kotrby. Doktorandské studium absolvoval na Akademii umění v Bánské Bystrici (2009–2012). V letech 1998–2010 vyučoval na Střední uměleckoprůmyslové škole sklářské ve Valašském Meziříčí. V roce 2008 začal působit (zpočátku jako odborný asistent) na Fakultě umění Ostravské univerzity, kde od roku 2011 vede Ateliér a Katedru sochařství. Je laureátem Ceny Václava Chada (2003, III. Zlínský salon mladých) a Ceny Rudolfa Schlattauera (2010). Stal se členem výtvarné skupiny VY3.²¹

„Kolářekovy plastiky jsou místem střetu a splynutí principů vzniku a zániku života – jejich vzájemné propojenosti. Symbolizují síly přetvářející životní prostor, a to především vnitřním napětím vycházejícím z využívání paralel a kontrastů mezi technicistní a organickou morfologií.“²²

²¹ Jaroslav Kolářek. *sochy/sculptures...objekty/objects*. [online]. 2021 [cit. 2021-08-07]. Dostupné z: www.jaroslavkolesek.blogspot.com.

²² České dědictví unesco. *Jaroslav Kolářek – sochy*. [online]. 2021 [cit. 2021-08-07]. Dostupné z: www.unesco-czech.cz/jaroslav-kolesek-sochy.

1. Co pro Vás kresba znamená?

Pro mě jako pro učitele je kresba především prostředkem k otevírání očí studentů. Pro ně je zpočátku nástrojem k pojmenovávání skutečnosti a později nástrojem myšlení. Určitě musím rozdělovat kresbu na studijní a volnou, to je v našem ateliéru zcela klíčová věc. Na jedné straně stojí studijní kresba podle modelu, ať už živého či neživého, a na té druhé je kresba volná. Jsou to dvě rozdílné disciplíny. U studijní kresby jde o proces pozorování. Je zásadní naučit se vidět a potom dokázat viděnou skutečnost přenést. Kresba je prostředníkem k získání schopnosti uvidět svět v jeho geometrické podstatě. Naučit se vnímat nejen lidské tělo v soustavě průniků těles nebo dalších tvarů a jejich systémů – lichoběžníků, trojúhelníků, os, úhlů... Volná kresba v našem ateliéru potom znamená hlavně svobodné záznamy příběhů. Strádání námětů a motivů. Ověřování myšlenek. Čím víc kreslíte, tím víc chápete svět v určitém systému a v dalších souvislostech.

2. Co je to kresba? Dá se kresba definovat, případně jak?

Troufnu si říct, že je to první a nejdůležitější výtvarný prostředek pro zkoumání a uchopení či pochopení okolního světa a následně i sebe sama. Kresba je v oblasti výtvarného umění nejspíš jedním ze způsobů hledání, ověřování a nakonec i vyjadřování...

3. Je možné kresbu naučit?

Kresba se rozhodně naučit dá, jinak by nemělo smysl ji ve škole používat, to je dostatečně ověřeno historií. Kresba je také způsob vidění. Studentovi můžete ukázat, co má vidět. Že má uvidět dvě rovnoběžky, když jsou dvě ruce spuštěné podél trupu dolů, a když jsou zdvižené nad hlavu v otevřeném úhlu, tak může uvidět trojúhelník. Systém vidění se dá naučit, takže i jedinec, který nikdy nekreslil, dokáže velmi rychle udělat pokroky. To vidíme dost často u studentů přicházejících ze středních škol. Mnohdy nejsou dostatečně připraveni. Ale i ti, kteří skoro nikdy nekreslili, když dostanou plán a instrukce a řekne se jim, co mají hledat, na co se mají soustředit a k čemu to vlastně celé slouží, dokážou postupně zaznamenávat obrysy a hlavní linie a postihnout tak podstatu věcí před ně postavených. Takto se dá základ kresby naučit. A kresba je vidění a vidění je svým způsobem vědění. Čím více studenti kreslí, tím víc věcí si tak uvědomují.

4. Co kromě talentu je podle Vás nutné ke zrodu kvalitní kresby?

Je potřeba schopné oko a taky určitá míra inteligence. U kresby se musí přemýšlet, není to jenom mechanická záležitost. Při kresbě člověk zapojuje celý mozek, musí si věci uvědomovat, nejedná se pouze o slepý popis povrchu. U nás v ateliéru je to především snaha o pochopení konstrukce, vnitřní stavby nejen lidského těla.

Nesmí se zůstat u naturalistického kopírování povrchu nebo realismu. To by bylo stejné jako mechanické obkreslování fotky. Důležitá je snaha o pochopení stavby, vnitřní stavby. Pro sochaře je to nutné. Pokud nevím, že uvnitř hlavy je umístěna lebka s pevným konstrukčním tvarem, že je to systém kostí, který chrání mozek, že jsou na mozgovně části vyduté tak, aby odolaly nárazu, aby chránily životně důležitý orgán, pak o tom vlastně nevím nic podstatného. A to souvisí i s modelováním. Modelování hlavy je vlastně soustředěné pozorování a kresba tisíce obrysů dokola. To znamená, že v prostoru nakreslíte všechny dostupné obrysy modelu a jakmile jich úspěšně nakreslíte v hlíně dokola všech tisíc, tak je studie hlavy hotová. Takže je to jenom kresba hmotou v prostoru, nic jiného a nic složitého.

5. Jaký je význam výuky figurální kresby na vysokých uměleckých školách? Je výuka figurální kresby důležitou součástí studijních plánů? V našem ateliéru je kresba obzvláště důležitá, protože je to prvotní a nejpřirozenější prostředek k chápání světa a uvědomování si vlastní pozice studenta v něm. Díky geometrii, kterou studentovi kresba odhaluje, mu odkrývá řád a stavbu celého viděného světa, nejenom lidského těla, ale i prostoru a zákonitostí tvarů a těles v něm. Práce s geometrií studenta také vede k abstraktnímu myšlení. Nevím, na čem jiném se to naučit nejlépe než na kresbě lidského těla, které funguje perfektně jako model, třeba v rámci jevů týkajících se mechaniky, dynamiky a dalších. Pro nás je to opravdu jedna z nejdůležitějších disciplín. Kresba je pevnou součástí našich studijních plánů a to od prvního ročníku až do konce studia.

6. Je důležitou součástí také výuka anatomie lidského těla?

Výuka anatomie je hodně podstatná. Pokud student neví, jak je tělo stavěno a jak funguje od celku k jednotlivostem, tak mu to svazuje ruce v další tvorbě. Anatomie u nás zatím dost pokulhává. Už asi není nikdo, kdo by ji naplno dokázal učit. Využíváme služby externího pedagoga Radka Petříčka, který k nám jezdí jednou za semestr, což je úžasné, ale je to pro studenty málo.

7. Platí podle Vás pravidlo, že je kresba důležitou součástí pro přijetí ke studiu na vysoké výtvarné školy? Užitečnost kresby asi bude u přijímacích zkoušek různá v rámci jednotlivých oborů. Ale u většiny klasických disciplín je stále zásadní. Kresba na talentovkách dokáže odhalit, jak moc uchazeč dokáže vidět a tím pádem i myslet. Jestli svět vnímá v měřítcích a proporcích. Když ano, znamená to, že o něm přemýšlí a používá logiku. Když dokáže zachytit a rozčlenit portrét do nějakých úseků, které jsou vůči sobě v přirozených poměrech, znamená to zapojení racionální složky osobnosti. Je vidět, že to nedělá pouze intuitivně a takto odhaluje způsob a míru vnímání a myšlení.

Dále kresba odhalí i citlivost osobnosti kreslíře. A samozřejmě odkryje i naučené mechanické postupy – manýry.

8. Charakterizujte průběh výuky figurální kresby na střední škole a vysoké škole. Studoval i učil jsem kresbu na obou typech škol. V zásadě se způsob a podstata výuky figurální kresby na SŠ a VŠ až tak neliší. Jenom na vysoké škole se předpokládá, že je student ve svých schopnostech už trochu dál a dostane se tak do větší hloubky. Nic převratného se ve figuře vymyslet nedá. Pro mě osobně byla kresba zpočátku nejdůležitější předmět, který na vysoké škole tehdy vůbec byl. To mě bavilo, protože nám někdo dal jasnou náplň a vymezil mantinely. Bylo jasné, podle jakých pravidel hra běží a co se od nás chce. Na pajdáku nás učil figurální kresbu starší malíř, jmenoval se Lepík a byl výborný, protože na něm bylo vidět, že kresbě rozumí a že ví, co učí. Bavilo nás to. Kreslili jsme hodně i mimo jeho hodiny, sháněli jsme si sami modely, protože jsme chtěli umět kreslit, cítili jsme, že nás to posouvá dál. Kresba pro nás byla zásadní. Ale je fakt, že jsem klasičtější zaměřený typ, takže možná moji spolužáci to neměli úplně stejně.

9. Jaká je současná situace ve výuce figurální kresby na výtvarných školách, k jakým změnám došlo? Přesně zmapovanou situaci sice nemám, ale dost se dá vysledovat z Figuramy. Jsem zavřený hlavně v Ostravě, ale příležitostně sleduji vývoj tak posledních deset let. Úroveň kresby jde dolů, ale to není kvalitou výuky, je to hlavně demografickou křivkou a množstvím škol. Prostě se do škol dostávají studenti, kteří toho umějí méně. Dřív by do žádné umělecké školy vůbec nenastoupili, ale nyní mohou, protože volných míst je hodně a škol je snad ještě víc. Takže úroveň jde dolů spíše z těchto důvodů. A ať se učitelé snaží, jak chtějí, tak s tím nic moc nenadělají. Ale na druhé straně jsou školy, které na tom byly v minulosti velmi špatně a nyní se hodně zlepšily. Například Litomyšl. Zajímavá záležitost, tam nastoupili pravděpodobně noví učitelé a také díky praktické uplatnitelnosti oboru se tam hlásí lidi, kteří něco doopravdy chtějí a je to na tom vidět.

10. Souhlasíte s názorem, že v minulosti byl dán výuce figurální kresby větší prostor? Ano, to stoprocentně. Ve srovnání se situací před třiceti lety, a samozřejmě ještě dříve. Rozhodně nebylo tolik nových konceptuálně zaměřených oborů, které z vlastní podstaty kresbu nevyžadují. Tehdy byly školy založeny na klasických disciplínách a u nich byla kresba vždycky považována za naprostý základ.

11. Jaké byly přínosy přípravných ročníků?

Kromě cvičení ve schopnostech vidění je hlavní přínos přípravy především ve srovnání mezi jednotlivými studenty. Ti horší musí zabrat, když vidí, jak jsou na tom jejich pracovitější spolužáci. Je to zdravý motor. Rozdíl mezi námi a školami, které ještě mají přípravné ročníky je, že u nich se základní kresba odehrává pouze v prvním ročníku a pak už je jenom na dobrovolnosti každého studenta, jestli si sežene model a bude dělat něco navíc, anebo ne. Kdežto u nás v sochařském ateliéru vyučujeme studie průběžně celé čtyři roky povinně, pátý rok je vyčleněn už jenom na diplomku. Každý semestr máme v kresbě jiné úkoly. Díky faktu, že máme jen pětileté studium, tedy dobu o rok zkrácenou oproti akademiím, musíme čas využít na maximum. Nemůžeme si dovolit vyčlenit jeden rok pouze na figuru, na studie. Ovšem studie nepovažuji za umění, je to průprava – abeceda. Volná kresba a umění, to jsou u nás především vlastní skicáky studentů, kde už pracují svobodně a bez modelu. Při kresbě s modelem do sebe studenti ukládají pravidla. Tím, že pozorují model, se snaží pochopit stavbu, geometrii, mechaniku těla. Nenápadně, potichu do sebe ukládají potřebný materiál. Čím víc kreslí, tím víc do sebe uloží. Po nějaké době jsou pak schopni svobodně kreslit, aniž by museli pracně přemýšlet a zkoumat vztahy ve figurě a dokážou pracovat s volnou kresbou, to znamená zpaměti. Při vlastní volné tvorbě v ateliéru se potom pracuje bez modelu, v tu chvíli už mají model dokonce studenti zakázaný. To je nutí postavu přirozeně stylizovat, ustanovovat si vlastní figurální tvarosloví a tady teprve začíná pole umění nebo opravdové svobodné tvorby. Kdežto důsledná práce s modelem, to uměním nenazývám, to je pouze ukládání pravidel někam do vlastního hlubšího skladu, odkud pak student čerpá a tím může být svobodný. A to je důležitá věc.

12. Co jste získal studiem figurální kresby na vysoké škole?

Díky studijní kresbě jsem získal databázi, ono vnitřní uložení tvarů. Bohužel jsem ošidil modelovanou studii, kde jsem toho tolik nenastrádal. Ve škole jsem studijními modelovanými úkoly s nadsázkou řečeno pohrdal. Modelovat hlavy a studie pro mě znamenalo nudu, chtěl jsem dělat hlavně umění, zdálo se mi, že mě to zdržuje. Chtěl jsem rychle vystavovat a zapojit se do světa opravdového umění. Vzorem mi byli spolužáci z intermediálních oborů, a tak jsem cosi bohužel přeskočil. A tvrdě jsem narazil. Později se mi to samozřejmě vymstilo. Když jsem potřeboval udělat krok dál, zjistil jsem, že nevím jak, že do svých volných věcí nemůžu dostat potřebnou živost nebo živočišnost, že mi pořád z ruky vychází věci spíše technické nebo designové. A tak mi došlo, co jsem ve škole ošidil a že v sobě nemám vybudovanou databázi, která by mi uvolnila ruce a dovolila svobodně pracovat. Musel jsem se vrátit o čtyři nebo pět let zpátky a hluboko po škole jsem začal zpracovávat sochařské studie.

Už sám, bez učitele, bez prostoru, bez ateliéru, bez tepla. Musel jsem si na vlastní pěst shánět modely. Dva roky jsem studoval figuru, abych se mohl pohnout z místa. A teď se snažím, aby se naši studenti vyvarovali chyby, kterou jsem kdysi udělal já. Pro sochaře našeho typu je nutné ovládat proporce figury a organické tvarosloví vůbec.

13. Pokud studenti přeskočí ve škole figurální kresbu, tak jako jste vy přeskočil modelované studie, nebude jim to v budoucnu chybět? Podle toho, jaký obor dělají. Například pokud jsou to fotografové, tak jim to možná chybět nebude, ale pokud jsou to sochaři, kteří by chtěli v budoucnu vstoupit do nějakých zakázek a účastnit se soutěží (a některé soutěže jsou vyloženě zaměřené na figuru nebo jsou o člověku), tak by jim kresba samozřejmě chyběla, protože by měli omezené spektrum toho, co můžou dělat. Když se budou snažit udělat figuru bez předchozí zkušenosti, tak bude výsledek působit buď naivně nebo lidově nebo to bude studený design. Potom můžou zkusit třeba uhnout k abstrakci. To bývá přijatelné i pro kurátory a vlastně pro všechny, protože geometrie téměř nikdy neurazí. Bohužel i geometrie a abstrakce bez zažitého živého světa bývá spíše studená. Ale pokud se chce absolvent pustit do nějaké opravdové figurální zakázky, tak je jisté, že je bez předchozí zkušenosti ošizený o zásadní procenta toho, co je schopen udělat.

14. Jaký byl týdenní časový fond vymezený figurální kresbě při studiu na vysoké škole? No, nebylo to moc slavné, snad tři hodiny týdně. Víc to myslím nebylo. Proto jsme kreslili ještě navíc sami. Chodili jsme si shánět modely na konzervatoř a na koleje. My jsme se navzájem vybičovali k dalším výkonům, soutěžili jsme spolu.

15. Vidíte tu soutěživost i v současnosti u studentů?

Ze začátku jim soutěživost chybí, později se u některých objeví. Naplno se rozjede, jakmile pochopí pravidla. Od druhého ročníku pomalu začnou vnímat, kde a s kým jsou, co se od nich očekává a pak podle toho začnou i dělat.

16. Jaký typ kresby Vás přitahoval, co Vás inspirovalo?

Když má kresba energii, šťavu a citlivost, pak je mi jedno, jakým stylem je udělaná. Obdivoval jsem všechny výborné kreslíře, například Ingra nebo Klimta. Mám rád kresby Vincenta Van Gogha a kresby a grafiky Rembrandtovy, Štursovy nebo Rodinovy. Zkrátka obdivovaných vzorů by byl plný vlak.

17. Jaké nástroje ke kresbě používáte?

Kreslím tužkou 7B.

18. Váš vztah k výuce kresby z pozice pedagoga (pozitiva/negativa)?

Snažím se být důsledný. Studentům musím přesně říct, co se bude dít, co od nich očekávám a pořád dokola jim opakovat, proč to dělají. Je hodně důležité, aby věděli, co se tím naučí, na co přicházejí. Dost často například v kreslárně během s vizírkou nebo tyčkou od smetáku a dokazuji jim, kde mají chyby v proporcích nebo v perspektivě. Když mi někdo nevěří, tak mu to musím být schopen dokázat. Docela s nasazením se tomu věnujeme všichni. Bereme to doopravdy. Není to tak, že studenty zavřu s modelem a jdu si po svém, ale jsem tam s nimi a ukazuji jim, co mají vidět a dokazuji jim, že vidí a vnímají správně nebo chybně. Negativa jsou minimální, například nedostatek spolehlivých modelů.

19. Za vašich studijních let se Vám věnoval učitel kresby (přístupoval k výuce kresby) se stejným nasazením? V kresbě, kterou jsme měli na Katedře výtvarné tvorby to tak nebylo. Učitel se nám většinou sám posadil modelem, protože bohužel neměl schopnosti shánět někoho cizího, kdo by byl ochoten nám sedět. Z nouze jsme tedy pořád dokola měli kreslit stejný portrét v čepici. A to nás teda moc nebavilo. Bylo to dost srandovní. O to vděčnější jsme byli za pana učitele Lepíka na pajdáku, který mezi námi v kresbě chodil a říkal, co děláme a vidíme blbě a vůbec se s tím nemazal. To bylo v pořádku. Student je vděčný za cokoli, co mu učitel vytkne nebo naopak, když ho za něco pochválí. Musí tam fungovat interakce, bez ní to nejde. Samozřejmě že studentům nemůžu pořád stát za zády, to by se báli nakreslit jedinou čáru. Musím to dobře nakombinovat, aby měli čas se soustředit a v klidu pracovat a na druhé straně, aby měli pocit, že na nich klečím, aby neposedávali a výuka měla potřebné tempo a spád.

20. Vnímáte rozlišnost kresby podle paměti, fotografie či živého modelu?

Z mého hlediska jsou v tom dost zásadní rozdíly. Musím opět rozdělit kresbu na studijní a volnou. Já jsem sochař, nejsem malíř, u nich to může být jinak. Malíř možná pracuje s fotografií jako s mrtvým modelem a nachází v tomto procesu jiné věci, používá přirozeně fotografii pro volnou tvorbu. Ale pokud mám mluvit o studijní kresbě, tak ta podle mne při práci s fotografií vůbec nedává smysl. Považoval bych to asi jenom za povrchní obkreslování, u kterého si student nemůže vůbec nic uvědomit. To snad ani nejde. A pokud ano, smysl mi uniká. Jedinou výjimku bych asi připustil při zhotovení kopie díla podle fotografické předlohy. Pro mě má však větší smysl kresba naživo podle přímé předlohy v prostoru. Model může být samozřejmě i neživý – zátiší apod. Člověk se tak učí pracovat s prostorem, modelem, sám se sebou. Nesmí se bát komunikace s živým modelem. Kresba je komplexní proces.

S fotkou člověk asi nic moc nezažije. Ale dělají se samozřejmě v sochařství i zakázky podle fotografií, nebo se s tímto postupem dost často setkáváme u restaurování. Ale to je zase jiná disciplína, to je reprodukce. Naproti tomu studijní kresba podle modelu, to je objevování světa a sebe.

21. S jakými problémy se při kresbě studenti potýkají nejčastěji? Zmínil jste perspektivu. Mnohdy o perspektivě nic nevědí, znají tento pojem pouze z doslechu. Je nepochopitelné, že se to na mnohých středních školách neučí. Ale to není až zas tak zásadní problém. Větší riziko je spíš lenost, s tím se potýkají mnohem víc. Taková zvláštní apatie. Jsou až na výjimky bez návyků k pracovní činnosti. Jako by nechtěli vidět svět okolo sebe, všimnout si ho hlouběji, soustředit se na něj, postihnout realitu, utkat se s ní, poznat, co je za ní. Pro umělce je zprvu viděná skutečnost důležitá, je nutné, aby byl student všímavý, aby dokázal vidět věci nejen v úhlech, osách, tvarech, ale i v souvislostech. A kresbou se učí postihnout viděnou realitu těmi nejjednoduššími prostředky vůbec. Když si chcete zapamatovat nějaký obraz, tak si ho nakreslíte a v tu chvíli si teprve doopravdy uvědomíte, co všechno na tom obraze je. Teprve kresbou do hloubky prozkoumám, kolik je na obraze nebo sousoší vůbec figur, co se tam odehrává apod. Studenti vidí jenom rozmlžené obrysy a bez kresby je pro ně velmi těžké, aby se jim z toho něco ostřeji vyrýsovalo. Kresba cvičí paměť, je snahou o postižení reality nebo viděné skutečnosti těmi nejjednoduššími prostředky. Je to cvičení myšlení a paměti.

22. Jak hodnotíte výuku figurální kresby v současnosti na Ostravské univerzitě? Kreslí se málo. Hodinová dotace by podle mě měla být alespoň dvojnásobná. Jiné obory ale mohou argumentovat, že média, se kterými oni pracují, tolik kresby nevyžadují. Zvedl bych hodinovou dotaci u klasičtějších oborů. My jsme si v sochařském ateliéru našli svoji cestu. Máme navíc vlastní předmět, jmenuje se Sochařská kresba. Nám nestačí společná výuka figurální kresby, která je jednou týdně a to pouze v prvním ročníku a ve druhém už je pouze volitelná. Sochařská kresba je intenzivní týdenní kurz, kdy se zavřeme na celý týden do kreslírny a od rána do večera pracujeme s modelem. Modely se střídají. Dopolnední blok a pak odpolední blok vždy po čtyřech hodinách a děláme od nadživotních formátů až po úplně malé skicákové formáty a všemi možnými technikami ve všech možných časových úsecích. Takže třeba nadživotní figuru dělají 12 hodin, to jsou tři dopolední bloky. Musí se dokázat soustředit na jeden dlouhodobý úkol, aby do kresby mohli vstupovat znovu a korigovat ji, dodělávat, dotahovat. A pak se to střídá třeba s formáty A1, které se dělají po hodině, pak jsou to půlhodinové A dvojky, až dojde i na desetivteřinové malé skici.

A takhle to jde od pondělí až do pátku. Nikdo nechce odejít, protože všichni cítí, jak se den po dni posouvají a zlepšují a dává jim to smysl. Dost se také naučí jeden od druhého. Mladší se učí od těch starších, kteří už to znají.

23. Co Vám výuka kresby přináší? Jaké emoce při ní prožíváte?

Je docela dobrý pocit, když kurz Sochařské kresby všichni vydrží až do konce a odnášejí si v pátek až 80 kreseb. To je dobré, to mě těší, dobře se mi pak usíná. Zatím je nebiju, ale tvrdý na ně jsem, to zase jo.

24. Mají dnešní studenti lepší podmínky pro výuku kresby?

Podmínky jsou rozhodně lepší. Když jsem začínal já, tak škola neměla pro kresbu pořádné prostory. Měli jsme jednu třídu, malý ateliér. Byli jsme rádi, když na nás zbyl stojan. Kdo přišel později, kreslil na krbečku. Podmínky se nedají vůbec srovnávat s tím, co mají studenti k dispozici dnes. Je zajímavé, že nám to moc nevadilo, naopak, když jsme se v improvizovaných podmínkách o něco snažili, tak byl proces možná i šťavnatější. Ale nebylo to úplně profesionální. Co zůstalo mizerné, je světlo a světelné podmínky v kreslárně.

25. Ovlivňují tyto možnosti (podmínky) míru talentu současných studentů?

Dobré podmínky mohou talent podpořit. Když má student k dispozici větší prkno a má větší odstup, tak může být mnohem velkorysejší a lépe vnímá a vidí celek. Mnohem lépe, než když je na modelu nalepený na 20 cm a nemá odstup – tehdy vidí hlavně detaily a celek mu spíše uniká. Podmínky určitě pomáhají, ale nejsou tím nejzásadnějším, co kresbu nebo umění ovlivňuje. To je hlavně touha. Ale tou disponuje průměrně tak jeden z deseti.

26. Jaké uplatnění a postavení má kresba ve vašem oboru?

Kresba v klasickém sochařství slouží především k prvotní formulaci myšlenek, to jsou skici. Pak je to hledání kompozičních a prostorových vztahů. Dále se kresbou ověřuje třeba měřítko. Kresba je pro mě první prostředek, který mi umožní vizualizovat nápad, dát ho do souvislostí. Kresbou například řeším, jestli bude objekt vertikálně nebo horizontálně orientovaný. Jedině tím, že si nakreslím vertikální a vedle toho horizontální rozložení zjistím, která varianta bude vhodnější. Je to pro mě nejpřirozenější způsob hledání vhodných možností a řešení. Ať už se jedná třeba o návrhy trofejí, cen nebo návrhů soch do soutěží apod. Když někam jedu, tak většinou s sebou mívám skicář, abych mohl v každé volné chvíli něco podobného řešit.

27. Mohou nová média ovlivnit vývoj kresby?

Předpokládám, že technologie budou kresbu posouvat stále více směrem k designu a techničnosti. Myslím si zároveň, že by měl mít autor pracující s digitálními prostředky zkušenost i s reálnou kresbou, aby mohl suverénně pracovat v počítači s objekty, geometrickými křivkami, vertikálami, diagonálami a podobně. Měl by mít zažitou manuální kresbu, aby se v digitálním prostředí orientoval, aby virtuální prostor v počítači vůbec chápal. 3D modelování je v sochařství vedle kresby další výborný pomocník. Věřím také, že například architekti už skutečnou tužku do ruky, až na pár výjimek, nevezmou. Všechno už dělají rovnou digitálně. A myslíte si, že je to dobře? Pro některé obory je to asi dobře. Jim to zrychlí kšefty. Nemusí se zdržovat nějakými emocemi. Část oborů bude nové technologické prostředky využívat asi perfektně.

28. Preferujete při své práci klasickou kresbu, nebo upřednostňujete nové techniky? Já vedu ateliér, který je zaměřený klasičtěji. Pracujeme spíše s tradičnějšími prostředky. Umíme je ovládat. Nepleteme do toho nová média. Považuji je za odlišný obor, který dokážou lépe učit jiní pedagogové. Samozřejmě, že nám nové postupy pomalu a přirozeně do výuky tu a tam prosakují a zajímají mě i jiné druhy umění, než je ten, který děláme my. Naše sochařství není nikterak zakonzervované, ani ho nepovažuji za nejdůležitější na světě.

29. Má kresba něco, co nemají nová média?

Nejspíš to bude větší živost. Když se kreslíř vlastní rukou dotkne papíru a někde přitlačí víc, někde míň, tak je dotek lidské ruky znát. Kresba má oproti novým médiím tuhle velkou výhodu. Přímé doteky, kterými se dostává dovnitř duše. Přes elektroniku do umění myslím nebude proudit tolik duchovního rozměru. Se sochou je to stejné, každého místa se při vlastnoruční práci na soše dotknete tisíckrát, pak se to na něčem musí projevit. Nová média podle mě směřují hlavně k designu, to znamená k technické vyčištěnosti, možná chladu. Kresba má výhodu přímého lidského doteku, citlivosti.

30. Má klasická kresba naději na přežití v konkurenci nových médií?

Zdá se mi, že všechno spěje k preferování reklamy a designu. Těžko říct, jestli bude mít kresba v tomto světě nějaké důležitější místo. To já nevím, ale věřím, že ano. Doufám, že lidi budou mít povrchností a efektů za nějaký čas plné zuby. Budou snad hledat něco trvalejšího. Rychlost, peníze a kšefty budou ale pořád velkými lákadly.

31. Úloha (postavení, důležitost) kresby v historii lidstva?

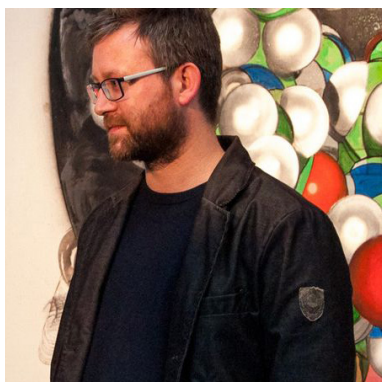
Kresba sehrávala v prehistorii a historii lidstva tu nejdůležitější roli. Vezměte si pravěké jeskyně, co všechno se tam ve vztahu s kresbou odehrávalo. Rituály, život, pojmenovávání světa. Tehdy kresba znamenala těsné propojení s životem samým. Pravěký umělec oživoval studený anorganický prostor, byl dárcem života. Snaha zaznamenat emoce, pochopit dění okolo sebe, pochopit přírodu, pochopit chování zvířat, vtisknout řád věcem okolo sebe. Oni dokonale znali anatomii zvířat, věděli o každém svalu, o každé šlaše v jejich těle. Věděli, k čemu slouží, jaký pohyb přenáší. Kresbou se snažili uchopit svět, pochopit svoji pozici v něm. Později, ve starověkém Egyptě, byla podstata trochu jiná, šlo o hledání a ustanovení řádu společnosti. Kresebné kontury a obrysy byly odrazem funkčního systému – geometrie.

32. Jak hodnotíte projekt Figurama?

Veskrze kladně, jinak bychom se ho neúčastnili. Figurama je založena hlavně na pevných osobních vazbách. Na tom, že aktérům jde o něco společného a táhnou za jeden provaz. Figurální kresba je jednotící prvek všech participujících škol. Je územím, na kterém se všichni setkávají. Nezáleží na tom, že je škola orientována více na design nebo je zaměřená na restaurování. Kresba je průsečíkem, ve kterém se všechno protíná a všichni vědí, o čem je řeč. Podstata je hlavně v živé praxi, nemusí se teoretizovat. Všichni pracují na stejném úkolu, každý trochu jinou metodou. Mám rád tento projekt, protože je srozumitelný. Důležité je, aby dále existoval a škála přístupů ve výtvarném umění tak byla co nejširší a nejbohatší, ať si každý může vybrat podle svého gusta.



Obrázek 47: Jaroslav Kolář, *Misionář – Jestřáb*, 2019



*Obrázek 48:
Jiří Kuděla*

18. MgA. Jiří Kuděla, Ph.D

Malíř a kreslíř Jiří Kuděla se narodil v roce 1976 ve Zlíně. V letech 1991–1995 studoval na Střední uměleckoprůmyslové škole v Uherském Hradišti obor návrhářství obuvi a módních doplňků. Poté ve studiu pokračoval (1995–2002) na Fakultě výtvarného umění Vysokého učení technického v Brně v Ateliéru figurálního malířství u profesora Jiřího Načeradského. Při studiu absolvoval stáž ve Španělsku (Facultad de Bellas Artes, Castilla la Mancha, Cuenca). Mezi lety 2014–2017 absolvoval na Akademii výtvarného umění ve Wrocławu v Polsku doktorandské studium u profesora Pawela Jarodzkiho. V letech 2004–2006 působil pedagogicky na Střední škole uměleckých řemesel v Ostravě. Dále na AVE ART – Vyšší odborné škole, střední umělecké škole a základní umělecké škole v Ostravě (2005–2008). Od roku 2007 pracuje jako odborný asistent v Ateliéru malby II. Františka Kowolowského na Fakultě umění Ostravské univerzity. Jiří Kuděla je členem o. s. Galerie Michal a spolukurátor galerie Jáma 10 v Ostravě. V jeho výtvarné tvorbě je dominantním médiem malba.²³

²³ Jiří Kuděla. CV [online]. Jiří Kuděla, 2019 [cit. 2020-07-24]. Dostupné z: www.jirikudela.cz/CV.

1. Co pro Vás kresba znamená?

Kresba je médium, výtvarný prostředek. Myslím, že kresba je základ veškerých výtvarných počinů. Pokud pochopíme perspektivní zákonitosti, umožňuje nám zachytit třeba stereometrické formy, figuru nebo cokoliv jiného, co se nachází v prostoru. A samozřejmě i prostor samotný.

2. Co je to kresba? Dá se kresba definovat, případně jak?

Kresba je linie, bod i plocha zároveň. Vytváříme ji pomocí různých nástrojů. A jak ji definovat? Je to vyjádření se. Pomáhá nám zobrazit buď reálné hmatatelné objekty a předlohy, ale i věci, které jsou duševní a vychází z našeho nitra. Je velkým prostředkem pro imaginaci.

3. Je možné kresbu naučit všechny studenty?

Každý student/ka, který se přihlásí na výtvarnou střední nebo vysokou školu, absolvuje talentové zkoušky, které jsou předpokladem, že má výtvarné citění, vidění a myšlení. Pomocí studijních průprav v kresbě se tyto předpoklady dále rozvíjejí. Pokud se student chce vzdělávat a snaží se pochopit kresebné zákonitosti, výsledky se zaručeně zlepšují. Neříkám rychle, protože u každého je to jiné. Ale když pochopíte ty věci kolem, jak to zkonstruovat pomocí třeba vizování, zjistíte, že je to nadneseně řečeno skládanka a dle mého názoru se to může naučit téměř každý.

4. Co kromě talentu je podle Vás nutné ke zrodu kvalitní kresby?

Talent je jeden předpoklad, ale patří k tomu také píle, trpělivost a čas. A důležitý je samozřejmě také dobrý učitel.

5. Jaký je význam (postavení, důležitost) výuky figurální kresby na vysokých školách? Výuka figurální kresby je rozhodně významná právě proto, že se od této nauky odvíjejí další tvůrčí procesy v tvorbě umělců, designérů nebo architektů. Je dobře, zvláště v dnešní digitální době, že výuka kresby na středních a vysokých uměleckých školách má stále toto primární postavení.

6. Platí podle Vás pravidlo, že je kresba důležitou součástí pro přijetí ke studiu na vysoké výtvarné školy? Ano, je to určitý, jasný ukazatel kvalit uchazeče.

7. Charakterizujte průběh výuky figurální kresby na střední škole a vysoké škole. Na střední škole jsem studoval návrhářství obuvi. Základ ve výuce kresby jsme měli všichni stejný. Začínalo se zátiším, stereometrickými objekty, učili jsme se kreslit perspektivu, předměty v prostoru. Po těchto nezbytných základech jsme přešli ke studijní kresbě figury.

Navíc jsme dvakrát týdně chodili na večerní kreslení se Svatoplukem Slovenčíkem, kde panovala skvělá, svobodná a motivační atmosféra. Prvotní kresbná vizualizace byla tehdy vysoce uplatnitelná a vyžadovaná napříč všemi obory školy. Vysokou školu jsem studoval na Fakultě výtvarných umění Vysokého učení technického v Brně u Jiřího Načeradského, bytostného malíře figurace. Kresba ve všech podobách mě provázela po celou dobu studia. Naučil jsem se v kreslených kolorovaných skicách nacházet východiska pro malbu. I když dnes s předlohou pracuji spíše na základě vizuality fotografie nebo čisté imaginace, je pro mě kresba stále platnou veličinou při tvorbě obrazu.

8. Jaký byl týdenní časový fond vymezený figurální kresbě při studiu na vysoké škole? Odhadoval bych to minimálně na 12 hodin týdně.

9. Jaká je současná situace ve výuce figurální kresby na výtvarných školách, k jakým změnám došlo? Nemám živě zažité srovnání s ostatními školami, ale například již XXI. ročník Figuramy je dokladem toho, že figurální kresba stále žije a myslím, že se jí i daří.

10. Souhlasíte s názorem, že v minulosti byl dán výuce figurální kresby větší prostor? Těžko říct, jak daleko jít do minulosti, ale za mě to bylo OK.

11. Co jste získal studiem figurální kresby na vysoké škole?

Získal jsem myslím jistou dovednost, jak opticky zobrazovat malbu a jak vystavět obraz.

12. Jaké byly pedagogické strategie vašich učitelů? Co byly jejich silné, a naopak slabé stránky? Především asi komunikace v kombinaci s osobností v oboru. Ale byli i slabší učitelé, kteří těmito vlastnostmi příliš nedisponovali.

13. Věnovali jste se kresbě i ve svém volném čase mimo výuku?

U profesora Načeradského byla v nižších ročnících metodika práce založena hlavně na hledání obrazu formou skic, modelů, koláží a maket. Takže bez kresby se neobejdete.

14. Jaký typ kresby Vás přitahoval, co Vás inspirovalo?

Bylo toho hodně, ale za těch studentských let třeba Kornatovský, Šimotová, Válovky, Picasso, nebo Haring.

15. Vnímáte rozlišnost kresby podle paměti, fotografie či živého modelu?

Určitě ano. Živý model se nachází v prostoru jako vy, mezi vámi je vzduch, model je hmatatelný objekt, který není statický, i když se o to snaží, ale dýchá. Je to prostě jiné, než když se díváte na ten stejný obraz na fotografii. Ale jsou školy, většinou v jižní Evropě, kde se studenti bohužel učí kreslit podle figurální fotografie, což rozhodně není dobře. A dobrá kresba z paměti je vždy výsledkem studia, anebo geniality.

16. S jakými problémy se při kresbě studenti potýkají nejčastěji?

Obecně si často myslí, že to, co vidí, dokáží přenést na papír, tak nějak jako správně, ale potom už nevidí, že to správně není. Málo uplatňují onen jednoduchý způsob přenosu pomocí vizování. Další nevědomou chybou bývá nevědomost potřeby odstupů od kresby a správné nastavení kresby na stojanu vůči modelu.

17. Zmínil jste anatomii, myslíte si, že je to taky důležitá součást výuky?

Ano, to určitě je, protože pokud se budeme zabývat tělem a budeme kreslit figuru, tak potřebujeme znát anatomii nejen vnější, ale i vnitřní. Znalost kosterní konstrukce je nezbytná hlavně pro pochopení perspektivních zkratek, které vznikají změnou pohledu na model. Lidské tělo je trochu komplikovanější než nějaká krychle, nebo jehlan. Právě proto je znalost anatomie tak důležitá. A základní terminologie s tím samozřejmě souvisí.

18. Mají dnešní studenti lepší podmínky pro výuku kresby?

Podmínky jsou asi stejné. To je asi škola od školy, jakými prostory disponuje, jestli se studenti tlačí někde v malém ateliéru nebo mají obrovskou kreslírnu s odstupem a více modelů. A jaké mají učitele.

19. Ovlivňují tyto možnosti míru talentu současných studentů?

Míru talentu to určitě neovlivňuje.

20. Jak hodnotíte výuku figurální kresby v současnosti?

Za sebe mohu hodnotit pouze výuku na Fakultě umění v Ostravě a tady si myslím, že je na dobré úrovni. V prvním a druhém ročníku je speciální kresba povinným předmětem a studenti/ky napříč katedrami absolvují výuku minimálně v objemu 5ti hodin týdně. Některé katedry navíc vyučují kresbu v rámci svých specializací. V prvním ročníku absolvují všichni posluchači povinný dvoudenní workshop plastické anatomie. A to v obou semestrech.

21. Jaké uplatnění a postavení má kresba ve vašem oboru?

Například při ujasnění si detailů, kompozice nebo přípravě šablon.

22. Mohou nová média ovlivnit vývoj kresby?

Myslím, že nemohou. Formuloval bych to spíše tak, že klasická kresebná průprava může ovlivnit práci s novými technologiemi.

23. Preferujete při své práci klasickou kresbu, nebo upřednostňujete nové techniky? Nedá se říci, že bych kresbu nějak preferoval. Spíše využívám její přednosti ve smyslu pohotové a rychlé vizualizace. A vnímám ji jako součást tvůrčího procesu. Kresba je součástí analýzy základních vztahů prvků kompoziční výstavby obrazu. Dle Kandinského studie Bod, Linie, Plocha.

24. Má kresba něco, co nemají nová média?

To je zajímavá otázka. Tak co nemá kresba oproti novým médiím? Nemá tu funkci, že se můžete kdykoliv vrátit o krok zpět. Také nepotřebuje baterii nebo zdroj energie. A co nemají nová média oproti kresbě? Postrádají materiálnost a hapticitu, vůni a tření, prostě fyzický prožitek. Ale na druhou stranu nepopírám, že finální výstupy mohou být zajímavé právě proto, že svou technologickou podstatou jsou nepřenositelné do klasického média.

25. Má klasická kresba naději na přežití v konkurenci nových médií?

Doufám, že ano. Předpokládám, že ano.

26. Myslíte si, že má kresba v současném umění budoucnost?

Z předchozích řádků vyplývá, že ano, ale je potřeba ji pěstovat a stále nově definovat.

27. Jakou metodiku využíváte na svých hodinách figurální kresby?

Snažím se o to, aby se studenti naučili především dobře pozorovat zobrazovaný model. Věřím, že formou debaty a následné analýzy chyb a jejich příčin se mohou ve svém projevu zdokonalovat a nacházet nová individuální východiska.

28. Jak vnímáte projekt Figurama?

Velmi mu fandím a je skvělé, že se nevztahuje pouze na české vysoké školy. Rukodělná kresba se stále redefinuje a tato mezinárodní konfrontace je rozhodně podstatná.

29. Úloha (postavení, důležitost) kresby v historii lidstva?

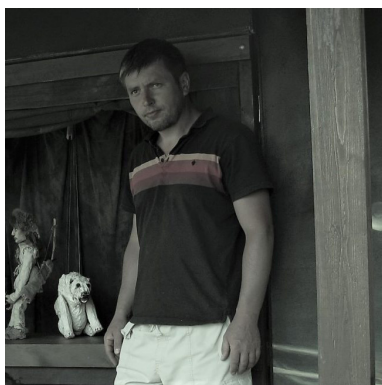
Kresebný záznam provází lidstvo od nepaměti. Z těchto záznamů se vyvinulo písmo a jazyk se postupně vizualizoval do podoby znaku nesoucího vždy nějakou informaci. Právě proto vnímám postavení kresby v historii lidstva jako důležitou autonomní informaci o nás a naší době.



*Obrázek 49: Jiří Kuděla,
Facebook I-V, 2009*



*Obrázek 50: Jiří Kuděla,
Facebook I-V, 2009*



*Obrázek 51:
Martin Kuriš*

19. MgA. Martin Kuriš, Ph.D.

Malíř, kreslíř, ilustrátor a sochař Martin Kuriš se narodil v roce 1973 v Kutné Hoře. Studoval na pražském gymnáziu. V letech 1993–1999 ve studiu pokračoval na Akademii výtvarných umění v Praze v Ateliéru malby. V rámci vysokoškolského studia absolvoval další dvouleté studium na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze – obor Pedagogické minimum. V letech 2006–2007 studoval na Akademii múzických umění v Praze mimořádné studium scénografie loutkového divadla. V roce 2013 absolvoval studium „Základy dětského divadla“ při NIPOS ARTAMA (Národní informační a poradenské středisko pro kulturu v Praze). Od roku 2005 působí pedagogicky na Univerzitě J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, kde nejprve vyučoval na Pedagogické fakultě a nyní působí na Fakultě umění a designu v Ateliéru kresby a malby. Martin Kuriš je také autorem několika knižních titulů, za které získal i řadu ocenění. (Například v roce 2011 ocenění Zlatá stuha za ilustrace ke knize Narvana.) Ve své tvorbě se věnuje zejména malbě a loutkovému divadlu.²⁴

„Tvorba Martina Kuriše je až na výjimky figurální, a to jak v převládajícím autorově médiu, v malbě, tak i – logicky – v loutkářském zpracování a dřevořezbě, které často odkazují k jeho již rozpracovaným tématům.“²⁵

²⁴ *Monografie: KURIŠ, Martin. Martin Kuriš: Monografie 1993-2017. vydal autor, 2019. ISBN 978-80-7561-139-0.*

²⁵ *Artlist — Centrum pro současné umění Praha. Umělci. Martin Kuriš. [online]. Barbora Hájková. 2020 [cit. 2020-10-24]. Dostupné z: www.artlist.cz/martin-kuris-1963.*

1. Co pro Vás kresba znamená?

Základní neverbální výtvarný vyjadřovací prostředek.

2. Co je to kresba? Dá se kresba definovat, případně jak?

Kresba za sebou zanechává bod a linku. Malba je nanášení barvy na plochu.

3. Je možné kresbu naučit?

Ano, ale každý člověk má své limity.

4. Co kromě talentu je podle Vás nutné ke zrodu kvalitní kresby?

To, že vás kreslit velmi baví. U někoho to může být až posedlost. Taky tam hraje velkou roli téma, co kreslíte. A samozřejmě výsada okamžiku.

5. Úloha (postavení, důležitost) kresby v historii lidstva?

Naprosto zásadní od kreslení dětí přes sochaře, malíře, architekty atd.

6. Platí podle Vás pravidlo, že je kresba důležitou součástí pro přijetí ke studiu na vysoké výtvarné školy? Ano.

7. Charakterizujte průběh výuky figurální kresby na střední škole a vysoké škole. Na vysoké škole student hledá vlastní autorskou stylizaci. Na střední prochází základy – technika, anatomie, perspektiva atd.

8. Jaká je současná situace ve výuce figurální kresby na výtvarných školách, k jakým změnám došlo? Škola od školy se liší. Někde se kreslí hodně, někde méně. Na naši vysokou školu přichází hodně studentů, kteří moc nekreslí. Zato se bezvadně orientují ve světě počítačů. Významný počín výuky kresby na vysokých školách je projekt Figurama. Velmi si ho považují.

9. Souhlasíte s názorem, že v minulosti byl dán výuce figurální kresby větší prostor? Ano

10. Jaké byly přínosy přípravných ročníků?

Velmi důležité pro samotnou kresbu a pro orientaci studenta na vysoké škole.

11. Co jste získal studiem figurální kresby na vysoké škole?

Nesmírně mnoho. Anatomii se učím celý život. Příběh o člověku promítám do své práce os studií na vysoké škole.

12. Jaké byly pedagogické strategie vašich učitelů? Co byly jejich silné, a naopak slabé stránky? Silná osobnost pro mě byla, když to byl pro mne vzor, když to uměl. Slabá stránka byla, když uměl mluvit, ale neukázal mi to nebo pro mne nebyl osobnost jako výtvarník.

13. Jaký byl týdenní časový fond vymezený figurální kresbě při studiu na vysoké škole? Chodil jsem jednou nebo dvakrát týdně na večerní kresbu (cca čtyřhodinovou) a v prvním ročníku jsem první semestr pouze kreslil, až v druhém jsem mohl malovat. Kreslím ale celý život. Začínám tím obraz.

14. Věnovali jste se kresbě i ve svém volném čase mimo výuku?
Samozřejmě, vedl jsem si skicář.

15. Jaký typ kresby Vás přitahoval, co Vás inspirovalo?
Figura a taky krajina. Inspirovali mě lidé a jejich příběhy a krajina, kterou jsem procházel. Dodneška rád kreslím stromy.

16. Váš vztah k výuce kresby z pozice pedagoga (pozitiva/negativa)?
Pozitivní.

17. Jaké je postavení a význam výuky figurální kresby ve vysokoškolském prostředí v České republice a Slovenské republice v 21. století? Kresba bude vždy důležitá.

18. Jaký byl vývoj a role kresby ve vysokoškolském prostředí v České a Slovenské republice v 2. polovině 20. století až po současnost? Kresba se proměnila s vývojem trendů současného umění. Příklad dává třeba kresba Adriany Šimotové, Karla Malicha, Milana Grygara a mnoha dalších. Klád se větší důraz na proces a jeho vliv na autora a diváka.

19. Vnímáte rozlišnost kresby podle paměti, fotografie či živého modelu?
Ano. Podle paměti je kresba nejsvobodnější, ale svázaná nedokonalostí. Podle fotografie je nejlehčí, autor si ale musí dát pozor na fotorealismus. Podle modelu je kresba interakcí mezi autorem a modelem.

20. S jakými problémy se při kresbě studenti potýkají nejčastěji?
Perspektiva (umět se dívat a poměřovat), kompozice (umístění do formátu) a anatomie.

21. Jak hodnotíte výuku figurální kresby v současnosti?

Jak jsem psal, je v našem oboru důležitá a na každé škole se vede trochu jinak.

22. Co Vám výuka kresby přináší? Jaké emoce při ní prožíváte?

Je to způsob pozorování, tvoření a prožívání. Je to silný tvůrčí prožitek spojený ale i s pochybnostmi a s krizemi. Je to neverbální poznávání života a světa kolem.

23. Mají dnešní studenti lepší podmínky pro výuku kresby?

Myslím si, že zas tak ne. Oni hlavně nemají čas.

24. Ovlivňují tyto možnosti míru talentu současných studentů?

Na kresbu potřebujete trpělivost a čas. Ve spěchu to nejde. Kresbu nahradil i počítačovými obraz.

25. Zastáváte názor, že by při současné výuce figurální kresby na školách mělo dojít k určitým změnám? Určitě je dobré, aby byla kresba vyhrazena pro zájemce s větší časovou dotací. Důležitá je také konfrontace a prezentace výsledků. To skvěle splňuje Figurama. Studenti by měli své práce veřejně vystavovat a publikovat. Kresba se také liší od oboru, v kterém je používána.

26. Jaké nástroje ke kresbě používáte?

Model, vlastní práci jako inspiraci pro studenty, kreslím se studenty, různé technické pomůcky pro perspektivu, anatomii atd.

27. Jaké uplatnění a postavení má kresba ve vašem oboru?

Naprosto zásadní. Od ní začíná vše další. Se studenty nejprve kreslíme a děláme návrhy, potom realizaci atd.

28. Mohou nová média ovlivnit vývoj kresby? Ano. Jedna z věcí je elektronický obraz a kresba na tabletu. Kresba na počítači má úplně jiné způsoby práce.

29. Preferujete při své práci klasickou kresbu, nebo upřednostňujete nové techniky? Preferuji klasiku, mám ji radši, cítím se při tom více člověkem, ale snažím se poznat i elektronický obraz kvůli studentům.

30. Má kresba něco, co nemají nová média?

Ano, prazáklad něčeho lidského, jistotu a vzpomínku na dětství.

31. Má klasická kresba naději na přežití v konkurenci nových médií?

Ano.

32. Myslíte si, že má kresba v současném umění budoucnost?

Ano.

33. Jaké jsou možnosti a využití kresby v budoucnosti?

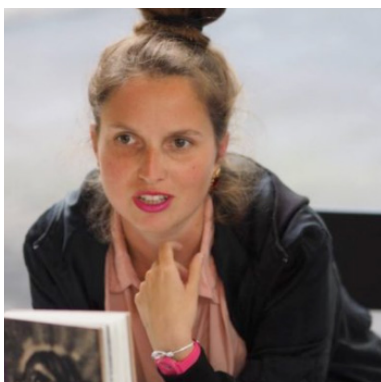
Převážně terapeutické. Člověk se tím bude vracet k člověku.



Obrázek 52: Martin Kuriš, Navarana



Obrázek 53: Martin Kuriš, Navarana



*Obrázek 54:
Livia Kožušková*

20. Mgr. art. Livia Kožušková, Art. D.

Výtvarnice Livia Kožušková se narodila v roce 1987 na Slovensku. Mezi lety 2002–2006 studovala na Gymnáziu Ľudovíta Štúra ve Zvolene. Dále ve studiu pokračovala na Vysoké škole výtvarných umění v Bratislavě (2006–2012), obor Grafika a jiná média u docenta Vojtěch Kolenčíka. Absolvovala několik zahraničních studijních stáží. V roce 2008 ve Velké Británii na Univerzitě v Plymouth, v roce 2010 v Polsku na Akademii výtvarných umění v Krakově a v roce 2011 na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze. Od roku 2012 pedagogicky působí na Základní umělecké škole Ľudovíta Rajtera. Dále vede výuku kresby na Fakultě architektury a designu na Technické vysoké škole v Bratislavě a od roku 2021 vede výuku figurální kresby na Fakultě multimediálních komunikací Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně. Ve své tvorbě se nejvíce věnuje grafice, kresbě a knižnímu designu.

1. Co pro Vás kresba znamená?

Kresba je pro mě způsob, který mi ukazuje, jak se dívat na svět. Je to základ fungování člověka. Výuka figurální kresby definuje studentům vnímání prostoru, učí je chápat proporce lidského těla tzv. porozumět jeho funkci. Osvojení kresby nám poté dává volnost v naší další tvorbě.

2. Co je to kresba? Dá se kresba definovat, případně jak?

Určitě existují nějaké objektivní parametry, na základě, kterých můžeme definovat kresbu. Zejména pokud se jedná o realistickou kresbu (např. zátiší nebo figuru, které v sobě mají určité spojující prvky, např. konstrukci a funkci). U volné tvorby je to velmi subjektivní a volné ve vnímání jednotlivce. Studentům se snažím vysvětlit, že kresba je zejména a hlavně o vidění, a ne jenom o kreslení.

3. Je možné kresbu naučit?

Můj otec doc. PaedDr. Peter Kožuško, ArtD. byl také výtvarník a pedagog na vysoké výtvarné škole, na Dřevarašské fakultě Technické univerzity ve Zvoleni. Přípravoval také mě na talentové zkoušky a vždy tvrdil, že naučí kreslit i opici. Zní to trošku hanlivě, ale i slabší student se může naučit základy kresby. Já tomu říkám zvládnout povinnou jízdu. Samozřejmě se pak můžeme bavit o dalších věcech, jako je talent nebo osobní vize. V tomto aspektu výtvarník, výtvarnice / student či studentka musejí být opravdu jedineční ve vlastním vnímání světa, výsostné autorství. Ale ano, základy kresby, schopnost uvidět se dá do určité míry naučit.

4. Co kromě talentu je podle Vás nutné ke zrodu kvalitní kresby?

Určitě je nutná inspirace a nějaký vlastní drajv (nadšení) do toho kreslení. Kresba je o dívání, vnímání a hledání vlastní vize. Studenti musí chtít sami kreslit! Nesmí to pro ně být předmět, na který musí chodit jen proto, aby dostali kredity. Kresba by je měla inspirovat k tomu, aby se sami zlepšovali. Pokud budou studenti ovládat tuto disciplínu, (zvládnou ji do určité míry, do které se dovedou vybičovat) tak poté budou mít absolutní volnost ve své vlastní tvorbě, ať už v designu, grafice, knižním designu nebo malbě, vlastně ve všem.

5. Význam výuky figurální kresby na vysokých uměleckých školách?

Výuka figurální kresby je opravdu klíčová. Zpětně si vybavuji svoje studijní léta na vysoké škole. Ačkoli jsem ke kresbě měla vždy dobrý vztah a cíleným způsobem jsem pracovala na zlepšení se v této disciplíně, tak z pozice studentky jsem tehdy možná kresbu někdy i podcenila. Hodně rychle jsem však pochopila, že je to základní nástroj, který když správně „uchopím“, ovládnou toto médium. Nyní figurální kresbu vyučuji, věnuji se tvorbě knih, grafice a neustále se vracím ke kresbě.

Pokud chci nějakou myšlenku převést do reality, tak musím umět kreslit! Vrátilo se mi to na začátek v takové kružnici, proto se dnes snažím studentům ukázat, jak je důležité se kresbě věnovat. Na škole mají prostor a čas na objevování, po škole už tuto možnost nedostanou. Z tohoto důvodu vnímám výuku kresby opravdu jako zásadní.

6. Zastáváte názor, že by při současné výuce kresby na školách mělo dojít k určitým změnám? Ano, výuka figurální kresby by se na vysokých školách měla více podporovat. Během studia jsem absolvovala několik studijních stáží v zahraničí. Z vlastní zkušenosti musím říct, že zahraniční školy ubírají z výuky figurální kresby. Kresbu nevnímají jako základ a vždy nepodporují její výuku. Podle mě by se výuka kresby měla na vysokých výtvarných školách zachovat a ještě více oživovat a zvyšovat její časovou dotaci.

7. Platí podle Vás pravidlo, že je kresba důležitou součástí pro přijetí ke studiu na vysoké výtvarné školy? Určitě ano. Kresba neukazuje jenom to, co student umí, ale taky jak přemýšlí a jak skrze kresbu uchopuje svět. Právě proto jsou to výtvarné školy, na kterých se tyto disciplíny vyžadují. Přijímací talentové zkoušky znamenají určitý rozstřel, na kterém můžeme vidět, čemu se ten daný uchazeč věnoval a jak dlouho. Hodně se dá vyčíst také z portfolií. Kresba je opravdu důležitou součástí u talentových zkoušek.

8. Charakterizujte průběh výuky figurální kresby na vysoké škole.

Studovala jsem na Vysoké škole výtvarných umění v Bratislavě, kde je v rámci kresby vytvořen tzv. „*Kabinet kresby*“, jehož součástí je asi sedm pedagogů. Výuku jsem si tak mohla vyzkoušet u více pedagogů a byl i případ, že jsme si nesedli. Nebrali jsme to navzájem osobně, byla to pouze věc profesního nazírání na kresbu. Současně jsem absolvovala stáž na Umprum v Praze, kde učil kresbu všechny obory / ateliéry pedagog Mgr. A. Libor Kaláb. Poté jsem byla na Akademii v Krakově a Velké Británii, všude jsem se věnovala kresbě. Ještě na vysoké škole se mi podařilo dostat na krátkou dobu do ateliéru prof. akad. mal. Borise Jirků, zakladatele projektu Figurama, který mě nesmírně pozitivně ovlivnil. Ukázal mi, jak se v kresbě skutečně na objekt dívat. Nebýt jenom pasivním příjemcem viděného, právě naopak. Přístup každého pedagoga k výuce figurální kresby byl specifický a naučil mě něco nového. Z tohoto důvodu oceňuji, když studenti vyzkouší více pedagogů a osvojí si různé metody v kresbě. Vnímám to jako jeden z velmi zajímavých parametrů. V současnosti tuto zkušenost umím při výuce uplatnit, některý student přistupuje ke kresbě více sochařsky, jiný zase graficky nebo designově.

9. Jaké byly pedagogické strategie vašich učitelů? Co byly jejich silné, a naopak slabé stránky? Absolvovala jsem zajímavý workshop na Akademii výtvarných umění v Banské Bystrici. Vyučujícím byl už výše zmíněný umělec Boris Jirků, který mě velmi inspiroval právě v tom myšlení a nahlížení na kreslení. Nešel na to prvoplánově. Méně hovořil o technice a více o významu kresby. Nevysvětloval nám, jak přesně kreslit, tahat čáru apod. O figurální kresbě ale dlouho povídal a vyprávěl zejména o tom, jak se máme na figuru dívat. Proces toho pozorování je totiž velmi důležitý. To se snažím učit studenty, aby vnímali figuru, toho člověka.

10. Na Vysoké škole výtvarných umění v Bratislavě je v současnosti Kabinet kresby, jehož součástí je několik pedagogů. Bylo to tak i za vašich studijních let? Ano bylo. Možná je to dané i tím, že na této škole jsou stále tradiční ateliéry jako malba, socha nebo grafika, ale i nové ateliéry, zaměřené na design a nová média. Zde je výuka figurální kresby pro všechny studenty povinná. Studovala jsem grafiku a pokud si dobře vzpomínám, společně se sochaři jsme měli největší objem kresby. Za ateliérovou výuku jsme měli dvacet kreditů a za figurální kresbu také dvacet. To znamená, že výuka kresby je na této škole vnímána opravdu jako důležitá součást. Všeobecně dnes mají někteří designéři pocit, že nemusí umět tak dobře kreslit. Osobně s tímto postojem nesouhlasím. Pokud umíš dobře kreslit, můžeš vymyslet cokoli, protože ta myšlenka je spojená s rukou, vztah myšlenka-oko-ruka. Můžeš mít vynikající nápad, ale musíš ho umět dát na papír.

11. Jaký byl týdenní časový fond vymezený figurální kresbě při studiu na vysoké škole? Minimálně čtyři hodiny jedenkrát nebo dvakrát týdně. Přesně si to už nepamatuji. Samozřejmě ten, kdo byl velmi akční, mohl přijít kreslit kdykoliv. Já jsem chodila kreslit několikrát za týden.

12. Jaká je současná situace ve výuce figurální kresby na Vysoké škole výtvarných umění v Bratislavě, k jakým změnám došlo? Výuka kresby si na této škole stále drží své postavení, svoji důležitost. Možná jen přibyly nové ateliéry / obory a více se apeluje na to, aby studenti nebyli jenom výtvarníci, ale i manažeři. Z tohoto důvodu byly do studijních plánů zařazeny předměty, které studenty učí fungovat v ekonomickém světě. Ale co se týká tradiční disciplíny kresby, tak ta se zachovala ve stejném množství.

13. Byly na Vysoké škole výtvarných umění v Bratislavě přípravné ročníky?

Pokud si dobře vzpomínám, tak ještě za mých studijních let jsem v prvním ročníku absolvovala tzv. přípravku. Dnes už se tyto přípravné ročníky zrušily. Během prvního roku studia jsme si povinně museli vyzkoušet tři přípravné kurzy.

To znamená, že jsme absolvovali výuku ve třech různých ateliérech a až poté v tom našem těžiskovém. Podle mě to bylo zejména kvůli tomu, že ne každý student přesně ví, co chce v osmnácti letech dělat. Byly tady i momenty, kdy student přešel na jiný obor anebo si upevnil to, co opravdu chce dělat.

14. Jaké byly přínosy přípravných ročníků?

Minimálně vyzkoušení si jiných technik, postupů, z kterých vznikaly zajímavé výstupy. O studentech z gymnázií ani nehovořím. Moje spolužačka si vybrala sochařský přípravný kurz, kde modelovali ruce, nohy, hlavu i celou figuru. Po absolvování tohoto kurzu si při procesu kreslení figuru dokázala lépe představit. Zpětně tyto kurzy vyhodnocuji velmi kladně.

15. Věnovala jste se kresbě i ve svém volném čase mimo výuku?

Kresba mě vždy naplňovala, a proto jsem jí věnovala spoustu času. Vyhledávala jsem zahraniční stáže na různých školách, workshopy apd. Každý den jsem chodila na hodiny figurální kresby, i když to ode mě nebylo žádané. Pokud student chce a má ke kresbě nějaký vztah, tak si vždy cestu ke kresbě najde. Nikdy vás žádný pedagog z kreslírny nevyhodí.

16. Váš vztah k výuce kresby z pozice pedagoga (pozitiva/negativa)?

V současnosti jsem nastoupila na Fakultu multimediálních komunikací Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, kde vyučuji figurální kresbu a musím říct, že jsem nadšená. Splnil se mi sen. Zatím jsou to pouze pozitiva, výuka mě naplňuje a neustále přemýšlím nad jejím zlepšením, protože mám pocit, že dnešní mladá generace se od klasických řemesel odklání. Mým cílem je studenty zpátky vtáhnout do té kresby.

17. S jakými problémy se při kresbě studenti potýkají nejčastěji?

Všeobecně si všímám, že mají studenti problém se soustředěností a koncentrací nebo mají slabé základy ze středních škol. Neučí se vizovat, perspektivu, geometrii lidského těla. Na vysoké škole to ale mají šanci dohnat.

18. Mají dnešní studenti lepší podmínky pro výuku kresby?

Vysoká škola výtvarných umění v Bratislavě má výbornou kreslírnu, skvěle zařízenou. Je tam několik úžasných pedagogů, kteří se studentům věnují. Nyní jsme v kreslárně na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. Tady je kreslárna, která má také výborné prostorové a světelné podmínky. Všeobecně si myslím, že dnešní studenti mají dobré podmínky, ale vždy záleží individuálně na každé škole.

19. Ovlivňují tyto možnosti míru talentu současných studentů?

Ano. Z psychologie víme, že prostředí velmi ovlivňuje a formuje člověka. Proto si myslím, že určité procento k tomu napomáhá. Důležitá součást kresby je talent, ale také drill, drezúra a práce na sobě. V kreslárně jsou studenti na různé úrovni, ale právě díky šikovnějším spolužákům se můžou ti slabší dostat nahoru. Pokud ty studenty kresba baví, mají v sobě nadšení, drav a snahu, tak se navzájem mezi sebou dokážou potáhnout, zlepšit.

Můj pedagog doc. Vojtěch Kolenčík, akad. mal. mi jednou řekl, že učitel ti může něco zprostředkovat, ale velmi mnoho se naučíš od spolužáků. Protože s nimi reálně trávíš více času, oni jsou ti vrstevníky, generačně i komunikačně jsou ti bližší. Ta interpretace mezi spolužáky je opravdu důležitá.

20. Zastáváte názor, že by při současné výuce figurální kresby na školách mělo dojít k určitým změnám? Minimálně by měla být kresba zachovaná v takovém množství, jako je nyní. Neměly by školy od této disciplíny ustupovat. Zajímám se o to, jaký vliv má kresba nebo tvorba na psychologii člověka. Je dokázané, že kresba rozvíjí myšlení. Z tohoto důvodu je výuka kresby nesmírně důležitá. Doufám, že výtvarné školy nebudou od figurální kresby ustupovat, ale naopak ji budou podporovat. Pokud si studenti osvojí klasickou kresbu, tak ji poté budou moci uplatnit i na počítači či tabletu. To řemeslo tomu dá tu výjimečnost.

21. Mohou nová média ovlivnit vývoj kresby?

Jednoznačně ano. Dnes nevíme ještě úplně přesně do jaké míry, ale vliv mají veliký.

22. Preferujete při své práci klasickou kresbu, nebo upřednostňujete nové techniky? Klasické a nové techniky ve své tvorbě kombinuji. Například u knihy s ilustracemi mnohdy nejprve pracuji manuálně a poté až to upravuji v počítači. Není to o té samotné znalosti dané technologie, ale o tom, že některé věci procítí člověk v materiálu a reálnem světě lépe. Pocítí je rukama a následně potom je taky umí dát do počítače.

23. Má kresba něco, co nemají nová moderní média?

Ano, ale podle mě bude možné tyto věci zmapovat až s odstupem času.

24. Myslíte si, že má kresba v současném umění budoucnost?

Jednoznačně ano. Kresba podle mě vydrží a zůstane. Tak jako budeme muset celý život psát, budeme muset i kreslit. Kresba možná změní formu, objem, ale určitě se neztratí.

25. Úloha (postavení, důležitost) kresby v historii lidstva?

Úloha kresby v historii lidstva byla klíčová. Kresba sloužila k záznamu člověka ještě když jsme neměli žádné technologie, fotoaparáty a jiné i reprodukční techniky. Tehdy byla kresba jediný způsob, kterým si lidé předávali informace, uchovali příběhy apod. V minulosti měla kresba funkci reprodukce, to znamená, že dokázala přenést nějakou znalost. Teprve poté se z ní stala výtvarná disciplína.

26. Vnímáte rozlišnost kresby podle paměti, fotografie či živého modelu?

Ano vnímám. Preferuji kresbu podle živého modelu a studenty vždy nabádám, aby i domácí úkoly, což jsou pohybovky, kresby rukou, nohou a hlavy kreslili vždy podle skutečnosti. Protože kreslení například z reprodukce, z fotografie ztrácí třetí rozměr. Živý model je klíčový a nejdůležitější. Co se týká kresby podle paměti, to je otázkou porovnávání sebe sama, do jaké míry mám rozvinuté paměťové schopnosti, stejně jako když se učíte text nazpaměť. Každá disciplína je v něčem jiná, specifická a má svoji funkci. Pro mě je nejdůležitější kresba podle živého modelu.

27. Máte před sebou knihu *Plastická anatomie* od autora Radka Petříčka; je anatomie důležitou součástí pro výuku figurální kresby? Určitě ano.

MgrA. Radek Petříček, Ph.D. vedl několik let Ateliér kresby na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. Zanechal tady za sebou výraznou stopu. Jsem vděčná, že jsem se s ním setkala a nyní mám tu možnost ho zastupovat a vést tento ateliér. Jeho kniha *Plastická anatomie* je úžasná. Líbí se mi, jak se Radek na tuto problematiku dívá a jak přemýšlí o kresbě a její důležitosti.

Jedna věc je dívat se na anatomii lidského těla, soustředit se, nakreslit například koleno ze všech možných úhlů pohledu a druhá je naučit se „*uvidět*“. To se taky snažím předat studentům. Je důležité, aby přišli k modelu blíž a pořádně si prohlédli tu stavbu kolene ze všech stran. Zkusili si to koleno nakreslit i z více úhlů, protože teprve poté se jim to uzavře do jednoho celku. A to je dril. Kreslení je opakovaná činnost, stejně jako u sportovce cvičení. Znalost anatomie je opravdu důležitá proto, aby se člověk měl kam posouvat. Studenti musí být iniciativní a hodně kreslit.

28. Jak vnímáte a hodnotíte projekt Figurama?

Figurama je velmi specifický projekt. Neznám žádný další mezinárodní projekt podobného charakteru. Z mého pohledu se o tento projekt starají skvělí lidé v organizačním týmu, kteří mají úžasný pohled a názor na kresbu. Figurama je velmi přínosná a nejenom pro studenty, ale i pro výtvarníky, pedagogy. Vytvořila se rodina Figuramy, jsou v ní skvělí lidé, umělci, osobnosti. Otcem Figuramy je Boris Jirků, který je výjimečný člověk, umělec, přítel náš všech. Jsem pyšná, že mezi tyto lidi patřím.

29. Jaké uplatnění a postavení má kresba ve vašem oboru?

Ve své tvorbě se nejvíce věnuji grafickým technikám, protože jsem vystudovala grafiku. Podle mě je důležité, aby se každý člověk zlepšoval v disciplíně, ve které je dobrý. Snažím se pilovat svoji tvorbu, do které zapojuji kresbu, tisk a grafiku. Tyto disciplíny často kombinuji a propojuji. Samozřejmě pracuji i s počítačem. Dalo by se říct, že dělám koláže. Vždy jsem byla hodně všestranně založená. Dokonce se mě někdy lidé ptají, jestli jsem to dílo vytvořila klasickou kresbou tužkou na papír nebo myší na počítači, či kombinací fotky a grafiky. Ta zakódovaná záhada mě ale baví.

30. Jaký typ kresby Vás přitahoval, co nebo kdo Vás inspiroval?

Jak už jsem se zmínila výše, byl to Boris Jirků a Libor Kaláb, kteří k té výuce přistupovali velmi živě. Každý má jiné zázemí, Boris Jirků je malíř, grafik a sochař, kdežto Libor Kaláb je restaurátor. Ačkoliv byly jejich přístupu k výuce figurální kresby odlišné, to co od studentů vyžadovali, bylo stejné. Určitě je vždy důležité, kdo výuku figurální kresby vede. Pedagog otvírá studentům pohled na danou problematiku a nějakým způsobem je také může ovlivnit. Ve studentech výuka od daného pedagoga zanechá určitou stopu. Z tohoto důvodu svým studentům říkám, aby si z mých slov vybrali jen to, co je pro ně důležité. Můj monolog není diktát, který musí přesně zopakovat. Vždy se jim snažím dát nějaké návody, které mám vyzkoušené, a oni mají poté možnost výběru. A to mě na tom baví. Studenti si mohou spojit různé věci a vytvořit si nový vlastní výtvarný svět.

31. Co jste získala studiem figurální kresby na vysoké škole?

Díky figurální kresbě se mi otevřely dveře. Dnes jsem schopna přetavit na papír téměř každou myšlenku. Samozřejmě člověk se má neustále co učit. Figurální kresba pomáhá výtvarníkovi v jeho tvorbě.

32. Souhlasíte s názorem, že v minulosti byl dán výuce figurální kresby větší prostor? Ano, souhlasím, ale je to dané zejména nástupem technologických vymožeností, změnou doby, absencí rukodělných činností, taky celkově v řemesle, v tvorbě. A také zaleží na přístupu každé školy. Někde se od výuky figurální kresby upouští, jinde se zase výuka intenzivně vrací, protože společnost začíná vnímat důležitost kresby. Věřím, že její síla, význam a krása tady zůstane co nejdéle.



Obrázek 55: Livia Kožušková, *Kids Playing Objects*, 2016–17



*Obrázek 56:
Ján Lastomirský*

21. Mgr. et MgA. Ján Lastomirský

Kreslíř, grafik a pedagog Ján Lastomirský se narodil v roce 1972 v Hnilisku. V letech 1986–1990 studoval na Střední uměleckoprůmyslové škole v Košicích na Slovensku. Mezi lety 1990–1995 vystudoval výtvarnou výchovu a dějepis na Pedagogické fakultě Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Prešově. Poté ve studiu pokračoval 1995–2001 v Ateliéru grafiky na Fakultě výtvarných umění Vysokého učení technického v Brně, kde v současnosti vyučuje Večerní kresbu. Jako pedagog také působí na Střední škole umění a designu v Brně. Ve své tvorbě se věnuje volné grafice, komiksům, ilustraci a instalacím.²⁶

²⁶ *Ján Lastomirský 2007-2012. CV. [online]. 2021 [cit. 2020-08-09]. Dostupné z: www.lastomirsky.eu/-2007_01_komiks.htm.*

1. Co pro Vás kresba znamená?

Kresba je pro mě celoživotní láska a vášeň. A vzhledem k tomu, že učím studijní figurální kresbu na střední a vysoké škole i živobyť.

2. Co je to kresba? Dá se kresba definovat, případně jak?

Pokud mluvíme o studijní kresbě, zabývá se přenosem trojrozměrných objektů a předmětů na dvojrozměrnou plochu.

3. Je možné kresbu naučit?

Určitě ano.

4. Co kromě talentu je podle Vás nutné ke zrodu kvalitní kresby?

Ke zrodu kvalitní studie je nutná inteligence. Můj kolega, excelentní vědecký ilustrátor Pavel Dvorský tvrdí, že jakéhokoli člověka z ulice naučí do měsíce kreslit! Studijní kresba se určitě naučit dá, ale důležitý je zájem. Pokud se budeme bavit o kresbě obecně, je nutné si ujasnit kritéria, která určují kvalitu.

5. Význam výuky figurální kresby na vysokých uměleckých školách?

Dnes již umělci těla nepítvají a kresba je asi jediná metoda, jak je studovat. Pro některé výtvarné obory a disciplíny na výtvarných vysokých školách je zvládnutí figurální kresby klíčové, protože je navázaná přímo na člověka. Jejím prostřednictvím poznáváme lidské tělo, jak vypadá, jak funguje a jak ho zobrazovat. Pro jiné obory se lekce figurální kresby dají považovat za „relaxační“ cvičení. Kresba figury pro ně důležitá není, což je samozřejmé. V obou případech si ale studenti mohou osvojit aparát kritérií, na základě kterých mohou rozeznat kvalitní kresbu.

6. Souhlasíte s názorem, že výuka kresby je na vysokých uměleckých školách důležitá? Asi nebudeme polemizovat o tom, že výuka znalosti not pro studenty hudebních vysokých škol je důležitá. Obdobně vidím výuku znalosti kresby na vysokých výtvarných školách. Hloubku znalostí získanou výukou kresby jsem popsal v předchozí otázce.

7. Platí podle Vás pravidlo, že je kresba důležitou součástí pro přijetí ke studiu na vysoké výtvarné školy? Kresba může být jedním z kritérií. Z kresby můžeme vyčíst, jestli má uchazeč smysl pro měřítko / úměrnost, zdali umí přenést realitu na dvojrozměrnou plochu apod. Díky kresbě lze lépe uchazeče poznat, jak přemýšlí, jaký má temperament. Je ale celá řada oborů, pro které toto kritérium může být zajímavé, ale nebude podstatné.

8. Zmínil jste, že učíte figurální kresbu na střední i vysoké umělecké škole. Vidíte tam nějaké rozdíly mezi středoškoláky a vysokoškoláky? Samozřejmě, jsou mezi nimi rozdíly dané účelem vzdělávání v kresbě na střední škole a vysoké škole. U středoškoláků se postupuje od kresebných základů. Jsou jim popisována různá úskalí či problémy a dostávají rady, jak je řešit. Očekává se, že středoškolští studenti na konci studia umí kreslit a mají znalosti o lidské figuře. U vysokoškolských studentů je důležitá především jejich osobní motivace, nakolik chtějí nebo potřebují zvládnout figurální kresbu. V lekcích je rovněž snaha vést je. Jsou upozorňováni na případné chyby a je jim vysvětlováno, jak k chybám dochází a jak se jim vyhnout. U vysokoškoláků je ale plně zohledňován obor jejich studia. Jak na střední, tak i vysoké škole končíme lekce společnou rozpravou se studenty nad kresbami. A jak již bylo uvedeno, samozřejmě konzultujeme i během hodiny. Studenti tak mají neustále zpětnou vazbu.

9. Jaká je současná situace ve výuce figurální kresby na výtvarných školách, k jakým změnám došlo? Nevím jaké změny jsou myšleny. Stále platí okřídlené „jisté oko, pevná ruka“. Velký rozdíl ve výuce figury v minulosti a dnes asi není.

10. Mají dnešní studenti lepší podmínky pro výuku kresby?

Neznám situaci na jiných školách. Na Fakultě výtvarných umění Vysokého učení technického v Brně se prostorové a materiální podmínky pro kresbu zlepšily. Vedení univerzity i fakulty nám vychází vstříc. Máme velkou kreslírnu se skvělým osvětlovacím systémem.

11. Ovlivňují tyto podmínky míru talentu současných studentů?

Nevím o tom, že by podmínky zvyšovaly míru talentu. Talentu se nedá naučit.

12. Kdo vás vyučoval figurální kresbu?

Na figurální kresbu jsem měl několik pedagogů – Ivan Kříž, Blahoslav Rozbořil, Josef Daněk. Všechno skvělí učitelé. Velké množství informací jsem rovněž odpozoval od mých spolužáků, kteří byli často lepší než já.

13. Jaké byly pedagogické strategie vašich učitelů? Co byly jejich silné, a naopak slabé stránky? Byli věcní, striktní a někdy i velmi přísní. Podle mě by výuka měla probíhat metodou pozitivní motivace. I přestože se některému studentovi kresba nedaří, je nutné na ní najít něco, za co ho pochválíme. Pokud dám studentovi pochvalu, lépe snáší i případnou kritiku.

14. Souhlasíte s názorem, že v minulosti byl dán výuce figurální kresby větší prostor? Ano, v minulosti byl dán výuce figurální kresby daleko větší prostor. Kresba byla vnímána jako velmi důležitá disciplína.

15. Jaké byly přínosy přípravných ročníků?

Domnívám se, že na naší fakultě nejsou přípravné ročníky jako třeba na Akademii nebo Umprum. Probíhají zde ale přípravné kurzy organizované celou řadou ateliérů, kabinetů a dalších pracovišť. O kurzy kresby je mimořádný zájem. Ohledně kresby veřejnost očekává, že pod renomovanou značkou, jakou Fakulta výtvarných umění (FaVU) je, se jí dostane to nejkvalitnější vzdělávání. Přípravné kurzy na FaVU obecně předvádějí náplň jednotlivých ateliérů. Z tohoto hlediska jsou pro uchazeče velmi užitečné.

16. Co jste získal studiem figurální kresby na vysoké škole?

Jak už jsem říkal, kresba pro mě znamená lásku, vášně a živobytí

17. Jaký je týdenní časový fond vymezený figurální kresbě při studiu na Fakultě výtvarných umění v Brně? Figurální kresba je povinná pro první ročníky bakalářského studijního programu všech ateliérů v délce rozsahu tři hodiny jedenkrát za týden. Ve druhém až čtvrtém ročníku je předmět Večerní kresba povinně volitelný. Koná se 4x týdně od pondělka do čtvrtka.

18. Věnovali jste se kresbě i ve svém volném čase mimo výuku?

Fakulta výtvarných umění byla už moje druhá vysoká škola. Musel jsem chodit do práce, v té době jsem už měl rodinu... Zkrátka jsem měl závazky. Ale věnoval jsem se komiksové tvorbě. Komiksem se zabývám dodnes.

19. Váš vztah k výuce kresby z pozice pedagoga (pozitiva/negativa)?

Kresba je nejkrásnější vyučovací předmět.

A figurální kresba, je královská kresebná disciplína.

Můj vztah je absolutně pozitivní.

20. S jakými problémy se při kresbě studenti potýkají nejčastěji?

Studijní kresbu lze posuzovat z několika hledisek: Umístění do formátu, stavba, proporce, anatomie a výraz. V první čtyři se studenti snaží osvojit studiem. Potýkají se s nimi, ale pravidelným procvičováním je postupně zvládnou. Výraz vyplyne následně s přibývajícím jistotou v kresbě.

21. Vnímáte rozlišnost kresby podle paměti, fotografie či živého modelu?

Pro vzdělávání se v oblasti kresby je kreslení podle předloh a modelů alfa i omega. Jde o přenos z trojrozměrného světa do dvourozměrného prostoru obrazové plochy. Kresba podle fotografie je v životě profesionálního kreslíře určitě důležitá. Pokud má ale nahrazovat studium kresby podle reality, vnímám ji jako pouhé obkreslování, které nikoho tuto náročnou dovednost nenaučí. Lidé, kteří umí výborně obkreslit fotografii, jsou opravdu zoufalí, když mají kreslit podle skutečnosti. Chybí jim bytostní zkušenost s touto náročnou mentální operací. Kresba podle paměti je samozřejmostí. Důležitý je ale účel, který má plnit. Předchozí zkušenost se studijní kresbou může být velkou výhodou.

22. Jak hodnotíte výuku figurální kresby v současnosti?

Nemám povědomí o tom, jak probíhá výuka figurální kresby na ostatních školách. Předpokládám, že to bude všude podobné. Určitě jsou školy, které kladou velký důraz na tento předmět, ale i naopak. Jednoznačně je důležité, aby nároky na znalosti byly patřičné – úměrné požadovaným nárokům vzdělávací instituce a u vysokoškoláku rovněž nárokům jich samotných.

23. Zastáváte názor, že by při současné výuce figurální kresby na školách mělo dojít k určitým změnám? Nevím. Možná zvýšit časovou dotaci pro výuku figurální kresby u těch, kteří ji ve své profesi budou potřebovat. Nyní jsou to obvykle tři hodiny týdně a ze zkušenosti vím, že pro kvalitativní růst v této oblasti to nestačí.

24. Jaké uplatnění a postavení má kresba ve vašem oboru?

Věnuji se tvorbě komiksů, proto je figurální kresba, a nejen ta, můj „*denní chleba*“. Kreslím v podstatě neustále.

25. Mohou nová média ovlivnit vývoj kresby?

Bezesporu mají nová média a nové technologie na kresbu vliv. U mé práce upřednostňuji kresbu na papír, ale dnes již samozřejmě pro svou tvorbu využívám i počítač a tablet.

Teoretik komiksové tvorby Tomáš Prokůpek říká: „*Tablet je jen lepší tužka, která umožňuje udělat krok zpět*“. Souhlasím s ním, ale samozřejmě jsou tvůrci, kteří digitální bitmapovou kresbu či malbu přivádějí k úplné virtuozitě.

Na druhé straně člověk může mít doma skvělý počítač, ale pokud nemá osobní zkušenost a především dovednosti, jednoduše řečeno, pokud kreslit neumí, tak sebelepší technika nic neznamená. Technologie to za něj nenakreslí. Kresebné znalosti musíte „*mít v hlavě*“. Je tady zjevná podobnost s výrokem „*umění máš v hlavě*“.

Samozřejmě existuje druh digitální kresby vyloženě postavený na počítači. Jedná se o vektorovou grafiku. Nevím, že by byla používána ke studijní kresbě. Setkáváme se s ní především v umění ilustrace.

S ní ale souvisí problém značné uniformity. Práce se často velmi podobají a mnohokrát až tak, že je obtížné rozlišit jednotlivé ilustrátory. Zjevně to způsobuje technologie samotná. Velmi tleskám a vítám, pokud se některým tvůrcům podaří odlišit se od ostatních originálním rukopisem, protože dle mého má tato technologie značný potenciál.

26. Preferujete při své práci klasickou kresbu, nebo upřednostňujete nové techniky? Převážně kreslím klasickými materiály na papír, potom kresby skenuji, pomocí tabletu je následně upravuji a retušuji. Dá se říct, že dávám přednost klasice, ale vytvářím i finální bitmapové kresby pouze přes tablet.

27. Má kresba něco, co nemají nová média?

Tato otázka byla předpokládám zodpovězena v mých předchozích odpovědích. Více mne těší, když mi tužka drhne o papír než pero o obrazovku.

28. Má klasická kresba naději na přežití v konkurenci nových moderních technologií? Samozřejmě má, o tom není žádných pochyb.

29. Jaké jsou možnosti a využití kresby v budoucnosti?

Kresba tady byla, je a bude.

30. Úloha (postavení, důležitost) kresby v historii lidstva?

To ani nemusí být otázka pro historika umění... Kresba měla v historii různý charakter a účel. Každopádně člověka se týká kresba přímo bytostně. Dovolím si parafrázovat profesora Lindovského – velké množství z nás kreslilo dřív, než vůbec začalo mluvit.

31. Jak vnímáte projekt Figurama?

Projekt Figurama nesleduji...



Obrázek 57: Ján Lastomírský, *Rychlé šípy a tajemná světla*, 2007



Obrázek 58: Ján Lastomírský, *Rychlé šípy ve vesmíru*, 2007



*Obrázek 59:
Jiří Lindovský*

22. prof. Jiří Lindovský

Kreslíř, malíř, grafik a autor realizací v oblasti užitého umění Jiří Lindovský se narodil v roce 1948 v Mankovicích. V letech 1963–1967 studoval na Střední uměleckoprůmyslové škole v Brně, obor výstavnictví a aranžérství. Ve studiu pokračoval na Pedagogické fakultě Jana Evangelisty Purkyně v Brně (1967–1970). Výtvarné vzdělání završil v letech 1970–1975 studiem na Akademii výtvarných umění v Praze u prof. Ladislava Čepeláka. Poté působil jako asistent a vedoucí kresby na katedře volné tvorby na Vysoké škole výtvarných umění v Bratislavě (1990–1992). Od roku 1992 do roku 2016 byl vedoucím ateliéru Grafika na Akademii výtvarných umění v Praze. Jiří Lindovský má za sebou nespočet autorských výstav doma i v zahraničí, účastnil se i několika společných výstav po celém světě. Jeho dominujícím médiem je kresba. V roce 1982 získal Bronzovou plaketu Premi Internacional de Dibuix Joan Miro a v roce 2011 získal cenu Vladimíra Boudníka.²⁷

„Jiří Lindovský ve svých kresbách, grafikách a malbách parafrázuje svět techniky. Přepis exaktní technické reality podřizuje vlastní imaginaci, která skutečnost přetváří v mnohovýznamová obrazová sdělení.“²⁸

²⁷ Jiří Lindovský. info. *Jiří Lindovský: Biografie [online]*. 2013 [cit. 2020-07-24]. Dostupné z: www.jiri-lindovsky.info/biografie.html.

²⁸ Artlist — Centrum pro současné umění Praha. *Jiří Lindovský: O umělci [online]*. Hana Larvová, 2020 [cit. 2020-07-24]. Dostupné z: www.artlist.cz/jiri-lindovsky-7253.

Věřím, že:

1. Vždycky je lepší, když se kreslí, cokoliv, jakkoliv, než když se nekreslí vůbec. Šance dotknout se duše reality a své vlastní duše je tak **výrazně větší**. Beze sporu tím roste i naše poznání.

2. Když už se kreslí studijně, buďme neústupní, **mějme vysoké nároky na poznání a studium reality, na realismus.** Z tohoto studia vedou cesty **všemi směry**. Pěstovat „*nerealismus*“ se nemusí, každý ho umí, stejně jako naivismus.

3. Je-li nejhůř a studenty nic nebaví, nejsou motivovaní, přejděte na výrazové kreslení. Nacvičujte deformaci, expresi, „*energii*“ a pocity. Je možné se v kreslení připojit i k nějakému aktuálnímu výtvarnému názoru, dění, pokud se dá v tom množství produktů vůbec rozlišit.

Bod č. 1 a bod č. 3 se dají dobře promítnout do školních osnov, hodí se pro **všechny** druhy škol a dají se rozvíjet jakkoliv, hrou, kreativním přetvářením reality, popíráním reality, deformací apod.

Bod č. 2 vyžaduje odborně **výrazně** připravenější učitele a silně motivované žáky, což lze aplikovat pouze na velmi malé množství škol.

Z mého osobního pohledu je důsledné studijní kreslení průpravou spíše k přemýšlení než bezprostředně k umění.

Současné umění schopnost kreslířskou, malířskou a jinou nepotřebuje. Je to patrné i na přístupu řady škol. Podle některých teoretiků a teoretiček umění tyto schopnosti přímo škodí. Brání totiž přirozenému „*výronu*“ osobní, zcela originální formy. Trpělivě čekám, až ten „*výron*“ někdy zažiju.

„Aby kresba získala strukturu ‚jazyka‘, je nutno ji poznat co nejlouběji a nejšířeji. A to ‚tělesně‘, nikoliv v diskusi. Začnu li od Adama, je nutné konstatovat, že kresba je nejrychlejší způsob zaznamenávání myšlenky. ... Kresba dokáže myšlenku formalizovat ... snaží se postihnout ‚ono‘ Neviditelné, tušené, skrze zřetelné a viditelné. Kresba má ovšem (oproti písmu) hlubší kořeny v naší psychice, a tak je v zachování ‚pocitivého světa‘ výraznější a přesnější. Zasahuje hluboko do podvědomí a může tak lehčeji a univerzálněji pomáhat v komunikaci.“²⁹ říká Jiří Lindovský v textu *Dá se učit?*

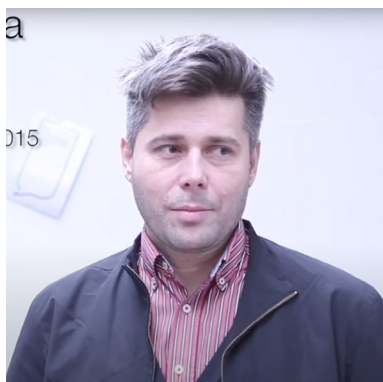


Obrázek 60: Jiří Lindovský,
Velká police, 2010



Obrázek 61: Jiří Lindovský,
alá police, 2009

²⁹ Jiří Lindovský. *Dá se učit? Prostor Zlín*, 2008, č. 1, sv 23.



*Obrázek 62:
Marek Meduna*

23. MgA. Marek Meduna, Ph.D.

Umělec a pedagog Marek Meduna se narodil v roce 1973 v Praze. Studoval v letech 1999–2005 na pražské Akademii výtvarných umění v ateliérech u Veroniky Bromové, Michaela Rittsteina, Jiřího Davida a Vladimíra Skrepla. Je bývalým členem skupiny Rafani. V současnosti vede Ateliér malířství IV na Akademii výtvarných umění v Praze. Ve své tvorbě se věnuje kresbě, malbě, soše, objektu a instalaci.

„Tvorba Marka Meduny se často dotýká podstaty uměleckých médií a stejně tak ukazuje spletnosti lidského porozumění a pravidel.“³⁰

³⁰ *Artlist — Centrum pro současné umění Praha. Umělci. Marek Meduna. [online]. Markéta Kubačáková 2009 [cit. 2020-10-15]. Dostupné z: <https://www.artlist.cz/marek-meduna-4403>.*

1. Co pro Vás kresba znamená?

Oblíbenou činnost. Přípravu. Zkoušku. Improvizaci.

2. Co je to kresba? Dá se kresba definovat?

Jistě ji definovat lze, ale mne přesné vymezení pojmu kresba příliš nezajímá, nezkoumám jeho pevný střed ani jeho rozpité okraje. Soustředím se spíše na to, co kreslím a jak to činím.

3. Je možné kresbu naučit?

Ano.

4. Co kromě talentu je podle Vás nutné ke zrodu kvalitní kresby?

Je mnoho druhů talentu, které lze při kreslení využít. Řemeslně umné zachycení skutečnosti je jen jednou z možností. Asi nejdůležitější je skutečný zájem o to kreslit, něco kresbou vyjádřit.

5. Úloha (postavení, důležitost) kresby v historii lidstva?

Na takto velkolepě podané otázky nejsem s to odpovědět, omlouvám se.

6. Platí podle Vás pravidlo, že je kresba důležitou součástí pro přijetí ke studiu na vysoké výtvarné školy? Nikoliv nutně. Ale rozhodně kreslířský um, kreslířský zápal neškodí.

7. Charakterizujte průběh výuky figurální kresby na střední škole a vysoké škole. Model stojí mezi studenty. Studenti jej kreslí. Snaží se zachytit, co vidí před sebou. Opakovaně. Znovu. A opět. Někdo se zlepšuje stále, jiný jen do určité míry. Studenti si mohou své výkony poměřovat mezi sebou, mohou své výkony porovnávat s kresbami význačných umělců. Též přítomný pedagog přispívá svými postřehy a radami.

8. Jaká je současná situace ve výuce figurální kresby na výtvarných školách, k jakým změnám došlo? Asi záleží, na jaké škole a jaký pedagog v dané instituci působí.

9. Souhlasíte s názorem, že v minulosti byl dán výuce figurální kresby větší prostor? To odvisí od toho, jak daleko do minulosti chcete jít. Obecně ano. Ale také byl akceptován mnohem menší počet uměleckých médií.

10. Co jste získal studiem figurální kresby na vysoké škole?

Nic moc. Intenzivně jsem kreslil už před ní.

11. Jaké byly pedagogické strategie vašich učitelů? Co byly jejich silné, a naopak slabé stránky? Neinklinovali k manýristické stylizaci, snažili se jen hledat shodu, případně nesoulad mezi modelem a kresbou. To bych určitě označil za klad.

12. Jaký byl týdenní časový fond vymezený figurální kresbě při studiu na vysoké škole? Nevím, jestli si to přesně pamatuji. Snad dvakrát týdně.

13. Věnoval jste se kresbě i ve svém volném čase mimo výuku?

Ano.

14. Jaký typ kresby Vás přitahoval, co Vás inspirovalo?

Různý. Leccos.

15. Váš vztah k výuce kresby z pozice pedagoga (pozitiva/negativa)?

Nevyučuji kresbu, ba ani nevyučuji umění. Pedagog na Akademii výtvarných umění je studentovi kolegou, partnerem, průvodcem, oponentem v průběhu tvorby umění. Nemá návod, ale nabízí mimo jiné i svůj příklad, jak přistupovat k umělecké tvorbě, k „povolání“ umělce.

16. Vnímáte rozlišnost kresby podle paměti, fotografie či živého modelu?

Ano, je mezi nimi rozdíl. Vnímám odlišnosti.

17. S jakými problémy se při kresbě studenti potýkají nejčastěji?

S nedostatkem trpělivosti, případně zápalu. Ale záleží na typu kresby. Mohou se potýkat i s přílišnou zarputilostí a neschopností kresbu ukončit.

18. Jak hodnotíte výuku figurální kresby v současnosti?

Nehodnotím ji.

19. Co Vám výuka kresby přináší? Jaké emoce při ní prožíváte?

Kresbu nevyučuji, tudíž různé emoce prožívám, ale nikoliv při její výuce.

20. Jaké uplatnění a postavení má kresba ve vašem oboru?

Slušné.

21. Mají dnešní studenti lepší podmínky pro výuku kresby? A ovlivňují tyto možnosti míru talentu současných studentů? Řekl bych, že míra a četnost oněch různých talentů, které lze při kreslení uplatnit, je napříč časem podobná. Co se mění, jsou především okolnosti (společenské, umělecké, technické...), v nichž se v té či oné době kreslí.

22. Jaké nástroje ke kresbě používáte?

Tužku, fixku, propisku, pero. Podle toho, co je po ruce. Případně o jaký typ kresby se jedná. Jestli jde o skicu, či finální umělecké dílo, či něco jiného.

23. Zastáváte názor, že by při současné výuce figurální kresby na školách mělo dojít k určitým změnám? Ano, nebylo by špatné znovu akcentovat řemeslnou stránku umělecké práce po delším období takzvaného deskillingu. Ovšem zároveň s tím je nutné vyhnout se zapšklosti a ignorantství, které je vlastní mnohým k tradičním uměleckým formám inklinujících umělců. Jak toho ale přesně dosáhnout, nevím.

24. Mohou nová média ovlivnit vývoj kresby?

Mohou. Ovlivňují naše chování a přemýšlení a skrze to i následně vznikající kresby. Případně interpretace těch již vzniknuvších.

25. Preferujete při své práci klasickou kresbu, nebo upřednostňujete nové techniky? Příliš nerozumím otázce. Ale pokud mám například porovnat třeba kreslení v prostředí grafického programu a na papíře, většinou volím to druhé.

26. Má kresba něco, co nemají nová média?

Má. Ale zároveň moderní média mají něco, co nemá kresba. Odpovídám, ačkoliv jen tuším, co je míněno moderními médii. Přepokládám, že nová či digitální média.

27. Má klasická kresba naději na přežití v konkurenci nových médií?

Jistě.

28. Myslíte si, že má kresba v současném umění budoucnost?

Ano.

29. Jaké jsou možnosti a využití kresby v budoucnosti?

Velké.



Obrázek 63: Marek Meduna, *Práva, nebo zvyky*, 2017



Obrázek 64: Marek Meduna, *Nevyhnutelné, nebo nemožné*, 2017



*Obrázek 65:
Josef Mištera*

24. doc. akad. mal. Josef Mištera

Výtvarník Josef Mištera se narodil v roce 1955 v Mostě. Mezi lety 1977–1983 studoval na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze v Ateliéru ilustrace a užité grafiky, kde v letech 1990–1995 pokračoval jako odborný asistent. Od roku 1995 pedagogicky působí na Fakultě designu a umění Ladislava Sutnara Západočeské univerzity v Plzni. Od roku 2002 zde vedl Ateliér mediální a didaktické ilustrace. V témž roce se stal vedoucím Ústavu umění a designu, dále vedoucím Katedry výtvarné kultury. V roce 2005 založil Art Camp, úspěšnou mezinárodní letní školu a o rok později založil soutěž Teendesign. Dále založil projekt Návrat Ladislava Sutnara (2011), Galerii Ladislava Sutnara (2011), mezinárodní prestižní Cenu Ladislava Sutnara (2012) a Unii umění a designu – Plzeň (2015). V roce 2014 transponoval Ústav umění a designu do Fakulty designu a umění Ladislava Sutnara Západočeské univerzity v Plzni a stal se jejím prvním děkanem.

1. Co pro Vás kresba znamená?

Kresba je pro mě zázrak, kdy třírozměrná realita, ale i vícerozměrné sny a myšlenky umožňuje zaznamenat a zviditelnit pro ostatní. Přijde mi fantastické a nepřestane mě udivovat, jak náš mozek dokáže ty nejsložitější věci transponovat do dvou dimenzí, znaku kresby. Jak lze v této podobě zakonzervovat nejen to viděné, ale také i emoce.

2. Co je to kresba? Dá se kresba definovat, případně jak?

Kresba je jazyk, je to velice dokonalý komunikační prostředek, který vedle toho, že je schopen přenášet, ale i konzervovat ta nejsložitější sdělení, je současně velice snadno dostupný a realizovatelný.

3. Je možné kresbu naučit?

Samozřejmě do jisté míry jsme limitováni talentem, který lze ale kultivovat a rozvíjet cvičením. Jde o to vycvičit mozek, aby dokázal transpozici našich představ do dvou rozměrů.

4. Co kromě talentu je podle Vás nutné ke zrodu kvalitní kresby?

Vedle talentu nepochybně cvičení. Jsem přesvědčený, že když užíváme tento vizuální jazyk, rozšiřujeme postupně schopnosti naší centrální nervové soustavy.

5. Úloha (postavení, důležitost) kresby v historii lidstva?

Kresba provází člověka od samého počátku. Nejstarší známé projevy výtvarné jsou kresbou, ať už rytou do kamene, do kosti nebo kreslenou hlinkou. Kresba je nejstarším výtvarným jazykem a současně je páteří či kostrou, bez kterého se neobejde výtvarné sdělení prakticky žádné.

6. Platí podle Vás pravidlo, že je kresba důležitou součástí pro přijetí ke studiu na vysoké výtvarné školy? Nemám přehled, jak je to na jiných školách, ale základním konceptem výuky na Sutnarce je stavět ve většině specializací na tomto základu. Čili ano, zkoumáme talent prostřednictvím kresby, s tím, že se snažíme hodnotit úroveň talentu – myšlení, nikoliv dovednost.

7. Charakterizujte průběh výuky figurální kresby na střední škole a vysoké škole. Vedle rozvíjení kresby podle specializací v jednotlivých ateliérech, je zde výuka fakultativní figurální kresby.

8. Věnovali jste se kresbě i ve svém volném čase mimo výuku?

Ano.

9. Jaká je současná situace ve výuce figurální kresby na výtvarných školách, k jakým změnám došlo? Domnívám se, že od figurální kresby se postupně ustupuje. Na některých školách výuka figurální kresby zcela zaniká. Podle mě ke škodě ve věci.

10. Souhlasíte s názorem, že v minulosti byl dán výuce figurální kresby větší prostor? Samozřejmě, dříve byl na figurální kresbě významně větší akcent.

11. Jaké byly přínosy přípravných ročníků?

Nemyslím si, že přípravný ročník obecně pouze v kresbě je aktuálně přínosný. Považuji za důležité, aby se studenti od začátku studia setkávali se zadáním ve své specializaci a paralelně může být rozvíjena kresba fakultativní formou.

12. Co jste získal studiem figurální kresby na vysoké škole?

Získal jsem pro ilustrátora důležitou schopnost vyprávět o lidech a samozřejmě nejen pro ilustrátora důležitou tvarovou zásobu.

13. Jaké byly pedagogické strategie vašich učitelů? Co byly jejich silné, a naopak slabé stránky? S velkým časovým odstupem už nejsem schopen korektně posoudit.

14. Jaký byl týdenní časový fond vymezený figurální kresbě při studiu na vysoké škole? S velkým časovým odstupem už nejsem schopen korektně posoudit.

15. Jaký typ kresby Vás přitahoval, co Vás inspirovalo?

Experimentoval jsem s různými typy kresby. Ať už přímo kresby nějakou technikou na papíře nebo kresby aplikované do grafiky.

16. Váš vztah k výuce kresby z pozice pedagoga (pozitiva/negativa)?

Domnívám se, že kresba je základem, který by měl být podporován a rozvíjen v rámci co nejdelšího úseku studia. (neexistují negativa)

17. Jaké je postavení a význam výuky figurální kresby ve vysokoškolském prostředí v České republice a Slovenské republice v 21. století? Domnívám se, že význam výuky na školách slábne. Což považuji za velkou škodu a pevně doufám, že se vyhneme extrémům a slepým uličkám, které absolvovaly některé školy ve Spojených státech nebo v západní Evropě.

18. Jaký byl vývoj a role kresby ve vysokoškolském prostředí v České republice a Slovenské republice v 2. polovině 20. století až po současnost? Domnívám se, že éra komunismu konzervovala ve výuce uměleckých škol výukové postupy meziválečné. Ke zlomu pak došlo po sametové revoluci. Od té chvíle se podpora výuky kresby a figurální kresby zeslabuje.

19. Vnímáte rozlišnost kresby podle paměti, fotografie či živého modelu? Důležitá je samozřejmě kresba dle živého modelu, která rozšiřuje tvarovou zásobu i naše schopnosti jazyk kresby využívat. Určitě má také význam cvičit v kresbě po paměti. Cvičit mozek, aby z viděného vytvořil velmi rychle zapamatovatelný znak s minimálními ztrátami o informacích o viděném. Kresba podle fotografie samozřejmě absolutně nepomáhá, pouze škodí.

20. S jakými problémy se při kresbě studenti potýkají nejčastěji? Někdy čas nejsem zapojený do aktivní výuky, takže nemohu posoudit.

21. Jak hodnotíte výuku figurální kresby v současnosti? Domnívám se, že zásadní roli ve výuce figurální kresby v současnosti na území bývalého Československa, ale i za jeho hranicemi má soutěž a výstavní program Figurama pořádaný profesorem Borisem Jirků. Jsem si jist, že budoucnost s odstupem bude působení Borise Jirků a Figuramy hodnotit velice vysoko.

22. Co Vám výuka kresby přináší? Jaké emoce při ní prožíváte? Sice už nějaký čas neučím, ale zasvěcování studentů do magie kresby je naplňující. V ní předáváme mladým umělcům klíč k celému širokému poli vizuálního umění a budujeme jejich základy pro další jejich budoucí hledání.

23. Mají dnešní studenti lepší podmínky pro výuku kresby? Domnívám se, že mají.

24. Ovlivňují tyto možnosti míru talentu současných studentů?

Určitě ano. Jak už jsem říkal, rozvíjí základy vizuálního jazyka a budují tvarovou zásobu, ze které mladý umělec bude čerpat celý zbytek života.

25. Zastáváte názor, že by při současné výuce figurální kresby na školách mělo dojít k určitým změnám? Určitě by měla být tato výuka podporována a už podle mě od střední školy.

26. Jaké nástroje ke kresbě používáte?

Uhel, tužky, protože lze opravovat (ve výuce). Jinak tužka, pero, fix, tuš, štětce.

27. Jaké uplatnění a postavení má kresba ve vašem oboru?

V oboru ilustrace samozřejmě zásadní.

28. Mohou nová média ovlivnit vývoj kresby?

Domnívám se, že nové technologie jsou jen dalším nástrojem vedle tužky, pera, štětce.

29. Preferujete při své práci klasickou kresbu nebo upřednostňujete nová média? Preferuji tradiční materiály i experimentování.

30. Má kresba něco, co nemají nová média?

Kresba je základním kamenem.

31. Má klasická kresba naději na přežití v konkurenci nových médií?

Nepochybně poté, co přežila desítky tisíc let, bude přežívat i dál.

32. Myslíte si, že má kresba v současném umění budoucnost?

Nepochybně.

„Věřím, že cvičením kresbou člověka – aktu, který je ve vesmíru nejdokonalejším stvořením, získáváme zkušenost ničím nezastupitelnou. Nová média, která se logicky prosazují i ve všech oblastech umění, vedle fantastických nových možností vyjádření přinášejí také nebezpečí a rizika. To hlavní je, že člověk postaví mezi sebe a realitu jakoby zed' – monitor, že se nechá uzamknout do takového vězení ze skla a ani si v nádherné efektní cele neuvědomí, že to, co vnímá, nemůže ohmatat, slyšet, cítit. Že to má s realitou a životem málo společného. Věřím, že účinnou obranou proti různým deformacím vnímání světa i účinnou terapií či prevencí je kresba. Zejména kresba podle reality, kresba figury.“³¹ vypráví Josef Mištera v článku Věřím na kresbu, katalogu Figurama 2011.



Obrázek 66: Josef Mištera,
Krajina



Obrázek 67: Josef Mištera,
Schody

³¹ Spolek Figurama. *Figurama 11*. 1. vydání. Josef Mištera. Praha: vydal spolek Figurama, 2011. sv. 20. ISBN 978-80-904889-0-8.



Obrázek 68:
Vojtěch Míča

25. doc. ak. soch. Vojtěch Míča

Sochař Vojtěch Míča se narodil v roce 1966 v Praze. Mezi lety 1980–1984 studoval Střední uměleckoprůmyslovou školu v Praze, obor restaurování a tvarování dřeva. Poté ve studiu pokračoval (1985 –1992) na Akademii výtvarných umění v Praze, obor sochařství u profesora Huga Demartiniho a monumentální tvorbu u profesora Aleše Veselého. Od roku 1993 působil na této škole jako odborný asistent a od roku 2015 je vedoucím Ateliéru figurálního sochařství a medaile. Absolvoval několik zahraničních studijních pobytů (například v roce 1995 Artslink Residencies, Cleveland Institut of Art, Ohio nebo v roce 1998 Sculpture space, Utica NY). Vojtěch Míča aktivně vystavuje své práce od roku 1989 a za svoji tvorbu získal řadu ocenění.³²

„Ve své tvorbě důvěřuje převážně skromným materiálům – beton, ocel, přírodní kámen či dřevo – a s jejich pomocí vyjadřuje mnohdy skrytou krásu tvarů a textur světa kolem nás.“³³

³² MÍČA, Vojtěch a Iva MLADIČOVÁ. *Vojtěch Míča - Gesto, otisk, paměť*. Praha: Akademie výtvarných umění, 2020. ISBN 978-80-87108-85-7.

³³ Jancejkagallery.com. 3 května, 2018. *Vojtěch Míča*. [online]. 2018 [cit. 2020-10-30]. Dostupné z: www.jancejkagallery.com/program/vystavy/vojtech-mica.

1. Co pro Vás kresba znamená?

Mám ji rád.

2. Co je to kresba? Dá se kresba definovat, případně jak?

Přímé spojení ruka mozek. V určitém případě ideální prostředek k rychlým, kupříkladu neverbálním záznamům myšlenek.

3. Je možné kresbu naučit?

Ano, proč ne, když máte tužku v ruce, je to jedna z nejpřirozenějších věcí, co se s ní dá dělat, že? Potom už záleží na vás, co s ní. Samozřejmě existuje něco, co se nazývá mistrovská kresba, tam určitá dávka talentu a s ním spojeném cviku je potřeba k dosažení určité úrovně, byť to můžeme nazývat pouhým řemeslem.

4. Co kromě talentu je podle Vás nutné ke zrodu kvalitní kresby?

Co, já nevím, to je individuální, stejně jako kresba.

5. Úloha (postavení, důležitost) kresby v historii lidstva?

Člověk vzal do ruky kámen a použil ho jako nástroj, u kresby? Asi to samé, prostředek k sebeuvědomování se.

6. Platí podle Vás pravidlo, že je kresba důležitou součástí pro přijetí ke studiu na vysoké výtvarné školy? Otázka, co je výtvarná škola v dnešní terminologii. Z mého pohledu chápání termínu výtvarná škola tak potřebná je.

Minimálně jako prostředek k rozpoznání talentu uchazeče, neboť se jedná o jeho vrcholně individuální projev, nejen výtvarný nebo řemeslný. Na některé obory nebo některá umělecká studia už není potřeba, aspoň se to tvrdí, i když to může být stejně vynikající pomoc pro rozpoznání osobnosti uchazeče.

7. Charakterizujte průběh výuky figurální kresby na střední škole a vysoké škole.

No nevím, jde o potřebu kreslit a také otázku, čeho chceme dosáhnout. Obecně na střední škole jde víceméně o dril, nápodobu a naučení se řemeslným postupům, na vysoké škole speciálně výtvarného zaměření o definování si vlastního výtvarného názoru, ale jsou různé, třeba oborové specializace. Je to příliš obecné a zavádějící, může platit obojí a může to být i zcela jinak.

8. Jaké byly přínosy přípravných ročníků?

Jako všude jinde v přípravných ročnících. Zorientovat se v základech oboru, seznámit se s kolegy (nenahraditelné samostudium) a soustředit se na to základní bez vyrušování.

9. Jaká je současná situace ve výuce figurální kresby na výtvarných školách, k jakým změnám došlo? Dost zmizela potřeba drilu a řemesla, všechno se rozvolnilo, těžko hodnotit, jestli je to dobře nebo špatně, ale každopádně v mnoha případech je absence důraznosti na soustředěné studium nebo prostě na soustředění se spíše ku škodě.

10. Souhlasíte s názorem, že v minulosti byl dán výuce figurální kresby větší prostor? Ano, dnes je možné ji obejít i jinými prostředky, ale stále platí, v rámci budování kupříkladu vědomého výtvarného názoru či podle svých schopností a bez omezení třeba pouze dobře kreslit a tím i jiným způsobem než jenom verbálním nebo vizuálním pojmout svět a sám sebe, tak je kreslení nenahraditelné.

11. Co jste získal studiem figurální kresby na vysoké škole?

Už jsem to řekl, nevím, jestli jsem to získal, každopádně kresbu považuji za nedělitelnou stránku své výtvarné praxe.

12. Jaké byly pedagogické strategie vašich učitelů?

Co byly jejich silné, a naopak slabé stránky? Různé silné a slabé stránky. Silné – schopnost nadchnout, slabé, nedůslednost, peru se s tím dodnes.

13. Jaký byl týdenní časový fond vymezený figurální kresbě při studiu na vysoké škole? Opět různý, obecně práce v ateliéru, večer výuka večerního kreslení každý den, individuálně podle potřeby a zájmu, ostatně dá se i tak dobře rozpoznat zájem i schopnosti toho kterého studenta, i když je nyní výuka časově ne příliš striktní, záleží na studentech, jaký mají přístup, ostatně stejné jako v dalším výtvarném životě, mají možnosti, jak je využijí, je zcela jejich věc a zájem.

14. Věnovali jste se kresbě i ve svém volném čase mimo výuku?

Ano.

15. Jaký typ kresby Vás přitahoval, co Vás inspirovalo?

Zprvu chuť to zvládnout jako vzory, později i chuť kreslit jenom pro tu skutečnost.

16. Váš vztah k výuce kresby z pozice pedagoga (pozitiva/negativa)?

Je potřebná a zásadní, rozhodně ne jako pomocná činnost k hlavní práci, třeba skici nebo návrhy. Tahle potřeba je individuální a některá další pozitiva jsem už vyjmenoval. Negativa, nemyslím, možná přílišné se zahledění do řemeslné dokonalosti a pomnutí jiných aspektů důležitosti kresby, ale neplatí to bezezbytku.

17. Co Vám výuka kresby přináší? Jaké emoce při ní prožíváte?

Mám ji rád.

18. Jaké je postavení a význam výuky figurální kresby ve vysokoškolském prostředí v České republice a Slovenské republice v 21. století? Stále stejný, pokud jde o výtvarnou činnost.

19. Vnímáte rozlišnost kresby podle paměti, fotografie či živého modelu?

Ano, samozřejmě a je to závislé i na schopnostech kreslíře, jak se dokáže přirozeně v tom kterém prostředí pohybovat, pro vše je společné naučit se vnímat, pozorovat daný objekt, ne ho otrocky převést do tzv. jiné reality.

20. Jak hodnotíte výuku figurální kresby v současnosti?

Stagnace, asi je to dané uvolněním důrazu i na řemeslnou zručnost. Opět dle schopností.

21. Mají dnešní studenti lepší podmínky pro výuku kresby?

Podmínky asi stále vcelku stejné, prostředí a požadavky jsou jiné.

22. Ovlivňují tyto možnosti míru talentu současných studentů?

Ano, řemeslné schopnosti se dost rozvolnily, mnohdy zbytečně, to potom spěje k větší banalizaci a diletantství i tam, kde by bylo kuprospěchu výtvarného názoru přirozeně obsáhnout a zvládnout techniku.

23. Zastáváte názor, že by při současné výuce figurální kresby na školách mělo dojít k určitým změnám? Ano, opět jsem už odpověděl, nebrat ji jako nutné zlo nebo ji úplně vynechat, je to nenahraditelný proces a činnost.

24. Jaké nástroje ke kresbě používáte?

Měkké tužky, pastelky, vodové barvy, klasika. Když mi sedne správně tužka do ruky, je to určitým způsobem rozkoš. Takže proto, proč ne.

25. Jaké uplatnění a postavení má kresba ve vašem oboru?

Zásadní, sochařství se v podstatě bez kresby neobejde (opět obecná formulace), ale ne náhodou známe termín sochařská kresba, způsob, jak si predefinovat prostor a myšlenku, opět to nemyslím ve smyslu vytvoření návrhu.

26. Preferujete při své práci klasickou kresbu nebo upřednostňujete nové techniky? Nedá se definovat, co mám pod rukou a mám chuť, tak to použiji.

27. Mohou nová média ovlivnit vývoj kresby?

Ano, stejně jako fotografie už ji ovlivnila a mnozí kreslíři ji používají jako pomocnou metodu, nemluvím o překreslování fotek, ale o třeba vědomé práci s časem při kreslení atd. Stejně to je se skenováním a tiskem atd., jsou to další použitelné nástroje, které když se svobodně využijí, mohou přinést jiné výsledky. Rozhodně bych nemluvil o pokroku. Podstata je stále stejná, chuť a potřeba se výtvarně či jinak umělecky vyjadřovat.

28. Má kresba něco, co nemají nová média?

Tužka je podobný nástroj, záleží na způsobu použití, každopádně ta možnost bezprostřednosti při jejím používání nemá konkurenci.

29. Má klasická kresba naději na přežití v konkurenci nových médií?

Ano, stále máme většinově ruce a mozek.

30. Myslíte si, že má kresba v současném umění budoucnost?

Tady tedy zcela nechápu smysl otázky, kreslit se bude furt, to myslím není prostředek, který by se vyčerpál.

31. Jaké jsou možnosti a využití kresby v budoucnosti?

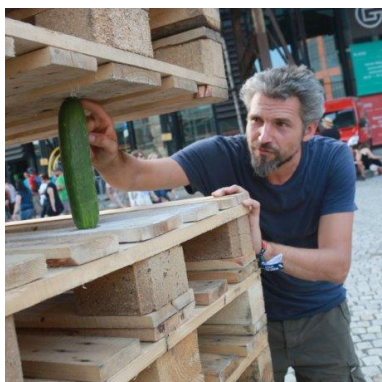
Co je současné umění a je to od podstaty něco jiného než třeba umění 19. století? Formálně?



*Obrázek 69: Vojtěch Míča,
Medvídek – kocour, 2010*



*Obrázek 70: Vojtěch Míča,
Objekt ii, 2009*



*Obrázek 71:
Libor Novotný*

26. MgA. Libor Novotný, Ph.D.

Umělec Libor Novotný se narodil v roce 1979 v Železném Brodě. Mezi lety 1994–1998 studoval na Střední uměleckoprůmyslové škole sklářské v Železném Brodě. Poté ve studiu pokračoval na Vyšší odborné škole sklářské v Novém Boru (1998–2001). V letech 2002–2007 absolvoval Fakultu umění Ostravské univerzity, Ateliér kresby a grafiky u profesora Eduarda Ovčáčka a docenta Petra Lysáčka. Spolu s teoretikem Tomášem Knoflíčkem je kurátorem ostravského festivalu Kukačka. Od roku 2008 pedagogicky působí v Ateliéru kresby na Fakultě umění Ostravské univerzity.

„Ve své tvorbě se věnuje intervencemi do veřejného prostoru, vytváří objekty labilních konstrukcí, postavených na fyzikálních fenoménech a zákonech.“³⁴

³⁴ Artlist — Center for Contemporary Arts Prague. Umělci. Libor Novotný. [online]. Tomáš Knoflíček. 2020 [cit. 2020-11-2]. Dostupné z: www.artlist.cz/en/libor-novotny-107729.

1. Co pro Vás kresba znamená?

Pro umění jako takové není kresba rozhodující. Existuje celá řada skvělých umělců, kteří nemají s figurou žádnou předchozí zkušenost nebo jsem figurální kresbu od nich alespoň nikdy neviděl. Proto si myslím, že je možné studijní kresebnou dovednost v umění obejít. Pedagogicky působím v Ateliéru kresby na Fakultě umění Ostravské univerzity. Často se k nám hlásí studenti z gymnázií a jiných středních odborných škol. Není nepřekonatelným hendikepem, že tito studenti nemají za sebou žádné kresebné školení ze středních uměleckých škol. Tím, že umí přemýšlet, dokážou tu kresbu překlenout. Samozřejmě já vyučuji figurální kresbu a mojí snahou je, aby studenti kresbu ovládali. Teď to bude znít možná trošku kacírsky, ale nemám pocit ani u nás na ateliéru kresby, že by kresba byla alfa a omega. Určitě nechci výuku kresby zahazovat, ale nikdo z těch studentů není od dvanácti let v dílně, kde se postupně všechno učí a ve dvaadvaceti z něj vychází mistr. I kdyby kresba už nebyla zásadní dovednost, tak to přinejmenším patří k nějaké kultuře toho ateliéru. Umění na kresbě nestojí. Studenti v sobě můžou mít skvělou kresebnou dovednost, ale pokud jim schází vlastní invence, tak jim kresba nepomůže. Z tohoto důvodu mám pocit, že se kresba může stát i prokletím.

2. Platí podle Vás pravidlo, že je kresba důležitou součástí pro přijetí ke studiu na vysoké výtvarné školy? Ano. Na naší škole prochází všichni studenti bakalářského studia takovým rychlokurzem. Předmět figurální kresbu mají povinný po dobu čtyř semestrů (tzn. první a druhý rok studia) tři hodiny jedenkrát týdně. Proto mám pocit, že se ta kresba zase až tak moc neprofiluje. Samozřejmě je důležité, aby studenti tradičních ateliérů jako je malba nebo socha kresbu ovládali. Kresba je totiž výborná záležitost, je nástrojem zlepšování, učí nás vnímat proporce a perspektivu. Kresba je dobrá disciplína i proto, že je objektivně měřitelná, a to i u talentových zkoušek. Daleko horší je diskutovat o nějakém konceptuálním díle než o figurálních kresbách. Pro mě je kresba důležitou součástí pro přijetí ke studiu a беру její výuku vážně.

3. Je možné se kresbu naučit?

Jak se lidově říká, kreslit se naučí i opice. Do nějaké míry se určitě kresba naučit dá. Je to stejné jako hraní na hudební nástroj. Poté je ale důležité se posunout na úroveň, kde ta kresba začíná být nějak autorsky zajímavá. Ke kresbě vede mnoho různých cest. Krásně to jde vidět na výstavách Figuramy, kde můžete porovnávat nejen přístupy všech vyučujících pedagogů k figurální kresbě, ale i každé školy. Můžeme využívat všechny možnosti kresby, ale ani jedna nemusí být ta pravá, ta jediná. Vždy se snažím při výuce být velmi opatrný.

Neříkat studentům, jak přesně mají ke kresbě přistupovat. Vždyť je tolik druhů kreseb a tolik autorů. Kresba je velmi jemná věc, která je spojená s osobním naturelem.

4. Charakterizujte průběh výuky figurální kresby na vysoké škole.

Nejvíce mě pomohla doba strávená v kreslárně na střední sklářské škole v Železném Brodě. Tam to byl pro mě takový začátek. Další tři roky kresby jsem absolvoval na vyšší škole sklářské a poté jsem ve studiu pokračoval na Ostravské univerzitě, kde jsem se první tři roky kresbě opravdu intenzivně věnoval. Kresba mě vždy bavila, proto jsem navštěvoval všechny možné kurzy a kreslil jsem se všemi ročníky. Ty hodiny strávené v kreslárně mě opravdu obohatily. U mě to bylo právě tím drilem, tím nadšením a tou chutí tu kresbu neustále opakovat. U současných studentů je výuka figurální kresby konečná v celkové úrovni, kam dospějí. Výuce kresby se věnují několik let a mám pocit, že když student není vyloženě figurální kreslíř a nekreslí figuru každý týden, tak to řemeslo z ruky pomalu odejde. A naopak – pokud se budu věnovat kresbě každý den, výsledek je zaručený.

5. Souhlasíte s názorem, že v minulosti byl dán výuce figurální kresby větší prostor? V minulosti nejspíš ano. A jak to bylo za mých studijních let, to si upřímně nepamatuji. Kresbu jsem navštěvoval napříč všemi ročníky ve svém volném čase. Vždy jsem se snažil najít všechny možné způsoby, jak se dostat do kreslárny. Stoprocentně jsem měl kresby daleko víc než ostatní spolužáci. V současnosti mají naši studenti povinnou jednu kreslířskou praxi za týden. Pokud je ale kresba nadchne, můžou přijít kreslit, kdykoliv chtějí. Z kreslárny je nikdo nevyhodí.

6. Jak hodnotíte výuku figurální kresby v současnosti?

Kresba je nezastupitelná zkušenost. Nemám pocit, že by kresba na vysokých výtvarných školách usnula. Ale je zvláštní konfrontovat náš přístup ke kresbě se zahraničím, kde v současných osnovách chybí model učení řemeslného výcviku. Určitě je dobře, že výuka figurální kresby na vysokých výtvarných školách v Česku a na Slovensku stále probíhá a funguje. V současnosti totiž většina umělců neumí řemeslo. Kresba je výborná disciplína a její výuka má určitě smysl. Nechtěl bych ji přeceňovat, ale minimálně pro výtvarné studium je důležitá. I z pohledu toho, že je to měřitelná disciplína, na které se dá student korigovat. Kresba se dá vyučovat.

7. Jaké byly přínosy přípravných ročníků?

Model přípravných ročníků znám jenom z Akademie výtvarných umění v Praze, která poskytuje elitní vzdělání. Studenti, kteří se na tuto školu hlásí, znají úroveň této školy. Přípravné ročníky mají určitě smysl, protože celý jeden rok se studenti intenzivně věnují kresbě a na výsledných kresbách to jde vidět.

8. Co jste získal studiem figurální kresby na vysoké škole?

Během studia jsem zažil několik kresebných vln, skrze které jsem se dostal k umění obecně. Jako student jsem byl ve fázi, kdy už jsem jen kreslil a kreslil. Měl jsem pocit, že to dělám naprosto mechanicky. Proto jsem poté začal hledat zcela odlišné a nové způsoby. Dodnes kresbu ve své tvorbě používám. Často je ta kresba jako spouštěcí impuls pro další věci. Jakmile začnu nad něčím přemýšlet, nakreslím si ten nápad na papír a tím si ujasňuji myšlenky do konkrétní podoby. Tento systém mně funguje perfektně.

9. Váš vztah k výuce kresby z pozice pedagoga (pozitiva/negativa)?

Výuka figurální kresby nepřináší nevýhody. Nemám pocit, že by to studenty nějak fyzicky deptalo nebo odrazovalo. Naopak studenti si k ní nacházejí cestu sami. Já jako pedagog jim jen můžu ukázat cestu, jak na to. Můžu je motivovat a nadchnout.

10. S jakými problémy se při kresbě studenti potýkají nejčastěji?

Z figurálních kreseb by se neměla stát mechanická výroba. Studenti nesmějí upadnout do nějaké agonie a kreslit bez myšlení.

11. Co Vám výuka kresby přináší? Jaké emoce při ní prožíváte?

Emoce jsou s výukou kresby určitě spojeny. Kresba je médium, ke kterému přistupuje každý student jinak. Díky rozdílným přístupům se pak dají kresby porovnávat. Pro výuku figurální kresby je nezastupitelný kontakt, kdy korekce probíhají přímo na místě. Jako pedagog se také neustále vyvíjím, a dokonce mě ovlivnili i někteří studenti. Právě díky nim jsem objevil další možnosti kresby.

12. Mají dnešní studenti lepší podmínky pro výuku kresby?

Vždy záleží na typu školy. V letošním roce (Covid-19) mají studenti úplně příšerné podmínky pro výuku figurální kresby. Obecně to jsou problémy legislativy a financování, které situace ve školách spíše komplikují. Dnes jste nucena do ateliéru přijmout místo třech studentů osm. A to je opravdu rozdíl!

13. Ovlivňují tyto možnosti míru talentu současných studentů?

Ne. Je důležitější, co jim škola nabídne během studia a jak intenzivně ho využijí, než s jakou mírou talentu přicházejí.

14. Zastáváte názor, že by při současné výuce figurální kresby na školách mělo dojít k určitým změnám?

Musím se přiznat, že nevím. Nikdy jsem nad tím nepřemýšlel. Z mojí osobní zkušenosti vím, že na Ostravské univerzitě proběhla zásadní změna s příchodem Radka Petříčka, jehož výuka je vázaná na klasickou anatomii. Dříve u nás výuku anatomie vedl profesor z lékařské fakulty, který vyžadoval názvy svalů latinsky apod., ale neměl žádnou vazbu na kresbu. Radek Petříček přistupuje k anatomii formou praktické výuky, kdy studentům kreslí figuru a současně vše vysvětluje. Takovýmto způsobem by ta výuka anatomie na výtvarných školách měla fungovat. I ty přípravné ročníky, které jsme zmínili na začátku, považuji za velký vklad. Studenti by díky nim dostali větší prostor a mohli se intenzivně figurální kresbě věnovat. Na výsledných kresbách tato snaha půjde určitě vidět. Pokud by se tedy zvedly všem prvákům kvóty a časová dotace pro figurální kresbu byla alespoň dvojnásobná, tak by mi to přišlo adekvátní.

15. Vnímáte rozlišnost kresby podle paměti, fotografie či živého modelu?

Ano, určitě jsou tam velké rozdíly! Celá ta kresba je nějaká abstrakce, kde se člověk snaží z trojrozměrného světa převést věci do systému linek tak, aby to působilo jako realismus. U fotky už to máte ale zredukované na ten 2D prostor. Může se to zdát snazší v tom, že to jen překreslíte, ale dochází tam k nejrůznějším úskalím, jak proporčním, tak ve skládání mechaniky. Kresba podle živého modelu je určitě nejsložitější, ale také nejprospěšnější. Na kresbě podle živého modelu můžete vidět, jak ty věci fungují, jejich konstrukci atd. Paměť může být také dobrá strategie. Tento způsob kresby nám otvírá nové a jiné možnosti. Samozřejmě kreslit figurální model podle paměti je opravdu složité. Podle mě si stejně nejprve musíte osvojit kresbu podle živého modelu, natrénovat a teprve poté můžete kreslit figuru podle paměti. To proto, abyste věděli, jakou má kresba úlohu.

16. Co je to kresba? Dá se kresba definovat, případně jak?

Použiji citát od Edgara Degase: „*Kresba není to, co vidíte, ale to, co umožňuje vidět jiným.*“ Nechci říct, že kresba je obecná dohoda, ale způsob přenosu nějakých linek, kde vlastně díky pigmentu uděláte kresbu. Právě díky systému nějakých čar, případně stínovým valérem kreslíme něco, co umožňuje znázornit trojrozměrný nebo viděný svět.

17. Jaké uplatnění a postavení má kresba ve vašem oboru?

Dlouhou dobu jsem nevystavoval kresbu jako finální dílo, ale v roce 2021 jsem naopak udělal výstavu založenou jen kresbě a ještě k tomu na citacích a parafrázích historických kreseb a rytin podle Durera, Goltzia apod. K vystavení kreseb mi dlouho chyběl důvod a v tomto případě jsme je společně s kolegou Jakubem Černým zamíchali do konceptuálního pestřejšího mišmaše. Pro osobní potřebu jsem si vytvořil katalog kreseb, ve kterém ukazují studentům, že kresba slouží jako výchozí impuls. Tím chci říct, že kresbou přemýšlím a pak z toho vzniká finální dílo. Často kresbu používám v zjednodušené formě. Mám blok plný kresbiček, ve kterém jde o zachycení mých myšlenek, které se pak snažím rozvinout.

18. Preferujete při své práci klasickou kresbu nebo upřednostňujete nové techniky? Často vytvářím nějaké objekty, u nichž je kresba na pozadí. Jak jsem říkal, kresba pro mě znamená startovací impuls. Samozřejmě se věnuji i kresbě, ale už to není vyloženě studijní kresba tužkou nebo uhlem.

19. Má kresba něco, co nemají nová moderní média?

Ta nová média mohou mít přesně stanovený aparát, který využíváte. Přes tento předpřipravený modus se nemůžete dostat dál. V kresbě ale ano! Můžete přijít třeba na nové konstrukční řešení apod. Studentům vždy říkám, ať jdou pracovat na počítač až v momentu, kdy mají všechny věci ujasněné. Teď mluvím o práci se studenty architektury, kde vám software může umožnit např. vizualizaci, ale neporadí vám, co vytvořit.

20. Mohou nová média ovlivnit vývoj kresby?

Ty technologie vás můžou ovlivnit, práci vám urychlit, ale nemusíte se v nich posunout dál. Pokud vezmete tužku do ruky a nakreslíte si ten nápad v různých variantách na papír, tak se dostanete dál. Ne když se hodiny díváte do monitoru. Studenti často kreslí na tabletu, protože toto prostředí je pro ně jednodušší. Když je ale požádám, ať to nakreslí na plátno, tak to najednou nejde! Ten přepis do klasické malby nebo kresby je opravdu velmi těžký.

21. Má klasická kresba naději na přežití v konkurenci nových médií?

Ano. Kresba určitě přežije. Docela s oblibou se toto téma řešilo u malby a napsalo se hodně o smrti malby apod., ale nic z toho se nikdy nevyplnilo! I v dnešní době kresba zajímá řadu lidí. A právě kresba ve spojení s jinými médii může být velmi vítaná a osvěžující. Kresba je nezbytná zkušenost.

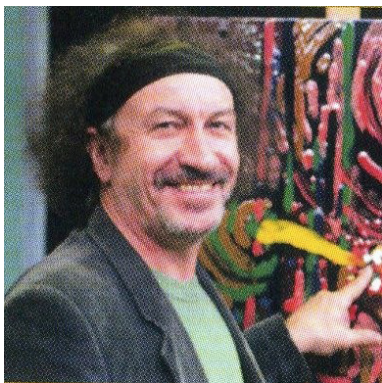
22. Jaká je současná situace ve výuce figurální kresby na vysokých školách, k jakým změnám došlo? V 50. letech fungovala pouze Akademie výtvarných umění v Praze a po druhé světové válce se přidala pražská Umprumka, která byla ale primárně založena pro průmyslovou oblast. Při pohledu do knihy z 80. let *Mladá česká kresba* (což už není tak mladá), ve které je zachycena generace umělců jako Michael Rittstein, je vidět, jak se mění hlavně přístup k tématu. Samozřejmě co se týká tradiční výuky v 60. letech, došlo nejen v umění, ale ve všech oborech k velkým kotrmelcům. Slyším vždy od historiků, jak studenti v 80. letech na Akademii museli dělat spoustu věcí tajně. Ke změnám ve školství určitě došlo.



Obrázek 72: Libor Novotný, El nino I, 2007



Obrázek 73: Libor Novotný, Emergency Exit, 2006



Obrázek 74:
Aleš Ogoun

27. doc. akad. mal. Aleš Ogoun

Grafik, malíř a hudebník Aleš Ogoun se narodil v roce 1954 v Praze. Po gymnáziu studoval na pražské Akademii výtvarných umění (1976–1982) u profesora Jana Smetany. Aleš Ogoun je zakládající člen tzv. Aktivu mladých výtvarníků a Galerie mladých v Praze (1987). Mezi lety 1990–1995 byl členem nového sdružení výtvarných umělců a od roku 2002 do roku 2013 byl členem S. V. U. Mánes. Pedagogicky působil na Fakultě restaurování Univerzity Pardubice se sídlem v Litomyšli (1993–1997) a od roku 2013 na Fakultě designu a umění Ladislava Sutnara Západočeské univerzity v Plzni. Ve své tvorbě se soustavně věnuje volné malířské tvorbě.

„Aleš Ogoun patří jednoznačně k tomu vzácnému druhu umělce, který tvoří své dílo z vnitřní nutnosti vlastního vyjádření své existence a účasti na věcech duchovních tohoto světa, a nikoliv jen z pouhé potřeby uspokojení osobní ctižádosti stát se umělcem.“³⁵

³⁵ PAUL, Jan, ed. *Aleš Ogoun: Tvorba z let 1982–1998. Litomyšl: Muzeum a galerie v Litomyšli, 1999. ISBN 80-238-3890-3.*

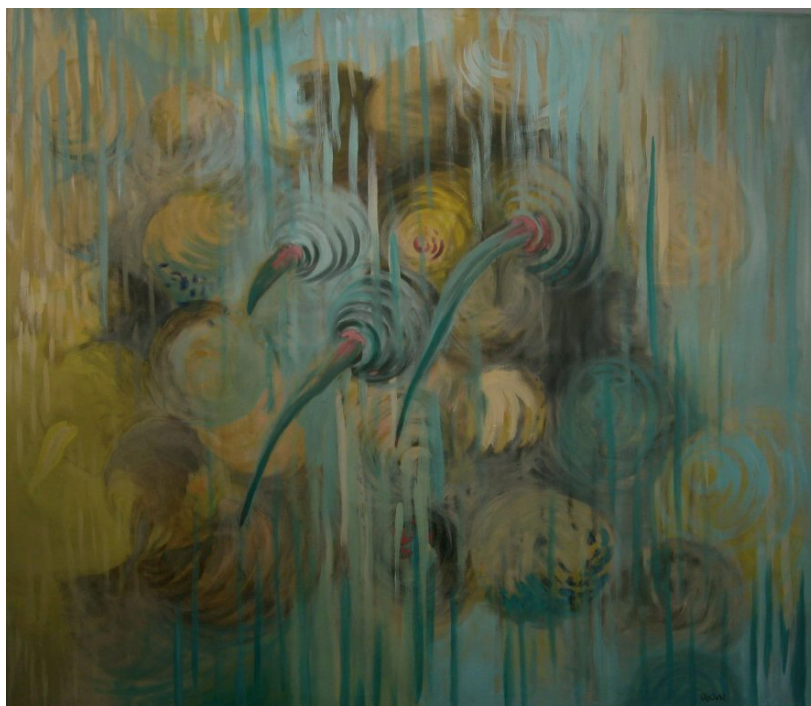
1. Jak vnímáte kresbu figury?

Význam figurální kresby tkví ve způsobu výuky a schopnosti posluchače citlivě vizuálně vnímat. Pokud toto není splněno, může se studentovi zafixovat jen efekt a manýra.

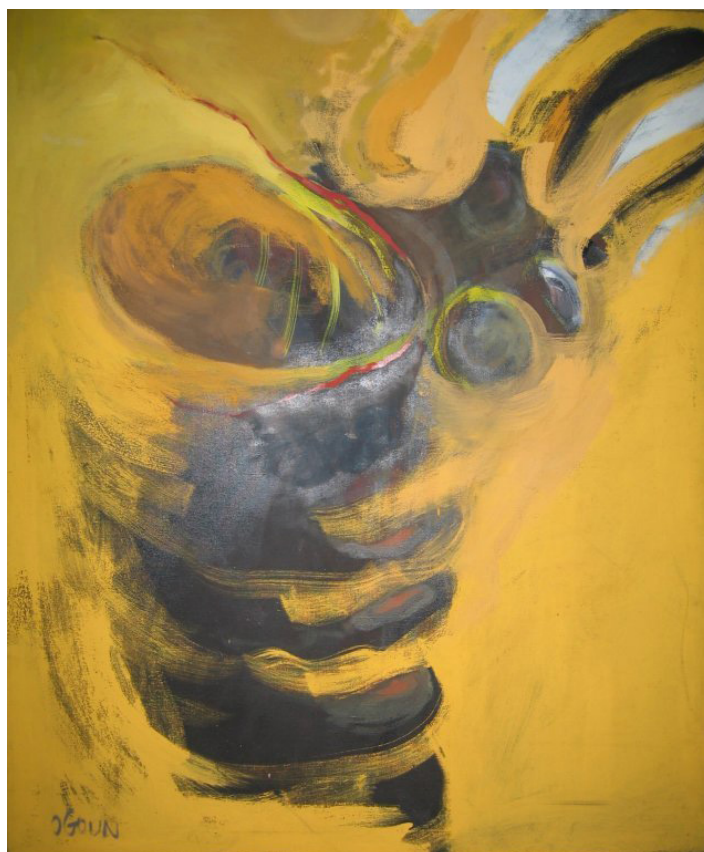
Existují návody, jak z vajíčka dospět k nakreslenému panákovvi, nebo od krychle a válce s pomocí nastavitelné loutky odvodit tvar a polohu člověka a dospět k základnímu pochopení převodu 3D na 2D. Kresbu lze učit jako excelentní obrysovou linku, následně třeba uvnitř stínovanou (jak se zhusta děje). Anebo lze k tvaru dospět postupným hledáním způsobu stínování základní tělesné hmoty až k jeho pochopení a přirozenému nalezení faktické, ještě lépe virtuální obrysové linky a jejímu proměnlivému živému charakteru. V případě studie považuji za nedílnou součást figury i její bezprostřední kontakt s okolím, pocit její váhy nebo dotyku, vyjádření pocitu tepla, zimy! Na této bázi jsem učil figurální kresbu na třech vysokých školách za pomoci výkladu plastické anatomie a znalosti charakteristických prvků ženské a mužské podstaty. Většinou se ale zaměřuji na malbu a figuru v ní nevidím jako markant, ale více nebo méně náznakový nebo symbolistní prvek.

Lineární, zejména obrysovou kresbu figury, vnímám jako opatrnickví a bezpečí jistoty. Sám jako malíř hledám jiné priority ve výtvarném umění a pokud mohu nazvat kresbou to, co mi dává podobnou radost jako malba, tak to je kresba vyjadřující podstatu pohybu figury a jejího tušeného tvaru, protože mám rád dobrodružství a vzrušení z hledání a evokaci víc než suverénní dekor tvarosloví. Tedy kresbu, ve které lze tušit malbu.

Nejsem z těch, kteří tvrdí, že v dobré malbě musí být cítit jistá kresba. Protože jsem ale sám prošel figurativním školením (v sedmdesátých letech na Akademii výtvarných umění v Praze), vím, že studiem kresby figury se urychluje proces vnímání přírodních zákonitostí a výtvarných vztahů, pochopení pro výtvarné i obsahové priority, detail podřízený celku, vyjádření objemu a prostoru. Primárně však kresba figury podle živého modelu zejména v životní velikosti urychluje proces spějící k zjednodušení, stylizaci i abstrahování. Z těchto důvodů zastávám názor, že je prospěšné zachovat kvalitní výuku této disciplíny na všech úrovních škol, jak dokládá i moje aktivní podpora mezinárodního projektu Figurama! A proto ji i zařazuji mezi úkoly při přijímacích zkouškách.



Obrázek 75: Aleš Ogoun, Mlsouni, 2003



Obrázek 76: Aleš Ogoun, Čára života, 1994



*Obrázek 77:
Jiří Petrbok*

28. akad. mal. Jiří Petrbok

Malíř Jiří Petrbok se narodil v roce 1962 v Kladně. V letech 1984–1991 studoval na Akademii výtvarných umění v Praze v Ateliéru malířství profesora Jiřího Sopka a Radomíra Koláře. Mezi lety 1994–1995 vedl výuku na Střední grafické škole v Jihlavě. Od roku 1997 působil jako asistent na Akademii výtvarných umění v Praze u profesorky Jitky Svobodové, kde je v současnosti vedoucím pedagogem Ateliéru kresby. V jeho výtvarné tvorbě se dominantním médiem stala malba. Umělecké dílo Jiřího Petrboka je zastoupeno ve významných sbírkách v Česku i v zahraničí.³⁶

³⁶ URBAN, Otto M. a Jiří PETRBOK. *Hořící srdce/Burning Heart*. Praha: Národní galerie v Praze, 2018. ISBN 978-80-7035-690-6.

1. Co pro Vás kresba znamená?

Jeden z nástrojů – prostředků k sebevyjádření.

2. Co je to kresba? Dá se kresba definovat?

To je široký pojem. Kresba může být skica, rychlý záznam myšlenek, studijní kresba, nakreslený obraz atd. Kresba je svým způsobem vědomě nebo nevědomě obsažena ve všech ostatních výtvarných oborech. Jsou typy lidí – umělců, kteří mají víc kreslířský talent než například tzv. „*bytošní*“ koloristi. Já říkám, že „*myslí kresbou*“ a to i v případě, že drží v ruce štětec...

3. Je možné kresbu naučit?

Do jisté míry ano, hlavně po formální stránce, ale má to své limity. Kresba, jako i ostatní obory, by měla mít přesahy, a to se naučit moc nedá.

4. Co kromě talentu je podle Vás nutné ke zrodu kvalitní kresby?

Píle, trpělivost, pokora, nespokojenost a snaha o zlepšení, schopnost seberefle-xe... a hlavně to musí člověka bavit!

5. Platí podle Vás pravidlo, že je kresba důležitou součástí pro přijetí ke studiu na vysoké výtvarné školy? V současné době již ne.

6. Charakterizujte průběh výuky figurální kresby na střední škole a vysoké škole. Za ateliér kresby: Studie v životní velikosti podle modelu, většinou aktu. Tato staletými ověřená metoda stále, aspoň podle mých zkušeností, funguje nejlépe. V současné době posílám prváky do přípravky, ale svého času jsem vyžadoval co možná nejreálnější provedení, ve smyslu studie zaměřené proporce, rozlišení materiálu, charakter modelu atd. Vzorem byly většinou renesanční kresby.

7. Jaká je současná situace ve výuce figurální kresby na výtvarných školách, k jakým změnám došlo? Na Akademii výtvarných umění v Praze máme výše zmíněnou přípravku = kresba, socha... Velká část současných pedagogů kresbou průpravu již většinou nevyžaduje.

8. Souhlasíte s názorem, že v minulosti byl dán výuce figurální kresby větší prostor? Naprosto.

9. Co jste získal studiem figurální kresby na vysoké škole?

To samé, o čem jsem psal výše, ale hlavně řemeslo.

10. Jaké byly přínosy přípravných ročníků?

Podle mých zkušeností velké, hlavně po formální stránce, ale velice pomáhají i k hledání osobního způsobu vyjádření, které se potom rozvine později, ve volných věcech... ovšem teď mluvím o přípravce, kterou jsem si vedl cíleně u svých studentů, ve svém ateliéru...

11. Jaké byly pedagogické strategie vašich učitelů? Co byly jejich silné, a naopak slabé stránky? Za komančů důraz na řemeslo = realita, dril, což bylo přínosné. Ovšem zároveň likvidace a potírání obsahu, což bych raději nezažil. U Sopka otevřenost, tolerance, pouze jemný a občasný vliv (rada).

12. Jaký byl týdenní časový fond vymezený figurální kresbě při studiu na vysoké škole? Za bolševika denně i ve vyšších ročnících. V současné přípravce to je hlavní náplň studijního plánu na jeden rok... (prváci)

13. Věnovali jste se kresbě i ve svém volném čase mimo výuku?

Ano.

14. Jaký typ kresby Vás přitahoval, co Vás inspirovalo?

Nemám střední výtvarnou školu, takže jsem se učil podle knih. Například podle Katte Kollwitz. Renesanční kresba, sochařská kresba, ale tenkrát toho komunisté moc nevydávali a drželi lidi v nevědomosti.

15. Váš vztah k výuce kresby z pozice pedagoga (pozitiva/negativa)?

Vedu ateliér kresby, kde se dost maluje :), ale to je povrchní pohled, neb za výsledným obrazem je kreslířský způsob myšlení mých studentů, které by kolegové z čistě malířských ateliérů možná ani nepřijali.

16. Jaké je postavení a význam výuky figurální kresby ve vysokoškolském prostředí v České republice a Slovenské republice v 21. století? Čím dál menší, v současnosti okrajový.

17. Jaký byl vývoj a role kresby ve vysokoškolském prostředí v České republice a Slovenské republice v 2. polovině 20. století až po současnost? Snaha o rovnocenné postavení vedle malby, soch a podobně, ale mluvím o kresbě, ne pouze o figurální...

18. Co Vám výuka kresby přináší? Jaké emoce při ní prožíváte?

Baví mě to.

19. S jakými problémy se při kresbě studenti potýkají nejčastěji?

Často nechají kresbu nedodělanou. Mluvím hlavně o lidech ze středních škol, co chodí na konzultace.

20. Vnímáte rozlišnost kresby podle paměti, fotografie či živého modelu?

Ano, pro studii a studium je ideální kresba podle modelu. Fotografie je moc určující a odvádí od hledání osobitosti toho kterého tvůrce...myslím začínajícího, kdo má letitou zkušenost práce podle modelu, si umí fotku přizpůsobit a používá ji pouze orientačně. Po paměti dobrý, ale někdy je potřeba se občerstvit z reality.

21. Mají dnešní studenti lepší podmínky pro výuku kresby?

Záleží kde a u koho.

22. Ovlivňují tyto možnosti míru talentu současných studentů?

Ano, zásadně.

23. Zastáváte názor, že by při současné výuce figurální kresby na školách mělo dojít k určitým změnám? Každý pedagog má svůj program a své změny

24. Jaké nástroje ke kresbě používáte?

V poslední době štětec a monochromní barvu, případně Photoshop a myš... Je to rychlé.

25. Mohou nová média ovlivnit vývoj kresby?

Případně jakým směrem? Určitě mohou a již to dělají. Počítače, tiskárny, 3D kresba... ale třeba i klasická kresba, jako reakce na dokonalost technologií...

26. Preferujete při své práci klasickou kresbu nebo upřednostňujete nové techniky? Nové technologie. Je to rychlejší.

27. Má kresba něco, co nemají nová média?

Pokud mluvíme o médiích, které napřímo ovládá a ovlivňuje člověk, tak ne. Vlastně jo, je určitě levnější a bude fungovat, i když vypnou proud.

28. Má klasická kresba naději na přežití v konkurenci nových médií?

O tom jsem již psal... např. reakcí na ně. Takže ano.

29. Myslíte si, že má kresba v současném umění budoucnost?

Ano.

30. Jaké jsou možnosti a využití kresby v budoucnosti?

Pro talentovaného umělce nekonečné.



*Obrázek 78:
Jiří Petrbok,
cyklus Duhová
(Hrabičky), 2009*



*Obrázek 79:
Jiří Petrbok,
V pokojíčku I, II,
2008*



*Obrázek 80:
Jiří Petrbok,
Zátiší se smrtí,
2007–2008*



*Obrázek 81:
Radek Petříček*

29. Mgr. Radek Petříček, Ph.D.

Kreslíř a pedagog Radek Petříček se narodil v roce 1978 v Hořicích v Podkrkonoší. Po absolvování gymnázia studoval na Vyšší odborné škole restauračních a konzervačních technik v Litomyšli (1997–1999). Následovalo studium na Akademii výtvarných umění v Ateliéru restaurování (1999–2005) u profesora Karla Strettiho. Poté pracoval dva roky jako asistent profesora Borise Jirků na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze. Mezi lety 2008–2020 byl pedagogem na Fakultě multimediálních komunikací Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, kde vyučoval figurální kresbu. Je autorem publikace *Výtvarná anatomie* (2017), která představuje umělecký pohled na fenomén lidského těla.³⁷ Od roku 2020 pedagogicky působí na Fakultě restaurování Univerzity Pardubice. V jeho tvorbě dominuje kresba a malba.

³⁷ *PETŘÍČEK, Radek. Výtvarná anatomie. 2. vydání. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2020. ISBN 978-80-7560-282-4.*

1. Co pro Vás kresba znamená?

Je to můj nejhlavnější zájem profesní. Současně je to metoda a zprostředkovatel.

2. Co je to kresba? Dá se kresba definovat, případně jak?

Při výuce používám definici od Leonarda Da Vinciho. Linka vzniká pohybem bodu, a to je základní. Pohybem linie vzniká plocha a pohybem plochy vzniká pak tvar a objem.

3. Je možné kresbu naučit?

Podle mě se každý student může naučit kreslit. Neznám člověka, který by nekreslil od malička. Pokud ten student chce a pracuje na sobě, vždy se výsledná kresba určitým způsobem posouvá. Záleží také na tom, jestli se v té kresbě posouváte sami nebo vás ovlivňuje nějaký pedagog. Existují různé směry a jsou tady různé cesty. Za těch 14 let, co vyučuji figurální kresbu, jsem neviděl studenta, který by se v této disciplíně neposunul! Samozřejmě pokud se student nechce naučit tomtu řemeslu, tak se neposune. Trvalo mi hodně dlouho, než jsem se naučil tyto studenty vnitřně ignorovat a neplýtvat nad nimi svými silami. Dříve jsem měl pocit, že musím naučit každého kreslit, ale to je nesmysl. Někdy je to opravdu těžké.

4. Co kromě talentu je podle Vás nutné ke zrodu kvalitní kresby?

O talentu se mluví hodně, ale nikdo nezná jeho přesnou definici. Talent je dar, se kterým člověk přistupuje k té věci. Minimálně je to nějaký zájem a touha dělat tu danou věc. Kdysi jsem slyšel definici, že talent je jen procento a zbytek je ta práce, která nejde změřit. Ale když nedokážete něco definovat, nemůžete to změřit. Dívám se na to podobně. Víte, co chcete udělat, nebo možná nevíte a musíte hledat! Ale musíte to udělat a musíte si tím projít. Je to opravdu hodně práce.

5. Úloha (postavení, důležitost) výuky kresby na vysokých uměleckých školách?

Domnívám se, že z toho studijního typu kresby je figura nejsložitější a nejtěžší, protože člověk je nám bytostně nejbliž. Boris Jirků vždy říká, že kdybychom byli žáby, tak budeme kreslit žáby. A to si myslím, že je pravda. Ten kontakt člověka, který kreslí člověka, je vnitřní spojení v tom lidství. Kresba nás učí vidět. Neustále se konfrontuje s tím, co vidíte před sebou, ale také s tím, jestli jste schopni zaznamenat tu viděnou realitu správně. Většina lidí má tu schopnost (alespoň vnitřně) vidět výsledek, to znamená ten neúspěch. Protože neznám člověka, který by šáhnul na kresbu a měl hned napoprvé úspěch, takže toho neúspěchu je tam víc. A v tom je hodnota figurální kresby. Lidské tělo v sobě obsahuje nespočet vjemů a vizuálních znaků. Kdo se figuru naučí kreslit, dokáže poté nakreslit všechno. Pro studenty, kteří se zabývají formou, je kreslení naprosto nezastupitelný proces.

6. Je výuka figurální kresby na vysokých uměleckých školách nezastupitelná?

Je důležité se dívat na konkrétní obor či ateliér. Pokud bude designer navrhovat židli, ale nebude vědět, jak lidské tělo vypadá, tak možná vás ta židle nadchne, ale nebude se na ní dát sedět! Josef Kaplický vždy obdivoval design ryze praktických strojů, (například válečné zbraně a tanky) kde vůbec nerozhodovala estetická stránka věci! Ta totiž ve válce za vás nevyřeší vůbec nic. Chci tím říct, že estetika v designu pro mě není rozhodující. Nejsem designér, ale ta účelnost sama o sobě může být krásná. Výukou figurální kresby získáte alespoň základní informace o lidském těle. Argument mladých designérů, že kreslení nepotřebují, protože si tu židli vymodelují v počítači, je opravdu nesmysl. Dokud si na tuto disciplínu nešáhnou, tak ji neobjeví. Pokud se chce umělec zabývat figurou a vyjadřovat se v tom tradičním pohledu, tak se jí musí naučit kreslit. U figurálních malířů nebo sochařů není o čem diskutovat! Ti musí kreslit figuru pořád dokola a pokud to nestačí, tak se mohou zabývat anatomii, proporcemi nebo čímkoli jiným.

7. Platí podle Vás pravidlo, že je kresba důležitou součástí pro přijetí ke studiu na vysoké výtvarné školy? Ano, kresba je důležitou součástí!

Já jsem na tomto systému vyrostl a figurou jsem se vždy chtěl zabývat. Mě ta figura uhranula. Figura v prostoru, ve světle, její hmota, a to se pořád bavíme jenom o té materiální hodnotě. Ale člověk není jenom ta figura. Jezdil jsem na pitevnu, kde jsem viděl spoustu těl a nikdo z nich se tam jako člověk nechoval. Ta smrt to není sen, to nebyli spící lidé! Figurální kresba není jenom o těle, o kterém se bavíme. Je to i ten život! Když kreslíte živé modely, tak jste zkonfrontováni s tím celistvým člověkem, s tím životem.

8. Jaký to byl pocit být na pitevně a kreslit?

Do pitevny jsem jezdil pět let, minimálně jednou za měsíc a za celou tu dobu jsem si opravdu nezvykl. Měl jsem pocit, že medicí se na tento pocit už od toho prvního ročníku mnohem rychleji adaptují. Ale pomohla mi jedna věc a to, že jsem si připustil, že se to týká i mě a že mám nějaký určitý vyměřený čas. Smrt je součástí života. Nikdy jsem se ale nepřestal bát. V pitevně vidíte fyzikálii té smrti, ale ona ta smrt, to je ještě něco jiného.

9. Posunula vás tato zkušenost ve vaší umělecké tvorbě?

Určitě ano, z této zkušenosti těžím dodnes. Jednak mě to posílilo profesně, protože plastickou anatomii v současnosti vyučuji na několika vysokých školách. Díky tomu mám také srovnání ve výuce figurální kresby od Ostravy, Litomyšle, Plzně, Prahy, Bratislavy, Bánské Bystrice... A samozřejmě jsem viděl spoustu rozčarování. Svoji hloupostí a naivitu, se kterou jsem na pitevnu přišel.

To, že přijdete na pitevnu a začnete kreslit těla, neznamená, že se budete posouvat. Takto to opravdu nefunguje! Nejdříve jsem se musel naučit anatomii, nakreslit si alespoň schéma, odkud kam vedou všechny ty svaly a kosti. Teprve poté jsem se začal trochu orientovat ve složitosti lidského těla. Najednou jsem mohl kreslit, protože jsem věděl, co kreslím, a na tomto základu jsem mohl dál stavět. Kresba byla jednoznačně jediný nástroj, který jsem tam měl. A právě díky kresbě jsem získal veškeré informace, které dnes využívám ve své profesi. Dokonce i tu malbu, kterou dělám, stavím na kresbě.

10. Je výuka plastické anatomie pro studenty důležitá?

Ano, určitě je.

11. Charakterizujte průběh výuky figurální kresby na vysoké škole.

Studoval jsem na Akademii výtvarných umění v Praze v Ateliéru restaurování a poté jsem dva roky dělal asistenta Borisovi Jirků na Vysoké škole umělecko-průmyslové v Praze. Vždy jsem byl hodně zvědavý, a proto jsem se zajímal o všechny ateliéry jak na Akademii, tak i na Umprumce. Chodil jsem na klauzury a měl jsem povědomí o průběhu výuky každého pedagoga. Nejčastěji jsem navštěvoval Vladimíra Kopeckého, který kresbu v rámci svého ateliéru pěstoval. Vedle večerního kreslení měli jeho studenti ještě výuku figurální kresby. A to si myslím, že není úplně od věci, protože pokud vás učí kreslit pouze jeden pedagog, tak samozřejmě dochází k určitému zkreslení. Pedagog bude učit kresbu, tak jak ji umí, nemůže to dělat jinak. Proto je zapotřebí vyzkoušet více přístupů. Někdy k té figurální kresbě mohli jeho studenti přistoupit úplně volně bez konzultací, a to je veliké obohacení. Studenti nemusí být výukou figurální kresby tolik svázaní. To by byla pro ně myslím největší deviza, kdyby prošli moji studenti výukou figurální kresby a necítili se ničím svázaní. Já mám pocit, že některé studenty svým přístupem svazuji, protože to jinak neumím. Chci, aby ve figurální kresbě byly alespoň základní věci, a protože tady na univerzitě ve Zlíně není taková časová dotace pro výuku, někteří studenti se asi necítí úplně dobře. Dříve se na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně nevyučovala figurální kresba. Možná se na některém ateliéru občas kreslilo zátiší nebo portrét. Teprve s mým příchodem na tuto školu se zavedl tento předmět. Sjednotil jsme výuku kreslení na lidské tělo, protože figura je základ. A dnes učím kresbu téměř všechny ateliéry.

12. Jaký byl týdenní časový fond vymezený figurální kresbě při studiu na vysoké škole? Přípravku jsme coby studenti ateliéru restaurování na Akademii absolvovali po dobu tří let a večerní kresbu jsme měli povinnou jednou týdně. Časová dotace byla tři hodiny, a to je podle mě minimum. Já jsem chodil kreslit na všechny „večerňáky“, to znamená, že jsem chodil na večerní kresbu čtyřikrát týdně. Ale samozřejmě tam je hlavně rozdíl v té míře daru toho talentu. Někomu to jde opravdu rychleji, a někdo zase naopak rychleji vyhoří. Už v té době jsem si uvědomoval, že nechci být restaurátorem, pro mě figura znamenala útek k volnému kumštu.

13. Jaké byly pedagogické strategie vašich učitelů? Co byly jejich silné, a naopak slabé stránky? Já osobně nemám ten fundament, abych vás zastřešil nějakými teoretickými základy, takže můžu mluvit jenom ze své praxe. Čím je člověk dál, tak tím je víc sám. Ta samota je potom těžká, někdo ji nese dobře, někdo zase ne.

Kreslit jsem začal u velice nadaného výtvarníka Karla Holuba, který byl vyučený uměleckým kovářem. Právě on mě připravoval na talentové zkoušky na Akademii, kde jsem se dostal až na potřetí. Ještě bych zmínil pana Kalinu, který mě učil výtvarnou výchovu na gymnáziu. On byl první, který si mě všiml při kresbě figury a zeptal se mě, jestli nechci jít studovat na výtvarnou školu. Musel mít talent vidět ty lidi! V meziprostoru jsem studoval dva roky na škole restaurování v Litomyšli. Tam jsem poznal opravdu velkého kreslíře Bohdana Kopeckého, který byl strašný samorost, ale pro mě byl opravdovou legendou. U figurální kresby vždy záleží, kdo vás vyučuje. Já měl to štěstí, že jsem na výuku figurální kresby nezažil žádného hlupáka. Bohdan Kopecký mě řekl ke kresbě nejméně, ale nejvíce mě toho naučil. Jeho charakter a přístup mě opravdu dal nejvíc. Byl to strašný ras, ale na druhou stranu byl velmi lidský. S figurální kresbou jsem se dlouho trápil, bylo mi opravdu zle! Posouvat jsem se začal teprve ve chvíli, kdy jsem se chytil geometrické cesty. Při pohledu na kresby z tohoto období si uvědomuji, jak špatné byly. Dívám se na ně proto, abych nebyl moc namachrovaný. Bohdan Kopecký se nám moc nevěnoval a kresby s námi nekonzultoval, většinu spolužáku odehnal, až jsme v kreslárně zůstali pouze čtyři studenti. Ale jednou mi na schodech říká: „Ty, Petříčku, ty se trápíš. Já se u tebe příště zastavím.“ A už jen ten pocit, že mě oslovil jménem, že ví, jak se jmenuji. Druhý týden ke mně přišel a vysvětlil mi základy kompozice a ať se dívám na figuru jako celek. To mě opravdu nastartovalo! Ještě si pamatuji z výuky figurální kresby: „Petříčku, na to se vykašli, neděláme portrét.“ A pak si ještě pamatuji, jak šel kolem mě a poklepal mi na záda a já jsem věděl, že to je dobře. A největší vyznamenání pro mě bylo, že nám s kamarádem dal katalog. Ještě jedna věc, kterou říkám všude.

V ateliéru kresby byl veliký nepořádek a on do té kreslírny přišel a hned odešel a už se neukázal. My jsme vůbec nevěděli, co se děje a pak jsme si všimli vzkazu: „*Kdo se chce pokoušet o umění, musí mít napřed před sebou čistý stůl, vy pokušitelé tady máte jenom bordel.*“ A druhý týden naklizeno, ve dvou třech lidech jsme mu tam uklidili a zase to pokračovalo. Na konci studia jsem od něj dostal knihu, kde bylo napsané: „*Petříčku, až ti jednou ubydou síly, zastav se u mě.*“ A tak jsem toho využil, aniž bych měl pocit, že mě ty síly ubyly, a chodil jsem k němu na konzultace. Bohdan Kopecký byl velmi zajímavý člověk.

Další výrazný člověk byl pro mě profesor Jiří Lindovský, který vedl grafický ateliér na Akademii v Praze. Na přípravku jsem chodil k Zdeňku Beranovi, se kterým jsem si nesedl. On neměl rád moji práci a asi spravedlivě. Jednou mě dal hodnocení tři, což byla na Akademii hodně drsná známka, která mě srazila dole. Říkal, ať raději restauruji! Ale proč to říkám? Jednou při hodnocení byl v komisi profesor Lindovský, který se mě zastal a díky němu mi tu známku zlepšili, a to samozřejmě potěší někoho tak naivního, jako jsem já. A podruhé na večerním kreslení jsem měl vedle stojanu položenou malou lavírovanou kresbu. Lindovský šel kolem a říká: „*To je dobré.*“ Proto jsem si ho všimnul. Ohromné štěstí pro mě bylo dělat doktorát právě u něj. Pana Lindovského obdivuji jako kumštýře. Je vynikající pedagog, netlačí studenty do své cesty, ale pomáhá jim najít tu vlastní. To hledání je bolestivé a on ví, že to bolí, ale nenechává ty studenty utéct, když to bolí. Určitá tvrdost je zapotřebí a on si ji může dovolit, protože stojí na pevném základu. Jednou mi řekl: „*Uděláte si zkoušku z anatomie na anatomickém ústavu v Hradci.*“ V tu chvíli jsem si říkal, tak to vám teda pěkně děkuji, ale to jediné mi pomohlo! Právě na této škole jsem získal všechny informace o lidském těle a figurální kresba mě poté začala bavit. Pan Lindovský je pro mě opravdu velká osobnost.

Ještě nechci minout docenta Petera Oriška, který mi ke kresbě neřekl téměř nic. Jednou mi řekl, že se umím soustředit a mně to neskutečně pomohlo, protože sám bych si toho ani nevšiml. Já potřebuji ticho na práci. Jsem opravdu rád, že jsem měl možnost pana Oriška potkat.

Kvůli rekonstrukci kreslírny na akademii jsme začali kreslit také na pražské Umprumce, kde jsem se setkal s Borisem Jirků. Boris nám sice umožnil kreslit, ale současně nám dával hodně znát, že jsme z Akademie a že se máme ještě co učit. A to bylo to prostředí, které mi absolutně nevyhovuje. V kreslárně byl neustále hluk. První den jsem nedokázal udělat nic jiného než skicu! Tyto věci jsem postupně překonával a na kresbu jsem chodil dál. Jeho asistent byl Kryštof Krejča, který mi svým přístupem byl blíž. Po rekonstrukci jsem chodil na večerní kresbu dvakrát týdně na Umprumku a dvakrát na Akademii. Bylo skvělé zažít dva úplně jiné přístupy.

Na konci mého studia mě Boris Jirků nabídl, jestli bych mu nechtěl dělat asistenta? A Boris se dodneška směje, když jsem mu říkal, že si to musím ještě rozmyslet. Boris mě naučil opravdu hodně. Byl to první člověk, který mě seznámil s horizontem. Říkal mi: „*Pokud chceš u mě dělat, tak musíš mít po lokty ruce od kresby.*“ Od té doby jsem to už v životě neslyšel, tady to nikoho nezajímá, tady musíte mít akorát body v tabulce. Borise považuji za nejlepšího ani ne učitele, ale šéfa, co jsem profesně měl. Jsem rád, že jsem takového člověka měl možnost potkat.

14. Souhlasíte s názorem, že v minulosti byl dán výuce figurální kresby větší prostor? Asi ano. Já jsem měl to štěstí, že jsem studoval na restaurátorské škole v Litomyšli a na Akademii výtvarných umění v Praze v době, kdy byl rektorem Milan Knížák. Knížák je opravdu člověk, který neuhýbá a nebojí se bojovat. Má svůj názor a nebojí se ho říkat nahlas. Právě z tohoto důvodu je velice cenný. A velice cenný byl jako rektor na Akademii, protože tam dostal exkluzivní výběr pedagogů (Nepraš, Beran, Lindovský, Kokolia...) Už nikdy taková Akademie nebude! Dnes je na Akademii velký myšlenkový zmatek. A než se z toho zmatku dostane, to bude trvat dlouho a nikdy už taková Akademie nebude. Ale já jsem měl to ohromné štěstí, (a nejsem jediný, který to říká,) že jsem zažil Akademii v době, kdy se ke kresbě přistupovalo vážně. Když jsem začínal na Akademii studovat, byl tam pouze jeden konceptuální ateliér. Když jsem odcházel, tak to bylo půl na půl a dneska mám pocit, že jsou téměř všechny ateliéry konceptuální!

15. Jak hodnotíte výuku figurální kresby na vysokých školách v současnosti? Zhodnotit výuku figurální kresby můžu, protože jezdím s přednáškami plastické anatomie po celé České republice a i na Slovensko. Na školách je úroveň kresby v současnosti podobná. Obecně jde ale její kvalita dole. Nemyslím si, že by to bylo tím talentem, ale je to tím zmatkem. Na školách se dnes diskutuje, zdali se figurální kresba má vyučovat nebo ne! Pochyby o výuce kresby slyším neustále. A myslím si, že i právě díky tomu vznikl projekt Figurama. Největší míra o pochybnostech kresby je z neznalosti. Výuky figurální kresby se na školách tříští. Podle mě by výuka figurální kresby měla být povinná nejméně tři hodiny a minimálně ty dva roky. To nemusí být super kresba, ale ať se studenti dívají na tu figuru a snaží se ji zaznamenat, ať se jí snaží poznat. Domnívám se, že v Plzni má dnes Boris Jirků nejlepší výuku figurální kresby a že ji měl nejlepší i na Umprumce. Vznikl tady nový systém školství, který říká, že je nutné, aby větší procento mladé generace vystudovalo vysokou školu. Vůbec nedokážu pochopit tento způsob uvažování. Všichni křičí, že chybí učni, lidi řemeslníci, ale vždyť ti lidi by byli šťastnější v tom řemesle. Je to dané také počtem studentů a počtem škol. V České republice je v současnosti 67 středních výtvarných škol a na Slovensku ještě víc.

Za mě tady bylo osm až deset škol. A vysoké školy, dříve tady byla Akademie a Umprumka v Praze plus Vysoká škola výtvarných umění v Bratislavě, ale teď připočítejme ty designové ústavy jako je Plzeň, Ústí, Zlín, Brno, Ostrava... Plus pedagogické fakulty, které mají výtvarný obor.

Mám velkou obavu, že současný systém směřuje tam, kde to bylo za bolševika. A bude to ještě horší, to vám říkám jako sejčkař. Diletantismus se vkrádá na vysoké školy, které formují nové generace lidí a dokud to zase nepraskne, tak to bude boj. Protože tlak na ty tituly, na ty doktoráty a profesury je opravdu velký. Na vysoké výtvarné škole nemůžete učit, pokud nemáte doktorát. To považuji za průser. Něco jiného je to v medicíně, protože tam ten doktorát má pořád ještě váhu. Obraz můžete vyhodit nebo přemalovat, ale nového člověka nenavrhnete. Nikdo ještě člověka nevymyslel!

16. Co jste získal studiem figurální kresby na vysoké škole?

Je to předmět mého zájmu. Získal jsem v tomto oboru vzdělání a pokračuji v něm neustále. Samozřejmě jsou tady lidé, kteří jsou tak vyzrálí, jsou to tak velké osobnosti, že dokážou být bez té školy. Takových lidí je mraky. Pro mě to vzdělání bylo důležité.

17. Jaká je současná situace ve výuce figurální kresby na vysokých školách, k jakým změnám došlo? V současnosti cítím od studentů nezájem. Za mých studijních dob jsme měli přípravku, kde jsme měli figuru pořád celý týden po dobu tří let plus to večerní kreslení! To bylo správné nastavení. Jak to je dnes, netuším, ale doufám, že stejně. Akademie byla exkluzivní škola, dopoledne se pracovalo na ateliéru, odpoledne nějaké teorie a poté ještě večerní kreslení. Každý rok bylo méně zkoušek, a to bylo perfektní, z přípravy se student přelíval do kumštu. Tento systém nevznikl sám náhodou. Vznikal po generace a ta sktruktura byla ideálně nastavená.

18. Mají dnešní studenti lepší podmínky pro výuku kresby?

Nejlepší podmínky na kresbu byly a pořád ještě jsou na Akademii. To nebylo jenom o večerním kreslení, my jsme kreslili figuru pořád! První pololetí ve škole jsme jenom kreslili figuru, teprve až poté byla socha a malba. Figurální modelování jsme střídali až ve druhém semestru, ale vedle toho jsme pořád kreslili. Podmínky má každá škola jiné.

Výukový řád na vysokých výtvarných školách se bohužel rozdělil na bakalářský a magisterský stupeň. Studoval jsem v 90. letech na Akademii výtvarných umění v Praze, kde je studium na šest let v kuse. Samozřejmě také tam probíhaly diskuse teoretiků, kteří podporovali rozdělení na bakalářský a magisterský stupeň.

K tomuto rozdělení naštěstí nikdy nedošlo. Měli obavu, že tento systém výuky nebude kompatibilní se světovými školami. Opak je pravdou. Akademie výtvarných umění v Praze se řadí mezi nejprestižnější školy v Evropě. Z mého pohledu rozdělení na bakalářský a magisterský stupeň není na uměleckých školách potřeba.

19. Ovlivňují tyto podmínky míru talentu současných studentů?

To ne, protože talent je daný a když to jde, tak se rozvíjí. Nevím, jestli se talent zvětšuje nebo snižuje. Zvětšují se ty jeho možnosti. Pořád je to dar. Kumšt je milost.

20. Vnímáte rozlišnost kresby podle paměti, fotografie či živého modelu?

Ano vnímám. Ve své práci fotografii nepoužívám a ani ji nechci používat. Podle paměti můžete kreslit jen to, co máte natrénované podle skutečnosti. Kreslení podle paměti není jako skládání mozaiky na počítači. Paměť funguje na základě smyslů. Okamžiky, které prožíváte, se do vás zapisují. A když něco prožíváte intenzivně, tak se to do vás zapíše hlouběji. Paměť je výborná záležitost. Pan Lindovský mi vždy doporučoval, ať kreslím z paměti. To abych si ověřil to, co vím. Protože to, že umíte nakreslit figuru podle modelu, ještě neznamená úplnou jistotu. Ale pak je ještě něco jiného – podvědomí. To je taky paměť. Je to intuice. Je to něco, z čeho tvoříte. Ta kresba vás jednak učí vidět přímo figuru, ale ona vám taky otvírá oči. Najednou se jinak díváte na to, co nakreslíte. Člověk tou kresbou něco odráží a ta citlivost proto vidění se zvětšuje.

21. Mohou nová média ovlivnit vývoj kresby?

Nová média určitě nikoho nenaučí kreslit. V počítači je to všechno jenom o napodobování. Všechny ty reklamy, plakáty a grafiky se dnes dělají horkou jehlou. Já mám pro to slovo sterilita. Pokud nebudete žít z té formy vidění, tak se z toho stane sterilní umění. Tak to na mě alespoň působí.

22. Má klasická kresba naději na přežití v konkurenci nových médií?

Určitě ano. Počítač není pro kresbu absolutně žádná konkurence. To je úplně jiný svět. Počítač může kresbu pouze napodobovat. Výslednou kresbu můžete vytisknout na papír, ale vždy to bude jenom náhražka. Tradiční kresba se zkrátka nedá napodobit. Ten tisk může ošálit laika, ale nemůže napodobit výstavu obrazu.

23. Má kresba něco, co nemají nová média?

Nevím, co chybí novým médiím, ale při pohledu na studenty, kteří kreslí v tabletech nebo na počítači, nevidím nic pozitivního. Oni pouze kresbu napodobují a nedávají jí žádnou přidanou hodnotu. Žijí pouze v datech, pokud něco chtějí, musí to vytisknout. Ale já kresbu vytisknout nemusím!

At' už kreslím figuru nebo zátíší uhlem či tužkou na papír, tak mám okamžitý záznam toho, co kreslím. Čím více se budu pohybovat po tom objektivnějším základu, tím budu možná sdílnější i druhým lidem. Některé věci můžou být i obecné. My jsme každý tak individuální, ale některé věci nás spojují. Nedokážu říct, že počítač je špatný, protože to já vůbec nevím. Kresbu v počítači nedělám a dělat nebudu. Nesnáším to. Uhel a tužku, to mám rád, to je mně velmi příjemné. Nemám rád suchý pastel, ale vezmu ho stokrát radši do ruky než tablet. Ale hlavně proč mám napodobovat, když to můžu dělat přímo. Proč mám napodobovat krásu, když tu krásu můžu rovnou mít.

24. Úloha (postavení, důležitost) kresby v historii lidstva?

Kresba je první výtvarný záznam.

Kresba má minimálně 20tisíc let a do dneška se kreslí.

Kresba byla vždycky součástí historie. O tom, že kresba zůstane, že bude, o tom vůbec nepochybují! Ten počítač je úplně jiný svět. Tu kresbu nemůže nikdo vystrnadit. Děti nikdy nepřestanou kreslit. Kresba nikdy nezmizí.

25. S jakými problémy se při kresbě studenti potýkají nejčastěji?

Vezmu to ze svého postupu, jak tu kresbu učím. Kreslíme figuru na velký formát v životní velikosti. Je to sice náročnější, ale ten, kdo zvládne velký formát, tak zvládne jakýkoliv jiný. Po studentech chci, aby se trefil do formátu, aby uměli nakreslit figuru celou a aby ji měli v proporcích. To jsou základní věci, se kterými studenti mají problémy. Dále je to samozřejmě perspektiva, kterou nás naučila renesance.

Mám pocit, že současní studenti jsou zodpovědnější a pragmatičtější, než jsme byly my. Nepřišla horší generace, pouze je mnohem více zatížená! A je tam cítit více strachu o budoucnost. Jak to bude dál?

26. Váš vztah k výuce kresby z pozice pedagoga (pozitiva/negativa)?

Negativní je ten systém, který tady přišel. To snižování úrovně vzdělání a zbytečně moc studentů v ateliérech! Ti slabší studenti vytvářejí na škole špatné ovzduší, nepracují a vlastně ani neví, proč tam jsou! Kazí morálku toho ateliéru, stahují ty dobré studenty dolů a je to kontraproduktivní.

27. Zastáváte názor, že by při současné výuce figurální kresby na školách mělo dojít k určitým změnám? Nedokážu posoudit, jaká je současná situace ve výuce figurální kresby na vysokých školách. Vždy když se na některé škole obje-
vím s workshopem plastické anatomie, tak jen sleduji, co se tam děje...

Přijde mi, že ta časová dotace je obecně stejná a že se snižuje. Já osobně bych tu dotaci zvýšil! Vycházím z toho modelu Akademie a Umprumky, protože to jsou dva modely, které fungovaly a podle mě nikdo nevymyslí funkčnější systém. A mám pocit, že ty školy k tomuto postupně dospívají. Dle mého je Umprumka hloupá, že si tento systém rozbila! Možná by se na těch školách mohlo učit více o barvě, světlu a stínu. Také by vůbec nebyla na škodu výuka o kompozici.

28. Proč se na Umprum v Praze upouští od výuky figurální kresby?

Mám obavy, že tam ještě doznívá trošku revoluce poté, co odešel Boris Jirků... Někteří lidé měli pocit, že za Borise probíhala výuka špatně. Výsledek jejich práce považují za degradaci té školy. Pokud bude chtít být pražská Umprum zase veliká, tak studentům vrátí klasickou výuku figurální kresby. Je nutné vybavit studenty nějakým fundamentem, který je sice náročný a zvládnou ho jenom ti nejlepší, ale pražská Umprum je výběrová škola a na tom fundamentu se dá z hlediska formy stavět.

29. Jaké byly přínosy přípravných ročníků?

Přípravné ročníky vnímám jako velmi důležité, protože srovnají ročníky a studenty. Po třech letech se teprve stávají studenti partnery pedagogů. To jsem nevymyslel já, ale jeden italský profesor filozofie. Dříve na filozofických fakultách byla dvouletá příprava, kde ti studenti museli nejprve načíst spoustu knih a naučit se základům, teprve poté mohli komunikovat s pedagogy. Systém přípravných ročníků se dnes bohužel ztrácí. Na Akademii mají pořád přípravku a toho si cením.

30. Myslíte si, že se v budoucnu zruší ateliéry?

Dnešní doba k tomu spěje. Existují tady takové zvláštní molochy... Vedoucí ateliérů se střídají pořád dokola a pak je opravdu těžké udržet náplň a obsah toho ateliéru. Ateliér nemůžete podle mě vybudovat dříve jak za 4 až 5 let. To nelze, protože si představte, že máte prváky, které musíte vychovat minimálně jednu generaci. A to je alespoň pětileté vzdělání.

Ať je taková škola, kde si všichni můžou vyzkoušet všechno, ale nevidím to jako plus, protože když někdo není namočený v malbě, tak se v té malbě nikam nedostane. Mně trvalo deset let, než jsem získal nějakou jistotu, že výsledek nebude úplný průser. Ale během těch deseti let jsem zažil tolik proher, výkyvů a ponaučení.

31. Jak vnímáte projekt Figurama?

Figurama se snaží podržet velikost figurální kresby na školách a vůbec dát najevo, že existuje! A vzít trošku vítr z plachet některým pochybovačům. Jak říká pan Ludovít Hološka, je to vynikající srovnání pro studenty. Ukažte mi dvacetiletý projekt zaměřený na figurální kresby a sochy na minimálně středoevropském prostoru. Neexistuje takový projekt! Figurama je opravdu fenomén.



Obrázek 82: Radek Petříček, kresba



Obrázek 82: Radek Petříček, kresba



*Obrázek 84:
Karel Pokorný*

30. doc. akad. mal. Karel Pokorný

Výtvarník a pedagog Karel Pokorný se narodil v roce 1952 ve Znojmě. V letech 1971–1975 studoval na Střední uměleckoprůmyslové škole v Brně. Poté ve studiu pokračoval na Akademii výtvarných umění v Praze (1979–1985), obor malířství pod vedením prof. Jana Smetany. Pedagogicky působil na Střední průmyslové škole textilní v Brně (1986–1989), dále na Střední škole uměleckých řemesel v Brně (1990–1992), Vysokém učení technickém v Brně (2000–2007) a poté na Fakultě architektury Českého vysokého učení technického v Praze, kde vedl v letech 2008–2014 Ústav výtvarné tvorby. Karel Pokorný je autorem projektu Figurama a Nonvizuál.

„Jeho autorské dílo reflektuje vjem krajiny vytvářením vizuálního komunikačního prostoru pro barevné vyjadřování. Personifikuje figuru do předmětnosti a symboliky vztahů. Modifikuje kresebnost prostřednictvím kovu, keramiky a skla k prostorovému vyjádření.“³⁸

³⁸ Karel Pokorný. *Akademický malíř – Znojmo. Info.* [online]. Znojmo, 2018 [cit. 2020-07-16]. Dostupné z: www.karelpokorny.cz/karel-pokorny.

Kategorie kresby není jednoznačná a časový posun to potvrzuje v proměně názoru co a jak chápat, hodnotit, provádět, a hlavně čím záznam provádět. Digitalizační invaze do výtvarného prostoru způsobila změnu, kdy kategorie kresby se stává spíše otázkou. Nastává doba s novým problémem proč kreslit. Technizace dětské zábavy digitalizací her implantuje do jeho mysli fenomén náhradního provádění, kdy motorika člověka se omezí na poklep klávesnice a posun myši.

Zde bych teprve začal uvádět termín talent. Ten zvláštní vrozený předpoklad tvůrčí inklinace do oblasti specifického vyjadřování prostřednictvím právě zmiňované kresby. Díky rozevření škály vyjadřovacích prostředků se dozvídáme, kdo je ochoten vyjádřit se pomocí jím zvoleného média. Lidská populace má velmi málo jedinců schopných své vyjádření reprodukovat. Volba způsobu vyjádření nám o takovém jedinci dá informaci, kdo to je. Když zvolí kresbu, jsme schopni analyzovat jeho důvod, kvalitu, techniku, co má naučeno a co je mu vlastní, proč kreslí, pro koho kreslí, hloubku jeho zájmu a jeho osobnostní potenciál.

Tím chci sdělit, že ten, kdo zvolí počítač pro své vyjádření, není diskvalifikován z pohledu talentu. Pouze si vybral jiný prostředek svého vyjádření. Ten, kdo zvolil kresbu, potvrdil svou orientaci oproti minulé době bez počítače, kdy možnosti technického parku byly značně užší. Kresbě se vlastně nedalo vyhnout. Bez ohledu na to, jestli to umí lépe, nebo hůře, musel ji používat.

Došlo k očistě kresby, díky snadnosti jejího nahrazení digitální technikou. Kresbou se nyní vyjadřují pouze její vyznačiči, ti, co ke kresbě inklinovali dostatečně silně, aby své vyjádření nesuplovali jiným médiem. Dostáváme se k problému multimediální doby. Ta nastoluje mezioborové fúze, které směřování vyjadřovacích prostředků potřebují. Tím si ujasníme termín kreslíř. Vedle něho býval technický kreslič, kterému PC spadl přímo z nebe.

1. Jaký byl vývoj a role kresby ve vysokoškolském prostředí v České republice a Slovenské republice v 2. polovině 20. století až po současnost? Zjednoduším úvahu na Československo, kde 2. polovina 20. století měla plynulou návaznost na tradiční řemeslný požadavek, jak znalosti, tak schopnosti kreslit i figuru. Vysoké výtvarné školy v této zemi byly tři. Dvě v Praze a jedna v Bratislavě. V programu výuky se příliš nelišily. Rozdíl byl v personálním obsazení, chodilo se za profesorem pro svobodné umění nebo za profesí v případě užitého umění. Kresba, hlavně figurální, byla součástí přijímací talentové zkoušky. Již to byl signál, že se bude pokračovat v celé šíři studia v kresebném zdokonalování ve všech oborech bez rozdílu. A to do té míry, že většinou nebylo nutné práci podepsat, ale bylo k poznání autorství ve výsledku kresby.

2. Platí podle Vás pravidlo, že je kresba důležitou součástí pro přijetí ke studiu na vysoké výtvarné školy? Kresba pro přijetí ke studiu na vysokou výtvarnou školu je v minulosti ano. Ale nyní ve velké škále škol, které ovšem jsou vnímány jako vysoké spíše umělecké, je odpověď nejednoznačná. Záleží na výukovém programu akreditovaném pro specifické obory. Ty z nich, které pracují pouze s mediem PC digitalizovaného vyjadřování, to nepotřebují. Ten požadavek se dá naplnit pouze pro určité obory, které škola vyučuje. Pak ale není správné mít jednotné paušální přijímací zkoušky.

3. Souhlasíte s názorem, že v minulosti byl dán výuce figurální kresby větší prostor? To, že v minulosti byl dán výuce figurální kresby větší prostor není názor. To byl fakt, který byl nastaven tak, že na Akademii výtvarných umění v Praze bylo možné navštěvovat figurální kresbu kromě vlastního rozvrhu studenta v dalších dnech večerního kreslení. To je i bod 13.

4. Jaké byly přínosy přípravných ročníků?

Přípravku jsem absolvoval, pro kresbu byla důležitá pro soustředění se na jeden způsob vyjádření a to kresbou během dvou semestrů. Dokonce klasifikace byla až na konci druhého semestru, abychom se nerozptylovali kvůli známce.

5. Co jste získal studiem figurální kresby na vysoké škole?

Potvrzení vlastní orientace. Figurální kresba je dobrým motivem k rozprostranění při hledání výrazu výtvarného sdělení.

6. Věnovali jste se kresbě i ve svém volném čase mimo výuku?

Kresba ve volném čase je úsměvná formulace. Volný čas v rámci profese není, buď se autor věnuje tvůrčímu problému bez ohledu na čas, nebo nepracuje a pak dělá něco odvislého od své profese. Jestli volným časem myslíte zábavu, tak svou práci se také bavím.

7. Jaký typ kresby Vás přitahoval, co Vás inspirovalo?

Inspirace v kresbě je těžko proveditelná, každý máme odlišný manuskript, to je při kresbě stejné. Kopírovat jak staré mistry nebo současníky nedává smysl. Pouze pro restaurátory je to dobré cvičení v rámci studia. Něco jiného je motiv, který pro kresbu je klíčový.

8. Co je to kresba? Dá se kresba definovat, případně jak?

Kresba je koncept mého naturelu. Absolutní definice by sklouzla do lékařské vědy. Každý má jiný důvod kresbu provádět, a to ji poznamená. Nemůžeme hledat poučku pro školy, co je to kresba, když potřebujeme vyjádřit její nepostižitelnost, a přitom ji vidíme.

9. Co pro Vás kresba znamená?

Kdyby pro mne kresba neměla význam, odpověděl bych na většinu otázek popisem techniky.

10. Je možné kresbu naučit?

Učit kresbu řemeslnou cestou je v pořádku. Těm, co kresbu necítí, dodá prováděcí jistotu. Těm rozhodnutým pěkně zamotá hlavu, aby se z toho vymotali po letech a pak zase spadli do nejistoty. Je to cesta do světa samoty, ve kterém kromě autora můžeme zabloudit.

11. Úloha (postavení, důležitost) kresby v historii lidstva?

Eroze nám nedovolí pozorovat prapůvodní tvůrčí projevy v plné kvalitě. Proto je kresba mezi tím málem zachovaného tak dominantní. Ale možná byla, my však nevíme, jaký měla význam, a tak se domýšlíme a doufáme v naši neomylnost.

12. Preferujete při své práci klasickou kresbu nebo upřednostňujete nové techniky? Klasickou kresbu a nové techniky jsem spojil. Nakreslený figurální motiv scanuji, převedení do křivek kresbu digitalizuje, a to umožní další využití v prostorové podobě.

13. Má kresba něco, co nemají nová média?

Rozdílnost v provádění klasickou kresbou a počítačovou technikou je v odlišném nástroji. Výsledkem je organická kresba proti konstruktivistické. Obě mají své vyznavače, více méně schopné tvořivě se vyjadřovat.

14. Má klasická kresba naději na přežití v konkurenci nových médií?

Již jsem v jedné úvaze o kresbě v katalogu Figuramy označil klasickou kresbu za ponornou říčku. Vždy se někde ztrácí a pak nečekaně zase vystoupí na povrch. Kresba má do budoucna naději.

15. Jaké jsou možnosti a využití kresby v budoucnosti?

Zatím byla kresba předvojem nových technologií. Programátoři a konstruktéři počítačových programů reagují na požadavky trhu. Příkladem jsou prostorové barevné grafické efekty Viktora Vasarelyho. Před třiceti lety grafický program pro podobná řešení neexistoval. Dnes je samozřejmostí deformovat plochu pomocí počítačových programů, včetně písma. Jestli bude klasická kresba dále jako první, nebo digitalizace inspiruje klasiku, je do budoucna otevřená, obojí je možné. To je i bod 28.

16. Jaké nástroje ke kresbě používáte?

Klasická kresba si vyžaduje klasické nástroje, jinak nemůžeme mluvit o klasice.

17. Jaké uplatnění a postavení má kresba ve vašem oboru?

Je nositelem obsahového sdělení. Určí formální stránku projevu pro vyjádření autorského názoru, jak zpracovat motiv.

18. Váš vztah k výuce kresby z pozice pedagoga (pozitiva/negativa)?

Výuka kresby vyžaduje osobní kontakt studenta s pedagogem. Bez toho se jedná o výuku podle příručky. To má na výsledek klíčový vliv. Korektiv během práce ušetří spoustu času k dosažení požadovaného výsledku. Osamostatnění je na konci celého bloku výuky a je pedagogickým cílem. Výukové provádění formuje kreslírovo myšlení. Špatné vedení výuky způsobí nenapravitelné škody a mnohdy odklon zájmu od oboru.

19. Charakterizujte průběh výuky figurální kresby na střední škole a vysoké škole. Rozdíl ve výuce studenta středoškoláka a vysokoškoláka je v jeho připravenosti. Tím je i chuť pracovat. U středoškoláka je nutné vychovat návyky k tvořivosti. Většina vysokoškoláků je má, když se rozhodli ke studiu tvůrčího oboru. Tichým přáním učitele je nedostat pokaženého žáka. Těžko se odstraňují zafixované chyby. To dokáží některé špatně vedené základní umělecké školy nebo kurzy pro veřejnost laicky prováděné pro zisk. Ve své praxi jsem si stanovil upravené rčení „*škola hrou, ale studium prací*“.

20. Co kromě talentu je podle Vás nutné ke zrodu kvalitní kresby?

Kromě talentu jsou důležité volní vlastnosti, svým způsobem jak u studenta, tak pedagoga. Laxní přístup má odpovídající výsledek. To je lepší nepracovat, pokud nejsou nastaveny správné podmínky, které jsou předpokladem správného výsledku.

21. Jaké byly pedagogické strategie vašich učitelů? Co byly jejich silné, a naopak slabé stránky? Silná stránka mých pedagogů byla jejich osobnost. Slabostí jejich výuky byla imunita ke komerčnímu využití díla. Odběratel neměl v jejich zadání místo. Šlo jim pouze o čistou tvorbu.

22. Jaká je současná situace ve výuce figurální kresby na výtvarných školách, k jakým změnám došlo? To jsem zmínil v úvodu, podle nastavení školního programu může být figurální kresba v rozvrhu zrušena jako nepodstatný element. Naopak jiný program může figurální kresbu upřednostnit, a dokonce ji nastavit do finalizace studia spíše výjimečně.

23. Jaké je postavení a význam výuky figurální kresby ve vysokoškolském prostředí v České republice a Slovenské republice v 21. století? Problematice tohoto bodu jsem se věnoval 17 let založením projektu Figurama. Přerostl do mezinárodní podoby, kde získal velké renomé. Nečekal jsem, že by mohl přijít likvidační atak z vlastních řad, stalo se. Zahraniční partneři toto nechápali, já také. Dokumentem jsou vydané katalogy ke každému ročníku Figuramy od roku 2001.

24. Vnímáte rozlišnost kresby podle paměti, fotografie či živého modelu?

Kresba podle živého modelu je nenahraditelná pro výuku. Kresbu podle fotografie považuji za škodlivou. Kresba podle paměti je kýžený výsledek výuky a je nezbytná pro výtvarnou praxi.

25. S jakými problémy se při kresbě studenti potýkají nejčastěji?

Hlavní problém při studiu figurální kresby je nedočkavost. Výsledek je na konci. Ten se někdy dostaví opožděně, záleží na studentovi, jak si nastaví studijní program. Jestli je schopen si zajistit pracovní podmínky pro kresbu aktu i privátně.

26. Jak hodnotíte výuku figurální kresby v současnosti?

Pokud se současná výuka figurální kresby prezentuje, vykazuje známky kvality erudovaného pedagoga, většinou.

27. Mají dnešní studenti lepší podmínky pro výuku kresby?

Vzhledem k rasantní výstavbě nových školních areálů dochází i ke zlepšování podmínek pro ateliérovou kresbu. Ale ne vždy je dosaženo kvality staré budovy Akademie výtvarných umění v Praze.

28. Co Vám výuka kresby přináší? Jaké emoce při ní prožíváte?

Bez emocí nedává výuka smysl. Jsou hybatelem na obou stranách učebního pole.

29. Ovlivňují tyto možnosti míru talentu současných studentů?

Podmínky talent neovlivní, pouze práci kreslíři příjemní. Kreslit se dá i ve sklepech, když je silný motiv. Ovšem trvale se to může negativně projevit. Posun k lepšímu je důležitý průvodní jev ve výtvarné praxi.

30. Zastáváte názor, že by při současné výuce figurální kresby na školách mělo dojít k určitým změnám? Změny se dějí pořád. Ve školství se neustále vyměňují studenti. Proto dochází ke změnám průběžně, nepozorovaně. Každá škola ráda zlepšuje. Nebude proti sobě trvat na zastaralé výuce. Generační výměna se děje soustavně a nový kantor má nový názor, co a jak provádět. Chybou je, když to vedení nepostřehne, provádí změny bezdůvodně, jen aby se zdánlivě něco nového stalo a přitom výsledek je horší. O tom se už nemluví a přitom je velmi důležité znát slabiny, vidět chyby a nelhat si, jak je všechno zdařilé.

„Kresba obsahuje paměť, která čistí zobrazovaný objekt. Nezobrazí detaily a jde k podstatě pro záznam informací jako pohyb, výraz, charakter tvaru, gesta, hmoty, nebo funkce těla. Zapomínání odstraňuje zbytečnosti, které nic neřeší a odumřou jako tělesnost a biologická fáze osoby. Naopak vytváří to, co má zůstat jako určitý otisk její přítomnosti. Jde tu o nacházení, konstatování, vztah nebo výpověď souhrnného poznatku.“³⁹ píše Karel Pokorný v katalogu Figurama 2014.



Obrázek 85: Karel Pokorný,
Šatov, 2003



Obrázek 86: Karel Pokorný,
Hradiště I., 2010

³⁹ Karel Pokorný. *Akademický malíř – Znojmo. Info.* [online]. Znojmo, 2018 [cit. 2020-07-16]. Dostupné z: www.karelpokorny.cz/karel-pokorny.



*Obrázek 87:
Václav Rodek*

30. MgA. Václav Rodek, ArtD.

Výtvarný umělec Václav Rodek se narodil v roce 1976 ve Frýdku Místku. Mezi léty 2003–2008 studoval na Fakultě umění Ostravské univerzity v malířském ateliéru profesora Daniela Balabána, kde dodnes působí jako odborný asistent. V letech 2011–2015 studoval doktorské studium na Vysoké škole výtvarných umění v Bratislavě. Ve své malířské tvorbě osciluje mezi abstrakcí malířského gesta a zobrazením.⁴⁰ Věnuje se také kurátorské činnosti.⁴¹

⁴⁰ *HYB4 (kampushybernska). Výstava. Václav Rodek: „Resonance demorfy“ [online]. 2020 [cit. 2020-10-30]. Dostupné z: www.kampushybernska.cz/kontakt.*

⁴¹ *Česko-anglický katalog k samostatné výstavě Václava Rodka: RODEK, Václav, Daniel BALABÁN, Tomáš KOUDELA a Ivan MOTÝL. Nadir je se mnou – Šest témat Václava Rodka. Ostrava: Ostravská univerzita, 2019. ISBN 978-80-7599-128-7.*

1. Co pro Vás kresba znamená?

Co se týče výtvarného umění nebo umělecké činnosti je to jedna ze základních schopností, která by měla patřit k vybavení téměř každého umělce. Samozřejmě, že v dnešní době může autor tuto schopnost nahradit nebo obejít technologiemi. Podstata této činnosti však má pro umělce tvůrčí hodnotu. Převod z trojrozměrného prostoru do dvou rozměrů plochy vyžaduje zkušenost a ta vyžaduje čas. Ten vyžaduje soustředění. Tato schopnost se stává pro současné umělce méně podstatnou, takže se k ní musí sami nutit a vytvořit si k ní vztah. Kresba má pro mě ještě jednu zásadní hodnotu, a to je její převod ve znak a dále v písmo. Převod informace do písma procházelo vývojem od zkratky, piktogramu a dále v písmo. Tím se naplňuje podstata kresby pro civilizaci a kulturu.

2. Co je to kresba? Dá se kresba definovat, případně jak?

Kresba je v podstatě převod trojrozměrného objektu na dvojrozměrný. Přenos vnímané informace do vizuálně stabilní podoby. A je to svým způsobem i práce s iluzí, kterou kresba vytváří. Samozřejmě jinak je to se znakem.

Rozdíl je i mezi tím, jak vnímáme kresbu my z perspektivního hlediska, z iluzivního vytváření prostoru a jak ji pojímá například tradice východní, to znamená Japonsko, Čína a podobně, kde je kreslený objekt postavený na vizuální zkratce, která má vazbu ke kaligrafii. Kresba probíhá ve stavu uvolnění, který vyžaduje trénink.

3. Je možné kresbu naučit?

Určitě je možné kresbu naučit, ale je to o úrovni. Záleží, jak daleko chce student kresbu přijmout. Je dost podstatné, jestli má ten, kdo se jí učí, zájem základní principy přijmout, nebo chce jen splnit požadavky předmětu a jestli je potom chce ještě rozšířit. Já vidím kresbu ve dvou úrovních. První je forma učení a forma zachycení reality a druhá je iluzivní formování toho, co tvoříme. To znamená, že opravdu kvalitní umělecká kresba probíhá v úrovni, kdy kreslíř má dostatek zkušeností, aby mohl formu viděného upravovat, přetvářet, tvořit. Podstatné však je, jestli se chce člověk vnitřně kresbu naučit. Jsou případy, kdy prostě skutečný zájem není, pak je to zbytečná práce. A samozřejmě musí mít také kreslíř haptickou vybavenost, musí mít ruku vlastně takříkajíc k tomu nastavenou.

4. Co kromě talentu je podle Vás nutné ke zrodu kvalitní kresby?

Talent je nutný právě k té druhé fázi kresby. Ale v zásadě pokud člověk vnímá prostor a naučí se geometrii a je schopen pochopit logiku věci, zpočátku talent ani tak nepotřebuje. Ve výsledku to sice nevypadá úplně přesvědčivě, ale ten základní princip se dá dosáhnout. Talent už je nutný k vytvoření kvalitní kresby. Přesunutí zážitku tvorby na diváka je iluzionismus, nebo jinak kouzlení.

5. Význam (postavení, důležitost) výuky figurální kresby na vysokých uměleckých školách? Tak v současnosti se na některých školách objevuje trend, že se na výuku kresby neklade takový důraz. Je to spojeno s vývojem nových současných uměleckých odvětvích, které už nejsou nutně postaveny na klasických řemeslných základech. U těch klasických, to znamená socha, malba a podobně, je kresba rozšířená a oblíbená. Úloha kresby v souhrnu současného umění tím trochu klesá. V grafice se kresba dá obejít, dá se třeba počítačově upravit. V intermediálních odvětvích je vyloženě kresba vytlačena na okraj. Ale je paradoxní, že znám spoustu umělců, kteří jsou z intermedií a kteří třeba na střední škole měli vůči kresbě dost špatný vztah, a nakonec se z nich stali dobří kreslíři. Sice jsou bez základu, ale nahrazují to intencí a jsou schopni kresbu posouvat zase jinak.

6. Je důležité, aby se figurální kresba stále učila na vysokých uměleckých školách? Ano, ale úloha kresby má pro jednotlivé segmenty umění jiný význam. Třeba v malbě je to jiné než v soše. Malba má jinou konstrukci prostoru, která je postavena na barevné kompozici, stavbě, a tam se dá kresba nadstavit. Znam malíře, kteří dokážou obraz namalovat bez toho, že by klasickou kresbu vlastně vytvářeli. Ale tím mám na mysli kresbu v tom základním principu, to znamená v nebarevném provedení. Jinak to celkově má význam pro rozšíření schopností umělců.

7. Jaký byl vývoj a role kresby ve vysokoškolském prostředí v České republice a Slovenské republice v 2. polovině 20. století až po současnost? To určitě nedokážu zhodnotit, já to můžu popsat tak ze dvou dekad, v podstatě od doby, kdy jsem studoval až po současnou dobu. Co se týče vývoje, tady je to spíše sestupná tendence, i když díky přesvědčení studentů začíná být znovu o kresbu celkem velký zájem. Kresba se také osamostatnila v umělecký obor a to je pozitivní.

Studenti k nám před pár léty chodili lépe kreslířsky vybavení. Střední školy jsou v podstatě rozděleny na ty, co jsou považovány za prestižní, to znamená, jsou tam většinou učitelé, kteří dokážou kresbu předat, potom jsou víceborové a tam je kresba jenom v základu. V poslední době se snížila připravenost kresby i u prestižních škol a k nám z nich chodí studenti, kteří o kresbu nemají zájem. Musíme je v začátcích motivovat a to je práce navíc. Také se potýkáme s problémem, že studenti na středních uměleckých školách se přizpůsobí požadavkům učitelů a jenom formálně plní úkoly. A pak jsou studenti s opačným problémem. Kresbu mají naučenou velice dobře, ale nechtějí ji rozšiřovat. Mají pocit, že ji zvládl. V předmětu, ve kterém vyučuji, což je speciální kresba, se zaměřujeme na to, aby se student naučil pojímat více druhů kresby. Podstatné je pro nás, aby student přijímal i další možnosti a pak si vybral.

8. Co to znamená speciální kresba?

Na Fakultě umění Ostravské univerzity je obor kresba samostatný studijní program. Ten má pod sebou Josef Daněk a Libor Novotný. Ta je zaměřena jako specializace kresby a je pod Katedrou grafiky. Já vyučuji speciální kresbu, která je pro všechny obory a je zaměřena na to, aby byl umělec schopen používat kresbu jak pro svůj obor a uměl si ji rozšířit. Může se jí věnovat i zájmově. Speciální kresba není specializace. To znamená, nejsme zaměřeni na to, aby kresba byla nutně nejdůležitější, ale aby byla využitelná.

9. Tato speciální kresba je povinná pro všechny studenty na Fakultě umění Ostravské univerzity? Ne úplně. Do nové akreditace byla jako čtyřhodinový blok pro první a druhý ročník povinná. Teď je povinná v prvním ročníku téměř pro všechny studenty, ale jsou z toho vyjmuti studenti, kteří studují kresbu, takže nemusí vlastně dělat speciální kresbu, a potom jsou to fotografové. Ti pracují s tak rozdílným médiem, že kresba pro ně není relativně podstatná, ale je zajímavé, že ke mně chodí i fotografové, kteří si ji napíší jako volitelný předmět. A v druhém ročníku se výuka zredukovala na volitelný předmět, což znamená, že si ji studenti můžou vybrat. Ale stejně mám zkušenost s tím, že v druhém ročníku jsou většínou studenty klasických médií a studenty, které to opravdu zajímá.

Popíšu profil speciální kresby. Co se týče speciální kresby, tak je zaměřena na to, aby se student mohl utkat s fenoménem kresby a použít ho pro svůj obor. Student, co dělá sochu a zajímá ho, jak vlastně kresbu využít, tak se ho snažím vést k objemové kresbě, grafiky ke grafické atd., ale snažím se ho vybavit i dalšími postoji. Vždycky když už vidím, že určitý segment kresby je zvládnut, tak jim řeknu, ať si teď vyzkoušejí něco jiného. Třeba když kreslíř udělá stínovanou kresbu, tak má to samé nakreslit lineárně. Všichni naši studenti nemusí být vybaveni kvalitní akademickou kresbou. Spíše mají zvládat kresbu oborově a pokud se dokáží v kresbě vyjadřovat i na vyšší úrovni, tak je to pro ně bonus.

Popíšu profil speciální kresby. Co se týče speciální kresby, tak je zaměřena na to, aby se student mohl utkat s fenoménem kresby a použít ho pro svůj obor. Student, co dělá sochu a zajímá ho, jak vlastně kresbu využít, tak se ho snažím vést k objemové kresbě, grafiky ke grafické atd., ale snažím se ho vybavit i dalšími postoji. Vždycky když už vidím, že určitý segment kresby je zvládnut, tak jim řeknu, ať si teď vyzkoušejí něco jiného. Třeba když kreslíř udělá stínovanou kresbu, tak má to samé nakreslit lineárně. Všichni naši studenti nemusí být vybaveni kvalitní akademickou kresbou. Spíše mají zvládat kresbu oborově a pokud se dokáží v kresbě vyjadřovat i na vyšší úrovni, tak je to pro ně bonus.

10. Platí podle Vás pravidlo, že je kresba důležitou součástí pro přijetí ke studiu na vysoké výtvarné školy? Teďka už si myslím, že až tak podstatné to není. Třeba u nás na malbě, i když je to celkem důležitá součást, tak dáváme přednost tomu, aby zájemce byl schopen vystavit obraz barevně a kresbu můžeme doučit. Pro nás je spíše podstatnější barvocitlivost. Záleží, jakým způsobem jsou studenti schopni vytvářet prostor barvou nebo jak vytvoří příběh, anebo jestli mají abstraktní myšlení. V jiných předmětech, jako třeba na intermediích, je téměř nepodstatná, tam je to spíše jako výhoda, když je člověk kresbou vybaven. Samozřejmě pro obor kresba je to nepostradatelné a to samé i pro sochu.

Teďka už si myslím, že až tak podstatné to není. Třeba u nás na malbě, i když je to celkem důležitá součást, tak dáváme přednost tomu, aby zájemce byl schopen vystavit obraz barevně a kresbu můžeme doučit. Pro nás je spíše podstatnější barvocitlivost. Záleží, jakým způsobem jsou studenti schopni vytvářet prostor barvou nebo jak vytvoří příběh, anebo jestli mají abstraktní myšlení. V jiných předmětech, jako třeba na intermediích, je téměř nepodstatná, tam je to spíše jako výhoda, když je člověk kresbou vybaven. Samozřejmě pro obor kresba je to nepostradatelné a to samé i pro sochu.

11. Charakterizujte průběh výuky figurální kresby na střední škole a vysoké škole. Já to považuji možná za štěstí, že jsem nebyl na umělecké škole. Já jsem si dodělával střední školu večerně. Říkali jsme tomu tam pastelkárna a bylo to v Zábřehu. Udělal jsem propagačního výtvarníka. Neměli jsme dost dobré vedení. A potom všechno podstatné kolem kresby se odehrávalo vlastně na fakultě. I když cvičím speciální kresbu, nepovažuji se za výjimečného kreslíře. A vlastně pro mě bylo poučné se s fenoménem výuky kresby utkat a přijmout ho. Svým způsobem jsem kresbu lépe pochopil a pojmul dokonce až po studiích v rámci své tvorby. Za studií jsme byli takový revolučnější ročník proti ostatním. Takže jsme se kresbu snažili potlačovat, nepovažovali jsme ji za podstatnou. Přitom to školení bylo pro nás zásadní a myslím si, že nás to vyformovalo. Ke kouzlu tvořit kresbou jsem dospěl až po studiích.

12. Souhlasíte s názorem, že v minulosti byl dán výuce figurální kresby větší prostor? Určitě. Rozhodně to probíhalo mnohem poctivěji. Zájem studentů je nižší a to se vždycky projeví. Je důležitá motivace konkurencí nebo lépe kvalitou. Pokud se nemá student čím poměřovat, tak se ani nesnaží kvality dosáhnout. Je zajímavé, jak to fungovalo právě s projektem Figurama. Teď na škole máme nainstalované studentské kresby v rámci Figuramy a studenti jsou tím inspirováni a snaží se teď viděnou formu v kresbě dosáhnout.

13. Zmínil jste Figuramu, jak vnímáte tento projekt?

Je to takový neustávající boj. Na stranách akademií a univerzit jsou dvě pozice. Jedna je netečnost a nepřesvědčení. Druhá je sounáležitost. Každá škola se s Figuramou utkává osobitě. Osobně si myslím, že Figurama potřebuje hlavně lidi, kteří se aktivně zapojují. Je to hodně práce, která není zaplacená, není ani vidět, ani nebude zaplacená. Přesto panuje mezi účastníky taková až bych řekl domácká atmosféra.

Problém pro některé ze zúčastněných univerzit je, že pokud se nerecipropuje účast třeba přes systém hodnocení RUV (Registr uměleckých výstupů), tak je podpora malá a u zúčastněných se postupem času tak nějak ztratí zájem. Což je škoda.

14. Jaké byly přínosy přípravných ročníků?

Dokonce jsem něco podobného absolvoval. Bylo to výborné a díky tomu jsem dále studoval. Pod lidovou konzervatoří v Ostravě probíhala příprava na malbu a kresbu, grafiku a sochu. Bylo to určeno lidem, co neměli odvalu jít na uměleckou vysokou školu. Tehdy fungovala Pedagogická fakulta obor výtvarné umění v Ostravě a Institut pro umělecká studia v Ostravě byl novinkou. Ti, co neměli za sebou dobrou uměleckou střední školu, potřebovali získat nějakou sebejistotu.

Taky jsem to dělal kvůli tomu, že když jsem dodělal propagační výtvarnictví, tak se mi na vojnu opravdu nechtělo. Říkal jsem si, že využiji toho, že něco umím, a tak jsem zkusil přípravný ročník. Dva roky tam člověk maloval a tam právě došlo k tomu, že mi vedoucí řekla, ať zkusím přijímačky na malbu. Takže ta příprava mě dokonce přivedla na studium malby. A znám spoustu spolužáků, co se mnou studovali a kteří taky tuto přípravku procházeli. Bezpodmínečně ji hodnotím kladně.

15. Co jste získal studiem figurální kresby na vysoké škole?

Tak rozhodně se forma vyjádřeného v obraze mnohem více zlepšila. Když je člověk mladý, tak formu obrazu až tak neřeší. Řeší spíše téma, námět. Až později jsem přijmul, že pokud mám diváka zaujmout, potřebuje mít kvalitní „malířský přednes“. Forma je vlastně dost postavena na kresbě. Takže mi zlepšila malbu.

16. Jaké byly pedagogické strategie vašich učitelů? Co byly jejich silné, a naopak slabé stránky? Já jsem studoval na Ostravské univerzitě u Daniela Balabána a na kresbu jsme měli Eduarda Halbrštata. V podstatě to byli jedni za zakladatelů Fakulty umění. Tehdy tam působil Eduard Ovčáček, Halbrštad, Daniel Balabán a další plejáda učitelů. Hodně nás osobnostně zaujal Marius Kotrba. Já bych řekl, že u nich cílená strategie ani neprobíhala. Tehdy to byli na Ostravu opravdu úspěšní umělci. V podstatě se nechovali jako pedagogičtí učitelé. To byla pro nás výhoda. Předávali nám zkušenosti z Akademie. Takže jsme měli takový čerstvý přísun toho relativně spíše uměleckého než pedagogického. Jestli se to dá popsat, tak jejich strategií byla výuka příkladem.

17. Jaký byl týdenní časový fond vymezený figurální kresbě při studiu na vysoké škole? Tehdy to bylo stejné jako v nedávné době. Když vznikl institut pro umělecká studia, vytvořil se blokově model týdně po čtyřech hodinách. To znamená dva roky povinné kresby plus plastická anatomie. Ale plastická anatomie byla v úplně jiném stavu než je dnes. My jsme tady měli pana Pelikána, a to byl praktikující chirurg. Prakticky s námi plastickou anatomii nedělal. Bylo to spíš o tom, že jsme měli znát svalovinu, kostru a vnitřní orgány a měli jsme se je učit latinsky a podobně. Takže se to vlastně dost míjelo s plastickou anatomí jako takovou. V současnosti předmět plastické anatomie probíhá v blocích a vyučuje to Radek Petříček, a to je skutečně kreslíř na svém místě.

18. Je důležitá výuka plastické anatomie?

Je to důležité, ale u nás se to s jednou věcí trošičku nepotkává. Problémem je, že speciální kresba je v prvním ročníku zaměřena na nabírání zkušeností. V druhém ročníku už je to volitelný předmět. Stává se, že v prvním ročníku jsou u nás studenti třeba z gymnázií a podobně a ti základ kresby nemají ještě úplně rozvinutý. Když probíhá plastická anatomie v prváku, tak se někteří studenti ani nechytanou. Přece jenom už to chce nějakou kresebnou zkušenost. Pro kreslíře, co mají základ, je plastická anatomie jedním z důležitých prvků formování kresebné zkušenosti.

19. Věnovali jste se kresbě i ve svém volném čase mimo výuku?

Kresbu jsem používal stabilně celou dobu. Ať to bylo podle modelu nebo z hlavy. Nejsem však typem malíře, který by si poctivě dělal kresebné návrhy. To rozhodně ne. Ale některé věci jsem prostě kresbou potřeboval pojmout. To bylo pro mě nutné. Jestli se to potom realizovalo malířsky nebo ne, tak to byla vedlejší věc. Rozhodně když jsem byl mladší, měl jsem mnohem větší potřebu kresby jako takové. V současné době kresbu používám méně. Možná to je tím, že si při výuce zakreslím.

20. Váš vztah k výuce kresby z pozice pedagoga (pozitiva/negativa)?

Pro mě je v současnosti vztah k výuce mnohem lepší než kdysi. Začínám vnímat, jak student vytváří svůj postoj ke kresbě. Snažím se mu nabízet možnosti vyjádření, aby pochopil, co mu kresba dovoluje. Nerad někoho nutím do něčeho, co se mu nechce. Co student nehodlá přijmout, tak to prostě neřeším. Díky tomu jsem kresbu pochopil v mnohem větším kontextu.

Jsou případy, kdy třeba studenti například z intermedií nebo z fotografie jsou na počátku výuky studia nezaujatí kresbou. Je pro mě zajímavé, jakým způsobem se vyvíjejí. Baví mě sledovat jejich vnímání. Obohacuje mi to pojetí, co vlastně ta kresba vnitřně pro člověka znamená. Kresbu chápu spíše jako takovou vnitřní kontemplaci.

21. Vnímáte rozlišnost kresby podle paměti, fotografie či živého modelu?

Jsou to velké rozlišnosti. Podle modelu to je vyloženě specifický typ kresby. Iluzivní převod mezi prostorem a plochou naplňuje vazbu vnímání a tvorby. Je to převod, který ovlivňuje myšlení o světě okolo. Mohu to přirovnat k ontologii ve filozofii. Pokud člověk převádí fotografii, kreslí a upravuje na počítači a podobně, tak vlastně formuje daný obraz. Kresba podle paměti je už abstrahována. Je to záznam myšlenky. Taková metafyzika.

Co se týče kresby, tak mám takový postoj, že když člověk kreslí podle modelu, tak by měl kreslíř sledovat model, jen když kreslí. Pohled na kresbu by už měl být bez pohledu na model. To znamená postavit se tak, aby ten model neviděl, aby vlastně vznikl první odstup od převáděného.

Je důležité vnímat kresbu bez vztahu ke kreslenému modelu. Vztah je hrozně zavazující a člověk jakoby díky němu nevidí. Když se student naučí dívat na kresbu samostatně, tak je schopen objevit její nedostatky. Já jim vždycky říkám: koukněte se na to bez modelu a co se vám zdá divné na té kresbě, tak si to potom podle toho modelu určete. A tehdy to vlastně objevíte, protože když koukáte na model a kresbu, tak podléháte vztahu. Ale když koukáte na kresbu, kterou jste udělali, tak tam už je váš prostor a tam to musí sedět. Ten ještě můžete korigovat. A pokud to nesedí, tak to opravdu nesedí. Pak to najděte znovu.

22. S jakými problémy se při kresbě studenti potýkají nejčastěji?

Učím kresbu pro první ročník, takže jsem smířen s tím, že jsou tam velké rozdíly. Je to hodně o osobitém přístupu a komunikaci. Potřebuji studentovi vsugerovat stav otevřeného vnímání. Chci po nich studii, ne umění. Nemusí se stydět za nepovedenou kresbu, mají mít radost za povedenou. Pokud to tak není, tak vlastně jenom koriguji hotovou věc. To nemá velký smysl. Ale problémy se vždycky dají nějak vyřešit. Největší problém je nezájem. Jakmile je nezájem, a dokonce ještě k tomu špatný vztah, tak je lepší pro studenta model třeba popsat slovy, nebo si ho nahrát a pak to zpracovat jako film.

23. Jak hodnotíte výuku figurální kresby v současnosti?

Je to o různých přístupech. Všechno je to ale soustředěno kolem vyučujícího a na atmosféru. Pokud je student motivován, je schopen vytvořit kvalitní kresbu. V současnosti je kvalita výuky kresby určena profilem školy a přístupem pedagogů.

24. Co Vám výuka kresby přináší? Jaké emoce při ní prožíváte? Inspirují Vás studenti?

Rozhodně je to inspirativní. Pro mě je zajímavá změna kreslířského vnímání, jak se mění, jak student s kresbou pracuje. Někdy si reviduji výuku a přináší to změnu. Upravuji to, co říkám, pro současného studenta. Ten je proměnnou, umění kreslit je stabilní.

25. Mají dnešní studenti lepší podmínky pro výuku kresby?

Rozhodně mají mnohem lepší, co se týče třeba prostoru na kresbu a tak dále. My jsme tehdy kreslili v menších ateliérech. Byli jsme na sebe natlačení, často nebyly modely. Špatně se je shánělo, často jsme kreslili zátiší, později busty. Dobrý a stabilní model je i v současnost problém, ale rozhodně teď mají lepší podmínky.

26. Ovlivňují tyto možnosti míru talentu současných studentů?

Talent ne, ale spíš výsledek. Když děláte ve stísněných prostorech, tak se nedokážete uvolnit. Nemáte odstup od kresby. Také je nutné, aby člověk pracoval na velký formát. Tohle se projevuje do výsledku.

27. Zastáváte názor, že by při současné výuce figurální kresby na školách mělo dojít k určitým změnám? Nebo tak je to nastaveno nyní, je v pořádku?

Tak v pořádku to určitě ještě není, ale spíš by mělo dojít k nějaké revizi, a to by vyžadovalo čas a chuť vyučujících. To je o tom, jakým způsobem mají zájem to řešit. Pozitivem by mohla být konference v rámci projektu Figurama o současné kresbě. Tím by se projekt rozšířil. Přístupy k výuce by se měly poměřovat, konfrontovat a debatovat.

28. Zmínil jste, že by mělo dojít k určitým změnám ve výuce figurální kresby. Mohl byste prosím specifikovat tyto změny?

Možná v postoji i nabídce možností kreslit. Možná i k tomu, aby student vůbec chápal, co to je kresba, že prošla podstatnou změnou. My, když jsme začínali, tak pro nás kresba byla součást uměleckého vzdělání. Bylo to pro nás velice podstatné. Jenomže dnešní student kresbu nepovažuje za tak podstatnou. A aby ji považoval za důležitou, tak by se o ní měl něco dozvědět. Je třeba nastavit situaci tak, aby kresbu student chápal ne jenom z pozice, že to musí dělat, ale aby vlastně vůbec chápal, co dělá nebo co by chtěl dělat.

29. Jaké nástroje ke kresbě používáte?

Já pořád zůstávám tak nějak vnitřně spokojený s přírodním uhlím, který má možnosti kreslit „tam a zpátky“, ale nebráním se ani tužce, rudce, pastelů. Po studentech vyžaduji, aby se s uhlím utkali. Tato technika má mnohem větší možnosti kresbu rychle upravovat. Proti tomu třeba tužka a jiná média jsou definitivní a ta chyba se špatně upravuje. A aby student měl opravdu radost z kreslení, tak by měl mít možnost rychle upravovat. Měl by tvořit, formovat. Když je opravování snadné, tak potom vlastně pořád tvoří. Kdežto když tu věc udělá špatně a zacyklí se do opravy, tak tím ztrácí čas a nekreslí.

30. Jaké uplatnění a postavení má kresba ve vašem oboru?

Jsem malíř, takže ji využívám. Nepoužívám ji jako základní nástroj pro vyjádření, ale je to pro mě součást kompozice. Málokdy si dělám kresebné náčrty. Často začínám na plátne základním nahozením námětu křídami nebo štětcovou kresbou. Od začátku potřebuji mít barevnou stavbu. Ale rozhodně to není tak, že bych si potřeboval námět vykreslit kompletně. Spíš je to letmý náčrt.

Pro malbu je kresba důležitá pro formu, ale ne pro výstavbu díla. Za dobu působení na malbě jsem potkal jak výborné kreslíře, tak malíře, co neměli zrovna dobrou kresbu, ale dokázali tvořit výborné obrazy.

31. Mohou nové technologie ovlivnit vývoj kresby?

Ovlivní kresbu, rozhodně a v podstatě je to nutné, aby byly nové technologie zařazeny do kresby. Nevím proč, ale vznikl konflikt mezi umělci využívajícími nové technologie a kreslíči. Jiná cesta, než propojení není. Technologie půjde kupředu a pokud se tomu bude klasická kresba bránit, tak vznikne akorát další konflikt a kresba přestane být pro současné umělce žijící v technologicky se vyvíjejícím světě zajímavá.

32. Preferujete při své práci klasickou kresbu nebo upřednostňujete nové techniky? Vůbec se nebráním využití nových médií, je to spíš taková kombinace. Je velká výhoda, když člověk kresbu ovládá a je schopen to udělat bez pomoci projekce, fotky nebo jiných médií. Ale rozhodně si myslím, že v dnešní době nemá cenu proti současnému bojovat. Já osobně používám téměř všechny možnosti, co jsou.

33. Má kresba něco, co nemají nová moderní média?

Kresba vytváří a formuje myšlení o prostoru. Moderní média nabízejí zkratku. Když si něco naprojektuji na plátne, třeba fotku a podobně, tak kresbu nemusím řešit. Pokud kresbu ovládám, tak vím, jak to udělat dále. Ale pokud kresbu neovládám, tak i když nám technika pomůže, tak se neznalost projeví v celkovém výsledku. A potom se dá poznat, kdy umělec ve tvorbě některé věci potlačuje, protože to sám neumí nebo se to snaží schovat.

34. Má klasická kresba naději na přežití v konkurenci nových médií?

V rámci fúze určitě. Spíš si myslím, že by byla veliká škoda, kdyby se dále potlačovala. Ono by se kresba měla stát opět dobrou výbavou ve tvorbě. Já nevím, jestli bych tam používal to slovo klasická kresba, spíš jenom kresba. Pro mě v tom slově klasická zaznívá něco, co už je vlastně odděleno od současnosti.

35. Myslíte si, že má kresba v současném umění budoucnost?

Tím, že vznikly obory zaměřené na kresbu, tak budoucnost určitě má. Já si myslím, že nedojde k tomu, že by najednou byla kresba opravdu vytlačena. To je to samé, jako když se proklamovala už několikrát smrt malby. V podstatě je nám to dáno, máme to jako základní vybavení. Už dítě potřebuje zachycovat svět kolem sebe a převádí ho do znaků. Je nám to v podstatě dané už odmalička. Prostě tu tendenci máme. V umění to bude pořád stejné.

36. Úloha (postavení, důležitost) kresby v historii lidstva?

Kresba a malba měla v hluboké minulosti spíše mytologický rozměr. Rozhodně bylo propojeno kreslení se zápisem reality a s jeho oslavou. Bylo to spojeno s myšlením, se záznamem. Pokud něco pojmu kresebně, tak si to trochu přisvojím, můžu to vlastně ovlivnit. Díky tomu přešlo zachycení myšlenky do písma. Myšlenka byla znakem zachycena v médiu, které je stabilní a předatelné.

Dneska už nad tím ani nepřemýšlíme. Na rozdíl od lidí žijících ve skupinách, kteří pro přežití potřebovali všechny smysly zbystřené, současný člověk vnímá většinou realitu kolem sebe vizuálně. Přijímáme mnohem více informací. A čím více jsme zaměřeni na jeden smysl, tak tím více jsme jeho prostřednictvím schopni vstřebávat jejich množství. Kresba (znak) je vlastně informace. Kdysi to byl rítus, rituál, který měl šamanský princip. Možná největším přínosem kresby v dějinách byl její podíl na vytvoření fenoménu písma. Od té doby se kresba stala spíše uměleckou činností, už nezasahuje tak zásadně do historického vývoje.

37. Výhody a nevýhody kresby?

Tak nevýhodou je, že vyžaduje právě soustředění a soustředění je pro současného člověka složitější pro zahlcenost informacemi. Pro kresbu je vlastně nevýhodou to, že vyžaduje čas. No a výhoda je právě to, že vlastně člověk vnímá realitu kolem sebe jinak. Že ji dokáže jakoby obsáhnout převodem, a to obohacuje myšlení.



Obrázek 88: Václav Rodek, Už se to blíží



*Obrázek 89:
Marek Sibinsky*

32. doc. Mgr. Marek Sibinský, Ph.D.

Umělec a pedagog Marek Sibinský se narodil v roce 1974 ve Frýdku-Místku. V letech 1988–1992 studoval na Střední umělecké škole v Brně, obor malba. Dále ve studiu pokračoval na Pedagogické fakultě Ostravské univerzity (1992–1997) v Ateliéru užité grafiky profesora Eduarda Ovčáčka. Mezi lety 2004–2006 studoval doktorské studium na Slezské univerzitě v Katovicích v Polsku. Od roku 1998 pedagogicky působí na Ostravské univerzitě, nejprve jako odborný asistent a od roku 2012 jako vedoucí Katedry grafiky a kresby. V letech 2008–2015 byl prodekanem pro studium Fakulty umění Ostravské univerzity. Za svou práci získal řadu ocenění (například v roce 2014 Grafika roku nebo v roce 2016 ocenění na IV. Mezinárodním bienále digitální grafiky Gdynia). Mimo grafiky se ve své tvorbě věnuje malbě, fotografii a animaci.

1. Co pro Vás kresba znamená?

Kresba je způsob vidění, myšlení a vnímání skutečnosti.

2. Co je to kresba? Dá se kresba definovat, případně jak?

Definovat médium kresby můžeme v základních obrysech, neboť i zde probíhá neustálý rozvoj a prolínání s dalšími médii, zejména digitálními. Kresbou můžeme označit jazyk vizuálního umění, který primárně využívá základní prostředky jako linie a plocha k interpretaci myšlenek či idejí autora.

3. Je možné kresbu naučit?

Ano, kresbu jako médium lze učit, ale kresbu jako prostor uměleckého myšlení učit nelze.

4. Co kromě talentu je podle Vás nutné ke zrodu kvalitní kresby?

Samozřejmě to je velmi individuální a úzce spjata s autorem. Při vzniku kresby nebo jiného vizuálního projektu sehrává roli řada parametrů a podmínek, např. ideová východiska, časový parametr, technika, prostor atd.

5. Platí podle Vás pravidlo, že je kresba důležitou součástí pro přijetí ke studiu na vysoké výtvarné školy? Pravidlem to nemusí být, ale z mého pohledu je kresba důležitým ukazatelem v rámci přijímacího řízení na umělecké studijní programy.

6. Charakterizujte průběh výuky figurální kresby na střední škole a vysoké škole. Na tuto otázku nemůžu odpovědět, neznám proces výuky kresby na středních uměleckých školách.

7. Jaká je současná situace ve výuce figurální kresby na výtvarných školách, k jakým změnám došlo? Zcela přirozeně dochází ke změnám ve výuce a to se změnami osobností – vyučujících. Neboť každý pedagog vnáší do výuky jiné prvky, postupy a například i hodnocení. Obecně, zázemí pro výuku kresby, myšleno technické zázemí, hodinová dotace atd., se zásadně nemění.

8. Souhlasíte s názorem, že v minulosti byl dán výuce figurální kresby větší prostor? Otázka, jak hlubokou minulost máme na mysli. Jestli jde například o posledních třicet let, tak z mého pohledu se prostor pro výuku kresby zásadně nezměnil.

9. Mají dnešní studenti lepší podmínky pro výuku kresby?

Z mého pohledu mají studenti lepší podmínky všeobecně, myšleno tím technické a materiální.

10. Co jste získal studiem figurální kresby na vysoké škole?

Těžko hodnotit s takovým časovým odstupem, ale určitě figurální kresba poskytuje další rozměr myšlení v tomto médiu a uvědomění si práce s měřítkem.

11. Jaké byly pedagogické strategie vašich učitelů? Co byly jejich silné, a naopak slabé stránky? Bohužel na tuto otázku už nejsem schopen relevantně odpovědět, neboť si už nevzpomenu na dotazované strategie.

12. Jaký byl týdenní časový fond vymezený figurální kresbě při studiu na vysoké škole? Pokud si dobře vzpomínám, tak to bylo 6 výukových hodin.

13. Věnovali jste se kresbě i ve svém volném čase mimo výuku?

Ano, ale myslím, že to je samozřejmé při studiu v oblasti výtvarných umění, zejména grafiky, kterou jsem studoval.

14. Jaký typ kresby Vás přitahoval, co Vás inspirovalo?

Co se týče figurální kresby, tak pro mě byly nejzajímavější tzv. pohybovky. Jinak kresba skic přípravných návrhů, kdy jde zejména o lineární formu kresby.

15. Váš vztah k výuce kresby z pozice pedagoga (pozitiva/negativa)?

Zcela nerozumím otázce. Ale k tomu bych řekl, že z mého pohledu je výuka kresby, ať už figurální nebo jiné kresby, důležitou součástí průpravy studentů ve vizuálním umění. Jsem přesvědčen, že má řadu pozitivních dopadů jak ve zvládnutí vizualizace konceptů, tak v myšlení a strategiích tvorby daného tématu.

16. Jaké je postavení a význam výuky figurální kresby ve vysokoškolském prostředí v České republice a Slovenské republice v 21. století? Myslím, že dlouhodobě figurální kresba sehrává ve výuce na vysokých uměleckých školách zásadní roli a to u většiny oborů – ateliérů. Vedle ateliérové výuky je samozřejmě součástí studijních plánů s odpovídající hodinovou dotací. Také je vnímána jako jeden z důležitých výstupů v rámci uměleckých studií.

17. Vnímáte rozlišnost kresby podle paměti, fotografie či živého modelu?

Samozřejmě že rozdíl mezi zmiňovanými přístupy ke kresbě je. Já jej vnímám zejména v oblastech práce s fantazií a kreativitou, vnímání prostoru, práce s měřítkem a světlem.

18. S jakými problémy se při kresbě studenti potýkají nejčastěji?

Toto je zcela individuální, nevím, jestli lze definovat nějaký jeden problém.

19. Jak hodnotíte výuku figurální kresby v současnosti?

Nejsem si jist, kam otázka směřuje, ale jak jsem již zmínil, výuku figurální kresby nevnímám jako zanedbanou a dlouhodobě si drží dobrý standard. Samozřejmě tím myslím výuku ve studijních programech zaměřených na výtvarná umění.

20. Co Vám výuka kresby přináší? Jaké emoce při ní prožíváte?

Já osobně nevyučuji předměty zaměřené na kresbu, převážná část mých předmětů je v oblasti grafiky. Kde sice studenti pracují s médiem kresby, ale výuka směřuje jiným směrem než k výuce samotné kresby.

21. Mají dnešní studenti lepší podmínky pro výuku kresby? A ovlivňují tyto možnosti míru talentu současných studentů? Míru talentu neovlivňují, ale jsou schopny ovlivnit rozvoj talentu, s kterým studenti na vysokou školu přichází.

22. Zastáváte názor, že by při současné výuce figurální kresby na školách mělo dojít k určitým změnám? Toto je zcela v kompetenci klíčových pedagogů studijních programů, garantů studijních programů a garantů předmětů. Ke změnám neboli k určité evoluci by mělo docházet přirozeně a v kontextu rozvoje daného pracoviště.

23. Jaké nástroje ke kresbě používáte?

Používám řadu nástrojů jako tužka, grafitový pastel, křída, ale také digitální kresbu. Vždy je to spojeno se záměrem daného projektu, kdy kresba může být jako přípravné médium nebo také finální výstup.

24. Jaké uplatnění a postavení má kresba ve vašem oboru?

Médium kresby je pevnou součástí práce v oblasti grafiky.

25. Mohou nová média ovlivnit vývoj kresby?

Nejen že můžou, ale ono se tak děje. Samozřejmě že i kresba se vyvíjí a dost zásadně se na tom podílí digitální technologie.

26. Má kresba něco, co nemají nová média?

Nejsem si zcela jist, co je myšleno pojmem „moderní média“, ale předpokládám, že se to týká zejména elektronických a digitálních médií. Je zcela jednoznačné, že kresba jako médium si nese svá specifika, která jsou nenahraditelná digitálními médii.

27. Má klasická kresba naději na přežití v konkurenci nových médií?

O tom nepochybuji, samozřejmě, kresba bude vždy sehrávat nezastupitelnou roli a to v řadě kreativních činností.

28. Myslíte si, že má kresba v současném umění budoucnost?

Ano, má.

29. Jaké jsou možnosti a využití kresby v budoucnosti?

Tak jak je jednoduchá otázka, tak odpověď je mnohem složitější a rozsáhlejší. Využití je opravdu rozsáhlé a nemá smysl vše jmenovat, neboť by nám stránka nevystačila. Kresba je a bude součástí koncipování a tvorby nejen v oblasti vizuálních umění, ale například také designu a architektury.



Obrázek 90: Marek Sibinský,
Rituál 2005



Obrázek 91: Marek Sibinský,
Halvy 2000



*Obrázek 92:
Petr Stanický*

33. prof. MgA. Petr Stanický, M.F.A.

Umělec Petr Stanický se narodil v roce 1975 v Bystřici pod Hostýnem. V letech 1989–1993 studoval na Střední uměleckoprůmyslové škole v Uherském Hradišti. Poté ve studiu pokračoval na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze (1993–2000) v Ateliéru sochy u profesora Kurta Gebauera a v Ateliéru skla v architektuře u profesora Mariana Karela. Absolvoval studijní pobyty na College of Art ve skotském Edinburghu, dále na Rhode Island School of Design v USA a poté postgraduální program na New York Academy of Art (2005–2007). V letech 2000–2003 vedl Ateliér designu skla na Střední uměleckoprůmyslové sklářské škole ve Valašském Meziříčí. Poté se stal lektorem Ateliéru sochařství profesora Jiřího Beránka na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze (2003–2005). Mezi lety 2007–2008 působil jako asistent sochařských projektů J. Koonse, New York City studio. V současnosti pedagogicky působí na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně, kde vede Ateliér design skla. Od roku 2009 je členem Umělecké besedy. Má za sebou nespočet autorských výstav doma i v zahraničí, účastnil se i několika společných výstav po celém světě.

1. Co pro Vás kresba znamená?

Kresba je pro mě prostředek, který mi slouží k nejrychlejšímu zachycení myšlenky na nějaký papír nebo plochu. Je to nejpřímější zkratka mezi myslí, okem a rukou.

2. Co je to kresba? Dá se kresba definovat, případně jak?

Určitě je možné kresbu definovat a definic je celá řada. Kresba je velmi stará disciplína. Otisky rukou a kresby na skále dělali lidé už v pravěku, v neolitu. Význam těchto prvních jeskynních maleb mohl být magický, rituální, mohl být spojený s lovem, rituálem, otiskem reality, s uvědoměním si – já jsem tento tvar, nebo moje stopa zůstane... To jsou stále živé aspekty šeptání do linií, díky kterým se kresba neustále redefinuje.

3. Význam (postavení, důležitost) kresby v historii lidstva?

Významů kresby je spousta, jak jsem zmínil výše, magický, rituální, náboženský... A všechny tyto významy jsou určitě stále platné. Víme my, jaký byl význam prvních jeskynních kreseb? Tehdy to nemuselo být umění. Ty kresby mohly mít například náboženský význam nebo byly součástí rituálu, který se vázal k lovu. Kresba má nezastupitelnou roli, protože je tady s námi od pradávna. To samé platí i pro figurální kresbu, protože už v té době vznikaly figury.

4. Je možné kresbu naučit?

Určitě ano. Máme mnoho důkazů, že mladí lidé byli a jsou suverénní kreslíři. Například výborní kreslíři Lorenzo Ghiberti a Filippo Brunelleschi vyhráli soutěž o Baptisterium ve Florenci jako mladí dvacetiletí lidé, i přestože se té soutěže zúčastnili starší a zkušenější mistři. Z tohoto důvodu se určitě dá kresba naučit i v mladém věku.

5. Platí podle Vás pravidlo, že je kresba důležitou součástí pro přijetí ke studiu na vysoké výtvarné školy? Pro mě je kresba důležitou součástí přijímacích zkoušek, ale vždy to záleží na typu školy. Na naší škole (Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně) je postavení kresby o něco silnější, protože vycházíme z klasické akademické tradice francouzsko-ruské. Z tohoto důvodu je u nás význam výuky figurální kresby důležitý. Kresba je důkazem toho, že student má minimálně vidění a je schopný tu viděnou realitu přenést na papír.

6. Co kromě talentu je podle Vás nutné ke zrodu kvalitní kresby?

Kresba je primárně dovednost, která v sobě pořád nese velkou část řemesla. Myslí si, že to není jenom o talentu. Kresba je zkrátka normální dovednost a pokud si chcete kreslení osvojit, je zapotřebí si to oko i tu ruku kultivovat. Vizuální umění je z velké části řemeslo.

7. Charakterizujte průběh výuky figurální kresby na střední škole a vysoké škole.

Studoval jsem na Střední škole uměleckoprůmyslové v Uherském Hradišti, kde nás figurální kresbu i večerní kresbu vyučoval Svatopluk Slovenčík. Pokud si dobře vzpomínám, tak na večerní kresbu jsme chodili dvakrát týdně (časová dotace byla asi tři hodiny) a jedenkrát týdně na figurální kresbu. Kreslili jsme figuru podle modelu, ale ne v životní velikosti. Někdy se dělaly rychlejší pohybovky a také portréty. Na večerní kresbu jsme chodili opravdu rádi.

Na vysoké škole výuka figurální kresby pokračovala. Změna byla pouze v tom, že se kreslila figura v životní velikosti. Dále jsem absolvoval výuku figurální kresby na Akademii v New Yorku. Tam se kladl důraz zejména na správnou konstrukci figury, její anatomii a modelaci tvarů.

8. Co jste získal studiem figurální kresby na vysoké škole?

Co by student jsem tu figuru měl opravdu rád. Vedle figurální kresby jsme měli také figurální modelování. Modelovali jsme vždy podle živého modelu celé dopoledne pět dní v týdnu několik let. V současnosti jsem se ve své tvorbě od figury odpoutal, ale figura jako téma mě fascinuje dodnes. Vždy jsem byl ohromený tradičním sochařstvím od gotiky přes renesanci po baroko. Chtěl jsem si ověřit a vědět, že umím vymodelovat figuru podle živého modelu. Bral jsem to jako takový základ, jako něco nezbytného.

9. Jaká je současná situace ve výuce figurální kresby na výtvarných školách, k jakým změnám došlo?

O současnou situaci ve výuce figurální kresby na vysokých školách mám trochu povědomí, ale nejsem si jistý, zda je dobré. Výuka figurální kresby je dnes na ústupu, nedává se jí takový důraz, jako to bylo za mých studijních let.

10. Souhlasíte s názorem, že v minulosti byl dán výuce figurální kresby větší prostor? Určitě ano.

11. Jaké byly přínosy přípravných ročníků?

Přípravné ročníky byly v 50. a 60. letech. Já jsem chodil do školy v 90. letech, za mě to už nebylo. Ale určitě jsme se v prvním ročníku věnovali základům, o které jsme se poté mohli opřít.

12. Jaké byly pedagogické strategie vašich učitelů? Co byly jejich silné, a naopak slabé stránky?

Na pražské Umprum mě učil figurální kresbu Boris Jirků a Karel Vaňura. Nepamatuji si to už přesně, ale myslím si, že tento předmět jsme měli povinný jedenkrát týdně po dobu tří let a časová dotace byla tři nebo čtyři hodiny. Já jsem chodil kreslit i vícekrát. Profesor Boris Jirků dokázal ty studenty zaujmout pro tu figuru. Tou jeho energií a tím jeho stylem studenty opravdu motivoval. To si myslím, že u něj fungovalo výborně. Ani Karel Vaňura nebyl špatný, ale byla to taková ta stará škola. Výborný byl Leonid Lerman na Akademii v New Yorku, který kladl důraz zase na konstrukci a anatomii. Samozřejmě jsem měl vyučujících na kresbu několik a každý ten přístup byl jiný.

13. Věnovali jste se kresbě i ve svém volném čase mimo výuku?

Večerní kreslení probíhalo na pražské Umprum dvakrát nebo třikrát týdně. Já jsem tuto výuku navštěvoval minimálně jednou. Ale my jsme měli figuru celé dopoledne pět dní v týdnu ještě na ateliéru, mimo výuku večerní kresby. A to jsme kreslili nebo modelovali. Z tohoto důvodu jsem figuru ve svém volném čase neměl potřebu vyhledávat.

14. Vnímáte rozlišnost kresby podle paměti, fotografie či živého modelu?

V kresbě podle fotografie, živého modelu a paměti je opravdu veliký rozdíl! Podle fotografie jsem nikdy nekreslil. Kresba podle živého modelu je určitě náročnější disciplína, protože vnímáte tu hmotu v 3D prostoru. U kresby podle paměti se konfrontujete s něčím, co vidíte jen ve své představě, ve své hlavě.

15. Je výuka figurální kresby pro studenty Ateliéru skla důležitá?

Ano, určitě je. Nejen figurální kresba, ale i modelování je důležité.

16. Jak hodnotíte výuku figurální kresby v současnosti?

Na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně vedl výuku kresby Radek Petříček a Ivan Titor. (Od následující akademického roku tady přijde nová učitelka kresby Livia Kožušková.) Výuka Radka Petříčka je zaměřena na anatomickou konstrukci a fyzikální část toho těla. Což hodnotím jako dobrý základ pro všechny studenty. A trochu to vnímám jako přetavené pokračování Borise Jirků s důrazem na perspektivu a prostorovost.

17. Mají dnešní studenti lepší podmínky pro výuku kresby?

Podmínky jsou asi srovnatelné. My jsme ty hodiny figurální kresby na pražské Umprum měli vždy dost natřískané, současní studenti na Univerzitě Tomáše Bati to mají volnější.

18. Ovlivňují tyto možnosti míru talentu současných studentů?

Já myslím, že čím hůř, tím líp.

19. Zastáváte názor, že by při současné výuce figurální kresby na školách mělo dojít k určitým změnám? Některé věci se klidně zpátky můžou vrátit, ale úplně bych na to netlačil. Ta změna je kontinentální. Teprve až přijde větší tlak, tak se něco změní. Urgentně ve výuce figurální kresby nevyžadují žádnou změnu.

20. Jaké uplatnění a postavení má kresba ve vašem oboru?

Kresbu většinou využívám v té přípravné fázi.

Kresba na sklo, malba, rytina – to všechno je kresba.

Kresba je určitě nezastupitelná a ještě dlouhodobě to tak bude.

21. Mohou nová média ovlivnit vývoj kresby?

Nová média určitě ovlivňují vývoj kresby. Podle mě tyto technologie trošičku podpoří i to upadání kresby. Spoustu studentů dnes kreslí v počítači nebo na tabletu a ke kreslení používají předpřipravené programy, které možná do něčeho vnesou větší grafickou kulturu, (takže máte pocit, že to i vypadá líp) ale z velké míry je to vylhané, protože používáte ke kreslení něco, co vám někdo předpřipravil! V kresbě jde ale o zaznamenání myšlenky, kterou máte v hlavě tou nejpřímější cestou. To znamená, že mezi hlavou a hrotem té tužky už je jenom vaše mysl, vaše oko. To je úžasné.

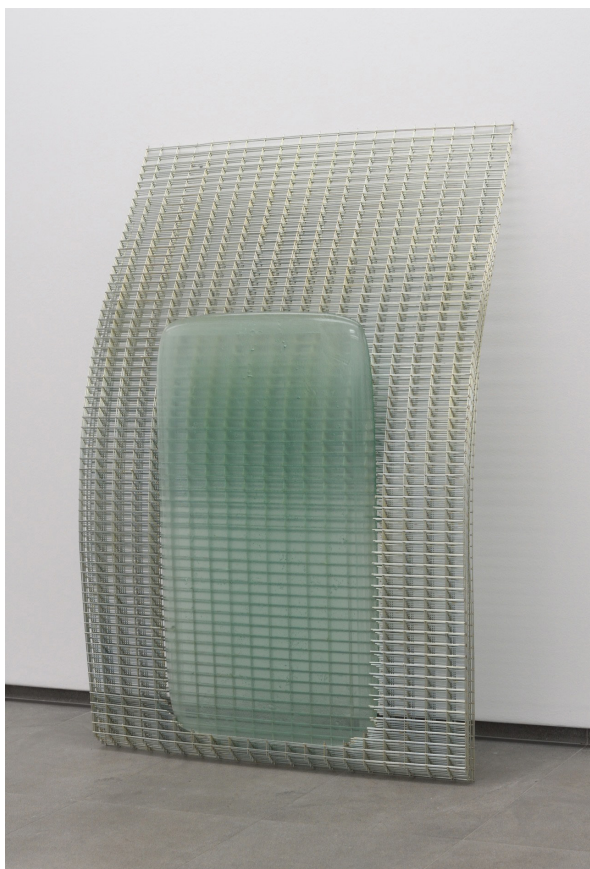
22. Preferujete při své práci klasickou kresbu nebo upřednostňujete nové techniky? Vždy preferuji klasickou kresbu. Dnes se běžně stává, že mi studenti prvního ročníku ukazují vizualizace na počítači. Já to ale nechci! Z takového přístupu se mi dělá opravdu zle. Samozřejmě někdy ve své tvorbě také používám počítač. Musím ho použít, protože se mi stává, že zákazníci chtějí vidět vizualizaci návrhu v reálném prostředí, přesně tak, jak bude vypadat. Dnešní generace lidí začíná být přihlouplá. V tu chvíli musím pracovat s manipulačními technologiemi, které vám ten návrh dávají do 3D prostoru nebo do nějakých fotografií.

23. Má kresba něco, co nemají nová média?

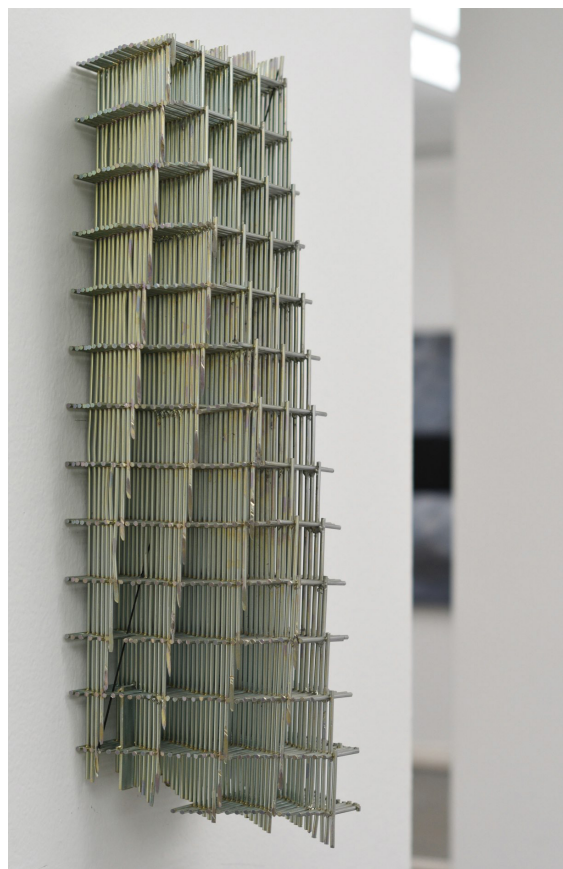
Kresba má tu vlastnost, že snad není přímější vazba na záznam než ta k hrotu té tužky. Tuto vlastnost nová média určitě nemají. Kresba je osobní záležitost, můžete si vybrat čím a na co budete kreslit. Nová média tato lákadla postrádají. Předpřipravené programy mají svá omezení a dokáže je používat spousta lidí. A zase z jiného úhlu pohledu – vaše nerozvinutá představa si nedovede něco představit, v tu chvíli vám to ten program může představit.

24. Má klasická kresba naději na přežití v konkurenci nových moderních technologií? Ano, určitě má. Kresba tady byla, jak jsem říkal od pravěku, od neolitu a figura měla svoji důležitost a vždycky tomu tak bude, i když se někdo tváří, že ne. V 90. letech se dělaly výstavy, psaly se knížky Konec obrazu, Smrt malby... To bylo v době, kdy se začalo pracovat s digitální fotografií a vypadalo to, že realistická malba zajde. Kresba tady vždycky bude! O tom nemám pochybnosti.

25. Jaké je postavení a význam výuky figurální kresby ve vysokoškolském prostředí? Kresba je nezastupitelná!



Obrázek 93: Petr Stanický,
Medzi/svety



Obrázek 94: Petr Stanický,
Medzi/svety



*Obrázek 95: Lenka
Stejskalová Skoumalová*

34. MgA. Lenka Stejskalová Skoumalová, DiS.

Výtvarnice a pedagožka Lenka Stejskalová Skoumalová se narodila v roce 1978 ve Svitavách. Mezi lety 2001–2006 studovala na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze, Ateliér skla. V roce 2003 absolvovala zahraniční stáž na Akademia Sztuk Pięknych v Polsku a v roce 2005 na Universidad de Granada de Bellas Artes ve Španělsku. V roce 2004 absolvovala pedagogickou aprobaci na Univerzitě Karlově v Praze. Od roku 2014 pedagogicky působí na Fakultě architektury Českého vysokého učení technického v Praze, kde vede přípravný výtvarný kurz pro designéry a figurální kresbu. V roce 2004 získala ocenění Kresba roku, 1. místo v mezinárodní soutěži figurální kresby. Ve své umělecké tvorbě se věnuje nejen kresbě, ale i volné tvorbě a designu.

1. Co pro Vás kresba znamená?

Základní výtvarný vyjadřovací prostředek. První cestu k zachycení myšlenky, způsob autorské koncentrace.

2. Co je to kresba? Dá se kresba definovat, případně jak?

Nejpřirozenější projev každého výtvarníka (ale i neškoleného laika nebo dítěte) jako záznam jeho ideje nebo určité emoce. Spontánní výraz, nejsvobodnější a nejkřehčí bezprostřední energie, gesto nezatížené hmotou.

3. Je možné kresbu naučit?

Realistické zachycení skutečnosti kresbou lze naučit (za předpokladu jeho píle a vytrvalosti) skoro každého – systém perspektivy, práce s linií a plochou, kompozicí, kontrastem, techniky stínování a šrafování, modelace objemů, rozlišování prostorových plánů, vizuální „*triky*“ k dosažení dokonalé iluze. Do jisté míry je kresba tedy řemeslo. Nadstavba je pak následně daná mírou talentu, fantazie, originality v přístupu a vidění autora.

4. Co kromě talentu je podle Vás nutné ke zrodu kvalitní kresby?

Nezatížené nastavení mysli, schopnost, ochota a odvaha opouštět již ovládnuté postupy a určitá „posedlost“ kresbou.

5. Úloha (postavení, důležitost) kresby v historii lidstva?

Z pohledu dějin umění má kresba roli zásadní jako záznam vývoje výtvarného umění a jeho proměn, ikonografie i ikonologie. Další důležité aspekty kresba přináší i z hlediska obecně kulturního, kulturně antropologického (informace o magických a náboženských představách člověka) nebo psychologie a psychiatrie, oblast arteterapie (kresba je odrazem stavu mysli konkrétního člověka, bez ohledu na zobrazovaný motiv) nebo fyzioterapie (grafomotorika), neurologie (trénink koncentrace) atd.

Postavení kresby jako samostatné výtvarné disciplíny se během historie měnilo. Přes jasné limity trvalosti této techniky se proměňovalo i chápání jejího významu. Učebnicovým příkladem rozdílu ve vnímání kresby u Michelangela a Leonarda už v době renesance – první považoval kresbu za pouhou přípravnou, služebnou kategorii vlastní tvorby a svými kresbami topil v kamnech, druhý je hrdě signoval a prodával jako svébytná díla. Tato disproporce v chápání kresby se objevovala v různých obdobích historie. Dnes je kresba dávno etablována jako svébytná umělecká disciplína, i když i v současnosti ji řada výtvarníků stále používá také jako přípravnou fázi svých projektů.

6. Platí podle Vás pravidlo, že je kresba důležitou součástí pro přijetí ke studiu na vysoké výtvarné školy? Ano, stále je důležitou součástí. Pravda je, že řada škol už ji ale akcentuje mnohem méně než v minulosti.

7. Charakterizujte průběh výuky figurální kresby na střední škole a vysoké škole. Jak na které střední škole a jak na které vysoké škole. Mám dlouholeté a poměrně bohaté zkušenosti z výuky kresby jak na výtvarných středních školách a vysokých odborných školách, tak na různých uměleckých vysokých školách (z vlastního studia i z výuky v roli pedagoga). Průběh, způsob a úroveň výuky je z největší části daný možnostmi školy, časovou dotací na předmět a hlavně představami i schopnostmi konkrétní osoby pedagoga, což platí na všech úrovních studia, přestože je vize výuky oficiálně deklarována např. v RVP (Rámcové vzdělávací programy) nebo Bílé knize, ne vždy jí realita odpovídá.

Obecně: Na střední škole bývá figurální kresba většinou zaměřena na portrét (modelem sedí většinou jeden ze studentů, případně placený model), jako příprava jsou obvyklé anatomické studie lebky. Součástí výuky je také kreslení podle modelu kostry, dále svalovce – modely jsou běžně dostupné ve fondech škol. Další disciplínou jsou často pohybové skici (pohybovky), případně kresba poloaktu (studie figury od hlavy po pas) podle živého modelu. Pouze na některých středních školách se kreslí celý akt v reálné velikosti na velké prkno u malířského stojanu a s adekvátním odstupem (většinou se figura zmenšuje). Figurální kresba se zde tradičně učí na základě poměřování proporcí (vizování) a přenášení hlavních os za pomoci špejlí. Jako domácí úkol se často zadávají studie rukou, nohou, anatomických detailů hlavy (oči, uši, nos, ústa). Tyto detaily se kreslí i podle zvětšených sádrových modelů v základních, lapidárně zjednodušených formách. Hlavní používanou technikou je tužka, případně rudka nebo přírodní uhel. Běžný formát je A2/B2. Jako slabinu výuky figurální kresby na střední škole vidím často příliš konzervativní přístup.

Na vysoké škole byl klasický akt v měřítku 1:1 podle skutečného modelu vždy tradiční výtvarnou disciplínou a kontinuálně prolínal celým studiem (pražská Akademie výtvarných umění a Umprum, postupně i další výtvarné vysoké školy vznikající po roce 1989 v České republice tento systém přejímaly). Kreslí se v kruhu na velká prkna u malířských stojanů, na velkoformátový balicí papír, podle živého modelu pózujícího uprostřed. Obvyklá časová dotace: tříhodinová lekce se dvěma krátkými pauzami pro model, technika na počátku zadána (většinou přírodní uhel, který se dobře opravuje), postupně libovolná. Na konci se výuka uzavírá společným hromadným hodnocením, kdy se všichni studenti mohou poučit a inspirovat odlišným přístupem kolegů. Hlavní disciplína aktu je doplněna anatomickými studii, většinou v podobě domácích úkolů.

8. Jaká je současná situace ve výuce figurální kresby na výtvarných školách, k jakým změnám došlo? Opět obecně (nelze paušalizovat): úroveň výsledků ve figurální kresbě se jednoznačně snižuje. Především na vysoké škole vnímám tendenci figurální kresbu odsouvat z pozice hlavního předmětu na počátku studia a důležitého doplňujícího předmětu ve vyšších ročnících. Stává se z ní okrajová disciplína, jakési „*kreativní cvičení*“. Časové dotace se zkracují, formáty zmenšují. Větší důraz, než na dokonalé zvládnutí disciplíny, se klade na povrchnější „*zážitkové*“ pojetí tématu, na konceptuální zacházení s motivem figury i bez jeho dostatečné předchozí znalosti. Oproti minulosti, kdy byla figurální kresba povinným předmětem pro všechny výtvarné obory (nejen pro malíře a ilustrátory, ale i pro architekty, designéry, keramiky, skláře, textilní výtvarníky aj.), je dnes považována za důležitou jen u studentů malířství, případně sochařství. Ani tam už ale nemá tak velkou váhu jako dříve. Vysvětlení této situace vidím v několika faktorech:

- a) výtvarných škol je nepoměrně více než v minulosti, uchazečů o studium naopak méně (z demografických i dalších důvodů), výsledkem je menší konkurence a logicky také nižší nároky pro přijetí
- b) nástup a popularita digitálních technologií (automatické přijímání a spoléhání na jednodušší a rychlejší cesty, než je kresba, ke kýženému efektu)
- c) odklon od výtvarného „*řemesla*“ směrem ke konceptu (platí nejen pro kresbu, ale i pro disciplínu modelování) a to už od počátku studia, studenti tak „*přeskakují*“ základy výtvarné práce, na kterých by měla být jejich práce založena

9. Souhlasíte s názorem, že v minulosti byl dán výuce figurální kresby větší prostor? Ano, jednoznačně.

10. Jaké byly přínosy přípravných ročníků?

Byly důležitou základnou pro celé další studium. „Přípravky“ se zaměřovaly především na dvě disciplíny – kresbu a modelování. Kresba položila základ pro chápání kompozice, formátu, citlivosti ruky, trénink vidění, převádění 3D skutečnosti do 2D plochy, virtuozity zobrazování. Modelování prohlubovalo cit pro hmotu a prostor. V současnosti tuto roli přebírají programy 1. ročníků studia na uměleckých VŠ (ale bohužel ne všude).

11. Co jste získal studiem figurální kresby na vysoké škole?

Figurální kresba mi byla vizuální abecedou a neskutečně mě bavila. Provedla mě základy chápání, jak hmota funguje v prostoru, orientací v proporcích a vztazích mezi detailem a celkem: znalostmi potřebnými při jakékoliv další výtvarné práci.

Dovedla mě k trpělivosti a soustředění, protože analýza lidského těla obojí vyžaduje – tělo je dokonale funkční a esteticky krásná, velmi složitá mozaika tvarů („*největší zátiší*“).

Ve chvíli, kdy jsem se přes mnoho tvůrčích bojů dostala do fáze bravurního realistického zachycení figury, mě téma postupně vedlo zpět, k jeho zjednodušování, hledání elementární podstaty tvaru až k úplné abstrakci. Fascinovala mě proměnlivost motivu těla, jako bych byla pokaždé na začátku. FK pro mě byla po celou dobu studia prostředkem neustálého přehodnocování výrazu i v dalších výtvarných disciplínách (prostorové tvorbě, designu i konceptuálním přístupu v tvorbě).

12. Jaké byly pedagogické strategie vašich učitelů? Co byly jejich silné, a naopak slabé stránky? Měla jsem to štěstí studovat u velkých mistrů svého oboru, kteří po roce 89 působili jako pedagogové a šéfové ateliérů na Umprum. Ještě jsem „*stihla*“ zažít dobu absolutní svobody a neomezených možností, které nabízel přelom tisíciletí – na uměleckých vysokých školách pak v maximální míře. Figurální kresba byla vnímána jako základ výtvarného vzdělávání. Byla jedním z hlavních předmětů v 1. ročníku bez ohledu na obor. V ateliéru skla, vedeným prof. Vladimírem Kopeckým, jsme celý první rok pouze kreslili figuru (model nám byl k dispozici od rána do večera), kresba aktu byla i naší první klauzurní prací. V tomto ateliéru přetrvávala tradice silných kreslířů už od dob prof. Josefa Kaplického a prof. Stanislava Libenského. Profesor Kopecký vyučoval především silou své široce rozkročené umělecké osobnosti. Studentům nestavěl žádné hranice, naopak často bořil naše vlastní. Nikdy nedával žádné „*návody*“, kudy se vydat, nechával nás hledat vlastní přístup i za cenu slepých cest a urputných bojů sama se sebou, stejně sám postupoval ve vlastní tvorbě. Tento pedagogický přístup byl dán výjimečnou osobností profesora a nelze ho opakovat.

Ke kreslení v ateliéru jsme navíc měli ještě samostatný povinný předmět Figurální kresba (pro všechny obory) s prof. Borisem Jirků a prof. Karlem Vaňurou. Tento předmět měl na škole podobu klasické výuky kresby figury a oba pedagogové se doplňovali v odlišných přístupech k ní. Každý z nich do výuky vnášel svůj pohled a za nejsilnější stránku jejich hodin považují právě jejich odlišnost, kterou se navzájem doplňovali. Boris Jirků dával studentům konkrétní rady ohledně dosažení perspektivní iluze, znalosti anatomie těla a práce s formátem. Mezi jeho nepopiratelné kvality patřila schopnost studenty nadchnout. Expresivní, na první pohled jasně poznatelný lineární styl kresby Borise Jirků měli studenti často tendence napodobovat a vznikaly tak vtipy o „*malých Borisech*“. Většina si ale prošla jen krátkou fází této fascinace a postupně si našli vlastní cestu. Karel Vaňura přistupoval ke kresbě figury spíše sochařsky, učil v ní studenty hledat základní hmoty, její vztah k prostoru.

Byla to méně efektní cesta, o to ale zásadnější. Dodnes jeho přístup velmi oceňuji. Za velký přínos považuji také obě mé studijní stáže na zahraničních univerzitách, kde jsem se věnovala právě figurální kresbě (Akademia Sztuk Pięknych Krakow v Polsku a Universidad de Bellas Artes Granada ve španělské Andalusii). Získala jsem díky nim (kromě jiného) širší pohled na téma figury, našla jsem potěšení v samotném procesu tvorby více než v důrazu na její výsledek a osvobodila se od mých vzorů, mentorů na své alma mater. Ani na jedné zahraniční škole mě nikdo neposuzoval a výrazně neovlivňoval, využívala jsem jen ateliéry s mnoha modely a vnímala nové impulsy kolem sebe. Kreslila jsem hodně i v živém prostředí mimo školu (cestovatelské deníky, skicáky, záznamníky). Od té doby jsem byla v kresbě už úplně nezávislá. V roce 2004 jsem vyhrála 1. místo v mezinárodní soutěži figurální kresby Figurama.

13. Jaký byl týdenní časový fond vymezený figurální kresbě při studiu na vysoké škole? V prvním ročníku oba semestry akademického roku: hlavní téma ateliéru, uzavřené klauzurní prací (celodenní kreslení figury v ateliéru – neomezený čas). K tomu 2 krát týdně tříhodinový blok jako samostatný předmět figurální kresba (uzavřený zkouškou), což se opakovalo i ve druhém a třetím ročníku studia povinně, od 4. ročníku byla figurální kresba jako doporučený volitelný předmět na zkouškách, dále měli všichni studenti volný vstup na večerní kurzy figurálního kreslení opět dvakrát týdně, což bylo hojně využíváno.

14. Věnovali jste se kresbě i ve svém volném čase mimo výuku?

Vizitkou uměleckých vysokých škol byly (někde stále jsou) večerní kurzy figurální kresby, otevřené veřejnosti, kam i studenti rádi chodili nad rámec povinné výuky. Navštěvovala jsem je už v době studia na středních školách, nejdříve ze zájmu, potom jako přípravu k talentovým zkouškám na vysokých školách, později i dobrovolně navíc už jako studentky Umprum. Přestože jsem studovala jako hlavní obor Atelier skla a postupně se víc a víc věnovala prostorovým instalacím, kresba zůstala trvalou součástí mé tvorby. Veškeré návrhy pro realizace jsem vždy analyzovala kresbou. Navíc jsem si kreslila vlastně mimoděk stále, na cestách jsem kresbami doprovázela své deníky, kresba často převažovala nad textem (ne z nouze, ale jako výstižnější výraz mých prožitků) a dodnes je kresba i samostatnou součástí mých projektů.

15. Jaký typ kresby Vás přitahoval, co Vás inspirovalo?

V době studia jsem prozkoumávala dva odlišné přístupy ke kresbě zároveň – lineární expresivní zkratku s důrazem na detail na straně jedné a na druhé straně hmotnou „sochařskou“ kresbu, eliminující detaily na minimum.

Tyto dva směry a strategie jsem zkoumala právě prostřednictvím figurální kresby. Později jsem došla k jejich propojení a téma figury jsem až na výjimky opustila. Dlouhou dobu byla ale mojí hlavní inspirací. V současnosti se věnuji kresbě abstraktní a spojování kresby s různými dalšími technikami a médii.

16. Váš vztah k výuce kresby z pozice pedagoga (pozitiva/negativa)?

Sedmým rokem učím kresbu na Fakultě architektury Českého vysokého učení technického v Praze na Katedře výtvarné tvorby (Ústav výpočetní techniky) v pozici odborné asistentky. Věnuji se především studentům oboru Design a úzce přitom spolupracuji s jednotlivými designérskými ateliéry. Od počátku mého působení na škole se snažím spojit do logického celku celé široké téma figury a nabídnout studentům vše, čím jsem sama prošla a co dnes hodnotím jako důležité a přínosné pro každého mladého výtvarníka. Přitom se cíleně vyhýbám tomu tlačit studenty do nějakého „*stylu*“ nebo formovat jejich práci podle mých vlastních výtvarných názorů. Kresba na Fakultě architektury Českého vysokého učení technického v Praze v 1. ročníku provází studenty designu oběma semestry – v zimním semestru absolvují základy kresby (perspektiva, technika kresby uhlem na velký formát, geometrická zátíší postupně doplněná reálnými tvary, studie předmětů, povrchů a struktur) a v letním semestru se pak věnujeme cíleně tématu figury.

Na konci letního semestru realizujeme studentům velkou výstavu výsledků kreseb vzniklých na naší fakultě – velkoformátové práce jsou pak vystaveny na ochozech budovy Fakulty architektury a získávají tak obrovský odstup a velkorysý rámec výjimečného architektonického prostoru.

Figurální kresbu na naší fakultě koncipuji na začátku jako klasickou studii lidského těla, kdy studenti nejdříve zúročí svoje základní znalosti o práci s formátem, perspektivou a proporcemi nabyté v prvním semestru. Následně se věnujeme anatomii a čím dál tím více akcentujeme autorský výraz kresby, postupné abstrahování tvaru a volné výtvarné experimentování s figurou. Důraz kladu vždy na chápání těla jako hmoty v prostoru a zároveň dokonale funkčnímu mechanismu vzhledem k hlavnímu oboru našich studentů (design v nejširším slova smyslu). Mým cílem je v určité chvíli nechat studenty úplně svobodně zacházet s tématem figury – nebát se ji deformovat, dekonstruovat, popírat ji, opouštět... hledat v tématu těla hlubší informaci o hmotě a také o její nehmotné podstatě.

Součástí programu je tematická přednáška Figura v proměnách času o figurativním umění napříč dějinami umění se zaměřením právě na kresbu. Od roku 2014 jsem na naší fakultě začala budovat večerní figurální kresbu, která je otevřená i veřejnosti. Navštěvují ji z převážné většiny naši studenti, ale také posluchači jiných oborů (hlavně architektury) i z jiných fakult.

Mým cílem od začátku bylo na škole vytvořit určitou platformu pro experimentování s kresbou, kde se budou setkávat studenti napříč ročníky.

Mou rolí je přitom inspirovat – aby studenti sami hledali a nepodléhali zafixovaným konceptům a očekáváním, svým vlastním ani nikoho jiného, žádným zajetým postupům. Snažím se jim přitom být partnerem a průvodcem jako jejich starší kolega, který nabízí podporu, dokud to bude potřeba. A potom včas ustoupí do pozadí, aby je nechal jejich bojům. Chci nabízet možnosti, jak rozbít stereotypy a předem dané vzorce.

Pozitiva a negativa jsou daná výše popsány cíli a možnostmi jejich realizace v poměrně krátké časové dotaci. V časovém omezení hodin pro figurální kresbu je hlavní negativum výuky. Jednoznačně pozitivní je pro mě důvěra a svoboda, kterou dostávám od vedení oboru, jak vystavět a pojímat výuku kresby na naší fakultě. A hlavně zjištění, že studenty baví figurální kresba pořád stejně i dnes a že v ní nacházejí inspiraci pro budoucnost, svoje vidění světa a jeho interpretaci.

17. Jaké je postavení a význam výuky figurální kresby ve vysokoškolském prostředí v České republice a Slovenské republice v 21. století? Nedokážu srovnat rozdíl v obou zemích, na Slovensku jsem nikdy nestudovala ani nevyučovala. Mohu vycházet jen ze zkušeností slovenských stážistů na Umprum v době mého studia (15 let zpět), kteří si figurální kresbu na naší škole pochvalovali a hodnotili ji jako nesrovnatelně kvalitnější než (obecně) v SR. To ovšem vůbec nemusí platit pro dnešní dobu. Studenty ze Slovenska potkávám i dnes už jako pedagog, ti ale většinou ještě jiné zkušenosti nemají – přicházejí k nám na Fakultu architektury Českého vysokého učení technického v Praze do 1. ročníku rovnou po střední škole.

18. Vnímáte rozlišnost kresby podle paměti, fotografie či živého modelu?

Rozdíly ve výše popsáných strategiích v kresbě jsou obrovské. Při výuce figurální kresby žádám studenty, aby za každou cenu kreslili podle skutečnosti (nejen celou figuru, ale i jednotlivé detaily), ne podle fotografií nebo jiných už jednou interpretovaných plošných předloh. Za základ na počátku studia považuji analýzu těla jako 3D hmoty v prostoru a vnímání jejich vztahů, souvislostí, způsobů, jak se ovlivňují a jaké vizuální napětí vytvářejí. V době karantény se ukázaly jako přínosné i možnosti digitálních technologií, ale vždy jen jako doplněk (programy simulující živý model v různých pozicích na rychlé skicování figury – pohybovky). Kreslení podle paměti vidím jako trénink paměti, ověřování zkušenosti a v další fázi samozřejmě jako jednu z cest ke svobodnému, už abstrahovanému pojetí tématu.

19. S jakými problémy se při kresbě studenti potýkají nejčastěji?

S omezenými časovými možnostmi, malou časovou dotací pro figurální kresbu. Mnoho studentů má o figurální kresbu zájem, ale nemají šanci se jí v rámci studia věnovat víc do hloubky. Proto ji většinou absolvují jen jako povinný předmět v rámci jednoho semestru jednou za týden. To je ale velmi málo a tím pádem mají jen základní představu o figuře. Jsou frustrovaní tím, že v tomto krátkém čase většinou nemají možnost zažít radost ze skutečného ovládnutí tématu a že se v něm nestihnou dostat dál. Množství jiných úkolů a povinností je většinou zahltlí natolik, že se k figurální kresbě vrací už jen jako ke svému mimoškolnímu zájmu (placené večerní kurzy). Pokud vytrvají a najdou si tento čas navíc po dostatečně dlouhou dobu (někteří navštěvují večerní kreslení po dobu celého studia), dosahují výborných výsledků.

Z výše popsaného vyplývají i konkrétní problémy, se kterými se studenti potýkají přímo při kresbě figury. Během krátké doby totiž figurální kresbě skutečně naučit nelze. Počáteční boj s velkým formátem, s technikou, perspektivním zobrazením skutečně složitého systému tvarů, anatomických zákonitostí i vnitřní stavby těla – to vše je opravdu náročný úkol a zvládnout ho trvá poměrně dlouho. Teprve poté je možné záměrně opouštět realitu, hledat své vlastní originální výtvarné pojetí, hrát si s různou mírou exprese, psychologie, najít vlastní autorský přístup. Studenti mají před tématem aktu i velkým formátem přirozený respekt a bojí se udělat chybu nebo naopak rezignují na správnost reálné stavby těla a bez její znalosti (kterou obcházejí) někdy podléhají různým efektním manýrám a povrchnímu pojetí, ve kterém se zacyklí.

20. Jak hodnotíte výuku figurální kresby v současnosti?

Jak jsem již popsala, přestože zájem studentů o téma figury je stále velký, význam figurální kresby jako základního předmětu na dnešních uměleckých vysokých školách oproti minulosti viditelně poklesl. Považuji to za neprozíravé, ale beru to jako fakt. Jen čas ukáže, zda tento odklon od klasického výtvarného řemesla přinese dnešním studentům výtvarných oborů nějaký profit. Považuji výuku figurální kresby na většině současných školách za podceněnou a upozaděnou a je mi to líto. Mám dojem, že tento posun nesouvisí jen s nástupem nových technologií a ústupem od tradičního „výtvarného řemesla“, ale i se zahlceností studijních programů a jejich fragmentací. Vše se odehrává v mnohem větším stresu. Studenti neustále musí vykazovat a prezentovat své výsledky, na soustředěnou a dlouhodobou práci v tak náročné (a zároveň pouze doprovodné) disciplíně už nezbyvá dostatek času. Figurální kresba se pak stává spíše okrajovým zpestřením, proto ale bohužel i povrchně pojatým.

Dalším aspektem je obecná snaha o rychlý úspěch, rychlý efekt, potřeba (nebo tlak) chrlit a rychle prezentovat stále nové vizuální „produkty“. U figurální kresby je to ale na první pohled patrné.

Tento trochu pesimistický náhled vychází z mého dlouhodobého pozorování proměn českého (ale obecně středoevropského) vysokého uměleckého školství od 90. let po současnost. Shoduje se i s názorem řady mých kolegů, se kterými o problematice komunikuji.

21. Co Vám výuka kresby přináší? Jaké emoce při ní prožíváte?

Přináší mi velké potěšení, když mohu pozorovat, jak figurální kresba dokáže studenty pohltnout stejně jako kdysi mne. Vidím obrovský přínos společného kreslení ve skupině, kdy se jednotliví mladí výtvarníci navzájem inspirují a vzniká mezi nimi nenapodobitelná silná atmosféra sdíleného úsilí a energie, kdy se přenáší a násobí skutečná tvůrčí vášeň. Navzájem se osvobozují od vytyčených mantinelů a mají možnost užít si opravdový emocionální prožitek tvorby. Studenti sami to často formulují tak, že při kresbě „úplně zapomenou na svět kolem“ a zažívají díky ní euforické pocity.

22. Mají dnešní studenti lepší podmínky pro výuku kresby?

Viz předchozí odpovědi. Jinak mohu mluvit jen za výuku kresby na Fakultě architektury Českého vysokého učení technického v Praze v oboru Design a tam se o to maximálně snažíme.

23. Ovlivňují tyto možnosti míru talentu současných studentů?

Míru talentu žádné možnosti nikdy neovlivní (lepší, ani horší). Talent se v populaci vyskytuje stále ve stejné míře. Ale současný tlak na rychlé plnění úkolů a jejich okamžitou prezentaci je podle mě vede k mnohem povrchnějšímu pojetí tvorby „na efekt“. Nemají tolik času na experimentování, chybování, prozkoumávání nových cest bez ohledu na dosažený výsledek.

24. Zastáváte názor, že by při současné výuce figurální kresby na školách mělo dojít k určitým změnám? Myslím, že by měla být figurální kresba zachována jako důležitý předmět na uměleckých školách, který významně přispívá ke schopnosti výtvarné analýzy. Bylo by skvělé, aby se ve výuce udrželo to nejlepší z tradice minulosti (precizní studium proporcí, perspektivy a anatomie) a zároveň se neuzavírala ani novým přístupům, konceptuálnímu pojetí a propojování figurální kresby s dalšími obory a novými médii.

25. Jaké nástroje ke kresbě používáte?

Pokud mám možnost, techniku vždy přizpůsobuji konkrétnímu cíli. Pro rychlé uvažování skicováním nejčastěji používám tenký fix (alternativa tuše), jednoduchý nástroj, jehož stopu nelze opravovat (gumovat). To považuji za velmi důležité, protože všechny pozdější opravy berou kresbě prvotní energii a její podstatu. Tento přístup doporučuji i svým studentům, jakmile ovládnou základy kresby (na začátku je naopak důležité možnost kresbu opravovat a přehodnocovat). Ve své tvorbě kombinuji kresbu s malbou a přenáším ji na hmotné materiály nebo přenáším do prostoru. Přesto neopouštím klasickou kresbu grafitovou tužkou.

Láká mě propojení živé kresby s fotografií a videoprojekcí. Kreslení v počítačových programech se ve své tvorbě vyhýbám, není mi blízká.

26. Jaké uplatnění a postavení má kresba ve vašem oboru?

Mým oborem je volná sochařská tvorba za častého použití materiálu skla, často pracuji s prostorem (Site Specific) interiéru i exteriéru a konceptuálními prvky. Kresba je ale trvalou součástí mé práce, nejen že ji využívám jako nástroj zachycení prvotní ideje každého díla, ale vracím se k ní stále i jako k samostatné disciplíně. V projektu METAMORFÓZY jsem vytvářela prostorové kresby z drátů, které nakonec utvořily pevný, uzavřený hmotný tvar, aby se znovu rozpadl v jednotlivé linie. V posledním projektu JÁDRA z letošního roku jsem jako součást sochařského cyklu zařadila i „*foto-kresby*“ (kombinace fotografií vlastních objektů z drátů a s kresbou, která obraz dotváří). Zároveň pracuji na rytých kresbách na skle, kde hledám maximální odhmotnění linií na transparentním nosiči.

Jaké má obecně kresba uplatnění a postavení v mém oboru, nejsem schopna definovat, každý autor v oboru uměleckého skla a volné sochařské tvorby k ní přistupuje jinak. Někteří se jí věnují jako samostatné volné disciplíně a berou ji jako opačný pól své prostorové práce, další ji využívají pro navrhování, jiní se kresbou vůbec nezabývají a promýšlí své návrhy rovnou ve hmotě (plastické modely z nejrůznějších materiálů), případně přijali za vlastní navrhovat za pomoci vizualizací v počítačových programech. Čím více výtvarník zahrnuje do své tvorby i video a projekce, tím více většinou využívá i nová média a klasickou kresbu opouští. Je to věc individuální preference a konkrétního účelu a podoby výtvarné práce.

27. Mohou nová média ovlivnit vývoj kresby?

Podle mého názoru se kresba vždy uplatní bez ohledu na nové technologie. Je zkrátka prostředníkem v jakémkoliv výtvarném oboru a procesu jako základní nástroj výtvarného myšlení. V kooperaci s novými technologiemi může v čase samozřejmě nacházet stále nové možnosti.

Nové technologie už nějakou dobu ovlivňují a rozšiřují přístupy ke kresbě (kreslení na tabletech, ve stále dokonalejších grafických programech aj.), zatím ale nenahradily a nedosáhly na její podstatu. Svěžest, psychologie, křehkost a jedinečná stopa lidské ruky v kresbě zatím nemá soupeře. Pokud v budoucnu tyto bariéry odbourá dokonalejší technologií, mohlo by to teoreticky otevřít úplně nové možnosti. (Opakovaně se mi vrací sen, kdy kreslím jen rukou linie přímo v prostoru).

28. Preferujete při své práci klasickou kresbu, nebo upřednostňujete nové techniky? Mojí přirozeností je používat klasickou kresbu, potřebuji cítit dotek tužky na papír. Hledám nové cesty v kresbě jinými způsoby než prostřednictvím technologií. Při výuce kombinuji klasickou kresbu (především na počátcích, kdy studenti teprve začínají hledat svůj výraz) a později zařazujeme i nové techniky, žádným cestám se neuzavírám ani já, ani k tomu nevedu své studenty. Pokud mají tendence zapojovat do kresby nová média, povzbuzuji je v tom, ale ne jako náhradu kresby klasické. Tyto různé strategie v tvorbě si nekonkurují, jsou zkrátka nesrovnatelné a úplně jiné.

29. Má kresba něco, co nemají nová média?

Živá kresba je nenahraditelná jakýmikoliv technologiemi. Přímé propojení s lidskou rukou, kdy jen drobná změna tlaku na tužku (uhel, rudku, tuš...) zcela mění energii výtvarného projevu, je autentická a rukopis konkrétního autora je nenapodobitelný. Její křehkost, proměnlivost a nepostižitelnost je umožněna přímým přenosem myšlenky ke konkrétní ruce, jejíž interpretace je neopakovatelná. Do kresby se podvědomě vtiskává psychologie jejího autora, což je kvalita novými technologiemi (alespoň zatím) nedosažitelná.

30. Má klasická kresba naději na přežití v konkurenci nových médií?

Některé aspekty kresby jsou moderními technologiemi nenahraditelné, jak jsem zmínila výše. Proto nemám vůbec obavu, že by klasická kresba nepřežila. Přestože vnímám snahy v některých výtvarných odvětvích nahrazovat kresbu grafickými technologiemi, myslím, že tyto odlišné způsoby zobrazování mohou koexistovat vedle sebe a navzájem se obohacovat. Živá kresba nikdy nezmizí, je jedním ze základních projevů kreativity a člověku je vlastní stejně jako řeč nebo pohyb.

31. Myslíte si, že má kresba v současném umění budoucnost?

Rozhodně. Stejně jako se vrací zájem o klasickou malbu, která byla ještě nedávno zatracovaná jako v podstatě přežitá, i kresba je nadčasovou hodnotou. Nese v sobě nezaměnitelnou kvalitu a nekonečné možnosti výtvarné variability. Nejen jako samostatná disciplína, ale i v kombinaci s mnoha dalšími (i novými) přístupy.

32. Jaké jsou možnosti a využití kresby v budoucnosti?

To je dost abstraktní otázka, nikdo neví, co přinese budoucnost. Svět je ve zrychlujícím se „tekutém“ pohybu a vývoj technologií je nepředvídatelný. Kresba ale vždycky zůstane aktuální a inspirativní výzvou, dokud bude existovat člověk a jeho potřeba sebevyjádření, jeho kreativita.



Obrázek 96: Lenka Stejskalová Skoumalová, místo-cesta-křižovatka, interaktivní instalace v krajině, 2007



Obrázek 97: Lenka Stejskalová Skoumalová, Očekávání, instalace v architektuře, Pražské Jezulátko 2018



*Obrázek 98:
Jan Stoss*

35. Mgr. Jan Stoss

Malíř Jan Stoss se narodil v roce 1964 v Praze. V letech 1980–1984 studoval Střední uměleckoprůmyslovou školu v Praze. Od roku 1990 pokračoval ve studiu na pražské Akademii výtvarných umění, nejprve v Ateliéru monumentální malby u profesora Jiřího Načeradského (1990–1991), dále v Ateliéru klasických malířských technik pod vedením profesora Zdeňka Berana (1991–1993) a poté v Ateliéru intermediální tvorby, který vedl profesor Milan Knížák (1993–1995). Od roku 1995 působí na této škole jako odborný asistent večerního kreslení. Jeho dílo je zastoupeno ve sbírkách Ludwigova muzea v Aachen (SRN) a Národní galerii v Praze. Od roku 2002 je členem S.V.U. Mánes.

1. Co pro Vás kresba znamená?

Pro mě jako malíře je kresba základ malby. Kresba je základ všeho, současně je to svébytná disciplína, bezprostřední, osobní a rychlá. Kresba je zkrátka hezká věc.

2. Co je to kresba? Dá se kresba definovat, případně jak?

Není jednoduché najít hranice mezi kresbou a malbou. Kresba je věc linky a je bezbarvá, zatímco malba je více věcí objemu a barvy. Tady někde bude patrně ta hranice.

3. Je možné kresbu naučit?

Myslím, že je možné naučit kresbu každého studenta. Samozřejmě je nutné vzít v úvahu, že v současnosti učím figurální kresbu na pražské Akademii výtvarných umění, kde se předpokládá, že přijatí studenti nebudou úplní začátečníci, ale spíš už pokročilí.

4. Co kromě talentu je podle Vás nutné ke zrodu kvalitní kresby?

Talent je určitě důležitý. Viděl jsem už typy studentů, kteří byli velmi dobří kreslíři studijní, ale pak už zase nevěděli, co s tím dál. Každopádně celá Akademie je tady proto, aby vychovala nejen velmi dobré řemeslníky, ale i velmi dobré umělce, takže samozřejmě je talent důležitý.

5. Jaká je úloha (postavení, důležitost) výuky figurální kresby na Akademii výtvarných umění v Praze? Úloha výuky figurální kresby na Akademii výtvarných umění v Praze je veliká. Jde o to, aby umělec netápal v základních věcech, ale aby ovládal perspektivu, modelaci a anatomii. Někdy se říká, že správný umělec musí zapomenout na řemeslo. Je to pravda, ale někdy se to špatně chápe. Ve smyslu, že to řemeslo je nedůležité, ale ono je to opačně. Zapomenout na řemeslo může člověk jedině tak, že ho ovládne. Uvedu příklad: klavírista nemůže uvažovat, kam zrovna tím prstem t'ukne, musí to jít samo. Chce to určitý trénink.

6. Platí podle Vás pravidlo, že je kresba důležitou součástí pro přijetí ke studiu na vysoké výtvarné školy? V zásadě ano, protože kresba je základ. Bezesporu je to důležitá součást přijímacích talentových zkoušek, které samozřejmě nejsou zaměřené čistě jenom na kresbu. Uchazeči ukazují svá portfolia a dostávají další tematické úkoly.

7. Jaká je současná situace ve výuce figurální kresby na Akademii výtvarných umění v Praze, k jakým změnám došlo? Průběh výuky se trochu změnil. Studoval jsem na Akademii výtvarných umění v Praze, kde jsme v přípravném ročníku měli modely staršího věku a z toho plynulo to, že jsme téměř vždy kreslili figuru sedící a oblečenou. Na večerním kreslení zase chyběly stojany na kreslení, proto jsme museli kreslit na deskách v menších formátech. Jednalo se spíše o rychlé studijní kresby. V současnosti na této škole vyučuji večerní kresbu, která je zaměřená na kresbu aktu jedna ku jedné. Střídáme několik modelů různého věku a od studentů požadujeme spíše propracovanější kresby. To znamená, že model necháme stát ve stejné pozici třeba týden nebo dva. Z mého pohledu je toto zásadní změna, kterou tady zavedl Peter Orišek. Jeho tvorba byla hyperrealistická až naturalistická, kresby byly propracované a nastudované do detailu. Nikdy si nepotrpěl na rychlé skici.

8. Zmínil jste anatomii – je důležité, aby student znal anatomii lidského těla? Ano, je důležité, aby student znal anatomii lidského těla. Na Akademii výtvarných umění máme předmět zaměřený na toto téma a v kreslárně máme také kostru lidského těla.

9. Jak hodnotíte výuku figurální kresby v současnosti na vysokých uměleckých školách v České republice? Je těžké odpovědět na tuto otázku. O figurální kresbě a její výuce se nejvíce dozvídám právě díky projektu Figurama, kde přicházím do styku s lidmi, kteří se tímto tématem také zabývají. Snad situace není tak zlá. Na Akademii byl ateliéry pana Petera Oriška a profesora Zdeňka Berana, ze kterých vyšla spousta bravurních kreslířů, kteří v současnosti někde vyučují figurální kresbu. Jiná věc je samozřejmě ta, že jsou dneska obory, kde mají pocit, že tu kresbu nepotřebují. Myslím si, že ten pocit je klamný, protože když lidé začínají na Akademii jako mladí, tak kdoví kam a k čemu je vítr zavane a tu kresbu mohou potřebovat. A pokud má někdo pocit, že by se tomu měl vyhýbat, tak si tím vlastně uzavírá cestu do budoucna.

10. Souhlasíte s názorem, že v minulosti byl dán výuce figurální kresby větší prostor? Ano! V počátcích Akademie výtvarných umění v Praze se skoro nic než kresba nedělalo. A tím, jak se připojovala postupně malba, socha atp., tak zde ztrácela kresba svoji dominanci.

11. Jaké byly přínosy přípravných ročníků?

Přínos je v tom, že se snažíme právě to řemeslo ještě více upevnit. Je to samozřejmě určitý dril, probíráme znova ty stejné věci, které by studenti už měli umět, včetně perspektivy. Začínáme zátiším, znova se projede hlava, pak celá figura a to nejdříve v kresbě a pak zase v malbě. Ke konci roku se to může zase uvolnit a nechají se studentům volnější koleje, kde by ovšem neměli vykročit mimo meze ze zobrazování, z obrazové kresby a malby.

12. Co jste získal studiem figurální kresby na vysoké škole?

Nejenom že jsem získal tu jistotu, ale také lásku ke klasické kresbě a malbě. Dříve jsem inklinoval k volné poloze zobrazování. Vždy mi byla blízká karikatura a expresivní malba. Teprve poté, co jsem přišel do ateliéru klasické malby, kde jsem zahodil všechno to, co jsem se do té doby naučil, začal jsem na sobě pracovat od píky. Chtěl jsem se naučit takový řekněme barokní způsob malby, což mi rozšířilo moje možnosti. Dnes můžu tyto znalosti kombinovat, jsem svobodnější a pokud vidím skvělý obraz v galerii, tak mám pocit, že ho dokážu více ocenit.

13. Jaké uplatnění a postavení má kresba ve vašem oboru?

Nejčastěji používám toto médium jako podkresbu pro malbu. Případně pokud maluji figuru, tak si před tím udělám studii. Nemluvě o tom, že taky dělám kresby volně, myslím kresbu pro kresbu. Mojí hlavní doménou jsou figury a portréty, kde se bez kresby vůbec neobejdu. Kresba a malba se od sebe nedá oddělit. Ve své tvorbě často používám klasickou barokní výstavbu, to znamená, že na tónovaný podklad si udělám kresbu, na to malbu, černobílé podmalbu a na to teprve až pak maluji definitivní dílo.

14. Jaké byly pedagogické strategie vašich učitelů? Co byly jejich silné, a naopak slabé stránky? Na Akademii výtvarných umění jsem začínal studovat v ateliéru Jiřího Načeradského, kde se výuka soustředila spíše na expresivní monumentální figurace. Poté jsem ve studiu pokračoval v ateliéru Zdeňka Berana, kde se výuka zaměřovala zejména na barokní malbu. Nakonec jsem diplomoval u Milana Knížáka. Tito tři pedagogové byly naprosto rozdílní a v tom to bylo fantastické. Načeradský byl velmi energický až hektický člověk, Beran byl zase naopak velmi klidný a vyžadoval od nás kvalitní kresby. Ateliér profesora Knížáka nebyl zaměřený na kresbu ani malbu. Do jeho ateliéru jsem šel, protože jsem si chtěl vyzkoušet něco nového. Během rozhovoru mi profesor Knížák řekl, že je nesmysl, abych nemaloval! Pokud tě to baví, tak maluj. Nakonec jsem u něho diplomoval obrazem Zavraždění svatého Václava 5x4,5 m. Velmi klasické téma, ve kterém mě ještě podpořil. Profesor Knížák byl velmi tolerantní.

V jeho ateliéru se vytvářely objekty, instalace i malby. Poté jsem byl asistent pana Petera Oriška, kterého považuji za svého čtvrtého učitele. Měl jsem to štěstí pracovat s tímto vynikajícím umělcem, který byl velmi skromný a hodný člověk. Důraz kladl na detaily, sám říkal, že na figuru je nutné se dívat od celku k detailu a od detailu zase k celku a takhle pořád dokola.

15. Jaký byl týdenní časový fond vymezený figurální kresbě při studiu na vysoké škole? Časový fond byl podobný. Večerní kresbu jsme měli povinně jednou týdně, abychom se tam všichni vystřídali.

16. Věnovali jste se kresbě i ve svém volném čase mimo výuku?

Ano, samozřejmě jsem se kresbě věnoval i ve svém volném čase. Tím, že jsem se figurální kresbě a malbě věnoval každé dopoledne v ateliéru a pak ještě ve večerním kreslení, tak jsem to spíš doplňoval volnějšímými věcmi.

17. Jaký typ kresby Vás přitahoval, co Vás inspirovalo?

Určitě mě inspiruje řada umělců jako je Albrecht Dürer, Peter Paul Rubens a další. Zajímám se také o českou tradici kresby, Mikoláš Aleš, Josef Mánes, Karel Svoboda, Jiří Trnka, Josef Lada a další

18. Váš vztah k výuce kresby z pozice pedagoga (pozitiva/negativa)?

K výuce na Akademii výtvarných umění v Praze mám vztah velmi dobrý, pozitivní. Je to naše nejstarší výtvarná škola, ve které se učila velká jména. Výuka figurální kresby mě naplňuje. Mimo jiné v tom, že mě to nutí, abych nezlenivěl.

19. Vnímáte rozlišnost kresby podle paměti, fotografie či živého modelu?

Ano vnímám. Samozřejmě všechno má svoji specifičnost. Kresbu podle fotografie studentům moc nedoporučuji, tím spíš, když se začínají učit kreslit. Myslím si, že kresba podle fotky je pro pokročilejší, protože fotka je zavádějící. Pokud umělec kreslí podle předlohy, často se to pozná. Na druhou stranu já sám jsem byl taky někdy nucen se k tomu uchýlit. Například když jsem dělal portréty lidí, kteří už nežijí. Kresba figury podle fotky nebo živého modelu je vždy těžká disciplína. Kreslíř musí dobře znát nejenom anatomii, ale také perspektivu a proporce. Kresba podle paměti je v něčem nejtěžší, protože si kreslíř musí výslednou figurální kompozici nejprve vymyslet a představit si, jak to ve skutečnosti je. Samozřejmě se nedá počítat s tím, že kresba podle paměti bude stejná jako podle předlohy. To předpokládá vždy nějakou volnější polohu. Dokonce i kdyby se to výtvarník snažil nakreslit podle paměti a uměl to, tak bych se bál, že kresba bude utažená a že se to na tom pozná.

20. S jakými problémy se při kresbě studenti potýkají nejčastěji?

Méně pokročilí studenti mají často problémy s obyčejnou kompozicí. Umístit celou figuru na papír tak, aby někde neuvízly nohy nebo ruce. Je to můj první úkol na hodině kreslení, rychle obejít všechny studenty a zkontrolovat, zda mají dobře usazenou figuru ve formátu. Nejtěžší věc, kde může i dobrý kreslíř udělat chybu, je anatomie. (Dokonce i v dílech starých mistrů můžeme vidět nějaké odchylky. Tato díla jsou ale na takové úrovni, že bych se neodvážil to nazvat chybou.) Dále je to perspektiva, proto někdy kreslíme kostku.

21. Mají dnešní studenti lepší podmínky pro výuku kresby?

Ano, současní studenti mají lepší podmínky. A to z toho důvodu, že mají velká prkna na kreslení, dostatek stojanů a několik modelů, kteří se střídají. My, coby studenti, jsme byli odkázáni na malé formáty a model často měnil pozici třeba i po hodině. Dnes necháváme na večerním kreslení model v jedné pozici celé tři hodiny, a dokonce když vidíme, že se to u některého studenta daří, tak mu ten model dáme do stejné pozice ještě další týden.

22. Ovlivňují tyto možnosti míru talentu současných studentů?

Talent je to jediné, co studenty nenaučíme. To je ta podmínka, nicméně talent se dá rozvíjet. Všechno je samozřejmě zaměřeno na to, aby ze studentů vyrostli umělci, kteří nedělají hloupé chyby. Tak se pozná profesionál od amatéra. Na některých dílech v prodejních galeriích můžete často vidět určitou necitlivost a výtvarné chyby, které to dílo, byť by bylo třeba i úctyhodně provedené, shodí do něčeho nepříjemného. To je velká část té výuky, aby se studenti stali profesionálové.

23. Zastáváte názor, že by při současné výuce figurální kresby na školách mělo dojít k určitým změnám? Ne. Kdybych měl pocit, že to chce nějaké výrazné změny, tak je udělám. Na výuce figurální kresby není moc co vymýšlet. Je to dané po staletí. Mluvím teď konkrétně o Akademii, ale myslím, že i na ostatních školách by ke změnám dojít nemělo, tak co se dá na figurální kresbě vymyslet?

24. Jaký máte názor na to, že se u některých vysokých uměleckých škol upouští od výuky figurální kresby? Považuji to za velkou chybu, ale to není naštěstí případ Akademie výtvarných umění. Kresba je základ. Co potom, když malíř nebo sochař nezná tyto základy. Pokud na některé vysoké umělecké škole v České republice opravdu není výuka figurální kresby, tak to je velmi smutné. A kdo pak jednou bude učit figurální kresbu?

25. Jaké nástroje ke kresbě používáte?

Ke kresbě používám klasické nástroje. Zdůraznil bych rudku a uhel, obzvláště pokud kreslím na plátno. Rudka má některé vlastnosti jako tužka, jiné zase jako uhel. Stopa rudky je širší, hezky drží linku a nedá se mazat. To může být i nevýhoda, která ale nutí kreslířovu ruku, aby nakreslil tu linku správně. Studenti často spoléhají na uhel, který jde lehce smazat a kreslí figuru stále dokola.

26. Mohou nová média ovlivnit vývoj kresby?

Kresba může čerpat naprosto z čehokoliv. Vrátil jsem se k panu profesoru Beranovi. V jeho ateliéru byl vedle barokní malby i fotorealismus, ve kterém se čerpalo právě z fotografie. Samozřejmě mohou nová média ovlivnit vývoj kresby.

27. Preferujete při své práci klasickou kresbu nebo upřednostňujete nové techniky? Já osobně z moderních technologií moc nevyházím.

28. Má kresba něco, co nemají nová média?

Samozřejmě se kresba nemůže hýbat. Vždy když se objeví něco nového, tak se předpovídá tomu starému zánik.

29. Má klasická kresba naději na přežití v konkurenci nových médií?

Určitě má kresba naději na přežití v konkurenci nových médií. Kresba je osobní věc, každý záchvěv ruky tam jde vidět. A proto si myslím, že kresbu nelze nahradit žádnou novou technikou, alespoň v to doufám.

Aristoteles: „*Ruka je nástroj nástrojů.*“

30. Úloha (postavení, důležitost) kresby v historii lidstva?

Kresba byla vždy základ a v tom je její význam. Zobrazivá malba je bez kresby naprosto nepředstavitelná. Kresba jako samostatná disciplína je záležitost až renesance. Malba, zvláště ta klasická, vzniká poměrně dlouho, kdežto ta kresba vzniká poměrně rychle. Kresba je záležitost osobní a právě v tom je její význam. Je to propojení umělce mezi okem, rukou a toho záznamu. Dokonce se říká, že na vojně jsou malíři a sochaři nejlepší střelci právě díky tady té vlastnosti. Na tuto otázku je velmi těžké odpovědět. Bez kresby by se v historii všechno rozpadlo. Kresba je ta kostra. To je ten význam kresby. Malba byla vlastně až do konce 19. století nebo začátku 20. století vždy jen zobrazivá. Podívejte se například na impresionisty nebo expresionisty, v jejich obrazech kresba stále je, pokaždé trošku jiná, ale stále tam je. Nemluvě o tom, že například v architektuře nebo v textiliích byla spousta ornamentů. A to je zase kresba. Bez kresby si historii nedokážu představit – nejde to – a nejde to ani na výtvarných školách.

31. Dříve byl na Akademii výtvarných umění v Praze Ateliér figurální malby, proč se zrušil? Ateliér figurální malby profesora Načeradského si pamatuji velmi dobře. Také tady na škole byla dlouho tradiční speciálka krajinářská a poslední, kdo učil krajinu, byl František Hodoňský. Od 90. let je to na AVU tak, že ten daný ateliér je vázán na vedoucího pedagoga...

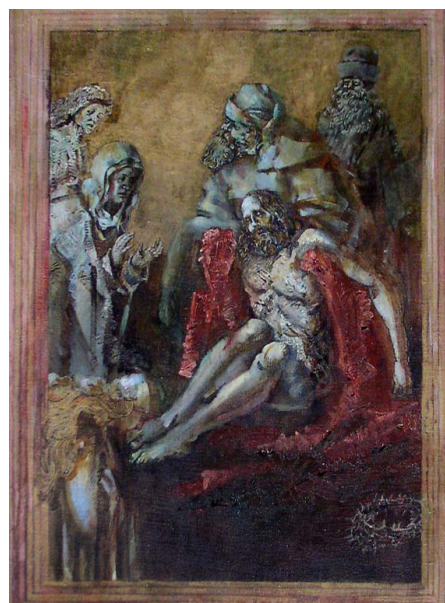
32. Jak hodnotíte projekt Figurama?

Určitě považuji Figuramu za dobrý projekt. Jak víte, je z toho katalog a vím, že studenti jsou velmi rádi, když jsou vybráni na tu přehlídku a do katalogu. Takže i v tomto směru je to určitá motivace. Problém je samozřejmě, jak ty studijní kresby na velkých formátech instalovat. Ideální by to bylo adjustovat, zasklít, ale to je nereálné, už jenom z manipulačních důvodů, protože ta výstava cestuje po celé Evropě. Ty přehlídky mají v tomto směru takový ráz, řekl bych pracovní. Školy mezi sebou také trochu soutěží, jsou tam i ocenění. Zde je vidět, že ta situace studijní kresby není zase tak špatná, jak by člověk mohl mít někdy falešný dojem. Je velká zásluha, že projekt Figurama vznikl.

Kresba je základ! Nedokážu si to představit bez kresby. Když se podíváte z okna, vidíte ten dům, auta, lampy, stromy... – to je samá kresba. Někdo by třeba mohl namítnout, že kresba není potřeba například u abstraktní gestické malby, ale já si myslím, že dokonce i tam je potřebná, byť nějaká jiná, že tam něco musí být. Snad jsem jen opomenul zdůraznit význam kopírování starých mistrů. Za staré Akademie před 200 lety se kopírovalo podle kreseb, soch, obrazu, živý model až nakonec... To bylo tehdy vše. Mělo to vlastně něco do sebe – naučit lze řemeslu ne umění.



Obrázek 99: Jan Stoss



Obrázek 100: Jan Stoss



*Obrázek 101:
Jiří Surůvka*

36. doc. Mgr. Jiří Surůvka

Malíř, performer, fotograf a kurátor Jiří Surůvka se narodil v roce 1961 v Ostravě. V letech 1984–1992 studoval na Filozofické fakultě Ostravské univerzity obor učitelství v kombinaci český jazyk a výtvarná výchova. Od roku 2003 působí jako vyučující a vedoucí Ateliéru nových médií na Fakultě umění Ostravské univerzity. Je spoluzakladatel výtvarné skupiny Přirození, dále spoluzakladatel performance skupiny Předkapela Lozinsk a kabaretu Návrat mistrů zábavy.

1. Co pro Vás kresba znamená?

Jsem performer a malíř, ale i pro mě je kresba základ. Většinou ale nedělám kresbu jako samostatnou disciplínu. Na naší fakultě mají všichni studenti (kromě fotografů) povinnou výuku figurální kresby v prvním a druhém roce studia. Také tady je ateliér kresby, který vede Josef Daněk. Všiml jsme si, že studenti tohoto ateliéru se nevěnují striktně kresbě, ale inklinují k malbě, instalaci a dalším věcem. V současnosti se ty disciplíny na jednotlivých ateliérech dost prolínají. Výuka není tak striktně vyhrazena. Z pedagogů se stávají univerzální lidé, kteří vyučují od kresby přes malbu, sochu až po performance. Já vedu moje studenty v prvním ročníku také k malbě a kresbě a pokud k této disciplíně mají náklonnost, nechám jim prostor na kresbu či malbu celých pět let.

2. Co je to kresba? Dá se kresba definovat, případně jak?

To je stejné, jako kdybyste se mě zeptala, co to je performance? Určitě už někdo definici kresby zformuloval. Pro mě je kresba cokoli, co vytvářím ve 2D až 3D prostoru. Čili ono to nemusí být jen ta klasická kresba tužkou na papír! Může to být i gesto nebo performance vytvořený nějakým pohybem. Kresba má opravdu hodně forem. Například já si vždy kreslím skici před tím, než jdu dělat nějakou akci. To abych si představil, jak to zhruba bude vypadat. Vždy vycházím z kresby. Ještě si k tomu napíšu poznámky a seznam věcí, které budu potřebovat. Poté se zamyslím, v duchu si tu scénu přehraji. Vidím to ve své hlavě skoro jako film. Díky tomuto postupu se mi ukážou slabá místa, která zase upravím a překreslím. Je to stejné, jako když čtete knížku. V knize vidíte text, který se ve vaší představivosti mění v děj. Člověk v tom žije a představivost doplňuje tu knihu v myslí na realitu, jakoby váš vlastní film. Film v kině je zase vizualizace reality někoho jiného. Pokud je člověk sečtělý a má tím vypěstovanou představivost, tak se ta kresba tak jako psané slovo mění v představy. Poté se autor nebo čtenář sám ocitá v realitě vytvořené kresbou nebo textem. Ta kresba je takový startér do autorova světa.

3. Je možné kresbu naučit?

No jistě že ano. Kresba se dá naučit. Moje učitelka, paní Ovčáčková, která mě připravovala na talentové zkoušky, vždy říkala: „*Kresbu se naučí každý, to není nic těžkého, stačí mít oko, dívat se a měřit.*“

4. Co kromě talentu je podle Vás nutné ke zrodu kvalitní kresby?

Nutné je mít jistou kreativitu, protože ta kresba dnes už nezůstává jenom u zobrazování viděného. Kresba musí mít svoji přidanou hodnotu, to proto, aby byla osobnější a charakterističtější. Do mého ateliéru přichází spousta studentů, kteří mají tu kresbu namakanou klasickým způsobem ze středních uměleckých škol. Figuru si vyměřují a kreslí ji způsobem, jakým to bylo žádané už v 80. letech na Akademii. Tito studenti mají ale problém odpoutat se od té šablony a od toho kánonu. Naopak máme i studenty z gymnázií, kteří nemají o kresbě ani páru a postupně se díky výuce figurální kresby do této disciplíny vpravují. U nás na škole to učí velmi zdatný kreslíř Libor Novotný a Václav Rodek. Takže ano, kresbu je možné se naučit, ale musí mít ten student talent, aby jí dal svůj charakter a osobitost. To je ten předpoklad.

Dnes přijímáme šest studentů do ateliéru, ale ti výrazně talentovaní jsou dva možná tři. Ostatní studenti to doplňují svou pílí, pokud ji mají. Takže ten talent, ta jistá pracovitost a potom ta kreativita je pro osvojení si kresby důležitá. Někteří studenti zůstávají na té úrovni pomocné realistické kresby, ale i tam je ta kreativita. Například ve šrafování, blokování, někomu jde líp zase liniová kresba perem, je to různé. Já neučím přímo figurální kresbu, ale ty základy jsem si musel také osvojit. Ve svém ateliéru jsem měl 65letého studenta, který se vážně kresbu nechtěl naučit, proto na ten papír vždy napsal: „*Model, slečna xy*“ a začal ji popisovat. Psal třeba o ní báseň, ale kreslit nechtěl, protože jako starý se nechtěl naučit novým kouskům. Nakonec dostal z kresby pětku!

5. Úloha (postavení, význam, důležitost) výuky figurální kresby na vysokých uměleckých školách? Určitě je výuka figurální kresby na vysokých výtvarných školách důležitá. V zahraničních školách (Bělorusko, Čína, Rusko...) se setkávám s extrémem. Ta figura se tam opravdu dře a výuka kresby je vnímána jako alfa a omega. Například v Petrohradu či Minsku byli lidé velmi konzervativní a opovrhovali disciplínami typu performance. A když se náhodou na tu akci přišli podívat, tak se tomu smáli. A i tady v česku laická veřejnost chápe umění jako obraz nebo sochu. Kresba je součástí toho obrazu nebo grafiky. Takže kresbu obecné publikum akceptuje, ale na video, videoart nebo performance už nahlíží jinak. V kresbě osciluje důležitost formy a obsahu.

6. Platí podle Vás pravidlo, že je kresba důležitou součástí pro přijetí ke studiu na vysoké výtvarné školy? Ano, protože na kresbě jde nejlépe poznat, jak na tom ten uchazeč je s talentem. Částečně jde z kresby vyčíst i kreativita. Tu samozřejmě můžete vidět i na volných věcech a portfoliích. Na kresbě poznáte, jak je uchazeč technicky zdatný v tom daném okamžiku, kdy se hlásí k nám na školu.

A jak jsem už zmínil, na naši školu se hlásí nejen studenti ze středních uměleckých škol, ale i absolventi gymnázií, kteří kreslení moc neznají, ale jsou kreativní a doženou to. Eventuálně výuku figurální kresby během studia nějak obejdou, což připouštím taky. Ale pokud ji obejdou, tak nějakým uměleckým způsobem.

V současnosti na naší škole obchází výuku figurální kresby pouze fotografové, ale pokud se během studia rozhodnou přestoupit do mého ateliéru, tak mají velký problém! Neumí téměř vymyslet objekt ani udělat instalaci! I s videem, které je poskládané z fotek, mají problém. Tady totiž jde o výtvarné uvažování. Fotograf zůstává ve fázi pozorovatele a málokdy má další přesah.

7. Charakterizujte průběh výuky figurální kresby na vysoké škole.

Studoval jsem na pedagogické fakultě, kde jsme měli výuku figurální kresby. Ta probíhala minimálně jednou týdně, nejméně dvě hodiny. Poté byla další disciplína malba. Tady na Fakultě umění Ostravské univerzity je těch hodin kresby mnohem více.

8. Jaká je současná situace ve výuce figurální kresby na výtvarných školách, k jakým změnám došlo? Kresbu neučím, ale do kreslírny se chodím dívat na studenty prvního ročníku. To abych věděl, jak jsou moji studenti zdatní v této disciplíně. Kresba je na Ostravské univerzitě vnímána jako základ. Časová dotace je tři nebo čtyři hodiny týdně v ročníku, ale to přesně nevím.

9. Mají dnešní studenti lepší podmínky pro výuku kresby?

Ano mají, protože nás kdysi na škole učili výtvarníci komunistického původu. Většinou to byli absolventi Akademie, kteří u nás zrovna neměli valnou autoritu. Často to byli protekčně dosazení pedagogové přes KSČ. V 60. letech tady byla generace umělců, která nesměla učit. Teprve po těch 90. letech nastupovali na školy mistři svého oboru. Celá ta garnitura se úplně vyměnila a vznikaly nové fakulty v Brně, v Ústí nad Labem, v Ostravě a ve Zlíně. Vedoucí ateliéru byli pedagogové, kteří vyhráli konkurz nebo ty ateliéry sami založili. Ti lidé jsou formátu celostátního. V současnosti je těch škol a absolventů opravdu hodně! Pedagogický kádr se obměňuje jen na některých školách, třeba na Akademii v Praze. Jinak spíše jen přirozeným úhynem či odchodem do důchodu. Co si budeme povídat, když jdete učit na vysokou školu nějaký obor na deset let, tak potom vám v tom oboru trochu ujede vlak! Už nemáte čas to dohánět. Je to opravdu těžké. Takže když už jednou učíte, máte tendenci u toho zůstat z pudu sebezáchovy. Ovšem americký systém, kdy se učí studenti v kursech a učitel, který ho na vysokých školách provozuje, je závislý jen na tom, kolik studentů se k němu zapíše, takže pak pracuje jen půl roku.

A nakonec když se „*okouká*“ nebo přestává být „*trendy*“, je taky nahrazen jiným, je v kontrastu s „*akademickým*“ středoevropským systémem ještě méně efektivní. Absolventi jsou pak spíše „*kreativci*“ použitelní snad jen v reklamě. Ale možná i o to jde?

10. Ovlivňují tyto možnosti míru talentu současných studentů?

Ne.

11. Souhlasíte s názorem, že v minulosti byl dán výuce figurální kresby větší prostor? Myslím si, že prostor pro výuku figurální kresby je pořád stejný. To se nezměnilo. Na Ostravské univerzitě nově vznikl Ateliér kresby, který ale z té kresby pouze vychází, dále ji dotváří. Což tady na škole dříve nebylo. Ale když se podívám na Akademii výtvarných umění v Praze, profesorka Jitka Svobodová tam měla Ateliér kresby už v 90. letech...

12. Co jste získal studiem figurální kresby na vysoké škole?

Celkem nic moc, protože já jsem nikdy moc dobře nekreslil. Kvůli tomu mě taky nikdy nepřijali na Akademii výtvarných umění v Praze. Moje kresba byla asi přílišná a v dřívější době se na kresbu opravdu dost dbalo. Původně jsem chtěl jít studovat do ateliéru k Aleši Veselému, protože jako rodilému Ostravákovi mi byly blízké objekty a železné traverzy. Bohužel mě do ateliéru nepřijal. Místo toho jsem dělal přijímačky na malbu, kam si mě vybrali. Ale nakonec to nevyšlo. Z tohoto důvodu jsem hned začal svoji tvorbu vystavovat, kdežto moji spolužáci dřeli těch pět let ve škole. Poté mi vlastně záviděli, protože já už jsem vystavoval a oni teprve končili školu.

13. Věnovali jste se kresbě i ve svém volném čase mimo výuku?

Svého času ano, ale v současnosti používám kresbu jen ve formě skic. Studentům doporučuji, aby měli po ruce vždy nějaký skicák na poznámky prokládané kresbami. Ten, kdo je kreativní a chce dělat výtvarné umění, tak nějaký takový notes u sebe vždycky má. Tyto skicáře chci vždy vidět u talentových zkoušek.

14. Jaké uplatnění a postavení má kresba ve vašem oboru?

Tu kresbu používám jako skicu. Zaznamenávám nápady. Kresba má v nových médiích funkci poznámek, anebo převedená do virtuálu a 3D prostředí se stává i stavebním kamenem projektu.

15. S jakými problémy se při kresbě studenti potýkají nejčastěji?

Je to perspektiva a součinnost ruky a mozku. U některých studentů je ta kresba neškolená, proto se musí naučit základy jako je perspektiva nebo měřítko apod. Studenti ze středních uměleckých škol mají zase jiný problém. Často k nám přicházejí s nějakou získanou manýrou, které se pak těžce zbavují. A tu manýru z nich zase musíme dostat.

16. Vnímáte rozlišnost kresby podle paměti, fotografie či živého modelu?

Ano vnímám. Mladí malíři dnes hodně pracují s fotografií. Ve své tvorbě také fotku využívám, ale většinou ve formě koláže, která mi pak slouží jako podklad pro malbu. Studenty to tímto způsobem taky učíme. Samozřejmě v prvním ročníku je důležité se věnovat klasické kresbě podle skutečnosti. Kresba zátiší, krajiny a figury podle živého modelu. Teprve ve druhém ročníku vedu studenty k práci na počítači, kde jako předlohu vždy používají ruční kresby, ty poté zpracovávají v grafických programech. Tyto technické disciplíny se u nás na škole taky vyučují. To mě ještě napadá jedna věc – my jsem se přizpůsobili struktuře fakult na univerzitě. Tomu rozdělení na bakalářský a magisterský stupeň studia, což je oproti akademiím velký rozdíl! Toto rozdělení považuji za hloupost, protože ta bakalářka zabere studentům celý rok! V prvním a druhém ročníku vidím u studentů stoupající tendenci a najednou ve třetáku už videoart nedělají, protože smolí nějakou bakalářku! A pak pokračují ve čtvrtém ročníku, kde už zase přemýšlejí o diplomce. A celý pátý ročník se jí věnují. Kdežto na Akademii jim stačí popsat jeden papír a těžiště je v praktické části. Podle mě je tato struktura podle jiných univerzitních oborů nevhodná.

17. Zastáváte názor, že by při současné výuce figurální kresby na školách mělo dojít k určitým změnám? Asi před dvěma lety jsem dělal oponenta absolventce ateliéru Petra Boka na Akademii výtvarných umění v Praze. Ta studentka mě fascinovala tím, že pojala tu kresbu úplně jinak, nově. Pro mě to byla úplná avantgarda, že dělala precisní, amorfní figurální kresby, kterým chyběla anatomie. Jenom ta beztvorost, ta drapérie – bylo to dokonalé, velmi zvláštní a inovativní. Nic reálného kresbou nezobrazovala, pouze to, co vznikalo v její fantazii. Ty její kresby, to bylo něco dokonalého a tak si říkám: „*Aha, tady je úplně jiná nová cesta kreslení!*“ Je dobré kresbu inovovat, nekreslit jen reálné věci, ale kreslit něco, co třeba neexistuje. Proto bych kresbu neustále rozšiřoval. Díval se na ty přesahy kresby. A pokud si ti studenti osvojí základy kresby, tak ať se v této disciplíně posouvají dopředu.

Nelimitoval bych je pouze na tu akademickou kresbu, jak se v uvozovkách nazývá, protože už žádná taková akademická kresba není. Také to vždy záleží na tom vyučujícím, ale samozřejmě i na studentech. V kresbě bych jim dovolil experimentovat, dovolil jim ty přesahy. To je neméně důležité jako výuka klasické kresby.

18. Mohou nová média ovlivnit vývoj kresby?

Ano určitě. Studenti dnes často kreslí v počítači nebo na tabletech. Někdy se to dokonce podobá realistické malbě. Ta technologie dovoluje opravdu všechno, co kresba, a možná ještě mnohem víc. V počítači je možné spoustu věcí modifikovat a měnit. Pokud nemáte výrazný talent na tu kresbu, jako například Max Švabinský, tak ten počítač ty možnosti rozšiřuje.

19. Preferujete při své práci klasickou kresbu, nebo upřednostňujete nová média?

Já preferuji ty moderní technologie, protože vlastně většina toho mého předmětu nebo toho ateliéru se jich dotýká. Děláme se zvukem, se světlem, s videem, s fotkou, s počítačovou koláží... Vytváříme projekty pro síť, pro prostředí mimo net art a z těch klasických technologií odcházíme do prostoru kybernetického. Nebo se o to alespoň snažíme, limituje nás vybavení. Dnes už ale na ateliéru máme počítače, kamery, foťáky a studenti s těmito médii umí zacházet již v momentu, kdy jsou přijati. Což je rozdíl mezi studenty, kteří přicházeli před patnácti lety a učili se to většinou až za pochodu. V současnosti uchazeči přicházejí s takovou všeobecnou znalostí techniky a počítačových programů, která je většinou lepší než moje. Já jsem totiž ještě generace „analogová“, takže bych se měl paradoxně zastávat té klasické kresby, ale není to tak. Spíš bych řekl, že z těch klasických disciplín vycházíme a jde se co nejdál, co to jde.

20. Má kresba něco, co nemají nová moderní média?

Pokud ten tablet nebo počítač student zvládne, tak je to pro něj bonus. V grafických programech může měnit barvy té kresby, může měnit pozadí, zkrátka v tom softwaru může jít s tou kresbou dál. Ale klasická lineární kresba je základ. Tu s pomocí počítače neobejdete. I když máme výtvarně tvořící AI a výsledky jsou fascinující, pořád si ten počítač kombinuje tvorbu živých či mrtvých umělců...

21. Má klasická kresba naději na přežití v konkurenci nových moderních technologií?

Ano, určitě má kresba naději na přežití v konkurenci nových médií. Je to disciplína jako je například socha nebo malba. Spíš bych to řekl naopak, že se kresba víc a víc emancipuje.

22. Myslíte si, že má kresba v současném umění budoucnost?

Kresba má v současnosti úplně stejnou budoucnost jako malba, socha, instalace, objekt nebo performance. Kresbu může kdokoli kdykoliv pozvednout. S kresbou je možné vytvářet mistrovská díla srovnatelná s malbou, sochou a s těmi dalšími disciplínami. Stačí jenom chtít, osvojit si tu kresbu a vytvořit něco jedinečného. V rámci programu Erasmus spolupracujeme se zahraničními školami, kde je kresba vnímána jako důležitá. V zahraničí se ta kresba postupně emancipuje ne jako podpůrný obor, ale jako samostatný. Stejně jako ta performance. Ještě nedávno byla performance šaškárna, které se lidi smáli a dnes ji spousta mladých lidí chce dělat. Je jim nejbližší, protože to sdělení je odebráno publikem okamžitě. U malby a sochy si ten tvůrce musí počkat, než mu to někdo vystaví na veřejném prostoru. A přece jen pak musí čekat na nějaký ten ohlas. Kdežto když uděláte performance, tak ti kolemjdoucí reagují víceméně hned. U kresby vždy záleží, jak a kde ji vytvoříte. Kresba je totiž samostatná disciplína, která se dá provozovat taky kdekoliv – kreslit můžete na mosty, na zdi, na veřejné budovy, na dopravní prostředky apod., což dříve určitě nebylo. Leonardo Da Vinci určitě nikde nevystavoval kresby ze svých skicáků! Až dnes je v galeriích obdivujeme...

23. Jaký typ kresby Vás přitahoval, co Vás inspirovalo?

Hodně mě inspirovaly kreslené vtipy z dikobrazu :)

Líbí se mi kresby Františka Skály z 90. let, kdy on začínal tenkou linií a postupně šel až do takové jakoby čínské štětcové malby a kresby. Mám rád lineární kresbu. (Mimochodem byl jsem i v Číně, kde je výuka oproti té naší příšerná. Studenti si musí koupit knížky s hotovými malbami a kresbami, které potom ve třídě kopírují. Nemají žádné zátiší nebo model před sebou! Je to takové retro, protože se učí na vysoké škole umělecké jenom kopírovat.)

Další můj oblíbenec je Josef Lada. Taková typická česká kresba, vycházející ze symbolismu a z té dobové ilustrace v časopisech, kterou on povýšil. Jeho placaté kresby se zdůrazněnou linií mě vždy fascinovaly. Ve své tvorbě se také snažím o jednoduchou lineární kresbu. Spoustu učitelů figurální kresby říká, že ta lineární kresba je nejtěžší, protože jak se netrefíš, tak je to špatně a jde to hned vidět. Pro mě je důležité dostat do kresby emoci a výraz. A tak je to i u těch dobrých kreslených vtipů, které umocňuje zkratka. Vše nepodstatné tam odpadne. Ne nadarmo ve staré Číně bylo vystižení fragmentu přírody jediným směhlým (a dlouho trénovaným) tahem považováno za nejvyšší mistrovství...

Můj vzkaz, vždycky je nějaká legrace a pod tím je nějaké drama. Prvoplánově je to zábavné a pak teprve přichází to autorovo např. moralizující poselství, které už tak zábavné není. I ta lineární kresba umožňuje rychlou emocionálně působící kresbu a to je pro mě to pravé. A nějakou složitou kresbu hyperrealistickou, to spíš nesnáším.

24. Jaké nástroje ke kresbě používáte?

Nejraději kreslím perem, tuší nebo inkoustem.

25. Úloha (postavení, důležitost) kresby v historii lidstva?

Kresba měla v historii opravdu velký význam. První umění, co jsme byli schopni vystopovat v těch dávných jeskyních, jsou víceméně kresby. Lidé kreslili zvířata ohořelými klacky na zeď jeskyní, do kterých pak házeli oštěpy. Jako podpis prskali barvu přes ruku (vlastně sprejovali graffiti). A to byla ta performance! Ta kresba a performance jsou nejstarší výtvarné disciplíny, protože ta kresba nebyla jenom kresba! Měla svůj účel a lovcům poskytovala představu té ulovené zvěře. Důležitý byl i ten rituál, jehož součástí byl šaman, který jim dodával odvahu a úspěch. Čili to je i začátek náboženství, umění, kultury jako takové v tom šamanismu a v těch rituálech lidí v dávnověku, kteří tu kresbu používali. Vlastně se dotýkali i designu a užitého umění. Design (užité umění), kresba a performance jsou nejstarší disciplíny. Kresba nikdy nezahyne, protože je součástí umění a byla u jeho začátků úplně první. Kdežto třeba videoart nebyl, protože nebylo video. Ale kresba byla a bude! I když třeba bude v počítači.

26. Co je to performance?

Performance je například rituál v tom dávnověku. Během toho rituálu se lidé dostávali navzájem do varu, házeli na toho nakresleného bizona ten oštěp nebo kolem skákali... Nebo dnešní sportovci, ti hokejisté třeba, kteří sedí na střídačce a mlátí těmi hokejkami o zem. To je ten rituál, ta performance, vždyť anglicky se řekne vystoupení performance.

27. Zmínil jste, že se chodíte dívat na studenty do výuky figurální kresby. Jaký je Váš vztah k výuce kresby z pozice pedagoga (pozitiva/negativa)?

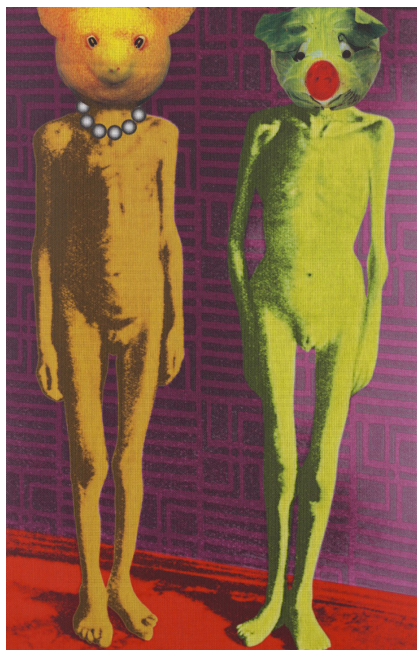
Ano, do kreslírny se chodím na studenty dívat, ale samozřejmě do výuky tomu pedagogovi Liborovi Novotnému nekecám, protože on tomu rozumí mnohem lépe než já! Libor v té kresbě vždy exceloval a výuku figurální kresby vede opravdu skvěle. Ke každému studentovi přistupuje individuálně a vysvětluje vše potřebné. Studenty se snaží dovést k obecně snesitelnému projevu, kterému se říká přípravná studijní kresba. Po osvojení základů kresby jim nechává volné pole působnosti.

28. Jak hodnotíte výuku figurální kresby v současnosti?

Samozřejmě kladně. Myslím, že tak jak je výuka figurální kresby na Ostravské univerzitě v současnosti nastavená, že je to správně, že je to adekvátní své době. Samozřejmě já jdu za pár let do důchodu a přijde zase o dvacet let mladší kolega a ten to zase bude vidět jinak.

29. Jak vnímáte projekt Figurama?

Figurama se mi líbí v tom, že každoročně vychází katalog, kde mám opravdu přehled o tom, jak se učí a přistupuje k figurální kresbě na jiných školách. A to nejen v České republice, ale i v Polsku, na Slovensku a dalších zemích. Zdá se, že to je důležitá věc. I ta konfrontace, protože to, co já vám tady dneska vyprávím, možná neříká pedagog někde v Polsku nebo na Slovensku. I ty výstavy jsou důležité, je tam možnost srovnání studentských kreseb. Každý si hned udělá představu, jak to dělají kolegové, v čem jsou dobří nebo špatní. Je to docela super počin ta Figurama. Je to hnutí za emancipaci té kresby v celé vrstvě toho umění, protože jak se zdá, tak spousta lidí si dnes myslí, že kresba se začíná opomíjet. A já si myslím, že vývoj jde opačně, ale musí se mu pomoci. Je opravdu špatně, pokud je kresba dána někde do pozadí. Na Ostravské univerzitě si to uvědomujeme, protože mimo jiné součástí Figuramy jsme byli od samého začátku. Hodně se o to angažoval Jaroslav Kolář, který je sochař a vede Ateliér sochy. Pro ně je kresba základní materiál, základní východisko k té soše. U studentů je také důležité, aby věděli, že není kresba jako kresba. A když dělají nějakou tu kresbu, tak by ji měli dělat tak, aby se dalo poznat, kdo to kreslil. Podívejte se na kresby úspěšných umělců z minulosti, skoro vždycky jde rozpoznat toho autora. Například specifické kresby Maxe Švabinského, Lady, bří Čapků, expresionistů atd.. Kresba může být figurální, expresivní, abstraktní... zkrátka těch disciplín je dnes téměř tolik, kolik je umělců. Je tolik nuancí kresby mimo jiných oborů atd. O kresbě se asi dá mluvit hodně hodně dlouho, i to je známkou její důležitosti...



Obrázek 102: Jiří Surůvka,
Gilbert a George, 1999



Obrázek 103: Jiří Surůvka,
Otcovství, 2003



*Obrázek 104:
Jitka Svobodová*

37. prof. Jitka Svobodová

Malířka, kreslířka a sochařka Jitka Svobodová se narodila v roce 1941 v Praze. Mezi lety 1955–1959 studovala na Střední průmyslové škole bytové tvorby v Praze. Poté ve studiu pokračovala na Akademii výtvarných umění v Praze (1961–1967) v Ateliéru Arnošta Paderlíka. Dále studovala restaurátorství, také na pražské Akademii výtvarných umění (1973–1976) v Ateliéru Raimunda Ondráčka. V roce 1986 absolvovala zahraniční stáž ve Fancii; Quimper l'École municipale des Beaux Arts a v roce 2001 Cuenca, stáž na Facultad Bellas Artes ve Španělsku. V letech 1990–1996 byla členkou Nového sdružení pražských umělců. Od roku 1990 do roku 2012 vedla na Akademii výtvarných umění v Praze Ateliér kresby. Pedagogicky působila i na Katedře výtvarné kultury, Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem. Kresba se v její výtvarné tvorbě stala doménou. Důležitou součástí jsou též objekty, které provázejí její kresebnou tvorbu.

1. Co pro Vás kresba znamená? Dá se kresba definovat?

Kresba, jejíž nezachytitelná forma vyjádření zůstává otevřená, zachycuje pod jakýmsi vnitřním přetlakem jen to podstatné a osobní velmi jednoduchými prostředky. Kresba je hlavní výrazový prostředek v mé práci.

2. Je možné kresbu naučit?

Je nutné rozlišovat studijní kresbu podle modelu a samostatné kresebné vyjádření. Studijní kresbu, až na určité výjimky, naučit do jisté míry lze, nepřesáhne však určitý limit vyjádření.

3. Co kromě talentu je podle Vás nutné ke zrodu kvalitní kresby?

Kvalitní kresbu tvoří souhra mnoha okolností, ale podstatnou roli v nich hraje osobnost tvůrce. Jeho vyhraněný názor, ve kterém ztvárňuje určitý postoj ke skutečnosti. Projev není mechanický ani formální, je jedinečnou výpovědí. Technická dokonalost nemusí být rozhodující, v určitých případech se hodnotí i jistá neumělost, která ovšem musí mít svoji výpovědní hodnotu.

4. Úloha (postavení, důležitost) kresby v historii lidstva?

Kresba je zřejmě stará jako lidstvo samo. Svědčí o tom různé vrypy zřejmě kultovního rázu do kamene s touhou zachovat tento jedinečný okamžik, nebo nástěnné malby – kresby v jeskyních, které udivují svojí reálnou výpovědí. Průběhem doby a kultivací lidstva prodělávala kresba společenské změny, které zrcadlily směřování té které epochy. Sloužila spíše jako přípravná kresba k realizaci určitého díla, i když dnes ji můžeme obdivovat jako samostatnou práci. Změna nastala koncem 19. století s nástupem modernismu, kde svoji originalitou se stala samostatným uměleckým výrazem, který za určitých okolností platí dodnes.

5. Platí podle Vás pravidlo, že je kresba důležitou součástí pro přijetí ke studiu na vysoké výtvarné školy? Při přijímacím řízení na vysoké výtvarné školy kresba dokresluje profil uchazeče a poukazuje na jeho jisté schopnosti. Nemusí být však zcela určující, existují ještě jiné požadavky ke splnění této mety.

6. Charakterizujte průběh výuky figurální kresby na střední škole a vysoké škole. Na střední školu se již moc nepamatuji, myslím, že figurální kresba se vyučovala 1 krát týdně po 4 hodinách (PŠBT). Na Akademii výtvarných umění v Praze se celý rok kreslila figura v životní velikosti a 4 krát týdně večerní akt.

7. Jaká je současná situace ve výuce figurální kresby na výtvarných školách, k jakým změnám došlo? Současnou situaci již neznám. Klasické obory figurální kresbu částečně používají, zřejmě některé audiovizuální obory považují kresbu za nadbytečnou.

8. Souhlasíte s názorem, že v minulosti byl dán výuce figurální kresby větší prostor? Ano, je to dáno celkovým rozvrstvením nových oborů, vstupem digitalizace a jiných technických médií.

9. Jaké byly přínosy přípravných ročníků?

Přípravné ročníky existovaly (nevím, jestli dnes) a byly záchytným zařízením pro neúspěšné adepty, vlastně suplovaly výuku na vysoké škole, na kterou se mnozí nedostali z jiných než uměleckých důvodů.

10. Co jste získala studiem figurální kresby na vysoké škole?

Byl to vstup na akademickou půdu, ke které patří i zvládnutí figurální kresby podle modelu, pocit jistoty, že zvládnu i tuto složitou disciplínu, ale mé směřování bylo jiné.

11. Jaké byly pedagogické strategie vašich učitelů? Co byly jejich silné, a naopak slabé stránky? V 70. letech minulého století na Akademii výtvarných umění v Praze pedagogové (národní umělci a zasloužilí) mnoho nemluvili. Důležitá byla docházka posluchače a domácí práce. Jistá tolerance profesorů nebyla všem vlastní.

12. Jaký byl týdenní časový fond vymezený figurální kresbě při studiu na vysoké škole? Na Akademii výtvarných umění v Praze byla figurální kresba v životní velikosti povinná pro 1. ročníky celý školní rok a večerní akt 4 krát týdně.

13. Věnovali jste se kresbě i ve svém volném čase mimo výuku?

Každý, kdo se hlásí na Akademii výtvarných umění v Praze, chce malovat. V té době byly na Akademii pouze obor malby, sochařství, grafiky a restaurátorství. Doma jsem se samozřejmě pokoušela zvládnout vlastní malířské kompozice, hlásila jsem se na malbu.

14. Jaký typ kresby Vás přitahoval, co Vás inspirovalo?

V době studia na Akademii výtvarných umění v Praze jsem měla více vzorů, které se časem proměňovaly, už si moc nevzpomínám, zřejmě mě oslovovalo Picassovo modré a růžové období a Seuratovy malby a kresby.

15. Váš vztah k výuce kresby z pozice pedagoga (pozitiva/negativa)?

Výuka kresby jako samostatného oboru je velmi náročná, poněvadž vyjadřovat se kresbou znamená být určitou vyhraněnou osobností, která se během studia teprve utváří. Předchází přirozeně kresba podle modelu, při které se student seznamuje s reprodukční schopností a může uvažovat o svém dalším směřování.

16. Jaké je postavení a význam výuky figurální kresby ve vysokoškolském prostředí v České republice a Slovenské republice v 21. století? Figurální kresba patří neodmyslitelně k akademické výuce. Pro klasické obory je nezastupitelná. V současné době program ateliéru určuje osobnost vedoucího pedagoga. Studenti mají možnost navštěvovat také večerní akt. Audiovizuální obory nepovažují kresbu za důležitou. Situaci ve Slovenské republice neznám.

17. Jaký byl vývoj a role kresby ve vysokoškolském prostředí v České republice a Slovenské republice v 2. polovině 20. století až po současnost?

Po sametové revoluci se akademická výuka nechtěla ubírat stejnými cestami jako za totáče. Nové avantgardní myšlení bylo jistě ve své uvolněnosti přínosné, každý atelier na Akademii výtvarných umění v Praze měl vlastní program, klasické obory figurální kresbu nezavrhlly, byl zrušen večerní akt, ale po několika letech se zase vrátil zpět. Iniciativou rektora Milana Knížáka vznikl na Akademii Ateliér kresby jako zcela samostatný 6 letý obor. Toto novum pak přešlo několik vysokých výtvarných škol. Situaci na Slovensku neznám.

18. Vnímáte rozlišnost kresby podle paměti, fotografie či živého modelu?

Kresba podle fotografie je nejméně invenční, pokud ji autor nepřizpůsobí svému záměru, většinou drobnopisně vypracovaná, plošší. Kresba podle modelu musí již analyzovat skutečnost, čarou vyjádřit jak objem, tak zredukovanou typičnost modelu. Kresba z paměti je již pokus o tvůrčí čin.

19. S jakými problémy se při kresbě studenti potýkají nejčastěji?

Máte-li na mysli figurální kresbu podle modelu, záleží, jestli se s ní dotyčný seznámil již na střední škole. Jinak záleží na druhu nadání, je to naprosto individuální a není to nic určujícího pro další vývoj.

20. Jak hodnotíte výuku figurální kresby v současnosti?

O současné situaci vyučování figurální kresby již nemám přehled.

21. Co Vám výuka kresby přináší?

Výuka kresby obecně je velmi náročná, poněvadž jen 6 let kreslit není prakticky možné. Každý student potřebuje za nějaký čas změnu kombinacemi různých médií a materiálů. V dnešním multimediálním světě je to zcela přirozené, aby se ujistil, co ho vlastně zajímá a jakou techniku zvolí. Tyto obory se vzájemně ovlivňují.

22. Mají dnešní studenti lepší podmínky pro výuku kresby?

Myslím, že dnešní doba přináší spoustu různých informací, neomezené výrazové možnosti, takže zvolit si kresbu jako vlastní výraz je spíše výjimečné.

23. Ovlivňují tyto možnosti míru talentu současných studentů?

Dnešní doba klade velké nároky na soustředění i na okamžité výkony. Může vyhovovat jistému typu založení, která podpoří, jiná může znejistit, ale opravdový talent by to nemělo ovlivnit.

24. Zastáváte názor, že by při současné výuce figurální kresby na školách mělo dojít k určitým změnám? Každý vedoucí pedagog by měl zvážit, jak dalece je výuka figurální kresby pro jeho ateliér a studenty přínosná. Tato otázka nejde generalizovat, záleží na koncepci školy samé i na novém přístupu k figurálnímu kreslení. Klasické obory ji potřebují.

25. Jaké nástroje ke kresbě používáte?

Jak jsem již zmínila, používám ke kresbě suchý pastel, ale někdy i jiné materiály (dráty, umělá lýka, nitě), které umožňují dát kresbě jiný akcent anebo vstoupit do skutečného prostoru.

26. Jaké uplatnění a postavení má kresba ve vašem oboru?

Zcela zásadní, vyjadřuji se kresbou.

27. Mohou nová média ovlivnit vývoj kresby?

Digitální technologie vstupují do klasických výtvarných oborů a dají se využívat i v kresbě. Záleží na každém, zda a jak je chce využívat. Ovlivňování je vzájemné.

28. Preferujete při své práci klasickou kresbu, nebo upřednostňujete nové techniky? Svým věkem se řadím ke starší generaci, kterou nové technologie zastihly již s vyhraněnými výtvarnými obsahy, kde nová média by působila neodůvodněně, nadbytečně.

29. Má kresba něco, co nemají nová média?

Kresba jako záznam určitého osobního prožitku, rozpoložení, emoce, vyjádřené těmi nejjednoduššími prostředky, rychlostí, ale i osobním dotykem, je jedinečná, originální. Moderní média pouze kresbu zprostředkují.

30. Má klasická kresba naději na přežití v konkurenci nových médií?

Podobně jako v jiných odvětvích zůstane klasická kresba tradičním výtvarným prostředkem vedle nových a moderních technologií.

31. Myslíte si, že má kresba v současném umění budoucnost?

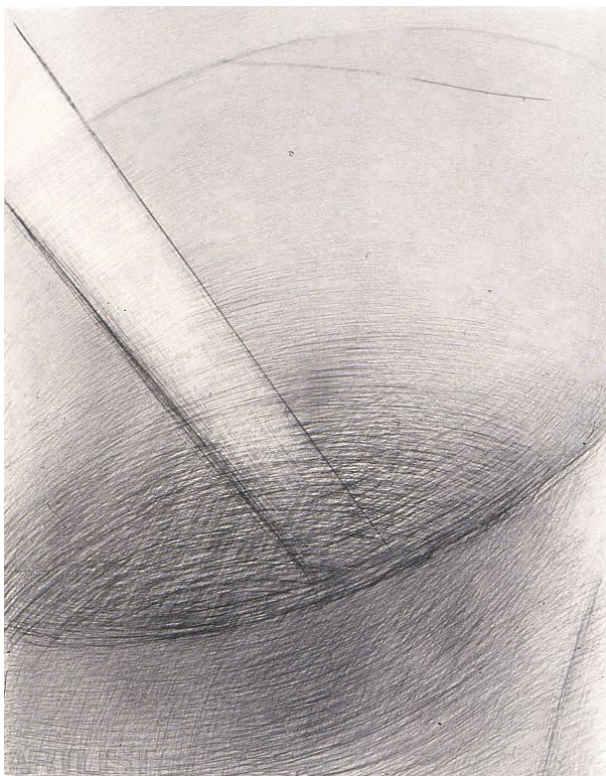
Budoucnost přináší vždy výjimečná a originální zobrazení, která nemusí záviset na užití výrazových prostředků. Může jimi být i kresba, i když takových autorů nebude mnoho.

32. Jaké jsou možnosti a využití kresby v budoucnosti?

Kresbou se začíná v útlém věku, učí se na výtvarných školách jako kresba podle modelu. Dalším krokem může být její využití jinými výrazovými prostředky – v prostoru, světlem, dotykem apod. Kresba se podílí na jakékoli realizaci, byť jen úvodní kresebnou úvahou, skicou. Může být i velkou realizací na zdi (murále, grafitti, street art apod.). Je zkrátka velmi životaschopná a může existovat v nové i klasické podobě.

Křehká jistota kresby

„Předností kresby může být bezprostřední reflexe viděného či představy, pohotovost ztvárnit myšlenku jednoduchými nebo snadno dostupnými výtvarnými prostředky. Patří to k jejím přirozeným vlastnostem. Proto kresbu nacházíme mezi počátečními záznamy člověka. Není důležité, zda byla vyrytá nebo nanášená na skalní stěnu, ale to, že patřila k jeho prvním vědomým pokusům o vyjádření. Primárnost uchopení, jakýsi počáteční moment zrodu zůstal kresebnému projevu přisouzen i v následujících dějinných epochách, které je kultivovaly a technicky zdokonalovaly. Okamžitou fascinaci skutečností postupně nahradil vědomý a složitý proces tvorby, směřující nakonec k zdůraznění samotné sebereflexe osobnosti tvůrce prostřednictvím kresebného aktu. Od prvé chvíle souvisí kresba s identitou umělce. Zaznamenává subtilní nebo zdánlivě bezvýznamné vjemy, jež se přirozeně a neokázale mohou pohybovat vně převládajících estetických kritérií. Kresba uvádí do pohybu skrytý mechanismus lidského podvědomí i nevyčerpatelné zdroje představivosti. Je schopna přímočaře vyjevit spleť oblast psychiky i nevyřčené duševní stavy. Spojení její senzuality s elementárními výrazovými vlastnostmi vytváří křehký, avšak ve skutečnosti neobyčejně účinný celek (...)“⁴² Jitka Svobodová přednesla v Bratislavě 13. října 1994.



Obrázek 105: Jitka Svobodová,
Míchání, 1988



Obrázek 106: Jitka Svobodová,
Přelévání, 1986

⁴² SVOBODOVÁ, Jitka. Křehká jistota kresby. Bratislava. 1994, sv. 20.



*Obrázek 107:
Lenka Sýkorová*

38. Mgr. Lenka Sýkorová, Ph.D.

Historička, kritička umění a nezávislá kurátorka současného výtvarného umění Lenka Sýkorová se narodila v roce 1977 v Praze. V letech 2002–2008 vystudovala obor Teorie a dějiny umění na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Mezi lety 2008–2012 absolvovala doktorandské studium na Fakultě umění a designu Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem. Od roku 2004 kurátorsky vede Galerii Altán Klamovka v Praze. V letech 2009–2011 přednášela na Fakultě výtvarných umění Vysokého učení technického v Brně. Od roku 2009 působí na Katedře dějin a teorií umění, Fakultě umění a designu Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem. V roce 2018 vedla přednášky a workshopy na akademiích výtvarného umění v Číně se zaměřením na kresbu a grafický design. Lenka Sýkorová je autorka projektu Czech Action Galleries a spoluautorkou mezinárodního projektu Virtuální bienále Praha. Tématem kresby se zabývá ve své knize *Postkonceptuální přesahy v české kresbě*.⁴³

⁴³ SÝKOROVÁ, L. *Postkonceptuální přesahy v české kresbě (ed.)*. FUD UJEP, Ústí nad Labem, 2015, 160 s. ISBN 978-80-7414-956-6.

1. Jaké je postavení a význam výuky figurální kresby ve vysokoškolském prostředí v České republice a Slovenské republice v 21. století? Kresba je nejprímější médium. Stojí u zrodu přenosu myšlenky na papír – tedy na cestě: umělcova idea – skica – realizace díla. Vzhledem k této skutečnosti je nutné kresbu stále chápat jako studijní nástroj, tak jako autonomní dílo. V 21. století se kresba v rámci autonomního díla plně emancipovala a přilnula k intermediální formě. Z pozice studijního nástroje je vhodné kresbu neustále učit i v 21. století na vysokých uměleckých školách. Digitální kresba nemůže nahradit přenos naší smyslové zkušenosti do uměleckého díla viz. kniha finského architekta Juhanny Pallasmaay *Myslicí ruka*. Proto zastávám názor zachování výuky klasické kresby ve vysokoškolském prostředí v České republice a Slovenské republice v 21. století. Stejně tak jako u hudebníků hru na daný nástroj je nutné naučit a jedině pravidelným cvičením je umělec připraven zachytit ideje, které k němu přicházejí. Podobně je to i u kaligrafie, kdy se mnoho let učí a cvičí a až poté je umělec plně připraven.

*(Viz. můj text *Postkonceptuální přesahy v kresbě pro konferenci Obraz, Rám, Priestor na Vysoká škola výtvarných umění v Bratislavě v roce 2019.*)*

2. Jaký je vývoj a role figurální kresby ve vysokoškolském prostředí v České republice a Slovenské republice v 2. polovině 20. století až po současnost? V rámci vývoje vidím snahu upozadovat kresbu u ateliérů volného umění kupř. intermediální umění, performance, fotografie atd. Kupř. u malby či sochy to nelze, současně jako u designu jak 3D, tak grafického, kde kresba stojí na počátku skic a také pak po formální stránce dílo drží. Je v podstatě jeho kostrou. Vzhledem k nadužívání digitálních technologií ale schopnost klasicky kreslit u mladší generace upadá, stejně tak jako jejich jemná motorika. Tuto skutečnost je nutné brát jako výzvu a schopnost kreslit v rámci udržitelnosti v umění neustále vyučovat a vyžadovat ji.

3. Jaké jsou možnosti a využití figurální kresby v budoucnosti?

Jak jsem již napsala v odpovědi 1 a 2. Figurální kresba je součástí výuky kresby jako studijního nástroje a ten je vázaný na vznik výtvarného díla. To je stejné, jako byste chtěli na hudebních oborech zrušit část výuky hraní z not.

„Kresba jako výrazový prostředek nás v rámci komunikace provází celý život. Je s ní spojena schopnost bezprostředně zaznamenat myšlenku, nápad, pláněk nebo symbol. Umělcům mimo jiné umožňuje autorsky se vyjádřit prostřednictvím tohoto výsostného intimního média. Poskytuje jim svobodu tvůrčího gesta snadnosti výrazových prostředků. „V liniích kresby jsme zvyklí číst podobně jako ve fyzických rysech lidské tváře. Z několika čar a bodů jsme schopni rozeznat nejen osobnost, ale také odhadnout, v jakém rozpoložení se právě nachází. Kreslené charaktery se staly běžnou součástí našeho vizuálního prostředí.“

*Kresba je v klasickém pojetí definována jako „zobrazení skutečnosti pomocí čar a bodů“. Technika kresby, jejími nástroji se vedle klasických materiálů tužky, tuše, papíru stává v průběhu druhé poloviny 20. století i tělo, reálné prostředí (kraji-
na, město), mysl (umělce, diváka) či online prostor (internetová síť), se nesmírně rozšiřuje. K tomu přistupuje i moment „tady a teď“ a s ním spojená procesualita. Žánry se v důsledku nových médií také rozšiřují. A tak se vedle ilustrace, komiksu, koláže, akvarelu setkáváme i s animací, net-artem atd. Témata se mění, a to v kontextu celkového vývoje umění. Jejich různorodost v současném umění dokazuje, že umělci si nevybírají a nezprostředkovávají prostřednictvím kresby o nic méně rozmanitá témata než se děje u jiných médií. To nadále poukazuje na nepostradatelnost kresby v rámci výtvarného vyjádření. Z kresby se stalo demokratické médium. Celá řada umělců kresbu volí jako rychlou techniku pro náčrt myšlenek. Pro celou řadu z nich je nadále kresba cíl a takto s ní nakládají. Po roce 1990 dochází ve světovém umění k velkému zájmu o kresbu. Také snahy o teoretické uchopení kresby v posledních letech nám dokládají rozšíření různých forem kresby v 21. století, a to především v postkonceptuálním proudu umění.“⁴⁴ píše Lenka Sýkorová v knize Postkonceptuální přesahy v české kresbě.*

⁴⁴ SÝKOROVÁ, Lenka (ed.). *Postkonceptuální přesahy v české kresbě. 1. Vydání.* Lenka Sýkorová. Ústí nad Labem: Fakulta umění a designu Univerzity J. E. Purkyně, 2015. Ani den bez čárky. sv. 13. ISBN 978-80-7414-956-6.



Obrázek 108:
Ivan Titor

39. doc. Mgr. Ivan Titor

Malíř, kreslíř a pedagog Ivan Titor se narodil v roce 1960 v Ostravě, kde také studoval. Nejprve na gymnáziu (1975–1979) a poté ve studiu pokračoval na Pedagogické fakultě Ostravské univerzity, obor výtvarná výchova a český jazyk (1981–1987). Mezi léty 1991–1998 byl členem Unie výtvarných umělců České republiky. Krátce pracoval v Divadle Antonína Dvořáka v Ostravě. V roce 1999 absolvoval habilitační řízení na Univerzitě Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem. Mezi lety 1992–2007 vyučoval na Katedře výtvarné výchovy Ostravské univerzity. Dále vedl Ateliér malby na Fakultě umění Katovické univerzity v Polsku (2002–2004). Od roku 2005 vyučuje kresbu a teorii barev na Fakultě multimediálních komunikací Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně. Ivan Titor pořádá autor-ské výstavy doma i v zahraničí a zúčastňuje se četných kolektivních výstav. Ve své tvorbě se zabývá zejména malbou a kresbou, okrajově i ilustrací a fotografování.

„Těžištěm jeho tvorby je popírání zdánlivě stálých struktur a systémů našeho života, touha proniknout pod klamný povrch tohoto zdání a objevit v rovině fantastických vizí fenomény, které skutečně určují podobu a běh lidské civilizace.“⁴⁵

⁴⁵ *Chaoticon: Ivan Titor. Ostrava: Galerie výtvarného umění v Ostravě ve spolupráci s autorem, 2008. ISBN 978-80-85091-80-9.*

1. Co pro Vás kresba znamená?

Smysl kresby se pro mě měnil v průběhu života. V mládí a během studia jsem kreslil především podle skutečnosti. Vytvářel jsem realistické kresby, abych se naučil vyjádřit iluzi objemu a prostoru na ploše papíru.

V současnosti nepěstuji kresbu jako samostatnou výtvarnou disciplínu, ale používám ji k ujasnění svých záměrů předtím, než začnu malovat obraz. To ale nijak nesnižuje její význam. Přestože má pro mě kresba spíše pomocnou a podpůrnou funkci, je nepostradatelným prvkem v procesu tvorby od původní představy po finální obraz. Změna je v tom, že dnes mi kresba slouží převážně k zachycení toho, co nemůžu uvidět – k zachycení mých představ a vnitřních obrazů. Tyto představy jsou často nejasné – jsou to spíše pocity než obrazy. Takže i moje kresba je spíše jednoduchou skicou. Není to realistický obrázek, spíše jen zjednodušené tvary, které mi ale kdykoliv připomenou tu původní představu – pocit.

Pokud dělám další kresby, tak většinou proto, abych si v nich ověřil kompozici budoucího obrazu nebo působení světla.

2. Co je to kresba? Dá se kresba definovat, případně jak?

Definice kresby jistě najdete mnoho. Na základě vlastní zkušenosti se domnívám, že každý umělec by definoval kresbu trochu jinak.

3. Je možné kresbu naučit? A co kromě talentu je podle Vás nutné ke zrodu kvalitní kresby? Kresba je dovednost jako každá jiná, takže se procvičováním dá do jisté míry naučit. Ale od určité úrovně vyžaduje specifický typ talentu, který spočívá ve schopnosti zvláštní koordinace mezi okem a rukou. I to se dá trochu naučit cvičením, ale během své praxe jsem potkal několik studentů, kterým schopnost této koordinace absolutně chyběla. Přes všechny moje snahy jsem je nedokázal přivést k žádnému zlepšení. Takže kresbu je možné naučit, ale ne každého.

4. Úloha (postavení, důležitost) kresby v historii lidstva?

Jaká je úloha kresby v historii lidstva netuším. Ale řekl bych, že vznikla z potřeby zaznamenat, popsat nebo napodobit skutečnost. Asi hrála roli při rozvoji schopnosti vzájemné komunikace – mnohé civilizace minulosti měly kreslené obrázkové písmo.

V dnešní době kresba ztratila své postavení média vhodného k zachycení skutečnosti. Tuto potřebu uspokojuje fotografie a film. Hlavní smysl kresby v uměleckém školství dnes spatřuji v tom, že je to jedna z posledních disciplín, která vyžaduje a procvičuje vůli, schopnost koncentrace a soustředěného vnímání.

To jsou vlastnosti a schopnosti, které jsou v dnešní zrychlené době odsunuty do pozadí a jejichž absence je v posledních letech patrná u mnoha uchazečů o studium. (Neschopnost zklidnění a koncentrace se přímo projevuje na jejich psychické kondici.)

To je hlavní důvod, proč považuji za chybu, když mnohé umělecké školy oslabují zastoupení kresby ve svých studijních programech. Naše fakulta je v tomto ohledu výjimkou, protože zachovává figurální kresbu v podobném rozsahu, jaký byl běžný v dřívějších letech.

5. Co jste získal studiem figurální kresby na vysoké škole?

Studiem figurální kresby jsem získal kromě dovednosti kreslit právě ty vlastnosti, o kterých se zmiňuji výše.

Kresba podle modelu pro mě představuje zvláštní způsob vnímání reality. Pokud se několik hodin snažím něco soustředěně pozorovat a nakreslit, dojde k proměně tohoto objektu. Vidím ho pak jinak, jako by se stal mou součástí, jako bych se ho zmocnil.

V tom je rozdíl mezi kresbou podle skutečnosti a podle fotografie. Použití fotografie jako předlohy pro kresbu je někdy praktické a já sám ji v některých případech používám. Ale člověk se při tom nenaučí transformovat trojrozměrnou předlohu do dvojrozměrné kresby, protože to už udělala fotografie. A hlavně nikdy nezažije ten pocit zmocnění se objektu a jeho proměny, jako při práci podle modelu.

Z působení mých učitelů i z vlastní praxe mám pocit, že nejsilnějším pedagogickým nástrojem při výuce kresby (a vlastně čehokoliv) je osobní příklad v přístupu k tvorbě a životu. Talent je nutný předpoklad, ale poznal jsem řadu absolventů uměleckých škol, kteří měli výtvarné nadání a dobrého učitele, ale chyběla jim vnitřní motivace, nějaký vnitřní motor. Přestože měli talent i vzdělání, jako by po ukončení studia nevěděli, co a proč mají tvořit. A s tím sebelepší pedagog nic nenadělá – může nabídnout jen vlastní příklad.

Technologie:

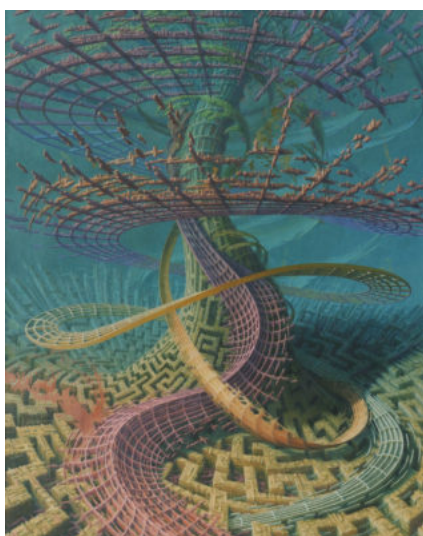
Dříve, pokud jsem chtěl nakreslit komplikovaný geometrický útvar, použil jsem geometrickou perspektivu. Dnes klidně použiji 3D program (třeba Rhino), protože je to mnohem rychlejší. Nejsem umanutý vyznač tradice, a když můžu, proč bych si práci neusnadnil.

Ale na počátku práce, ve chvílích nejistoty a hledání (co vlastně chci), vždycky sáhnu po tužce a ne po myši. Použití tužky mám přímo spojené s určitým způsobem kreativního myšlení. U počítače mi to nefunguje.

Nepoužívám tablet, potřebuji cítit kontakt s podložkou. Líbí se mi zvuk, který tužka třením o podložku vydává. Tužkou kreslím, ale taky píšu a podtrhávám si v knihách. Baví mě pozorovat, jak se tužky při strouhání zkracují. Krátké „špačky“ ostrouhaných tužek nevyhazují. Váří se mi v šuplíku. Nevím proč, asi mám pocit, že všechno, co jsem tužkou nakreslil a napsal, zůstalo v tom zbytku uchováno.

Na kresbě mě přitahuje ta samozřejmá jednoduchost. Kdybych neměl tužku, můžu kreslit kouskem uhlíku nebo prstem v písku.

Jestli má kresba budoucnost samozřejmě nevím. Rozhodně bych si přál, aby měla. Ne kvůli kresbě samotné, ale kvůli lidem, kteří v budoucnosti budou žít.



*Obrázek 109: Ivan Titor,
Genopolis, 2017*



*Obrázek 110: Ivan Titor,
Pandořina skříňka, 2017*



*Obrázek 111:
Pavel Trnka*

40. MgA. Mgr. Pavel Trnka

Výtvarník a pedagog Pavel Trnka se narodil v roce 1981 v Plzni. V roce 2006 ukončil bakalářské studium na Fakultě umění a designu Západočeské univerzity v Plzni, obor Mediální a didaktická ilustrace. Poté pokračoval na této škole v magisterském stupni studia v Ateliéru ilustrace a grafický design, které ukončil v roce 2009. (Mezitím studoval na této univerzitě Fakultu pedagogickou obor Učitelství odborných uměleckých předmětů pro střední školy.) Od roku 2008 působí na této univerzitě jako odborný asistent a vede figurální kresbu a malbu. Pavel Trnka je od roku 2016 členem Sdružení českých umělců grafiků. Z výtvarných disciplín se věnuje kresbě, malbě, grafice, ale také ilustraci a tvorbě komiksů. V roce 2012 založil časopis Caves, který byl zaměřen na komiks, ilustraci a kresbu.

1. Co pro Vás kresba znamená?

Kresba je pro mě způsob vyjadřování. Mám rád různé polohy kresby. Studijním způsobem kresby se snažím zkoumat realitu, kterou poté převádím do volnější tvorby a hledám určitou zkratku.

2. Co je to kresba? Dá se kresba definovat, případně jak?

Tuto těžkou otázku jsem celkem nedávno řešil s kunsthistorikem a bývalým ředitelem Národní galerie Martinem Zlatohlávkem. Také se o tom bavím s různými kolegy, například s akademickým malířem Vladivojem Kotyzou. Líbí se mi slova Vladka Kotyzy, podle něhož dirigent svým způsobem také ve vzduchu kreslí. Možná se většina lidí shodne, že čistě lineárně provedený obraz, skica, technický výkres je kresbou. Klasicky vrstvený olej bude malbou. Ale co třeba neolitické zobrazení zvířat – je to kresba či malba? Myslím, že hranice mezi malbou a kresbou je tenká. Někdo maluje kresebným způsobem, některé kresby mají malířský charakter. Jak jsem se dočetl, čínská krajinomalba toto rozdělení neměla, naopak má hodně společného s písmem. Způsob psaní čínských znaků se do jejich maleb promítal. Prý často říkali, že obraz napsali. Já kresbu vnímám jako velice pohotový a rychlý nástroj jak zachytit nápad nebo naskicovat viděné. Dokáže být samozřejmě plnohodnotným, hotovým obrazem.

3. Je možné kresbu naučit?

Myslím si, že např. kresbu podle reality, stejně jako jiné řemeslo, lze do jisté míry naučit. Pokud má tedy i laik zájem se naučit kreslit, může si pomocí tréninku osvojit řemeslné základy a následně je rozvíjet. Naopak děti nikdo učit nemusí, ty kreslí naprosto přirozeně. Každý vlastně jako malý kreslil. Kresba je tedy přirozenou součástí vývoje. Kresba může být součástí arteterapie nebo může sloužit k relaxaci atd. Kdokoliv tedy může vytvořit čímkoliv jakoukoliv kresbu.

4. Co kromě talentu je podle Vás nutné ke zrodu kvalitní kresby?

Je otázka, co je vlastně kvalitní kresba. Naše vnímání je pouze subjektivní, i když samozřejmě u výtvarníků a kunsthistoriků se předpokládá, že mají přehled o vývoji kresby, dokážou si tedy vytvořit mírný odstup a vnímat danou kresbu v kontextu. Podle mě by měla být kresba hlavně upřímná, nemusí se vždy jednat o dokonalé řemeslo. Dětské kresby jsou podle mě dokonalé, protože vznikají z čisté potřeby tvořit.

5. Úloha (postavení, důležitost) kresby v historii lidstva?

Jak jsem již psal, kresba je přirozenou součástí vývoje lidstva i jedince. Kresba byla před písmem, pomohla lékařské i jiné vědě.

6. Platí podle Vás pravidlo, že je kresba důležitou součástí pro přijetí ke studiu na vysoké výtvarné školy? Záleží, na jaký obor se uchazeč hlásí. Pokud jde např. o grafický obor, či ilustraci, určitě se přihlíží především k tvůrčí invenci, protože řemeslnou stránku lze naučit.

7. Charakterizujte průběh výuky figurální kresby na střední škole a vysoké škole. Každý pedagog má nějaký postup, metody. Já učím na vyšší odborné škole i na vysoké škole a rozhodně nedělám rozdíly. Určitě dávám velký důraz na řemeslné základy. Můj přístup se však vyvíjí a snažím se jej přizpůsobit i studentům. Snažím se vše, co dosud znám, co nejsrozumitelněji vysvětlit slovně i kresbou. Také se snažím, aby byl můj přístup co nejpestřejší. Pokud vidím, že student i po výrazném snažení není schopen iluzorní kresbu vytvořit a je např. malířštější typ, rozhodně ho nechám se vyjádřit způsobem, pro který má talent. Přestože je studijní kresba zaměřena na iluzorní ztvárnění reality, i tento přístup postupně přehodnocuji. Stejně jako se učí studenti, se učím i já. Vlastně se učíme od sebe navzájem. Měl jsem již několik studentů, kteří opravdu i přes velkou snahu nebyli schopni realitu věrně “kopírovat”. Jejich způsob kresby je však spontánní, vitální a přesvědčivý. Dávám si tedy pozor, abych přílišným důrazem na řemeslo jejich přirozený projev nezničil.

8. Jaká je současná situace ve výuce figurální kresby na výtvarných školách, k jakým změnám došlo? Učím na dvou školách, kde je kladen velký důraz na řemeslnou kvalitu kreseb. Jsem velice rád, že má kresba na těchto školách stále svoje pevné místo.

9. Souhlasíte s názorem, že v minulosti byl dán výuce figurální kresby větší prostor? To nedokážu posoudit, ale myslím, že ano.

10. Jaké byly přínosy přípravných ročníků?

Je velice praktické, když se na vysokou školu hlásí již uchazeč ovládající základní řemeslné dovednosti.

11. Co jste získal studiem figurální kresby na vysoké škole?

Především jsem dostal šanci figurální kresbu hned po studiu učit, čehož si vážím. Jinak právě již několikrát zmiňované řemeslo nám bylo předáváno velmi intenzivně, za což jsem velice rád.

12. Jaký byl týdenní časový fond vymezený figurální kresbě při studiu na vysoké škole? Figurální kresbu jsme měli 2 krát týdně po 6 hodinách.

13. Jaké byly pedagogické strategie vašich učitelů?

Dostávali jsme domácí úkoly, ve kterých jsme museli zvládnout např. autoportrét, studie detailů, kresby rukou atd. Co byly jejich silné, a naopak slabé stránky? Za silné stránky považuji důraz na základní stavbu lidského těla. Podrobné vysvětlování stavby oka, rtů, nosu, rukou atd. Rozhodně však nesouhlasím s hodnocením formou bodování a přílišné prosazování vlastních výtvarných názorů, důraz na velký formát, absence pohybovek.

14. Věnovali jste se kresbě i ve svém volném čase mimo výuku?

Ano.

15. Jaký typ kresby Vás přitahoval, co Vás inspirovalo?

Oblíbil jsem si uhlovou kresbu. Tehdy jsem měl hodně rád např. Honore Daumiera, Rembrandta atd.

16. Váš vztah k výuce kresby z pozice pedagoga (pozitiva/negativa)?

Když studentům vysvětluji, vždy přítom i kreslím a tímto se vlastně stále učím. Dostal jsem se i díky výuce k tušové malbě. Paradoxně se však ve své tvorbě již delší dobou figurálním motivům nevěnuji, přešel jsem postupně ke krajině. Ve výuce se snažím střídát různé techniky a přístupy, nudí mě stereotyp.

17. Jaké je postavení a význam výuky figurální kresby ve vysokoškolském prostředí v České republice a Slovenské republice v 21. století? Já si myslím, že je výuka figurální kresby stále živá.

18. Vnímáte rozlišnost kresby podle paměti, fotografie či živého modelu?

Rozdíly jistě vnímám a při výuce kresbu dle fotografie rozhodně nedoporučuji.

19. S jakými problémy se při kresbě studenti potýkají nejčastěji?

Určitě je to zvládnutí celku a prostoru. Stojící figura je také velice těžká.

20. Jak hodnotíte výuku figurální kresby v současnosti?

Myslím, že je na vysoké úrovni.

21. Co Vám výuka kresby přináší?

Jak jsem již psal, stále se učím figuře, ale také hledám způsoby, jak učit. Mě výuka velice baví, jen ten stereotyp mě někdy bere energii.

22. Mají dnešní studenti lepší podmínky pro výuku kresby? A ovlivňují tyto možnosti míru talentu současných studentů? Nedokážu posoudit.

23. Zastáváte názor, že by při současné výuce figurální kresby na školách mělo dojít k určitým změnám? Určitě by to měl být lépe vybavený ateliér, zázemí pro studenty a pomůcky.

24. Jaké nástroje ke kresbě používáte?

Rád techniky střídám, ale uhlová kresba mě provází i ve volné tvorbě. Tato technika může být velice malířská, použijete-li např. uhlový prášek, který se dá snadno roztírat do velkých ploch. Nyní jsem si oblíbil tušovou malbu. Stejně jako u přírodního uhlu obdivuji u tuše škálu odstínů.

25. Jaké uplatnění a postavení má kresba ve vašem oboru?

Kromě krátkého období, kdy jsem zkoušel pracovat s akrylem na plátně, se věnuji kresbě neustále. I když si myslím, že hranice mezi kresbou a malbou jsou opravdu tenké a příliš to škatulkování rád nemám. Nyní zkouším pracovat štětcem a tuší na japonský papír. Žádnou předkresbu nepoužívám. Začínám pracovat od skvrn či tahů. V tomto případě se podle mne tedy jedná o malířskou metodu. Východní tradice kresbu a malbu podle mne takto nerozlišovala, údajně byla malba příbuzná s kaligrafii.

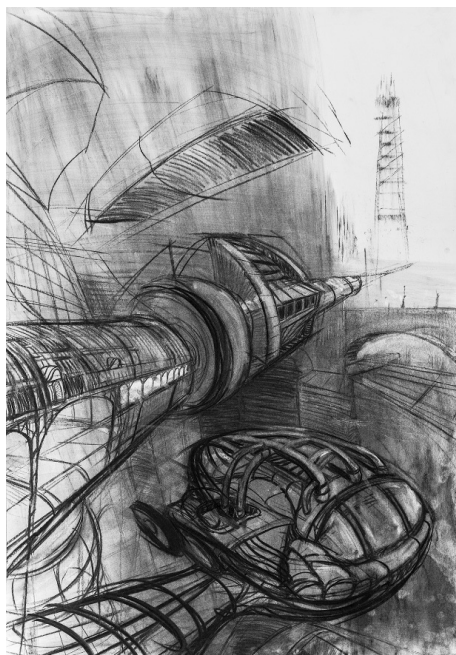
26. Mohou nová média ovlivnit vývoj kresby?

Ilustrátoři, ale i malíři, kreslíři mají díky internetu obrovský zdroj inspirace, či spíše si mohou kdykoliv najít to, co pro svou práci potřebují.

27. Jaké jsou možnosti a využití kresby v budoucnosti? Má kresba naději na přežití v konkurenci nových médií?

Podle mě je a bude kresba či malba stále živá. Je nedílnou součástí psychického, motorického vývoje dítěte. Podle mě nová média nedokáží nahradit jistá specifika klasické kresby, ale nabízejí zase jiné možnosti projevu. Mně vyhovuje přímý kontakt s materiálem. Vytvořit tah uhlem a cítit jeho povrch. Stejně tak možnost rozetřít tuš s vodou o kámen a cítit její vůni. Vnímat pohyb štětce a strukturu papíru. Inspiraci hledám v přírodě a plenérová kresba je pro mě nyní také důležitá. Ani kresba dle fotografie či počítače mi nevyhovuje, natož tvorba v grafických programech.

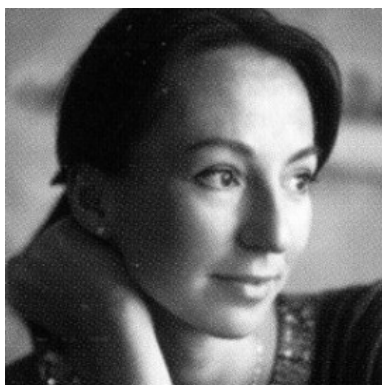
Rozhodně si však nemyslím, že práce s novými médii není tvůrčí, naopak. Počítačová grafika je plnohodnotná klasickým technikám. Osobně nyní pro svoji práci potřebuji v přírodě být a prožívat ji všemi smysly. Pobyt v přírodě jistě nabíjí každého, navíc je důležité se s ní opět více sblížit a uvědomit si její křehkost.



*Obrázek 112: Pavel Trnka,
Pavel Trnka, City, 2016*



*Obrázek 113: Pavel Trnka,
Mole, 2013*



*Obrázek 114: Markéta
Jarošová Urbanová*

41. MgA. Markéta Jarošová Urbanová

Malířka, kreslířka a grafička Markéta Jarošová Urbanová se narodila v roce 1978 v Turnově. Mezi lety 1993 –1996 studovala na Střední uměleckoprůmyslové škole v Turnově, obor Zlatník. Poté ve studiu pokračovala na Akademii výtvarných umění v Praze (1997–2003) v Ateliéru klasické malby pod pedagogickým vedením profesora Zdeňka Berana. V roce 2007 byla přijata za člena S. V. U. Mánes a v roce 2010 byla přijata mezi Stuckisty – mezinárodního uměleckého hnutí. Od roku 2005 působí na Akademii výtvarných umění v Praze jako odborná asistentka malířské a sochařské přípravy.⁴⁶ Tvorba Markéty Jarošové Urbanové pokrývá figurální malbu, krajinu, ale i abstraktní polohy. Její dílo je zastoupeno v mnoha soukromých i veřejných sbírkách.⁴⁷

⁴⁶ *Markéta Jarošová Urbanová. CV. Životopis. [online]. 2021 [cit. 2020-10-19]. Dostupné z: www.marketa-urbanova.cz.*

⁴⁷ *Katalog: JÁNOS, Robert, MICHALOVÁ, Rea, TUČKOVÁ, Kateřina. Markéta Urbanová / Obrazy / Paintings. 1. vydání. Praha: vydalo nakladatelství ARS kontakt – Kateřina Tučková, 2011. ISBN 978-80-904288-7-4.*

1. Co pro Vás kresba znamená?

Kresba pro mě znamená první počín. Kresba je skica, záznam, zobrazení myšlenky, je to velmi intuitivní a prvopočáteční věc. Pro mě je kresba opravdu orientace. Kresbou si jednak rychle ve zkratce zaznamenám myšlenku, která mě napadla. (Nejde o to, aby ta prvotní skica byla dokonalá.) A za druhé kresbou můžu vyjádřit to, co vidím kolem sebe, abych to nezapomněla. Kresba je základ. Když maluji obraz, tak si ho nejprve musím podkreslit, abych se na plátně, na tom bílém prostoru, orientovala. Tu kresbu prostě potřebuji jako takové vodítko a orientaci v prostoru.

2. Co je to kresba? Dá se kresba definovat, případně jak?

Určitě se najde spousta chytrých definic. Když se dá bod – tečka do pohybu, vytvoří čáru... To jsem už také někde četla. Kresba je spojení tisíce bodů, které jdou nějakým směrem a vytváří linii. Směsice linií pak vytváří prostor, tvar, symbol nebo obraz, na základě kterého se vyjadřujeme. Pro mě je kresba způsob vizuálního myšlení, které jde přes oko, mozek a ruku. Já patřím mezi vizuálně založené typy lidí, protože si pamatuji obrazy, barvy a tvary. Každý jsme založený ale úplně jinak, někdo má vizuální paměť, někdo se orientuje výborně v prostoru, jiný je haptický, někdo slyší hudbu, jiný myslí abstraktně. Pro lidi, kteří jsou založení vizuálně, slouží kresba k rychlejšímu a zkratkovitějšímu vyjádření.

3. Je možné kresbu naučit? A co kromě talentu je nutné ke zrodu kvalitní kresby?

Ano, v nějakém systému se může naučit kreslit každý student. Vždy ale záleží na tom, jestli jste se narodila jako kreslíř a máte v sobě vnitřní nutnost kreslit. Určitě se dá v kreslení zlepšovat, ale jestli se dá kresba úplně naučit? Podle mě asi ne. Něco jiného je napodobovat, obkreslovat, pokud toto umíte, ale nemáte dostatek vlastního citu, naučíte se, co se po Vás požaduje, ale bude to v lepším případě manýra. Kreslit se naučí i student, který je levý jak poleno, ale nebude to nikdy kreativní. Splní pouze požadavky, aby udělal zkoušky, ale pak se vrhne někam jinam, anebo to bude brát jako nutné zlo na škole. Někomu je kresba blízká, jiný ji zase ve své tvorbě vůbec nepotřebuje. Kresba může někomu i překážet.

4. Význam výuky figurální kresby na Akademii výtvarných umění v Praze?

Kresba pro studenty Akademie výtvarných umění v Praze znamená pevný základ. V historii této školy byla vždy figurální kresba vnímána jako významná součást výuky. A ani dnes tomu není jinak! V 70. a 80. letech tady byly ostré debaty o tom, jestli je malba mrtvá? Je? Není! Vedle tradičních ateliérů jako je socha nebo malba jsou tady i konceptualisté, kteří přemýšlí úplně jiným způsobem než my klasici.

Ale oni kresbu také používají jako určitý záznam k vyjádření svých myšlenek. Nemají kresbu jako finální produkt a nevnímají ji jako něco čistě studijního, jako stavební kámen.

Kresba je pro všechny studenty Akademie výtvarných umění v Praze důležitá. Je to také moje práce, kterou mám ráda. Kresba je základ, který by studenti této výběrové vysoké školy měli absolvovat. Tady nejde jenom o samotnou kresbu, na výuku kresby se nabaluje znalost perspektivy, anatomie, kompozice apd. Kresba je na všech vysokých výtvarných školách potřebná! Je to přirozenost, která by měla mít svůj prostor a neměla by být zbytečně podceňovaná, upozadovaná nebo shazovaná! A pokud ten student v sobě má vnitřní potřebu, tak se kresbě může věnovat dlouhodobě. Kresbou se opravdu dá dospět velmi daleko i ve vlastním sebepoznání. Zároveň bych to ale nikomu nenutila. Nenařizovala bych výuku kresby striktně, ale bylo by fajn, kdyby i ti studenti jiných ateliérů než klasických, si tímto školením prošli nebo se ho alespoň dotkli. Aby si to zkusili a zjistili, že to není tak jednoduché! Protože kresbou můžou poznat to, co dosud nezažili.

5. Platí podle Vás pravidlo, že je kresba důležitou součástí pro přijetí ke studiu na vysoké výtvarné školy? Ano, kresba je důležitou součástí talentovek, ale bohužel v některých ateliérech už to není pravda. Pro mě je kresba základ. Studenti k nám přicházejí ze středních uměleckých škol a někdy si se sebou nesou určité deformace nebo manýry, které jsou na základě jejich kreseb již na první pohled čitelné. Vidíte, z jaké střední umělecké školy přicházejí. V tomto případě je potřeba zlozvyky odstranit anebo jim ukázat, že jsou i jiné způsoby než ty, které mají naučené. Kresba je opravdu takový prubířský kámen. Dnes jsou studenti u talentových zkoušek vybírání zejména na základě svých volných prací a ne kreseb. Zajímá nás zejména jejich vlastní postoj k realitě a ke světu. Jejich vnímání a myšlení. Ne to, že umí dobře nakreslit zátiší nebo figuru, protože my se s nimi v prvním ročníku vrátíme k základům a vysvětlíme jim perspektivu, proporce, horizont... Samozřejmě i dnes je kresba součástí talentových zkoušek, je to nějaké kritérium. Ale v každém ateliéru se po uchazečích vyžaduje něco jiného. Kresba u talentových zkoušek nám ukazuje, jak daný uchazeč přemýšlí.

6. Charakterizujte průběh výuky figurální kresby na střední škole a vysoké škole. Ráda vzpomínám na dobré časy na Akademii za mých studií. V současnosti se bohužel polevuje v nárocích na studenty. Ale když bych to mohla vzít zpětně od Střední uměleckoprůmyslové školy šperkařské v Turnově, tak to by byla i částečná kritika, protože tam mi opravdu chyběla výuka figurální kresby. Přesto jsme měli výbornou výtvarnou přípravu. Na vysoké škole se můžete věnovat naplno tomu, co vás zajímá, kdežto střední školy to nedovolují.

Studovala jsem obor zlatník a klenotník, ale již během druhého ročníku jsem si uvědomila, že mně mnohem víc přijde přirozené, věnovat se malířství a opravdu jsem tíhla k figuře a k figurální tvorbě. Proto jsem se začala připravovat u profesorky Jaroslavy Kurandové na talentové zkoušky na Akademii výtvarných umění v Praze do Ateliéru klasické malby k profesoru Zdeňku Beranovi. K jeho ateliéru jsem vzhlížela jako k ateliéru snů a opravdu jsem se tam chtěla dostat. Věnovala jsem se kresbě a kopírování děl starých mistrů. Kreslířské vzory pro mě byly v klasické malbě – Leonardo da Vinci, Raffael Santi, Michelangelo di Buonarroti, Peter Paul Rubens. Jenomže jako tito mistři chtěl být každý, a to mi bylo časem proti srsti. Každému je jasné, že nemůže být druhý Michelangelo! Proto jsme k malbě a kresbě přistupovala velmi poctivě, naučila se základní techniky – a hledala vlastní téma.

Kresbu na Akademii vedl pan profesor Peter Orišek a jeho asistent byl nejprve Roman Franta a poté přišel Jan Stoss. Půl roku jsem byla také na kresbě u profesorky Jitky Svobodové a u Jiřího Petrboha. Největší vliv na měl pan Orišek, který je fenomenální kreslíř. Vždy záleží na tom, kdo vás kresbu učí! No a když vidíte takovou osobnost, pod kterou můžete studovat, je to vysoko nastavená laťka, že se snažíte všemi možnými způsoby dobrat podobných kvalit! Vždycky jsem se těšila, když za námi přišel do ateliéru. Naše práce s námi konzultoval, ale příliš je nekritizoval a neskutečně nás podporoval. Pochválil a dokázal člověka nadchnout. Po škole jsem si na dva roky pronajala ateliér, kde jsem pořádala kurzy figurální kresby pro veřejnost. Musím uznat, že to bylo hodně náročné a poměrně bizarní na malém městě něco takového provozovat. Po dvou letech mě oslovil pan Jan Stoos s nabídkou, jestli bych nešla dělat asistentku panu Oriškovi. Byla to pro mě opravdu čest. Prošla jsem konkurzem a od té doby jsem tady. Dnes vyučují figurální kresbu na Malířské a sochařské přípravce, kterou vede Tomáš Vejdovský.

7. Jaká je současná situace ve výuce figurální kresby na výtvarných školách, k jakým změnám došlo? Na Akademii výtvarných umění v Praze můžete kreslit jednu pozici dle živého modelu celý týden, což je obrovský bonus! Také je tady skvělý prostor, osvětlení a prostředí, že vidíte starší spolužáky, kteří už něco umějí. To nás, co by studenty, opravdu posunovalo a táhlo dopředu. Nejsem si jistá, jestli to dnešní studenti mají stejně! V přípravce studenti prochází určitými fázemi / etapami. Tímto systémem studenti směřují k cíli / k výsledku.

8. Souhlasíte s názorem, že v minulosti byl dán výuce figurální kresby větší prostor? Ještě když jsme vyučovali kresbu s panem Oriškem, tak na kresbu byl opravdu dostatek času. Dnes na klauzurách vidíte, že se slevuje z nároků. Kritéria jsou mírnější a ty požadavky už taky nejsou takové. To vychází zejména z nového vedení a z obměny vedoucích pedagogů jednotlivých ateliérů, kteří už nemají tuhle tu potřebu, sílu a nadšení.

9. Co jste získala studiem figurální kresby na vysoké škole?

Pro mě se kresba stala poznávacím znakem. Já jsem se ve figuře opravdu našla! Dnes už vnímám malbu a možnosti malířství daleko širším úhlem pohledu a vidím úžasné spektrum, které snad ani nelze za jeden lidský život vyčerpát. Tak daleko došel snad jen Picasso a František Kupka.

10. Jaký byl týdenní časový fond vymezený figurální kresbě při studiu na vysoké škole? My jsme kresbu měli čtyři hodiny denně. Současní studenti to mají podobně. Odpoledne mají přednášky a dopoledne se kreslí. Denní světlo je totiž důležité a živý model samozřejmě taky. Jednu pozici většinou kreslíme týden. Někdy to stihnou rychleji, což je sice chvályhodné, ale my už máme odzkoušené, že tři dny na jednu pozici jsou tak akorát a ten týden je na to, aby kresbu udělali opravdu poctivě. Výuku figurální kresby se snažíme držet ve stejném duchu, tak jak to bylo za našich studijních let. Ono to příliš zrychlit ani nejde! Všechno potřebuje svůj čas. Plus čtyřikrát týdně mají možnost navštěvovat večerní akt.

11. Jak hodnotíte výuku figurální kresby v současnosti?

Výuku figurální kresby nechci hodnotit, protože to zhodnotí čas. A potom zájem těch studentů samotných nebo zájem veřejnosti. Hodnotit nechci, protože to bych musela hodnotit vlastní práci. Myslím, že k výuce figurální kresby na Akademii přistupujeme pořád stejně poctivě a s láskou. Studenti musí dostat prostor a čas něco odkreslit a pak to teprve pedagogové můžou hodnotit, protože jinak je to pouze cvičení nebo trénink. Do kresby se musíte ponořit a soustředit se.

12. Vnímáte rozlišnost kresby podle paměti, fotografie či živého modelu?

Rozlišnost tam určitě je. Nejlepší je samozřejmě kreslit podle živého modelu. Podle fotografie se kreslit dá, ale v tomto případě je vždy lepší, když si kreslíř nafotí kompozici sám. Já sama někdy z fotek vycházím a mám to jako takový základ předvýběru a záznamu. Poté kombinuji živý model a fotografii. Kresbu z paměti беру jako samostatný obor. Tomu, kdo zvládne a dokáže kreslit z paměti vše, upřímně závidím. Většinou jsou to ilustrátoři nebo tvůrci komiksů, jejichž fantazie je opravdu skvělá. Nebo designéři, konstruktéři. Tím jsem také prošla, technická kresba byl dobrý základ.

13. Mají dnešní studenti lepší podmínky pro výuku kresby?

Podle mě mají podmínky pro výuku figurální kresby horší právě proto, že nemají velkou podporu! Prostor, kreslírnu, modely, skvělé osvětlení by měli, ale oni se mnohem více flákají, nemají potřebu kreslit. Vyjadřují se jinými médii. Je to snadnější natočit video, použít mobil...

14. Ovlivňují tyto možnosti míru talentu současných studentů?

Studenti mezi sebou potřebují tahouny, vzor. Pokud mají tahouna v ročníku anebo vzor v pedagogích, tak se v kresbě úplně jinak vyvíjí a daleko rychleji se posouvají. Ale když ty tahouny a vzory ztrácejí, tak tápou, bloudí, hledají a nevědí kam směřovat! Chtějí být jenom trendy nebo dělat jen to, co zrovna frčí nebo se vystavuje. My jsme si to museli odkreslit, odedřít, odstát, u nás to bylo o čase. Já jsem v prvním ročníku po škole chodila domů opravdu velmi unavená, protože ve škole jsme byli od osmi rána někdy i do desíti do večera. A to se kreslilo v kuse, protože mimo figurální kresbu jsme ještě měli dvakrát týdně večerní kresbu. S odstupem času můžu říct, že jsme se rychle posouvali dopředu. Kresba nás vždy bavila a přistupovali jsme k ní zodpovědně. Dokonce se hecovali, soutěžili s klukama v ateliéru. Dnešní studenti už to tak nepřehánějí...

15. Věnovali jste se kresbě i ve svém volném čase mimo výuku?

Určitě ano.

16. Jaké byly přínosy přípravných ročníků?

V současnosti je na Akademii téměř pro všechny studenty celý první rok tzv. přípravka, která je rozdělená na malířskou a sochařskou část. Na přípravku chodí studenti, kterým to doporučí vedoucí pedagog. Přípravku mají jeden nebo dva semestry místo ateliérové výuky. Na klauzurách pak prezentují kresby, které korigujeme a hodnotíme my (učitelé přípravky). Daný pedagog do nás vloží důvěru, na rok nám své studenty půjčí a pouze na ně dohlíží. My mu je snad nezdeformujeme a něco je dokonce i naučíme. S přípravky si studenti odnesou dost pevný základ! Na výuku figurální kresby máme skvělé podmínky, škola výuku figurální kresby platí a podporuje. Samozřejmě si studenti vedle figury můžou zpracovávat svoje vlastní témata, dotváří tak pestrost přístupů. Sochaři začínají na přípravce portrétem podle živého modelu, kopií nějaké renesanční bysty a potom jedou půlfiguru, tříčtvrtku a nakonec celou. Malíři zase první dva měsíce jenom kreslí model, potom se učí nahnout papír, natónovat podklad. Vyzkoušejí si rudku, uhel, můžou i křídu. A potom přechází na lavírku, kresbu štětcem, dělají se akvarely, kvaše, malba vodou ředitelnými barvy, akryly a tu už je opravdu figurální malba.

Jedna pozice pak může být i na čtrnáct dní až na tři týdny. Někdo vyzkouší i olejomalbu. Ten proces je hodně náročný. Vyzkoušet si všechny techniky znamená spousta pokusů a omylů, proto vycházíme ze skript a z nějakých technologických postupů. Je důležité, aby studenti věděli, jaké jsou druhy šepsů, podkladů, co je to izolace, imprimatura, závěrečné laky, schnutí, lazury apod., ona je to opravdu taková chemie-alchymie.

17. Máte nějaké oblíbené kreslířské/malířské techniky?

Má nejoblíbenější technika je olejomalba, stejně také akrylové barvy. Obrazy si vždy podkresluji uhlem nebo tužkou. Také hodně experimentují.

18. Jaké nástroje ke kresbě používáte?

Nejradyji malují. Ale kreslí se uhlem, tužkou, rudkou...

19. Jaké uplatnění a postavení má kresba ve vašem oboru?

Je to podkresba, bez které se neobejdu. Plátno vždy začínám kresbou, kterou fixuji (nebo zaizoluji, když je tam podmalba), teprve poté malují akrylovými nebo olejovými barvami.

20. Mohou nová média ovlivnit vývoj kresby?

Určitě ano. Podle mě je to možná obráceně. Kresba ovlivňuje nové technologie! Všechno je to provázané. A stejně na kresbu vždycky někde narazíte.

21. Preferujete při své práci klasickou kresbu nebo upřednostňujete nové techniky? Preferuji klasické techniky, které mně vyhovují mnohem víc než nová média. Samozřejmě využívám výtvarné techniky těchto nových technologií a dokážu je nějakým způsobem kombinovat, využívat. Dělán si digitální přípravu. Zajímavé jsou například kamerové záběry a rozfázování pohybu. Ten svět digitálních technologií je jiný a zvláštní. Někteří studenti tyto technologie používají, ale ve výsledku je z toho pouze koláž přístupů! Je to mix. Uvedu příklad – komiks je koláž. Obrázky tam vypadají velmi živě, protože je tam rozfázovaný záznam času a pohybu oživený písmem.

22. Má kresba něco, co nemají nová média?

Ano má! V kresbě je autenticita, taková bezprostřednost, nějaký prvopočátek a hlavně přirozenost. A samozřejmě kresba, to je asi to nejdůležitější – je po každé originál. Kdežto všechna nová média vám to vytisknou a přehrají třeba 100 krát a pak máte 100 originálů. A tím ztrácí na hodnotě originál. Naopak přibývá sledovanost...

23. Má klasická kresba naději na přežití v konkurenci nových moderních technologií? O tomto bych vůbec nediskutovala. Kresbu není možné vytěsnit, protože když to vezmu úplně primitivně a banálně od samotných dětí, ty budou vždycky čmárat. Kresba je nám daná. Kresba je tady opravdu od pravěku, někde od těch jeskynních lovců. Z kresby vychází také písmo. Kresba je stará jako lidstvo samo. Vždy jsme se vyjadřovali kresbou a nepochybuji o tom, že se jí budeme vyjadřovat dál. Vzpomeňte, že psát jsme se učili víc jak půl roku. To souvisí s kresbou.

24. Zastáváte názor, že by při současné výuce figurální kresby na školách mělo dojít k určitým změnám? Upřímně nevím, co bych na výuce figurální kresby měla vymýšlet za inovátorské počiny nebo vklady. Opravdu netuším, v čem by se měla kresba a její výuka nějak razantně změnit. Není to o přístupu studentů. Je to o přístupu pedagogů! Je to o celkovém současném povědomí dnešní doby, o její náladě a atmosféře, která se line na vysokých uměleckých školách. Vliv jde i ze zahraničí, kde se od výuky figurální kresby pomalu upouští. Jsou to vlny. Mizí a zase se k ní vracíme. Nemusí se jednat o figurální kresbu, akademickou studii, ale neztratit kresbu samotnou – její podstatu nelze nahradit fotkou v mobilu či videem.

25. S jakými problémy se při kresbě studenti potýkají nejčastěji?

Myslím si, že dnešní generace mladých lidí je přehlcená informacemi a dostupností! Studenti neřeší, jestli je potřeba kresbu modernizovat, inovovat nebo k ní přistupovat jinak. Řeší úplně jiné věci. Tvůrčí krizi mají už v prvním ročníku! A to mi přijde jako velké varování. Zaplat' pánbůh, že ten koronavirus všechno zpomalil. Studenti se mohli na chvíli zastavit a být sami sebou. Figurální kresba na uměleckých školách má určitě smysl a své opodstatnění. Jde o to, aby si uvědomili, že u tvorby jsou sami se sebou. Ti studenti musí mít nějakou vnitřní potřebu / nutnost, bez které nemohou existovat. Anebo je možné na chvíli nekreslit, ale pak zjistí, že jim to chybí. K tomu je potřeba samota, která léčí a donutí člověka věci přehodnotit a koncentrovat se. Všechno souvisí se vším.

26. Váš vztah k výuce kresby z pozice pedagoga (pozitiva/negativa)?

Vyučuji figurální kresbu v přípravce. Ke studentům jsem hodně otevřená a přátelská. Na hodiny figurální kresby se opravdu těším a neberu to jenom jako drill. Studenty chci něco naučit a předat jim zkušenosti. Pro mě je nejhorší, že každý rok se vracíme znovu na start. Za ten rok se poznáme, studenty něco naučíme a posuneme je dopředu. Máme z nich obrovskou radost, a když to začne být zajímavé, tak odcházejí do domovského ateliéru.

27. Jaké byly pedagogické strategie Vašich učitelů? Co byly jejich silné, a naopak slabé stránky? Čeho si vážím u pana Petera Oriěška a co zpětně hodnotím velmi kladně, je jeho přístup i k opravdu talentovaným studentům, kteří byli do kresby hodně zapálení. Pan Oriěšek byl posedlý kresbou a tím přesným přenosem reality, studenty neovlivňoval a nedeformoval. V jeho ateliéru to nebylo tak, že co se líbí jemu, se musí líbit i nám! Naopak jim dával prostor. Bohužel dnes se to některým kolegům stává. Na studentských kresbách či malbách poznáte, od kterého pedagoga ten student vzešel. Pokud jsou ti studenti „*nasákaví*“, tak bohužel inklinují k tomu, co dělá jejich pedagog. Jen v případě, že je student dostatečně silná osobnost, tak se od toho odkloní a hledá si vlastní cestu. Nechci říct rukopis, ale to, že je nějakým způsobem čitelný a odlišný od těch ostatních. V tomto byli naši profesori velmi silné osobnosti. Pan profesor Z. Beran vyžadoval, aby student hledal a zaujal vlastní postoj k realitě. Ve svých obrazech reagoval na současnost. Víte, co je zajímavé, že v současnosti na Akademii výtvarných umění v Praze už není žádný figurální ateliér. Mizí klasické malířské ateliéry, lépe řečeno zobrazivě založené. Rozdíly jsou potlačeny, škála výběru pro studenty se zploštila. Můžete celkem snadno studovat v malířském ateliéru, ale nemusíte umět malovat ani kreslit. Nároky se změnily, měřítka hodnot se přesunula do jiných oblastí.



Obrázek 115: Markéta Urbanová Jarošová, Portrét dědy 1997



Obrázek 116: Markéta Urbanová Jarošová, Tři v kruhu, 2000



*Obrázek 117:
Tomáš Vejdovský*

42. Mgr. akad. soch. Tomáš Vejdovský

Sochař Tomáš Vejdovský se narodil v roce 1970 v Praze. Sudoval na Střední uměleckoprůmyslové škole v Praze obor řezbářství. Od druhého ročníku na této škole začal navštěvovat Ateliér akademického sochaře Zděnka Josefa Preclíka. Poté ve studiu pokračoval na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze v Ateliéru Karla Nepraše. Ve čtvrtém a pátém ročníku absolvoval na této škole stáž v Ateliéru medaile a glyptiky Jiřího Harcuby. Tomáš Vejdovský je autorem sochy Ruce komika pro hrob Vlasty Buriana na Slavíně nebo kopie sochy sv. Jana Nepomuckého z Karlova mostu pro Expo 2010 v Šanghaji. Jeho sochy mají skvělé sochařské a řemeslné zpracování. V současnosti je Tomáš Vejdovský vedoucím pedagogem Malířské a sochařské přípravy na Akademii výtvarných umění v Praze.

1. Co pro Vás kresba znamená?

Kresba je pro mě pomocný prostředek k ujasnění si základních věcí. V současnosti vedu Malířskou a sochařskou přípravku na Akademii výtvarných umění v Praze, to znamená, že kresba pro mě znamená také práci ve škole, kde občas zažívám chvíle velké radosti, ale občas i chvíle zoufání.

2. Co je to kresba? Dá se kresba definovat, případně jak?

Kresba je jakákoliv linka, která má obsah. Je to pohled do hloubky pro toho, kdo přijímá. Jakýsi rentgen, ale také podpis, protože kresba ukazuje schopnost vidění, možnost myšlenkového přesahu, fantazii a abstraktní uvažování autora. Kresba je nejrychlejší a nejpřesnější způsob záznamu myšlenky, není vázaná prostorem ani časovostí toho materiálu. Zároveň je to velmi obtížná disciplína právě v tom, že člověk kreslí linkou například figuru, která žádné dělicí kontury nemá. To znamená, že kresba je v podstatě i modelování, je to do určité míry abstrakce. Kresba je způsob transformace viděného. Ukazuje nám, jaký k tomu má kreslíř postoj, co vlastně vidí a jakým způsobem je schopný se rozvíjet. Ve chvíli, kdy je potřeba někomu něco vysvětlit, tak ta kresba je první nejdostupnější, nejčistší a nejjasnější prostředek. Na kresbě je velice dobře vidět myšlenkový vývoj.

3. Je možné kresbu naučit?

Ano. Všechno se dá naučit, ale musí se to chtít naučit kreslit i ten student! Bez jeho úsilí to nejde. A je pro to jednoduchý důkaz a argument. Před sto lety uměl každý student nakreslit všechno, co potřeboval. Zároveň to uměl nakreslit tak, aby zaujal diváka. Zobrazit tenkrát něco na papír bylo součástí základního vzdělání. Dodnes mám schované sešity z technického gymnázia mého dědečka z roku 1900, kde byla kresba součástí výuky. Prostorová představivost se nepozná podle ničeho jiného tak dobře jako podle kresby.

4. Co kromě talentu je podle Vás nutné ke zrodu kvalitní kresby?

Většinou se u studentů setkávám s určitými vlohami. Pokud se budou tyto vlohy řádně a dlouho rozvíjet, tak se přetaví v talent. Ale otázkou je, co je to talent? Talent je potenciál, na kterém když se řádně pracuje, tak se může stát jakýmsi mistrovstvím. Ale rodíme se s vlohami, které pak můžeme přetavovat v potenciál.

5. Souhlasíte s názorem, že v minulosti byl dán výuce figurální kresby větší prostor? Ano, ale i v současnosti je dán výuce figurální kresby u nás na Akademii výtvarných umění v Praze dostatečný prostor. Na večerním kreslení vyžadují od studentů řádnou docházku, avšak ne každodenní.

6. Význam výuky figurální kresby na vysokých uměleckých školách?

Výuka figurální kresby znamená trénink. Trénink oka, ruky, mozku a jejich spolupráce. Je důležité naučit se přenést a chutně zobrazit svoji představu. Kresbou zachytit na papír vizi nějakého výtvarného díla. Na základě té své kresby poté můžu s někým dalším řešit technické záležitosti apod. Ve chvíli, kdy se nedokážu výtvarně vyjádřit, začnu dělat něco, co potom technologicky vůbec není možné. Nebo budu chtít zrealizovat velký projekt, na který nemám dostatek financí. To znamená, že ten nápad musím nejprve nakreslit, abych někoho přesvědčil! A ještě mě napadá, že kresba je (a teď, aby to slovo nebylo zavádějící) určitý druh meditace, sebereflexe, protože u kresby se dá meditovat.

7. Platí podle Vás pravidlo, že je kresba důležitou součástí pro přijetí ke studiu na vysoké výtvarné školy? Ano, kresba je důležitou součástí přijímacích zkoušek. Kresba nám dává možnost uchazeče poznat a rozklíčovat úroveň jeho vloh.

8. Charakterizujte průběh výuky figurální kresby na střední škole a vysoké škole. V současnosti je výuka figurální kresby volnější, než to bývalo za mě. Dříve to musela být opravdu akademická studijní kresba. Dnes dáváme studentům více volnosti ke svobodnějšímu projevu. Skrytý důvod toho je, aby si oni sami k té kresbě našli svoji cestu a aby je to i více bavilo.

9. Jaká je současná situace ve výuce figurální kresby na výtvarných školách, k jakým změnám došlo? Za mých studijních let byla výuka figurální kresby daleko utaženější. Opravdu to nebylo tak volné jako dnes. Často se setkávám s otázkou, proč tu figuru kreslíš? Vždyť si ji můžeš vyfotit! Lidé ale zapominají na to, že o to v kresbě vůbec nejde! Dříve tady nebyly žádné foťáky, pokud chtěl člověk něco zobrazit / ukázat, musel to nakreslit. Z tohoto důvodu názor na kresbu zamrzl a její postavení na školách je v současnosti mizerné. Souvisí to také s tím, že dnes kresbu moc lidí neumí. Kresba je totiž náročná disciplína, je to v podstatě sebezpytující proces, sebepoznávací. Na kresbu se dnes nahlíží jako na chudou družku foťáku, ale to je naprostý nesmysl! Fotografie nikdy nedokáže zobrazit plynutí v čase. V kresbě je zachyceno daleko víc, než jen ten obraz jako takový. Při pohledu na některou moji starou kresbu si hned vzpomenu, jak jsem přemýšlel, co jsem řešil. Je pravda, že na počítači napsané slovo o mně tolik nevypráví, jako když to samé nakreslím tužkou na papír, anebo napíšu svým psacím písmem. Kresba je opravdu přetavení a znamená daleko větší záznam. Kdežto video nebo fotka je jenom zachycování okamžiků. Fotografie znamená daleko větší obkreslování reality než kresba jako taková.

A ještě mě napadla jedna zajímavá věc s touto souvislostí, a to velice podstatná. V dnešní době naprosto mizí haptická zkušenost. Kresba mimo jiné souvisí s vývojem řeči. Nechci si hrát na dětského psychologa, nicméně manuální činnosti souvisí s mentálními činnostmi. Dnes spoustu lidí opravdu netuší, co ta kresba všechno obnáší a co může přinášet.

10. Jaký byl týdenní časový fond vymezený figurální kresbě při studiu na vysoké škole? Časový fond je pořád stejný. Nezměnilo se to! Zaplať pánbůh, některé věci tady přetrvávají. Celkově je dnes na studenty kladena větší časová zátěž, mají daleko více předmětů, přednášek, ale i životních nároků, zkrátka více rozrušovačel. Poté mají problém s koncentrací a soustředěností. Právě v tom je kresba výborná disciplína! Má-li být výsledek dobrý, je nutné, aby se člověk naučil soustředit. Je výhoda mít informace, ale ve chvíli, kdy je neumím třídít, tak je to velká zátěž! Pokud mám spoustu nestráveného jídla, tak zvracím. Stejným způsobem to potom bude vypadat, když člověk konzumuje a nestravuje informace ze stran výtvarného umění nebo jakéhokoliv jiného žánru, ale teď se bavíme o té kresbě, tak defacto mu nezbyvá nic jiného než multiplikovat, množit jednu a tu samou věc. I v dnešní době musí být člověk sám se sebou a mít ten čas, se kterým se dneska nepočítá. Dnes je všechno zaměřeno na výkon, ale nějak se opomíná, že ten výkon je dán tím, co se dělo před ním. Pokud jdu kreslit figuru, musím se nejprve rozkreslit, abych si byl jistý v tom tahu. To je velmi důležité! Sportovec se musí také nejprve rozcvičit, profesionální zpěvák rozezpívat. Kresbu nemůžeme opustit ani odpustit a zároveň ona nám nic neodpustí.

11. Co jste získal studiem figurální kresby na vysoké škole?

Studiem figurální kresby jsem získal určitou jistotu, svobodu a představivost. Naučil jsem se pracovat s prostorovou a obrazovou pamětí, lépe se soustředit a číst v anatomii lidského těla.

12. Váš vztah k výuce kresby z pozice pedagoga (pozitiva/negativa)?

Můj vztah k výuce kresby je velmi dobrý. Studenti na večerní kresbu chodí rádi a já také. Vznikají tam velmi kvalitní a někdy velice zábavné kresby.

13. Co Vám výuka kresby přináší? Jaké emoce při ní prožíváte?

Pobyt s mladými lidmi mě baví. Často je na hodinách figurální kresby legrace. Studenti, kteří projdou složitější kresebnou průpravou, získají schopnost širší škály znalostí a představivosti. Ať už se architekt, sochař nebo malíř naučí nějakým způsobem číst / kreslit člověka, tak potom ten dům, ta socha nebo ten obraz bude mnohem lépe vypadat. Z tohoto důvodu je kreslení vhodné opravdu pro všechny.

Úplně exemplárně to jde vidět na Le Coubisierových stavbách. Díky svým kresbám zátiší, krajin a figur si dokázal tvarovou rozehranost promítnout do architektury. Jeho stavby nejsou striktně ortogonální, ale objevují se tam různé amorfní tvary.

14. Je důležitou součástí také výuka anatomie?

Určitě ano. Jedna disciplína pomáhá té druhé. Předmět anatomie učí studenty číst v lidském těle. Pokud znám anatomii a pozoruji ten model, tak si můžu lépe představit, co se v něm děje. Zároveň je tam rychlejší schopnost výběru, co budu vlastně kreslit. Kresba je totiž extrémně selektivní záležitost. Například u kresby obličejů musím vědomě přistoupit k tomu, co na papír nakreslím a co naopak vypustím. V tom je kresba velmi obtížná.

15. Mají dnešní studenti lepší podmínky pro výuku kresby?

Podmínky a technické zázemí mají studenti na Akademii stále stejné. Výuka probíhá ve velké kreslírně, kde se změnilo pouze osvětlení. Nad světlem se obecně dnes moc nepřemýšlí, i přestože je velmi důležité. V kreslírně je v současnosti tzv. bílá tma, protože to světlo jde odevšad. Není tam žádný kontrast, a proto kreslíř vidí ten model méně prostorově. Obecně to mají dnešní studenti horší, protože mají více rozrušovačel tohoto světa. Nemají ten klid, o kterém jsme se bavili výše. Za mých studijních let nám nezvonily v kapse placičky, maximálně jsme se o přestávce domluvili, že pak půjdeme na pivo.

16. Ovlivňují všechny tyto záležitosti výsledné práce studentů?

Každý student je originál. Někdo se umí lépe soustředit, jiný se zase naučí okolní vjemy během kreslení vypnout nebo je alespoň ztlumit. Je to záležitost koncentrace. Jak dlouho jsem schopen udržet pozornost a jestli jsem vůbec schopen odhlučnit okolní svět. Je to velmi těžké! Zastavit se a soustředit se na jednu věc vyžaduje určitou posedlost a umanutost. Ruka, ta se naučí kreslit, ale musím chtít a koncentrace je předpokladem dobrého výsledku. Neustále se něco na tomto světě mění, tak doufejme, že ta kresba vydrží.

17. Zastáváte názor, že by při současné výuce figurální kresby na školách mělo dojít k určitým změnám?

Ne. Obecně si myslím, že úroveň výuky figurální kresby v České republice je velmi vyzrálá, i přestože někteří pedagogové mohou mít pocit, že se to mění. Na Akademii máme Ateliér hostujícího pedagoga, kde většinou vyučují zahraniční pedagogové. Ti nám často říkají, že naše výuka je hrozná, protože probíhá zcela rozdílně než v jiných zemích. Já na to odpovídám, že je to skvělé. Je důležité, aby ty školy byly rozdílné a studenti měli možnost výběru.

V zahraničí jsem se dokonce setkal i s tím, že se figurální kresba vyučovala z televize a studenti kreslili jenom do skicáře, kdežto u nás se kreslí figura v životní velikosti. Ve srovnání se zahraničím jsou způsoby výuky kresby v Česku pořád velmi dobré. Figurální kresba je tady stále vnímána jako důležité médium. V kreslárně je omezený počet studentů, jeden nebo dva modely a pedagog, který se studentům věnuje, což je fenomén, který rozhodně ve světě není příliš obvyklý.

18. Mohou nová média ovlivnit vývoj kresby?

Asi ano, protože naše vnímání ovlivňují rozhodně. Určitě ty nové technologie nějakou úlohu sehrávají, ale svým způsobem už několik posledních stovek let, protože camera obscura je také nástroj a fotoaparát už je tady také poměrně dlouho. Nová média vnímám jako pomůcky. Měli jsme studenta, který výborně kreslil na tabletu, ale něco tomu chybělo. Začal chodit na večerní kreslení, kde musel kreslit tužkou a uhlem. Po nějaké době se jeho produkce tabletové kresby výrazně zlepšila. I přestože budou studenti kreslit digitálním způsobem, tak ta zkušenost z toho klasického kreslení je dobrá. Jde zejména o to, že všechny nové technologie mají své hranice, omezení a mantinely.

19. Má kresba něco, co nemají nová moderní média?

Rozdíl je v míře svobody. Práce na počítači nebo s jakýmkoli digitálním softwarem je mnohem méně svobodná. Samozřejmě pokud bych byl skvělý programátor a celý software si vytvořil sám, tak by to byl autorský počín. Nicméně v umění u těch digitálních technologií je autorem softwaru i hardwaru někdo jiný než já, takže to jsou vlastně spoluautoři. Nová média jsou v něčem snazší a rychlejší, ale současně v nich člověk naráží na cizí limity a cizí představitost. Linka nakreslená v počítači ztrácí živost!

Při procesu kreslení vznikají v hlavě výtvarníka nápady, které postupně vrství na papír. Nemusí být dokonalý kreslíř, aby zjistil, zda mu jeho představa funguje nebo ne. A pokud zjistí, že jeho nápad nefunguje, může ho přetransformovat. Proces kreslení člověka vede / učí, protože geniální myšlenka samozřejmě nevznikne přes noc. Ty nápady, ty myšlenky přicházejí právě při tom procesu tvorby. Kresba mi pomáhá dořešit / douvědomit si spoustu věcí a usnadňuje mi práci. Například sochař si nakreslí skvělý návrh sochy z ánfasu, poté z profilu, kde ale zjistí, že už to nefunguje. A tak to musí nějakým způsobem zase upravit. Stejně jako u kresby, tak i u toho modelování to dotvářím, přetvářím a nakonec to, co bylo původní kresba / první náčrt, se může diametrálně odlišovat od finálního výsledku. Ta kresba je cesta ke konečnému výsledku. Kdežto na počítači nemám moc prostor pro tu tvorbu. Na počítači zadám něco, co mi program dovolí, to upravuju a tiskárna mi to potom vytiskne.

Z tohoto důvodu se dnes spousta umělců snaží u těchto digitálních médií vědomě aplikovat nějakou chybu, protože počítač nebo ty programy chybu nevytváří. Což je rozdíl mezi tou klasickou kresbou tužkou na papír, protože tam je chyba obsažena automaticky. Ta chyba / nedokonalost je půvabná! A na té chybě je možné dál stavět a dotvářet věci k dokonalosti. Protože chyba je poučení. Chyba mě může okouzlit, můžu ji přetransformovat do pozitivní role nebo naopak ji můžu odstranit a poučit se z ní.

20. Má klasická kresba naději na přežití v konkurenci nových médií?

Určitě ano, protože ta nová média už začínají spousta lidí obtěžovat. Navíc u těch technologií naráží právě na ty limity. Podle mě se čím dál tím více lidí vrací k poctivému řemeslu.

21. Úloha (postavení, důležitost) kresby v historii lidstva?

Úloha kresby byla v historii lidstva naprosto zásadní! Kresba byla náboženská a dorozumívací záležitost, (protože písmo bylo později než kresba). Nedávno jsem byl ve Francii, a protože francouzský jazyk neumím a anglicky umím špatně, tak jsem k domluvě vždy použil kresbu. Kresba v historii znamenala komunikační nástroj, současně se používala k záznamu historických událostí.

22. Myslíte si, že má kresba v současném umění budoucnost?

Ano, protože děti, které k nám přijdou na návštěvu, vždy chtějí pastelky a kreslit. Ta analogová hra je v těch dětech pořád. Učím na Akademii asi 12 let a musím uznat, že dříve studenti přicházeli ze středních uměleckých škol daleko více vykreslení, vymodelování, zkrátka připravení! Další problém je ten, že v současnosti je tady řada vysokých výtvarných škol, které přijímají velký počet studentů, ale ono těch umělců není potřeba tolik! Distribuce talentů na jakýkoli obor je pořád stejná. V minulosti byla v Česku jenom pražská Umprumka a Akademie, které přijímaly malé procento studentů. Dostat se na tyto školy bylo opravdu těžké. Akademie byla koncipována pro celkově 56 studentů a 6 pedagogů plus asistenti, kteří těm studentům dávali veškerou péči. V současnosti dáváme péči asi 120 studentům v jednom ročníku. Každý rok vychází ze škol davy umělců, z tohoto důvodu je ten talent ředěnější.

23. Vnímáte rozlišnost kresby podle paměti, fotografie či živého modelu?

Ano vnímám. Kresbu podle fotografie vnímám jako obkreslování, protože fotka už je nějakým způsobem zpracovaná, schází v ní volnost. Kresba z paměti, pakliže je ta vizuální paměť dobře trénována, je samozřejmě svobodnější a usnadňuje kreslíři práci.

Kresba podle modelu je náročná, protože nekreslíme jenom to, co vidíme, ale i to, co víme! Tady se vracíme k té anatomii, pokud máme o lidském těle nějaké informace, tak se mi snáze kreslí. Pakliže nic nevím, figuru pouze obkresluji! Je úžasné mít před sebou model, pokud chci vymodelovat nebo nakreslit nějakou figuru. Díky modelu si můžu svoji představu ještě doříct / douvědomit a udělat ji uvěřitelnější. Protože umění je povolené lhaní, je to tvorba, stavění vzdušných zámků a abstrakce, kterou když umělec podá na dobrém základě reality, tak je uvěřitelná. Pokud bude umění vypadat jako lež, tak se každý otočí. V umění musí být vidět odevzdaná práce a musí obsahovat nějakou myšlenku. A pak je tady ještě jedna věc, umění musí být krásné, ale krásy jsou dvě, prvoplánová a pak ta hluboká, vnitřní! Často jsem si pokládal otázku, proč mě některá umělecká díla tak ohromila? Přišel jsem na to. Je to právě ta něha, se kterou ten autor vstupuje do intimního vztahu s tím svým dílem.

24. Jak vnímáte projekt Figurama?

Tento projekt je opravdu záslužný, protože nám představuje figurální kresby z nejrůznějších škol po celém světě. Na výstavách Figuramy můžeme vidět, jaký má každá ta škola k figurální kresbě postoj a jaká je úroveň těch kreseb. Každá škola přistupuje k výuce figurální kresby specificky, každý pedagog je jiný a i studenti jsou rozdílní. Ty katalogy Figuramy jsou velmi důležité, protože je vidět v jedné knize vedle sebe tolik snažení a tolik různých přístupů, co bych hledal na internetu dva měsíce každý den, abych měl takový přehled, co se v kresbě děje. A je to také skvělý výukový materiál.

25. Jaké jsou přínosy přípravných ročníků na Akademii výtvarných umění v Praze? Spíš jaké jsou úkoly, ano, vlastně přínosy tedy pro studenty. Přípravka je takové přechodové nebo nárazníkové pásmo. Studenti přijdou z různých středních škol nebo z gymnázií a mají rozdílné řemeslné zkušenosti. U nás jim neříkáme jak umění myslet, ale jak a co dělat, aby jejich pokusy dopadly co nejlépe. Jsou to studenti přijatí do různých ateliérů a tak v přípravce společně vedle sebe bojují s prohlubováním a rozvíjením svých výtvarných dovedností budoucí restaurátoři malby společně s budoucími novomediálními umělci. Ti silnější táhnou ty slabší například v kresbě nebo modelování. Ti méně zkušení v technice zase často oblaží své spolužáky i nás pedagogy vzhledem a rozhledem a to nejenom v otázkách výtvarného umění (jsou samozřejmě i ti, co zvládají obojí, to pak jucháme). Ten přínos je v tom, že si společně vedle sebe uvědomí, že ta kresba, ta malba, to modelování není žádná procházka růžovým sadem, že je to spousta práce, dřiny, odříkání, zklamání a pak teprve radosti z dobře odvedeného díla.



*Obrázek 118: Tomáš Vejdovský,
Pomník P. Martina Vícha na Dobříši*



*Obrázek 119: Tomáš Vejdovský,
Kopie sv. J. Nepomuckého pro EXPO 2010*

Seznam použitých obrázků v příloze A:

Obrázek 1: Mikoláš Axmann, zdroj: SUTNARKA. Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara. Lidé. prof. akad. mal. Mikoláš Axmann [online]. 2020 [cit. 2020-06-9]. Dostupné z: www.fdu.zcu.cz/cz/967-doc-ak-mal-mikolas-axmann

Obrázek 2: Mikoláš Axmann, Calypso, 2002

Obrázek 3: Mikoláš Axmann, Penelope, 2002, Zdroj obrázků 2, 3: Hollar. Eshop. Axmann Mikoláš [online]. 2020 [cit. 2020-12-9]. Dostupné z: www.hollar.cz/en/eshop/penelopa-mikulas-axmann

Obrázek 4: Daniel Balabán, zdroj: Protimluv. Daniel Balabán: Ostrava je pro mne stále romantické místo se silným geniem loci. [online]. 2020 [cit. 2020-06-15]. Dostupné z: www.protimluv.net/daniel-balabanostrava-je-pro-mne-stale-romanticke-misto-se-silnymgeniem-loci

Obrázek 5: Daniel Balabán, Vzkříšení, 2018

Obrázek 6: Daniel Balabán, Resuscitace malby, 2018, zdroj obrázku 5, 6: Aktuálně. cz. Výtvarné umění. Obraz spojující kosmos a šňůry na prádlo. Balabán vystavuje ve Špálově galerii. [online]. 2020 [cit. 2020-13-10]. Dostupné z: www.magazin.ak-tualne.cz/kultura/umeni/daniel-balaban-osobni-topografie-galerieva-clava-spaly/r~881893aabaac11ea9c800cc47ab5f122

Obrázek 7: Stanislav Bubán, zdroj: TA3. Stano Bubán predstavil výstavu 13. komna- ty, inšpirovali ho vlastné sny. [online]. 2020 [cit. 2020-06-4]. Dostupné z: www.ta3.com/clanok/1099621/stano-buban--predstavil-vystavu-13-komnaty--inspirovali-ho--vlastne-sny.html 2016. (Býti Ostravou. Jiří Jůza. sv. 17), ISBN 978-80-87405-39-0. Obrázek 8: Stanislav Bubán, Valoch

Obrázek 9: Stanislav Bubán, Pokánie, zdroj obrázků 8, 9: Vysoká škola výtvarných umění v Bratislavě. Zoznam zamestnancov. Stanislav Bubán. [online]. 2020 [cit. 2020-13-10]. Dostupné z: www.vsvu.sk/kontakt/zamestnanci/stanislav-buban

Obrázek 10: David Čárský, zdroj: Galéria statua. Oleg Fintora – Dávid Čárský. [online]. 2020 [cit. 2020-06-9]. Dostupné z: www.galeriastatua.sk/page_id=16216#!

Obrázek 11: David Čárský, Triptych 541, 542, 543, 2006, zdroj: Vysoká škola výtvarných umění v Bratislavě. Kabinet kresby. David Čárský. [online]. 2020 [cit. 2020-06-9]. Dostupné z: www.vsvu.sk/en/contacts/employees/david-carsky

Obrázek 12: Josef Daněk, zdroj: Agosto Foundation: mediateka. Josef Daněk. [online]. 2020 [cit. 2020-10-13]. Dostupné z: www.agosto-foundation.org/josef-danek-a-lecture-concerning-the-de-celebration-of-all-feasts

Obrázek 13: Josef Daněk, Lyžař, Alegorie myšlenky, 1991

Obrázek 14: Josef Daněk, Otáčení oka, 1985, zdroj obrázků 13, 14: Artlist, Center for Contemporary Arts Prague. Umělci. Josef Daněk. [online]. or Teplý. 2020 [cit. 2020-14-10]. Dostupné z: www.facebook.com/pg/Pavel-Trnka-kresba-467447293417947

Obrázek 15: Martin Derner, zdroj: Web Umenia. Autoři. Martin Derner. [online]. 2021 [cit. 2021-08-09]. Dostupné z: www.webumenia.sk/cs/autor/2001

Obrázek 16: Martin Derner, Sport I., 2010

Obrázek 17: Martin Derner, Sport III., 2010, zdroj obrázků 16, 17: Martin Derner. Portfolio. Collage – Paper. [online]. 2021 [cit. 2021-10-09]. Dostupné z: www.mar-tinderner.com/kolaz-papier

Obrázek 18: Jiří Eliška, zdroj: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Fakulta multimediálních komunikací. Ateliér Grafický design. Kontakty. [online]. 2020 [cit. 2020-01-10]. Dostupné z: www.fmk.utb.cz/contacts/doc-paeddr-jiri-eliska

Obrázek 19: Jiří Eliška, kresba, Noční akt

Obrázek 20: Jiří Eliška, kresba, Denní akt

Obrázek 21: Jiří Eliška, akryl, Akt zima, zdroj obrázků 19, 20, 21: Doc.PaedDr. Jiří Eliška. jiri-eliska.cz. Fine art. Drawings. Painting. [online]. Brno: Jiří Eliška, 2020 [cit. 2020-05-10]. Dostupné z: www.jiri-eliska.cz/fine-art

Obrázek 22: Patrik Hábl, zdroj: Artefin. Autoři. Patrik Hábl. [online]. 2021 [cit. 2021-08-09]. Dostupné z: www.umeni.michaelbir.es/autori/h/patrik-habl

Obrázek 23: Patrik Hábl, Modrá kompozice, 2015-16, zdroj: Artefin. Autoři. Patrik Hábl. [online]. 2021 [cit. 2021-08-09]. Dostupné z: www.umeni.michaelbir.es/auto-ri/h/patrik-habl

Obrázek 24: Radim Hanke, zdroj: ABART. Osoby. Radim Hanke. [online]. 2021 [cit. 2021-10-11]. Dostupné z: www.cs.isabart.org/person/27560

Obrázek 25: Radim Hanke, Socha Emila Zátopka, 2014, zdroj: Radim Hanke. Realizace. Socha Emila Zátopka. [online]. 2021 [cit. 2021-08-09]. Dostupné z: www.radim-hanke.cz/realizace.html

Obrázek 26: Milan Hnat, zdroj: ABART. Osoby. Milan Hnat. [online]. 2020 [cit. 2020-10-13]. Dostupné z: www.cs.isabart.org/person/40814

Obrázek 27: Milan Hnat, Osamelý běžec, 2001

Obrázek 28: Milan Hnat, Hemisféry V, 2004, zdroj obrázků 27, 28: ABART. Osoby. Milan Hnat. [online]. 2020 [cit. 2020-14-10]. Dostupné z: www.cs.isabart.org/person/40814

Obrázek 29: Ludovít Hološka, zdroj: ABART. Osoby. Ludovít Hološka. [online]. 2020 [cit. 2020-07-4]. Dostupné z: www.cs.isabart.org/person/521

Obrázek 30: Ludovít Hološka, Klarinetista, 1981

Obrázek 31: Ludovít Hološka, Jabloň, 1970, zdroj obrázků 30, 31: ABART. Osoby. Ludovít Hološka. [online]. 2020 [cit. 2020-13-10]. Dostupné z: www.cs.isabart.org/person/521

Obrázek 32: Pavel Hošek, zdroj: ABART. Osoby. Pavel Hošek. [online]. 2020 [cit. 2020-07-4]. Dostupné z: www.cs.isabart.org/person/28920

Obrázek 33: Pavel Hošek, Interiér

Obrázek 34: Pavel Hošek, Asociace bez názvu, zdroj obrázků 33, 34: Galerie U Betlémské kaple. Katalog děl. 2091 Pavel Hošek. [online]. 2020 [cit. 2020-13-10]. Dostupné z: www.galerieubetlemskekaple.cz/katalog-del/asociace-bez-nazvu

Obrázek 35: Boris Jirků, zdroj: Boris Jirků. Biography. [online]. Praha, 2020 [cit. 2020-06-8]. Dostupné z: www.borisjirku.cz/biography.html

Obrázek 36: Boris Jirků, Dobráci penězoměnci, 2009

Obrázek 37: Boris Jirků, Z cyklu Černá krása, 2002, zdroj obrázků 36, 37: Boris Jirků. Tvorba. [online]. Praha, 2020 [cit. 2020-09-10]. Dostupné z www.borisjirku.cz/tvorba

Obrázek 38: Zuzana Kadlecová, zdroj: Facebook. Zuzana Kadlecová. [online]. 2021 [cit. 2021-10-13]. Dostupné z: www.facebook.com/1427785454126673/photo/s/a.1427786447459907/1427786454126573

Obrázek 39: Zuzana Kadlecová, Figura I., 2010

Obrázek 40: Zuzana Kadlecová, Heavily guarded, 2020, zdroj obrázků 39, 40: Galerie Dílo. Tradice od roku 1954. Kadlecová Zuzana. [online]. Brno. 2021 [cit. 2021-07-24]. Dostupné z: www.galeriedilo.cz/kadlecova-zuzana-1960

Obrázek 41: Libor Kaláb, zdroj: Galéria Cit. autori. Libor Kalab (CZ). [online]. 2021 [cit. 2020-08-09]. Dostupné z: www.galeriacit.sk/autori/kalab

Obrázek 42: Libor Kaláb, Nový světový řád, 2015, zdroj: Galéria Cit. autori. Libor Kalab (CZ). [online]. 2021 [cit. 2020-08-09]. Dostupné z: [www.galeriacit.sk/autori/Libor Kalab](http://www.galeriacit.sk/autori/Libor%20Kalab)

Obrázek 43: Vladimír Kokolia, zdroj: Artguide. Vladimír kokolia: Obraz podle podoby – galerie nod. [online]. 2020 [cit. 2020-09-4]. Dostupné z: www.artguide.cz/vladimir-kokolia-obraz-podle-podoby-galerie-nod

Obrázek 44: Vladimír Kokolia, figurální kompozice, 2004

Obrázek 45: Vladimír Kokolia, figurální kompozice, 2004, zdroj obrázků 44, 45: Vladimír Kokolia. 2004. [online]. 2020 [cit. 2020-15-9]. Dostupné z: www.kokolia.cz/katalog/list_m.php?VAR=L&FROM=0&ROK=2004

Obrázek 46: Jaroslav Kolář, zdroj: Ostravan. Obraz & Slovo. Zbyněk Janáček parafrázuje Demartiniho, Jaroslav Kolář zastavuje čas ve skle. [online]. 2014 [cit. 2021-08-07]. Dostupné z: www.ostravan.cz/11328/zbynek-janacek-parafrazu-je-demartiniho-jaroslav-kolasek-zastavuje-cas-ve-skle/-vystavuji-akty/

Obrázek 47: Jaroslav Kolář, Misionář – Jestřáb, 2019, zdroj: Jaroslav Kolář. 2021–2025. [online]. 2021 [cit. 2021-08-07]. Dostupné z: www.jaroslavkolesek.blogspot.com/search/label/2016%20-%202020

Obrázek 48: Jiří Kuděla, zdroj: Novinky.cz. Malíř Jiří Kuděla vystavuje v galerii Kaple ve Valašském Meziříčí nejen abstraktně pojaté podobizny. [online]. 2020 [cit. 2020-10-13]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/vase-zpravy/clanek/malir-jiri-kudela-vystavuje-v-galerii-kaple-ve-valasskem-mezirici-nejen-abstrakt-ne-pojate-podobizny-40160887>

Obrázek 49: Jiří Kuděla, Facebook I-V, 2009

Obrázek 50: Jiří Kuděla, Facebook I-V, 2009, zdroj obrázků 49, 50: Jiří Kuděla. Facebook I-V / acrylic, email, spray, canvas / 2 x 40 x 35 cm, 3 x 35 x 45 cm / 2009. [online]. 2020 [cit. 2020-13-10]. Dostupné z: www.jirikudela.blogspot.com/#!/2011/04/facebook-i-v-acrylic-email-spray-canvas.html

Obrázek 51: Martin Kuriš, zdroj: Martin Kuriš. Author. [online]. 2020 [cit. 2020-10-13]. Dostupné z: <https://kuris.cz/autor/?lang=en>

Obrázek 52: Martin Kuriš, Navarana

Obrázek 53: Martin Kuriš, Navarana, zdroj obrázků 51, 52: Martin Kuriš. Obrazy. Narvana. [online]. 2020 [cit. 2020-14-10]. Dostupné z: www.kuris.cz/obrazy/navarana/ Obrázek 54: Lívía Kožušková, zdroj: Atelier amulet. Náš tým. Mgr. art Lívía Kožušková [online]. 2021 [cit. 2021-09-08]. Dostupné z: www.atelieramulet.sk/nas-tim/ Obrázek 55: Lívía Kožušková, Kids Playing Objects, 2016–17, zdroj: Orte Architektturnetzwerk Niederösterreich. Lívía Kožušková. Portfolio [online]. 2021 [cit. 2021-14-10]. Dostupné z: www.orte-noe.at/en/artist-in-residence/air-archive/livia-kozuskova-profile/works-livia-kozuskova

Obrázek 56: Ján Lastomírský, zdroj: VUT Brno. FaVU. Ján Lastomírský z FaVU uspěl s komiksovou knihou o heydrichiádě [online]. 2021 [cit. 2021-08-09].

Obrázek 57: Ján Lastomírský, Rychlé šípy a tajemná světla, 2007

Obrázek 58: Ján Lastomírský, Rychlé šípy ve vesmíru, 2007, zdroj obrázků 57, 58: Ján Lastomírský 2007-2012. CV. [online]. 2021 [cit. 2020-08-09]. Dostupné z: www.lastomirsky.eu/-2007_01_komiks.htm

Obrázek 59: Jiří Lindovský, zdroj: Slovácké muzeum v Uekém Hradišti. Výstavy a akce. Solitéři / Jiří Lindovský, Jiří Eliška, Radek Petříček. [online]. 2020 [cit. 2020-10-13]. Dostupné z: <http://www.slovackemuzeum.cz/akce/516>

Obrázek 60: Jiří Lindovský, Velká police, 2010

Obrázek 61: Jiří Lindovský, alá police, 2009, zdroj obrázků 60, 61: ABART. Osoby. Jiří Lindovský. [online]. 2020 [cit. 2020-13-10]. Dostupné z: www.en.isabart.org/person/11575

Obrázek 62: Marek Meduna, zdroj: YouTube.cz. Adam Gallery. Marek Meduna - Průvod. [online]. 2020 [cit. 2020-10-15]. Dostupné z: www.youtube.com/watch?v=6LAqSxqG9Bk

Obrázek 63: Marek Meduna, Práva, nebo zvyky, 2017

Obrázek 64: Marek Meduna, Nevyhnutelné, nebo nemožné, 2017, zdroj obrázků 63, 64: SVIT. Umělci. Marek Meduna. Práce. [online]. 2020 [cit. 2020-10-15]. Dostupné z: www.svitpraha.org/cs/umelci/marek-meduna/prace/ci_41/212.html

Obrázek 65: Josef Mištera, zdroj: SUTNARKA. Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara Západočeské univerzity v Plzni. Lidé. Vedení. doc. akad. mal. Josef Mištera. [online]. 2020 [cit. 2020-10-13]. Dostupné z: www.fdu.zcu.cz/en/

Obrázek 66: Josef Mištera, Krajina

Obrázek 67: Josef Mištera, Schody, zdroj obrázků 66, 67: Art Consulting. Ceny umění. Josef Mištera. [online]. 2020 [cit. 2020-14-10]. Dostupné z: www.acb.cz/cs/ceny-umeni/josef-mistera/internetova-aukce

Obrázek 68: Vojtěch Míča, zdroj: Facebook. Vojtěch Míča. Profilové obrázky. [online]. 2020 [cit. 2020-10-13]. Dostupné z: www.pametnaroda.cz/en/svobodovajitka-1941 Obrázek 69: Vojtěch Míča, Medvídek – kocour, 2010, zdroj: Vltava. Umělci o vý- stavě „Fundamenty & Sedimenty“. [online]. Galerie hlavního města Prahy. 2020 [cit. 2020-14-10]. Dostupné z: www.vltava.rozhlas.cz/umelci-o-vy-stave-funda-menty-sedimenty-5081610

Obrázek 70: Vojtěch Míča, Objekt ii, 2009, zdroj: DSC Gallery. Vojtěch Míča 07/02/2018 - 24/02/2018. [online]. 2020 [cit. 2020-14-10]. Dostupné z: www.dsc-gallery.com/vitra-collectors-lounge/vystaveni-umelci/vojtech-mica

Obrázek 71: Libor Novotný, zdroj: ABART. Ostravan.cz. Obraz&slovo. Dřevěné palety levitující na okurkách: Ostravské umění atakuje diváky na Colours. [online]. Aleš Honus. 2020 [cit. 2020-11-02]. Dostupné z: www.ostravan.cz/23436/drevene-pale-ty-levitujici-na-okurkach-ostravske-umeni-atakuje-diva-ky-na-colours

Obrázek 72: Libor Novotný, El nino I, 2007

Obrázek 73: Libor Novotný, Emergency Exit, 2006, zdroj obrázků 72, 73: Artlist — Center for Contemporary Arts Prague. Umělci. Libor Novotný. [online]. 2020 [cit. 2020-11-2]. Dostupné z: www.artlist.cz/en/libor-novotny-107729

Obrázek 74: Aleš Ogoun, zdroj: ABART. Osoby. Aleš Ogoun. [online]. 2020 [cit. 2020-06-5]. Dostupné z: www.cs.isabart.org/person/1038

Obrázek 75: Aleš Ogoun, Mlsouni, 2003

Obrázek 76: Aleš Ogoun, Čára života, 1994, zdroj obrázků 75, 76: Aleš Ogoun. Galerie. [online]. Praha: Aleš Ogoun, 2020 [cit. 2020-09-10]. Dostupné z: www.alesogoun.cz

Obrázek 77: Jiří Petrbok, zdroj: Aktuálně.cz. Hrdinové z večerníčků se mění v mon- stra. Národní galerie vystavuje Petrbokovy obrazy. [online]. ČTK. 2020 [cit. 2020- 10-19]. Dostupné z: www.magazin.aktualne.cz/kultura/umeni/jiri-petrbok-veletrz-ni-palac-narodni-galerie-vystava-recenze/r~a37bbe5ca85611e8a4d-90cc47ab5f122 Obrázek 78: Jiří Petrbok, cyklus Duhová (Hrabičky), 2009

Obrázek 79: Jiří Petrbok, V pokojíčku I, II, 2008

Obrázek 80: Jiří Petrbok, Zátíší se smrtí, 2007–2008, zdroj obrázků 78, 79, 80: Artlist — Centrum pro současné umění Praha. Umělci. Jiří Petrbok. [online]. 2020 [cit. 2020-10-19]. Dostupné z: www.artlist.cz/jiri-petrbok-543

Obrázek 81: portrét, Radek Petříček, zdroj: Slovácké muzeum v Uherském Hradišti. Výstavy a akce. Solitéři / Jiří Lindovský, Jiří Eliška, Radek Petříček. [online]. 2020 [cit. 2020-10-13]. Dostupné z: www.slovackemuzeum.

Obrázek 82, 83: Radek Petříček, kresba, Zdroj obrázků 82, 83: Městská kina Uherské Hradiště. Radek Petříček: Figurální kresby. [online]. 2020 [cit. 2020-13-10]. Dostupné z: www.old.mkuh.cz/index.php?id=show&fid=3167&pid=19413

Obrázek 84: Karel Pokorný, zdroj: Karel Pokorný. Akademický malíř – Znojmo. Info. [online]. 2020 [cit. 2020-10-13]. Dostupné z: <http://karelpokorny.cz/karel-pokorny>

Obrázek 85: Karel Pokorný, Šatov, 2003

Obrázek 86: Karel Pokorný, Hradiště I., 2010, zdroj obrázků 85, 86: Karel Pokorný. Akademický malíř – Znojmo. Portfolio. [online]. 2020 [cit. 2020-13-10]. Dostupné z: www.karelpokorny.cz/159-2

Obrázek 87: Václav Rodek, zdroj: Centrum kultury a vzdělání Moravská Ostrava, příspěvková organizace. Václav Rodek - 712 - 217 9.3.2017. [online]. 2020 [cit. 2020-10-13]. Dostupné z: www.sokolska26.cz/fotogalerie

Obrázek 88: Václav Rodek, Už se to blíží, zdroj: Ostravan.cz. Kulturní deník pro Ostravu a Moravskoslezský kraj. Galerie Ostravan: Václav Rodek namaloval již loni ženu s rouškou a obrazu dal název Už se to blíží. [online]. 2020 [cit. 2020-14-10]. Dostupné z: www.ostravan.cz/63466/galerie-ostravan-vaclav-rodek-namaloval-jiz-loni-zenu-s-rouskou-a-obrazu-dal-nazev-uz-se-to-blizi

Obrázek 89: portrét, Marek Sibinsky, zdroj: Moravskoslezský Deník.cz. Zprávy. Marek Sibinský: Být vybrán na světové trienále grafiky je pro mě pocta. [online]. Marek Sibinský. 2015 [cit. 2020-11-02]. Dostupné z: www.moravskoslezsky.denik.cz/galerie/foto.html?mm=20130224-ova-grafika-roku&back-4024078295-2530

Obrázek 90: Marek Sibinský, Rituál 2005

Obrázek 91: Marek Sibinský, Halvy 2000, zdroj obrázků 90, 91: Obrazy z kroniky. Malíř a grafik Marek Sibinský. [online]. 2020 [cit. 2020-11-5]. Dostupné z: www.obrazyzkroniky.cz/clanky/vaclavovice---osobnosti/malir-a-grafik-marek-sibinsky.html

Obrázek 92: Petr Stanický, zdroj: Galerie KUZEBAUCH. Umělci. Petr Stanický. [online]. 2020 [cit. 2020-10-13]. Dostupné z: www.galeriekuzebauch.com/cs_CZ/umelci-4/petr-stanicky

Obrázek 93: Petr Stanický, Medzi/svety

Obrázek 94: Petr Stanický, Medzi/svety, zdroj obrázků 93, 94: České centrum, Czech centre. Galerie. Petr Stanický: Medzi/svety. [online]. 2020 [cit. 2020-13-10]. Dostupné z: www.bratislava.czechcentres.cz/cs/galerie/petr-stanicky-medzisvety

Obrázek 95: Lenka Stejskalová Skoumalová, zdroj: LinkedIn. Lenka Stejskalová Skoumalová. [online]. 2020 [cit. 2020-10-31]. Dostupné z: www.cz.linkedin.com/pub/dir/+/Stejskalov%C3%A3%C2%A1

Obrázek 96: Lenka Stejskalová Skoumalová, místo-cesta-křižovatka, interaktivní instalace v krajině, 2007

Obrázek 97: Lenka Stejskalová Skoumalová, Očekávání, instalace v architektuře, Pražské Jezulátko 2018, zdroj obrázků 96, 97: Fakulta architektury ČVUT v Praze.

Lidé. MgA. Lenka Stejskalová Skoumalová, DiS. [online]. foto obrázku 2 Gabriel Urbánek, 2020 [cit. 2020-10-30]. Dostupné z: www.fa.cvut.cz/cs/fakulta/lide/414-lenka-stejskalova-skoumalova

Obrázek 98: Jan Stoss, zdroj: F. Martin Fryč. Vernisáž Jan Stoss: Madonce z rynku. [online]. 2021 [cit. 2020-07-15]. Dostupné z: www.martinfryc.eu/vystavy/verni-saz-jan-stoss-madonce-z-rynku

Obrázek 99: Jan Stoss

Obrázek 100: Jan Stoss, zdroj obrázků 99, 100: Jan Stoss. Obrazy / paintings. [online]. 2021 [cit. 2020-10-19]. Dostupné z: www.jan.stoss.cz/subdom/jan/index.php/?kontakt--contact

Obrázek 101: Jiří Surůvka, zdroj: Galerie Peron. Jiří Surůvka – „Horko Česko“. [online] 2021 [cit. 2021-07-07]. Dostupné z: www.peron.cz/jiri-suruvka.html

Obrázek 102: Jiří Surůvka, Gilbert a George, 1999

Obrázek 103: Jiří Surůvka, Otcovství, 2003, zdroj obrázků 102, 103: Artlist, Centrum pro současné umění Praha. Umělci. Jiří Surůvka. Foto. [online]. 2021 [cit. 2021-07-07]. Dostupné z: www.artlist.cz/jiri-suruvka-1171

Obrázek 104: Jitka Svobodová, zdroj: Paměť národa. Jitka Svobodová. [online]. 2020 [cit. 2020-10-13]. Dostupné z: www.pametnaroda.cz/en/svobodova-jitka-941978-80-7414-956-6.

Obrázek 105: Jitka Svobodová, Míchání, 1988

Obrázek 106: Jitka Svobodová, Přelévání, 1986, zdroj obrázků 105, 106: Artlist, Centrum pro současné umění Praha. Umělci. Jitka Svobodová. Foto. [online]. 2020 [cit. 2020-14-10]. Dostupné z: www.artlist.cz/jitka-svobodova-1056

Obrázek 107: Lenka Sýkorová, zdroj: Český rozhlas. Vltava. Lenka Sýkorová: Málo se ví, že Zdeněk Sýkora začínal jako fotograf. [online]. 2021, Tomáš Vodňanský. [cit. 2021-08-09]. Dostupné z: www.vltava.rozhlas.cz/lenka-sykorova-malo-se-vi-ze-zdenek-sykora-zacinal-jako-fotograf-7759654

Obrázek 108: Ivan Titor, zdroj: Galerie Crears. Umělci. Ivan Titor. [online]. 2020 [cit. 2020-10-13]. Dostupné z: www.petrub.cz/cz/about/978-80-7414-956-6.

Obrázek 109: Ivan Titor, Genopolis, 2017

Obrázek 110: Ivan Titor, Pandořina skříňka, 2017, zdroj obrázků 109, 110: Ivan Titor. Obrazy. [online]. 2020 [cit. 2020-13-10]. Dostupné z: www.itor.cz/cs/obrazy

Obrázek 111: Pavel Trnka, zdroj: SUTNARKA. Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara Západočeské univerzity v Plzni. Lidé. pedagogové / odborní asistenti. MgA. Mgr. Pavel Trnka. [online]. 2020 [cit. 2020-10-13]. Dostupné z: www.fdu.zcu.cz/en/297-doc-ak-mal-josef-mistera

Obrázek 112: Pavel Trnka, City, 2016

Obrázek 113: Pavel Trnka, Mole, 2013, zdroj obrázků 112, 113: Pavel Trnka. 2016/ FIGURE MAŠINA. [online]. 2020 [cit. 2020-14-10]. Dostupné z: www.facebook.com/pg/Pavel-Trnka-kresba-467447293417947/photos/ref=page_internal

Obrázek 114: Markéta Jarošová Urbanová, zdroj: Abart. osoby. Markéta Urbanová Jarošová. [online]. 2021 [cit. 2020-07-15]. Dostupné z: www.en.isa-bart.org/person/6339

Obrázek 115: Markéta Urbanová Jarošová, Portrét dědy 1997

Obrázek 116: Markéta Urbanová Jarošová, Tři v kruhu, 2000, zdroj obrázků 115, 116: Markéta Urbanová. Kresby. Malby. [online]. 2021 [cit. 2020-10-19]. Dostupné z: www.marketa-urbanova.cz

Obrázek 117: Tomáš Vejdovský, zdroj: Mgr. akad. sochař Tomáš Vejdovský a Kozlov. [online]. 2020 [cit. 2020-10-13]. Dostupné z: www.zpravodaj.probit.cz/2018/8_18web/Vejdovsky_Tomas_biografie.htm

Obrázek 118: Tomáš Vejdovský, Pomník P. Martina Vícha na Dobrši, zdroj: Pamětní místa na komunistický režim. Dobř Pomník Martinu Františku Víchovi. [online]. 2020 [cit. 2020-13-10]. Dostupné z: www.pametnimista.usd.cas.cz/dobrs-pomnik-martinu-frantisku-vichovi/

Obrázek 119: Tomáš Vejdovský, Kopie sv. J. Nepomuckého pro EXPO 2010, zdroj: Dolní Újezd. Život v obci. Socha Sv. Kryštofa. Fotogalerie. [online]. 2020 [cit. 2020-13-10]. Dostupné z: [www.dolniujezd.cz/fotogalerie\[4\]](http://www.dolniujezd.cz/fotogalerie[4])

MgA. Kateřina Bučková

**Figurální kresba a její výuka na vysokých školách
v českém a slovenském prostředí ve 21. století**

**Figural drawing and its education at colleges
and universities within the Czech and Slovak
environment in the 21st century**

Disertační práce

Náklad: Vydáno elektronicky

Sazba: Kateřina Bučková

Publikace neprošla jazykovou ani redakční úpravou.

Rok vydání 2024

Pořadí vydání: První